

הראל חברה לביטוח בע"מ

דוח תקופתי

לשנת 2023

הראל חברה לביטוח בע"מ

דוח תקופתי לשנת 2023

תיאור עסקי החברה	פרק 1
דוח הדירקטוריון	פרק 2
דוחות כספיים	פרק 3
פרטים נוספים על החברה	פרק 4
נספחים	פרק 5

הראל חברה לביטוח בע"מ

חברי הדירקטוריון

גיא רוטקופף - יו"ר הדירקטוריון (החל מיום 1.2.2024)

יאיר המבורגר

יואב מנור

בן המבורגר

מישל סיבוני

ליאורה קבורס הדר

אלי דפס

אודי ניסן (דירקטור בלתי תלוי)

מירי לנט שריר (דירקטורית בלתי תלויה)

מישל דהן (דירקטור בלתי תלוי)

יוני טל (דירקטור בלתי תלוי)

דבורה ויזל (דירקטורית בלתי תלויה)

הראל חברה לביטוח בע"מ

פרק 1

תיאור עסקי החברה

תיאור עסקי החברה

- דוח זה ערוך בהתאם לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידיים), התש"ל - 1970 ובהתאם להוראות הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון על-פי סעיף 42 לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א - 1981.
- פרק זה מהווה חלק בלתי נפרד של הדוח התקופתי ויש לקרוא את הדוח התקופתי כולו כמקשה אחת.
- פרק זה בדוח התקופתי, העוסק בתיאור החברה, התפתחותה, עסקיה ותחומי פעילותה, כולל גם מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח - 1968. מידע צופה פני עתיד הינו מידע בלתי וודאי לגבי העתיד, המבוסס על אינפורמציה שקיימת בחברה במועד הדוח וכולל הערכות של החברה או כוונות שלה, נכון למועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות באופן מהותי מן התוצאות המוערכות או המשתמעות ממידע זה. במקרים מסוימים, ניתן לזהות קטעים המכילים מידע צופה פני עתיד על-ידי הופעת מילים כגון: "החברה מעריכה"; "החברה סבורה"; "צפויה" וכדו', אך ייתכן, כי הופעת מידע צופה פני עתיד יופיע גם בניסוחים אחרים. מידע צופה פני עתיד המופיע בדוח זה מתייחס אך ורק למועד בו הוא נכתב. החברה אינה מתחייבת לעדכן או לשנות מידע זה ככל שמידע נוסף או שונה בקשר למידע כאמור יגיע לידיעתה.
- להסרת ספק מובהר, כי התיאור המובא בדוח זה לגבי מוצרי הביטוח הינו תיאור תמציתי לצרכי הדוח בלבד, וכי תנאי מוצרי הביטוח המחייבים את המבטחים מקבוצת החברה הם רק אלה המפורטים בחוזי הביטוח (פוליסות) הרלוונטיים שנכרתו על ידיהם. בהתאם לכך, התיאור המובא בדוח זה לא ישמש לצרכי פרשנות חוזי הביטוח ולא יהווה מקור להסתמכות כלשהי לגבי תנאי הביטוח.
- להסרת ספק מובהר, כי התיאור המובא בדוח לגבי תנאי מוצרי הפנסיה והגמל השונים הינו תיאור תמציתי לצרכי הדוח בלבד, וכי תנאיהם המחייבים הם כנקבע בחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), תשס"ה-2005 והתקנות שהותקנו על פיו ובתקנוני קרנות הפנסיה וקופות הגמל.
- להסרת ספק מובהר, כי התיאור המובא בדוח לגבי שירותים או מוצרים המתוארים תחת תחום האשראי, הינו תיאור תמציתי לצרכי הדוח בלבד, וכי תנאי השירותים או המוצרים המחייבים הם רק אלה אשר נקבעו בהסדרים הרלוונטיים ומסמכי ההתקשרות המתאימים לתחום פעילות זה.

תוכן עניינים מקוצר לפרק - תיאור עסקי החברה

<u>עמוד</u>	<u>הנושא</u>
1-1	מבוא
1-4	1. חלק א' - פעילות החברה ותיאור התפתחות עסקיה
1-14	2. חלק ב' - תיאור ומידע על תחומי הפעילות של החברה
1-14	2.1 תחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח
1-32	2.2 תחום ביטוח בריאות
1-38	2.3 תחום ביטוח כללי
1-54	2.4 תחום אשראי
1-59	3. חלק ג' - מידע ברמת כלל פעילות הקבוצה
1-94	4. חלק ד' - משטר תאגידי

תוכן עניינים מפורט

1	מבוא לפרק 1 לדוח התקופתי	1
4	1 חלק א' - פעילות החברה ותיאור התפתחות עסקיה	4
4	1.1 פעילות החברה ותיאור התפתחות עסקיה	4
4	1.1.1 תרשים מבנה החזקות	4
4	1.1.2 השינויים המהותיים שחלו במבנה החזקות בשנת 2023	4
4	לא בוצעו שינויים מהותיים במבנה החזקות בשנת 2023	4
4	1.1.3 התאגדות החברה וצורת ההתאגדות	4
4	1.1.4 מבנה השליטה של החברה	4
5	1.1.5 תחומי פעילות החברה:	5
6	1.1.6 נקודות עיקריות בהתפתחות ההיסטורית של החברה	6
6	1.1.7 נקודות עיקריות בהתפתחות החברה בשנת 2023	6
8	1.1.8 נקודות עיקריות בהתפתחות החברה, לאחר תקופת הדוח	8
8	1.1.9 מבנה פעילות החברה	8
10	1.2 תיאור תמציתי של תחומי פעילות החברה	10
10	1.2.1 תחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח	10
10	1.2.2 תחום ביטוח בריאות	10
10	1.2.3 תחום ביטוח כללי	10
11	1.2.4 תחום אשראי	11
12	1.2.5 ערבויות פיננסיות לתיקי משכנתאות	12
12	1.3 השקעות בהון החברה ועסקאות במניותיה	12
12	1.4 חלוקת דיבידנדים	12
14	2 חלק ב' - תיאור ומידע על תחומי הפעילות של החברה	14
14	2.1 תחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח	14
14	2.1.1 מוצרים ושירותים	14
14	2.1.2 מגמות ושינויים בתחום הפעילות	14
27	2.1.3 תחרות	27
30	2.1.4 לקוחות	30
32	2.2 תחום ביטוח בריאות	32
32	2.2.1 מוצרים ושירותים	32
35	2.2.2 מגמות ושינויים בתחום הפעילות	35
35	2.2.3 תחרות	35
36	2.2.4 לקוחות	36
38	2.3 תחום ביטוח כללי	38

38	מוצרים ושירותים	2.3.1
45	מגמות ושינויים בתחום הפעילות	2.3.2
46	תחרות	2.3.3
50	לקוחות	2.3.4
54	אשראי	2.4
54	מידע כספי לגבי מגזר האשראי	2.4.1
54	כללי ומגמות מקרו כלכליות בתחום האשראי	2.4.2
55	מוצרים ושירותים	2.4.3
56	פעילות החברה בתחום ליווי ומימון נדל"ן יזמי	2.4.4
57	מידע ברמת כלל פעילות החברה בתחום האשראי	2.4.5
59	חלק ג' - מידע ברמת כלל פעילות החברה	3
59	מגבלות ופיקוח החלים על פעילות חברות החברה	3.1
60	בתחום ביטוח בריאות	3.1.1
61	בתחום ביטוח כללי	3.1.2
61	כללי	3.1.3
63	תחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח	3.1.4
64	תחום ביטוח בריאות	3.1.5
66	תחום ביטוח כללי	3.1.6
66	חסמי כניסה ויציאה	3.2
66	חסמי כניסה	3.2.1
67	חסמי היציאה	3.2.2
69	גורמי הצלחה קריטיים	3.3
69	גורמי הצלחה כלליים	3.3.1
69	גורמי הצלחה ספציפיים לזרוע הביטוח והחיסכון ארוך הטווח	3.3.2
70	גורמי הצלחה ספציפיים לתחום ביטוח בריאות	3.3.3
70	גורמי הצלחה ספציפיים לתחום ביטוח כללי	3.3.4
70	גורמי הצלחה ספציפיים לתחום אשראי	3.3.5
71	השקעות	3.4
71	מבנה ניהול ההשקעות	3.4.1
71	פעילויות השקעה מהותיות	3.4.2
71	מדיניות ניהול ההשקעות	3.4.3
73	ביטוח משנה	3.5
73	הסבר כללי לגבי סוגי הסכמי ביטוח המשנה	3.5.1
76	שינויים בהסדרי ביטוח משנה	3.5.2

76	מדיניות החשיפה למבטחי משנה	3.5.3
77	ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח	3.5.4
77	ביטוח בריאות	3.5.5
78	ביטוח כללי	3.5.6
78	חשיפת מבטחי המשנה לרעידת אדמה	3.5.7
79	פרטים נוספים	3.5.8
79	תוצאות ביטוח המשנה בביטוח כללי במיליוני ש"ח(1)	3.5.9
80	הון אנושי	3.6
81	שינויים במצבת נושאי המשרה הבכירה	3.6.1
81	תנאי ההתקשרות עם העובדים	3.6.2
82	מידע אודות דירקטורים ונושאי משרה	3.6.3
82	הדרכות לעובדים	3.6.4
83	קוד אתי לעובדי הקבוצה	3.6.5
83	שיווק והפצה	3.7
83	ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח	3.7.1
84	ביטוח בריאות	3.7.2
84	ביטוח כללי	3.7.3
85	שינויים מהותיים בדינים המתייחסים לערוצי ההפצה שפורסמו במהלך תקופת הדוח	3.7.4
85	הסוכנויות העיקריות שבשליטת החברה	3.7.5
85	תלות בגורם שיווק	3.7.6
86	ספקים ונותני שירותים	3.8
86	ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח	3.8.1
86	ביטוח בריאות	3.8.2
86	ביטוח כללי	3.8.3
87	שירותי מחשוב ותוכנה	3.8.4
87	תלות בספקים	3.8.5
87	רכוש קבוע	3.9
87	משרדים ונכסי מקרקעין	3.9.1
87	מערכות המיכון וניהול המידע	3.9.2
88	עונתיות	3.10
88	ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח	3.10.1
88	ביטוח בריאות	3.10.2
88	ביטוח כללי	3.10.3
89	נכסים בלתי מוחשיים	3.11

91	גורמי סיכון	3.12
93	הסכמים מהותיים והסכמי שיתוף פעולה	3.13
93	יעדים ואסטרטגיה עסקית	3.14
94	חלק ד' - משטר תאגידי	4
94	דירקטורים בלתי תלויים	4.1
94	מבקר פנים	4.2
94	פרטי מבקר הפנים ותאריך תחילת כהונתו	4.2.1
94	תוכנית הביקורת	4.2.2
94	התקנים המקצועיים	4.2.3
95	היקף העסקה	4.2.4
95	תגמול	4.2.5
95	גישה למידע	4.2.6
95	דין וחשבון המבקר הפנימי	4.2.7
95	הערכת הדירקטוריון את פעילות המבקר הפנימי	4.2.8
95	רואה חשבון מבקר	4.3
95	פרטי רואה חשבון מבקר	4.3.1
96	גילוי בדבר שכר רואה חשבון מבקר	4.3.2
96	היערכות החברה ליישום של תקן דיווח כספי בינלאומי (IFRS) מספר 17, חוזי ביטוח ("התקן").	4.3.3
96	אפקטיביות הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי	4.4
96	בקורות ונהלים לגבי הגילוי	4.4.1
97	בקרה פנימית על דיווח כספי	4.4.2

מבוא לפרק 1 לדוח התקופתי

פרק 1 זה לדוח התקופתי, כולל את תיאור עסקי החברה ליום 31 בדצמבר 2023 ואת התפתחות עסקיה, כפי שחלו במהלך שנת 2023 ("תקופת הדוח"). הדוח נערך בהתאם לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומידידים), התש"ל - 1970 ובהתאם להוראות הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון וכן על-פי סעיף 42 לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א - 1981.

לעניין החזקה במניות של חברות הקבוצה הנזכרות בדוח זה, נתוני החזקות בחברה כלשהי כוללים את כל ההחזקות באותה חברה, לרבות באמצעות חברות בנות בבעלות מלאה של החברה המחזיקה. אחוזי ההחזקה מוצגים במספרים מעוגלים לאחוז השלם הקרוב, אלא אם צוין אחרת.

מהותיות המידע הכלול בפרק זה בדוח התקופתי, ובכלל זה תיאור עסקאות מהותיות, נבחנה מנקודת ראותה של החברה, כאשר במקרים מסוימים הורחב התיאור, על מנת ליתן תמונה מקיפה של הנושא.

הגדרות

לנוחות הקורא מובאים להלן המונחים או הקיצורים הבאים, להם בפרק זה המשמעות המובאת לצידם, אלא אם כן נאמר אחרת.

אגרות חוב ממשלתיות צמודות למדד אשר המדינה מנפיקה לחברות הביטוח (אג"ח "חץ") ולקרנות הפנסיה (אג"ח "מירון" ואג"ח "ערד"), בריבית ולתקופה קבועים מראש.	"אג"ח מיועדות"
מבטח או חברה מנהלת.	"גוף מוסדי"
הסכום הכולל של פרמיה ודמים שמשלם מבטח למבטח על-פי חוזה ביטוח (פוליסה) שאינו חוזה השקעה.	"דמי ביטוח"
הסכומים שמפקיד עמית (או שמפקידים עבורו) בקרן פנסיה או בקופת גמל.	"דמי גמולים"
סכומים הכלולים בדמי הביטוח המיועדים לכיסוי הוצאות המבטח (לדוגמא: דמי רישום).	"דמים"
הממונה על שוק ההון וביטוח וחיסכון, כמשמעותו בחוק הפיקוח.	"הממונה"
המצפן - שותפים לדרך בע"מ.	"המצפן"
הראל השקעות וביטוח ושירותים פיננסיים בע"מ וחברות הבת שלה.	"הקבוצה" או "קבוצת הראל"
הראל 60 + בע"מ.	"הראל 60 +"
הראל חברה לביטוח בע"מ.	"הראל ביטוח"
הראל ביטוח מימון והנפקות בע"מ.	"הראל הנפקות"
הראל השקעות וביטוח ושירותים פיננסיים בע"מ.	"הראל השקעות" או "החברה"
הראל פנסיה וגמל בע"מ.	"הראל פנסיה וגמל"
חברה שעיסוקה ניהול קופות גמל או קרנות פנסיה ואשר קיבלה רישיון לכך מאת הממונה, בהתאם לסעיף 4 לחוק קופות גמל.	"חברה מנהלת"
חוק החברות, התשנ"ט - 1999.	"חוק החברות"
חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א - 1981.	"חוק הפיקוח"

חוק ניירות ערך, התשכ"ח - 1968.	"חוק ניירות ערך"
חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), תשס"ה - 2005.	"חוק קופות גמל"
תהליך אישור הצעת הביטוח וקביעת הפרמיה, בהתאם להנחות אקטואריות, לנתונים המפורטים בהצעת הביטוח ולמידע נוסף שברשות המבטח.	"חיתום"
לעתיד חברה לניהול קרנות פנסיה בע"מ.	"לעתיד"
נכסים הכוללים את נכסי קופות הגמל וקרנות הפנסיה, למעט קרנות ותיקות, נכסים המוחזקים על-ידי מבטח לכיסוי התחייבויות תלויות תשואה בביטוח חיים, נכסים המוחזקים על-ידי מבטח לכיסוי התחייבויות לפי תכניות ביטוח חיים המעניקות למבטח תשואה מובטחת ושהמבטח אינו זכאי בשלהם או בשל חלק מהם לאגרות חוב מיועדות.	"נכסי החיסכון לטווח ארוך"
כמשמעם בהודעת הפיקוח על עסקי ביטוח (ענפי ביטוח), התשמ"ה - 1985.	"ענפי ביטוח"
פקודת מס הכנסה [נוסח חדש].	"פקודת מס הכנסה"
מבוטחים פרטיים יחידים או לקוחות עסקיים קטנים, עימם מתקשרת חברת הביטוח על בסיס פרטני.	"פרט"
דמי ביטוח לרבות דמים.	"פרמיה"
פרמיה המתייחסת לשנת הדוח.	"פרמיה שהורווחה"
הסכומים שנצברו לזכות העמיתים בקופת הגמל, בקרן הפנסיה או בפוליסה לביטוח חיים עם רכיב כלשהו של חיסכון.	"צבירה"
קבוצת אנשים (הקשורים בדרך כלל במקום עבודה משותף, או בהשתייכות לארגון כלשהו או ביחסי ספק-לקוח עם תאגיד או ארגון כלשהו), עימם מתקשרת חברת הביטוח בהסכם אחד על פיו מבוטחים או זכאים להיות מבוטחים, כל המשתייכים לקבוצה (ולא בהתקשרויות פרטניות עם יחיד הקבוצה).	"קולקטיב" (על הטייתו)
תוכנית ביטוח שאושרה כקופת גמל לתגמולים, לפיצויים או לקצבה, הן לפי חוק קופות הגמל והן לפי תקנות קופות הגמל.	"קופת ביטוח"
קופת גמל כמשמעותה בחוק קופות גמל שאינה קרן פנסיה.	"קופת גמל"
קרן החיסכון לצבא הקבע - חברה לניהול קופות גמל בע"מ.	"קחצ"ק"
קרן פנסיה שאושרה לראשונה לפני 1 בינואר 1995.	"קרן פנסיה ותיקה"
קרן פנסיה שאושרה לראשונה החל מיום 1 בינואר 1995.	"קרן פנסיה חדשה"
קופת גמל לקצבה כמשמעותה בחוק קופות גמל, אשר אינה קופת ביטוח.	"קרן פנסיה"
החלק מתוך עסקת הביטוח שאינו מכוסה בביטוח משנה.	"שייר"
סכומים שיש לשלם בקרות מקרה ביטוח על פי תנאי הפוליסה.	"תגמולי ביטוח"
תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים), התשע"ב - 2012.	"תקנות ההשקעה"

תקנות מס הכנסה (כללים לאישור וניהול קופות גמל), התשכ"ד -
1964.

אי.אם.אי - עזר חברה לביטוח משכנתאות בע"מ.

"תקנות קופות הגמל"

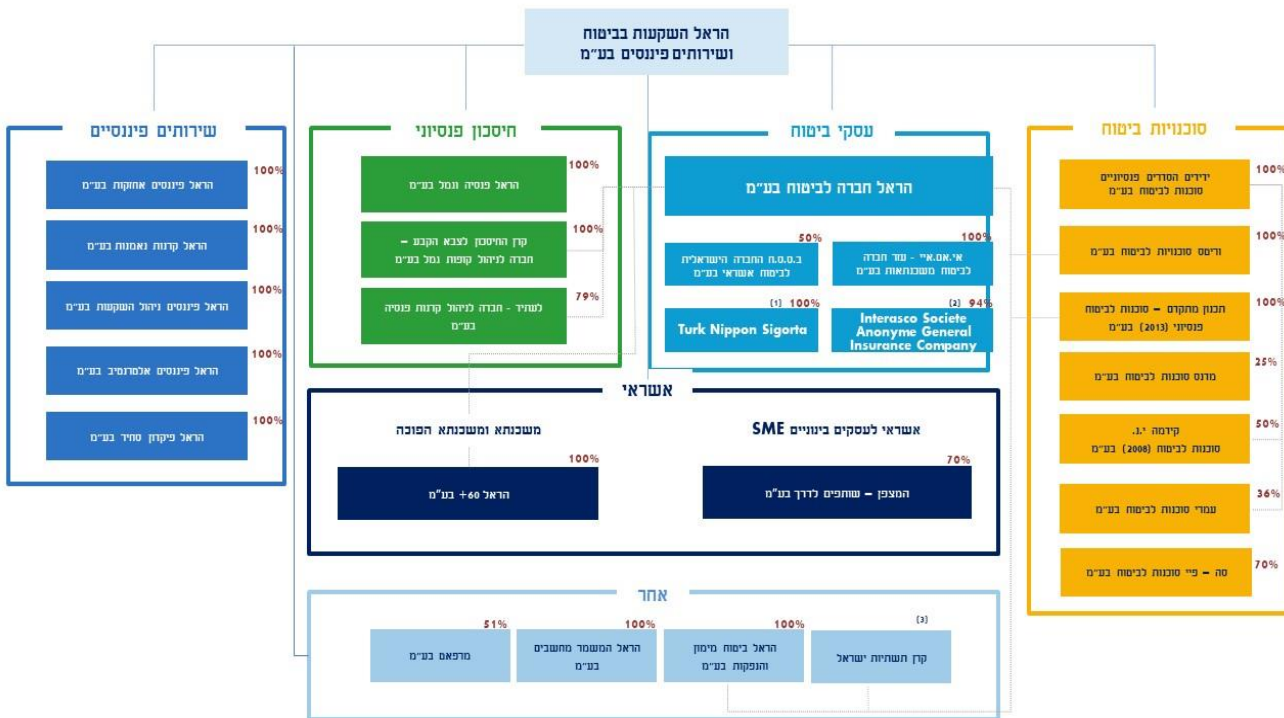
"EMI"

1 חלק א' - פעילות החברה ותיאור התפתחות עסקיה

1.1 פעילות החברה ותיאור התפתחות עסקיה

1.1.1 תרשים מבנה החזקות

להלן תרשים סכמטי של החזקות העיקריות של חברת האם – הראל השקעות, נכון למועד עריכת הדוח. רשימה מלאה של החברות הבנות והחברות הקשורות של החברה לתאריך הדוח מפורטת בפרק החמישי לדוח התקופתי (פרטים נוספים על החברה), תחת תקנה 11 לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידיים), התש"ל - 1970.

הערות:

- (1) חברת ביטוח בטורקיה
- (2) חברת ביטוח ביוון
- (3) ארבע קרנות: בקרן תשתיות לישראל I ובקרן תשתיות לישראל II הראל ביטוח הינה בעלת חלק מהמניות בשותף הכללי, בקרן תשתיות III ובקרן תשתיות IV הראל השקעות הינה בעלת חלק מהמניות בשותף הכללי

1.1.2 השינויים המהותיים שחלו במבנה החזקות בשנת 2023

לא בוצעו שינויים מהותיים במבנה החזקות בשנת 2023.

1.1.3 התאגדות החברה וצורת ההתאגדות

החברה התאגדה בישראל בשנת 1933. החברה הינה חברה פרטית בשליטה מלאה של הראל השקעות.

1.1.4 מבנה השליטה של החברה

החברה הינה בבעלות מלאה (100%) של הראל השקעות, שמניותיה נסחרות בבורסה לניירות ערך בתל אביב. נכון למועד פרסום הדוח, יאיר המבורגר, גדעון המבורגר ונורית מנור, (בסעיף זה להלן: "בעלי המניות והשולטים הסופיים בחברה") מחזיקים בחברה בעיקר באמצעות

ג.י.ן. ייעוץ כלכלי וניהול השקעות 2017 שותפות מוגבלת ("השותפות ג.י.ן"), שהינה שותפות בשליטתם ובבעלותם המלאה, בה הם מחזיקים כשותפים מוגבלים באמצעות חברות פרטיות בבעלותם המלאה וכן מחזיקים בשותף הכללי בשותפות ג.י.ן. בעלי המניות והשולטים הסופיים בחברה מחזיקים בכ- 48.47% מזכויות ההצבעה בחברה ובכ- 48.47% מהון המניות המונפק של החברה.

1.1.5 תחומי פעילות החברה:

1.1.5.1 נכון למועד הדוח, עיקר פעילותה של החברה היא בעסקי הביטוח השונים והחיסכון ארוך הטווח, וזאת בתחומים הבאים: תחום ביטוח חיים, תחום ביטוחי בריאות, תחום הביטוח הכללי (הכולל: ביטוחי רכב רכוש, ביטוחי רכב חובה, ענפי חבויות אחרים וענפי רכוש אחרים).

1.1.5.2 פעילות הביטוח נעשית ע"י החברה עצמה ובאמצעות חברה אחות- EMI.

1.1.5.3 בתחום החיסכון ארוך הטווח פועלת הקבוצה גם באמצעות החברות הבנות: הראל פנסיה וגמל, שהינה חברה מנהלת של קרנות פנסיה, קופות גמל וקרנות השתלמות; קחצ"ק, שהינה חברה המנהלת קרן השתלמות; ולעתיד, שהינה חברה המנהלת קרן פנסיה ותיקה.

1.1.5.4 בתחום האשראי - החברה פועלת באמצעות חברה בת הראל +60, העוסקת במתן הלוואות מסוג משכנתא, לרבות "משכנתא הפוכה" שהינה הלוואה הניתנת ללווים שהינם בני 60 ומעלה, בשעבוד דירת מגורים; לחברה פעילות מימון נדל"ן יזמי; וכן פעילות בתחום ערבויות פיננסיות ושירותי תפעול לתיקי משכנתאות המבטוחים על ידי צדדים שלישיים באמצעות חברה אחות- EMI.

הראל ביטוח הינה חלק מקבוצה הפעילה כ- 90 שנים בתחום הביטוח. בהתאם לדוחות הכספיים לרבעון השלישי של שנת 2023, החברה הינה קבוצת הביטוח הראשונה בגודלה בישראל בהיקף פרמיות, עם נתח שוק של כ- 23.7%. בתחום הבריאות החברה היא החברה הגדולה והמובילה בשוק, עם נתח שוק של כ- 38.2%. בתחום ביטוח כללי החברה הינה קבוצת הביטוח הראשונה בגודלה, עם נתח שוק של כ- 115.2% ובהיקף הפרמיות בביטוח חיים החברה הינה השנייה בגודלה, עם נתח שוק של כ- 21.9%. בתחום ניהול קרנות פנסיה חדשות, נכון ליום 30 בספטמבר 2023, לקבוצה נתח שוק של כ- 17.8%. בתחום ניהול קופות גמל, נכון ליום 30 בספטמבר 2023, לקבוצה נתח שוק של כ- 9%. בתחום ניהול קרנות הנאמנות, נכון ליום 30 בספטמבר 2023, החברה בעלת נתח שוק של כ- 14.6%.

להלן נתונים בדבר היקף הנכסים המנוהלים בחברה (במיליארדי ש"ח):

ליום 31 בדצמבר		
2022	2023	
111.7	114.7	ביטוח (כולל נכסים תלויי תשואה)
1.3	1.3	קרנות פנסיה
5.7	6.3	קופות גמל
118.7	122.3	סה"כ

1.1.6 נקודות עיקריות בהתפתחות ההיסטורית של החברה

החברה (בשמה הקודם שלוח חברה לביטוח בע"מ) התאגדה בישראל בשנת 1933, כחברה פרטית לפי פקודת החברות, והחלה את פעילותה כחברת ביטוח בתחום ביטוח הבריאות.

בשנת 1984 רכשה הראל השקעות את מלוא הבעלות בהראל ביטוח (בשמה דאז שלוח חברה לביטוח בע"מ ("שלוח"). במועד רכישה זה עסקה שלוח בביטוח בריאות ובביטוח חיים; בשנת 1985 רכשה שלוח 50% מתיק ביטוח החיים של ירדניה חברה לביטוח בע"מ; בשנת 1989 רכשה הראל השקעות 82% ממניות סהר חברה ישראלית לביטוח בע"מ ("סהר") ובמהלך השנים רכשה הראל השקעות את יתרת מניות סהר; בשנת 1993 רכשה, באמצעות מור-הר השקעות בע"מ את השליטה בדקלה חברה לביטוח בע"מ; בשנת 1999 רכשה הראל השקעות את השליטה בציון החזקות בע"מ, שהחזיקה בכל מניות ציון חברה לביטוח בע"מ ("ציון"); במהלך השנים, בעקבות מיזוגים ושינויים מבניים, עסקי הראל הראשונה, סהר וציון רוכזו בשלוח, שלימים שינתה את שמה להראל ביטוח.

בשנת 2010 רכשה הראל ביטוח את מלוא הון המניות של EMI; בשנת 2013 הראל ביטוח רכשה את פעילות ביטוח החיים וביטוחי הבריאות של אליהו חברה לביטוח בע"מ; ביולי 2021, הועברה מלוא האחזקה ב-EMI מהראל ביטוח, להראל השקעות במסגרת שינוי מבני. בדצמבר 2021 הושלמה רכישת הפעילות הביטוחית של שירביט חברה לביטוח בע"מ ("שירביטי").

1.1.7 נקודות עיקריות בהתפתחות החברה בשנת 2023

1.1.7.1 התפתחויות מהותיות בתחומי הפעילות השונים של החברה

לעניין התפתחויות מהותיות בתחומי הפעילות השונים של החברה, ראו סעיפים 2.1.2, 2.2.2, 2.3.1, 2.4.3 להלן.

1.1.7.2 הנפקת אגרות חוב (סדרה יט') באמצעות החברה הבת - הראל מימון והנפקות

לעניין הנפקת אגרות חוב (סדרה יט') באמצעות החברה הבת - הראל מימון והנפקות ודירוג אגרות חוב (סדרה יט') ע"י חברת הדירוג "מעלות S&P", ראו באור 24' בח' בדוחות הכספיים.

1.1.7.3 אשרור דירוג החברה ע"י חברת הדירוג "מידרוג"

לעניין אשרור דירוג החברה ע"י חברת הדירוג "מידרוג", ראו באור 24' בח' בדוחות הכספיים.

1.1.7.4 דירוגים ע"י חברת הדירוג "מידרוג" של אגרות חוב

לעניין דירוגים של אגרות חוב שהונפקו על ידי החברה הבת - הראל מימון והנפקות, ראו באור 24' בדוחות הכספיים.

- 1.1.7.5 פדיון מוקדם מלא של אגרות חוב (סדרה ו') של הראל מימון והנפקות לעניין פדיון מוקדם מלא של אגרות החוב (סדרה ו') שהונפקו על ידי הראל מימון והנפקות, ראו באור 24ח' בדוחות הכספיים.
- 1.1.7.6 תשקיף מדף של הראל מימון והנפקות לעניין פרסום תשקיף מדף של הראל מימון והנפקות בחודש פברואר 2023, ראו באור 24ח' בדוחות הכספיים.
- 1.1.7.7 תוכנית אסטרטגית רב שנתית בחודש אוגוסט 2022 התקשרה החברה עם תאגיד יעוץ אסטרטגי בינלאומי מוביל. על בסיס בחינה ועבודה משותפת של החברה ותאגיד הייעוץ כאמור, דירקטוריון החברה החליט בחודש פברואר 2023 על אימוץ תוכנית אסטרטגית רב שנתית בשם "הראל 2030". אסטרטגיית "הראל 2030" מתמקדת בשלושה נדבכים מרכזיים בפעילות הקבוצה: 1. דיוק ביצועי מרכיבי ליבת תחומי הפעילות; 2. זיקה ללקוח - חיזוק ושיפור מנועי ההפצה בתחומי הפעילות; ו-3. גיוון מקורות הרווח של הקבוצה. לפרטים נוספים ראו סעיף 6 בפרק 2 "דוח הדירקטוריון" לדוח התקופתי של החברה.
- 1.1.7.8 עדכון תנאי העסקתו של עידן טמיר, קרובו של בעל שליטה ביום 22 במאי 2023, ביום 29 במאי 2023 וביום 5 ביולי 2023 אישרו ועדות התגמול והדירקטוריונים של הראל השקעות ושל החברה וכן האסיפה הכללית של הראל השקעות, בהתאמה את עדכון תנאי העסקתו של עידן טמיר, קרובו של מר יאיר המבורגר, מבעלי השליטה בהראל השקעות.
- 1.1.7.9 הקצאה פרטית לא מהותית של אופציות הראל השקעות למנכ"ל החברה. לעניין הקצאה פרטית לא מהותית של אופציות של הראל השקעות לנושא משרה בקבוצה, ראו באור 35ב' (5) בדוחות הכספיים.
- 1.1.7.10 מלחמת "חרבות ברזל" לפרטים אודות השלכות מלחמת "חרבות ברזל" על פעילות החברה, ראו סעיף 2.2 בפרק 2 "דוח הדירקטוריון" בדוח התקופתי של החברה.
- 1.1.7.11 עדכון מדיניות התגמול של הגופים המוסדיים בקבוצה לעניין עדכונים למדיניות התגמול של הגופים המוסדיים בקבוצה, ראו תקנה 21 בדוח "פרטים נוספים על החברה" - פרק 4 בדוח התקופתי.
- 1.1.7.12 אישור התקשרות בפוליסת ביטוח אחריות דירקטורים ונושאי משרה לעניין אישור התקשרות בפוליסת ביטוח אחריות דירקטורים ונושאי משרה, ראו באור 35ה' בדוחות הכספיים.
- 1.1.7.13 היתר הממונה למתווה המוסכם בעניין פוליסת הסיעוד הקבוצתית של חברי קופת חולים "כללית". ביום 5 בנובמבר 2023 עתרה שירותי בריאות כללית ("כללית") לבג"ץ נגד שר האוצר, שר הבריאות, מנכ"ל משרד הבריאות, הממונה וכן כנגד הראל ביטוח ושתי קופות חולים נוספות בבקשה ליתן צווים על תנאי שמטרתן להורות לצדדים לגבש בדחיפות מתווה אשר יאפשר את המשך הביטוח הסיעודי הקבוצתי של מבוטחי הכללית אשר הסתיים בסוף שנת 2023, בהראל ביטוח. ביום 13 בדצמבר 2023 התקבל היתר הממונה להפעלת פוליסת

הסיעוד הקבוצתית של חברי קופת חולים "כללית", על פי מתווה מוסכם אליו הגיעו הראל ביטוח ושירותי בריאות כללית ("ההיתר" ו"המתווה המוסכם").

על פי ההיתר האמור, פוליסת הסיעוד ע"פ המתווה המוסכם הינה לתקופה של 12 חודשים (החל מיום 1 בינואר 2024 ועד ליום 31 בדצמבר 2024).

לפרטים נוספים אודות המתווה המוסכם – ראו סעיף 2.2.2.2 להלן.

1.1.8 נקודות עיקריות בהתפתחות החברה, לאחר תקופת הדוח

1.1.8.1 שינויים מהותיים במצבת נושאי המשרה

מר מישל סיבוני, אשר כיהן כמנכ"ל הראל השקעות ויו"ר דירקטוריון החברה, סיים את תפקידו כאמור ביום 31 בינואר 2024 וזאת לאחר למעלה מ-30 שנות עבודה בקבוצת הראל. בהמשך לסיום תפקידו של מר סיבוני, מונה מר גיא רוטקופף כיו"ר דירקטוריון החברה. בנוסף, מר ניר כהן, המכהן כמנכ"ל החברה, מונה גם לתפקיד מנכ"ל הראל השקעות. מר סיבוני ממשיך לכהן כדירקטור בחברה.

1.1.8.2 אשרור דירוג החברה ע"י חברת הדירוג "מידרוג"

לעניין אשרור דירוג החברה ע"י חברת הדירוג "מידרוג" ראו באור 24 בדוחות הכספיים.

1.1.8.3 מתאר אופציות לעובדים

לעניין מתאר אופציות לעובדים – ראו באור 36 בדוחות הכספיים.

1.1.9 מבנה פעילות החברה

זרוע עסקי הביטוח והחיסכון ארוך הטווח מחולקת לחטיבות הבאות:

א. חטיבת חיסכון ארוך טווח, הכוללת את האגפים הבאים:

1. אגף מעסיקים.
2. אגף תפעול (פנסיה וגמל).
3. אגף תביעות ומימוש זכויות.
4. אגף מטה החטיבה.
5. אגף קשרי מערכות מידע.
6. אגף חיסכון ארוך טווח.
7. אקטואריה חיסכון ארוך טווח.
8. משפטית חיסכון ארוך טווח.
9. אגף הכספים.

ב. חטיבת ביטוחי בריאות וחיים, הכוללת את האגפים הבאים:

1. אגף ביטוח בריאות ושיניים קבוצתי.
2. אגף ביטוח בריאות פרט, חו"ל, עובדים זרים ותיירים.
3. אגף ביטוח חיים¹.
4. אגף תביעות בריאות וחוי"ל.
5. אגף תביעות סיעוד חיים, תאונות אישיות ואובדן כושר עבודה.

¹ במסגרת הצגת תחומי פעילות החברה בדוח זה, תחום ביטוח החיים מוצג תחת מגזר חיסכון ארוך טווח

6. אגף ארגון ושיטות.
7. מחוזות.
8. דקלה.
- ג. חטיבת ביטוח כללי, הכוללת את הפעילויות הבאות:
1. ביטוח כללי פרט, מטה ופיתוח עסקי.
 2. ביטוח כללי עסקי.
 3. תעשייה, סיכונים מיוחדים וביטוח ימי.
 4. ביטוח משנה בתחום הביטוח הכללי.
 5. תביעות רכב חובה ורכוש.
 6. תביעות חבויות ורכוש.
 7. פעילות שירביט.
- ד. חטיבת שיווק סוכנים, הכוללת את הפעילויות הבאות:
1. מכירות בערוצי ההפצה של החברה.
- ה. חטיבת ישירים ושת"פים, הכוללת את הפעילויות הבאות:
1. מטה, פיתוח עסקי ושיתופי פעולה.
 2. אגף משווקים פנסיוניים.
 3. אגף סטנדרד.
 4. אגף שיווק בנקים.
- ו. חטיבת הדיגיטל והשירות, הכוללת את הפעילויות הבאות:
1. מטה, דיגיטל ושירות.
 2. אסטרטגיה, פרסום ושיווק.
 3. מדיה וחווית לקוח.
 4. שירות הלקוחות.
 5. פניות הציבור.
- ז. חטיבת השקעות, כוללת את ניהול ההשקעות בתחומי הביטוח והחיסכון ארוך הטווח וניהול השקעות כספי הנוסטרו.
- ח. חטיבת כספים ומשאבים.
- ט. חטיבת אקטואריה.
- י. חטיבת משאבי אנוש.
- יא. החטיבה המשפטית.
- יב. החטיבה הטכנולוגית - הראל המשמר מחשבים בע"מ ("הראל המשמר מחשבים") - אחראית על מתן שירותי המיכון השונים לחטיבות השונות.
- פעילויות האשראי של החברה:**
- א. פעילות הראל 60 + העוסקת במתן הלוואות מסוג משכנתא, לרבות "משכנתא הפוכה".
 - ב. פעילות מימון וליווי נדל"ן יזמי.

ג. ערבויות פיננסיות ושירותי תפעול לתיקי משכנתאות המבוטחים על ידי צדדים שלישיים באמצעות חברה אחות-EMI.

1.2 תיאור תמציתי של תחומי פעילות החברה

הקבוצה פועלת בתחומי הביטוח, הגמל והפנסיה והאשראי. כמפורט להלן:

1.2.1 תחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח²

תחום זה כולל את הפעילות הביטוחית של החברה בענפי ביטוחי החיים וכן את פעילות החברה בניהול קרן פנסיה ותיקה וקופות גמל מסוג קרן השתלמות.

פוליסות ביטוח חיים

פוליסות ביטוח חיים מיועדות בעיקרן לטווח ארוך ומבטיחות תגמולי ביטוח במות המבוטח או בעת הגיעו לגיל הקבוע בפוליסה או במועד מוקדם יותר בהתאם לתנאי הפוליסה. הפוליסות יכולות לכלול חסכון, סיכון מפני מקרה מוות בלבד או שילוב ביניהם, ויכול שיתווספו לפוליסות מרכיבים ("ריידרים") לכיסוי סיכונים נוספים, בעיקר אובדן כושר עבודה ומחלה. חלק מפוליסות ביטוח החיים הכוללות מרכיב חיסכון מוכרות כקופות ביטוח על פי הוראות הדין וזכאיות להטבות מס הקבועות בדין לקופות גמל.

בנוסף, נכללות בתחום זה פוליסות המוצעות כפוליסות לקולקטיבים, שעיקרן ביטוח סיכון מפני מוות וביטוח מפני אובדן כושר עבודה ללא חיסכון ולתקופה קצרה וכן פוליסות המכסות סיכון נכות, אובדן כושר עבודה ומחלה קשה.

קרנות פנסיה וקופות גמל

בנוסף לפוליסות ביטוח חיים הכוללות מרכיב חיסכון, מנהלת החברה באמצעות חברות בנות קרן פנסיה וותיקה וקרן השתלמות.

1.2.2 תחום ביטוח בריאות

תחום זה כולל את הפעילות הביטוחית של החברה בענפי הביטוח: מחלות, אשפוז ותאונות אישיות. הפוליסות הנמכרות במסגרת ענפי ביטוח כאמור מכסות את מגוון הנזקים הנגרמים למבוטח כתוצאה ממחלות ו/או מתאונות, לרבות מצב סיעודי, טיפולי שיניים וביטוח נסיעות לחו"ל. פוליסות ביטוחי בריאות מוצעות הן לפרטים והן לקולקטיבים.

פעילות הראל ביטוח בתחום מתן שירותי תפעול עבור תוכנית שירותי בריאות נוספים ("שב"ן"), של קופת החולים שירותי בריאות כללית מבוצעת באגף דקלה בחטיבת הבריאות³

1.2.3 תחום ביטוח כללי

תחום זה מורכב מחמישה תתי תחומים:

1.2.3.1 רכב רכוש

כולל את פעילות החברה במכירת פוליסות ביטוח בענף ביטוח רכב מנועי, המכסות נזקים הנגרמים לבעל רכב כתוצאה מתאונה ו/או גניבה ו/או חבות בעל הרכב או הנהג לנזק רכוש שנגרם לצד שלישי בתאונה.

² ראו ה"ש 1 לעיל.

³ במהלך תקופת הדוח הועברה פעילות אגף דקלה, שפעל עד לאותה העת תחת חטיבת ביטוח כללי, לניהולה של חטיבת ביטוח בריאות.

בתת-תחום זה נכללות פוליסות ביטוח לרכב שמשקלו עד 3.5 טון. פוליסות אלו הינן בהתאם להוראות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח רכב פרטי) (תיקון), התשפ"א – 2021 אשר נכנסו לתוקף בתחילת 2022.

עוד בתת תחום זה נכללות, פוליסות ביטוח לכלי רכב למעט רכב פרטי ומסחרי עד 3.5 טון (מלגוזות, משאיות, מוניות, אוטובוסים, טרקטורים וכדומה). פוליסות עבור כלי רכב כאמור אינן כפופות לתנאי הפוליסה התקנית, אלא לתנאי והיקף כיסויי פוליסות ביטוח הנקבעות על ידי חברות הביטוח ובכפוף לאישור הממונה את תנאי הפוליסות.

1.2.3.2 רכב חובה

כולל את פעילות החברה בענף ביטוח לפי דרישת פקודת ביטוח רכב מנועי (נוסח חדש), התש"ל - 1970 ("רכב חובה" ו- "פקודת ביטוח רכב מנוע", בהתאמה), המכסה נזקי גוף של בעל הרכב, כל הנוסעים ברכב והולכי רגל שנפגעו מהרכב, כתוצאה משימוש ברכב מנועי בהתאם לחוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים, התשל"ה - 1975 ("חוק הפלת"ד"). ביטוח זה, כשמו כן הוא, הינו חובה על כל בעל רכב והנוהג בו, וזאת על פי פקודת ביטוח רכב מנועי.

תנאי הכיסוי הביטוחי הם בהתאם לנוסח שנקבע בהוראות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (תנאי חוזה לביטוח חובה של רכב מנועי) התש"ע - 2010.

1.2.3.3 ענפי חבויות אחרים

כולל את פעילות החברה במכירת פוליסות המכסות את חבותו החוקית של המבוטח כלפי צד שלישי (למעט כיסוי חבויות בתחום רכב חובה כמתואר לעיל). במסגרת זו נכללים, בין היתר, ענפי הביטוח הבאים: ביטוח מפני אחריות כלפי צד שלישי, ביטוח אחריות מקצועית, ביטוח חבות מוצר, ביטוח חבות מעבידים לכיסוי חבות המבוטח כלפי עובדיו.

1.2.3.4 ענפי רכוש ואחרים

תחום זה כולל את הפעילות הביטוחית של החברה בכל ענפי הרכוש (למעט רכב רכוש) המפורטים בהודעת הפיקוח על עסקי ביטוח (ענפי ביטוח), התשמ"ה - 1985.

בתת תחום פעילות זה כלולים, בין היתר, ביטוח מקיף לדירות, ביטוח בתי עסק (SMB) וביטוח אש מורחב ואובדן תוצאתי לעסקים בסדר גודל בינוני וגדול.

1.2.4 תחום אשראי

החל מהדוחות השנתיים של 2023, החברה מציגה מגזר פעילות חדש – תחום אשראי. הפעילויות הנכללות במסגרת תחום האשראי כוללות את פעילות חברת הבת בבעלות מלאה של החברה, הראל +60 בע"מ העוסקת במתן הלוואות מסוג משכנתא, לרבות "משכנתא הפוכה"; את פעילות ליווי ומימון נדל"ן יזמי המבוצעת בחברה; ואת פעילות מתן ערבויות פיננסית לתיקי משכנתאות המבוטחים על ידי צדדים שלישיים.

פעילויות אלה הוצגו בעבר במסגרת מגזרי הפעילות השונים של החברה. מספרי ההשוואה הוצגו מחדש בהתאם.

1.2.4.1 משכנתא ו"משכנתא הפוכה"

חברת הראל +60, הינה חברה בת בבעלות מלאה של החברה. הראל +60 עוסקת במתן הלוואות מסוג משכנתא, לרבות "משכנתא הפוכה", שהינה הלוואה הניתנת ללווים שהינם בני 60 שנה ומעלה, בשעבוד דירת מגורים.

1.2.4.2 ליווי ומימון נדל"ן יזמי

פעילות זו מבוצעת תחת אגף מימון נדל"ן יזמי בחברה, העוסק בעיקר במימון פרויקטי בניה למגורים, משרדים ומסחר בישראל. במסגרת פעילות זו, החברה ומעמדה ליזמים חבילת מימון מלאה הכוללת אשראי כספי ופוליסות ערבות על פי חוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות של רוכשי דירות), התשל"ה – 1974 ("חוק המכר")⁴.

1.2.5 ערבויות פיננסיות לתיקי משכנתאות

פעילות זו מבוצעת באמצעות הראל ביטוח וחברה אחות EMI. במסגרת פעילות זו, הראל ביטוח מעניקה למבטח משנה בינלאומי, ערבויות פיננסיות של תיקי משכנתאות שהועמדו על ידי תאגידים בנקאיים, בגובה של 50% מעלות התביעות, ככל שיוגשו כנגד אותו מבטח משנה. EMI מצידה, מעניקה שירותי ייזום ותפעול בקשר עם התיקים המבוטחים. בתמורה לערבויות ושירותי הייזום והתפעול כאמור, זכאיות הראל ביטוח ו-EMI לעמלה בשיעור של 50% מהפרמיה נטו שתתקבל אצל מבטח המשנה.

1.3 השקעות בהון החברה ועסקאות במניותיה

בשנתיים האחרונות ועד למועד פרסום הדוח לא בוצעו השקעות בהון החברה. לפירוט אודות מבנה השליטה של החברה – ראו סעיף 1.1.4 לעיל.

1.4 חלוקת דיבידנדים

מדיניות חלוקת דיבידנד

ביום 28 בפברואר 2021 אישר דירקטוריון הראל השקעות מדיניות חלוקת דיבידנד לפיה, הראל השקעות תחלק דיבידנד בשיעור של לפחות 30% מהרווח הכולל על פי הדוחות הכספיים המאוחדים השנתיים שלה.

בנוסף, ביום 28 בפברואר 2021, אישר דירקטוריון החברה מדיניות חלוקת דיבידנד לפיה החברה תחלק דיבידנד בשיעור של לפחות 35% מהרווח הכולל על פי הדוחות הכספיים המאוחדים השנתיים של החברה וזאת כל עוד החברה תעמוד ביעדים מינימאליים ליחס כושר פירעון מבוסס סולבנסי 2 (בהתאם להחלטת דירקטוריון החברה מחודש מאי 2023, יחס כושר פירעון מינימאלי נקבע על 135% בהתחשב בהוראות הפריסה ועל 110% ללא התחשבות בהוראות המעבר בתקופת הפריסה).

חלוקת דיבידנד על ידי החברה עשויה להיות מושפעת, בין היתר, מהיכולת של החברה לחלק דיבידנד בפועל.

יובהר כי אין לראות במדיניות זו התחייבות של החברה לבצע חלוקת דיבידנד וכי כל חלוקה בפועל תהיה כפופה לאישור פרטני של הדירקטוריון לביצוע החלוקה על פי שיקול דעתו הבלעדי. הדירקטוריון יהיה רשאי החליט לחלק בפועל שיעורים שונים (גבוהים או נמוכים יותר) של דיבידנד או שלא לחלק דיבידנד כלל. כמו כן, ביצוע כל חלוקה בפועל יהיה כפוף לעמידה בהוראות הדין החלות על חלוקת דיבידנד, בין היתר עפ"י חוק החברות ולהתניות הפיננסיות שנטלה על עצמה החברה ו/או שתיטול על עצמה החברה בעתיד, לקיומם של סכומים מספיקים של רווחים ראויים לחלוקה במועדים הרלוונטיים ומידת הזדקקותה של החברה למזומנים למימון פעילותה לרבות השקעה עתידית, כפי שתהיה מעת לעת, ו/או פעילותה העתידית הצפויה ו/או המתוכננת.

⁴ תוצאות פעילות מתן פוליסות ערבות על פי חוק המכר נכללות במסגרת מגזר ביטוח כללי

הדירקטוריון יהיה רשאי לבחון מעת לעת את מדיניות חלוקת הדיבידנד, ולהחליט בכל עת, בהתחשב בשיקולים עסקיים ובהוראות הדין והרגולציה החלות על החברה, על שינויים במדיניות חלוקת הדיבידנד, לרבות שיעור הדיבידנד שיחולק.

לעניין דיבידנדים אשר אושרו בתקופת הדוח - ראו באור 15ג' בדוחות הכספיים.

לפרטים נוספים אודות החלטת החברה לעניין מדיניות ניהול ההון - ראו באור 3'15 בדוחות הכספיים.

2 חלק ב' - תיאור ומידע על תחומי הפעילות של החברה

2.1 תחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח⁵

2.1.1 מוצרים ושירותים

תחום זה כולל ביטוח חיים, ניהול קרנות פנסיה וניהול קופות גמל.

הפעילות בתחום ביטוח חיים נעשית על ידי החברה עצמה. הפעילות בתחום הפנסיה נעשית על ידי החברה הבת - לעתיד, המנהלת קרן פנסיה ותיקה. הפעילות בתחום קופות הגמל מתבצעת בחברה הבת – קחצ"ק, המנהלת קרן השתלמות למשרתי צבא הקבע ולגמלאי צה"ל.

המוצרים בתחום פעילות זה מיועדים לשכירים, לעצמאים וללקוחות הרוכשים כסויים באופן פרטי (ללא קשר לעיסוקם). הפקדות שכירים או עצמאים, בחלק מן המוצרים, מזכות אותם בהטבות מיסוי בשלושה מישורים: במועד ההפקדה זיכוי/ ניכוי מס, פטור ממס על רווחים בעת צבירת הכספים והטבות מיסוי בקבלת הכספים. קיימות גם הטבות מס במקרים מסוימים בגין הפקדות פרט.

בהתאם להוראות הדין, קיימת הפרדה מלאה בין נכסיה והתחייבויותיה של החברה המנהלת, לבין נכסי העמיתים הצבורים וכן הפרדה בין נכסי המבטח לבין כספי המבטחים בביטוח חיים תלוי תשואה. בהתאם, נכסי העמיתים אינם נכללים בדוחות הכספיים של הגוף המוסדי.

2.1.2 מגמות ושינויים בתחום הפעילות

תחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח עובר שינויים מקיפים, וזאת לאור שינויים במדיניות הממשלתית בתחום שהביאו לחקיקת חוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות וניגודי העניינים בשוק ההון בישראל (תיקוני חקיקה), התשס"ה - 2005, חוק קופות הגמל, חוק ייעוץ ושיווק פנסיוני ותיקון חוק הפיקוח ("חקיקת בכר", שנכנסו לתוקפם בחודש נובמבר 2005), וכן התקנת שורה ארוכה של תקנות והוראות של הממונה שנועדו, בין היתר, לעודד חיסכון לקצבה, להגביר את התחרות והשקיפות בשוק החיסכון הפנסיוני, להפחית את שיעור דמי הניהול ולהגביר את מעורבות הלקוחות בבחירת החיסכון הפנסיוני שלהם.

בנוסף, בשנים האחרונות תחום הפעילות מתאים את עצמו באופן הדרגתי לביצוע תהליכים באופן דיגיטלי ומקוון מול החוסכים, גורמי ההפצה והגופים המוסדיים האחרים.

עידוד החיסכון לקצבה

בבסיס מדיניות רשות שוק ההון בשנים האחרונות עומדת השאיפה לעידוד חיסכון קצבתי בקרב כלל האוכלוסייה, על מנת להבטיח יכולת קיום בכבוד של האזרחים לאחר גיל הפרישה והגברת התחרות בתחום הפעילות, לרבות בדרך של צמצום ההבדלים בין המוצרים ומתן אפשרות לניוד כספי החיסכון הפנסיוני בין המוצרים.

שינויים אלה באו לידי ביטוי בשינוי מבנה המוצרים שהיו קיימים בתחום ובשינויים בהטבות המיסוי הניתנות לחוסכים לטווח ארוך, לרבות השינוי במסגרת תיקון מס' 3 לחוק קופות הגמל, תוך העדפת החוסכים במסלול קצבה וקביעת חובה למשיכת הכספים בדרך של תשלום קצבה, ככל שהקצבה העומדת לחוסך הינה עד סכום הקצבה המזערי לכל מוצרי החיסכון הפנסיוני לטווח ארוך. במסגרת זו אף הושאו הטבות המס בין מוצרים אלה בכל הנוגע לכספים שהופקדו עבור עמיתים החל מיום 1 בינואר 2008.

עד לאותו מועד, המוצרים השונים בתחום - ביטוח חיים, קרנות פנסיה וקופות גמל - נחלקו לשני אפיקים עיקריים: אפיק המבטיח תשלומי קצבה ("פנסיה") ואפיק המבטיח תשלום

⁵ ראו ה"ש 2 לעיל

הוני, תוך מתן אפשרות לשילוב אפיקים אלה. בתיקון האמור בוטלה החלוקה בין אפיק הוני ואפיק קצבתי ביחס לכספים שיופקדו החל מינואר 2008, כאשר כספים אלה ניתנים למשיכה כרובד ראשון (סכום קצבה מזערי) רק בדרך של קצבה. משיכת הכספים שנצברו מעבר לסכום הדרוש לתשלום הקצבה המזערית תעשה בדרך של היוון קצבה או בדרך של תשלום קצבה, בהתאם להחלטת העמית או המבוטח.

הגברת התחרות והשקיפות בתחום

בשנים האחרונות פורסמו הוראות שונות שתכליתן הגברת אפשרות ניווד הכספים בין המוצרים השונים וביצוע התאמות בין המוצרים השונים (קופות גמל, קרנות פנסיה וקופות ביטוח), לרבות בנושאי הכיסויים הביטוחיים הנמכרים במסגרת מוצרי החיסכון הפנסיוני והחלת מודל אחיד של גביית דמי ניהול, תוך הפחתת שיעור דמי הניהול המרביים שניתן לגבות בקופות הגמל ובקופות הביטוח.

בנוסף, פורסמו הוראות שתכליתן להקל על המבוטח או העמית להשוות בין מוצרים שונים על ידי יצירת אחידות בין המוצרים המשוקים על ידי הגופים המוסדיים, כגון: הוראות הממונה לעניין זכויות וחובות עמיתים בתקנון קרן פנסיה חדשה מקיפה, במסגרתן נקבע נוסח תקנון מחייב לקרן הפנסיה וכן קווים מנחים לעניין תוכנית לביטוח מפני אובדן כושר עבודה. בנוסף נקבעו הוראות הנוגעות לבחירת קרן פנסיה ברירת מחדל אשר נועדו, בין היתר, להגביר את התחרות בשוק החיסכון הפנסיוני, כפי שיתואר בהרחבה להלן.

התיקון האמור בנושא קווים מנחים לאובדן כושר עבודה, אשר כתוצאה ממנו לא ניתן להבטיח לכל מועמד מצטרף כיסוי של 75% מהשכר בקופות ביטוח במסגרת ההפקדות הפנסיוניות מחזק את המגמה הקיימת בשנים האחרונות של מעבר לחיסכון בקרנות פנסיה מקיפות על חשבון קופות ביטוח.

החל משנת 2014 החל הממונה לבחון את יישומה של מגבלת ההוצאות הישירות בקרב המשקיעים המוסדיים ואף מינה ועדה מייעצת לבחינת ההוצאות כאמור ("ועדת יפה").

בין יתר מסקנות והמלצות ועדת יפה, שיעור ההוצאות הישירות המירבי מסוג "עמלת ניהול חיצוני" שבאפשרותו של משקיע מוסדי לגבות בכל שנה קלנדרית, ייקבע על ידי המשקיע המוסדי עבור כל מסלול השקעה בניהול, ויפורסם באתר האינטרנט שלו. כמו כן, נקבע כי הוצאות מסוג "עמלת ניהול חיצוני" יתווספו באופן קבוע לרשימת ההוצאות המוגדרות כהוצאות ישירות על פי התקנות וכן נקבעו אשכולות מסלולי השקעה שסוגי ההוצאות הישירות הניתנים לגבייה במסגרתם יהיו מצומצמים יותר (מסלולי השקעה סחירים ועוקבי מדדים) וכי במסלולי השקעה שנגבים בהם דמי ניהול משתנים לא תתאפשר גביית הוצאות ישירות מאף סוג. כמו כן, במסגרת התיקון לתקנות הוצאות ישירות נקבע, כי גוף מוסדי יידע אדם המעוניין להצטרף לקופת גמל, כי בנוסף לדמי הניהול, ייגבו הוצאות ישירות, וכן את שיעור ההוצאות הישירות שנגבו בשנה החולפת מנכסי הקופה ואת העלות הכוללת הצפויה שבה יישא אדם באותה שנה בשל דמי ניהול והוצאות ישירות ("העלות השנתית הצפויה"). כמו כן, נקבע שבכל מקום בו קיימת חובה על פי דין להציג לעמית או למבוטח את דמי הניהול, תוצג לו גם העלות השנתית הצפויה⁶.

עוד במטרה להגביר את התחרות בענף החיסכון הפנסיוני, פרסם הממונה הוראות שעניינן מסלולי השקעה המתמחים שגוף מוסדי רשאי לנהל עבור קופות גמל ופוליסות ביטוח חיים שאינן קופות ביטוח, תוך יישום המלצות ועדת יפה.

בעקבות החלטת הממשלה לאישור חוק ההסדרים מיום 24 בפברואר 2023, ביום 12 ביולי 2023 פורסם תיקון לתקנות מס הכנסה (כללים לאישור ולניהול קופות גמל) (תיקון), התשפ"ג

⁶ מועד יישום הוראות התיקון לחוזר מסלולי השקעה נדחה ליום 1 ביולי 2024

2023 ולתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל)(העברת כספים בין קופות גמל)(תיקון), התשפ"ג 2023, ונקבע כי מיום 1 בספטמבר 2023 ההפקדות לקופת ביטוח יוגבלו לחלק השכר העולה על תקרה שמעל פעמיים השכר הממוצע במשק וכך גם תוגבל העברת כספים מקופת גמל לקצבה שאינה קופת ביטוח לקופת ביטוח. ההעברה תתאפשר רק אם קיימת בעבור העמית יתרת כספים צבורים בקופת גמל לקצבה שאינה קופת ביטוח, העומדת לפחות על תקרת ההפקדה החודשית כפול מספר החודשים שחלפו ממועד התשלום הראשון לקופה המעבירה- לפרטים נוספים ראו סעיף 3.1.4.1.1 להלן.

הפחתת דמי הניהול

בשנים האחרונות נכנסו לתוקף מספר הוראות חקיקה אשר נועדו, בין היתר, להפחית את דמי הניהול המשולמים על ידי המבוטחים והעמיתים במסגרת מוצרי החיסכון הפנסיוני, כך למשל:

ביום 4 באוגוסט 2021 עודכן חוזר הממונה מיום 13 במרץ 2016 הקובע הוראות לעניין בחירת קופת ברירת מחדל ואת התנאים הנדרשים מחברה מנהלת של קופת גמל המצרפת עמיתים בהתאם להוראות סעיף 20(ב) לחוק קופות הגמל. במסגרת החוזר נקבע, כי צירוף לקופת גמל ייעשה על ידי בחירה אקטיבית של העובד את קופת הגמל או באמצעות המעסיק לקופת גמל שנבחרה על ידו בהליך תחרותי בהתאם לסעיף 20(ב) לחוק קופות הגמל וככל שלא נבחרה קופת גמל על ידי העובד או המעסיק, בהתאם לסעיף 20(ב) לחוק קופות הגמל יצרף המעסיק את העובד לקופת הגמל שתבחר על ידי הממונה. דמי הניהול שיוצעו על ידי קרנות הפנסיה הנבחרות יהיו בתוקף למשך 10 שנים ממועד ההצטרפות לקרן. קרנות הפנסיה ייבחרו על ידי הממונה אחת לשלוש שנים.

ביום 14 לספטמבר 2021 פורסם כי נבחרו 4 קרנות פנסיה כקרנות נבחרות. האמור הינו בתוקף החל מיום 1 בנובמבר 2021 ועד ליום 31 באוקטובר 2024. דמי הניהול שיגבו החברות המנהלות של אותן קרנות נבחרות בגין המצטרפים לקרנות כאמור, לא יעלו על 0.22% מהצבירה (בשיעור שנתי) ו-1% מההפקדה. כמו כן, שיעור דמי הניהול למקבלי קצבת זקנה חדשים, לרבות עמיתים קיימים בקרנות הנבחרות שיפרשו, לא יעלו על שיעור שנתי של 0.3%

ביום 24 בינואר 2022 פורסמו תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופת גמל) (דמי ניהול) (תיקון) התשפ"ב-2021 ("התקנות") הקובעות כי תקרת דמי הניהול למקבלי קצבת זקנה או למקבלי קצבה המשולמת למוטב בשל מותו של מקבל קצבה תהיה 0.3% בשנה (במקום 0.5% בקרן פנסיה מקיפה ו-0.6% בקופת ביטוח או קרן פנסיה כללית) זאת בדומה לשיעור שנקבע בהליך תחרותי לבחירת קרן ברירת מחדל. תקרת דמי הניהול החדשה חלה על מי שהחלו לקבל קצבה כאמור מקרנות פנסיה החל ממועד כניסת התקנות לתוקף ביום 1 בפברואר 2022 ומקופות ביטוח ששווקו החל מהמועד כאמור.

ביצוע פעולות באופן דיגיטלי

בהמשך להקמת המסלוקה הפנסיונית, בהתאם להוראות הממונה וכחלק ממדיניות החברה, בוצעו בשנים האחרונות שורה של שינויים אשר מאפשרים ביצוע פעולות דיגיטליות מול לקוחות החברה, גורמי ההפצה שלה וכן מול גופים מוסדיים אחרים. במסגרת זו הוסדרו בין היתר תהליכי ההצטרפות למוצרים הפנסיוניים השונים, מוסדו תהליכי גבייה וניוד אוטומטיים, הוסדרו תהליכי משלוח דיווחים באופן דיגיטלי למבוטחים ולעמיתים והוקמה תשתית לנטילת הלוואות באופן דיגיטלי.

להערכת החברה, תהליכים אלה צפויים להמשיך להתעצם בשנים הקרובות ולהתרחב לביצוע פעולות נוספות במסגרת תחום הפעילות, דבר אשר צפוי להביא לשיפור השירות ללקוח ולהתייעלות תפעולית.

2.1.2.1 ביטוח חיים

כללי

תחום ביטוח החיים כולל תכניות לסיכונים שונים (כגון, למקרה מוות), תכניות ביטוח לחיסכון לתקופת פרישה ותוכניות המשלבות ריידרים לכיסוי סיכונים נוספים (ריסק למקרה מוות, נכות, אובדן כושר עבודה, מחלות קשות ועוד). כמו כן, תחום זה כולל פוליסות פרט בעלות מרכיב חיסכון בלבד, המהוות חוזי השקעה (להבדיל מחוזי ביטוח).

בפוליסות הכוללות מרכיב חיסכון, מבוטח המגיע לתום תקופת הביטוח זכאי בהתאם לתנאים שנקבעו בפוליסה, לסכומים שנצברו ברכיב החיסכון שבפוליסה. בתנאי הפוליסה נקבע האם הסכומים ישולמו כתשלום הוני חד פעמי, כתשלומי קצבה למשך כל חיי המבוטח, או שילוב של תשלום הוני עם תשלומי קצבה.

באירוע ביטוחי המתרחש לפני תום תקופת הביטוח (מקרה מוות או אירוע ביטוחי אחר המכוסה בפוליסה) משולמים למבוטח, למוטבים או לשאירים (בהתאם למקרה הביטוח) תגמולי ביטוח, בהתאם להיקף הכיסוי שנרכש ובמקרה פטירה גם סכום החיסכון שנצבר בפוליסה, ככל שנצבר.

ענפי הביטוח והכיסויים הביטוחיים הנכללים בתחום ביטוח חיים

(א) ביטוח חיים מקיף - כל סוגי ביטוח חיים הכוללים חיסכון, עם סיכון מפני מקרה מוות או בלעדיו, לרבות תשלום פיצויים וכן ביטוח גימלה.

(ב) ביטוח חיים – סיכון מפני מקרה מוות בלבד.

(ג) ביטוח חיים קבוצתי הדדי.

מבנה הרווחיות בתחום

הרווחיות בביטוח חיים נובעת, בעיקר, מהמרכיבים הבאים, בקיזוז ההוצאות המיוחסות לתחום הפעילות: (א) המרווח בין התשואה המתקבלת בתיק השקעות ביטוח חיים מבטיח תשואה לבין התשואה המובטחת למבוטחים; (ב) דמי ניהול מפרמיה ודמי ניהול מצבירה בפוליסות הכוללות חיסכון, לרבות דמי ניהול קבועים ומשתנים (משתנים כשיעור מתשואה ריאלית מצטברת חיובית בלבד בפוליסות תלויות תשואה ששווקו עד לסוף דצמבר 2003) (ג) המרווח בין הפרמיה הנגבית בפוליסות ביטוח חיים המיועדות לכיסוי סיכונים (מוות ואחרים) לבין תשלום תגמולי הביטוח מכח פוליסות אלה. המרווח מושפע, בין היתר, מהתעריפים הנגבים ומשיעורי התמותה (לגבי סיכון מוות), מתוחלת החיים (לגבי תשלומי קצבה), מעלויות ביטוח משנה ומשיעורי תחלואה; (ד) רווחי השקעות בתיק הנוסטרו.

לשימור של הפוליסות הקיימות חשיבות לרמת הרווחיות של חברת הביטוח לאורך זמן.

רווחיות ביטוח החיים המדווחת על ידי חברות הביטוח בדוחות הכספיים, מושפעת גם מכללי חשבונאות לעניין הכרה בהכנסות, דחיית הוצאות ושיערוך נכסים, וכן מקביעת עתודות אקטואריות ומשינויים בהנחות אקטואריות.

מידע אודות המוצרים השונים המנוהלים בקבוצה בתחום ביטוח חיים

פוליסות הביטוח נחלקות לשני סוגים: פוליסות המוכרות כקופות גמל (קופות ביטוח) עפ"י חוק קופות גמל (ביטוחי מנהלים או תגמולים לעצמאים) ופוליסות שאינן מוכרות כקופות גמל והמכונות פוליסות פרט.

סוג הפוליסה	תיאור המוצר	מרכיבי הפרמיה העיקריים	אג"ח מיועדות	דמי ניהול
א. פוליסות הכוללות רכיב חיסכון (בין אם מוכרות כקופות גמל ובין אם לאו)				
א1. פוליסות מבטיחות תשואה שנמכרו עד דצמבר 1990				
פוליסות "מעורב" מבטיחות תשואה	סכום הביטוח מוגדר מראש בפוליסה, הינו צמוד למדד וישולם במקרה מות המבוטח או בתום תקופת הביטוח. סכום החיסכון משולם כתשלום הוני או כתשלום הוני משולב עם תשלומי קצבה. פוליסות אלו שוקו הן כקופות גמל והן כפוליסות שאינן מוכרות כקופות גמל.	מרכיב חיסכון, מרכיב ריסק (לכיסוי מקרה מוות) וביטוחים נלווים עבור המבוטח, ככל שנרכשו.	ההתחייבות לתשואה מובטחת גובתה בחלקה באגרות חוב מיועדות שהנפיקה מדינת ישראל לחברות הביטוח.	אין דמי ניהול.
פוליסות "גמלא" מבטיחות תשואה	סכום הגמלא החדשי שישולם בתום תקופת הביטוח קבוע מראש בפוליסה וצמוד למדד. בתום תקופת הביטוח סכום החיסכון משולם כקצבה. לפני תום תקופת הביטוח ישולם במקרה פטירה סכום ביטוח חד פעמי בהתאם לקבוע בפוליסה. פוליסות אלו שוקו הן כקופות גמל והן כפוליסות שאינן מוכרות כקופות גמל.			
פוליסות "עדיף" מבטיחות תשואה	פוליסות מבטיחות תשואה, ששיעורה קבוע בפוליסה. הפוליסות הגדירו את היחס בין חלק החיסכון לחלק שהוקצה לסיכון והוצאות, בהתאם לבחירת המבוטח. הפרמיה מוצמדת למדד או בשיעורים מהשכר המבוטח של העובד. סכום החיסכון משולם כתשלום הוני או כקצבה או כתשלום הוני משולב עם תשלומי קצבה. פוליסות אלו שוקו הן כקופות גמל והן כפוליסות שאינן מוכרות כקופות גמל.			

סוג הפוליסה	תיאור המוצר	מרכיבי הפרמיה העיקריים	אג"ח מיועדות	דמי ניהול
א2. פוליסות משתתפות ברווחי השקעה שנמכרו בין השנים 1991-2003				
פוליסות "מעורב" משתתפות ברווחים	החיסכון העתידי נקבע על פי תוצאות ההשקעה בפועל. במקרה פטירת המבוטח, לפני תום תקופת הביטוח ישולם סכום ביטוח חד פעמי בהתאם לקבוע בתנאי הפוליסה. הפרמיה התקופתית קבועה בפוליסה וצמודה למדד ועשויה להיות מושפעת גם מתוצאות ההשקעה. סכום החיסכון משולם כתשלום הוני או כתשלום הוני משולב עם תשלומי קצבה. פוליסות אלו שוקו הן כקופות גמל והן כפוליסות שאינן מוכרות כקופות גמל.	מרכיב חיסכון, מרכיב ריסק (לכיסוי מקרה מוות) וביטוחים נלווים עבור המבוטח, ככל שנרכשו.	אין זכאות לאג"ח מיועדות לגבי פוליסות ששוקו החל משנת 1992. ⁽¹⁾	דמי הניהול נקבעו בתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאים בחוזי ביטוח), התשמ"ב - 1981. ⁽²⁾ בתכניות ביטוח שאושרו עד שנת 2003 נגבים דמי ניהול קבועים ודמי ניהול משתנים מצבירת החיסכון, בהתאם לתשואות הריאליות שהושגו.
פוליסות "גמלא" משתתפות ברווחים	החיסכון העתידי נקבע על פי תוצאות ההשקעה בפועל. במקרה פטירת המבוטח, לפני תום תקופת הביטוח ישולם סכום ביטוח חד פעמי בהתאם לקבוע בתנאי הפוליסה. הפרמיה התקופתית קבועה בפוליסה וצמודה למדד ועשויה להיות מושפעת גם מתוצאות ההשקעה. סכום החיסכון מיועד לתשלום כקצבה בתום תקופת הביטוח. פוליסות אלו שוקו הן כקופות גמל והן כפוליסות שאינן מוכרות כקופות גמל.			
פוליסות "עדיף" משתתפות ברווחים	הפוליסות הגדירו את היחס בין חלק החיסכון לבין החלק שהוקצה לסיכון מפני מקרה מוות והוצאות, בהתאם לבחירת המבוטח. הפרמיה צמודה למדד או בשיעורים מהשכר המבוטח של העובד. סכום החיסכון משולם כתשלום הוני או כקצבה או כתשלום הוני משולב עם תשלומי קצבה. פוליסות אלו שוקו הן כקופות גמל והן כפוליסות שאינן מוכרות כקופות גמל.			

(1) בשנת 1991 תקרת השיעור המירבי המותר לרכישת אגרות חוב מיועדות עמדה על 40%

(2) בהתאם למגוון גביית דמי הניהול הקבוע בהסדר התחיקתי, חברת ביטוח לא תגבה דמי ניהול משתנים בגין פוליסות תלויות תשואה שנמכרו בין השנים 1991 - 2003 עד להשגת רווחי השקעה בגין הנכסים העומדים כנגד התחייבויות תלויות תשואה, שיכסו את הפסדי ההשקעה הריאליים שנצברו

סוג הפליסה	תיאור המוצר	מרכיבי הפרמיה העיקריים	אג"ח מיועדות	דמי ניהול
א3. פוליסות תלויות תשואה הנמכרות החל מינואר 2004				
פוליסות הכוללות מסלולי השקעה	פוליסות בעלות רכיב חיסכון (המציעות מספר מסלולי השקעה לבחירה), במסגרתן ניתן לרכוש כיסויים ביטוחיים מפני מקרה מוות ו/או אובדן כושר עבודה. סכום החיסכון משולם כתשלום הוני או כקצבה או כתשלום הוני משולב עם תשלומי קצבה. פוליסות אלו משווקות הן כקופות גמל והן כפוליסות שאינן מוכרות כקופות גמל. קיימת חובת הפרדה בין מרכיבי החיסכון, הריסק ודמי הניהול מהפרמיה.	מרכיב ריסק, מרכיב חיסכון ודמי ניהול. בפוליסות המוכרות בקופות גמל, ניתן לרכוש ביטוח ריסק ו/או אובדן כושר עבודה בשיעור של עד 35% מההפקדה לתגמולים.	אין.	פוליסות שהופקו עד שנת 2012 (כולל) - עד 2% מהצבירה או שיעור נמוך יותר (בין 0% ל- 13%). פוליסות שהופקו במהלך שנת 2013 - עד 1.1% מהצבירה ו- 4% מהפקדות שוטפות. החל משנת 2014 - עד 1.05% מהצבירה ו- 4% מהפקדות שוטפות.
ב. פוליסות שאינן כוללות חיסכון				
ריסק טהור למקרה מוות - פרט	פוליסות המשווקות ליחידים או כפוליסות קבוצתיות ומבטיחות כיסוי ביטוחי במקרה של מוות מכל סיבה שהיא (כולל פוליסות ריסק להבטחת תשלום משכנתא). פוליסות אלו נמכרות לעיתים כמוצר משלים למרכיב הפנסיוני ולפוליסות ביטוח המנהלים ותגמולים לעצמאיים, לרבות בתשלום מתוך רכיב התגמולים בפוליסה.	מרכיב סיכון בלבד בגין הכיסויים הכלולים בה.	לא רלוונטי.	אין דמי ניהול.
ביטוח אובדן כושר עבודה	פוליסות הנמכרות כפוליסות עצמאיות או כרכיב ביטוחי נלווה (ריידר) לפוליסות ביטוח חיים או כפוליסות קבוצתיות. הפוליסות מבטיחות תשלום חודשי במקרה של אובדן כושר עבודה חלקי או מלא עקב תאונה או מחלה. פוליסות אלו נמכרות לעיתים כמוצר משלים למרכיב הפנסיוני ולפוליסות ביטוח המנהלים ותגמולים לעצמאיים, לרבות בתשלום מתוך רכיב התגמולים בפוליסה.	מרכיב סיכון בלבד בגין הכיסויים הכלולים בה.	לא רלוונטי.	אין דמי ניהול.

ג. פוליסות הכוללות חיטון בלבד			
חוזי השקעה ("פוליסות מגוון/מור")	פוליסות לחיטון טהור, המציעות מספר מסלולי השקעה לבחירה. ניתן לבצע הפקדה באופן שוטף ו/או חד פעמי. פוליסות אלו משווקות הן כקופות גמל והן כפוליסות שאינן מוכרות כקופות גמל.	מרכיב חיטון בלבד.	אין.
בפוליסות מגוון או מור פרט - עד 2% לשנה מהצבירה. ביתר הפוליסות - לרבות הפוליסות המוכרות כקופת גמל - בדומה לדמי הניהול הנגבים בפוליסות הכוללות מסלולי השקעה (ראו סעיף א.3 בטבלה זו לעיל).			
ד. פוליסות קבוצתיות			
פוליסות קבוצתיות	פוליסות המשווקות לקבוצות אוכלוסייה מוגדרות בהסכם לתקופה קצובה ומאפשרות ביטוח לכלל חברי הקבוצה. הפוליסות אינן מוכרות כקופת גמל.	מרכיב סיכון בלבד בגין הכיסויים הכלולים בה.	לא רלוונטי.
אין דמי ניהול.			
ה. אחר			
ביטוח מחלות קשות	נמכר כפוליסות פרט או כרכיב ביטוחי נלווה לפוליסות פרט אחרות המבטיחות למבוטח פיצוי במקרה של גילוי מחלה קשה המוגדרת בפוליסה. הפוליסות אינן מוכרות כקופת גמל.	מרכיב סיכון בלבד בגין הכיסויים הכלולים בה.	לא רלוונטי.
אין דמי ניהול.			
פוליסות "חוסן"	הפוליסות נמכרות כפוליסות עצמאיות או כרכיב ביטוחי נלווה (ריידר), ומבטחות מפני נכות מוחלטת ממחלה ו/או תאונה. הפוליסות אינן מוכרות כקופת גמל.	מרכיב סיכון בלבד בגין הכיסויים הכלולים בה.	לא רלוונטי.
אין דמי ניהול.			
"ריידרים"	מוצרי ביטוח אחרים, המוצעים כמוצר "נלווה" לפוליסות בתחום ביטוח החיים, כגון: כיסויים בגין "מוות מתאונה" ו"נכות מתאונה" (שהינם כיסויים נוספים למקרה מוות או נכות צמיחה מתאונה). הפוליסות אינן מוכרות כקופת גמל.	מרכיב סיכון בגין הכיסויים הכלולים בה או בריידר הרלוונטי.	לא רלוונטי.
אין דמי ניהול.			

<p>אין דמי ניהול.</p>	<p>לא רלוונטי.</p>	<p>מרכיב סיכון בלבד בגין הכיסויים הכלולים בה.</p>	<p>הרחבות אשר ניתן לרכוש לכיסויים הביטוחיים המוצעים כהשלמה לכיסוי הנכות בקרן פנסיה (כיסוי למקרה אובדן כושר עבודה על פי הגדרת עיסוק ספציפי, כיסוי לאובדן כושר עבודה בתקופת האכשרה בקרן הפנסיה וכיסוי לביטול קיזוז ביטוח לאומי על ידי קרן הפנסיה) הפוליסות אינן מוכרות כקופת גמל.</p>	<p>ביטוח אובדן כושר עבודה - מטריה ביטוחית</p>
-----------------------	--------------------	---	---	--

* כאשר מדובר בדמי ניהול מצבירה, הנתון מתייחס לדמי ניהול שנתיים

** משמעות ההכרה בפוליסה כקופת גמל הינה, בין היתר, הטבות מס הניתנות לעמיתים בקופות הגמל

שינויים מהותיים צפויים של החברה בשוקים ובתמהיל המוצרים

לא צפויים שינויים מהותיים בשוקים ובתמהיל המוצרים בתחום ביטוח חיים.

מוצרים חדשים

במהלך תקופת הדוח לא שוקו מוצרים חדשים.

קרנות פנסיה 2.1.2.2

כללי

תחום קרנות הפנסיה כולל קרנות פנסיה חדשות מקיפות, קרנות פנסיה חדשות כלליות וקרנות פנסיה ותיקות. החברה, באמצעות החברה הבת- לעתיד, מנהלת קרן פנסיה ותיקה בלבד.

קרן פנסיה משלמת לעמיתיה קצבת זקנה חודשית בעת פרישתם מעבודה או קצבה במקרה של נכות וכן משלמת קצבה לשארים במקרה של מות העמית או פנסיונר הזקנה, בהתאם לתקנונה.

קרן פנסיה פועלת באמצעות מנגנון של ביטוח הדדי בין העמיתים. ההנחות האקטואריות המהוות בסיס לזכויות העמיתים נבחנות מעת לעת. אם חל בהן שינוי, זכויות העמיתים משתנות והם נושאים במשותף בכל עודף או גרעון אקטוארי של הקרן.

היחסים בין קרן הפנסיה לבין עמיתיה מוסדרים בתקנון המעגן את הכללים לקביעת הזכויות לתשלום, שיעור התשלום וכללים המסדירים את החברות בקרן. כאשר החברה נדרשת או מבקשת לערוך שינויים בתקנון, היא מתאימה את התקנון וכפועל יוצא מכך את זכויות וחובות העמיתים, וכל זאת בכפוף לאישור הממונה. במקרה של אירוע מזכה, הזכויות יקבעו בהתאם להוראות תקנון הקרן שבתוקף במועד האירוע.

קרן פנסיה ותיקה

החברה באמצעות חברה בת מנהלת קרן פנסיה ותיקה - קרן פנסיה עתידית קופת פנסיה- המנוהלת על ידי חברת לעתיד. הקרנות אינן רשאיות לצרף עמיתים חדשים החל מחודש אפריל 1995. פעילות החברות המנהלות את הקרנות הותיקות מתרכזת במתן שרות וטיפול בלקוחות הקיימים.

נכון להיום גם קרנות הפנסיה הותיקות זכאיות לאג"ח ממשלתיות מיועדות לנושאות ריבית ריאלית בשיעור של 4.8% כאשר קרן הפנסיה משקיעה בכל עת 30% משווי נכסיה באג"ח אלה. יתרת נכסי הקרנות הוותיקות מושקעת בהשקעות אחרות בהתאם לתקנות ההשקעה.

בדומה לקרנות הפנסיה החדשות, גם מנגנון האג"ח המיועדות בקרנות הפנסיה הוותיקות, התחלף ביום 1 באוקטובר 2022 במנגנון תשואת יעד מצטברת בשיעור של 5.15%. למידע נוסף בעניין זה ראו הטבלה לעיל בסעיף 2.1.2.2.

מסלולי הביטוח בקרן הפנסיה הותיקה

עמית בקרן הפנסיה הוותיקה יכול לבחור במסלול יסוד המקנה זכות לקבלת פנסיית זקנה בלבד, ללא כיסוי ביטוחי לפנסיית נכות ופנסיית שאירי מבוטח, או במסלול פנסיה מקיפה, שהינו מסלול המקנה זכות לקבלת פנסיית זקנה, נכות ושארים. בנוסף לכך, בקרן ה.ע.ל קיים מסלול פנסיית זקנה מיוחד המקנה זכויות לקבלת פנסיית זקנה בלבד מגיל 65 לאישה, ולגבר בגיל פרישה תקנוני.

מבנה הרווחיות בתחום

רווחיות החברות המנהלות מתחום פעילות קרנות הפנסיה נובעת מהמרווח בין דמי הניהול שהן גובות (מדמי הגמולים ומהצבירה) לבין הוצאות התפעול והשיווק, לרבות עלות רכישת הטבות ביטוחיות לעמיתים של קרנות הפנסיה.

שינויים מהותיים צפויים של החברה בשוקים ובתמהיל המוצרים

לא צפויים שינויים מהותיים בשוקים ובתמהיל המוצרים בתחום ניהול קרנות הפנסיה.

מוצרים חדשים

במהלך תקופת הדוח לא שוקו מוצרים חדשים.

קופות גמל

2.1.2.3

כללי

החברה, באמצעות החברה הבת- קחצ"ק מנהלת קופת גמל מסוג קרן השתלמות המיועדת לאנשי צבא הקבע.

ככלל, קרנות השתלמות מיועדות לשכירים ולעצמאיים.

קרנות השתלמות מוגדרות הן כמוצר פנסיוני (בחוק השיווק והייעוץ הפנסיוני) והן ככנס פיננסי (בחוק ייעוץ השקעות). הפקדה בקרן השתלמות מקנה הטבות מס שונות וניתן למשוך ממנה את היתרה הצבורה לאחר תקופת חיסכון של 6 שנים וליהנות מהטבות מס במשיכה.

הביקוש לקרנות השתלמות מושפע מגורמים כמו הטבות המס, הסדרי עבודה במשק, גובה השכר הממוצע במשק וגובה תקרת ההפקדה הזוכה להטבת מס בקרן השתלמות.

מבנה הרווחיות בתחום

רווחיות החברות המנהלות קרנות השתלמות נובעת מהמרווח בין דמי הניהול הנגבים מהעמיתים לבין הוצאות התפעול והשיווק של קרנות השתלמות.

תקנון הקופה

היחסים שבין החברה לעמיתים מעוגנים בתקנון, ובכפוף להוראות הדין החלות על היחסים שבין החברה לבין העמיתים. כאשר נדרשים שינויים בתקנון, החברה מתאימה את התקנון וכפועל יוצא מכך את זכויות העמיתים, וכל זאת בכפוף לאישור הממונה.

תחליפיות

התחליפיות בין מוצרי תחום הפעילות של קרנות השתלמות למוצרים פיננסיים אחרים, כגון פיקדונות, או מוצרי חיסכון והשקעה לטווח בינוני קיימת אולם ברמה נמוכה, שכן מוצרים אלו אינם כוללים בדרך כלל את הטבות המס שהינו רכיב מהותי שקיים בקרנות השתלמות.

מגמות ושינויים בתחום הפעילות

תחום קרנות השתלמות מתאפיין בחוסכים לטווח הבינוני ובמובן זה מושפע רק באופן חלקי מהשינויים המקיפים שהתרחשו בתחום חיסכון ארוך טווח בשנים האחרונות. ההשפעה באה לידי ביטוי בעיקר בהגברת המודעות של הלקוחות והמעורבות שלהם בבחירת המוצרים וכן בהגברת התחרות, לרבות בדרך של ניווד בין קרנות השתלמות וכן צמצום ניגודי העניינים בן המעסיק לעובדים העמיתים בקופות הגמל. בנוסף, בשנים

האחרונות תחום הפעילות מתאים את עצמו באופן הדרגתי לביצוע תהליכים באופן דיגיטאלי ומקוון מול החוסכים, המעסיקים והגופים המוסדיים האחרים.

בחודש אוקטובר 2008 נכנסו לתוקף תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (העברת כספים בין קופות גמל), התשס"ח-2008, שמטרתן לאפשר לצרכן לנייד בכל עת את החיסכון הפנסיוני שלו בין מוצרי החיסכון הפנסיוני ובכך להביא להגברת התחרות. במסגרת ההסדרה האמורה התאפשר גם ניוד בין קרנות השתלמות וניוד מקרנות השתלמות לקופות גמל לקצבה בתנאים מסוימים.

קחצ"ק הינה החברה המנהלת את קרן השתלמות בשל עמיתי ארגון "חבר"

החל מיום 1 בינואר 2023 קחצ"ק הינה החברה המנהלת את קרן השתלמות ברירת המחדל של עמיתי חבר וזאת לתקופה של חמש שנים מהמועד כאמור.

להלן פרטים על קופות הגמל וקרנות הפנסיה המנוהלות ע"י החברות הבנות של החברה (נכון ליום 31.12.2023) (במיליוני ש"ח):

סך הכל	השתלמות	קרן פנסיה ותיקה	
7,610	6,302	1,308	נכסים מנוהלים
568	552	16	דמי גמולים
23	43	(20)	צבירה נטו
-	0.21%	0.65%	שיעור דמי ניהול מנכסים

להלן פרטים על קופות הגמל וקרנות הפנסיה המנוהלות ע"י החברות הבנות של החברה (נכון ליום 31.12.2022) (במיליוני ש"ח):

סך הכל	השתלמות	קרן פנסיה ותיקה	
7,031	5,723	1,308	נכסים מנוהלים
546	530	16	דמי גמולים
(71)	(58)	(13)	צבירה נטו
-	0.29%	*0.65%	שיעור דמי ניהול מנכסים

להלן פרטים על קופות הגמל וקרנות הפנסיה המנוהלות ע"י החברות הבנות של החברה (נכון ליום 31.12.2021) (במיליוני ש"ח):

סך הכל	השתלמות	קרן פנסיה ותיקה	
7,810	6,333	1,477	נכסים מנוהלים
562	543	19	דמי גמולים
(258)	(246)	(12)	צבירה נטו
-	0.29%	*0.65%	שיעור דמי ניהול מנכסים

* הוצג מחדש

2.1.3 תחרות

כללי:

תחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח מאופיין בתחרות חריפה בין המוצרים השונים במסגרת תחום הפעילות ובין היצרנים השונים (חברות הביטוח ובתי השקעות).

מאחר שפוליסות חוזי השקעה וקופות גמל להשקעה הינן תחליפיות למוצרים פיננסיים שונים (תכניות חיסכון, פיקדונות בנקאיים, קרנות נאמנות וכיוצ"ב), התחרות הינה גם מול היצרנים והמשווקים של המוצרים הפיננסיים השונים.

רמת התחרות בשוק מושפעת בשנים האחרונות ממדיניות רגולטורית להגדלת התחרות, הפחתת דמי הניהול, הגברת השקיפות, אפשרויות הניוד והעדפת המוצרים הקצבתיים ומהרפורמות שחלו בתחום הפעילות בשנים האחרונות. לעניין זה ראו גם סעיף 2.1.2.

התחרות במוצרים השונים באה לידי ביטוי, בין היתר, בשיעור דמי הניהול במוצרים השונים, במגוון מסלולי ההשקעה, בתשואה המושגת ביחס לרמת החיסכון ובאיכות השירות ללקוחות ולסוכנים.

השיטות העיקריות להתמודדות עם התחרות בתחום הפעילות הינן בעיקר: יצירת סינרגיה בין הפעילויות של הקבוצה, שמירה על רמת שירות גבוהה ללקוח לרבות מתן שירותים דיגיטליים, שימור לקוחות, שכלול מערך השיווק וההפצה, התייעלות תפעולית וטכנולוגית, ניצול יתרונות לגודל וכיוצ"ב.

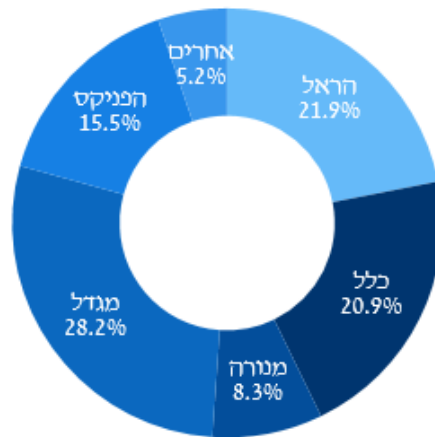
ביטוח חיים:

בהתאם לפרסומי משרד האוצר, סך הנכסים בפוליסות המשתתפות ברווחים בשוק ביטוח חיים ליום 31 בדצמבר 2023 הינו 459 מיליארדי ש"ח, לעומת 439 מיליארדי ש"ח ליום 31 בדצמבר 2022, המהווים גידול של כ- 5%.

רוב הפרמיות בענף ביטוח החיים בישראל משולמות בעיקר לחמש קבוצות הביטוח הגדולות (מגדל, הראל, כלל, הפניקס, ומנורה) ועל כן, בתחום זה קבוצת הראל מתחרה מול יתר חברות הביטוח. באשר למוצרי ביטוח החיים המשלבים חיסכון לטווח ארוך, התחרות הינה גם מול קופות הגמל וקרנות הפנסיה, המציעות מוצרים תחליפיים או תחליפיים באופן חלקי למוצרים אלה. בפוליסות חוזי ההשקעה מתחרה החברה מול חברות הביטוח האחרות ובתי השקעות, המציעים מוצרים דומים.

הקבוצה הינה השנייה בגודלה בסך הפרמיות שנגבו בענפי ביטוח חיים בשנת 2023 (בהתאם לנתונים שפורסמו ומתייחסים לסוף הרבעון השלישי של שנת 2023), כאשר על פי הדוחות הכספיים של חברות הביטוח בישראל ליום 30 בספטמבר 2023, עמד חלקה בסך כל הפרמיות בתחום על 21.9%. התגברות התחרות בענפי ביטוח החיים נובעת ממודעות גוברת של הלקוחות, מהגברת המעורבות של יועצי ביטוח וכן מהתחליפיות, בעיקר של מוצרי הפנסיה.

להלן תרשים חלוקת נתחי שוק ביטוח החיים בין חברות הביטוח (בהתאם לנתונים שפורסמו לסוף הרבעון השלישי 2023):

ניהול קרנות השתלמות:

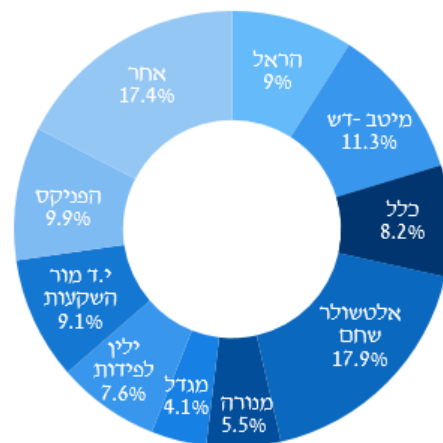
קופות הגמל המנוהלות בקבוצה מתחרות בקופות הגמל המנוהלות על ידי קבוצות הביטוח ובקופות הגמל המנוהלות על ידי בתי השקעות.

בהתאם לפרסומי משרד האוצר, סך הנכסים בקופות הגמל נכון ליום 31 בדצמבר 2023 הסתכמו בכ- 720 מיליארדי ש"ח (מתוכם כ- 345 מיליארדי ש"ח בקרנות השתלמות), בהשוואה לכ- 648 מיליארדי ש"ח ליום 31 בדצמבר 2022 (מתוכם כ- 304 מיליארדי ש"ח בקרנות השתלמות).

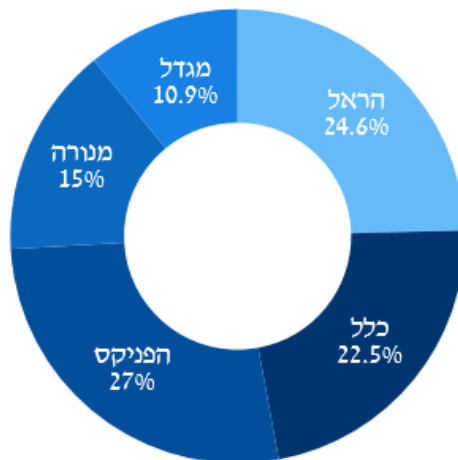
הצבירה נטו בשוק קופות הגמל בתקופת הדוח הייתה חיובית והסתכמה בכ- 15,671 מיליוני ש"ח, הצבירה נטו בקופות הגמל שבבעלות חברות הביטוח הייתה חיובית והסתכמה בכ- 9,566 מיליוני ש"ח.

המתחרים העיקריים בשוק קופות הגמל הינם: אלטשולר שחם, מיטב דש, ילין לפידות, כלל - גמל, אקסלנס (הפניקס), מנורה, מגדל ומור בית השקעות.

להלן תרשים התפלגות נכסי קופות הגמל (כולל קרנות השתלמות) המנוהלות על-ידי החברות המנוהלות העיקריות הפועלות בתחום (נכון ליום 31 בדצמבר 2023, בהתאם לנתונים המפורסמים באתר משרד האוצר):

להלן תרשים התפלגות נכסי קופות גמל (כולל קרנות השתלמות) המנוהלות על ידי קבוצות הביטוח (נכון ליום 31 בדצמבר 2023, בהתבסס על נתונים המפורסמים באתר משרד האוצר):

ההתמודדות עם התחרות בתחום פעילות החיסכון ארוך הטווח נעשית במספר אופנים:

- 2.1.3.1 פעילות הפצה ושיווק, גיוס סוכנים חדשים ומתן תמריצי מכירות.
 - 2.1.3.2 פעילות לשימור לקוחות בתיק הקיים ועדכון הלקוחות בדבר מגוון המוצרים המשווקים על-ידי החברה בתחום החיסכון ארוך הטווח.
 - 2.1.3.3 סינרגיה בין חברות קבוצת הראל - אפשרות מתן פתרונות משולבים ללקוחות, בכל אפיקי החיסכון ארוך הטווח וכן צירוף מוצרים ביטוחיים נלווים.
 - 2.1.3.4 יעילות תפעולית.
 - 2.1.3.5 שילוב אמצעים דיגיטליים מתקדמים לצורך מתן שירות מותאם ומיטבי ללקוחות ולסוכנים.
 - 2.1.3.6 שמירה על רמת שירות גבוהה ללקוח.
 - 2.1.3.7 שיפור המוצרים הקיימים לרבות פתיחת מסלולי השקעה בהתאם לדרישות השוק (מסלולים סולידיים, מנייתיים, עוקבי מדדים וכו').
- הגורמים המשפיעים על מעמדה התחרותי של החברה בתחום החיסכון ארוך הטווח הינם בעיקר: המוניטין וגודלה של הקבוצה, הניסיון בתחום הפעילות, התשואות המושגות בתיקי הלקוחות, החוסן הפיננסי ורמת השירות ללקוחות ולסוכנים.

2.1.4 לקוחות

להלן התפלגות הכנסות מפרמיות בענפי ביטוח חיים בתקופה המדווחת:

פרמיות ברוטו

באחוזים			במיליוני ש"ח			
2021	2022	2023	2021	2022	2023	
51%	48%	45%	3,022	3,115	2,811	מעסיקים
						מבוטחים פרטיים
47%	50%	53%	2,721	3,276	3,360	ועצמאיים (ביטוח פרט)
2%	2%	2%	144	113	116	קולקטיבים
100%	100%	100%	5,887	6,504	6,287	סה"כ

שיעור הפדיונות מעתודות ביטוח החיים הממוצעת הוא 5.6% בשנת 2023 לעומת 4.3% בשנת 2022 ובשנת 2021.

להלן התפלגות דמי גמולים שנתקבלו בקרנות פנסיה ובקופות גמל (במיליוני ש"ח):

קופות גמל			קרנות פנסיה			
2021	2022	2023	2021	2022	2023	
533	519	537	14	11	11	תקבולים באמצעות מעבידים
10	11	15	5	5	5	תקבולים אחרים
543	530	552	19	16	16	סה"כ

סעיף 2.1 זה, על תתי סעיפיו, בדבר מבנה תחום הפעילות ושינויים בו, כולל גם תחזיות, הערכות, אומדנים ומידע אחר המתייחסים לאירועים ועניינים עתידיים, שהתממשותם אינה ודאית ואינם בשליטתה של החברה בלבד (מידע צופה פני עתיד). העובדות והנתונים העיקריים ששימשו בסיס למידע זה הינם עובדות ונתונים בנוגע למצב הנוכחי של החברה ועסקיה בתחום (כגון היקפי מכירות ושיעורי רווחיות, כוח אדם, התקשרויות עסקיות ועוד), עובדות ונתונים בנוגע למצב הנוכחי בארץ ובעולם של תחום הפעילות (כגון התפתחויות כלכליות ענפיות, סביבה רגולטורית, מתחרים, התפתחויות טכנולוגיות, שוק מבטחי המשנה ועוד), ועובדות ונתונים מקרו כלכליים (כגון מצב כלכלי בישראל ובעולם, שיעורי תשואה בשוקי ההון, התפתחויות מדיניות וחברתיות ועוד), והכל כפי שידועים לחברה במועד דוח זה. המידע צופה פני עתיד הכלול בסעיף זה לעיל מבוסס במידה מהותית, בנוסף לאינפורמציה הקיימת בחברה, על ציפיות והערכות נוכחיות של החברה לגבי התפתחויות עתידיות בכל אחד מהפרמטרים האמורים, ועל השתלבותן של ההתפתחויות כאמור אלה באלה. אין לחברה כל ודאות כי ציפיותיה והערכותיה אכן יתממשו, ותוצאות הפעילות של החברה עלולות להיות שונות באופן מהותי מהתוצאות המוערכות או המשתמעות מהאמור לעיל, בין היתר עקב שינוי בכל אחד מהגורמים דלעיל.

2.2 תחום ביטוח בריאות

2.2.1 מוצרים ושירותים

2.2.1.1 כללי

הענף המרכזי בתחום הבריאות הינו ענף מחלות ואשפוז ותאונות אישיות. הכיסוי הביטוחי הוא שיפוי או פיצוי למבוטח בגין הוצאות רפואיות במקרים של פגיעה בבריאותו כתוצאה ממחלה או תאונה ו/או בעת גילוי מחלה קשה ו/או כתוצאה ממצב סיעודי ו/או צורך בטיפולי שיניים. הפוליסות בתחום כוללות גם פוליסות עבור נסיעות לחו"ל, ביטוח עובדים זרים וביטוח תיירים.

בישראל קיימים מספר שכבות המקנות כיסוי עבור שירותי בריאות. השכבה הראשונה הינה סל הבריאות הבסיסי ("סל הבריאות"), אשר נקבע בחוק ביטוח בריאות ממלכתי, התשנ"ד - 1994 ("חוק הבריאות"). כל תושב במדינת ישראל זכאי לקבלו באמצעות אחת מקופות החולים. השכבה השנייה הינה שירותי בריאות נוספים שאינם כלולים בסל הבריאות ("שב"ן") אשר ניתן לרכשה באמצעות קופות החולים גם כן. השכבה השלישית הינה שירותי בריאות הנרכשים באופן פרטי מחברות הביטוח. הכיסויים הביטוחיים הניתנים בשכבה השלישית הינם תחליפיים ו/או משלימים לשירותי הבריאות על פי חוק הבריאות (סל הבריאות או השב"ן) ו/או כיסויים חדשים שאינם נכללים בסל הבריאות או בשב"ן.

הרפורמה בביטוחי הבריאות

בחודש אוקטובר 2023 נכנסה לתוקף רפורמה מקיפה בביטוחי הבריאות אשר נקבעה במספר הוראות דין. הרפורמה כאמור כוללת, בין היתר, מבנה חדש לביטוחי הבריאות הפרטיים בישראל, כך שיווצר מבנה שוק אחיד לכלל חברות הביטוח, שבבסיסו פוליסה בסיסית אחידה ומעליה הרחבות שונות ומגוונות שנמצאות תחת מבנה קבוע. הרפורמה מורכבת ממספר הוראות דין וכן מהוראות הממונה, שתכליתן, בין היתר למנוע כפל ביטוח בביטוחי בריאות פרט מסוג שיפוי, וכן להקל על המבוטח לקבל החלטה מושכלת ביחס למוצר הביטוחי המתאים לו ולהשוות עלויות בין החברות השונות (להלן: "הרפורמה" או "הרפורמה בביטוחי הבריאות").

במסגרת הרפורמה, ביטוחי הבריאות הפרטיים בישראל כוללים חמישה רבדים:

רובד ראשון - פוליסת בריאות בסיסית, הכוללת את כל התכניות הבאות: השתלות וטיפולים מיוחדים בחו"ל, תרופות מחוץ לסל וניתוחים וטיפולים מחליפי ניתוח בחו"ל. הפוליסה הבסיסית הינה אחידה לכל חברות הביטוח ומכירת מוצרי בריאות נוספים מלבדה תתאפשר בתנאי שהמבוטח מחזיק בפוליסה בסיסית בחברה כלשהי (ולאו דווקא אצל אותה החברה ממנה הוא מעוניין לרכוש את מוצרי הבריאות הנוספים).

רובד שני - פוליסת ניתוחים בישראל, לפי אחת מהתכניות הבאות: פוליסת "משלים שב"ן" עם השתתפות עצמית של 5,000 ש"ח או משלים שב"ן ללא השתתפות עצמית או ביטוח מהשקל הראשון ללא השתתפות עצמית.

במסגרת פרק ט"ז לחוק התוכנית הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום המדיניות הכלכלית לשנות התקציב 2023 ו-2024), התשפ"ג-2023 ("חוק התוכנית הכלכלית") נקבע כי כל המבוטחים בפוליסת ניתוחים "שקל ראשון" שהופקה לפני יום 1 באוקטובר 2023 והם עמיתים בתוכנית השב"ן של קופת החולים, יועברו על ידי חברות הביטוח בחודש יוני 2024 לפוליסת ניתוחים מסוג "משלים שב"ן". המבוטח יכול להודיע למבטח עד לתום שנה ממועד העברתו כי אינו מעוניין בהעברה או כי הוא מעוניין לבטלה (שאז יראו את הפוליסה המקורית שלו כאילו לא בוטלה).

כן נקבע במסגרת חוק התוכנית הכלכלית, כי במקרים בהם עמית בקופת חולים עבר ניתוח במימון תוכנית השב"ן, וקיימת לאותו עמית גם פוליסת ביטוח ניתוחים פרטית מסוג "שקל ראשון" התקפה במועד הניתוח - תוכל קופת החולים לדרוש מחברת הביטוח תשלום בעבור הניתוח שבוצע על ידי השב"ן.

לצורך יישום הוראות חוק התוכנית הכלכלית כאמור לעיל, הקימה הרשות ממשק מקוון לעניין ניתוחים בישראל, שמטרתו לאפשר העברת מידע בין קופות החולים לבין חברות הביטוח;

רובד שלישי - פוליסת הרחבה לכיסויים הכלולים באחת או יותר מתכניות הביטוח הכלולות ברבדים הראשון ו/או השני ו/או החמישי;

רובד רביעי - אחת או יותר מתכניות הביטוח האמבולטורי הבאות: ייעוץ ובדיקות או אבחון רפואי מהיר או ייעוץ, בדיקות ואבחון רפואי מהיר ו/או אשפוז בית ו/או טיפולים בטכנולוגיות מתקדמות ואביזרים רפואיים ו/או ליווי רפואי וטיפולים אגב אירוע משמעותי כגון ניתוח אשפוז או מחלה קשה ו/או כל תוכנית ביטוח שאישר הממונה מראש ובכתב;

רובד חמישי - מחלות קשות.

עוד במסגרת הרפורמה נקבעו הוראות מעבר בקשר למבוטחים בפוליסות בריאות, שהופקו עובר לכניסתה של הרפורמה לתוקף.

בשלב זה לא ניתן להעריך את השפעת הרפורמה על הכנסות ורווחיות החברה בשל העובדה שהטמעת הרפורמה טרם הושלמה וכן בשל מלחמת "חרבות ברזל".

להלן פרטים על מגוון סוגי הפוליסות בתחום הבריאות.

ביטוח סיעודי:

ביטוח זה (פרט או קולקטיב) מבטיח בעיקרו תשלום חודשי בהיות המבוטח במצב סיעודי, בהתאם להגדרה הקבועה לכך בפוליסה ולאחר תקופת המתנה הקבועה בפוליסה.

בהתייחס לפוליסות סיעוד פרט, בשל תנאי פוליסות סיעוד פרט דאז, וכן נוכח הפסקת פעילותם של מבטחי המשנה בתחום, הראל ביטוח הפסיקה את מכירתן של פוליסות סיעוד פרט חדשות החל מיום 30 באוקטובר 2019.

בהתייחס לפוליסות סיעוד קולקטיב, במהלך שנת 2017 ובהתאם לחוזר שפרסם הממונה, החל מיום 31 בדצמבר 2017 לא ניתן להאריך ביטוחים סיעודיים קבוצתיים במתכונת שהיתה קיימת עד לאותו מועד, אלא במתכונת שונה לחלוטין שפורטה בחוזר. בהתאם לכך, מרבית הפוליסות הקבוצתיות בהן היתה קשורה הראל ביטוח עד תום שנת 2017, הסתיימו. נכון למועד הדוח, החברה מבטחת בפוליסות סיעוד קבוצתי את חברי הכללית וכן מספר קולקטיבים בודדים נוספים בלבד.

ביום 5 בנובמבר 2023 עתרה קופת חולים שירותי בריאות כללית ("הכללית") לבג"ץ, בבקשה שעיקרה להורות לצדדים לפעול בדחיפות כדי לגבש מתווה שיאפשר את המשך הביטוח הסיעודי הקבוצתי בישראל למבוטחי קופות החולים, לרבות מבוטחי הכללית.

ביום 4 בדצמבר 2023 פרסם הממונה את תיקון החוזר המאוחד - שער 6 פרק 3 - ביטוח סיעודי ואת הוראות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (ביטוח סיעודי קבוצתי לחברי קופת חולים) (תיקון), התשפ"ד-2023 (להרחבה ראו סעיף 3.1.5.1 להלן) - הוראות אשר קובעות, בין היתר, את הקטנת תגמולי הביטוח הסיעודי ואת ביטול הדרשה מחברות הביטוח לנטילת סיכון מינימלית של 20%. מטרת ההוראות כאמור הינה לייצב את הביטוח הסיעודי בקופות החולים (לאור שחיקת קרנות המבוטחים עקב מגמה של גידול בתביעות בשנים האחרונות) ולמצוא את האיזון בין הפגיעה המינימלית ההכרחית בגובה הכיסוי לבין תמיכה בהמשך קיומן של תוכניות אלה לאורך זמן.

בהמשך לכך, חתמו הראל והכללית על מתווה מוסכם להארכת תקופת הסכם בעניין פוליסת הסיעוד הקבוצתית של חברי קופת חולים "כללית" לתקופה של 12 חודשים (מיום 1.1.2024 ועד יום 31.12.2024). המתווה כולל, בין היתר, ביטול רף הסיכון הביטוחי של הראל ביטוח, הפחתה בגובה תגמולי הביטוח והעלאה של דמי הביטוח. ביום 13 בדצמבר 2023 התקבל היתר הממונה להפעלת הפוליסה כאמור.

לפרטים נוספים - ראו באור 2137 בדוחות הכספיים.

לאחר תקופת הדוח, ביום 11 במרץ 2024 פורסם תיקון לחוזר המאוחד - שער 6 חלק 3 פרק 2 - חובת הצעת תוכנית בעלת כיסוי ביטוח משלים שב"ן, שמטרתו לקבוע כי חברת הביטוח תשפה מבוטח בפוליסת ניתוחים פרטיים בישראל מסוג "משלים שב"ן", בשל ניתוח פרטי בישראל, רק

במקרים הבאים: תוכנית השב"ן שהמבוטח עמית בה אינה כוללת כיסוי ביטוחי להוצאות הניתוח או הרופא המנתח אינו נמצא בהסדר ניתוח עם קופת החולים ונמצא בהסדר ניתוח עם חברת הביטוח. בנוסף, התיקון הנזכר קובע כי חברת הביטוח תשפה מבוטח בשל ההשתתפות העצמית ששילם בעד ניתוח שמומן באמצעות תוכנית השב"ן, אף אם הרופא לא ברשימת ההסדר עם חברת הביטוח; וכי חברת הביטוח תשפה את המבוטח בגין רכישת אביזר במקרה בו קיים אביזר שלא נמצא בכיסוי השב"ן, אך נמצא בכיסוי פוליסת הביטוח בחברה. לפרטים נוספים ראו סעיף 3.1.5.1.2 להלן.

הראל ביטוח מבטחת מספר קולקטיבים נוספים בביטוח סיעודי.

ביטוחי בריאות אחרים:

- **ביטוח הוצאות רפואיות**
פוליסות המעניקות למבוטח, בין היתר, כיסוי לניתוחים (בארץ ובחו"ל), השתלות, טיפולים מיוחדים בחו"ל, תרופות אשר אינן מכוסות במסגרת סל הבריאות ושירותים אמבולטוריים.
- **ביטוח שיניים**
פוליסות המעניקות כיסוי לטיפולי השיניים הבאים, כולם או חלקם: טיפולים משמרים, טיפולי חניכיים, טיפולים ליישור שיניים, טיפולים לשיקום הפה (כולל שתלים) ועוד.
- **ביטוח נסיעות לחו"ל**
פוליסות המעניקות למבוטח כיסוי ביטוחי בעת נסיעה לחו"ל. פוליסת הביטוח מכסה, בין היתר, הוצאות רפואיות של המבוטח והטסה רפואית לישראל. כמו כן, קיים כיסוי לאיתור וחילוץ וחבות צד ג' - אשר ניתנים להסרה על ידי המבוטח. בנוסף, ניתן לכלול בפוליסה כיסויים נלווים כגון: כבודה, כיסוי לפגיעה בפעילות ספורט אתגרי, כיסוי בגין הוצאות מיוחדות כגון ביטול או קיצור נסיעה בשל נסיבות רפואיות ועוד. כמו כן, לחברה תוכנית ביטוח לשיפוי הוצאות לנסיעה או טיסה לחו"ל במקרה של ביטול על ידי הלקוח (מכל סיבה), ששיווקה הופסק עם התפרצות מגיפת הקורונה בעולם.
- **ביטוח עובדים זרים ותיירים**
פוליסות שנרכשות על ידי מעבידים של עובדים זרים בישראל (בהתאם לחובה המוטלת על המעבידים על-פי דין) או על ידי תיירים, ומעניקות למבוטח ביטוח בריאות הכולל עלויות אשפוז, טיפולים אמבולטוריים ותרופות.
- **ביטוח מחלות קשות**
פוליסות המעניקות למבוטח פיצוי במקרה של גילוי אחת מהמחלות על פי רשימה קבועה מראש.
- **ביטוח תאונות אישיות**
פוליסות המעניקות למבוטח, בין היתר, פיצוי בגין מקרה מוות מתאונה ונכות מתאונה.

כתבי שירות

מסמך נלווה לפוליסת ביטוח הכולל תנאים למתן שירות למבוטח על ידי ספק שירות.

מוצרים תחליפיים

לחלק מהכיסויים המוצעים בתחום פעילות ביטוחי הבריאות ישנם תחליפים מסוימים המסופקים על-ידי קופות החולים, הן במסגרת סל הבריאות הבסיסי והן במסגרת תכניות השב"ן. שינויים בסל הבריאות הבסיסי או בשב"ן עשויים להשפיע על גודלו של השוק הרלוונטי, כמו גם על הכיסויים המוצעים בתחום הפעילות וכן על ההוצאות לסילוק תביעות.

2.2.2 מגמות ושינויים בתחום הפעילות

תחום ביטוח בריאות מושפע משינויים בהיקף הכיסויים הניתנים על ידי קופות החולים לרבות בתכניות השב"ן שלהן, במדיניות הממשלתית בתחום הבריאות, בהתפתחויות טכנולוגיות וכן שינויים רגולטורים מקיפים.

2.2.2.1 הרפורמה בביטוחי הבריאות

אודות הרפורמה בביטוחי הבריאות ראו סעיף 2.2.1.1 לעיל וכן האזכורים הנוספים שם.

2.2.2.2 ביטוח סיעודי ומתווה עם קופת חולים "כללית"

במהלך תקופת הדוח ולאור שחיקת קרנות המבוטחים בפוליסות הסיעוד של חברי קופות החולים (עקב מגמה של גידול בתביעות בשנים האחרונות) ובמטרה לדאוג לציבור המבוטחים פרסם הממונה הוראות אשר קובעות, בין היתר, את הקטנת תגמולי הביטוח הסיעודי למבוטח השוהה בבית ואת ביטול הדרישה מחברות הביטוח לנטילת סיכון מינימלית של 20%. בהתאם לאמור, פוליסת הסיעוד של חברי הכללית בהראל חודשה לשנה נוספת עד ליום 31 בדצמבר 2024.

לפרטים נוספים אודות המתווה עם קופת חולים "כללית" ראו סעיפים 2.2.1.1 לעיל והאזכורים שם.

פיתוח תהליכים דיגיטליים

בשנים האחרונות תחום הפעילות מתאים את עצמו באופן מואץ לביצוע תהליכים באופן דיגיטלי ומקוון מול המבוטחים והסוכנים, תוך פיתוח ערוצי מכירה, תפעול ושירות דיגיטליים מתקדמים. הטמעת התהליכים הדיגיטליים בתחום הפעילות, לרבות באפליקציית "הראל חו"ל התעצמה במהלך תקופת הדוח.

שינויים מהותיים צפויים של החברה בשוקים ובתמהיל המוצרים

נוכח הזמן הקצר שחלף מאז נכנסה לתוקפה הרפורמה בביטוחי הבריאות וכן לאור העובדה שטרם הושלמה במלואה - טרם ידועה השפעתה של הרפורמה על תוצאותיה הכספיות של החברה. יחד עם זאת, החברה צופה כי לא יתרחשו שינויים מהותיים בחלקה של החברה בשוקים העיקריים ביחס למוצרים ולשירותים בתחום פעילות זה.

מוצרים חדשים

במהלך תקופת הדוח הושקו מוצרי בריאות חדשים מותאמים להוראות הרפורמה בביטוחי הבריאות, בתוכניות בסיסיות עבור ביטוחי קטסטרופות רפואיות (תרופות מחוץ לסל הבריאות, ניתוחים וטיפולים מחליפי ניתוח בחו"ל וכן השתלות וטיפולים מיוחדים בחו"ל) וכן בתוכניות ביטוח אמבולטריות.

במהלך תקופת הדוח השיקה הראל ביטוח הרחבה של כיסוי בגין ביטול או קיצור נסיעה מכל סיבה בפוליסות נסיעות לחו"ל, המאפשרת לקבל החזר בגין הוצאות הנסיעה (מלון וטיסות) בכל מקרה של ביטול.

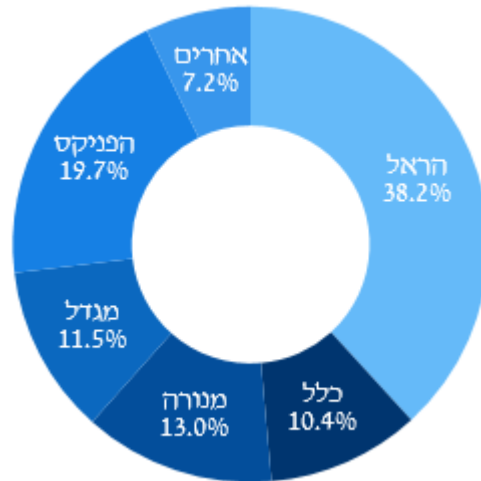
2.2.3 תחרות

החברה היא קבוצת הביטוח הגדולה והמובילה בתחום ביטוח בריאות בישראל וחלקה, לפי הדוחות הכספיים של חברות הביטוח ליום 30 בספטמבר 2023, הינו כ- 38.2% משוק ביטוח הבריאות בישראל. המתחרים העיקריים של החברה בביטוחי הבריאות הם: הפניקס, כלל, מגדל ומנורה וכן גם תכניות השב"ן של קופות החולים וטיפולי שיניים הניתנים על ידי קופות החולים.

החברה עוסקת בתחום ביטוח בריאות כ- 90 שנים, והינה בעלת ידע וניסיון רב בתחום. על מנת לבצע חיתום איכותי, תמחור ופיתוח כיסויים ומוצרים בעלי יתרון יחסי, עושה החברה שימוש מושכל, בין היתר, במאגרי המידע, בהם נצברו נתונים במשך עשרות שנים של ניסיון תביעות. בנוסף, לקבוצה מערך

הסכמים נרחב עם ספקי שירות רפואיים ומוסדות רפואיים בעולם, שמהווה מענה שירותי בעל יתרון יחסי מול המתחרים, במיוחד בטיפולים רפואיים מורכבים הדורשים טיפול רפואי בחו"ל או הבאת ספקי שירות מחו"ל. כתוצאה מכך, מצליחה החברה לשמור לאורך זמן על הובלה בתחום ועל רווחיות נאותה, למרות התחרות ההולכת וגוברת בתחום.

להלן תרשים חלוקת שוק ביטוח הבריאות בין חברות הביטוח (בהתאם לנתונים שפורסמו לסוף הרבעון השלישי של שנת 2023):

ההתמודדות עם התחרות בתחום הבריאות נעשית במספר אופנים:

- 2.2.3.1 פיתוח מוצרים ושירותים חדשים ו/או שיפור המוצרים הקיימים, על-ידי זיהוי צרכים מהותיים ללקוח, אשר אינם ניתנים (או ניתנים באופן חלקי) ברובד הציבורי, ויצירת מענה לצרכים אלו.
 - 2.2.3.2 חיזוק המוניטין רב השנים של החברה בתחום.
 - 2.2.3.3 מערך הסכמים נרחב עם ספקי שירות רפואיים ומוסדות רפואיים בעולם.
 - 2.2.3.4 שיפור מתמיד ושמירה על מקצוענות השירות ללקוח במהלך תקופת הביטוח ובזמן תביעה.
 - 2.2.3.5 פעילות לשימור לקוחות בתיק הקיים.
 - 2.2.3.6 יעילות תפעולית.
 - 2.2.3.7 פעילות הפצה ושיווק, הפעלת מבצעי קידום מכירות, גיוס סוכנים חדשים ומתן תמריצי מכירות.
- הגורמים העיקריים המשפיעים על מעמדה התחרותי של החברה בתחום הבריאות הינם בעיקר: המוניטין הטוב של החברה וגודלה של קבוצת הראל, הניסיון המצטבר והרחב בתחום הבריאות ורמת השירות הגבוהה ללקוחות ולסוכנים.
- 2.2.4 לקוחות

להלן התפלגות הכנסות מפרמיות ברוטו בענף ביטוח סיעודי:

פרמיות ברוטו

במיליוני ש"ח	באחוזים
--------------	---------

2021	2022	2023	2021	2022	2023	
33%	31%	29%	763	786	818	מבוטחים פרטיים
67%	69%	71%	1,577	1,756	2,023	קולקטיבים
100%	100%	100%	2,340	2,542	2,841	סה"כ

להלן התפלגות הכנסות מפרמיות ברוטו בענפי ביטוח בריאות אחרים:

פרמיות ברוטו

באחוזים			במיליוני ש"ח			
2021	2022	2023	2021	2022	2023	
62%	63%	63%	1,888	2,142	2,268	מבוטחים פרטיים
38%	37%	37%	1,141	1,238	1,352	קולקטיבים
100%	100%	100%	3,029	3,380	3,620	סה"כ

שיעור הביטולים, במונחי פרמיות, מהפוליסות בתוקף לראשית השנה בביטוח סיעודי (פוליסות פרט) הוא 3.4% בשנת 2023, 3.3% בשנת 2022 ו-3.1% בשנת 2021.

שיעור הביטולים, במונחי פרמיות, מפוליסות הפרט לטווח ארוך שבתוקף לראשית השנה בענפי ביטוח בריאות אחרים, הוא 8.8% בשנת 2023, 9% בשנת 2022 ו-9.3% בשנת 2021.

לחברה אין לקוח בתחום פעילות ביטוח בריאות שהפרמיות הנגבות ממנו מהוות 10% או יותר מסך הכנסותיה הכולל בדוחות הכספיים המאוחדים.

סעיף 2.2 זה, על תתי סעיפיו, בדבר מבנה תחום הפעילות ושינויים בו, כולל גם תחזיות, הערכות, אומדנים ומידע אחר המתייחסים לאירועים ועניינים עתידיים, שהתממשותם אינה ודאית ואינה בשליטתה של החברה בלבד (מידע צופה פני עתיד). העובדות והנתונים העיקריים ששימשו בסיס למידע זה הינם עובדות ונתונים בנוגע למצב הנוכחי של החברה ועסקיה בתחום (כגון היקפי מכירות ושיעורי רווחיות, כוח אדם, התקשרויות עסקיות ועוד), עובדות ונתונים בנוגע למצב הנוכחי בארץ ובעולם של תחום הפעילות (כגון התפתחויות כלכליות ענפיות, סביבה רגולטורית, מתחרים, התפתחויות טכנולוגיות, שוק מבטחי המשנה ועוד), ועובדות ונתונים מקרו כלכליים (כגון מצב כלכלי בישראל ובעולם, שיעורי תשואה בשוקי ההון, התפתחויות מדיניות וחברתיות ועוד), והכל כפי שידועים לחברה במועד דוח זה. המידע צופה פני עתיד הכלול בסעיף זה לעיל מבוסס במידה מהותית, בנוסף לאינפורמציה הקיימת בחברה, על ציפיות והערכות נוכחיות של החברה לגבי התפתחויות עתידיות בכל אחד מהפרמטרים האמורים, ועל השתלבותן של ההתפתחויות כאמור אלה באלה. אין לחברה כל ודאות כי ציפיותיה והערכותיה אכן יתממשו, ותוצאות הפעילות של החברה עלולות להיות שונות באופן מהותי מהתוצאות המוערכות או המשתמעות מהאמור לעיל, בין היתר עקב שינוי בכל אחד מהגורמים דלעיל.

2.3 תחום ביטוח כללי

2.3.1 מוצרים ושירותים

כללי

תחום זה כולל ביטוח רכב רכוש, רכב חובה, ענפי חבויות אחרים וענפי רכוש ואחרים.

2.3.1.1 רכב רכוש

המוצרים בתת תחום פעילות זה הם פוליסות המעניקות כיסוי לנזקים הנגרמים לכלי הרכב המבוטח בעיקר עקב תאונה או גניבה וכן כיסוי לאחריות בעל הרכב לנזקים הנגרמים לרכוש של צדדים שלישיים על-ידי כלי הרכב המבוטח. בנוסף, מתאפשרת הרחבת הפוליסות בכיסויים נלווים משלימים כגון: הגנה משפטית, מתן פיצוי מוגדל לרכב שגילו עד 24 חודשים, כיסוי לנזקי שמשות - ללא השתתפות עצמית, רכב חלופי למקרה של תאונה או גניבה, גרירה ושירותי דרך, ביטול השתתפות עצמית על בסיס סף פיצוי וכן כיסוי לאביזרים לא סטנדרטים נוספים.

את תת תחום ביטוח רכב רכוש ניתן לחלק לשני תחומים: ביטוח לנזקי רכוש לצד ג' (ביטוח המכסה את חבותו של בעל הרכב/ נהג הרכב, במקרה והרכב המבוטח גרם לנזק לרכושו של צד שלישי) וביטוח הידוע כ"ביטוח מקיף" המכסה גם את הנזקים הנגרמים לרכב המבוטח (למשל, עקב תאונה או גניבה) וגם את נזקי הרכוש הנגרמים לצד שלישי.

ביטוח רכב רכוש מתחלק לשתי קבוצות עיקריות על פי סוגי הרכב:

(א) ביטוח כלי רכב פרטיים ומסחריים עד 3.5 טון - בהתאם לפוליסה התקנית שנקבעה בהוראות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח רכב פרטי), התשמ"ו-1986, והמבטח רשאי לסטות מתנאי הפוליסה התקנית רק אם השינוי מטיב עם המבטח, או לחילופין אם מדובר בצי רכב. תנאי הפוליסה התקנית מאפשרים למבטח רכישת חבילות כיסויים באופן מודולארי כמפורט לעיל.

(ב) ביטוח כלי רכב למעט רכב פרטי ומסחרי עד 3.5 טון (מלגזות, משאיות, מוניות, אוטובוסים, טרקטורים וכדומה). פוליסות עבור כלי רכב כאמור אינן כפופות לתנאי הפוליסה התקנית, אלא תנאי והיקף כיסויי פוליסת ביטוח כלי הרכב כאמור נקבעים על ידי חברות הביטוח ובכפוף לאישור הממונה את תנאי הפוליסות.

דמי הביטוח בגין ביטוחי רכב רכוש נקבעים, בין היתר, בהתחשב בחיתום, על בסיס מאפייני הרכב (דגם ושנת ייצור), מאפייני הרשאים לנהוג בו (גיל, ותק רישיון וניסיון התביעות) ובהתאם למכלול הכיסויים הנרכשים. נוסחת חישוב הפרמיות, המהווה בסיס לקביעת הפרמיה, מבוססת על מודל אקטוארי ומאושרת על ידי הממונה.

שינויים מהותיים צפויים של החברה בשווקים ובתמהיל המוצרים

לא צפויים שינויים מהותיים בחלקה של החברה בשווקים העיקריים ביחס למוצרים ולשירותים בתחום פעילות זה.

מוצרים חדשים

במהלך תקופת הדוח לא שוקו מוצרים חדשים.

2.3.1.2 רכב חובה

ביטוח רכב חובה הינו ביטוח שחובה על כל בעל כלי רכב או הנהוג בו לרוכשו לפי דרישות פקודת ביטוח רכב מנועי כאמור בסעיף 1.2.3.2 לעיל. אי קיום חובה זו מהווה עבירה פלילית. תנאי הכיסוי הביטוחי הם בהתאם לנוסח פוליסה תקנית שנקבעה בהוראות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (תנאי חוזה לביטוח חובה של רכב מנועי), התשע"ב – 2021. על כן, לא קיים מגוון של מוצרים בתחום זה.

הכיסוי הביטוחי בביטוח רכב חובה מבוסס על הוראות חוק הפלתי"ד אשר קובע אחריות מוחלטת, דהיינו, הנפגעים בתאונת דרכים זכאים לקבלת פיצויים ממבטח הרכב, בהתאם להיקף הפיצוי הקבוע בחוק הפלתי"ד, ללא צורך בהוכחת האשם של מי מהמעורבים בתאונת הדרכים. אחריות מוחלטת זו כפופה לחריגים מסוימים הקבועים בחוק הפלתי"ד, לפיהם תישלל הזכאות לפיצוי על-פי החוק. סכום הפיצוי מוגבל בראשי נזק מסוימים.

הפוליסה התקנית קובעת, כי חבות המבטח היא לפי הוראות סעיף 3 לפקודת ביטוח רכב מנועי, ומכסה כל חבות שהמבטח עשוי לחוב לפי חוק הפלתי"ד, חבות אחרת שהמבטח עשוי לחוב בשל נזק גוף שנגרם לאדם על-ידי השימוש ברכב מנועי או עקב השימוש בו ונזקי גוף שנגרמו למבטח בתאונת דרכים.

התביעות בתת תחום רכב חובה מתאפיינות ב"זנב ארוך" (long tail), דהיינו לעיתים חולף זמן רב ממועד קרות האירוע ועד מועד תשלום התביעה. מכאן, שבנוסף לתוצאה החיתומית של תחום הפעילות, להכנסות מהשקעות או להפסדי השקעות יש השפעה ניכרת על הרווחיות הכוללת בתחום זה.

הסדרים מרכזיים המאפיינים את תחום פעילות רכב חובה

רכב קל ורכב כבד: על פי הוראות צו הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים (הסדרים לחלוקת נטל הפיצויים בין המבטחים), תשס"א - 2001, במקרה של תאונה מעורבת בין רכב המוגדר כרכב "קל" (שמשקלו פחות מ- 4 טון) עם רכב המוגדר כרכב "כבד" (שמשקלו מעל 4 טון, למעט אוטובוס), המבטח של הרכב ה"קל" זכאי להשבה של מחצית מסכום התביעה מהמבטח של הרכב "הכבד" או הרכב האחר. בהתאם לתיקון מס' 20 לחוק הפלתי"ד, במקרה של תאונת דרכים בה היו מעורבים אופנוע אחד או יותר וכלי רכב אחד או יותר שאינו אופנוע, ישלמו המבטחים של הרכב האחר למבטחים של האופנועים 75% מהפיצויים על נזקי גוף שהמבטחים של האופנוע חייבים בתשלוםם עקב התאונה.

הפול: בעלי רכב (בדרך כלל אופנועים) רשאים לרכוש ביטוח באמצעות ה"פול" (המאגר הישראלי לביטוח רכב). לעניין זה, ה"פול" פועל כחברת ביטוח לכל דבר ותעריפיו נקבעים על-ידי הממונה. כל חברות הביטוח הפועלות בתחום ביטוח רכב חובה שותפות ב"פול", וכל אחת נושאת בהפסדי ה"פול", על-פי חלקה היחסי בשוק ביטוח רכב חובה בשנה שחלפה.

בהתאם לתקנון הפול, חלקן של חברות הביטוח בפול נקבע בהתאם לדמי הביטוח שנגבו על ידן בכל שנה. חלקה הסופי של הראל ביטוח בפול לשנת 2022 הינו 14.17% (כולל שירביט) וחלקה הזמני של הראל ביטוח לשנת 2023 (הכולל גם את חלקה הזמני של שירביט) הינו 13.01%. חישוב סופי לשנת 2023 יערך לאחר פרסום הדוחות הכספיים השנתיים לשנה זו.

קרנית: הקרן לפיצוי נפגעי תאונות הדרכים ("קרנית") הינה קרן שהוקמה מכח הפלתי"ד ותפקידה לפצות נפגעי תאונות דרכים שאין באפשרותם לתבוע פיצוי מחברות הביטוח. על חברות הביטוח חלה חובה להעביר לקרנית 1% מהפרמיה נטו שהן גובות בגין פוליסות ביטוח רכב חובה. כמו כן, לצורך מימון אספקת השירותים הרפואיים לנפגעי תאונות דרכים הניתנים בידי קופות החולים, על חברות הביטוח להעביר לקרנית, מידי חודש, שיעור של 12.66% מדמי הביטוח שגבה המבטח בחודש הקודם בעד כל פוליסות ביטוח החובה שהוציא. קרנית תעביר למוסד לביטוח לאומי את הסכומים כאמור, שתעבירם לקופות החולים.

שיבוב- המוסד לביטוח לאומי: ביום 18 בינואר 2018 פורסם תזכיר חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנת 2019) התשע"ח-2018, במסגרתו שונה מנגנון ההתחשבות בין המוסד לביטוח לאומי ("מל"ל") לבין חברות הביטוח לגבי תאונות דרכים, כך שבוטלה זכות השיבוב הקיימת למל"ל בגין תאונות דרכים, ונקבע הסדר התחשבות כולל במסגרתו יועבר מדי שנה למל"ל סכום קבוע מחברות הביטוח. שר האוצר יקבע בתקנות הוראות לעניין הסכום שיועבר למל"ל. ביחס לתאונות דרכים שהתרחשו בין התאריכים 1 בינואר 2014 ועד 31 בדצמבר 2018 ואשר טרם הוגשה לגביהן תביעה או דרישה מצד המל"ל עד ליום 1 בינואר 2019,

קבע שר האוצר בתקנות, סכום חד פעמי כולל שישלמו חברות הביטוח למל"ל בגין התביעות או הדרישות כאמור, את אופן פריסתו, ואת הסכום שעל כל חברת ביטוח לשלם מתוך הסכום האמור.

החל משנת 2023 יועבר תשלום יחסי מפרמיית הביטוח בביטוח חובה בגובה של 10% למל"ל כאלטרנטיבה לתביעות שיבוב של המל"ל כנגד חברות הביטוח. החל משנת 2025 יועבר סך של 10.95% מפרמיית הביטוח ברכב חובה כאלטרנטיבה לתביעות שיבוב של המל"ל כנגד חברות הביטוח.

לפרטים נוספים ראו באור 34/ה'ד' בדוחות הכספים.

ביום 17 בספטמבר 2020 התקבלה החלטת בית המשפט העליון, לפיה כוחה של ההוראה לפיה שיעור ריבית ההיוון לפיצויים בשל נזקי גוף בנזיקין ימשיך לעמוד על 3% (אלא אם יוכח צורך בשינוי בהתאם למנגנון שהוצע על ידי ועדת קמיניץ) - חזקה שיהיה תקף גם לתביעות שיבוב של המוסד לביטוח לאומי (ע"א 4025/19 המוסד לביטוח לאומי נ' מועצה אזורית מגילות ים המלח).

בתקופת הדוח, הרף המקסימלי של שיעור הדמים שגובה חברת הביטוח מדמי הביטוח נטו בביטוח רכב חובה יעודכן מ-16.25% ל-18%.

שינויים מהותיים צפויים של החברה בשווקים ובתמהיל המוצרים

לא צפויים שינויים מהותיים בחלקה של החברה בשווקים העיקריים ביחס למוצרים ולשירותים בתחום פעילות זה.

מוצרים חדשים

לאור העובדה שמדובר בפוליסה תקנית המוכתבת על ידי הפיקוח, ולא ניתן לסטות ממנה, בתת תחום פעילות זה לא קיימים מוצרים חדשים.

ענפי חבויות אחרים

2.3.1.3

במסגרת ביטוח חבויות (הידוע גם כביטוח אחריות), הראל ביטוח מכסה את חבותו החוקית של המבוטח עקב רשלנותו בגין נזקים אשר יגרמו לצד שלישי כלשהו. הפוליסות בתחום זה מכסות את חבות המבוטח לנזקים של צדדים שלישיים, כגון: אחריות דירקטורים ונושאי משרה, אחריות מקצועית, חבות מוצר, חבות עקב אירוע סייבר ועוד. בנוסף, ביטוח חבות מעבידים לכיסוי חבות המבוטח כלפי עובדיו.

ביטוחים בענפי חבויות אחרים (בדומה לביטוח רכב חובה, שגם הוא סוג של ביטוח חבויות) מאופיינים כביטוחים בעלי "זנב תביעות ארוך" (long tail), קרי הודעה על מקרה ביטוח עשויה להיות מוגשת שנים רבות לאחר האירוע והשלמת סילוק תביעה עשוי להימשך מספר שנים לאחר קבלת ההודעה על מקרה הביטוח. לעניין זה קובע סעיף 70 לחוק חוזה הביטוח, התשמ"א-1981, כי "בביטוח אחריות, התביעה לתגמולי ביטוח אינה מתיישנת כל עוד לא התיישנה תביעת הצד השלישי נגד המבוטח".

לאור העובדה, כי התביעות בתת תחום החבויות מתאפיינות ב"זנב ארוך", הרי שבנוסף לרווח החיתומי של תחום הפעילות, להכנסות מהשקעות או להפסדי השקעות יש השפעה ניכרת על הרווחיות הכוללת בתחום זה.

הכיסויים הביטוחיים הכלולים בתחום:

ביטוח אחריות מקצועית

פוליסות אחריות מקצועית מעניקות לבעלי מקצועות שונים כדוגמת יועצי השקעות, מנהלי תיקים, עורכי דין, מהנדסים, אדריכלים ורואי חשבון כיסוי ביטוחי מפני תביעות שיוגשו נגדם בגין נזקים הנגרמים לצד שלישי, כתוצאה מרשלנות מקצועית. כיום, פוליסות אלה משוקקות לא רק לבעלי מקצועות בעלי הסמכה כלשהי, אלא גם לבתי עסק שונים, המבקשים הגנה ביטוחית מפני תביעות

מסוג זה. ניתן לרכוש פוליסה זו כמוצר העומד בפני עצמו, או כחלק ממערך ביטוח עסקי, כאשר במקרים רבים הפוליסה משולבת עם חבות המוצר.

פוליסות אחריות מקצועית רפואית, מעניקות לבעלי מקצועות הרפואה כיסוי ביטוחי בגין הפרת חובה מקצועית אשר מקורה במעשה רשלנות, טעות או השמטה שעשה המבוטח בתום לב בהיותו עוסק במקצוע הרפואי ואשר גרם לנזק לצד שלישי.

ביטוח ניסויים קליניים

פוליסות ביטוח ניסויים קליניים מעניקות כיסוי עבור ניסוי קליני המאושר על-ידי ועדת הלסינקי (ועדת הלסינקי העליונה לניסויים רפואיים בבני-אדם (מחקר גנטי), בהתאם לנוהלי משרד הבריאות. הפוליסה מעניקה כיסוי במקרה של תביעת נזיקין של המשתתפים בניסוי או של צד שלישי.

ביטוח אחריות דירקטורים ונושאי משרה

פוליסות המעניקות כיסוי לנושאי משרה (לרבות דירקטורים) בגין חבותם עקב מעשה או מחדל, שלא כדין, שביצעו בעת היותם נושאי משרה. בדרך כלל הפוליסה מכסה את אחריות נושא המשרה על פי חוק החברות והוראות חוק אחרות הקובעות חובות זהירות וחובות נאמנות שונות של נושאי משרה.

ביטוח אחריות למוצרים פגומים (ביטוח אחריות מוצר)

פוליסות המעניקות למבוטח כיסוי ביטוחי בגין חבותו החוקית עקב נזק הנגרם לגוף או לרכוש של צד שלישי (לרבות אבדן גרר שהוא תוצאה של הנזק לרכוש), כתוצאה מפגם במוצרים שיוצרו, שווקו, הורכבו, תוקנו או טופלו על ידי המבוטח לאחר שהמוצר יצא מחזקתו. האחריות המכוסה בפוליסות ביטוח אחריות מוצר הינה בדרך כלל אחריות מכוח חוק האחריות למוצרים פגומים, תש"ס-1980 ומכוח פקודת הנזיקין [נוסח חדש], ("פקודת הנזיקין"). ניתן לרכוש פוליסה זו כמוצר העומד בפני עצמו, או כחלק ממערך ביטוח עסקי, כאשר במקרים רבים הפוליסה משולבת עם ביטוח אחריות מקצועית.

ביטוח סייבר

פוליסות המכסות נזק שנגרם למבוטח בגין אירוע סייבר (כהגדרתו בפוליסה), כגון: הוצאות לניהול אירועי סייבר, הוצאות שחזור נתונים, אבדן הכנסות עקב השבתת פעילות וכד'. כמו כן, הפוליסה מכסה גם את חבות המבוטח עקב תביעות שיוגשו כנגדו על ידי צד שלישי כלשהו. ניתן לרכוש כיסוי זה גם כהרחבה לפוליסה קיימת (כגון: פוליסת בית עסק, פוליסת משרד, פוליסת אש וכד').

ביטוח חבות צד שלישי וביטוח חבות מעבידים

פוליסות חבות כלפי צד שלישי מעניקות למבוטח שיפוי בגין הסכומים אשר המבוטח יהיה חייב לשלם לצד שלישי בתור פיצויים על פי דין, כתוצאה מאירוע בלתי צפוי שגרם לנזק כגון: נזק גופני, מוות, מחלה, פגיעה או ליקוי גופני, נפשי או שכלי או נזק לרכוש של הצד השלישי (לרבות נזק נגרר). האחריות המכוסה בביטוח אחריות כלפי צד שלישי, הינה בדרך כלל, אחריות מכח פקודת הנזיקין.

פוליסות חבות מעבידים נמכרות למעסיקים, בדרך כלל כחלק ממערך ביטוח עסקי או כפרק נפרד בביטוח דירה. פוליסות אלו מעניקות כיסוי למבוטח מפני תביעות נזיקיות כנגד המעסיק בגין נזקי גוף (תאונה או מחלה), שנגרמו לעובדו תוך כדי ועקב עבודתו אצל המבוטח (המעסיק). ככלל, הפוליסה מכסה את אחריות המעסיק על פי פקודת הנזיקין מעל לסכום הפיצוי הניתן על ידי המוסד לביטוח לאומי.

ביטוח צד שלישי וביטוח חבות מעבידים לרב ירכשו כחלק מפוליסות ביטוח דירה, או במסגרת מערך ביטוח עסקי ו/או ביטוח עבודות קבלניות יחד עם כיסויים אחרים, אך בתחום הביטוח העסקי ניתן לרכוש ביטוחים אלו גם בנפרד, כמוצר העומד בפני עצמו.

מוצרים תחליפיים

המוצרים השונים בתת תחום חבויות אחרים הינם ייעודיים וייחודיים לחברות ביטוח ואינם ניתנים להחלפה באופן מושלם על-ידי מוצרים שאינם ביטוחיים. עם זאת, ניתן להקטין את הצורך בכיסויים ביטוחיים על-ידי נקיטה באמצעים לניהול והקטנת הסיכון. כמו כן, בחלק מענפי הפעילות בתחום זה ניתן לצמצם את הצורך בכיסויים ביטוחיים באמצעות מנגנוני שיפוי ופטור או באמצעות קרנות עצמאיות שמנהלים עסקים שונים.

שינויים מהותיים צפויים של החברה בשווקים ובתמהיל המוצרים

לא צפויים שינויים מהותיים בחלקה של החברה בשווקים העיקריים ביחס למוצרים ולשירותים בתחום פעילות זה.

מוצרים חדשים

במהלך תקופת הדוח לא שוקו מוצרים חדשים.

ענפי רכוש ואחרים

2.3.1.4

ביטוח רכוש כולל מגוון רחב של כיסויים ביטוחיים לגבי נזקים לרכוש (למעט כלי רכב) כגון אובדן ו/או נזק פיזי לרכוש, הפסד כספי תוצאתי הנובע מהנזק לרכוש, ביטוח מקיף לדירות, ביטוח מבנה אגב משכנתא, ביטוח השקעות של רוכשי דירות, ביטוח ציוד הנדסי ועבודות בניה, ביטוח מטענים בהעברה ועוד.

הכיסויים הביטוחיים בתחום זה מיועדים ללקוחות פרטיים וללקוחות עסקיים.

הכיסויים הביטוחיים העיקריים בתת תחום זה הינם בענפי ביטוח אש ורכוש וביטוח מקיף לדירות, כולל ביטוח מבנה אגב משכנתא.

הפוליסות, בהתאם לתנאים הספציפיים המפורטים בפוליסות השונות, מעניקות כיסוי לרכוש המבוטח מפני אובדן או נזק, אשר יגרמו כתוצאה מסיכונים שונים ובהם: אש, פריצה ושוד, נזקי מים, נזקי טבע, רעידות אדמה ועוד. הפוליסות נועדו ליתן כיסוי לכינון רכוש המבוטח באמצעות מתן שיפוי בגין הנזקים הפיזיים שיגרמו לו ובחלק מהפוליסות גם שיפוי המבוטח בגין אובדן רווחים הנובע מהנזק הפיזי שנגרם לעסק (ככל שנרכש כיסוי לכך). נזקי טבע קטסטרופליים ורעידות אדמה מתאפיינים בשכיחות נמוכה בישראל, אולם בקרות מקרה הביטוח היקף הנזק עלול להיות גדול ביותר. לעומת נזקים אלו, נזקי אש, מים ופריצה מתאפיינים בשכיחות גבוהה יותר, אולם באופן יחסי בחומרה נמוכה יותר. הפרמיה עבור פוליסות אלו נקבעת בדרך כלל כשיעור מסכום הביטוח, כאשר השיעור המדויק נקבע בהתאם לסוגי הפעילות של העסק או הרכוש האחר, סכומי הביטוח, היקף הכיסוי המוענק, שיעור או סכום ההשתתפות העצמית, ניסיון התביעות של המבוטח, סוג ואיכות המיגונים, אמצעי הבטיחות ועוד.

תת תחום ביטוח רכוש ואחרים מעניק למבוטח כיסוי מפני נזק לרכוש או אובדן של רכוש שבבעלותו או שיש לו זיקה אליו (לדוגמא: רכוש בשמירה או רכוש משועבד). ביטוח זה מכסה את הנזקים הישירים לרכוש, אך יכול לכסות גם נזקים תוצאתיים לנזק או לאובדן, כגון הפסד רווחים. הרכוש המבוטח יכול להיות דירה, בית עסק, מפעל, מחסן, סחורה בהעברה (ימית, אווירית, או יבשתית) ועוד. ביטוח רכוש ואחרים עשוי להתאפיין במקרים רבים בסכומי ביטוח גבוהים. בחלק מהביטוחים הללו נדרש המבוטח לכסות את החשיפה שלו באמצעות ביטוח משנה פקולטטיבי שעלותו משפיעה באופן ניכר על סכומי הפרמיות הנגבות מהמבוטחים (על אחת כמה וכמה כשמדובר בכיסוי לנזקים קטסטרופאליים שעלולים לגרום נזק למספר רב של מבוטחים בלתי תלויים, כגון נזקי טבע, כדוגמת רעידת אדמה ושיטפונות).

הכיסויים הביטוחיים הכלולים בתחום הינם:

ביטוח אש

פוליסות המעניקות למבוטח כיסוי ביטוחי במקרה בו נגרם למבוטח נזק כתוצאה מהסיכונים הידועים כסיכוני "אש מורחב". המבוטח יכול לרכוש כיסויים נלווים לפוליסה כגון ביטוח מפני פריצה, נזקי טבע, רעידת אדמה וביטוח מפני אובדן רווחים שיגרם לו כתוצאה מהתרחשות אירוע ביטוחי כאמור ועוד.

ביטוח מקיף לדירות

פוליסות שמיועדות ומשווקות בעיקרן למגזר הפרטי ומכסות סיכונים שונים הקשורים בדירתו של המבוטח, כיסוי למבנה הדירה ו/או לתכולתה, כאשר ניתן לרכוש כיסוי לשני הרכיבים או לאחד מהם. תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח דירות ותכולתן), התשמ"ו-1986, קובעות תנאי מינימום לגבי פוליסות מבנה ופוליסות תכולה ("הפוליסה התקנית לדירות"). על פי התקנות הנ"ל, הפוליסה התקנית לדירות כוללת, בין השאר, כיסוי לסיכונים הבאים: אש, ברק, שיטפון, התפוצצות, סערה, רעידת אדמה ופריצה (שני הכיסויים האחרונים הינם אופציונליים וניתנים לויתור מצד המבוטח). מעבר לתנאי המינימום יכול המבוטח לרכוש כיסויים נוספים, כגון: כיסוי מפני נזקי מים, חבות כלפי צד ג', חבות מעבידים ותוספת פיצוי שווי מבנה בגין נזק כתוצאה מרעידת אדמה.

ביטוח טרור

פוליסה שמעניקה כיסוי ביטוחי בגין אבדן או נזק פיזי לרכוש המבוטח, עקב אירוע טרור (מעשה שבגינו התקבל אישור משטרת ישראל/ משרד הבטחון/ מנהל מס רכוש, בהתאם לחוק מס רכוש וקרן הפיצויים, ואשר בוצע לצורך קידום יעדים פוליטיים/ לצורך קידום ההתקוממות הידועה כ"אינתיפאדה" או שבוצעו ע"י רשות חוקית לצורך מניעת פעולות כאמור). הפוליסה מעניקה פיצוי מעבר לפיצוי הניתן בהתאם לחוק מס רכוש. כמו כן, ניתן להרחיב את הפוליסה כך שתכלול גם כיסוי לאבדן רווחים עקב נזק פיזי כתוצאה מאירוע טרור (ניתן להרחיב את הכיסוי גם לנזק כתוצאה מאירוע מלחמה, אך כיסוי מלחמה פחות שכיח).

ביטוח מקיף לבתי עסק/ למשרדים

פוליסות שמעניקות כיסוי ביטוחי רחב לבתי עסק ומשרדים קטנים ובינוניים. פוליסות אלו נמכרות בדרך כלל כמכלול של פרקים שכל פרק מעניק למבוטח כיסוי ביטוחי כנגד סיכון או קבוצת סיכונים מסוימים (ישיר או תוצאתי). מדובר בפוליסה מודולארית, בה המבוטח יכול לבחור לעצמו אילו פרקים לרכוש, בהתאם לאופיו של בית העסק, הסיכונים להם חשוף בית העסק וכן רמת הסיכון לה מוכן בעל העסק להיות חשוף.

ביטוח כספים ונאמנות עובדים

פוליסה המכסה אבדן או נזק פיזי לכספים של העסק המבוטח (מזומנים, שטרות, המחאות וכד'). הכספים מכוסים בעת המצאם בחצרי המבוטח או בעת העברתם ממקום למקום מחוץ לחצרי המבוטח.

פוליסת נאמנות עובדים מכסה נזק כספי ישיר אשר נגרם לעסק המבוטח כתוצאה ממעילה של עובד אשר בוצעה מתוך כוונה לגרום לעסק נזק או להשיג למועל ו/או לאחרים טובות הנאה.

ביטוח מטענים בהובלה

פוליסות המעניקות למבוטח כיסוי על בסיס "כל הסיכונים" (למעט חריגים), בגין סיכונים שונים בהעברת רכוש (בדרך הים, האוויר או היבשה). הכיסויים המרכזיים הנרכשים על ידי מבוטחים הרוכשים פוליסות אלו הינם מפני נזקים הנגרמים לרכוש כתוצאה מטביעת כלי שיט, התרסקות המטוס המוביל, אש, התנגשות, התהפכות, פריצה, פריקה וטעינה.

ביטוח ציוד אלקטרוני

פוליסות המעניקות למבוטח כיסוי על בסיס "כל הסיכונים" (למעט חריגים) מפני אובדן או נזק פיזי הנגרם לציוד אלקטרוני לרבות אמצעי אגירת מידע חיצוניים, הכוללות בין היתר גם כיסוי להוצאות שיחזור מידע שאבד וכן להוצאות תפעול נוספות עקב הנזק הפיזי לציוד האלקטרוני שניזוק. כיסוי זה בד"כ שיורי ומשלים את הכיסוי הניתן בפוליסת הרכוש, אך ניתן לשווק אותו גם כמוצר העומד בפני עצמו.

ביטוח עבודות קבלניות

פוליסות על בסיס "כל הסיכונים" המעניקות למבוטח כיסוי מפני נזק פיזי בלתי צפוי לעבודות הפרויקט המבוטח בפרויקטים של בנייה/הקמה, כגון: הקמת תשתיות, מבנים, שיפוצים והתקנות למיניהן וכדו'. פוליסות אלו כוללות פרקי כיסוי נוספים, לעניין חבות המבוטח בגין נזק פיזי שייגרם לגוף או רכוש צד שלישי כלשהו במסגרת ביצוע העבודות וכן לעניין כיסוי חבות המבוטח כמעביד בגין נזק גוף או מחלת מקצוע שייגרמו לעובדים המועסקים בביצוע העבודות, תוך כדי ועקב העבודות. פוליסות אלו משווקות ליזמים, קבלנים וקבלני משנה.

ביטוח חקלאי וביטוח נזקי טבע בחקלאות

פוליסות המעניקות כיסוי מקיף למשק חקלאי או לאגודה חקלאית מפני נזק פיזי בלתי צפוי מראש לרכוש המבוטח (למעט חלק מגידולים חקלאיים). הפוליסות נמכרות לבעלי משקים חקלאיים או לאגודות חקלאיות. הפוליסה מודולארית והמבוטח יכול לבחור אילו כיסויים לרכוש, בהתאם לאופי המשק, הסיכונים להם חשוף המשק ורמת הסיכון אליה מעוניין להיות חשוף.

ביטוח ציוד מכני הנדסי

פוליסות המכסות נזק תאונתי מכל סוג שהוא (למעט חריגים המצויינים בפוליסה) לציוד מכני הנדסי. הכיסויים האפשריים כוללים נזקי טבע, רעידת אדמה ושבר מכני. ניתן להרחיב את הכיסוי לכיסוי נזק לרכוש צד ג' ונזקי גוף מסוימים שאינם מכוסים ב"פלת"ד.

ביטוח שבר מכני

פוליסות המעניקות כיסוי מפני אובדן או נזק פיזי פתאומי הנגרם לציוד ומכונות כתוצאה משבר מכני. המבוטח יכול גם לרכוש כיסוי נלווה מפני אובדן רווחים שיגרם לו כתוצאה מהתרחשות אירוע ביטוחי כאמור וכן כיסוי לקלקול סחורה בקירור כתוצאה משבר מכני.

ביטוח השקעות של רוכשי דירות

פוליסות המיועדות לרוכשי דירות כנדרש לפי חוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות של רוכשי דירות), תשל"ה-1974.

מוצרים תחליפיים

המוצרים השונים בתת תחום רכוש ואחרים הינם ייעודיים וייחודיים לחברות ביטוח ובדרך כלל אינם ניתנים להחלפה על-ידי מוצרים שאינם ביטוחיים. עם זאת, ניתן להקטין את הצורך בכיסויים ביטוחיים על-ידי נקיטה באמצעים לניהול והקטנת הסיכון. כמו כן, לגבי חלק מהסיכונים בתחום זה ניתן לצמצם את הצורך בכיסויים ביטוחיים באמצעות מנגנונים של קרן עצמית לכיסוי נזקים או קפטיב. כמו כן, במסגרת מס רכוש ניתן לקבל כיסוי עבור נזקי טבע, מלחמה וכדו', בכפוף למגבלות ולתנאים הקבועים בחוק מס רכוש וקרן פיצויים, תשכ"א-1961.

עם זאת, בענף ביטוח השקעות של רוכשי דירות, קיימים מוצרים תחליפיים המסופקים על ידי הבנקים.

שינויים מהותיים צפויים של החברה בשווקים ובתמהיל המוצרים

לא צפויים שינויים מהותיים בחלקה של החברה בשווקים העיקריים ביחס למוצרים ולשירותים בתחום פעילות זה.

יחד עם זאת יצוין כי בענף ביטוח השקעות של רוכשי דירות, במהלך תקופת הדוח הגדילה החברה את היקף פעילותה בענף זה ובנתח השוק שלה. עם זאת, לא צפוי כי שינוי זה ישפיע באופן משמעותי על היקף ההכנסות של הראל ביטוח בענף זה.

מוצרים חדשים

בתקופת הדוח לא שוקו מוצרים חדשים.

מגמות ושינויים בתחום הפעילות 2.3.2

פיתוח תהליכים דיגיטליים

בשנים האחרונות תחום הפעילות מתאים את עצמו באופן הדרגתי לביצוע תהליכים באופן דיגיטלי ומקוון מול המבוטחים והסוכנים, תוך פיתוח כלים מתקדמים להצטרפות לביטוח, חידוש ביטוח קיים, טיפול בתביעות ושירות שוטף.

במסגרת פוליסת ביטוח המקיף והחובה המאושרת לשיווק, משווקת החברה את פוליסת "הראל סוויץ'". הראל סוויץ' היא פוליסה ייחודית לביטוח מקיף וחובה לרכב פרטי או מסחרי עד 3.5 טון המחייבת שימוש באפליקציה, בה התשלום החודשי לביטוח המקיף נקבע בהתאם לפרמית בסיס בתוספת תמחור בהתאם למספר הקילומטרים שנסע הרכב מדי חודש בחודשו (הקילומטראז' החודשי).

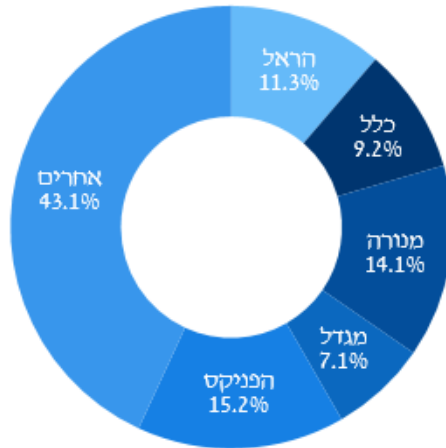
הפוליסה מתאימה לנהגים שהיקף שימושם ברכב מועט ומושתתת על פרמיית בסיס עם תוספת פרמיה בגין כל ק"מ נסועה. מרחק הנסועה נמדד על ידי רכיב GPS המותקן ברכב ובהתאם מתבצע החיוב חודש בחודשו.

תחרות 2.3.3

רכב רכוש 2.3.3.1

מרבית חברות הביטוח בישראל עוסקות בתת תחום ביטוח רכב רכוש. חלקה של הראל ביטוח בתחום זה מגיע ל- 11.3% (על פי נתוני הדוחות של הרבעון השלישי של שנת 2023), מול נתח שוק של 12.2% בתקופה המקבילה אשתקד.

להלן תרשים חלוקת שוק לתת תחום פעילות רכב רכוש, בהתאם לנתונים שפורסמו לסוף הרבעון השלישי של שנת 2023:

פוליסות ביטוח רכב רכוש עד 3.5 טון כפופות לפוליסה התקנית ומאושרות על-ידי הממונה, כך שאין שונות משמעותית בין הפוליסות של החברות השונות. בנוסף לכך, קיימת זמינות גבוהה של מידע השוואתי לגבי תעריפים ותנאים אחרים. לאור זאת, קיימת רגישות גדולה בתחום זה למחיר המוצר (הפרמיות) והתחרות בתחום זה ערה ביותר.

המתחרים העיקריים של החברה בתחום זה הינם: מנורה, שומרה, הפניקס, מגדל, כלל, ביטוח ישיר ו-AIG.

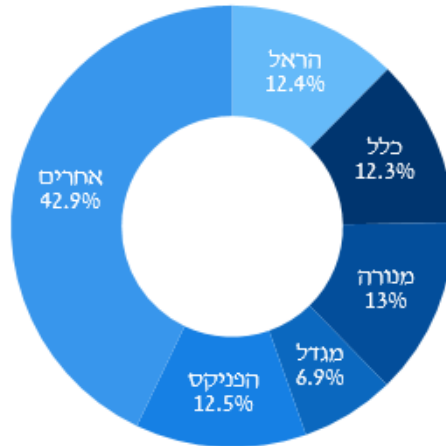
האמצעים בהם נוקטת החברה להתמודדות עם התחרות הינם:

- (א) התייעלות תפעולית, שיפור שיטות העבודה ושימוש באמצעים דיגיטליים וטכנולוגיים.
- (ב) רמת שירות גבוהה ללקוחות.
- (ג) שיפור החיתום, התמחור וביצוע החישובים האקטואריים.
- (ד) שיפור שיטות העבודה, כגון: הפקת פוליסות במשרדי הסוכנים וביצוע פעולות התייעלות שונות בסילוק התביעות.
- (ה) איכות וזמינות השירות בשלב רכישת הביטוח והגשת תביעות.
- (ו) פעילות שיטתית לשדרוג השירותים תוך בחינת צרכי הלקוח, בחינת היעילות ובחינת המקצועיות בטיפול בלקוחות.
- (ז) מבצעי שיווק בקרב הסוכנים לעידוד הצטרפותם של מבוטחים חדשים ולהגדלת שיעורי החידושים.
- (ח) מבצעים שיווקיים ללקוחות - מתן הטבות שונות ללקוחות, התואמות את אופי המוצר, ומתן הנחות בפרמיה.

רכב חובה 2.3.3.2

מרבית חברות הביטוח בישראל עוסקות בתת תחום ביטוח רכב חובה. חלקה של הראל ביטוח בתחום זה מגיע ל- 12.4% (על פי נתוני הדוחות של הרבעון השלישי של שנת 2023).

להלן תרשים חלוקת שוק לתת תחום רכב חובה. הנתונים הינם על-פי הנתונים שפורסמו לסוף הרבעון השלישי של שנת 2023:

הכיסוי הביטוחי בתת תחום הפעילות הינו אחיד. קיימת זמינות גבוהה של מידע אודות התעריפים והתנאים, לרבות פרסום של המידע באתר האינטרנט של הממונה. לאור זאת, קיימת רגישות רבה למחיר ולתנאי התשלום. השוונות בתעריפים בין המבטחים השונים בתחום פעילות זה והמודעות הגוברת בקרב הציבור להפרשי המחירים, מביאה מבוטחים או סוכנים הפועלים מטעמם, להחלטה בדבר פיצול ביטוח הרכב כך שביטוח רכב החובה יעשה בחברה אחת בעוד שביטוח רכב הרכוש יעשה בחברה אחרת.

ההבדלים בין חברות הביטוח באים לידי ביטוי גם ברמת השירות, בעיקר בשלב סילוק התביעות.

הראל ביטוח בעלת מוניטין של חברה עם חוסן פיננסי, ניסיון מוכח, יושר, הוגנות ומקצועיות בסילוק תביעות. להראל ביטוח ערוצי שיווק מגוונים ומותאמים לציבור הלקוחות. שילוב של כל הפרמטרים לעיל מאפשר להראל ביטוח להתמודד בהצלחה, למרות התחרות החריפה שהתפתחה בשנים האחרונות בישראל בתת תחום פעילות זה.

גורם נוסף המשפיע על בחירת המבטח, הינו סוכן הביטוח.

המתחרים העיקריים של החברה בתחום זה הינם: מנורה, שומרה, מגדל, כלל, הפניקס, ביטוח ישר, AIG ושלמה ביטוח.

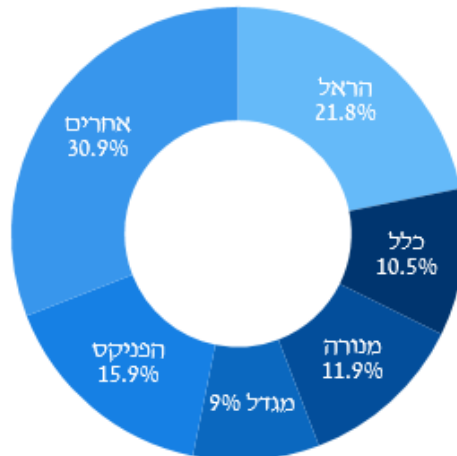
השיטות העיקריות להתמודדות עם התחרות הינן:

- (א) התייעלות תפעולית, שיפור שיטות העבודה ושימוש באמצעים דיגיטליים וטכנולוגיים.
- (ב) שיפור הסכמים עם נותני שירותים בקשר עם סילוק תביעות.
- (ג) שיפור שיטות התמחור והתבססות על מסד נתונים רחב לשם קביעת הפרמיות.
- (ד) שיווק ממוקד למבוטחים בעלי מאפייני סיכון נמוכים מהממוצע.
- (ה) זמינות המערכות התפעוליות של הראל ביטוח והפקת תעודות ביטוח חובה בזמן אמת לרבות במשרדי הסוכנים.
- (ו) מבצעי שיווק בקרב הסוכנים.

2.3.3.3 ענפי חבויות אחרים

מרבית חברות הביטוח בישראל עוסקות בתת תחום ביטוח חבויות אחרים. חלקה של הראל ביטוח בשוק בתת תחום זה הינו כ- 21.8% (על-פי נתוני הדוחות של הרבעון השלישי של שנת 2023).

להלן תרשים חלוקת שוק לתת תחום פעילות ביטוח חבויות, בהתאם לנתונים שפורסמו לסוף הרבעון השלישי של שנת 2023:

התחרות בתת תחום פעילות זה מושפעת במידה רבה מהתחרות הכללית במתן כיסוי ביטוחי עבור חבילות הביטוחים העסקיים, שכן חלק ניכר מהכיסויים בתחום פעילות זה נמכרים במסגרת סל כיסויים ביטוחיים ללקוחות עסקיים.

המתחרים העיקריים של החברה בתחום זה הינם: מנורה, מגדל, כלל, הפניקס, הכשרה ו-AIG.

השיטות להתמודדות עם התחרות הינן עמידה בסטנדרטים מקצועיים ושירותיים גבוהים ויכולת להתאים חבילות כיסוי ביטוחי, בהתאם לצרכים הייחודיים של לקוחות עסקיים ספציפיים. כמו כן, ליכולת להתקשר בחוזה ביטוח משנה לפוליסות המוצעות, יש השפעה ניכרת על היכולת להתחרות באופן אפקטיבי בתת תחום פעילות זה.

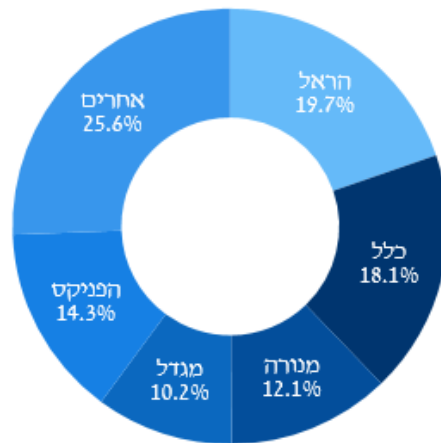
בענף האחריות המקצועית, להראל ביטוח ניסיון ייחודי שהעניק לה מובילות בפוליסות אחריות מקצועית רפואית.

יצוין, כי איגודים מקצועיים שונים (כגון לשכת רו"ח, לשכת עו"ד, איגוד המהנדסים וכדומה) עורכים מעת לעת מכרזים בקרב חברות הביטוח הפעילות בתחום לקבלת הצעות לרכישת ביטוח אחריות מקצועית על-ידי חברי האיגוד המקצועי הרלוונטי. חברי האיגוד אינם מחויבים לרכוש ביטוח מהחברות הזוכות במכרז. אך, למכרזים אלה יש השפעה על התחרות בענף ביטוח האחריות המקצועית.

2.3.3.4 ענפי רכוש ואחרים

מרבית חברות הביטוח עוסקות בביטוח רכוש ואחרים. על-פי נתוני איגוד חברות הביטוח, המבוססים על הדוחות של הרבעון השלישי של שנת 2023, מגיע חלקה של הראל ביטוח בביטוחים אלה לכדי 19.7% מהשוק. המוצרים העיקריים בתת תחום זה הם ביטוחי אש ומקיף דירות.

להלן תרשים חלוקת שוק בתת תחום פעילות ביטוח רכוש ואחרים, בהתאם לנתונים שפורסמו לסוף הרבעון השלישי של שנת 2023:

הפוליסות בביטוח מקיף דירות כפופות לתנאי הפוליסה התקנית לדירות ומאושרות על-ידי הממונה. לאור זאת, אין שונות גבוהה בין המוצרים בחברות השונות המתחרות בענף. לכן, קיימת רגישות גבוהה למחיר המוצר (פרמיה) ולתנאים המטיבים העודפים על תנאי הפוליסה התקנית לדירות.

המתחרים העיקריים של החברה בתחום זה הינם: מנורה, שומרה, מגדל, כלל, הפניקס, ביטוח ישיר ו-AIG.

השיטות העיקריות להתמודדות עם התחרות הינן התייעלות תפעולית, שיפור מתמיד של התמחור והאקטואריה, מתן דגש לשיפור איכות השירות ללקוחות והתקשרויות עם סוכנויות הביטוח של בנקים למשכנתאות.

2.3.4 לקוחות

2.3.4.1 רכב רכוש

להלן התפלגות הכנסות פרמיות ברוטו:

פרמיות						
באחוזים			במיליוני ש"ח			
2021	2022	2023	2021	2022	2023	
73%	80%	83%	692	955	1,169	מבוטחים פרטיים ולקוחות עסקיים קטנים
27%	20%	17%	261	234	233	קולקטיבים ומפעלים גדולים
100%	100%	100%	953	1,189	1,402	סה"כ

2.3.4.1.1 אין לקוח בתת תחום זה שהפרמיות ממנו מהוות 10% או יותר מסך כל הפרמיות בדוחות המאוחדים.

2.3.4.1.2 שיעור החידושים בתחום פעילות רכב רכוש, במונחי פרמיות, בשנת 2023 מהפוליסות שהיו בתוקף בשנת 2022 הינו 73.5%, לעומת שיעור חידושים של 59.6% בשנת 2022 ו- 62.8% בשנת 2021 (ביחס לשנת 2021 וביחס לשנת 2020, בהתאמה).

להלן נתונים בדבר פרמיות ששולמו בתקופת הדוח, לפי מספר שנות ותק, בתחום פעילות רכב רכוש:

שיעור מסך ההכנסות	פרמיות במיליוני ש"ח	מספר שנות ביטוח (שנות ותק)
40.2%	564	שנת ביטוח ראשונה (ללא ותק)
17.9%	251	שנת ביטוח שניה (שנת ותק אחת)
14.4%	202	שנת ביטוח שלישית (שתי שנות ותק)
27.5%	385	למעלה משלוש שנות ותק
100%	1,402	סה"כ פרמיה בשנת 2023

2.3.4.1.3 שיעור פלח משותף של לקוחות בתת תחום רכב רכוש המבוטחים בחברה גם בתחום רכב חובה היה בשנת 2023 כ- 88.8%, לעומת כ- 89% בשנת 2022 וכ- 86% בשנת 2021.

2.3.4.1.4 ותק הלקוחות בתת תחום רכב רכוש במונחי מחזור הפרמיות הינם כלהלן: שנת ביטוח ראשונה (חדשות) – 40.2%, שנת ותק אחת – 17.9%, שתי שנות ותק – 14.4%, שלוש שנות ותק ויותר – 27.5%.

2.3.4.2 רכב חובה

להלן התפלגות הכנסות פרמיות ברוטו:

פרמיות					
באחוזים			במיליוני ש"ח		
2021	2022	2023	2021	2022	2023
65%	71%	85%	400	602	617
35%	29%	15%	220	241	106
100%	100%	100%	620	843	723

מבוטחים פרטיים
ולקוחות עסקיים
קטנים
קולקטיביים ומפעלים
גדולים

סה"כ

2.3.4.2.1 אין לקוח בתת תחום ביטוח רכב חובה שהפרמיות ממנו מהוות 10% או יותר מסך כל הפרמיות בדוחות המאוחדים.

2.3.4.2.2 שיעור החידושים בתחום פעילות רכב חובה, במונחי פרמיות, בשנת 2023 מהפוליסות שהיו בתוקף בשנת 2022 הינו 51.3%, לעומת שיעור חידושים של 66.6% בשנת 2022 (ביחס לשנת 2021) ולעומת שיעור חידושים של 69.3% בשנת 2021 (ביחס לשנת 2020).

להלן נתונים בדבר פרמיות ששולמו בתקופת הדוח, לפי מספר שנות ותק, בתחום פעילות רכב חובה:

שיעור מסך ההכנסות	פרמיות במיליוני ש"ח	מספר שנות ביטוח (שנות ותק)
40.2%	291	שנת ביטוח ראשונה (ללא ותק)
17.0%	123	שנת ביטוח שניה (שנת ותק אחת)
14.9%	108	שנת ביטוח שלישית (שתי שנות ותק)
27.9%	201	למעלה משלוש שנות ותק
100%	723	סה"כ פרמיה בשנת 2023

2.3.4.2.3 שיעור פלח משותף של לקוחות בתת תחום רכב חובה, המבוטחים בחברה גם בתחום רכב רכוש היה בשנת 2023 כ- 74.1%, לעומת כ- 73.3% בשנת 2022 וכ- 69.7% בשנת 2021.

2.3.4.2.4 ותק הלקוחות בתת תחום רכב חובה במונחי מחזור הפרמיות (למעט חלק הראל ביטוח ב"פוליס") הינם כדלהלן: שנת ביטוח ראשונה חדשות) – 40.2%, שנת ותק אחת – 17%, שתי שנות ותק – 14.9%, שלוש שנות ותק ויותר – 27.9%.

2.3.4.3 ענפי חבויות אחרים

להלן התפלגות הכנסות פרמיות ברוטו:

פרמיות					
באחוזים			במיליוני ש"ח		
2021	2022	2023	2021	2022	2023
59%	58%	64%	588	614	699

מבוטחים פרטיים
ולקוחות עסקיים
קטנים

41%	42%	36%	413	449	388	קולקטיבים ומפעלים גדולים
100%	100%	100%	1,001	1,063	1,087	סה"כ

2.3.4.4 בתת תחום ביטוח חבויות אחרים קיימים מספר לקוחות גדולים, אולם אין לקוח שהפרמיות הנגבות ממנו או באמצעותו מהוות 10% או יותר מסך כל הפרמיות בדוחות הכספיים המאוחדים. חלק מהותי מהפרמיה מקורו במספר מצומצם של לקוחות. אובדן הפרמיות מלקוחות אלו לא ישפיע בצורה מהותית על הרווחיות בתחום הפעילות.

2.3.4.5 ענפי רכוש ואחרים

להלן התפלגות הכנסות פרמיות ברוטו:

פרמיות

באחוזים			במיליוני ש"ח			
2021	2022	2023	2021	2022	2023	
69%	69%	66%	773	908	946	מבוטחים פרטיים ולקוחות עסקיים קטנים
31%	31%	34%	346	402	491	קולקטיבים ומפעלים גדולים
100%	100%	100%	1,119	1,310	1,437	סה"כ

2.3.4.5.1 אין בתת תחום ביטוח רכוש ואחרים תלות בלקוח בודד או במספר מצומצם של לקוחות, אשר אובדנם ישפיע באופן מהותי על תחום הפעילות.

2.3.4.5.2 אין לקוח שהפרמיות הנגבות ממנו מהוות 10% או יותר מסך כל הפרמיות בדוחות המאוחדים.

2.3.4.5.3 שיעור החידושים בפוליסות מקיף דירות (ללא ביטוחי מבנה אגב משכנתא שנמכרו באמצעות בנקים למשכנתאות), במונחי פרמיות, בשנת 2023 מהפוליסות שהיו בתוקף בשנת 2022 הינו 92.5%, לעומת שיעור חידושים של 90.2% בשנת 2022 (ביחס לשנת 2021) ולעומת שיעור חידושים של 88.6% בשנת 2021 (ביחס לשנת 2020).

להלן נתונים בדבר פרמיות ששולמו בתקופת הדוח, לפי מספר שנות ותק, בפוליסות מקיף דירות (ללא ביטוחי מבנה אגב משכנתא שנמכרו באמצעות בנקים למשכנתאות):

שיעור מסך ההכנסות	פרמיות במיליוני ש"ח	מספר שנות ביטוח (שנות ותק)	
17.7%	64	שנת ביטוח ראשונה (ללא ותק)	
13.0%	47	שנת ביטוח שניה (שנת ותק אחת)	
11.4%	41	שנת ביטוח שלישית (שתי שנות ותק)	
57.9%	209	למעלה משלוש שנות ותק	
100%	361	סה"כ פרמיה בשנת 2023	

2.3.4.5.4 ותק הלקוחות בפוליסות מקיף דירות (ללא ביטוחי מבנה אגב משכנתא שנמכרו באמצעות בנקים למשכנתאות) במונחי מחזור פרמיות הינם כלהלן: שנת ביטוח ראשונה (חדשות) – 17.7%, שנת ותק אחת – 13%, שתי שנות ותק – 11.4%, שלוש שנות ותק ויותר – 57.9%.

סעיף 2.3 זה, על תתי סעיפיו, בדבר מבנה תחום הפעילות ושינויים בו, כולל גם תחזיות, הערכות, אומדנים ומידע אחר המתייחסים לאירועים ועניינים עתידיים, שהתממשותם אינה ודאית ואינה בשליטתה של החברה בלבד (מידע צופה פני עתיד). העובדות והנתונים העיקריים ששימשו בסיס למידע זה הינם עובדות ונתונים בנוגע למצב הנוכחי של החברה ועסקיה בתחום (כגון היקפי מכירות ושיעורי רווחיות, כוח אדם, התקשרויות עסקיות ועוד), עובדות ונתונים בנוגע למצב הנוכחי בארץ ובעולם של תחום הפעילות (כגון התפתחויות כלכליות ענפיות, סביבה רגולטורית, מתחרים, התפתחויות טכנולוגיות, שוק מבטחי המשנה ועוד), ועובדות ונתונים מקרו כלכליים (כגון מצב כלכלי בישראל ובעולם, שיעורי תשואה בשוקי ההון, התפתחויות מדיניות וחברתיות ועוד), והכל כפי שידועים לחברה במועד דוח זה. המידע צופה פני עתיד הכלול בסעיף זה לעיל מבוסס במידה מהותית, בנוסף לאינפורמציה הקיימת בחברה, על ציפיות והערכות נוכחיות של החברה לגבי התפתחויות עתידיות בכל אחד מהפרמטרים האמורים, ועל השתלבותן של ההתפתחויות כאמור אלה באלה. אין לחברה כל ודאות כי ציפיותיה והערכותיה אכן יתממשו, ותוצאות הפעילות של החברה עלולות להיות שונות באופן מהותי מהתוצאות המוערכות או המשתמעות מהאמור לעיל, בין היתר עקב שינוי בכל אחד מהגורמים דלעיל.

2.4 אשראי

2.4.1 מידע כספי לגבי מגזר האשראי

פילוח נתונים כספיים:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2022	2023	מגזר אשראי (במיליוני ש"ח)
100	207	רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
7	6	הכנסות אחרות
107	213	סך כל ההכנסות
8	14	הוצאות הנהלה וכלליות
59	143	הוצאות מימון, נטו
67	157	סך כל ההוצאות
40	56	רווח לפני מסים על ההכנסה
40	56	סך כל הרווח הכולל לפני מסים על הכנסה
2,700	3,323	סך הנכסים ליום 31 בדצמבר 2023
2,667	3,294	סך ההתחייבויות ליום 31 בדצמבר 2023

2.4.2 כללי ומגמות מקרו כלכליות בתחום האשראי

בשנים האחרונות, הממשלה והרגולטורים פועלים באמצעות תהליכי חקיקה ורגולציה כדי להגביר את התחרות בענף האשראי, הן של השוק הבנקאי והן של השוק החוץ בנקאי, על ידי הסרת חסמים לתחרות לצד שינויים בתחומי המידע והטכנולוגיה. זאת על מנת לעודד כניסת גופים חדשים לענף ולאפשר מעבר קל יותר של לקוחות בין ספקי האשראי השונים, לצד הגברת יכולת השוואה של הלקוחות. הציפייה היא שתהליכים אלו יובילו לירידת מחירים, לשיפור באיכויות המוצרים, להרחבת היצע האשראי לצרכנים ולהקטנת קיצוב האשראי. הרגולציות הבולטות בשנים האחרונות כללו, בין היתר, פיתוח של מערכת נתוני האשראי והפרדה של חברות כרטיסי האשראי מהבנקים והבנקאות הפתוחה. הצעדים הללו מהווים מקורות צמיחה לחברות חדשות או קיימות, במידה והן תצלחנה למנף את המידע החדש והרגולציה בתחום.

בשנים האחרונות נרשמה עלייה בפעילות האשראי החוץ בנקאי. לא ברור האם העלייה בפעילות הינה כתוצאה מהשינויים הרגולטורים בתחום, או תוצאה של הצמיחה החזקה בישראל בשנים 2021 ו-2022, בשילוב עם סביבת הריבית הנמוכה ששררה באותן השנים. במהלך 2023 ריבית בנק ישראל הגיעה לרמתה הגבוהה ביותר מאז סוף 2006, הדבר תרם לצמצום קצב גידול הביקוש לאשראי.

מלחמת "חרבות ברזל"

מלחמת "חרבות ברזל" אשר פרצה בתחילת הרבעון הרביעי של 2023 וההסלמה הביטחונית בגבול הצפון שהתפתחה בעקבותיה, הגבירו משמעותית את אי-הוודאות הכלכלית בישראל ויקשו על קבלת החלטות השקעה עתידיות. להערכת החברה, הימשכות הלחימה לאורך זמן ו/או הרחבת הלחימה עד כדי עימות מלא בחזית גבול הצפון (או בחזיתות נוספות), יביאו לפגיעה משמעותית ורחבה יותר במשק, למיתון הצמיחה בענף האשראי, ויגררו העמקת הפגיעה בחברות ומשקי בית אשר יתקשו לעמוד בתשלומי ההלוואות. שיעורי הצמיחה בישראל בשנים הקרובות וריבית בנק ישראל צפויים גם הם להשפיע על קצב ההתאוששות של ענף האשראי. המלחמה גם העלתה את ההסתברות לשינויים במיסוי. שינויים כאמור עשויים להשפיע (לחיוב או לשלילה) על הביקוש לאשראי ועל היצע האשראי. יחד עם זאת, חלק

ממוצרי החברה בתחום האשראי כגון משכנתא הפוכה יכולים לשמש פתרון זמני או קבוע ללקוחות בעתות של אי וודאות שכן מאפשרים קבלה של סכומי כסף משמעותיים כנגד שיעבוד ראשון של דירת מגורים ללא צורך בהחזרים שוטפים.

לפרטים נוספים אודות ההשפעות של מלחמת "חרבות ברזל" על סיכוני האשראי של החברה עד סמוך למועד פרסום הדוחות הכספיים, ראו סעיף 2.2 בפרק 2 "דוח הדירקטוריון" לדוח התקופתי של החברה.

מוצרים ושירותים 2.4.3

פעילות החברה במתן הלוואות מסוג משכנתא רגילה והלוואות מסוג "משכנתא הפוכה" 2.4.3.1

פעילות מתן הלוואות מסוג משכנתא רגילה והלוואות מסוג "משכנתא הפוכה" מבוצעת באמצעות הראל 60+(חברה בת בבעלות מלאה של הראל ביטוח). הצטברות של מספר מגמות בישראל (ובמדינות נוספות בעולם המערבי) ייצרו רציונל משמעותי לשימוש בנכסי נדל"ן לטובת מענה משלים לצורכי הכנסה של חלקים מהאוכלוסייה לאחר גיל הפרישה. כאמור, למגמות מקרו כלכליות בתחומי האשראי ישנה השפעה מתמדת על היקף הפעילות, הרווחיות והתפתחות השוק של תחום פעילות זה.

לפרטים נוספים אודות מגמות מקרו כלכליות להן השפעה על תחום המשכנתאות, ראו סעיף 2.4.2 לעיל.

הראל 60+ החלה את פעילותה בתחום ה"משכנתאות הפוכות". בסוף 2022 הרחיבה הראל 60+ את פעילותה גם לתחום המשכנתאות הרגילות. "משכנתא הפוכה" הינה הלוואה המאפשרת לשעבד דירת מגורים לטובת הגוף המלווה. בניגוד למשכנתא רגילה הניתנת ללווים צעירים בשעבוד דירת מגורים, "משכנתא הפוכה" הינה הלוואה, המיועדת לבני 60 ומעלה והיא ניתנת בשעבוד דירת מגורים. "משכנתא הפוכה" ניתנת על-ידי גוף פיננסי, ללווה יחיד או לזוג לוויים בני 60 ומעלה אשר ברשותם נכס בבעלות מלאה. הנכס כאמור משמש כבטוחה לקבלת הלוואה והוא משועבד לגוף המלווה, שמעניק את הכסף בסכום חד-פעמי או בפעילות. אחוז המימון נקבע על פי קריטריון מוגדר, בהתאם לגילו של הלווה ובהתאם לדוח שמאות לנכס.

הלוואה מסוג "משכנתא הפוכה" ניתנת להחזר במספר מסלולים המוצעים ללקוחות: מסלול בלון, מסלול גרייס ומסלול שפיצר. החזר ההלוואה יכול להתבצע בכל עת, לרבות במועד מכירת הנכס, בין אם על-ידי הלווים עצמם ובין אם על-ידי היורשים שלהם, לאחר מותם. סכום ההלוואה נושא ריבית והצמדה אשר משולמות בעת החזר ההלוואה.

הבחנה בין משכנתא רגילה ל"משכנתא הפוכה":

מוצר	משכנתא הפוכה	משכנתא רגילה
אוכלוסייה	בני 60 ומעלה	כלל האוכלוסייה
מטרה	לכל מטרה	לכל מטרה או לרכישת דירה
מתן הלוואה	גמיש - ניתן לקבל במספר פעימות או בפעימה אחת	לרוב בפעימה אחת בהתאם לצורך
תקופת הלוואה	לא מוגבלת בזמן – עד פטירת אחרון הלווים / מכירת הנכס	בדרך כלל עד 30 שנים
החזר הלוואה	מסלול גרייס – תשלום ריבית צמודה בשוטף, קרן צמודה בסוף התקופה	חודשי מסלול צמוד מדד מסלול פריים

מסלול קבוע לא צמוד שפיצר/גרייס + שפיצר / גרייס בלון	מסלול בלון – ללא החזר חודשי – קרן צמודה + ריבית בסוף התקופה מסלול שפיצר – קרן + ריבית מדי חודש	
--	---	--

2.4.3.1.1 לקוחות

להראל +60 לא קיימת תלות בלקוח בודד או במספר מצומצם של לקוחות, אשר אובדנם ישפיע באופן מהותי על תחום פעילות האשראי של החברה וכן אין להראל +60 לקוח שההכנסות ממנו מהוות 10% או יותר מהכנסות החברה.

מרבית לקוחות הראל +60 במוצר "משכנתא הפוכה" הינם בני 70 עד 80, מאזור מרכז הארץ. מרבית לקוחות הראל +60 במוצר משכנתא רגילה הינם בני 40 עד 60.

2.4.3.1.2 שיווק והפצה

הראל +60 משווקת את מוצריה באמצעות מספר ערוצי שיווק והפצה: באמצעות משווקים מורשים מטעם החברה ובאמצעות פרסום בדיגיטל ובאמצעי התקשורת.

2.4.3.1.3 תחרות

מתחריה של הראל +60 הם בעיקר הגופים הבנקאיים בישראל וכן חברות ביטוח וגופים חוץ בנקאיים נוספים. תנאי התחרות בתחום פעילות המשכנתא ו"המשכנתא ההפוכה" מושפעים בכללותם ממגמות מקרו כלכליות בענף הנדל"ן והאשראי בישראל, מגובה הריבית במשק, ומטיב השירות והמוניטין של כל מתחרה.

2.4.4 פעילות החברה בתחום ליווי ומימון נדל"ן יזמי

הפעילות מבוצעת באגף ליווי ומימון נדל"ן יזמי בהראל ביטוח. במהלך הרבעון הרביעי של שנת 2023, האגף כאמור הוכפף לחטיבת כספים ומשאבים בהראל ביטוח.

אגף מימון נדל"ן יזמי מעמיד אשראי ליזמים במסגרת ליווי פרויקטי בניה בישראל, בעיקר במתכונת של "ליווי סגור", לצד ערבויות חוק מכר, הן באופן עצמאי והן בשיתוף עם המערכת הבנקאית וגורמים חוץ בנקאיים⁷.

היזמים (הלווים) מולם פועלת הראל ביטוח הינם חברות בעלות איתנות פיננסית וניסיון עשיר ומוכח בייזום, הקמה, ניהול ושיווק של פרויקטי נדל"ן.

2.4.4.1.1 לקוחות

לקוחות הראל ביטוח בתחום פעילות זה הינם חברות ציבוריות וחברות פרטיות בעלות ניסיון רב בייזום פרויקטים בהיקף משמעותי. להראל ביטוח לא קיימת תלות בלקוח בודד או במספר מצומצם של לקוחות, אשר אובדנם ישפיע באופן מהותי על תחום פעילות האשראי של החברה וכן אין להראל ביטוח לקוח שההכנסות ממנו בתחום הליווי ומימון נדל"ן יזמי מהוות 10% או יותר מהכנסות החברה.

2.4.4.1.2 שיווק והפצה

אין להראל ביטוח פעילויות שיווק והפצה בתחום הליווי ומימון נדל"ן יזמי.

⁷ ראו הי"ש 6 לעיל

תחרות	2.4.4.1.3
<p>בשוק הישראלי, תחום מימון הנדל"ן מנוהל ברובו ע"י המערכת הבנקאית. יחד עם זאת, כניסת הגופים החוץ בנקאים לתחום מהווה גורם משמעותי, ונתח השוק של הגופים המוסדיים הולך וגדל לאורך השנים.</p>	
פעילות החברה במתן ערבויות פיננסיות ושירותי ייזום ותפעול לתיקי משכנתאות	2.4.4.2
<p>הפעילות מבוצעת באמצעות החברה וחברה אחות - EMI. במסגרת פעילות זו, החברה מעניקה ערבויות פיננסיות למבטח משנה בינלאומי של תיקי משכנתאות שהועמדו על ידי תאגידים בנקאיים ישראלים. גובה הערבויות כאמור הינו בשיעור של 50% מעלות התביעות, ככל שיוגשו כנגד אותו מבטח משנה. EMI מצידה, מעניקה שירותי ייזום ותפעול בקשר עם התיקים המבוטחים. במתכונת של TPA – Third Party Administrator. בתמורה לערבויות ושירותי הייזום והתפעול כאמור, זכאיות החברה והחברה האחות - EMI לעמלה בשיעור של 50% מהפרמיה נטו שתקבל אצל מבטח המשנה.</p>	
לקוחות	2.4.4.2.1
<p>לקבוצה לקוח בודד במסגרת פעילות זו. אובדן פוטנציאלי של לקוח בודד זה לא ישפיע באופן מהותי על תחום פעילות האשראי של קבוצת הראל</p>	
שיווק והפצה	2.4.4.2.2
<p>אין לחברה פעילויות שיווק והפצה בתחום פעילות זה.</p>	
תחרות	2.4.4.2.3
<p>לחברה אין מידע אודות תנאי התחרות בתחום פעילות זה או לגבי מעמדה בין המתחרים השונים, ככל וישנם.</p> <p>לפרטים נוספים אודות פעילות החברה במתן ערבויות פיננסיות ושירותי ייזום ותפעול לתיקי משכנתאות, ראו באור 6137 בדוחות הכספיים.</p>	
מידע ברמת כלל פעילות החברה בתחום האשראי	2.4.5
שינויים בהיקף הפעילות בתחום, וברווחיות	2.4.5.1
<p>השינויים בהיקף הפעילות בתחום וברווחיותו מושפעים בעיקר ממגמות מקרו כלכליות בשוקי ההון המקומיים והגלובאליים, כמו גם בשל אירועים פוליטיים וביטחוניים וצרכי הון ונוספים של התאגידים הבנקאיים בישראל בקשר עם תיקי המשכנתאות שלהם.</p> <p>לפרטים נוספים אודות מגמות מקרו כלכליות, ראו סעיף 2.4.2 לעיל.</p>	
תחליפיות	2.4.5.2
<p>התחליפים העומדים בפני עסקים הזקוקים לפתרונות לצרכי הון או ליווי ומימון לנדל"ן יזמי הינם בדרך כלל פניה למערכת הבנקאית או לחברות ביטוח וגופים חוץ בנקאיים הפועלים בתחום.</p>	
מגבלות ופיקוח החלים על תחום פעילות האשראי	2.4.5.3
<p>להלן תמצית עיקרי המגבלות על פי דין והסדרים חוקיים אחרים, הנוגעים לפעילות החברה בתחום האשראי, שינויים שחלו בהם במהלך תקופת הדוח והוראות דין חדשות שהותקנו ו/או פורסמו בשנת הדוח.</p> <p>ההסדרים וההוראות הנזכרים להלן אינם מהווים רשימה ממצה. קיימות הוראות דין רבות נוספות המסדירות את דרך פעולתה של החברה והחברות הבנות שלה, בין היתר בתחום פעילות האשראי.</p>	

להוראות דין נוספות ראו סעיף 3.1 להלן.

2.4.5.3.1 משכנתא רגילה ו"משכנתא הפוכה"

חוק אשראי הוגן, התשנ"ג-1993;

הוראות פרק 4 ניהול נכסי השקעה לחוזר המאוחד בכל הקשור ל"הלוואה לדירור";

הוראות ניהול בנקאי תקין (נב"ת) 451, נהלים למתן הלוואות לדירור;

כללי הבנקאות (שירות ללקוח) (גילוי נאות ומסירת מסמכים), התשנ"ב-1992;

צו הבנקאות (פירעון מוקדם של הלוואה לדירור), התשס"ב-2002.

2.4.5.3.2 ליווי ומימון נדל"ן יזמי

חוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות של רוכשי דירות), התשל"ה-1974.

סעיף 2.4 זה, על תתי סעיפיו, בדבר מבנה תחום הפעילות ושינויים בו, כולל גם תחזיות, הערכות, אומדנים ומידע אחר המתייחסים לאירועים ועניינים עתידיים, שהתממשותם אינה ודאית ואינה בשליטתה של החברה בלבד (מידע צופה פני עתיד). העובדות והנתונים העיקריים ששימשו בסיס למידע זה הינם עובדות ונתונים בנוגע למצב הנוכחי של החברה ועסקיה בתחום (כגון היקפי מכירות ושיעורי רווחיות, כוח אדם, התקשרויות עסקיות ועוד), עובדות ונתונים בנוגע למצב הנוכחי בארץ ובעולם של תחום הפעילות (כגון התפתחויות כלכליות ענפיות, סביבה רגולטורית, מתחרים, התפתחויות טכנולוגיות, שוק מבטחי המשנה ועוד), ועובדות ונתונים מקרו כלכליים (כגון מצב כלכלי בישראל ובעולם, שיעורי תשואה בשוקי ההון, התפתחויות מדיניות וחברתיות ועוד), והכל כפי שידועים לחברה במועד דוח זה. המידע צופה פני עתיד הכלול בסעיף זה לעיל מבוסס במידה מהותית, בנוסף לאינפורמציה הקיימת בחברה, על ציפיות והערכות נוכחיות של החברה לגבי התפתחויות עתידיות בכל אחד מהפרמטרים האמורים, ועל השתלבותן של ההתפתחויות כאמור אלה באלה. אין לחברה כל ודאות כי ציפיותיה והערכותיה אכן יתממשו, ותוצאות הפעילות של החברה עלולות להיות שונות באופן מהותי מהתוצאות המוערכות או המשתמעות מהאמור לעיל, בין היתר עקב שינוי בכל אחד מהגורמים דלעיל.

3 חלק ג' - מידע ברמת כלל פעילות החברה

3.1 מגבלות ופיקוח החלים על פעילות חברות החברה

להלן תמצית ההסדרים החוקיים והוראות הדין העיקריים המשפיעים באופן מהותי על כלל פעילות החברה.

ההסדרים וההוראות הנזכרים להלן אינם מהווים רשימה ממצה. קיימות הוראות דין רבות נוספות המסדירות את דרך פעולתה של החברה והחברות הבנות שלה. להוראות דין נוספות ראו סעיף 2.4.5.3.

- (א) חוק ניירות ערך - לרבות התקנות שהותקנו מכוחו והנחיות רשות ניירות ערך.
- (ב) חוק החברות - לרבות התקנות שהותקנו על פיו.
- (ג) חוק הפיקוח - לרבות התקנות שהותקנו מכוחו והחוזרים שמפרסם הממונה מכוח סמכותו על פי חוק הפיקוח.
- (ד) חוק חוזה הביטוח, התשמ"א-1981.
- (ה) חוק השקעות משותפות בנאמנות.
- (ו) חוק ייעוץ השקעות.
- (ז) חוק איסור הלבנת הון, התש"ס-2000 - לרבות הצווים שפורסמו מכוחו (בעיקר צו איסור הלבנת הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של מבטחים, סוכני ביטוח וחברות מנהלות, למניעת הלבנת הון ומימון טרור), התשע"ז-2017).
- (ח) חוק הגנת הפרטיות, תשמ"א-1981.
- (ט) החוק לקידום התחרות ולצמצום הריכוזיות, תשע"ד-2013 ("חוק הריכוזיות").

חוק הריכוזיות פורסם בחודש דצמבר 2013, בהתבסס על המלצות הוועדה להגברת התחרותיות במשק. מטרת הוראות החוק הינן להפחית את המבנה הריכוזי הקיים במשק הישראלי ולהגביר את התחרות הענפית באמצעות מספר מישורי פעולה, שנועדו, בין היתר: להסדיר את חלוקת נכסי הציבור באופן שימנע פגיעה בתחרות ויפחית את הריכוזיות הכלל-משקית; להגביל את פעולתן של קבוצות עסקיות הבנויות בצורת 'פירמידה'; להביא להפרדה בין מי ששולט בנכס ריאלי משמעותי לבין מי ששולט בנכס פיננסי משמעותי.

בהתאם, במסגרת חוק הריכוזיות מבנה החזקות פירמידאלי הוגבל לשתי שכבות בלבד, וכן נקבעו מגבלות היוצרות הפרדה בין גופים פיננסיים משמעותיים לבין תאגידי ריאליים משמעותיים. במסגרת מגבלות אלה, נקבע כי השולט או המחזיק ב-5% בתאגיד ריאלי משמעותי אינו יכול להמשיך ולשלוט בגוף פיננסי משמעותי או להחזיק ביותר מ-10% בו. בגוף ללא גרעין שליטה שיעור החזקה לא יהיה יותר מ-5%.

בנוסף, נקבע כי גוף פיננסי משמעותי, תאגיד ריאלי משמעותי ומי שמשתייך לקבוצת מחזיקים הכוללת את אחד מהם, יוגדרו במסגרת חוק הריכוזיות כ- 'גורם ריכוזי'. הוועדה לצמצום הריכוזיות ("הוועדה") מפרסמת באתר משרד האוצר וברשומות רשימות של הגורמים הריכוזיים במשק וכן רשימות נפרדות של תאגידי ריאליים משמעותיים וגופים פיננסיים משמעותיים. במסגרת הרשימות שפורסמו נכללות גם מספר חברות בנות של החברה.

בחודש ספטמבר 2022 פורסם דוח הצוות לבחינת יישום הוראות פרק ד' לחוק הריכוזיות, שעניינו הפרדה בין תאגידי ריאליים משמעותיים ובין גופים פיננסיים משמעותיים. במסגרת הדוח המליצה הוועדה לעדכן את רשימת הגופים הפיננסיים בחוק הריכוזיות ולהגדיר גם תאגיד הנפקה של מבטח כגוף פיננסי שיש להחיל לגביו את המגבלות לעניין ההפרדה בין גוף פיננסי לתאגיד ריאלי משמעותי.

נכון למועד פרסום הדוח, טרם פורסמה הוראה מחייבת באשר לסיווג כאמור ולכן אין באפשרות החברה להעריך את השלכות המלצת הוועדה.

(י) תיקון מס' 227 לפקודת מס' הכנסה נוסח חדש), התשכ"א-1961 (בסעיף זה: "התיקון לפקודת מס הכנסה"); תקנות מס הכנסה (יישום הסכם פטקא), התשע"ו-2016 ("תקנות ה-FATCA"); תקנות מס הכנסה (יישום תקן אחיד לדיווח ולבדיקת נאותות של מידע על חשבונות פיננסיים) - תיקון, התשע"ג-2023 ("תקנות CRS").

בשנת 2014 נחתם הסכם בין ישראל לבין ארצות הברית לשיפור ציות מס בינלאומי ויישום ה-FATCA (Foreign Account Tax Compliance Act) ("הסכם ה-FATCA"). בשנת 2015 פרסם הממונה הוראות להיערכות ליישום הסכם זה.

במסגרת התיקון לפקודת מס הכנסה עוגנו ההסדרים העיקריים ליישום של ההסכם בין ישראל לבין ארצות הברית לשיפור ציות מס בינלאומי ויישום ה-FATCA (Foreign Account Tax Compliance Act).

(א) תקנות ה-FATCA הגדירו הוראות ליישום הסכם ה-FATCA, בין היתר, זיהוי של בעלי החשבונות שהינם אזרחים ותושבי ארה"ב, הוראות לבדיקת נאותות לחשבונות שבתחולה ולהעברת המידע על חשבונות ברי דיווח לרשות המיסים לצורך העברת המידע לארצות הברית.

(ב) בנוסף, תקנות CRS מסדירות את יישום האמנה לחילופי מידע אוטומטיים, על פיהן, גוף מוסדי מחויב, בין היתר, לערוך זיהוי של בעלי חשבונות שבתחולת התקנות ולהעביר מידע על חשבונות ברי דיווח לרשות המיסים לצורך העברת המידע למדינה הרלוונטית.

אי-ציות לתקנות או אי דיווח כנדרש עלול להוביל להכרזה על הגוף הפיננסי כגוף שאינו מציית ו/או לגרור הטלת סנקציות משמעותיות. בתחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

(א) חוק קופות גמל - לרבות התקנות שהותקנו מכוחו וההנחיות שמפרסם הממונה מכוח סמכותו על פי חוק קופות גמל.

(ב) חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ייעוץ, שיווק ומערכת סליקה פנסיוניים), תשס"ה-2005.

(ג) תקנות מס הכנסה (כללים לאישור ולניהול קופות גמל), תשכ"ד-1964.

3.1.1 בתחום ביטוח בריאות

(א) חוק בריאות ממלכתי, התשנ"ד-1994 - החוק קובע כי כל אזרח ישראלי זכאי לקבל מקופת החולים בה הוא רשום, את מלוא שירותי הבריאות שכלולים בסל שירותי הבריאות. שירותי הבריאות הכלולים בסל יינתנו בישראל, למעט מקרים חריגים בהם עשוי המבוטח לקבל מימון לשירותים רפואיים בחו"ל. בתיקון לחוק משנת 1998 נקבע, כי קופות החולים רשאיות להציע למבוטחיהן תוכנית שב"ן.

(ב) הוראות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (תנאים בחוזה ביטוח לפוליסת בריאות בסיסית), תשפ"ג-2022.

(ג) תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (תנאים בחוזה ביטוח לניתוחים וטיפולים מחליפי ניתוח בישראל), תשפ"ג-2022.

(ד) הוראות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (ביטוח בריאות קבוצתי), תשס"ט-2009.

(ה) תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאים בחוזה ביטוח) (הוראות לעניין מצב רפואי קודם), תשס"ד-2004.

(ו) הוראות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (ביטוח סיעודי קבוצתי לחברי קופות חולים), תשע"ו-2015.

3.1.2 בתחום ביטוח כללי

רכב חובה ורכב רכוש

(א) הוראות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח רכב פרטי), התשמ"ו-1986 - ראו סעיף 2.3.1.1(א) לעיל.

(ב) חוק הפלת"ד ותקנות מכוחו - ראו סעיף 2.3.1.2 לעיל.

(ג) פקודת ביטוח רכב מנועי [נוסח חדש], התש"ל-1970. תקנות ביטוח רכב מנועי (הקמה וניהול של מאגר מידע), התשס"ד-2004.

(ד) הוראות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (תנאי חוזה לביטוח חובה של רכב מנועי), התש"ע-2010 - ראו סעיף 2.3.1.2 לעיל.

ענפי רכוש ואחרים

(א) תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח דירות ותכולתן), התשמ"ו-1986 - ראו סעיף 2.3.1.4 לעיל.

(ב) תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (דמי עמילות מרביים בביטוח מבנה אגב הלוואה לדיור), התשע"ב-2012 - ראו סעיף 3.7.3.4.

להלן תמצית ההסדרים החוקיים והוראות הדין העיקריים שפורסמו בתקופת הדוח ועד למועד פרסום הדוח.

3.1.3 כללי

3.1.3.1 חרבות ברזל

בתקופת הדוח פורסמו מספר הוראות רגולציה שנועדו להתאים את עבודתם של הגופים המוסדיים למצב הביטחוני בשל מלחמת "חרבות ברזל" והמצב המיוחד בעורף, בין היתר:

3.1.3.1.1 ביום 7 בפברואר 2024 פורסמה טיוטת תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כיסויים ביטוחיים בקופות גמל) (הוראת שעה – חרבות ברזל), התשפ"ד-2024, הקובעת כהוראת שעה, הסדר שמטרתו מתן מענה למצב בו עובדים רבים הוצאו לחופשה ללא תשלום או הסתיימה העסקתם, ובעקבות זאת הופסקו ההפקדות לכיסויים הביטוחיים. בין היתר, מוצע כי חברה מנהלת תמשיך לנכות את עלות הכיסוי הביטוחי למשך 12 חודשים מהחודש בו נסתיימה תקופת ההפקדות, זאת אלא אם הורה העמית אחרת.

3.1.3.1.2 ביום 25 בינואר 2024 פורסם חוק ההתיישנות (תיקון מס' 8 – חרבות ברזל), התשפ"ד-2024, הקובע כהוראת שעה הסדרים שמטרתם לתת מענה לקושי האזרחי בטיפול בתביעות, נוכח מצב החירום. התיקון קובע כי תקופות התיישנות של עילות תביעה "יושעו" למשך חצי שנה, החל מיום 7 באוקטובר 2023 ועד 6 באפריל 2024 (בסעיף זה: "התקופה הקובעת"), ותקופה זו לא תבוא במניין הזמן לחישוב תקופת התיישנות. לגבי תביעות במקרקעין, נקבע כי ההסדר כאמור יחול רק אם התביעה היתה אמורה להתיישן במהלך התקופה הקובעת, וזאת בשל תקופות ההתיישנות הארוכות יחסית בתביעות אלה. לגבי תביעות שכבר התיישנו במהלך התקופה הקובעת, נקבע הסדר "החייאה" אוטומטית, לפי התקופה הקובעת לא תיספר כחלק מתקופת ההתיישנות, אלא אם בית המשפט קבע כי ההסדר לא יחול מטעמים מיוחדים שיירשמו.

3.1.3.1.3 ביום 23 באוקטובר 2023 וביום 3 בדצמבר 2023 פורסמו חוזרים שעניינם הוראות הממונה לשעת חירום, הקובעים כהוראת שעה שורה של הוראות המתקנות חוזרים קיימים או דוחות את מועד תחילתם, בין היתר, בנושאים הבאים: מתן שירות ללקוחות, השבתת פוליסה לבקשת

הלקוח, גמישות ברכישת אג"ח, אפשרות דחייה בהגשת דוחות, הארכת מועדים להגשת דיווחים תקופתיים לממונה, דחיית הדיווח אודות הנכס הבודד, דחיית החובה לשלוח הודעות למבוטחים בפוליסת בריאות בסיסית וכן הארכה אוטומטית לייפוי כוח מתמשך שניתן לבעל רישיון שתוקפו הסתיים בתקופה שבין 1 באוקטובר 2023 לבין 1 בינואר 2024.

3.1.3.1.4 ביום 18 באוקטובר 2023 פורסם חוק דחיית מועדים (הוראת שעה – חרבות ברזל) (חוזה, פסק דין או תשלום לרשות), התשפ"ד-2023, הקובע הוראת שעה המאפשרת לקבוצת זכאים מוגדרת, ובהם חיילים, שוטרים ותושבי יישובים מפונים, לדחות ב-30 ימים מועדים לביצוע פעולות שנקבעו בחוזה או בפסק דין, אם מועד כאמור חל בתקופה שהחל מיום 7 באוקטובר 2023 ועד יום 7 בנובמבר 2023. ביום 7 בנובמבר 2023 פורסם צו המאריך את התקופה האמורה עד ליום 7 בדצמבר 2023, ותקופת הדחייה הוארכה ל-60 ימים, או עד ליום 31 בדצמבר 2023, לפי המוקדם. ביום 7 בדצמבר 2023 פורסם צו נוסף המאריך את התקופה הקובעת עד ליום 31 בדצמבר 2023, ואת תקופת הדחייה ל-85 ימים או עד ליום 31 בדצמבר 2023, לפי המוקדם.

נוכח הימשכות מצב החירום, ביום 31 בדצמבר 2023 פורסם חוק דחיית מועדים (הוראת שעה - חרבות ברזל) (חוזה, פסק דין או תשלום לרשות) (תיקון) (דחיית מועדים בתקופה הקובעת השנייה), התשפ"ד-2023 הקובע הסדר המשך, הדוחה ב-145 ימים, או עד יום 29 בפברואר 2024, לפי המוקדם, כל מועד לביצוע פעולות שנקבעו בחוזה או בפסק דין, אם המועד חל בתקופה שהחל יום 7 באוקטובר 2023 ועד 31 בדצמבר 2023. כמו כן נקבע הסדר נוסף החל על קבוצה מצומצמת יותר של זכאים, הדוחה ב-31 ימים כל מועד לביצוע פעולות שנקבעו בחוזה או בפסק דין, אם המועד כאמור חל בתקופה שהחל מיום 1 בינואר 2024 ועד 29 בפברואר 2024 (בסעיף זה: "התקופה הקובעת השנייה"). בקבוצת זכאים זו נכללים, בין היתר, תושבי יישובים מפונים וכן גורמים ששירתו במהלך התקופה הקובעת השנייה ביחידות מיוחדות, כגון חיילים, שוטרים, סוהרים וכבאים.

3.1.3.1.5 ביום 17 באוקטובר 2023 פורסם מכתב למנהלי גופים מוסדיים שעניינו הנחיות לגופים מוסדיים על רקע מלחמת "חרבות ברזל", הכולל הנחיות ודגשים ביחס לאופן פעולתם בתקופה זו, בהתייחס לאופן מתן השירות הניתן ללקוחות, לממשל תאגידי ולניהול סיכונים. ביום 30 בנובמבר 2023 פורסם מכתב נוסף באותו נושא, במסגרתו, בין היתר, פורסמו הנחיות ביחס לגבי טיפול בפניות נפגעי מלחמה וקרוביהם, הרחבת הדרכים למשלוח דיוורים למבוטחים וכן הוראות לגבי החזרי פרמיה ורצף ביטוחי לרכבים שגויסו.

3.1.3.2 הוראת דין

ביום 6 ביוני 2023 פורסם חוק התוכנית הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום המדיניות הכלכלית לשנות התקציב 2023 ו-2024), התשפ"ג-2023, פרק ו'- תיווך בביטוח ובחיסכון פנסיוני, במסגרתו נקבעו בחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ייעוץ, שיווק ומערכת סליקה פנסיוניים), התשס"ה-2005, הוראות האוסרות על גוף מוסדי להפלות בין בעלי רישיון שעמם יש לו הסכם התקשרות, וכן אוסרות על גוף מוסדי לסרב להתקשר עם יועץ פנסיוני בהסכם לביצוע עסקה בעבור לקוח, או לסיים התקשרות בהסכם כאמור, אם הסירוב הינו בלתי סביר בהתאם לחזקות המוגדרות בחוק.

3.1.3.3 חוזרים

3.1.3.3.1 ביום 1 ביוני 2023 פורסמה "מפת דרכים לאימוץ תקן חשבונאות בינלאומי IFRS 17, חוזי ביטוח ("התקן") – עדכון שלישי", במסגרתה נדחה בשנה מועד היישום לראשונה של התקן ושל תקן IFRS 9, מכשירים פיננסיים, בישראל ("התקנים"), ליום 1 בינואר 2025. בהתאם, מועד המעבר של התקנים יחול ביום 1 בינואר 2024. בשלב זה אין כוונה להתיר אימוץ מוקדם של התקן בישראל. כמו כן, עודכנו אבני הדרך לשנים 2023 ו-2024 והצעדים שנקבעו להיערכות ליישום התקנים בהתאמה לדחיית מועד היישום לראשונה של התקנים, וכן נוספו הנחיות לביצוע סקרי השפעות כמותיות (QIS) בהתאם לתקנים.

3.1.3.3.2 ביום 21 במרץ 2023 פורסם חוזר המתקן את הוראות החוזר המאוחד לעניין דיווחים לממונה, וקובע הנחיות לגבי אופן ביצוע התאמת התחייבויות הביטוח לביצוע ההקצאות של אגרות חוב ממשלתיות מיועדות מסוג ח"ץ, וזאת לאחר יישום תקן IFRS 17 בישראל. העקרונות העומדים בבסיס ההנחיות כאמור הינם: יצירת מתודולוגיה אחידה ככל הניתן לצורך ביצוע ההקצאה, אשר תהיה מבוססת על ההנחיות והשיטות הרלוונטיות לדוחות הכספיים באמצעות ביצוע התאמות שיאפשר את הבטחת תשואה על חלק מההתחייבויות כלפי המבוטחים גם לאחר השינויים החזויים בדוחות הכספיים, וכן נטרול השפעות של השקעות חלופיות בקביעת הסכום המלא של זכאות לערך נקוב של אג"ח חץ.

3.1.3.3.3 ביום 9 בפברואר 2023 פורסם חוזר המתקן את הוראות החוזר המאוחד לעניין הקצאת נכסים שאינם בשווי הוגן בעת הערכת עתודות ביטוח בביטוח כללי, במסגרתו מובהר כיצד ניתן להתחשב באופן שיערוך הנכסים בעת הערכת עתודות הביטוח בביטוח כללי.

3.1.4 תחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

3.1.4.1 הוראות דין

3.1.4.1.1 ביום 12 ביולי 2023 פורסמו הוראות המתקנות את תקנות מס הכנסה (כללים לאישור וניהול קופות גמל), התשכ"ד-1964 ואת תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (העברת כספים בין קופות גמל), התשס"ח-2008, במסגרתן הוגבלו ההפקדות והניודים לקופת ביטוח כך שאלו יתאפשרו רק ביחס לסכומים העולים על תקרת ההפקדה לקופת גמל לקצבה שאינה קופת ביטוח. ההוראות כאמור נקבעו בהתאם להחלטת הממשלה בחוק ההסדרים מיום 24 בפברואר 2023.

3.1.4.1.2 ביום 3 באפריל 2023 פורסמה טיוטת תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (עמלת הפצה לסוכן ביטוח פנסיוני), התשפ"ג-2023, במסגרתה מוצע לקבוע מנגנון החזר מדורג של עמלת ההיקף בקופות גמל, במידה ובשש השנים הראשונות לאחר הציורף או מינוי הסוכן, המאוחר מבניהם, בוצעו ניוד או משיכת כספים (למעט מקופת גמל להשקעה) או בוטל מינוי סוכן. כתנאי לתשלום עמלת הפצה נדרש לקבוע בהסכם שסוכן הביטוח ישיב לחברה המנהלת את עמלת ההיקף.

באותו מועד פורסמה טיוטת חוזר שעניינה הנחות וביטולים בביטוח חיים, במסגרתה מוצע לקבוע מנגנון דומה להחזר עמלת ההיקף בביטוח חיים (ריסק). בנוסף, מוצע לקבוע כי במקרה של מתן הנחה בפרמיית הביטוח, שיעור ההנחה לא יפחת מיום תחילת הביטוח ועד תום תקופת הביטוח.

3.1.4.2 חוזר

ביום 21 במרץ 2023 פורסם חוזר המתקן את הוראות החוזר המאוחד לעניין ניהול נכסי השקעה (פרסום מגבלת עלות ניהול חיצוני במסגרת הצהרה מראש של משקיע מוסדי על מדיניות ההשקעה שלו, הקמת סל השקעה עוקב מדדים ודיווחים לוועדת השקעות אודות דמי ניהול משתנים שנגבו), הקובע, בין היתר, פורמט אחיד לפיו יפורסם שיעור מגבלת עמלת הניהול החיצוני באתר האינטרנט של המשקיע המוסדי. ביום 20 ביולי 2023 פורסם חוזר שעניינו אופן הצגת העלות השנתית הצפויה לעמית או למבוטח, הקובע נוסחה אחידה לאופן חישוב העלות השנתית הצפויה והוראות לעניין אופן הצגתה ללקוחות.

הוראות כאמור נקבעו בהמשך לפרסום תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופת גמל) (הוצאות ישירות בשל ביצוע עסקאות) (תיקון), התשפ"ג-2022, מיום 30 באוקטובר 2022. במסגרת התקנות, בין היתר, נקבע כי השיעור המרבי של ההוצאות הישירות שבאפשרותו של משקיע מוסדי לגבות בכל שנה קלנדרית, יקבע על ידי המשקיע המוסדי עבור כל מסלול השקעה בניהולו. בנוסף, נקבע כי גוף מוסדי יידע אדם המעוניין להצטרף לקופת גמל, כי בנוסף לדמי הניהול, ייגבו הוצאות ישירות

וכן את שיעור ההוצאות הישירות שנגבו בשנה החולפת בנכסי הקופה ואת העלות הכוללת הצפויה אותה יישא אדם בשנה הצפויה בשל דמי ניהול והוצאות ישירות.

3.1.4.3 טיוטת חוזר

ביום 10 בספטמבר 2023 פורסמה טיוטה שעניינה רשימת מסלולי השקעה, המציעה, בין היתר, לתקן את מסלולי ההשקעה שגוף מוסדי רשאי לנהל ולהוסיף מסלולי השקעה משולבי אג"ח עם חשיפה מוגבלת למניות – עד 20% מנכסי המסלול. בכך יורחב היצע מסלולי ההשקעה במוצרי חיסכון שהכספים בהם אינם מחויבים להשתלם כקצבה. כמו כן, במסגרת הטיוטה מוצע לבטל את מסלול מתמחה גמיש ולעדכן את מדיניות ההשקעה התקנונית במסלול אשראי ואג"ח.

ביום 19 במרץ 2024 פורסמה טיוטה חדשה באותו נושא, המציעה לתקן את מסלולי ההשקעה כאמור ולהוסיף מסלולי השקעה משולבי אג"ח עם חשיפה מוגבלת למניות – בתקרה של עד 25% מנכסי המסלול. גם בטיטה זו מוצע לבטל את מסלול מתמחה גמיש ולעדכן את מדיניות ההשקעה התקנונית במסלול אשראי ואג"ח, ובנוסף מוצע לתקן את מדיניות ההשקעה התקנונית במסלולים עוקבים מדדים, ובין היתר, לקבוע כי נכסי המסלול יעקבו, לכל הפחות, אחר שלושה מדדים שאינם דומים, כאשר שיעור המעקב אחר כל אחד מהמדדים לא יפחת מ-10% ולא יעלה על 50% מנכסי המסלול, וכן לקבוע מקורות השקעה נוספים ליתרת הנכסים.

3.1.4.4 הנחיות והבהרות

ביום 28 בספטמבר 2023 פורסם מכתב למנהלי הגופים המוסדיים שעניינו היערכות ליישום חוזר מסלולי השקעה, המפרט מספר דגשים שעל הגופים המוסדיים ליישם בעת התאמת מסלולי ההשקעה במוצרי החיסכון שבניהולם, לרשימת מסלולי ההשקעה שפורסמו במסגרת חוזר מסלולי השקעה בקופות גמל, מיום 20 בדצמבר 2022 ("חוזר מסלולי השקעה"), במסגרתו הורחבו מגוון מסלולי ההשקעה שגוף מוסדי רשאי לנהל.

יצוין כי נוכח מלחמת "חרבות ברזל", ומתוך הבנה שהגופים המוסדיים פועלים במתכונת חירום וכן נוכח הקושי של ציבור החוסכים לקבל החלטות בנוגע לחיסכון הפנסיוני שלהם בעת הזו, נדחה מועד תחילתו של חוזר מסלולי השקעה ליום 1 ביולי 2024 (במקום 1 בינואר 2024), במסגרת חוזר הוראות הממונה לשעת חירום המפורט בסעיף 2.4.1.1 לעיל.

3.1.5 תחום ביטוח בריאות

3.1.5.1 הוראות דין

3.1.5.1.1 ביום 4 בדצמבר 2023 פורסמו הוראות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (ביטוח סיעודי קבוצתי לחברי קופת חולים) (תיקון), התשפ"ד-2023, המתקנים את הוראות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (ביטוח סיעודי קבוצתי לחברי קופת חולים) (תיקון), התשע"ו-2015, כך שבין היתר, תגמולי הביטוח החודשיים למבוטחים השהים בבית הופחתו בכ-10%, בהתאם לגיל הצטרפות המבוטח לראשונה, וכן נקבע כי תגמולי הביטוח יוצמדו למדד הידוע ביום 1 בינואר 2024, מועד תחילתו של התיקון, במקום המצב כיום בו סכומי התגמולים צמודים למדד מיום 1 ביולי 2016. בנוסף, הורחב החריג למקרה ביטוח כד שהפוליסה לא תכלול כיסוי למקרה שאירע לראשונה ב-60 החודשים הראשונים לחייו של המבוטח, וכן נדחו כניסתן לתוקף של ההוראות הנוגעות לרכישת רובד סיעודי מורחב ליום 1 בינואר 2028 (במקום 1 ביולי 2021). באותו מועד פורסם חוזר באותו נושא, המתקן את הוראות החוזר המאוחד לעניין ביטוח סיעודי, ומבטל את ההוראה הקובעת רף מינימלי לנטילת סיכון ביטוחי על ידי המבטח.

3.1.5.1.2 ביום 6 ביוני 2023 פורסם חוק התוכנית הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום המדיניות הכלכלית לשנות התקציב 2023 ו-2024), התשפ"ג-2023, פרק ט"ז: בריאות (בסעיף זה: חוק התוכנית הכלכלית), במסגרתו נקבע שיש להוסיף לחוק הפיקוח פרק העוסק במצבים בהם אדם זכאי לכיסוי ביטוחי בשל ניתוח בישראל, הן מכוח פוליסת ביטוח ניתוחים "מהשקל הראשון"

(בסעיף זה: "פוליסה" מהשקל הראשון) והן מכוח תוכנית שב"ן של קופת החולים. במסגרת הפרק כאמור נקבע, בין היתר, כי חברת ביטוח תעביר לקופת החולים תשלום בשל ניתוחים פרטיים בישראל, אשר מומנו באמצעות תוכנית שב"ן של קופת החולים, וזאת אם האדם שביצע את הניתוח מבוטח בפוליסה "מהשקל הראשון" הכוללת כיסוי לניתוח, ואם הרופא שביצע את הניתוח נמצא בהסדר עם חברת הביטוח או נכלל ברשימת הרופאים המומחים שלה. הסכום שיועבר על ידי חברת הביטוח יהיה מחיר הניתוח לפי תעריפון משרד הבריאות או מחיר הניתוח שיקבע שר האוצר בצו (לאחר המלצת הממונה ובהסכמת שר הבריאות, בהתאם למנגנון המפורט בחוק), לפי הנמוך מבניהם, ולאחר ניכוי ההשתתפות העצמית של העמית בתוכנית השב"ן. בנוסף, נקבע כי חברת ביטוח תעביר את מבוטחיה המבוטחים בפוליסה "מהשקל הראשון" מסוג פרט, לפוליסת ביטוח ניתוחים משלים שב"ן. העברה כאמור תבצע במועד החידוש הראשון של הפוליסה שלאחר יום 1 באוקטובר 2023. המבוטח יהיה רשאי להישאר בפוליסת "השקל הראשון" או לחזור לפוליסה, בתוך שנה ממועד ההעברה.

ביום 28 בספטמבר 2023 פורסמו חוזרים המיישמים את הוראות חוק התוכנית הכלכלית, ובהם חוזר שעניינו ממשק מקוון לעניין ניתוחים בישראל, המפרט את המידע שיועבר בין חברת הביטוח לקופת החולים לצורך העברת הכספים והעברת המבוטחים מפוליסת שקל ראשון לפוליסת משלים שב"ן, וכן קובע הוראות לגבי אופן העברת המידע כאמור. באותו מועד פורסם תיקון לחוזר העברת מידע נדרש באתר אינטרנט של גוף מוסדי, המתקן את אופן הצגת רשימת המנתחים הנמצאים בהסדר עם חברת הביטוח באתר האינטרנט של חברת הביטוח. ביום 11 במרץ 2024 פורסם חוזר נוסף המתקן את החוזר המאוחד לעניין חובת הצעת תוכנית בעלת כיסוי ביטוחי משלים לשב"ן, ובמסגרתו, בין היתר עודכנו הכללים שיחולו על כיסוי ביטוחי זה.

3.1.5.2 חוזרים

ביום 1 במאי 2023 פורסמו הוראות פיקוח וחוזרים הדוחים פעם נוספת את ההוראות המרכיבות את הרפורמה בביטוחי בריאות (בסעיף זה ולהלן: "הרפורמה"), ליום 1 באוקטובר 2023, וזאת, בין היתר, נוכח החקיקה שפורסמה במסגרת חוק התוכנית הכלכלית המפורטת בסעיף 2.4.3.1.2 לעיל, אשר עתיד להיכנס לתוקף באותו מועד.

במסגרת הרפורמה נקבע כמפורט להלן:

3.1.5.2.1

חוזר המתקן את הוראות החוזר המאוחד לעניין עריכת תוכנית לביטוח בריאות, מיום 28 במרץ 2022, במסגרתו נקבעו הוראות הכוללות מבנה חדש לביטוחי הבריאות שעיקרו, בין היתר, הגדרת פוליסת בריאות בסיסית אחידה, אשר רק לאחר רכישתה, באותה החברה או בחברה אחרת, ניתן יהיה לרכוש כיסויי בריאות נוספים והרחבות, אשר הוגדרו אף הם בחוזר. בנוסף, נקבעו הוראות לעניין אופן השיווק של פוליסת בריאות פרט והצגת הפרמיה למועמד; איסור מכירת כפל ביטוח בפוליסות פרט מסוג שיפוי; ואפשרות למתן הנחה למבוטח ביחס לדמי הביטוח, רק בשיעור קבוע ולתקופה של עשר שנים לפחות.

ביום 20 בספטמבר 2022 וביום 7 בפברואר 2023 פורסמו חוזרים נוספים באותו נושא, המבהירים ומתקנים חלק מההוראות שנקבעו, וכן דוחים את יום התחילה שנקבע ליישום הרפורמה, אשר כאמור נדחה פעם נוספת, ליום 1 באוקטובר 2023.

3.1.5.2.2

לצורך יישום ההוראות כאמור, פורסמו הוראות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (תנאים בחוזה ביטוח לפוליסת בריאות בסיסית), התשפ"ב-2021 מיום 3 באוקטובר 2022, הקובעות תנאים אחידים בפוליסת הבריאות הבסיסית, אשר תורכב משלוש פוליסות אחידות: פוליסת השתלות וטיפולים מיוחדים בחו"ל, פוליסת תרופות מחוץ לסל ופוליסת ניתוחים וטיפולים מחליפי ניתוח בחו"ל. בנוסף, נקבע כי מבטח יהיה רשאי לשנות את נוסח התנאים באישור הממונה.

באותו מועד פורסמו גם הוראות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (תנאים בחוזה ביטוח לניתוחים וטיפולים מחליפי ניתוח בישראל) (תיקון), התשפ"ב-2022, הקובעות, בין היתר, כי חברת ביטוח רשאית להוציא פוליסה שתכלול הרחבה לפוליסת ניתוחים.

ביום 8 בפברואר 2023 פורסמו תיקונים להוראות הפיקוח כאמור, ובהם, בין היתר, דחיית מועד התחילה של ההוראות אשר כאמור נדחה פעם נוספת, ליום 1 באוקטובר 2023.

3.1.5.2.3 תיקון לחוזר הנהגת כתבי שירות ואופן שיווקם, מיום 20 בספטמבר 2022, הקובע, בין היתר, כי החובה לפיה חברת ביטוח נדרשת להציע למבוטח בחירה בין ספקי שירות, תחול גם ביחס לביטוח מפני תאונות אישיות וביטוח מפני מחלות ואשפוז. בנוסף, נקבע חריג לחובה כאמור, לפיו חברת ביטוח רשאית לשווק כתבי שירות על ידי ספק שירות אחד בלבד, בכפוף לאישור הממונה ולאחר שהציגה בפניו עמדה לפיה באפשרותה להתקשר רק עם ספק שירות יחיד.

ביום 7 בפברואר 2023 פורסם חוזר הדוחה את מועד התחילה של התיקונים, אשר נדחה פעם נוספת, ליום 1 באוקטובר 2023.

3.1.5.2.4 ביום 20 בספטמבר 2022 פורסם חוזר שעניינו עדכון תעריפים בפוליסות בריאות מתעדכנות, הקובעות בין היתר, תנאים לפיהם יוכלו חברות ביטוח לעדכן את הפרמיה בתכניות ביטוח הוצאות רפואיות פרט, שישווקו לאחר מועד התחילה של החוזר הסופי, מבלי שתחול החובה להודיע על כך מראש לממונה. בנוסף, נקבע כי חברות ביטוח רשאיות להציע למבוטחים להפחית את גובה עליית הפרמיה באמצעות הגדלת ההשתתפות העצמית או הפחתת כיסוי, בכפוף לאישור הממונה.

3.1.5.3 טיוטת חוזר

ביום 10 ביולי 2023 פורסמה טיוטת חוזר המתקנת את הוראות החוזר המאוחד לעניין חובת הצעת תוכנית בעלת כיסוי ביטוחי משלים שב"ן, במסגרתה מוצע לעדכן את הכללים שיחולו על פוליסת משלים שב"ן לאור הוראות הרפורמה. בין היתר, מוצע לקבוע שמבוטח שעובר לפוליסת המשך יהיה זכאי לתנאים המוצעים בעת המעבר לפוליסה 'מהשקל הראשון', וכן לקבוע את המקרים בהם חברת ביטוח תשפה מבוטח בפוליסת משלים שב"ן, בהתאם להוראות הרפורמה.

3.1.6 תחום ביטוח כללי

3.1.6.1 טיוטת חוזר

ביום 12 בפברואר 2024 פורסמה טיוטת חוזר שעניינה הגשת תכניות ביטוח בענף רכב רכוש, במסגרתה מוצעות, בין היתר, הוראות בנוגע להקטנת נזק במצבים בהם המבוטח תיקן את רכבו במוסך שלא בהסדר, לפיהן תקרת ההפחתה לא תעלה על שיעור שיאושר על ידי הרשות מסך עלות התיקון בגין הנזק, וכי חברת הביטוח תנכה מתגמולי הביטוח השתתפות עצמית כאילו המבוטח תיקן את רכבו במוסך הסדר, אם המבוטח נקט באמצעים סבירים שהורתה לו חברת הביטוח או במקרה של הקטנת נזק על ידי חברת הביטוח. כמו כן, מוצע כי חברת ביטוח לא תכלול בתוכנית הביטוח את האפשרות לפיצוי בגין אבדן גמור להלכה.

3.2 חסמי כניסה ויציאה

3.2.1 חסמי כניסה

חסמי הכניסה המרכזיים הקיימים: קבלת היתרים או רישיונות על פי חוק הפיקוח ו/או חוק קופות הגמל ו/או חוק השקעות משותפות בנאמנות ו/או חוק ייעוץ השקעות, לפי העניין, ועמידה בדרישות ההון העצמי המינימלי שנקבעו בד"ן.

היתרים ורישיונות	3.2.1.1
<p>לממונה שיקול דעת רחב לגבי מתן רישיון מבטח, סוכן תאגיד או חברה מנהלת ו/או היתר שליטה במבטח או בחברה מנהלת. בין יתר השיקולים למתן רישיון מבטח, סוכן תאגיד, היתר החזקה והיתר שליטה מביא הממונה בחשבון מגוון רחב של שיקולים ובהם, בין היתר, הצגת תכניות הפעולה של המבקש, התאמת נושאי המשרה לתפקידם, האמצעים הכספיים, הניסיון והרקע העסקי של הגורמים המבקשים את הרישיון או ההיתרים, התחרות בשוק ההון, המדיניות הכלכלית של הממשלה, הסדרים לעניין ביטוח משנה, צוות העובדים וכו'.</p> <p>בנוסף לאמור, בהתאם לסעיף 32(ג) לחוק הפיקוח נקבע איסור על החזקה מהותית בתחום החיסכון ארוך הטווח. החזקה מהותית הוגדרה כהחזקת נתח שוק העולה על 15% מסך נכסי החיסכון לטווח הארוך.</p> <p>לעניין מבנה השליטה בחברה - ראו סעיף 1.1.4.</p> <p>בעלי השליטה בחברה מחזיקים היתר שליטה מאת הממונה בגין שליטתם בגופים המוסדיים ובסוכני התאגיד השונים בקבוצה. היתר השליטה קובע מגבלות על שעבוד אמצעי שליטה בחברה או בחברות שבשרשרת השליטה, מגבלות על העברת אמצעי שליטה ועל שמירת גרעין השליטה כשהוא נקי וחופשי וכן התחייבות של החברה להשלמת הון של גופים מוסדיים שבשליטת החברה.</p>	
הון עצמי	3.2.1.2
<p>דרישות ההון הרגולטוריות מחברות בנות שהינן מבטחות, במיוחד בתחומי הפעילות ארוכי הטווח וכן ההון הרגולטורי הכלכלי הנדרש במשטר סולבנסי, מהווים חסם כניסה משמעותי לפעילות בתחומי הביטוח השונים בהם פועלת החברה. לעניין דרישות ההון מחברות בנות שהינן מבטח - ראו באור 8 בדוחות הכספיים.</p>	
מומחיות וניסיון	3.2.1.3
<p>הפעילות בתחומי הפעילות של החברה מחייבת ידע מקצועי, ניסיון והיכרות עם השווקים, לרבות שוק ביטוחי המשנה. ידע ספציפי נדרש בעיקר באקטואריה ובניהול סיכונים. לניסיון חשיבות מיוחדת בקביעת תעריפים ובחיתום של עסקים חדשים.</p>	
נפח פעילות	3.2.1.4
<p>הפעילות בתחומי העיסוק של החברה כרוכה בהוצאות קבועות מרובות, וזאת בעיקר על מנת לעמוד בדרישות הרגולטוריות הרבות. לפיכך, נדרש היקף פעילות גדול, על מנת שניתן יהיה לכסות את ההוצאות הקבועות המרובות.</p>	
מגבלה על נתח שוק בתחום החיסכון ארוך הטווח	3.2.1.5
<p>בהתאם לחוזר שפורסם ביום 1 בינואר 2023, אדם לא יהיה רשאי להחזיק (החזקה כמשמעותה בסעיף 32 (1ג) לחוק הפיקוח) יותר מ- 254.71 מיליארדי ש"ח מסך שווי כלל נכסי החיסכון לטווח ארוך. סכום זה כולל את סך שווי נכסי החיסכון לטווח ארוך המנוהלים בידי אותו אדם ובידי כל הגופים המוסדיים שבשליטתו. לעניין השולט יחד עם אחרים, ייוחס כל שווי הנכסים כאמור לכל אחד ואחד מהשולטים בנפרד.</p>	
חסמי היציאה	3.2.2
<u>תחום הביטוח</u> - חסמי היציאה העיקריים הקיימים בתחומי הביטוח הינם סילוק כל ההתחייבויות הביטוחיות. פירוק או חיסול של עסקי ביטוח של מבטח כפופים לפיקוחו של הממונה אשר רשאי להורות למבטח לפעול בדרך מסוימת בחיסול העסקים או לפנות לבית המשפט בבקשה למתן צו שהפירוק יהיה בפיקוח בית המשפט. בעסקי ביטוח החיים וכן בעסקי ביטוח כללי בענפים המאופיינים בזנב תביעות ארוך, הפסקת הפעילות כרוכה בהסדר להמשך הטיפול במימוש כל	3.2.2.1

זכויות המבוטחים או העמיתים.

3.2.2.2 קרנות פנסיה וקופות גמל - חסם היציאה העיקרי מניהול קרנות פנסיה וניהול קופות גמל הינו אישור הממונה להעברת ניהול הקרנות וקופות הגמל לניהול חברות מנהלות אחרות, לרבות מיזוג, פיצול, הפסקת ניהול או פירוק מרצון.

3.3 גורמי הצלחה קריטיים

את הגורמים הקריטיים להצלחת פעילות החברה ניתן לחלק לגורמים כלליים המשפיעים על כלל תחומי הפעילות של החברה ולגורמים בעלי השפעה ייחודית על תחומי פעילות ספציפיים של החברה. בשנים האחרונות, אחד מגורמי הצלחה המרכזיים הינו היכולת לפתח כלים דיגיטליים ומבוססי דאטא.

3.3.1 גורמי הצלחה כלליים

- 3.3.1.1 שינויים במצב המשק, שוק ההון ורמת התעסוקה.
- 3.3.1.2 שינויים רגולטוריים, לרבות פיקוח על מחירים - ראו סעיף 3.1.
- 3.3.1.3 רמת התחרות בתחומי הפעילות של החברה - ראו סעיפים 2.1.3, 2.2.3, 2.3.3, 2.4.3.1.3, 2.4.4.1.3, 2.4.4.2.3.
- 3.3.1.4 התקשרויות עם מבטחי משנה.
- 3.3.1.5 הצלחה בשימור תיק הלקוחות.
- 3.3.1.6 איכות ניהול ההשקעות.
- 3.3.1.7 איכות ניהול סיכונים.
- 3.3.1.8 איכות המחשוב והטכנולוגיה.
- 3.3.1.9 פיתוח כלים טכנולוגיים שירותיים ללקוחות ולסוכנים.
- 3.3.1.10 שילוב אמצעים דיגיטליים מתקדמים לצורך יעול תהליכים.
- 3.3.1.11 הצלחת ערוצי ההפצה, לרבות הצלחת ערוצי ההפצה בהגברת ביקושים ויצירת שווקים חדשים - ראו סעיף 3.7.
- 3.3.1.12 איכות השירות ללקוחות (מבטחים, עמיתים ולקוחות אחרים).
- 3.3.1.13 איכות השירות לסוכנים.
- 3.3.1.14 יצירת פתרונות משולבים והתאמת מוצרים חדשים לביקושים משתנים בשוק.
- 3.3.1.15 שימור ופיתוח רמת ההון האנושי.
- 3.3.1.16 יעילות מערכי התפעול והשיווק.

3.3.2 גורמי הצלחה ספציפיים לזרוע הביטוח והחיסכון ארוך הטווח

- 3.3.2.1 רמת דמי הניהול הנגבים בפועל.
- 3.3.2.2 שיטות החיתום.
- 3.3.2.3 תמחור מוצרים.
- 3.3.2.4 מספר התביעות ואירועי קטסטרופה.
- 3.3.2.5 פרסום ומיתוג.
- 3.3.2.6 יעילות השירות ללקוח.

3.3.2.7	הסכמים עם ספקי שירותים.
3.3.2.8	שינויים בתוחלת החיים.
3.3.2.9	הטבות מס עבור מוצרי החיסכון ארוך הטווח השונים.
3.3.2.10	איכות השקעות נכסי המבוטחים והעמיתים.
3.3.3	גורמי הצלחה ספציפיים לתחום ביטוחי בריאות
3.3.3.1	איכות השירות ללקוחות ולסוכנים.
3.3.3.2	הסכמים עם ספקי שירותים איכותיים בארץ ובחו"ל.
3.3.3.3	פיתוח מוצרים חדשים המספקים מענה לצרכים משתנים בשוק.
3.3.3.4	מחירי השירותים הרפואיים.
3.3.3.5	מהימנות ויעילות הליכי החיתום.
3.3.4	גורמי הצלחה ספציפיים לתחום ביטוח כללי
3.3.4.1	חיתום ראוי ביחס לסוג הסיכון.
3.3.4.2	תמהיל הלקוחות.
3.3.4.3	מהימנות נתוני החיתום.
3.3.4.4	עלות התפעול והשיווק.
3.3.4.5	איכות ניהול ההשקעות.
3.3.4.6	יעילות ניהול התביעות ועלות סילוקן.
3.3.4.7	היקף ההונאות ומניעתן.
3.3.5	גורמי הצלחה ספציפיים לתחום אשראי
3.3.5.1	מערך חיתום מקצועי ומיומן.
3.3.5.2	מערכות טכנולוגיות מתקדמות בתחום הפיננסי – בנקאי.
3.3.5.3	מערך עבודה מותאם לגיל השלישי (פעילות הראל +60).
3.3.5.4	היכרות רחבה והבנה של שוק הנדל"ן בכללותו והשוק הישראלי בפרט (פעילות מימון נדל"ן יזמי).
3.3.5.5	יכולת ניהול משברים.

3.4 השקעות

3.4.1 מבנה ניהול ההשקעות

דירקטוריון החברה מתווה את מדיניותה הכללית של החברה בנושאים שונים ובכלל זה פועלת ועדת השקעות שמונתה על ידי הדירקטוריון. דירקטוריון של כל חברה בת, מתווה את מדיניות ההשקעה בתחומי הפעילות השונים. ועדות ההשקעה, הן שקובעות את מדיניות ההשקעה הספציפית של כל אחד מהגופים השונים.

פעילות ניהול ההשקעות מבוצעת, בין היתר, בחטיבת ההשקעות של הראל ביטוח, המרכזת את פעילות ההשקעה עבור חברות הביטוח, קרנות הפנסיה וקופות הגמל המנוהלות בקבוצת הראל.

היקף והתפלגות הנכסים המנוהלים (במיליוני ש"ח) ליום 31 בדצמבר 2023⁽¹⁾:

סה"כ נכסים מנוהלים	כספי עמיתים/ לקוחות (התחייבויות תלויות תשואה ונכסי קופות גמל וקרנות פנסיה)	כספי נוסטרו	הגוף המוסדי/ החברה הבת
114,617	80,608	34,009	הראל ביטוח
6,318	6,302	16	קחצ"ק
1,324	1,308	16	לעתיד
15	-	15	אחר
122,274	88,218	34,056	סה"כ

⁽¹⁾ הטבלה מתארת חברות מהותיות בלבד, אשר עיקר עיסוקן הוא ניהול כספים.

3.4.2 פעילויות השקעה מהותיות

לפרטים אודות השקעות החברה בחברות מוחזקות, ראו באור 8 בדוחות הכספיים.

לפרטים אודות השקעות החברה בנכסי נדל"ן, ראו באור 9 בדוחות הכספיים.

לפרטים אודות השקעות פיננסיות אחרות, ראו באור 13 בדוחות הכספיים.

3.4.3 מדיניות ניהול ההשקעות

ביום 16 בינואר 2023 אישר דירקטוריון החברה את מדיניות ההשקעה של החברה לתקופת הדוח, וביום 17 בפברואר 2024 אושרה מדיניות ההשקעה של החברה לשנת 2024.

בהתאם לחוזר הממונה מיום 26 ביולי 2009 שעניינו הצהרה מראש של גוף מוסדי על מדיניות ההשקעה שלו, מפרסמת החברה באתר האינטרנט שלה מידע ביחס למדיניות ההשקעה של החברות הבנות המנהלות קופות גמל, קרנות פנסיה והתחייבויות תלויות תשואה (לגבי חברות ביטוח), בכתובות שלהלן:

(א) הראל ביטוח:

<https://www.harel-group.co.il/about/harel-group/harel/investor-relations/Pages/investment-policy.aspx>

(ב) לעתיד:

<https://www.harel-group.co.il/long-term-savings/pension/funds/Pages/atidit/investment-policy.aspx#2021>

(ג) קחצ"ק:

<https://www.harel-group.co.il/long-term-savings/study-funds/plans/regular-army/Pages/investment-policy.aspx>

קבוצת הראל, באמצעות הגופים המוסדיים שבשליטתה הינה אחד מהמשקיעים המוסדיים הגדולים במשק הישראלי ומשכך הינה בעלת השפעה על המשק הישראלי ושוק ההון המקומי. לפיכך ובהתאם להכרה הגוברת בעולם ובישראל בפרט, בקשר לחשיבותן של "השקעות אחראיות", החליטה הקבוצה וחברותיה הבנות לכלול כחלק ממדיניות ניהול ההשקעות שלהן שיקולים בנושאי סביבה, חברה וממשל תאגידי נאות (שיקולי ESG⁸). עוד בהקשר זה נקבע רף מהותיות להשקעות שייחשבו כהשקעות ESG בסיכון גבוה בישראל ומחוץ לישראל, כך שביצוע השקעות בחברות אלו יצריך בחינה נוספת בטרם ביצועה.

3.5 ביטוח משנה

ביטוח משנה הינו אמצעי שנועד לגדר את סיכוייה של חברת הביטוח. באמצעות ביטוח משנה חולקת חברת הביטוח את סיכוייה עם חברות ביטוח משנה, ובכך מקטינה את חשיפתה.

מטרות נוספות לרכישת ביטוח משנה הינן מינוף היקף ההתחייבויות הביטוחיות אשר חברת הביטוח רשאית לקחת על עצמה, לאור המגבלות באשר להונה העצמי וכן רכישת ידע ביטוחי ואקטוארי המבוסס על ניסיון והיקף פעילות נרחב של מבטחי המשנה בכל העולם.

באמצעות החוזים לביטוח משנה, החברה מפזרת את הסיכונים ומעבירה למבטחי המשנה חלק מהסיכון הביטוחי אותו היא נוטלת (באופן שמבטחי המשנה מתחייבים לשלם לה את חלקם בנזק בו היא תחוב כלפי המבוטח), תמורת השתתפות בחלק של הפרמיה אותה היא גובה מהמבוטח, וזאת בכפוף להסכמים שנחתמים מראש.

ההגנות הנרכשות בקבוצה הינן כנגד שני סוגים עיקריים של סיכונים - סיכויי קטסטרופה וסיכונים בודדים. תוכנית ביטוח המשנה של הראל ביטוח מאושרת מדי שנה על-ידי דירקטוריון הראל ביטוח ומדווחת לממונה.

3.5.1 הסבר כללי לגבי סוגי הסכמי ביטוח המשנה

הסכם ביטוח משנה חוזי Treaty (חוזים) - הסכם שנתי או רב שנתי עם מספר מבטחי משנה, בו מתחייבים מבטחי המשנה להשתתף בסיכונים, בדרך כלל, בענף מסוים. קיימים מספר סוגי הסכמי ביטוח משנה:

חוזים יחסיים מסוג Quota Share (מיכסה) - הסכם ביטוח משנה יחסי, לפיו מבטחי המשנה המשתתפים בחוזה זה מקבלים על עצמם חלק קבוע מהסיכון בכל הביטוחים מסוג מסוים שהמבטח הישיר קיבל על עצמו. מבטחי המשנה מקבלים חלק יחסי מהפרמיה נטו שמקבל המבטח הישיר, והם מתחלקים בתשלום תגמולי הביטוח וההוצאות בקרות מקרי הביטוח, בהתאם לאותו יחס שנקבע בהסכם ביטוח המשנה.

חוזים יחסיים מסוג Surplus (עודפים) - הסכם ביטוח משנה, לפיו המבטח הישיר נושא בסיכון הביטוחי עד לסכום מסוים שנקבע (ברובד ראשון - שייר), או לחילופין בחוזה Quota Share בו נושא המבטח הישיר בסיכון עד לסכום שנקבע ומבטח המשנה נושא בסיכון מעל רובד זה לפי ידות (כפולות), עד לקיבולת שנקבעה בהסכם ביטוח המשנה.

חוזים לא יחסיים מסוג Excess of Loss (עודף הפסדים) - הסכם ביטוח משנה בלתי יחסי, שבמסגרתו נקבע הנזק המקסימאלי שהמבטח הישיר יישא בענף מסוים, ומעבר לסכום זה יישא מבטח המשנה בנזק, וזאת תמורת פרמיית ביטוח משנה מוסכמת מראש. בחוזי Excess of Loss המבטח משלם כל תביעה עד לסכום שנקבע בהסכם (שייר) ומבטח המשנה נושא בעלויות שמעבר לסכום שנקבע. המבטח הישיר יכול לרכוש את ביטוחי ה- Excess of Loss גם עבור המשתתפים בחוזה מיכסה וחוזה עודפים המעוניינים בכך.

הסכם פקולטטיבי Facultative (בררני) - הסכם ביטוח משנה לגבי ביטוחים ועסקים מיוחדים (בדרך כלל של לקוחות עסקיים גדולים או הכרוכים בסיכונים מיוחדים), אשר בהם גבולות האחריות חורגים מהסכומים של ההסכם החוזי, או שמסיבות אחרות אין אפשרות או רצון לערוך אותו במסגרת של ההסכם החוזי, נרכש ביטוח משנה נפרד פרטני לעסק המכונה ביטוח פקולטטיבי.

חוזים יחסיים: חוזים אלו קיימים בתחום ביטוח רכוש אחר (תעשייה, בתי עסק, דירות ועוד), תחום ביטוח חיים (לרבות אובדן כושר עבודה) וכן בתחום ביטוח הבריאות (מחלות ואשפוז, סיעוד ותאונות אישיות). בחוזים אלה משתפת החברה את מבטחי המשנה בחלק יחסי מסיכון הביטוח אותו היא נוטלת, וזאת מכל סכום חבות שהוא באופן יחסי (Quota Share ו/או Surplus) מעבר לשייר.

חוזים בלתי יחסיים: חוזים אלו קיימים בתחום ביטוח חבויות (צד ג', חבות מעבידים, אחריות מקצועית ועוד), בתחום ביטוח רכב חובה וכיסוי רעידת אדמה בתחום ביטוח רכוש אחר. בחוזים אלה החברה מגינה על עצמה בביטוח משנה מעל סכום נזק שקבעה לעצמה (שייר).

הפרמיה המשולמת למבטח המשנה אינה יחסית לסיכון בו הוא נושא אלא מחושבת על פי תעריף שנקבע ומחושב על פי מחזור הפרמיות ו/או מספר כלי הרכב ו/או סכומי הביטוח שמוגנים ע"י החוזה. כמו כן, בנוסף לביטוחי המשנה הרגילים, ישנו ביטוח משנה המהווה הגנה על השייר בפני מקרי קטסטרופות, בעיקר במקרה של נזקים מצטברים באירוע אחד בסכומים גדולים, כדוגמת נזקי רעידת אדמה בתחום ביטוח רכוש אחר, נזקי טבע אחרים ותאונות מרובות נפגעים. ביטוחי משנה אלה נעשים, במידת הצורך, בנוסף לביטוחי המשנה היחסיים.

בנוסף, לעיתים מתקשרת החברה בהסכמים פקולטיביים, אשר הינם הסכמים לביטוח משנה לגבי פוליסות קונקרטיות בגין עסקים/אתרים קונקרטיים, או מבוטחים ספציפיים, אשר בשל היקף הכיסוי הביטוחי המבוקש על ידי הלקוח ו/או מורכבותו ו/או סכומי הביטוח לסיכון, לא ניתן או שחברות הביטוח בקבוצה אינן מעוניינות להכלילם במסגרת החוזים היחסיים והבלתי יחסיים של החברה. בהסכמים פקולטיביים, מבטח המשנה מחליט בצורה פרטנית, לגבי כל עסק אם הוא מעוניין להשתתף בסיכון, ובאלו אחוזי השתתפות. במקרים מסוימים ניתנת ללקוח הזכות לדעת מיהם מבטחי המשנה של החברה ואף לפנות ישירות למבטח המשנה בהתקיים תנאים מסוימים (Cut-Through Provision).

לגבי הסכמי ביטוח המשנה שהינם מסוג Quota Share (מיכסה) ו-Surplus (עודפים), שיעור העמלות המתקבלות בקשר עם חוזה הביטוח כאמור, הינן מתוך הפרמיה נטו ורובן על בסיס Flat. לגבי הסכמי ביטוח המשנה שהינם מסוג Excess of Loss, לא משולמות להראל ביטוח עמלות. לגבי ההסכמים הפקולטיביים, הראל ביטוח מקבלת ממבטחי המשנה עמלה, כפי שזו נקבעת במו"מ פרטני המתקיים לגבי כל עסקה, מול כל אחד ממבטחי המשנה.

3.5.1.1 ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

החברה רוכשת ביטוחי משנה בגין מרכיב הסיכון בפוליסות ביטוח חיים (סיכוני מוות, מחלות קשות, נכות, ואובדן כושר עבודה). בתחום פעילות זה, ביטוחי המשנה של החברה הינם מהסוגים הבאים: (א) חוזה מסגרת (treaty) מסוג עודפים יחסיים (Surplus); (ב) חוזים מסוג יחסי (Quota Share); (ג) חוזה לא יחסי למקרי קטסטרופות (Aggregate Excess of Loss).

החברה מתקשרת בחוזה עם מבטחי משנה לכיסוי מקרי קטסטרופות. חוזה זה בא להגן על החברה במקרה של נזקים מצטברים באירוע אחד בסכומים גדולים, כדוגמת תאונות מרובות נפגעים, וזאת כדי להגן על סה"כ שייר הקבוצה.

בנוסף לחוזים המתוארים לעיל, החברה מתקשרת בהסכמי ביטוח משנה פרטניים - הסכמים פקולטיביים (בדרך כלל של סכומי ביטוח גבוהים או הכרוכים בסיכונים מיוחדים).

בחוזים היחסיים ובחוזה העודפים היחסיים, העמלות להן זכאית הקבוצה הן משני סוגים: עמלות בשיעורים מתוך פרמיות המשנה נטו (flat) (ולעיתים עמלה מוגדלת בשנה הראשונה) ועמלות שנקבעות כשיעור מרווחי עסקי ביטוח המשנה.

3.5.1.2 ביטוח בריאות

החברה רוכשת ביטוחי משנה בגין מרכיב הסיכון בפוליסות ביטוח בריאות. בתחום פעילות זה, ביטוחי המשנה של החברה הינם מהסוגים הבאים: (א) חוזים מסוג יחסי (Quota Share); (ב) חוזים בלתי יחסיים למקרי קטסטרופות (Aggregate Excess of Loss).

החברה מתקשרת בחוזה עם מבטחי משנה לכיסוי מקרי קטסטרופות. חוזה זה בא להגן על החברה במקרה של נזקים מצטברים באירוע אחד בסכומים גדולים, כדוגמת תאונות מרובות נפגעים וזאת כדי להגן על סה"כ שייר החברה.

בחוזים היחסיים, העמלות להן זכאית החברה הן משני סוגים: עמלות בשיעורים מתוך פרמיות המשנה (flat) (ולעיתים עמלה מוגדלת בשנה הראשונה) ועמלות שנקבעות כשיעור מרווחי עסקי ביטוח המשנה.

החברה רכשה ביטוח משנה שמטרתו לספק הגנה חלקית מפני תרחיש ביטולים המוניים.

3.5.1.3 ביטוח כללי

3.5.1.3.1 רכב רכוש

חוזי ביטוח המשנה שנערכו בתת תחום זה מעניקים להראל ביטוח הגנה בפני אירועי קטסטרופה והם חוזים בלתי יחסיים (Excess of Loss). בנוסף, יש להראל ביטוח הסכם ביטוח משנה יחסי (Quota Share) על-פיו משתתפים מבטחי המשנה בביטוחי רכב רכוש מקיף בעלי ערך גבוה ובכללם מכוניות יוקרה, משאיות ואוטובוסים.

בחוזים הבלתי יחסיים לא משולמות להראל ביטוח עמלות. בחוזים היחסיים העמלות להן זכאית הראל ביטוח הינן בשיעורים מתוך פרמיות המשנה נטו (flat).

בנוסף, ביום 1 בדצמבר 2021 הועברה הפעילות הביטוחית של שירביט להראל ביטוח. לשירביט קיים חוזה ביטוח משנה יחסי בתת תחום זה (CASCO QS) המקנה לחברה שיעור עמלה משתנה מהפרמיה המועברת למבטחי המשנה, בהתאם לרווחיות וחווה זה היה בתוקף עד לסוף שנת 2022 בלבד. שייר החברה וחלקם של מבטחי המשנה מוגנים בחוזה "Excess of Loss".

3.5.1.3.2 רכב חובה

הסכמי ביטוח המשנה בתת תחום פעילות זה הינם מסוג חוזים בלתי יחסיים (Excess of Loss). בחוזה מסוג זה נקבע סכום הנוק המרבי שהמבטח הישיר יישא בו בכל תביעה או אירוע אחד (שייר) ומבטח המשנה יישא בעלויות שמעבר לסכום שנקבע בהסכם וזאת עד לסכום המקסימלי שנקבע ובתמורה לפרמיית ביטוח משנה מוסכמת מראש.

בחוזים הבלתי יחסיים לא משולמות להראל ביטוח עמלות.

בנוסף, ביום 1 בדצמבר 2021 הועברה הפעילות הביטוחית של שירביט להראל ביטוח. לשירביט קיים חוזה ביטוח משנה יחסי בתת תחום זה (MBI QS) המקנה לחברה שיעור עמלה קבועה מהפרמיה המועברת למבטחי המשנה וחווה זה היה בתוקף עד לסוף שנת 2022 בלבד. שייר החברה וחלקם של מבטחי המשנה מוגנים בחוזה "Excess of Loss".

3.5.1.3.3 ענפי חבויות אחרים

מרבית ביטוחי המשנה עבור תחום פעילות זה הינם הסכמים פקולטטיביים לגבי עסקים ספציפיים (לרוב אצל לקוחות גדולים) ובאופן פרטני, וזאת על בסיס יחסי (Quota Share) ו/או בלתי יחסי (Excess of Loss). חוזי ביטוח המשנה של הראל ביטוח בתת תחום פעילות זה הינם מסוג חוזים בלתי יחסיים (Excess of Loss). בחוזה מסוג זה נקבע סכום הנוק המרבי שהמבטח הישיר יישא בו בכל תביעה או אירוע אחד (שייר) ומבטח המשנה יישא בעלויות שמעבר לסכום שנקבע בהסכם, וזאת עד לסכום המקסימלי שנקבע ובתמורה לפרמיית ביטוח משנה מוסכמת מראש.

בחוזים הבלתי יחסיים לא משולמות להראל ביטוח עמלות.

3.5.1.3.4 ענפי רכוש ואחרים

הסכמי ביטוח משנה של הראל ביטוח בתת תחום פעילות זה הינם מסוג חוזים יחסיים (Quota Share), וחוזי עודפים יחסיים (Surplus). בנוסף, מתקשרת הראל ביטוח בתחום זה בהסכמים פקולטטיביים עם מבטחי המשנה. במרבית המקרים ההתקשרויות הפקולטטיביות הינן על בסיס יחסי (Quota Share). עם זאת, קיימים מספר עסקים שההתקשרות הפקולטטיבית הינה על בסיס לא יחסי (Excess of Loss).

בחוזים היחסיים רוב העמלות להן זכאית הראל ביטוח הינן בשיעורים מתוך פרמיות המשנה נטו (flat). בהתייחס להסכם ה-Surety Business, העמלות להן זכאית הראל ביטוח הינן בשיעורים מתוך פרמיות המשנה נטו (flat) וכן משולמת להראל ביטוח עמלת רווח ממבטחי המשנה, המחושבת בסוף כל שנה קלנדרית.

3.5.2 שינויים בהסדרי ביטוח משנה
בתקופת הדוח לא חלו שינויים מהותיים בהסדרי ביטוח משנה בתחום ביטוח כללי, חיים וחיסכון ארוך טווח.

שינויים בהסדרי ביטוח משנה לאחר תקופת הדוח

3.5.2.1 לאחר תקופת הדוח לא חלו שינויים מהותיים בהסדרי ביטוח משנה בתחום ביטוח כללי

3.5.2.2 לאחר תקופת הדוח חודש הסכם ביטוח המשנה לכיסוי מקרי קטסטרופות בתחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח באופן שהחווה לא יכלול כיסוי לאירועי טרור ומלחמה.

3.5.2.3 לא חלו שינויים מהותיים נוספים בהסדרי ביטוח משנה בתחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח, בתחום הבריאות ובתחום.

3.5.3 מדיניות החשיפה למבטחי משנה

כללי

בהתאם להוראות חוזר "דירקטוריון גוף מוסדי", דירקטוריון החברה נדרש לקבוע מדיניות ביטוח משנה, לרבות קביעת מסגרת החשיפה המרבית למבטח משנה בודד ולקבוצת מבטחי משנה בעלי זיקה כלכלית. בנוסף, חוזר ביטוח 2003/17 בנושא ניהול החשיפה למבטחי משנה קובע הוראות והנחיות בדבר אופן ניהול החשיפה למבטחי משנה, דרישה לקביעת מדיניות ותקרות חשיפה למבטחי משנה, וכן קביעת הוראות דיווח לממונה. לאור זאת, מדיניות החשיפה למבטחי משנה והיערכות החברה לניהול ולבקרת החשיפות מאושרת מידי שנה על-ידי דירקטוריון החברה.

מדיניות החשיפה של חברות הביטוח בקבוצה למבטחי משנה מבוססת על פיזור הסיכונים בקרב מספר גדול של מבטחי משנה בעלי חוסן כלכלי ודירוג גבוה, באופן ששיעור ההשתתפות של כל מבטח משנה בסיכון המועבר למבטחי משנה לא יהיה גדול. מדיניות זו מיושמת בעיקר לגבי ענפים בהם החשיפה המועברת הינה לסיכונים מהותיים. החברה מבצעת מעקב מתמיד אחר דירוג מבטחי המשנה ואחר נתונים נוספים המצביעים על חוסנם הכלכלי של מבטחי המשנה.

נחיצות ביטוח המשנה, הן לביטוחי פרט והן לביטוחי קולקטיבים, נקבעת על-ידי הנהלת החברה בהתבסס על תיאבון הסיכון הנגזר מהפרמטרים הבאים: הסתברות תביעה אחת גדולה; הסתברות להצטברות של מספר תביעות לסכום גבוה הנובע ממקרה אחד; מקרים בהם קיים חשש לשינוי במגמת התביעות; מוצרים בהם קיימת תנודתיות אפשרית גבוהה; ענף או מוצר שהניסיון הביטוחי שהצטבר לגביו אינו מספק; ובעת כניסה לתחום פעילות חדש או לסוג כיסויים חדש, בטרם קיים בידי החברה די ניסיון להעריך ברמת מובהקות מספקת את הכיסוי הביטוחי.

על-מנת להקטין את הסיכון הכרוך בחשיפה למבטחי המשנה, פועלת החברה בהתאם לעקרונות הבאים:

א. איתנות פיננסית - החברה בוחנת את רמת איתנותו הפיננסית של מבטח המשנה, כפי שזו באה לידי ביטוי בדירוג האשראי ומיישמת את המדיניות הבאה:

- ככלל, החברה תתקשר עם מבטחי משנה בדירוג (A-) ומעלה בלבד.
- במקרים בהם נדרש ביטוח משנה לתחום פעילות מסוים, בהתאם לתהליך שתואר, אולם לא קיימים מבטחי משנה בדירוג הנדרש להתקשרות בגין פעילות זו, יתאפשר לחברה להתקשר עם מבטח משנה בדירוג נמוך מ-(A-), וזאת בכפוף לאישור בכתב ממנהל חטיבת ביטוח כללי ולקבלת חוות דעת של מנהלת הסיכונים.
- החשיפה הכוללת למבטחי משנה בדירוג נמוך מ-(A-) מוגבלת ל- 8% מההון העצמי של הראל ביטוח. כיום, מיעוט של מבטחי המשנה מדורגים בדירוג הנמוך מדירוג (A-), אולם היקף הכיסויים החוזיים הניתנים על ידם הינו נמוך יחסית ולטווח קצר.
- במקרים בהם במהלך ההתקשרות קיימת ירידה בדירוג מבטח המשנה, הגורמת לחריגה פאסיבית מהתנאים שפורטו, מועלה הנושא לדיון בהנהלת החברה לצורך בחינת ההתקשרות.

- מדיניות הפיזור מופעלת גם לגבי חשיפה לסיכוני רעידת אדמה. בהקשר זה נקבעו מגבלות נוספות ברמת סך חשיפה לאירוע נזק על בסיס MPL למבטח משנה בודד. שוקללה התחשבות בדירוג המבטח ומוזה נגזרה מגבלה לשיעור החשיפה מולו מסך החשיפה לאירוע רעידת אדמה.
- ב. פיזור החשיפה - פיזור הסיכונים בקרב מספר מבטחי משנה בעלי חוסן כלכלי, באופן ששיעור החשיפה הכוללת לכל מבטח משנה בסיכון המועבר לא יהיה גדול, ככל שניתן. לצורך כך נקבע, כי למעט במקרים מיוחדים שאישר הדירקטוריון, מדיניות כוללת מגבלות על שיעור הפרמיות המשולמות למבטח משנה יחיד ולקבוצת מבטחי משנה מסך הפרמיות המשולמות למבטחי משנה במהלך השנה ומגבלות ברמת חשיפה למבטח משנה בודד מההון העצמי של הראל ביטוח, בהתאם לדירוגם של מבטחי המשנה.
- ג. התקשרות לראשונה עם מבטח משנה - מבוססת על הפוטנציאל העסקי הגלום בשיתוף הפעולה, מומחיותו של מבטח המשנה בתחום הביטוח הרלוונטי, היקף פעילותו הרלבנטיים בארץ ובחו"ל ובחינת איתנותו הפיננסית ועמידתו במגבלת הדירוג (A-) כאמור לעיל. בהתקיים תנאים מסוימים שהוגדרו במדיניות החברה, תידרש גם חוות דעת של אגף ניהול סיכונים, טרום ההתקשרות.
- ד. ניהול חשיפת האשראי למבטחי משנה בהתאם לנהלי החברה - החברה מבצעת מעקב אחרי יתרות והתחייבויות מבטח המשנה אל מול החברה, ובמידת הצורך מבצעת הפרשה לחובות מסופקים בגין חובות מבטחי משנה שגבייתם מוטלת בספק, על בסיס הערכות סיכון פרטניות ועל בסיס עומק החוב. במקרה בו סבורה החברה כי קיים חשש לחדלות פירעון מצד מבטח המשנה, חלקו של אותו מבטח משנה שבקשיים מחושב בהתאם להמלצת האקטואר, המביאה בחשבון את כלל גורמי הסיכון.

3.5.4 ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

- 3.5.4.1 בשנת 2023, היקף פרמיות ביטוח המשנה בביטוח חיים של החברה הוא כ- 4.5% מהפרמיה ברוטו.
- 3.5.4.1.1 בחוזים יחסיים מסוג מכסה (Quota Share) לא קיימות מגבלות או תקרות כיסוי לגבי השתתפות של מבטח המשנה בתביעות מהותיות בתקופה המדווחת.
- 3.5.4.1.2 לאור אירועי הביטוח שנגרמו במסגרת מלחמת "חרבות ברזל" מתקיימת בחינה באם בחוזה למקרי קטסטרופה, החברה הגיעה לתקרות שנקבעו בתקופות המדווחות. יצויין כי גם אם החברה הגיעה לתקרות שנקבעו, הסכומים שיחויבו בהם מבטחי המשנה אינם מהותיים.
- 3.5.4.1.3 לקבוצה מספר מבטחי משנה, שחלקם בפרמיות ביטוח המשנה בביטוח חיים מהווה 10% או יותר, כמפורט להלן:

אחוז מכלל הפרמיות למבטחי המשנה	פרמיות למבטח המשנה (מיליוני ש"ח)	דירוג S&P נכון למועד פרסום הדוח	שם מבטח המשנה
48%	135	AA-	Swiss Re
38%	107	AA-	Munich Reinsurance

3.5.5 ביטוח בריאות

- 3.5.5.1 בשנת 2023, היקף פרמיות ביטוח המשנה בביטוח בריאות של החברה הוא כ- 5.8% מהפרמיה ברוטו.
- 3.5.5.2 בחוזים יחסיים מסוג מכסה (Quota Share) קיימות מגבלות או תקרות כיסוי לגבי השתתפות של מבטח המשנה בתביעות באופן לא מהותי.

3.5.5.3 בחוזה מסוג בלתי יחסי למקרי קטסטרופה, החברה לא הגיעה לתקרות שנקבעו בתקופות המדווחות ואין לה תביעות תלויות בהיקף המתקרב למגבלות שנקבעו.

3.5.5.4 לקבוצה מספר מבטחי משנה, שחלקם בפרמיות ביטוח המשנה בביטוח בריאות מהווה 10% או יותר, כמפורט להלן:

שם מבטח המשנה	דירוג S&P נכון למועד פרסום הדוח	פרמיות למבטח המשנה (מיליוני ש"ח)	אחוז מכלל הפרמיות למבטחי המשנה
Scor	A+	218	58%
Swiss Re	AA-	80	21%

3.5.6 ביטוח כללי

3.5.6.1 בשנת 2023, היקף פרמיות ביטוח המשנה בביטוח כללי של החברה הוא כ- 37% מהפרמיה ברוטו.

3.5.6.2 לקבוצה מבטח משנה, שחלקו בפרמיות ביטוח המשנה בביטוח כללי מהווה 10% או יותר, כמפורט להלן:

שם מבטח המשנה	דירוג S&P נכון למועד פרסום הדוח	פרמיות למבטח המשנה (מיליוני ש"ח)	אחוז מכלל הפרמיות למבטחי המשנה
Zurich Insurance Co	AA	637	39%

3.5.6.3 בתת תחומי הפעילות רכב רכוש, רכב חובה וענפי חבויות אחרים: הראל ביטוח לא הגיעה לתקרות שנקבעו בהסכמי ביטוח המשנה בתקופה המדווחת וגם אין לה תביעות תלויות בהיקף המתקרב למגבלות שנקבעו.

3.5.6.4 ענפי רכוש ואחרים:

(א) בחוזה אש (חוזה יחסי משולב מסוג מכסה Quota Share ועודפים יחסי מסוג Surplus) יש מגבלת חשיפה לכיסוי רעידת אדמה לסכום מרבי בסך של 65 מיליארדי דולר ארה"ב ותוספת כיסוי של 10% נוספים לסך הנ"ל וזאת באופן אוטומטי, בכפוף לדיווח למבטחי המשנה בהתאם. כמו כן, יש מגבלה לכיסוי באירוע רעידת אדמה בודד בסכום המהווה 5% מהחשיפה המצוינת לעיל.

(ב) בחוזה לסיכוני טרור הקשורים ברכוש (חוזה יחסי משולב מסוג מכסה Quota Share וחוזה עודפים יחסי מסוג Surplus) קיימת מגבלת תקרה של 100 מיליוני דולר לאירוע ו-120 מיליוני דולר לשנה.

3.5.7 חשיפת מבטחי המשנה לרעידת אדמה

מדיניות החברה לפיזור הסיכונים בין מספר גדול של מבטחי משנה בענפים בהם החשיפה המועברת למבטחי משנה הינה מהותית, כשלכל מבטח משנה שיעור השתתפות נמוך יחסית בסיכון, חלה גם על סיכוני רעידות אדמה. שיעור ה-Maximum Probable Loss (המייצג את ההערכה בדבר מקסימום הנזק העלול להיגרם מאירוע של רעידת אדמה ("MPL"), הממוצע הינו כ- 2.6% לפני השתתפות עצמית. בהחלטותיה לגבי סכומי הכיסויים בביטוחי המשנה לגבי נזקי קטסטרופה, החברה הסתמכה על תוצאות ניתוח סיכונים שנעשה עבורה מספר פעמים בעבר על-ידי חברת Risk Management (Services) RMS, שהינה חברה בינלאומית בעלת ניסיון בהערכת סיכוני רעידות אדמה וחברת Air

Worldwide Corporation שאף היא חברה בינלאומית בעלת ניסיון בנושא זה. התוכנה של Air Worldwide Corporation נרכשה ע"י החברה והערכות החברה מתבססות גם על תוצאות ניתוח הסיכונים שנעשה באופן עצמאי ע"י המחלקה האקטוארית של החברה לפי מודל זה.

חשיפת מבטחי משנה לסיכוני רעידת אדמה: כאמור לעיל, מדיניות החברה בנושא ביטוח משנה היא פיזור הסיכונים בין כמה שיותר מבטחי משנה עם אחוזי השתתפות נמוכים. מדיניות זו מופעלת גם לגבי חשיפתם של מבטחי משנה לסיכוני רעידת אדמה. מבטחי המשנה משתתפים בסיכוני רעידת אדמה באופן יחסי ולא יחסי כדלקמן: חוזה יחסי לרכוש (חוזה יחסי משולב מסוג מכסה Quota ועודפים יחסי מסוג Surplus הכולל גם במסגרת הרכוש כיסוי לסיכוני רעידת אדמה באותו שיעור) ובנוסף, התקשרויות על בסיס פקולטטיבי לעסקי רכוש (בעיקר התקשרויות על בסיס יחסי), הכוללות גם כיסוי לסיכוני רעידת אדמה באופן יחסי ובאותו שיעור של השתתפות בסיכוני הרכוש. כמו כן, החברה רוכשת חוזה לא יחסי מסוג Excess of Loss לסיכוני רעידת אדמה רכוש בלבד המגן על שייר החברה. דירוגם של הרוב המכריע של מבטחי המשנה בסיכוני רעידת אדמה הם A- ומעלה, לפי דירוג של S&P ו-A.M.BEST. בחישוב ה-MPL שהחברה משתמשת, שהוא כאמור לעיל במוצע כ- 2.6% לפני השתתפות עצמית, סכומי הביטוח בחשיפה של מבטחי המשנה היחסיים ברעידת אדמה נכון ליום 31 בדצמבר 2023 הוא 17,651 מיליוני ש"ח והלא יחסי הוא 2,217 מיליוני ש"ח. כל מבטח משנה מחשב לעצמו את ה-MPL ומבסס את הערכתו על הכלים המקצועיים שעומדים לרשותו וכן באמצעות חברות המתמחות בהערכת סיכוני רעידות האדמה בעולם. למבטח המשנה Zurich שוויץ, המדרג AA יש חשיפה לסיכון רעידת אדמה, במונחי MPL, בשיעור של 32.2% מסך החשיפה לרעידת אדמה בחישוב MPL.

3.5.8 פרטים נוספים

לפרטים נוספים בדבר ביטוח משנה - ראו באור 34' בדוחות הכספיים.

3.5.9 תוצאות ביטוח המשנה בביטוח כללי במיליוני ש"ח⁽¹⁾

תתי תחומי פעילות:					בשנת 2023 (במיליוני ש"ח)
סה"כ	ענפי חבויות אחרים	ענפי רכוש ואחרים	רכב רכוש	רכב חובה	
1,614	460	1,123	25	6	סה"כ פרמיות ⁽²⁾
355	(29)	424	(10)	(30)	רווח (הפסד) ⁽³⁾⁽⁴⁾

תתי תחומי פעילות:					בשנת 2022 (במיליוני ש"ח)
סה"כ	ענפי חבויות אחרים	ענפי רכוש ואחרים	רכב רכוש	רכב חובה	
1,616	435	1,011	55	115	סה"כ פרמיות
392	115	295	(17)	(1)	רווח (הפסד)

תתי תחומי פעילות:					בשנת 2021 (במיליוני ש"ח)
סה"כ	ענפי חבויות אחרים	ענפי רכוש ואחרים	רכב רכוש	רכב חובה	
1,331	412	881	19	19	סה"כ פרמיות
150	(151)	305	(4)	-	רווח (הפסד)

⁽¹⁾ תוצאות ביטוח משנה מחושבות כאמור בבאור 34' בדוחות הכספיים. הנתונים מחושבים בעיקר על-פי פרמיות ביטוח משנה, בניכוי חלק מבטחי המשנה בתביעות (כולל עתודות). בהתאם לכך, לא נלקחו בחישוב תוצאות פעילות מבטחי המשנה הכנסותיהם מהשקעות, המהוות רכיב משמעותי מאוד בתוצאה הסופית של

פעילותם ובמיוחד בענפי החבויות, שבהם קיימות רזרבות בסכומים מהותיים והתביעות מתאפיינות בזנב ארוך
 (2) הקיטון בפרמיות ביטוח משנה בשנת 2023 בענף רכב חובה נובע מאי חידוש הסכם ביטוח משנה שהיה בשנים קודמות לעסקי שירביט
 (3) הגידול ברווח מבטחי המשנה בשנת 2023 למול שנה קודמת בענפי רכוש ואחרים נובע בעיקר מענף אובדן רכוש
 (4) הקיטון ברווח מבטחי משנה בשנת 2023 למול שנה קודמת בענף חבויות ואחרים נובע בעיקר מענף אחריות מקצועית וצד ג'

תוצאות פעילות מבטחי המשנה בתחום החבויות נובעות, ברובן, מענף ביטוח אחריות מקצועית ובמיוחד ביטוח אחריות מקצועית רפואית. רווחי מבטחי המשנה נבעו בעיקר מכיסוי רעידת אדמה, הן כביטוח קטסטרופה והן כרכיב בביטוחי רכוש ואחרים.

2021	2022	2023	תת תחום רכוש ואחרים (מיליוני ש"ח)
565	668	728	פרמיה בגין ביטוח משנה יחסי
19	16	18	פרמיה בגין ביטוח משנה לא יחסי
297	327	377	פרמיה בגין רעידת אדמה
881	1,011	1,123	סה"כ

3.6 הון אנושי

הנהלת החברה מאמינה, כי עובדיה הינם הנכס האסטרטגי העיקרי שלה. למרות גודלה של החברה, הנהלת החברה עושה כל שביכולתה על מנת להקנות בקרב עובדיה אוירה של חברה משפחתית. החברה משקיעה רבות בהון האנושי שלה ודואגת ליצירת בית חם לעובדיה.

לפירוט אודות המבנה הארגוני של הקבוצה - ראו סעיף 1.1.9 לעיל.

מצבת עובדי החברה:

נכון ליום 31 בדצמבר 2023, בחברה ובחברות הבנות שלה הועסקו 4,216 עובדים. בקבוצה מועסקים עובדים העוסקים בתחום פעילות ספציפי ועובדים המעניקים שירותים ליותר מאשר תחום פעילות אחד. כך, למשל, עובדי חטיבת הכספים מעניקים שירותים ליותר מאשר תחום פעילות אחד.

מצבת עובדי הקבוצה, ליום 31 בדצמבר 2023, הינה כדלקמן:

מספר עובדים	חברה / חטיבה / אגף
	הראל ביטוח
86	הנהלה/מטה/אחרים
40	חטיבת אקטואריה
591	חטיבת ביטוח כללי
994	חטיבת בריאות וחיים
86	חטיבת השקעות
386	חטיבת חסכון ארוך טווח
396	חטיבת כספים ומשאבים
30	חטיבת שיווק סוכנים
87	חטיבת משאבי אנוש
30	חטיבה משפטית
668	חטיבת ישירים ושת"פ
413	חטיבת הדיגיטל והשרות
3,807	סה"כ הראל ביטוח (כולל הראל פנסיה וגמל)
334	הראל המשמר מחשבים

5	EMI
70	סוכנויות ביטוח בשליטה
4,216	סה"כ לדוח

השינויים המהותיים במצבת העובדים אל מול התקופה המקבילה אשתקד נובעים בעיקר משני שינויים ארגוניים אשר בוצעו במהלך תקופת הדוח: (1) ניווד עובדי אגף אקטואריה ביטוח כללי, לחטיבת אקטואריה; (2) פירוק אגף שירביט בחטיבת ביטוח כללי וניוד העובדים מהאגף כאמור ליחידות השונות בחטיבת ביטוח כללי ובארגון.

מצבת עובדי הקבוצה, ליום 31 בדצמבר 2022 הייתה כדלקמן:

מספר עובדים	חברה / חטיבה / אגף
הראל ביטוח	
77	הנהלה/מטה/אחרים
23	חטיבת אקטואריה
624	חטיבת ביטוח כללי
979	חטיבת בריאות וחיים
84	חטיבת השקעות
396	חטיבת חסכון ארוך טווח
378	חטיבת כספים ומשאבים
30	חטיבת שיווק סוכנים
73	חטיבת משאבי אנוש
26	חטיבה משפטית
594	חטיבת ישירים ושת"פ
331	חטיבת הדיגיטל והשרות
3,615	סה"כ הראל ביטוח (כולל הראל פנסיה וגמל)
334	הראל המשמר מחשבים
65	סוכנויות ביטוח בשליטה
4,014	סה"כ

3.6.1 שינויים במצבת נושאי המשרה הבכירה

במהלך תקופת הדוח לא בוצעו שינויים במצבת נושאי המשרה הבכירה.

3.6.2 תנאי ההתקשרות עם העובדים

כל עובדי החברה מועסקים בהסדרים או בחוזים אישיים ולא בהסכמי עבודה קיבוציים. משכורתו ותנאי העסקתו של כל עובד נקבעים בהסכם ההעסקה האישי שלו. התגמול על-פי הסכמי ההעסקה הינו, בעיקרו, על בסיס משכורת קבועה ובתפקידי השיווק והשימור קיים, לעיתים, רכיב של תגמול על בסיס הצלחה. בהתאם להסכמי ההעסקה, העובדים זכאים לביטוח פנסיוני, במסלול שנבחר על ידם (ביטוח), קרן פנסיה, שילוב של ביטוח ופנסיה וכיוצ"ב). בנוסף, מרבית העובדים זכאים לכך שהחברה תפריש עבורם לקרן השתלמות. תקופת ההודעה המוקדמת בפטורים או התפטרות אינה עולה בדרך כלל על 30 ימים, אולם ביחס להנהלה הבכירה נקבעה תקופת הודעה מוקדמת ארוכה יותר.

הסכם העבודה האישי קובע, בין היתר, את מספר ימי החופשה להם זכאי כל עובד (בכל מקרה, מספר הימים אינו פחות מהמינימום הקבוע בחוק). העובדים זכאים לתנאים סוציאליים נוספים, בהתאם לחוק הישראלי: דמי הבראה וחופשת מחלה.

עובדים בכירים זכאים לשכר בסיס בתוספת תנאים נלווים כגון רכב צמוד, החזר הוצאות, אש"ל וכד', ובנוסף זכאים לבונוס שנתי, בהתאם למדיניות שאושרה על ידי דירקטוריון החברה. בנוגע לתגמול נושאי משרה בכירה ולנושאי משרה שעוסקים בתחום ניהול ההשקעות - ראו הפניות מתאימות להלן.

בנוסף לתנאים המפורטים לעיל, עובדי החברה נהנים ממספר הטבות נוספות: (1) ביטוח בריאות קולקטיבי לעובדי החברה, ללא תשלום פרמיה (העובד משלם רק את המס בגין שווי ההטבה); (2) אפשרות לצרף לביטוח הבריאות הקולקטיבי את בני משפחתו של העובד; (3) ביטוח שיניים קולקטיבי לעובדי החברה (לעובד ובני משפחתו) במימון העובד; (4) דמי ניהול מופחתים בקרן הפנסיה בהראל (לעובד ובני משפחתו).

3.6.3 מידע אודות דירקטורים ונושאי משרה

למידע אודות דירקטורים ונושאי משרה ראו תקנות 26 ו-26א בפרק הרביעי לדוח התקופתי - פרטים נוספים על החברה.

לעניין מדיניות תגמול לנושאי משרה בכירה - ראו תקנה 21(א)(1) בפרק הרביעי לדוח התקופתי - פרטים נוספים על החברה. בנוסף, החברה מפרסמת באתר האינטרנט שלה מידע בנושא, בכתובת הבאה:

<https://www.harel-group.co.il/about/harel-group/investor-relations/Pages/remuneration-policy.aspx>

למידע אודות תגמולים לנושאי משרה - ראו תקנה 21 בפרק הרביעי לדוח התקופתי - פרטים נוספים על החברה.

למידע אודות שיפוי וביטוח - ראו תקנה 22 בפרק החמישי לדוח התקופתי - פרטים נוספים על החברה.

למידע אודות תנאי כהונה והעסקה של בעלי שליטה - ראו תקנה 21 בפרק הרביעי לדוח התקופתי - פרטים נוספים על החברה.

3.6.4 הדרכות לעובדים

הראל ביטוח מפעילה עבור החברות בקבוצה מערך הדרכה המקיים תכניות הדרכה חוצות ארגון לצד פתרונות למידה מותאמים לצרכי היחידות העסקיות. מדי שנה נקבעת על-ידי הראל ביטוח תוכנית הדרכה שנתית, הנגזרת מתכניות העבודה ומן היעדים העסקיים שהתוותה הנהלת החברה. תוכנית זו כוללת פעילויות למידה לפיתוח העובדים בתחומים, כגון: היכרות עם מוצרים חדשים, הוראות רגולטוריות בתחומים השונים, התמצאות בתהליכי עבודה חדשים/משותפים, הדרכות לשימוש במערכות ליבה, סדנאות לשיפור מיומנויות הנדרשות לביצוע התפקיד, סדנאות לפיתוח מנהלים וכד'. בנוסף מבוצע פיתוח כלים להכשרה ולחניכת עובדים חדשים, הכוללים לומדות וקורסים להגברת אוריינטציה עם הארגון.

במקביל לפעילויות ההדרכה הנגזרות מצרכים עסקיים כאמור, מקיימת החברה פעילויות רחב המוצעות לעובדים לטובת העשרה ולפיתוח אישי. כמו כן, הראל ביטוח מקיימת שיתופי פעולה עם מכללות ועם מוסדות אקדמיים לצורך הכשרת עובדים במסגרת קורסים והשתלמויות בתחום הביטוח וכן לימודי BA בביטוח.

בעקבות משבר הקורונה העולמי, הותאם מערך הלמידה הארגוני לשם מתן מענה מהיר לאתגרים החדשים. בתוך כך נערכו המרות של הכשרות פרונטליות למרחב הווירטואלי, התקיימו סדנאות להכשרת עובדים ומנהלים ללמידה ולהדרכה און ליין והוגברו פתרונות למידה דיגיטליים המאפשרים למידה מרחוק. כמו כן, נערכה התאמה בתכנים ובשיטות ההדרכה של תכניות ארגוניות לפיתוח אישי. התאמות אלה, ושיטות הלמידה החדשות, נמצאות בשימוש עד היום ומאפשרות פיתוח וגיוון של תהליכי הלמידה.

בעקבות מלחמת חרבות ברזל, החברה קיימה מפגשי מנהלים מסוגים שונים כגון: מפגשים פרונטאליים

עם ההנהלה המורחבת, מפגשי איתור צרכים, פיתחה עזרים ניהוליים דיגיטליים כמעטפת פרקטית תומכת ורלוונטית לשגרות היומיום, קיימה מפגשי מנהלים קבוצתיים בנושא התמודדות ניהולית בתקופה זו.

3.6.5 קוד אתי לעובדי הקבוצה

הנהלת הקבוצה דוגלת בתרבות עסקית נאותה של עובדיה ומנהליה (כולל דירקטורים) במסגרת מילוי תפקידם בחברה. בהתאם לכך אימצה החברה קוד אתי. כל עובד המתקבל לחברה מאשר בחתימתו, כי קרא את הקוד האתי וכי הוא מתחייב לפעול לפיו.

3.7 שיווק והפצה

3.7.1 ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

ההפצה והשיווק של מוצרי הביטוח והחיסכון ארוך הטווח נעשים בעיקר באמצעות סוכנים וסוכנויות ובאמצעות מכירה ישירה ללקוחות, בין היתר, באמצעים דיגיטליים. בקופות הגמל ובקרנות הפנסיה פעילות ההפצה מתבצעת גם באמצעות מערך הייעוץ הפנסיוני בבנקים השונים עמם חתומות החברות המנהלות על הסכמי הפצה. למעט מספר סוכנויות, החברה אינה מחזיקה בבעלות על הסוכנויות העוסקות בשיווק מוצרי החברה. לחברה פריסה ארצית רחבה באמצעות מערך מקצועי ומיומן של אלפי סוכנים, הפועלים באמצעות המחוזות והסניפים של הקבוצה ומעניקים שירות אישי ברמה הגבוהה ביותר לכל אחד מלקוחותיה. החברה רואה במערך סוכני הביטוח נכס אסטרטגי, אשר מהווה חלק בלתי נפרד מפעילותה.

3.7.1.1 ביטוח חיים

החברה פועלת באמצעות אלפי סוכני ביטוח.

לחברה הסכמי שיווק עם סוכנויות ביטוח בנקאיות למכירת ביטוח חיים למשכנתא.

לחברה אין סוכן ששיעור מכירותיו החדשות בענף ביטוח חיים בשנת 2023 עולה על 10% מסך המכירות בתחום חיסכון ארוך טווח.

שיעור העמלות שמשולמות לסוכנים נקבע בהסכמים הפרטניים שנחתמים עם הסוכנים.

החברה משלמת עמלות שוטפות לאורך חיי הפוליסה. על חשבון עמלות אלו משולמות, במקרים מסוימים, מקדמות לתקופות שונות. מקדמות שאינן עומדות בכללים מסוימים שנקבעו בחוזר הממונה, הינן "נכס לא מוכר", המביא להגדלת סכום ההון העצמי המינימלי הנדרש. בנוסף, החברה משלמת לסוכניה עמלות אשר נקבעות בהתאם להיקף המכירות של פוליסות חדשות. כמו כן, החברה עורכת מעת לעת מבצעי שיווק במסגרתם מקבלים הסוכנים הטבות בכסף או בשווה כסף. חלק מעמלות אלו נרשם כהוצאות רכישה נדחות.

בשנת 2023 שיעור סך העמלות בביטוח חיים הוא 13.2% מסך הפרמיות בתחום, לעומת שיעור של 12.4% בשנת 2022 ושיעור של 12.6% בשנת 2021.

השיעור הממוצע של העמלה מהפרמיה המשונתת החדשה שנמכרה בשנת 2023 הינו כ- 54.1% לעומת שיעור של כ- 42.1% בשנת 2022 ושיעור של כ- 39.2% מהפרמיה המשונתת החדשה שנמכרה בשנת 2021.

3.7.1.2 קרן פנסיה ותיקה

לקרן הפנסיה הוותיקה אותה מנהלת לעתיד אין פעולות שיווק או הפצה מאחר שהקרן הינה קרן סגורה למצטרפים חדשים כאמור בסעיף 2.1.2.2 לעיל.

3.7.1.3 קרן השתלמות

קרן ההשתלמות המנוהלת על ידי חברה בת של הראל ביטוח - קחצ"ק משווקת על ידי פעילות ישירה.

3.7.2 ביטוח בריאות

ההפצה והשיווק של פוליסות הפרט בתחום ביטוח בריאות נעשית ברובה באמצעות סוכני וסוכנויות הביטוח המוכרים את מוצרי החברה, בין היתר, באמצעים דיגיטליים. הביטוחים הקבוצתיים נמכרים באמצעות סוכני וסוכנויות ביטוח ובאופן ישיר מול הארגונים הרלוונטיים.

שיעורי העמלות שמשולמות לסוכנים עבור מכירת פוליסות נקבעים בהסכמים הפרטניים שנחתמים עם הסוכנים.

תשלום עמלות בביטוחי בריאות מתפרס לאורך חיי הפוליסה, אלא אם נקבע הסדר אחר. על חשבון עמלות אלו משולמות, במקרים מסוימים, מקדמות לתקופות שונות. כמו כן, החברות בקבוצה עורכות מעת לעת מבצעי שיווק במסגרתם מקבלים הסוכנים, בכפוף לעמידה ביעדים, תשלום כספי או הטבות בשווה כסף. חלק מעמלות אלו נרשמות כהוצאות רכישה נדחות.

בשנת 2023 שיעור העמלות הממוצע מהפרמיות בתחום ביטוחי הבריאות עמד על כ- 12% מסך הפרמיה, לעומת שיעור של כ- 12.4% בשנת 2022 ושיעור של 13% בשנת 2021.

3.7.3 ביטוח כללי

3.7.3.1 רכב רכוש

הראל ביטוח משווקת את מוצריה בתת תחום זה בעיקר באמצעות סוכני ביטוח וסוכנויות ביטוח וכן באמצעים דיגיטליים. כן פועלת הראל ביטוח לשיווק בתחום זה תוך שימוש במונח "UPGRADE", סוויץ' ו"שירביט מבית הראל חברה לביטוח".

בגין תיווך בעסקאות לביטוח רכב רכוש, משולמות לסוכני הביטוח עמלות בכסף ו/או בשווה כסף. העמלה נקבעת, בעיקרה, כאחוז מהפרמיות ובחלקה מותנית בהיקף הפעילות ו/או הרווחיות של הביטוחים שנעשו בתיווך הסוכן.

שיעור העמלות הממוצע בתת תחום רכב רכוש הסתכם בשנת 2023 בכ- 14.8% בדומה לשנת 2022 וכ- 15.8% בשנת 2021.

אין להראל ביטוח סוכן ביטוח שהיקף פעילותו בתתי תחום ביטוח רכב רכוש וביטוח רכב חובה עולה על 10% מהיקף פעילותה בתחום.

3.7.3.2 רכב חובה

הראל ביטוח משווקת את מוצריה בתת תחום זה באמצעות סוכני וסוכנויות ביטוח וכן באמצעים דיגיטליים, באופן הזהה לשיווק המוצרים בתחום רכב רכוש (לפרטים לגבי אופן שיווק המוצרים באמצעות סוכני וסוכנויות ביטוח - ראו סעיף 3.7.3.1 לעיל).

שיווק של ביטוחי רכב חובה לקבוצות גדולות נעשה בדרך כלל באמצעות השתתפות במכרז שמפרסמים גופים מאוגדים.

שיעור העמלות הממוצע בתת תחום רכב חובה הסתכם בשנת 2023 בכ- 5.3% לעומת שיעור של כ- 4.5% בשנת 2022 ושיעור של כ- 4.8% בשנת 2021.

אין סוכן ביטוח שהיקף פעילותו בהראל ביטוח בתתי התחומים ביטוח רכב חובה וביטוח רכב רכוש עולה על 10% מהיקף הפעילות בתחום זה.

3.7.3.3 ענפי חבויות אחרים

הראל ביטוח משווקת את מוצריה בתת תחום ענפי חבויות אחרים באמצעות סוכני הביטוח ובאופן ישיר, בין היתר, בהשתתפות במכרזים שמפרסמים גופים עסקיים וכן באמצעים דיגיטליים. הפעילות הישירה הינה בעיקרה בפוליסות עבור עסקים גדולים במיוחד. להראל ביטוח מחוז נפרד המוגדר כמחוז תעשייה וכן מחלקה ייעודית לביטוח סיכונים מיוחדים, המתמחה במתן פתרונות ביטוחיים עבור עסקים גדולים ומורכבים במיוחד מבחינת היקף וסוג הכיסויים הנדרשים על ידי

הלקוח או יועציו וכן למצבים של מתן פתרונות לעסקים שלהם פריסה רב לאומית וזאת, בין היתר, באמצעות שיתופי פעולה עם מבטחי משנה וכן מבטחים זרים אותם מייצגת קבוצת הראל בישראל, ובכללם חברת ZURICH השוויצרית.

עמלות הסוכנים משולמות בכסף ו/או בשווה כסף. העמלות לסוכנים מושפעות לעיתים משיעור הדמים המתווסף לפוליסה וכן, לעיתים, מרווחיות התיק של הסוכן.

שיעור העמלות הממוצע בתת תחום חבויות אחרים הסתכם בשנת 2023 בכ- 12%, לעומת כ- 11.7% בשנת 2022 וכ- 11.2% בשנת 2021.

כ- 19.5% מסך הפרמיות בתת תחום ענפי חבויות אחרים משוק באמצעות סוכנות אחת, שהינה חברה כלולה של החברה. אובדן הפרמיות המשוקות באמצעות סוכנות זו לא ישפיע מהותית על רווחיות תחום זה.

3.7.3.4 ענפי רכוש ואחרים

הראל ביטוח משווקת את מוצריה בתת תחום זה באמצעות סוכני וסוכנויות ביטוח ובאופן ישיר, בין היתר, באמצעות השתתפות במכרזים עסקיים וכן באמצעים דיגיטליים. הפעילות הישירה הינה בעיקרה מול לקוחות עסקיים גדולים שבהם מערך הביטוחים הינו בדרך כלל מורכב יותר. להראל ביטוח מחוז נפרד המוגדר כמחוז תעשייה וכן מחלקה ייעודית לביטוח סיכונים מיוחדים המתמחה במתן פתרונות ביטוחיים עבור עסקים גדולים ומורכבים במיוחד, מבחינת היקף וסוג הכיסויים הנדרשים על ידי הלקוח או יועציו וכן למצבים של מתן פתרונות לעסקים שלהם פריסה רב לאומית, וזאת, בין היתר, באמצעות שיתופי פעולה עם מבטחי משנה וכן מבטחים זרים אותם מייצגת קבוצת הראל בישראל, ובכללם חברת ZURICH השוויצרית. פוליסות ביטוח מבנה אגב משכנתא נמכרות ברובן אצל הבנקים למשכנתאות, באמצעות סוכנויות ביטוח ייעודיות אשר קשורות בהסכמים עם הראל ביטוח, ומיעוטן באמצעות סוכני הביטוח. העמלה לסוכנים עבור התיווך בעסקאות ביטוח בתת תחום ענפי ביטוח רכוש ואחרים נקבעת, בעיקרה, כשיעור מהפרמיה נטו ובחלקה מותנית בהיקף המכירות של הסוכן. בהתאם לתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (דמי עמילות מרביים בביטוח מבנה אגב הלוואה לדיור), התשע"ב-2012, החל מיום 1 בינואר 2013 נקבעה מגבלה של 20% (כולל מע"מ) מדמי הביטוח שגבה המבטח מהמבוטח, על דמי העמילות עבור תיווך בפוליסות ביטוח מבנה אגב הלוואה לדיור. בשנת 2021 הוקטן שיעור דמי העמילות כאמור ל-15% (כולל מע"מ).

שיעור העמלות הממוצע בתת תחום ענפי רכוש ואחרים הסתכם בשנת 2023 בכ- 13%. שיעור העמלות בביטוחי אובדן רכוש אחר עסקי (ללא ענף הדירות לרבות משכנתאות) הוא כ- 11.8% מהפרמיות ושיעור העמלות בענף מקיף דירות, לרבות משכנתאות הוא 15% מסך הפרמיות של ענף זה, לעומת שיעור של כ- 16.6% אשתקד וכ- 17.4% בשנת 2021.

3.7.4 שינויים מהותיים בדינים המתייחסים לערוצי ההפצה שפורסמו במהלך תקופת הדוח

לא חלו שינויים מהותיים בדינים המתייחסים לערוצי ההפצה במהלך תקופת הדוח.

3.7.5 הסוכנויות העיקריות שבשליטת החברה

הסוכנויות העיקריות שבשליטת החברה הינן: וריטס סוכנויות לביטוח בע"מ - הפועלות בתחומי הביטוח והחיסכון ארוך טווח ותכנון מתקדם – סוכנות לביטוח פנסיוני (2013) בע"מ, הפועלת בתחומי החיסכון ארוך הטווח.

3.7.6 תלות בגורם שיווק

בכל אחד מתחומי פעילותה אין לקבוצה תלות בגורם שיווק כלשהו, באופן שאובדנו עלול להשפיע השפעה מהותית לרעה על אחד מתחומי הפעילות או עלול לגרום לחברה תוספת עלות מהותית כתוצאה מהצורך להחליפם.

3.8 ספקים ונותני שירותים

3.8.1 ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

החברה קשורה במספר רב של הסכמים עם ספקים בקשר עם תחום פעילות זה. ההתקשרויות העיקריות הינן עם ספקים בתחומי תשלומי הקצבאות וספקים בתחום תפעול קופות הגמל המרכזיות.

לחברות בקבוצת הראל אין תלות במי מספקי השירותים. לגבי מרבית השירותים להם זקוקה החברה בתחום הפעילות, החברה קשורה בהסכמים עם מספר ספקים, באופן שמאפשר לה גמישות תפעולית. קיומם של ספקים תחליפיים זמינים עבור מרבית השירותים המנויים לעיל מונעת תלות של החברה בספק זה או אחר.

3.8.2 ביטוח בריאות

בתחום ביטוחי בריאות החברה קשורה במספר הסכמים עם ספקים בקשר עם הכיסויים הנכללים בפוליסות השונות, באופן שמאפשר לה גמישות תפעולית ומונעת תלות של הראל ביטוח בספק כזה או אחר. ההתקשרויות העיקריות הינן עם בתי חולים פרטיים, רופאים ונותני שירות רפואי וכן עם ספקי כתבי שירות. לפיכך, לחברה אין תלות במי מספקי השירותים.

3.8.3 ביטוח כללי

3.8.3.1 רכב רכוש

ההתקשרויות העיקריות הינן עם ספקי שירותי תיקון לכלי רכב, ספקי חלקי חילוף וספקים של כתבי שירות.

לא קיימת להראל ביטוח תלות בספקי השירות כאמור, שכן קיימים ספקים נוספים שאיתם ניתן להתקשר בלוח זמנים סביר, בהתחשב במהות ההתקשרויות השונות, הגם שהראל ביטוח קשורה מראש, במרבית המקרים, עם יותר מספק שירות אחד. לאור התחרות הקיימת בין ספקי השירותים כאמור, לשינוי בזהות ספק זה או אחר לא צפויה להיות השפעה שלילית על תוצאות הפעילות בתת תחום רכב רכוש.

3.8.3.2 רכב חובה

על מנת לייעל את הליך סילוק התביעות בביטוח חובה, תוך ניצול גודלה היחסי ורצונה לתת שירות איכותי ומקצועי, וכן להפחית את ההוצאות הכרוכות בסילוק התביעות ובמקביל לשלם את הפיצויים הנאותים, קשורה הראל ביטוח בהסכמים עם ספקים הכוללים בין היתר עורכי דין, רופאים וחוקרים פרטיים.

להראל ביטוח לא קיימת תלות בספק מסוים וזאת בזכות התקשרותה עם מגוון ספקים בפריסה ארצית רחבה.

3.8.3.3 ענפי חבויות אחרים

על מנת לייעל את הליך סילוק התביעות בתת תחום ביטוחי חבויות, התקשרה הראל ביטוח בהסכמים עם שורה ארוכה של ספקים, הכוללים, בין היתר, עורכי דין, שמאים, מוסדות רפואיים, חוקרים פרטיים ועוד. הטיפול בתביעות בגין פוליסות אחריות מקצועית רפואית נעשה בעיקרה באמצעות חברת MCI, שהינה בשליטה מלאה של מדנס סוכנות לביטוח בע"מ (בה מחזיקה הראל השקעות כ-25%). לא צפויה להיות השפעה שלילית על תוצאות הפעילות של תת התחום עקב שינוי בהתקשרויות עם ספקי שירות אלה או אחרים, וזאת בשל קיומם של ספקים נוספים שאיתם ניתן להתקשר בלוח זמנים סביר ובעלויות דומות (וזאת לאור התחרות הקיימת בין הספקים השונים בתחומים הרלוונטיים).

3.8.3.4 ענפי רכוש ואחרים

במסגרת ביטוח דירות, הראל ביטוח משווקת הרחבות שונות לפוליסה התקנית, באמצעות הסכמי שירותים עם ספקים שונים. הראל ביטוח חתמה על הסכמים עם ספקים ונותני שירות, בין היתר, בתחומים הבאים: שרברים וחברות מוקד ניהול תביעות בנזקי מים.

לא קיימת להראל ביטוח תלות בספקי השירות בסעיף זה, שכן קיימים ספקים נוספים שאיתם ניתן להתקשר בלוח זמנים סביר בהתחשב במהות ההתקשרויות השונות. לאור התחרות שקיימת בין ספקי השירותים כאמור, לשינוי בזהות ספק זה או אחר לא צפויה להיות השפעה שלילית על תוצאות הפעילות בתת תחום הרכוש האחר, לרבות בענף הדירות והמשכנתאות.

להלן מידע אודות ספקים ונותני שירותים נוספים:

3.8.4 שירותי מחשוב ותוכנה

שירותי מחשוב ותוכנה מסופקים לרוב חברות הקבוצה על ידי הראל המשמר מחשבים, חברה בת בבעלות מלאה של הראל השקעות, האחראית על מתן שרותי המיכון השונים, אשר מפעילה במידת הצורך, ספקים וחברות תוכנה לצורך שרותי המחשוב אותם היא מספקת לחברות הקבוצה.

3.8.5 תלות בספקים

למעט תלות מסוימת ב-MCI (ראו סעיף 3.8.3.3), אין לחברות הקבוצה תלות במי מספקיהן, ולגבי כל אחד מהם באפשרות הקבוצה למצוא ספקים או פתרונות חלופיים מבלי שתיווצר לה תוספת עלות משמעותית.

3.9 רכוש קבוע

3.9.1 משרדים ונכסי מקרקעין

משרדיה הראשיים של החברה ממוקמים ב"בית הראל" וב"בית המ.א.ה", הנמצאים במתחם הבורסה על גבול רמת-גן תל-אביב. כמו כן לקבוצה משרדים (בנכסי מקרקעין אשר בבעלותה ובבעלות חברות בנות בבעלות מלאה שלה) ב"בית הראל" בירושלים, בתל-אביב, בחיפה, בפתח-תקווה (שם גם ממוקם מרכז לוגיסטי של חברות הביטוח בקבוצה), ובמקומות נוספים ברחבי הארץ.

מעבר למשרדים כאמור, לקבוצת הראל נכסי נדל"ן נוספים באזורים שונים בארץ. כמו כן, קבוצת הראל, באמצעות חברותיה הבנות הינה בעלת כ-55% מהזכויות במתחם בשטח כולל של 120,000 מ"ר באזור רוטשילד, אשר מתוכננים להיבנות בו מתחמים למגורים, משרדים, מלונאות ומסחר.

יתרת העלות המופחתת של נכסי המקרקעין האמורים, המשמשים את חברות הקבוצה, למועד הדוח הינה כ-1,208 מיליוני ש"ח לעומת כ-1,178 מיליוני ש"ח נכון ליום 31 בדצמבר 2022. כמו כן שוכרות חברות הקבוצה חניות בסביבת בית הראל ושטחי משרדים בערים שונות בישראל.

לפרטים נוספים ראו באור 7 בדוחות הכספיים.

3.9.2 מערכות המיכון וניהול המידע

הראל המשמר מחשבים שהינה חברה בבעלות מלאה של הראל השקעות, אחראית על מתן שרותי המיכון השונים לרוב חברות הקבוצה, והיא אשר מפעילה במידת הצורך, ספקים וחברות תוכנה לצורך שרותי המחשוב אותם היא מספקת לחברות הקבוצה. בשנים האחרונות, עוסקת הראל המשמר מחשבים באופן אינטנסיבי ביישום התוכנית האסטרטגית של החברה.

לפרטים אודות היעדים והאסטרטגיה העסקית של קבוצת הראל - ראו סעיף 6 בפרק 2 "דוח הדירקטוריון" לדוח התקופתי של החברה.

הקבוצה רואה חשיבות רבה ביכולת הטכנולוגית שלה, כך שתוכל לתמוך ביעדי הקבוצה, והיא שמה

לעצמה מטרה להוביל את השימוש במערכות מתקדמות בתחומי פעילותה השונים. בהמשך לאמור, החברה השקיעה בתקופת הדוח במוצרים וכלים טכנולוגיים שיאפשרו לקבוצה לפתח יכולות עסקיות חדשות הקשורים לעולמות דיגיטליים וחדשניים (כמו: SALESFORCE, תשתית CLOUD ועוד). כמו כן הקבוצה ממשיכה להשקיע רבות בתשתיות הטכנולוגיה והסייבר, כל זאת, לצד שדרוג מערכות הליבה המהוות את אבני הבסיס ליישום היכולות המתקדמות שלה.

לפרטים אודות התמודדות הקבוצה עם סיכון הסייבר – ראו סעיף 3.12 להלן.

השקעות הקבוצה בציוד מחשוב ותוכנה בשנת 2023 היו כ- 348 מיליוני ש"ח לעומת כ- 329 מיליוני ש"ח בשנת 2022.

לפרטים נוספים אודות השקעות הקבוצה בציוד מחשוב ותוכנה - ראו באור 5 בדוחות הכספיים.

3.10 עונתיות

אין השפעה מהותית לעונתיות על הרווחיות באף אחד מתחומי הפעילות של החברה. עם זאת, ראו האמור להלן:

3.10.1 ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

בביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח לקראת סוף שנה קלנדרית ניכרת עליה בקצב המכירות עקב רכישת מוצרים המקנים הטבות מס והפקדות במוצרים אלו.

3.10.2 ביטוח בריאות

ככלל, בביטוח בריאות קיימת עלייה עונתית בכמות הפוליסות הנמכרות ליוצאים לחו"ל בתקופות הקיץ ובחופשות החגים.

3.10.3 ביטוח כללי

3.10.3.1 מחזור הפרמיות בתחומי הביטוח הכללי גדול יותר בתחילת כל שנה קלנדרית, עקב חידוש מספר רב של חוזי ביטוח שנתיים בתחילת השנה. לעונתיות זו אין השפעה על הרווחיות, מאחר שהיא מוסתת על ידי השינויים בעתודה לסיכונים שטרם חלפו.

3.10.3.2 בביטוחי רכב חובה ורכוש ישנה עלייה בהיקף התביעות בחודשי החורף, כתוצאה מריבוי תאונות הדרכים ומנזקי מזג האוויר.

3.10.3.3 בביטוח רכוש אחר ישנה עלייה בהיקף התביעות בחודשי החורף כתוצאה מפגעי מזג האוויר.

להלן התפלגות פרמיה שהורווחה בענפי הביטוח, דמי ניהול מקופות גמל וקרנות פנסיה וסך הכנסות ממגזר
אשראי לפי רבעונים בשלוש השנים האחרונות (במיליוני ש"ח):

שנת 2023 (מיליוני ש"ח)				תחום פעילות
רבעון 4	רבעון 3	רבעון 2	רבעון 1	
				ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח
1,393	1,523	1,851	1,520	ביטוח חיים
5	5	5	5	קופות גמל וקרנות פנסיה
1,653	1,675	1,601	1,539	בריאות
202	200	198	179	רכב חובה
345	323	301	275	רכב רכוש
277	269	260	254	ענפי חבויות אחרים
364	355	339	330	ענפי רכוש ואחרים
55	55	52	51	אשראי

שנת 2022 (מיליוני ש"ח)				תחום פעילות
רבעון 4	רבעון 3	רבעון 2	רבעון 1	
				ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח
1,465	1,543	1,496	2,000	ביטוח חיים
6	5	7	6	קופות גמל וקרנות פנסיה
1,527	1,538	1,456	1,407	בריאות
210	201	187	183	רכב חובה
311	290	282	273	רכב רכוש
335	325	306	297	ענפי חבויות אחרים
271	261	250	260	ענפי רכוש ואחרים
38	30	23	16	אשראי

שנת 2021 (מיליוני ש"ח)				תחום פעילות
רבעון 4	רבעון 3	רבעון 2	רבעון 1	
				ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח
1,517	1,412	1,512	1,446	ביטוח חיים
10	5	4	6	קופות גמל וקרנות פנסיה
1,399	1,368	1,315	1,282	בריאות
177	150	132	132	רכב חובה
264	238	230	210	רכב רכוש
258	238	235	227	ענפי חבויות אחרים
294	282	257	255	ענפי רכוש ואחרים
-	-	1	2	ביטוח משכנתאות
12	11	11	9	אשראי

3.11 נכסים בלתי מוחשיים

סימני מסחר/ לוגו

בבעלות חברות הקבוצה סימן מסחר על הלוגו של הקבוצה וכן על הלוגו עם הסיסמא, השם: "הראל ביטוח
ופיננסים" הרשום ברשם סימני המסחר. כמו כן הראל מפעילה מספר מותגים, רשומים ולא רשומים,

הנהנים מהמוניטין שיצרה הקבוצה לאורך השנים בשוק הביטוח והפיננסים, כגון "UPGRADE", "הראל סוויץ'", "הראל ביטוח ופיננסים בשביל השקט הנפשי שלך" ועוד.

מאגרי מידע

הקבוצה מנהלת מאגרי מידע חיוניים לניהול עסקי החברה על פי חוק הגנת הפרטיות, התשמ"א 1981.

תוכנות וכתובות דומיין

חברות הקבוצה משתמשות לצורכי פעילותן בתוכנות בבעלות חברות הקבוצה ו/או תוכנות שרישיונותיהן נרכשו עבור השימוש בהן. בנוסף, החברה מפתחת באמצעות עובדיה ובאמצעות ספקים שונים תוכנות לשימוש עצמי, בהן יש לה זכויות יוצרים.

כתובת הדומיין של אתר האינטרנט של קבוצת הראל, נמצא בבעלות הקבוצה.

רישיונות

בידי הקבוצה רישיונות והיתרים לפעול כמבטח, חברה מנהלת וסוכן תאגיד, לפי העניין בהתאם להוראות כל דין.

לפרטים אודות נכסים בלתי מוחשיים - ראו באור 5 בדוחות הכספיים.

3.12 גורמי סיכון

טבלת גורמי הסיכון

בטבלה שלהלן מוצגים גורמי הסיכון של הקבוצה על פי טיבם ועל פי השפעתם האפשרית, לדעת הנהלת הקבוצה, על עסקי הקבוצה:

גורם הסיכון	מידת השפעת הסיכון על החברה	גורם
סיכונים מאקרו		
האטה כלכלית בישראל	גדולה	1.
סיכוני שוק:		2.
סיכון ריבית	גדולה	2.1
סיכון מרווח אשראי	בינונית	2.2
סיכון אינפלציה	בינונית	2.3
סיכון שערי חליפין	בינונית	2.4
סיכון מחירי מניות	גדולה	2.5
סיכון מחירי נכסים אחרים	בינונית	2.6
סיכוני אשראי	בינונית	3.
סיכוני קיימות (ESG)	קטנה	4.
סיכונים ענפיים		
סיכונים ביטוחים:		5.
אריכות חיים לרבות מימוש גמלה	גדולה	5.1
תחלואה	גדולה	5.2
סיכוני ביטוח אחרים	בינונית	5.3
זמינות ויציבות מבטחי משנה	בינונית	6
סיכוני קטסטרופות:		7
מגפה	בינונית	7.1
טרור או מלחמה	בינונית	7.2

7.3	רעידת אדמה או אסון טבע גדול אחר בישראל	בינונית
8	סיכונים אסטרטגיים, כולל סיכוני תחרות, שימור תיק, שינוי בטעמי הציבור ובמודל העסקי	גדולה
9	סיכוני חקיקה ורגולציה	גדולה
10.	תקדימים משפטיים	גדולה
סיכונים מיוחדים לחברה		
11	סיכונים תפעוליים	
11.1	סיכוני סייבר ואבטחת מידע	גדולה
11.2	סיכוני טכנולוגיות מידע	גדולה
11.3	סיכון מיקור חוץ והתקשרויות עם ספקים חיצוניים	בינונית
11.4	סיכונים תפעוליים אחרים	בינונית
12.	סיכוני נזילות	בינונית
13.	אי התאמה בין נכסים והתחייבויות	בינונית
14.	תובענות ייצוגיות והליכים משפטיים מהותיים	גדולה
15.	סיכוני ציות	בינונית
16.	סיכון מוניטין	בינונית

ייחוס מידת השפעת גורמי הסיכון לעיל לקבוצה מבוסס על הערכה סובייקטיבית איכותית של הנהלת הקבוצה בהתחשב בהיקף ובמאפייני פעילותה נכון לתאריך דוח זה. מידת ההשפעה של כל אחד מגורמי הסיכון לעיל עשויה להיות מושפעת משינויים העשויים לחול במאפייני פעילות הקבוצה או בתנאי השוק לאחר תאריך דוח זה.

לפרטים נוספים בדבר ניהול סיכונים ראו באור 36 בדוחות הכספיים.

התמודדות עם סיכון הסייבר

תפיסת ההגנה של קבוצת הראל בניהול סיכוני סייבר ואבטחת מידע בנויה על שלוש שכבות: שכבת הגנה טכנולוגית, שכבת טיפול באירועים ושכבת רגולציה, ארגון ושיטות. בנוסף להיערכות תפעולית, החברה רכשה ביטוח קבוצתי כנגד פשעי מחשב, בכלל אירועי סייבר.

הקבוצה והחברות הבנות שלה פועלות בהתאם להוראות חוזר גופים מוסדיים בנושא: "ניהול סיכוני סייבר בגופים מוסדיים", אשר מגדיר עקרונות לניהול סיכוני סייבר בגוף מוסדי ומחייב גוף כאמור לנהל סיכונים אלו. בהתייחס לסיכונים אלו ובהתאמה לחוזר כאמור, הדירקטוריונים של הגופים המוסדיים בקבוצה אימצו ואישרו מדיניות בנושא. הקבוצה וחברות הבנות שלה מבצעות סקר חשיפות תקופתי בקשר לסיכוני סייבר.

הקבוצה מקצה משאבים רבים לניהול סיכוני סייבר. קיימת תוכנית עבודה שנתית ורב שנתית בתחום הסייבר ומבוצע מעקב אחר ביצוע בפועל.

כמו כן, הקבוצה והחברות הבנות שלה מפעילות כלי סייבר שונים ומבצעות תהליכי בדיקות ובקרה נרחבים על מנת להקטין את סיכוני הסייבר.

הקבוצה מפעילה מערך הגנת סייבר ייעודי תוך הסתייעות בשירותי מיקור חוץ ומומחים בתחום אבטחת מידע. לקבוצה מוקד סייבר ייעודי הפועל במתכונת 24/7 לטיפול באירועי סייבר.

בקבוצה פועלת ועדת היגוי סייבר אשר מתכנסת לפחות אחת לרבעון. תפקידיה של הוועדה כוללת, בין היתר: ביצוע מעקב אחרי יישום תוכנית העבודה בתחום ניהול סיכוני סייבר; דיון בתוצאות הערכת סיכונים ובתוכנית להפחתתם, דיון בסיכונים אפשריים בהפעלת שימוש במערכות מבוססות ענן; תחקור והפקת לקחים לגבי כל אירוע סייבר משמעותי, דיווח לדירקטוריון הקבוצה והחברות הבנות שלה, לכל הפחות אחת לשנה, על פעילותה, מסקנותיה והמלצותיה בנושאים שהוסמכה לעסוק בהם.

דירקטוריון החברה, יחד עם הדירקטוריונים של החברות הבנות בקבוצה מפקח על ניהול סיכוני הסייבר ומקבל עדכונים מוועדת ההיגוי כאמור ומבעלי התפקידים הרלוונטיים בקבוצה.

הקבוצה הגדירה מנהל ייעודי, כמנהל הגנת הסייבר של הקבוצה, אשר לו מומחיות וניסיון מוכחים בתפקיד ניהולי בתחום הגנת הסייבר. מנהל הגנת הסייבר כפוף לחבר הנהלה.

כמו כן, מבקרת הפנים של הקבוצה מבצעת ביקורות בהתאם לתוכנית העבודה הרב שנתית בהתייחס להיבטים שונים של הגנת סייבר, כגון: ביקורת על חשיפות לסייבר במערכות ענן, סקרים ומבדקי חדירה, הרשאות, סיסמאות ועוד.

לצד מדיניות הגנת הסייבר, לחברה והחברות הבנות שלה נהלים מקיפים לניהול תהליכי הסייבר בתחומים שונים כגון: ניהול אירועי סייבר, ביצוע סקרים ומבדקי חדירה, דרישות אבטחת מידע בתהליכי משאבי אנוש וכודמה.

בהתאם לטבלת גורמי הסיכון של החברה, סיכון הסייבר מהווה תת סיכון תפעולי מיוחד לחברה.

לפרטים נוספים אודות סיכונים תפעוליים ראו באור 34 בדוחות הכספיים.

3.13 הסכמים מהותיים והסכמי שיתוף פעולה

הסכם שיתוף פעולה עם עמותת 8200 ו-AWS ישראל – תוכנית החדשנות GUTS - מתוך מטרה לספק שירות ויכולות טכנולוגיות מיטביות עבור לקוחות וסוכני הקבוצה, קבוצת הראל הקימה בשנת 2022 תוכנית עסקית - טכנולוגית, בשיתוף פעולה עם AWS ישראל (ענקית הענן מבית אמזון) ועמותת בוגרי 8200.

בתוכנית משתתפים וישתתפו סטארטאפים ישראלים המפתחים פתרונות טכנולוגיים לעולמות הביטוח, פיננסים, בריאות ויעילות תפעולית בעולם התאגידים. הסטארטאפים כאמור יהנו, בין היתר, מגישה למומחים בתחומים שונים הרלוונטיים לפעילותם, לרבות בנושאי טכנולוגיה ואבטחת מידע, גישה לתשתיות, כלים ומוצרים טכנולוגיים מתקדמים וכן סביבת עבודה משרדית במתחם ייעודי שהוקם על ידי הקבוצה בבית מ.א.ה ברמת גן.

בנוסף, במסגרת התוכנית הקבוצה תבחן הטמעת פתרונות טכנולוגיים של אילו מהסטארטאפים המשתתפים בתוכנית.

התקשרות בהסכם עם תאגיד ייעוץ בינלאומי בעניין תוכנית אסטרטגית רב שנתית – לפירוט ראו סעיף 1.1.7.7 לעיל.

3.14 יעדים ואסטרטגיה עסקית

לפרטים אודות היעדים והאסטרטגיה העסקית של הקבוצה - ראו סעיף 6 בפרק 2 "דוח הדירקטוריון" לדוח התקופתי של החברה.

4 חלק ד' - משטר תאגידי

4.1 דירקטורים בלתי תלויים

הדירקטורים הבלתי תלויים המכהנים בחברה, נכון למועד פרסום הדוח הינם: מר אודי ניסן, הגב' מירי לנט שריר, מר יוני טל, מר מישל דהן והגב' דבורה ויזל.

לפרטים אודות הדירקטורים הבלתי תלויים של החברה - ראו תקנה 26 בפרק הרביעי לדוח התקופתי (פרטים נוספים על החברה).

לא התקיימו שינויים בכהונת הדירקטורים הבלתי תלויים בחברה במהלך שנת 2023 ועד למועד פרסום הדוח.

4.2 מבקר פנים

4.2.1 פרטי מבקר הפנים ותאריך תחילת כהונתו

בדצמבר 2013 מונתה רו"ח אסנת מנור זיסמן, על ידי דירקטוריון החברה וכהונתה החלה ביום 1 בפברואר 2014.

המבקר הפנימי עומד בהוראות סעיף 146(ב) לחוק החברות ובהוראות סעיף 8 לחוק הביקורת הפנימית, תשנ"ב-1992.

המבקר הפנימי הינו עובד הראל ביטוח אשר מכהן כמבקר פנים גם בהראל השקעות וב-EMI, ולפיכך ההתייחסות להלן לפעילותו של מבקר הפנים של החברה הינה (אלא אם כן צוין אחרת) הן לפעילותו בביקורת פנים בענייניה של החברה עצמה והן לביקורת פנים בעניינין של החברות כאמור. עבודת הביקורת הפנימית מבוצעת באמצעות עובדי מערך הביקורת הפנימית של החברה וכן באמצעות שירותים הניתנים במיקור חוץ. הממונה הארגוני על מבקר הפנים הינו יו"ר דירקטוריון החברה.

בחברות בנות אחרות של החברה מכהנים מבקרי פנים נוספים. כך, למשל, בחברות בקבוצת הראל שעוסקות בתחום שוק ההון ופיננסים (הראל פיננסים והחברות הבנות שלה), מכהנת כמבקר פנים רו"ח לינור דלומי ממשרד דלויט. בהראל פנסיה וגמל, בקחצ"ק ובלעת"ד מכהן כמבקר פנים רו"ח שי לוטרבך, כאשר חלק מהביקורת בחברות אלו מבוצעות על-ידי עובדי מערך הביקורת הפנימית בחברה.

בחלק מהחברות הבנות כהונת המבקרים הפנימיים מתחייבת מהוראות הדין החלות על אותן חברות, אף שאינן חברות ציבוריות. כך, למשל, חברות ביטוח וחברות מנהלות של קופות גמל וקרנות פנסיה, מחויבות במינוי מבקר פנים ובכהונה של ועדת ביקורת, אשר דנה בדוחות של מבקר הפנים. לפיכך, המבקרים הפנימיים שמכהנים במרבית החברות הבנות של החברה, פועלים בהתאם ובכפוף להחלטות של ועדות הביקורת של אותן חברות בנות.

4.2.2 תוכנית הביקורת

תוכנית הביקורת היא תוכנית שנתית, הנגזרת מתוכנית ביקורת רב שנתית. סבב הביקורת נשוא התוכנית הרב שנתית נועד ליצור מצב בו במהלך של ארבע שנים מבוקרים כל הנושאים הרלבנטיים לפעילותה של החברה. תוכן תוכנית העבודה נקבע, בין היתר, בהתבסס על סקר מוקדם וממצאיו באשר לבקורת הקיימות בתהליכים ובהתבסס על שינויים רגולטוריים.

4.2.3 התקנים המקצועיים

התקנים המקצועיים המקובלים על פיהם עורך המבקר הפנימי את עבודת הביקורת כאמור בסעיף 4(ב) לחוק הביקורת הפנימית הם כפי שנקבעו על ידי הלשכה הבינלאומית של המבקרים הפנימיים (IIA) ואומצו על ידי לשכת המבקרים הפנימיים - IIA ישראל.

4.2.4 היקף העסקה

היקף הביקורת הפנימית נקבע בתחילת השנה במסגרת אישור תוכנית הביקורת. בשנת 2023 בוצעו בקבוצה 24,180 שעות ביקורת (בשנת 2022 בוצעו 29,325 שעות ביקורת). היקף שעות הביקורת נקבע על בסיס תוכנית ארבע שנתית שבמסגרתה אמורים להיות מבוקרים כל הנושאים הנוגעים לפעילותה של החברה ושל החברות הבנות, כאמור לעיל. בהתאם לתוכנית הרב שנתית נקבעת תוכנית הביקורת השנתית ובהתאם נקבע היקף השעות הנדרשות לצורך ביצועה.

להלן נתונים אודות היקף שעות הביקורת בחברה ובחברות מוחזקות:

שעות שהושקעו	החברה
24,180	הראל ביטוח
5,310	חברות הפנסיה והגמל*
29,490	סה"כ

* הראל פנסיה וגמל, קחצ"ק ולעמיד.

4.2.5 תגמול

מבקר הפנים הינו עובד הראל ביטוח.

שכרו של מבקר הפנים הינו שכר שנקבע בהסכם העסקה של מבקר הפנים, באופן שמונע חשש לפגיעה בשיקול הדעת המקצועי של מבקר הפנים או לפגיעה באי תלותו.

4.2.6 גישה למידע

למבקר הפנימי הוצגו כל המסמכים הרלוונטיים אשר נדרשו, לרבות גישה מתמדת ובלתי אמצעית למערכות המידע של החברה ולכל מידע אחר ולרבות לנתונים כספיים.

4.2.7 דין וחשבון המבקר הפנימי

כל דוחות המבקר הפנימי בחברה הוגשו בכתב. כל דוח הוגש לשרשרת המבוקרים עד מנכ"ל ויו"ר ועדת הביקורת של הדירקטוריון של החברה המבוקרת. בגין כל דוח התקיימה ישיבה של ועדת הביקורת עם המבוקרים באשר לממצאים וכן הוגשה תגובת המבוקרים בכתב.

בסך הכל הוגשו לחברה בתקופת הדוח 72 דוחות ביקורת, והדיון בכולם התקיים בוועדת הביקורת שהתכנסה בסמוך למועד הגשתם.

4.2.8 הערכת הדירקטוריון את פעילות המבקר הפנימי

לדעת הדירקטוריון היקף עבודת הביקורת הפנימית, רציפות פעילותו ותוכנית העבודה של המבקר הינם מספקים בנסיבות העניין ויש בהם כדי להגשים את מטרות הביקורת הפנימית בחברה.

4.3 רואה חשבון מבקר

4.3.1 פרטי רואה חשבון מבקר

4.3.1.1 שם: משרד סומך חייקין KPMG

תאריך תחילת כהונתו: שנת 1999

4.3.1.2 שם השותף המטפל בחברה

מר טל זהרני, רו"ח

4.3.2 גילוי בדבר שכר רואה חשבון מבקר

להלן פירוט שכר רואי החשבון (לא כולל מע"מ), עבור שירותים שניתנו על ידם בשנים 2022-2023 :

שנת 2023

שכר טרחה (באלפי ש"ח) ללא מע"מ				
סה"כ	שירותי מס מיוחדים	אחר	שירותי ביקורת	
8,206	1,108	886	*6,212	הראל ביטוח
132	-	-	132	חברות אחרות
8,338	1,108	886	6,334	סה"כ

שנת 2022

שכר טרחה (באלפי ש"ח) ללא מע"מ				
סה"כ	שירותי מס מיוחדים	אחר	שירותי ביקורת	
8,339	761	3,845	*3,733	הראל ביטוח
172	-	-	172	חברות אחרות
8,511	761	3,845	3,905	סה"כ

* הסכום כולל ביקורת בגין IFRS 17 וסולבנסי.

4.3.3 היערכות החברה ליישום של תקן דיווח כספי בינלאומי (IFRS) מספר 17, חוזי ביטוח ("התקן")

החברה ממשיכה בהיערכות ליישום והטמעה של התקן בדוחותיה הכספיים החל מהתקופות הרבעוניות והשנתיות המתחילות ביום 1 בינואר 2025, וזאת בהתאם למסמך שעניינו "מפת דרכים לאימוץ תקן חשבונאות בינלאומי מספר 17 (IFRS) – עדכון שלישי", שפרסמה רשות שוק ההון, ביטוח וחסכון ביום 1 ביוני 2023.

כחלק מההערכות האמורה, החברה נמצאת בתהליך יישום והטמעה של מערכת ממחושבת מתוצרת SAP לניהול חשבונאי של הנחיות התקן, בסיוע של פירמת Ernst & Young כיועץ חיצוני אשר מלווה את החברה במהלך שלב היישום וההטמעה של התקן, וכן נמצאת בתהליך בחינה של מגוון ההשלכות של אימוץ התקן על דוחותיה הכספיים, לרבות עיצוב ובחינת הנאותות של כלל הבקורות הקשורות למערכות המידע ולתהליכים החדשים כתוצאה מיישום התקן.

4.4 אפקטיביות הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי

בקורות ונהלים לגבי גילוי ובקרה פנימית על דיווח כספי של גוף מוסדי :

4.4.1 בקורות ונהלים לגבי הגילוי

הנהלת הגוף המוסדי, בשיתוף המנכ"ל וסמנכ"ל הכספים של הגוף המוסדי, העריכו לתום התקופה המכוסה בדוח זה את האפקטיביות של הבקורות ונהלים לגבי הגילוי של הגוף המוסדי. על בסיס הערכה זו, מנכ"ל הגוף המוסדי וסמנכ"ל הכספים הסיקו כי לתום תקופה זו הבקורות ונהלים לגבי הגילוי של הגוף המוסדי הינן אפקטיביות על מנת לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על המידע שהגוף המוסדי נדרש לגלות בדוח השנתי בהתאם להוראות הדין והוראות הדיווח שקבע הממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון ובמועד שנקבע בהוראות אלו.

4.4.2 בקרה פנימית על דיווח כספי

במהלך התקופה המכוסה המסתיימת ביום 31 בדצמבר 2023 לא אירע כל שינוי בבקרה הפנימית של הגוף המוסדי על דיווח כספי אשר השפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של הגוף המוסדי על דיווח כספי.

ניר כהן
מנכ"ל

גיא רוטקופף
יו"ר הדירקטוריון

28 במרץ 2024

הצהרה (certification)

אני הח"מ, ניר כהן, מצהיר כי:

1. סקרתי את הדוח השנתי של הראל חברה לביטוח בע"מ (להלן: "חברת הביטוח") לשנת 2023 (להלן: "הדוח").
 2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
 3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות, השינויים בהון העצמי ותזרימי המזומנים של חברת הביטוח למועדים ולתקופות המכוסים בדוח.
 4. אני ואחרים בחברת הביטוח המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי⁹ ולבקרה הפנימית על דיווח כספי¹ של חברת הביטוח; וכך-
 - (א) קבענו בקורות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקורות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לחברת הביטוח, לרבות חברות מאוחדות שלה, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בחברת הביטוח ובאותן חברות, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;
 - (ב) קבענו בקרה פנימית על דיווח כספי, או פיקוחנו על קביעת בקרה פנימית על דיווח כספי, המיועדת לספק מידע סבירה של ביטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים ערוכים בהתאם להוראות הממונה על שוק ההון;
 - (ג) הערכנו את האפקטיביות של הבקורות ונהלים לגבי הגילוי של חברת הביטוח והצגנו את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקורות ונהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכך-
 - (ד) גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של חברת הביטוח על דיווח כספי שאירע ברבעון הרביעי שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של חברת הביטוח על דיווח כספי; וכך-
 5. אני ואחרים בחברת הביטוח המצהירים הצהרה זו גילינו לרואה החשבון המבקר, לדירקטוריון ולוועדת הביקורת של הדירקטוריון של חברת הביטוח, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי:
 - (ה) את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתה של חברת הביטוח לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי; וכך-
 - (ו) כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של חברת הביטוח על דיווח כספי.
- אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

ניר כהן
מנהל כללי

28 במרץ 2024

⁹ כהגדרתם בהוראות חוזר גופים מוסדיים לעניין בקרה פנימית על דיווח כספי – הצהרות, דוחות וגילויים.

הצהרה (certification)

אני הח"מ, אריק פרץ, מצהיר כי:

1. סקרתי את הדוח השנתי של הראל חברה לביטוח בע"מ (להלן: "חברת הביטוח") לשנת 2023 (להלן: "הדוח").
2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות, השינויים בהון העצמי ותזרימי המזומנים של חברת הביטוח למועדים ולתקופות המכוסים בדוח.
4. אני ואחרים בחברת הביטוח המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי¹ ולבקרה הפנימית על דיווח כספי¹ של חברת הביטוח; וכן-
 - (ז) קבענו בקורות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקורות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לחברת הביטוח, לרבות חברות מאוחדות שלה, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בחברת הביטוח ובאותן חברות, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;
 - (ח) קבענו בקרה פנימית על דיווח כספי, או פיקוחנו על קביעת בקרה פנימית על דיווח כספי, המיועדת לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים ערוכים בהתאם להוראות הממונה על שוק ההון;
 - (ט) הערכנו את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של חברת הביטוח והצגנו את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן-
 - (י) גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של חברת הביטוח על דיווח כספי שאירע ברבעון הרביעי שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של חברת הביטוח על דיווח כספי; וכן-
5. אני ואחרים בחברת הביטוח המצהירים הצהרה זו גילינו לרואה החשבון המבקר, לדירקטוריון ולוועדת הביקורת של הדירקטוריון של חברת הביטוח, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי:
 - (יא) את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתה של חברת הביטוח לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי; וכן-
 - (יב) כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של חברת הביטוח על דיווח כספי.

אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

אריק פרץ
משנה למנכ"ל
ומנהל חטיבת כספים ומשאבים

28 במרץ 2024

דוח הדירקטוריון וההנהלה בדבר הבקרה הפנימית על דיווח כספי

ההנהלה, בפיקוח הדירקטוריון, של הראל חברה לביטוח בע"מ (להלן: "חברת הביטוח") אחראית לקביעתה וקיומה של בקרה פנימית נאותה על דיווח כספי. מערכת הבקרה הפנימית של חברת הביטוח תוכננה כדי לספק מידה סבירה של ביטחון לדירקטוריון ולהנהלה של חברת הביטוח לגבי הכנה והצגה נאותה של דוחות כספיים המפורסמים בהתאם להוראות הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון. ללא תלות בטיב רמת התכנון שלהן, לכל מערכות הבקרה הפנימית יש מגבלות מובנות. לפיכך גם אם נקבע כי מערכות אלו הינן אפקטיביות הן יכולות לספק מידה סבירה של בטחון בלבד בהתייחס לעריכה ולהצגה של דוח כספי.

ההנהלה בפיקוח הדירקטוריון מקיימת מערכת בקרות מקיפה המיועדת להבטיח כי עסקאות מבוצעות בהתאם להרשאות ההנהלה, הנכסים מוגנים, והרישומים החשבונאיים מהימנים. בנוסף, ההנהלה בפיקוח הדירקטוריון נוקטת צעדים כדי להבטיח שערוצי המידע והתקשורת אפקטיביים ומנטרים (monitor) ביצוע, לרבות ביצוע נהלי בקרה פנימית.

הנהלת חברת הביטוח בפיקוח הדירקטוריון העריכה את אפקטיביות הבקרה הפנימית של חברת הביטוח על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2023, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במודל הבקרה הפנימית של Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO). בהתבסס על הערכה זו, ההנהלה מאמינה (believes) כי ליום 31 בדצמבר 2023, הבקרה הפנימית של חברת הביטוח על דיווח כספי הינה אפקטיבית.

_____ (חתימה)	גיא רוטקופף	יו"ר הדירקטוריון:
_____ (חתימה)	ניר כהן	מנכ"ל:
_____ (חתימה)	אריק פרץ	משנה למנכ"ל ומנהל חטיבת כספים ומשאבים:

הראל חברה לביטוח בע"מ

פרק 2

דוח הדירקטוריון

תוכן עניינים

2-3	תיאור החברה	1
2-4	מצב כספי ותוצאות הפעולות, נזילות ומקורות מימון	2
2-24	היבטי אחריות תאגידית	3
2-25	ממשל תאגידי	4
2-25	גילוי בנושא יחס כושר פירעון כלכלי	5
2-29	יעדים ואסטרטגיה עסקית	6

הראל חברה לביטוח בע"מ

דוח הדירקטוריון לשנת 2023

דוח הדירקטוריון בפרק זה של הדוח התקופתי כולל גם מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968. מידע צופה פני עתיד הינו מידע בלתי וודאי לגבי העתיד, המבוסס על אינפורמציה שקיימת בחברה במועד הדוח וכולל הערכות של החברה או כוונות שלה, נכון למועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות באופן מהותי מן התוצאות המוערכות או המשתמעות ממידע זה. במקרים מסוימים, ניתן לזהות קטעים המכילים מידע צופה פני עתיד על-ידי הופעת מילים כגון: "החברה/הקבוצה מעריכה", "החברה/הקבוצה סבורה", "צפויה" וכדו', אך ייתכן, כי הופעת מידע צופה פני עתיד יופיע גם בניסוחים אחרים.

דוח הדירקטוריון ליום 31 בדצמבר 2023, מבטא את השינויים העיקריים במצב עסקי הראל חברה לביטוח ("הראל ביטוח" או "החברה") בשנת 2023. דוח הדירקטוריון הינו חלק בלתי נפרד מהדוח התקופתי, על כל חלקיו, ויש לקרוא את הדוח התקופתי כולו כמקשה אחת.

1 תיאור החברה

1.1 כללי

הראל ביטוח הינה חברה פרטית, בשליטה מלאה של הראל השקעות בביטוח ושירותים פיננסיים בע"מ ("הראל השקעות"). הראל השקעות הינה חברה ציבורית, שמנייתיה נסחרות בבורסה לניירות ערך בתל אביב, החל משנת 1982. פעילותה של הראל השקעות, באמצעות חברות שבשליטתה, בשוק הביטוח וחיסכון ארוך טווח וכן בשירותים פיננסיים ושוק ההון ("הקבוצה").

פעילות הביטוח נעשית ע"י החברה.

הפעילות בתחום חיסכון ארוך הטווח נעשית הן באמצעות החברה, באמצעות חברה אחת – הראל פנסיה וגמל בע"מ ("הראל פנסיה וגמל") והן באמצעות חברות בנות, שהינן חברות מנהלות של קופות גמל וקרנות פנסיה, כדלקמן: קרן החיסכון לצבא הקבע - חברה לניהול קופות גמל בע"מ (בשליטה מלאה) ("קחצ"ק") המנהלת קרן השתלמות המיועדת למשרתי קבע וגמלאי צה"ל; לעתיד חברה לניהול קרנות פנסיה בע"מ (בשליטה בשיעור 79%), המנהלת קרן פנסיה ותיקה ("לעתיד").

הפעילות בתחום האשראי נעשית באמצעות החברה הבת - הראל +60 בע"מ ("הראל +60") אשר עוסקת במתן הלוואות מסוג משכנתא רגילה, וכן במתן הלוואות מסוג "משכנתא הפוכה" שהינה הלוואה הניתנת ללווים בני 60 ומעלה, בשעבוד דירת מגורים; במסגרת פעילות ליווי ומימון נדל"ן יזמי המבוצעת בחברה; וכן במסגרת פעילות מתן ערבויות פיננסית ושירותי ייזום ותפעול לתיקי משכנתאות המבוססים על ידי צדדים שלישיים באמצעות החברה ובאמצעות חברה אחת, אי.אס.אי - עזר חברה לביטוח משכנתאות בע"מ ("EMI").

פעילויות תחום האשראי הוצגו בעבר במסגרת מגזרי הפעילות השונים של החברה. החל מהדוחות הכספיים לשנת 2023, החברה מציגה את פעילויות תחום האשראי במסגרת מגזר פעילות חדש - מגזר אשראי.

1.2 בעלי המניות בחברה

הראל השקעות מחזיקה במלוא הון המניות של החברה. בעלי המניות העיקריים בהראל השקעות הינם משפחת המבורגר - יאיר המבורגר, גדעון המבורגר ונורית מנור (בסעיף זה: "בעלי המניות") המחזיקים בכ-48.47% מזכויות ההצבעה ומהון המניות המונפק של הראל השקעות.

ההחזקה של בעלי המניות בהראל השקעות הינה בעיקר באמצעות ג.י.ן ייעוץ כלכלי וניהול השקעות 2017 שותפות מוגבלת בשליטתם ובבעלותם המלאה של בעלי המניות, בה הם מחזיקים כשותפים מוגבלים, באמצעות חברות פרטיות בבעלותם המלאה ("השותפות ג.י.ן") וכן מחזיקים בשותף הכללי בשותפות ג.י.ן.

2 מצב כספי ותוצאות הפעולות, נזילות ומקורות מימון

2.1 שינויים עיקריים בעסקי התאגיד

לעניין עסקאות מהותיות ושינויים נוספים שחלו בתקופת הדוח - ראו סעיף 1.1.7 בפרק הראשון בדוח התקופתי - "תיאור עסקי החברה".

לעניין שינויים שאירעו לאחר תקופת הדוח - ראו סעיף 1.1.8 בפרק הראשון בדוח התקופתי - "תיאור עסקי החברה".

2.2 מלחמת "חברות ברזל"

ביום 7 באוקטובר 2023, פתח ארגון הטרור חמאס במתקפת פתע רצחנית על מדינת ישראל שכללה ירי טילים וחדירת אלפי מחבלים מרצועת עזה לישראל. בעקבות המתקפה הנפשעת הכריזה ממשלת ישראל על מלחמת "חברות ברזל" ("המלחמה"), בוצע גיוס מילואים נרחב והחלה מתקפה על ארגון החמאס הפועל מרצועת עזה. במקביל, התפתחה הסלמה ביטחונית משמעותית גם בגבול הצפון אל מול ארגון הטרור חיזבאללה, וכן הסלמה ביטחונית כתוצאה מפעילות החות'יים בתימן וניסיונותיהם החוזרים ונשנים לפגוע בבטיחות נתיבי השיט בים האדום.

בחודשים הראשונים השפעת המלחמה על המשק הישראלי ועל שוק ההון הייתה ניכרת והתבטאה, בין היתר, בסגירה זמנית ו/או בקיצור שעות העבודה של עסקים רבים, הגבלות על התכנסות במקומות עבודה ואירועים, הגבלות על מערכת החינוך ועוד. צעדים אלה כמו גם גיוס המילואים הנרחב, פינוי מאות אלפי תושבים מאזור עוטף עזה והדרום ומיישובי גבול הצפון, הביאו לצמצום הפעילות במשק ולירידה בפעילות הכלכלית, וכן לתנודתיות רבה בשווקים הפיננסיים ובשער החליפין של השקל אל מול מטבעות זרים, כתוצאה מעליה ברמות הסיכון וחוסר הוודאות.

השפעת המלחמה ניכרת גם על דירוג האשראי של מדינת ישראל. חברת הדירוג מודיס' הודיעה בתחילת חודש פברואר 2024 על הורדת דירוג האשראי של מדינת ישראל לרמה A2 (מרמה של A1), ואף הוסיפה להורדת הדירוג "תחזית שלילית". סוכנות הדירוג פיץ' העבירה את ישראל לרשימת המעקב השלילית, ואילו S&P העבירה את תחזית דירוג החוב של מדינת ישראל לשלילית.

קיימת אי ודאות רבה לגבי השלכות המלחמה על פעילות המשק הישראלי בכלל ועל הפעילות העסקית ותוצאות הפעילות של הקבוצה בפרט. הקבוצה חשופה מתוקף פעילותה לירידות בשווקים הפיננסיים, להאטה בפעילות העסקית במשק, וכן לסיכונים אחרים הנובעים מהמלחמה, וממשיכה לבחון כל העת את השלכות האירועים על פעילות הקבוצה.

בשלב זה לא ניתן לצפות את משך המלחמה ואולם ההערכות הינן שהיא תימשך מספר שבועות נוספים ואולי אף מספר חודשים. לקראת מחצית הרבעון הרביעי של שנת 2023 החל המשק הישראלי להיכנס לשגרה בצל הלחימה. לאור זאת, מדובר באירוע מתגלגל ולא ניתן בשלב זה להעריך את היקף ההשפעה המלא של המלחמה על הקבוצה ועל תוצאותיה.

להלן יפורטו ההשפעות המרכזיות של המלחמה על הקבוצה עד סמוך למועד פרסום הדוחות הכספיים:

א. **המשכיות עסקית**: חברות הקבוצה נערכו במהירות לעבודה במתכונת היברידיה ושומרות על המשכיות עסקית בעבודה אשר מאפשרת מענה מלא ללקוחות ולסוכנים וזאת במקביל לתמיכה בצרכי העובדים.

ב. **תחום הביטוח**: יצוין כי נכון למועד פרסום הדוחות הכספיים לא חל שינוי מהותי בעקבות המלחמה בהיקף החשיפה לסיכוני הביטוח, כמפורט להלן:

ב.1. **תחום ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח**: עיקר החשיפה בעקבות המלחמה עשויה לנבוע מביטוחי ריסק, אובדן כושר עבודה ונכויות ככל ויתגבשו תביעות בתחומים אלו. סמוך למועד פרסום הדוחות הכספיים, להערכת החברה, הגידול בעלות התביעות בתחומים אלה נאמד בסך של כ-88 מיליוני ש"ח לפני מס (כ-58 מיליוני ש"ח לאחר מס). כמו כן, לא זוהה שינוי מהותי בהיקף המשכיות והפדיונות בעקבות המלחמה.

ב.2. **תחום ביטוח בריאות כולל סיעוד**: היקפי החשיפה בעקבות המלחמה בתחום פעילות ביטוח בריאות וסיעוד, אינם מהותיים בשלב זה. סמוך למועד פרסום הדוחות הכספיים, להערכת החברה, הגידול המשוער בעלות התביעות בתחומים אלה נאמד בסך של כ-9 מיליוני ש"ח לפני מס (כ-6 מיליוני ש"ח לאחר מס).

- ב.3. **תחום ביטוח כללי**: ככלל, נזקי רכוש הנובעים מאירוע מלחמה אינם מכוסים במסגרת פוליסת רכוש ולפיכך, להערכת החברה, היקף החשיפה בעקבות המלחמה אינו מהותי בשלב זה.
- ג. **נכסים פיננסיים מנוהלים**: נכון לסמוך למועד פרסום הדוחות הכספיים לא קיימת השפעה מהותית בעקבות המלחמה על המשך מגמת הגידול בסך הנכסים המנוהלים של הקבוצה. אומדן דמי הניהול שלא יגבו בגין פוליסות תלויות תשואה שנמכרו בין השנים 2003-1991 בשל תשואה ריאלית שלילית מצטברת וזאת עד להשגת תשואה חיובית מצטברת, הסתכם סמוך למועד פרסום הדוחות הכספיים בסך של כ-160 מיליוני ש"ח.
- ד. **שינויים בריבית חסרת סיכון ובפרמיית אי הנזילות**: המלחמה גרמה לעלייה של עקום הריבית חסרת הסיכון בתוספת פרמיית אי הנזילות, דבר העשוי לגרום לקיטון בהתחייבויות הביטוחיות. מנגד, לעלייה של עקום הריבית ולירידות בשוקי ההון עשויה להיות השפעה שלילית על שווים של הנכסים הפיננסיים ונכסים אחרים באופן שעשוי להפחית את ההשפעה האמורה לעיל. עם פרוץ המלחמה נרשמו ירידות חדות בשוקי ההון בישראל, ולאחר מכן נרשם תיקון חד כלפי מעלה, ובסה"כ מיום פרוץ המלחמה ועד סמוך למועד פרסום הדוחות הכספיים, נרשמה תשואה חיובית בתיק נכסי הנוסטרו של החברה. יש לציין כי המידע המתואר לעיל אינו מהווה הערכה לגבי תוצאותיה הכספיות של החברה. מידע זה הינו חלקי בלבד ואינו כולל מרכיבים אחרים של רווחים או הפסדים מהשקעות והשפעות נוספות.
- ה. **נזילות, מצב פיננסי ומקורות מימון**: נכון למועד פרסום הדוחות הכספיים, לא קיימת השפעה מהותית בעקבות המלחמה על נזילות הקבוצה. בנוסף, נכון ליום 31 בדצמבר 2023 ולמועד אישור הדוחות הכספיים, הקבוצה עומדת באמות המידה הפיננסיות בגין התחייבויותיה.
- ו. **סיכוני סייבר**: מאז פרוץ המלחמה חל גידול במתקפות הסייבר על ישראל. הקבוצה עוקבת באופן שוטף אחר מפת האיומים המשתנה לאור המצב, ומתאימה את רמת האבטחה והבקורות הנדרשות, בהתאם לרמת הסיכון הנגזרת ממנה.
- ז. **סיכוני אשראי**: למלחמה עלולה להיות השפעה שלילית על היקף הפסדי האשראי. נכון לסמוך למועד פרסום הדוחות הכספיים, טרם נצפתה עליה בהיקף הפסדי האשראי בעקבות המלחמה. לאור חוסר הוודאות המשמעותי שיוצרת המלחמה במשק, אין באפשרות הנהלת החברה להעריך בשלב זה ו/או לאמוד את היקף ההשלכות העתידיות של המלחמה על הפסדי האשראי של הקבוצה. היקף ההשפעה יהיה תלוי בשורה של גורמים, לרבות משך המלחמה ומידת השפעתה על פעילות המשק.
- ח. **אחריות תאגידית**: בעקבות אירועי מלחמת "חרבות ברזל", וכחלק מתפיסת האחריות התאגידית של הראל, החברה נרתמה למען החברה הישראלית שמצויה בימי משבר מהמורכבים שידעה מדינת ישראל והאיצה את הפעילות החברתית שלה ומיקדה את הסיוע שלה לצרכי החברה הישראלית בעת הזו. במסגרת הפעילות האמורה, החברה אימצה, לצד גופים עסקיים אחרים, את קיבוץ כפר עזה וסייעה בגיוס תרומות לטובתו דרך פעילות המוקדים שלה.
- בנוסף, החברה הגבירה את קצב התמיכה שלה במיזמים, יוזמות ועמותות דרך קרן המ.א.ה. ומערך האחריות התאגידית של החברה, לצד עידוד והגברת התנדבויות של עובדים בפעילויות הנוגעות למלחמה והשלכותיה על העורף והמשק. בין היתר, עובדים רבים לקחו חלק במגוון התנדבויות חקלאיות, אריזות ציוד לגנים ובתי ספר לילדי העוטף, התנדבויות עם ילדי הדרום, סיוע בשינוע של ציוד לשטחי כינוס, סיוע לקשישים בבתי אבות ועוד.
- נכון לתאריך הדוח, פעילות החברה ותרומתה בנוגע למלחמה והשלכותיה, מוערכת במיליוני ש"ח.
- יודגש כי הערכות הנהלת החברה בדבר ההשלכות האפשריות של המלחמה על פעילותה של החברה אינן ודאיות ואינן בשליטת החברה. הערכות אלה מבוססות על מיטב ידיעת החברה בשלב זה. הערכות הנהלת החברה מהוות מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בחוק ניירות-ערך התשכ"ח 1968, המבוסס על הערכות החברה למיטב שיפוטה על בסיס המידע הזמין לה בקשר לנושאים אלו. ההערכות עשויות שלא להתממש, כולן או חלקן, או להתממש באופן שונה בשל גורמים שאינם בשליטת החברה ובפרט אירועים מקרו-כלכליים, בטחונים ומדיניים, לרבות החרפה משמעותית ו/או מתמשכת של מצב הלחימה המתקיים בימים אלו.

2.3 תוכנית אסטרטגית רב שנתית בקבוצה

בחודש אוגוסט 2022 התקשרה החברה עם תאגיד יעוץ אסטרטגי בינלאומי מוביל. על בסיס בחינה ועבודה משותפת של החברה ותאגיד הייעוץ כאמור, דירקטוריון החברה החליט בחודש פברואר 2023 על אימוץ תוכנית אסטרטגית רב שנתית בשם "הראל 2030".

אסטרטגיית "הראל 2030" מתמקדת בשלושה נדבכים מרכזיים בפעילות הקבוצה: (1) דיוק ביצועי מרכיבי ליבת תחומי הפעילות; (2) זיקה ללקוח - חיזוק ושיפור מנועי ההפצה בתחומי הפעילות; ו-(3) גיוון מקורות הרווח של הקבוצה. לפרטים נוספים ראו סעיפים 2.7 ו-6 להלן.

2.4 מדיניות חלוקת דיבידנד וחלוקה בפועל

ביום 28 בפברואר 2021 אישר דירקטוריון החברה מדיניות חלוקת דיבידנד לפיה החברה תחלק דיבידנד בשיעור של לפחות 35% מהרווח הכולל על פי הדוחות הכספיים המאוחדים השנתיים שלה וזאת כל עוד החברה תעמוד ביעדים מינימאליים ליחס כושר פירעון מבוסס סולבנסי 2 (בהתאם להחלטת דירקטוריון החברה מחודש מאי 2023, יחס כושר פירעון מינימאלי נקבע על 135% בהתחשב בהוראות הפריסה ועל 110% ללא התחשבות בהוראות המעבר בתקופת הפריסה).

בנוסף, ביום 28 בפברואר 2021 אישר דירקטוריון החברה האם - הראל השקעות מדיניות חלוקת דיבידנד לפיה הראל השקעות תחלק דיבידנד בשיעור של לפחות 30% מהרווח הכולל על פי הדוחות הכספיים המאוחדים השנתיים של הראל השקעות. חלוקת הדיבידנד על ידי הראל השקעות עשויה להיות מושפעת, בין היתר, מהיכולת של החברה לחלק דיבידנד בפועל.

לפרטים אודות דיבידנדים שחולקו בתקופת הדוח - ראו באור 15 ג בדוחות הכספיים.

2.5 התפתחויות בסביבה המקרו כלכלית של הקבוצה

תוצאות הפעילות של הקבוצה מושפעות באופן מהותי מהתשואות המושגות בשוק ההון ומהמצב הכלכלי, הפוליטי והביטחוני בארץ ובעולם. להלן התייחסות לגורמים המרכזיים בסביבה המקרו-כלכלית, אשר משפיעים על פעילות הקבוצה:

2.5.1 כללי

ברבעון הראשון של 2023 נרשמה צמיחה חזקה במרבית השווקים המפותחים אולם קצב הפעילות הכלכלית בעולם התמתן ברבעונים העוקבים וזאת לאור הריבית הגבוהה, המלחמה המתמשכת באוקראינה, ההאטה בתעשייה ובסחר הגלובלי וההאטה בשוק הנדל"ן בסין. ארה"ב ויפן היו הכלכלות הגדולות היחידות שבהן הצמיחה האיצה בשנת 2023. מלחמת "חרבות ברזל" גרמה לעלייה נוספת במתיחות הגיאוגרפית-פוליטית במזרח התיכון, אך השפיעה באופן מתון על השווקים הפיננסיים הגלובליים.

סביבת האינפלציה בעולם התמתנה משמעותית בחלק ניכר מהמדינות, במיוחד במחצית הראשונה של השנה, אך היא עדיין נותרה מעל יעדי הבנקים המרכזיים. לאור זאת, העלאות הריבית בעולם נמשכו אך בקצב מתון יותר בהשוואה לשנת 2022. ברבעון האחרון של השנה מרבית הבנקים המרכזיים הותירו את הריבית על כנה.

2.5.2 התפתחויות במשק הישראלי

המשק הישראלי צמח ב-2% בלבד בשנת 2023 (על פי האומדנים הראשוניים), זאת לאחר שמלחמת חרבות ברזל הובילה להתכווצות חריגה בתוצר ברבעון האחרון של 2023.

2.5.3 שוק המניות

שנת 2023 הייתה אחת מהשנים הטובות ביותר בשווקי המניות הגלובליים, אך זאת לאחר ששנת 2022 הייתה אחת מהשנים הגרועות ביותר מאז שנת 2008. תרמו לכך העלייה בביקושים לטכנולוגיית בינה מלאכותית, הירידה באינפלציה בעולם וסיום תהליך עליית הריבית של הבנקים המרכזיים הגדולים. בישראל הביצועים היחסיים היו חלשים יותר, גם בהשפעת מלחמת חרבות ברזל.

בסיכום שנתי, מדד MSCI העולמי (ברוטו במונחים דולריים) עלה ב-24% בהובלת עלייה של כ-43% במדד

הנאסד"ק בארה"ב (לאחר שבשנת 2022 המדד איבד כשליש מערכו). המדד המקביל של השווקים המתעוררים עלה ב-10%. בישראל מדד ת"א 125 עלה בשיעור מתון יותר של כ-4% בלבד, גם בהשפעת מלחמת חרבות ברזל.

2.5.4 שוק איגרות החוב

למרות המשך עליית הריבית במהלך 2023, מדדי האג"ח המרכזיים בישראל רשמו תשואה חיובית, במיוחד אג"ח של חברות. בסיכום שנתי מדד אג"ח כללי עלה בכ-4%, כאשר מדד אג"ח הממשלתיות עלה ב-1% ומדד אג"ח הקונצרניות עלה ב-6%.

2.5.5 קרנות נאמנות

בסיכום שנת 2023 קרנות הנאמנות רשמו גיוסי נטו של כ-34 מיליארדי ש"ח, בעיקר בשל גיוס שיא של כ-53 מיליארדי ש"ח בקרנות הכספיות וגיוסים של כ-10 מיליארדי ש"ח בקרנות המתמחות בחו"ל. הגיוסים פיצו על קרנות הנאמנות המתמחות באג"ח שפדו כ-25 מיליארדי ש"ח.

2.5.6 קרנות סל

בסיכום שנת 2023 קרנות הסל רשמו גיוסים נטו של כ-16 מיליארדי ש"ח. בהובלת גיוס של כ-11 מיליארדי ש"ח בקרנות המתמחות במניות בחו"ל וכ-4 מיליארדי ש"ח בקרנות המתמחות במניות בישראל.

2.5.7 שוק המט"ח

בסיכום שנת 2023 השקל נחלש ב-2% מול סל המטבעות של בנק ישראל, עם פיחות של 3% מול הדולר ו-7% מול האירו. הפיחות המהיר בשקל שנרשם כתוצאה מפרוץ המלחמה באוקטובר 2023 נמחק במלואו, גם לאור צעדי בנק ישראל שמכר דולרים מיתרות המט"ח. בסוף 2023 יתרות המט"ח של בנק ישראל היו גבוהות יותר מרמתן בתחילת המלחמה.

2.5.8 אינפלציה

במהלך שנת 2023 האינפלציה עמדה על 3.3% (המדד הידוע האחרון בסוף 2023), ירידה לעומת 5.3% בסוף שנת 2022. עליות בולטות במחירים נרשמו בסעיפי הדיור, התחבורה והמוון. ירידה נרשמה בסעיפי ההלבשה-הנעלה והריהוט-ציוד לבית.

2.5.9 ריבית בנק ישראל

תהליך עליית ריבית בנק ישראל נמשך גם בשנת 2023 והסתיים בחודש מאי 2023 כאשר הריבית עלתה לשיעור של 4.75%, הרמה הגבוהה ביותר מאז סוף 2006. מאז בנק ישראל הותיר את הריבית ללא שינוי עד לסוף השנה.

בתחילת אוקטובר 2023, בעקבות מלחמת חרבות ברזל, בנק ישראל הודיע על מכירה של עד 30 מיליארדי דולר מיתרות המט"ח שלו כדי למתן את הלחצים לפיחות השקל, לצד פעולות נוספות הכוללות גם סיוע ממוקד למשקי הבית ולעסקים שנפגעו וכן גיבוש מתווה הקלות ללווים ביחד עם הבנקים המסחריים.

2.5.10 אירועים מהותיים לאחר תאריך הדוח

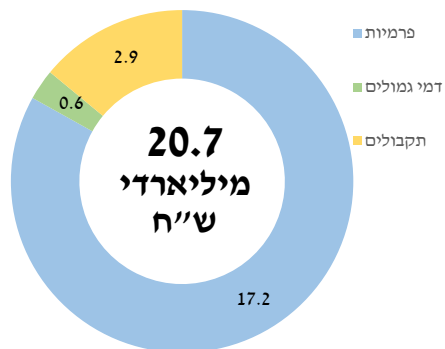
בתחילת שנת 2024 בנק ישראל הפחית את הריבית ב-0.25% לרמה של 4.5%. האינפלציה בשנת 2023, שהתפרסמה באמצע ינואר 2024, עמדה על 3%.

סוכנות הדירוג הבינלאומית Moody's הורידה בפברואר 2024 את דירוג האשראי של ישראל לרמה A2 (מרמה של A1) ואף הוסיפה להורדת הדירוג "תחזית שלילית".

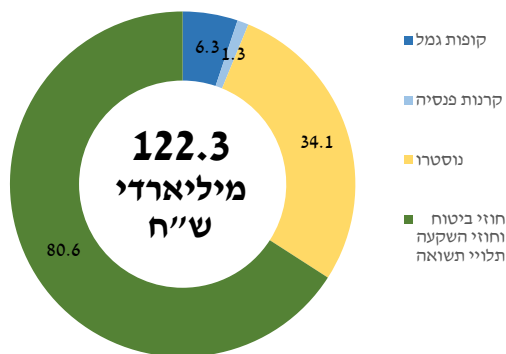
במסגרת עדכון תקציב המדינה הממשלה הודיעה על העלאת שיעור המע"מ ב-1%, ל-18%, החל מתחילת שנת 2025.

2.6 תמצית נתונים מהדוחות הכספיים המאוחדים של הראל ביטוח

נתוני פרמיות שהורווחו ברוטו, דמי גמולים ותקבולים בגין חוזי השקעה:

נכסים מנוהלים בקבוצה:

סך הנכסים המנוהלים בקופות הגמל וקרנות הפנסיה אינם נכללים בדוחות הכספיים המאוחדים של החברה

תקבולים בגין חוזי השקעה לא נכללים בסעיף הפרמיות, אלא נזקפים ישירות להתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה. סביבת הריבית הגבוהה והירידה באטרקטיביות של שוקי ההון ביחס לפיקדונות הבנקאיים, הביאו לכך שבתקופת הדוח הסתכמו התקבולים בגין חוזי השקעה שנוקפו ישירות לעתודות חוזי השקעה בסך של כ-2.9 מיליארדי ש"ח, לעומת כ-3.9 מיליארדי ש"ח בתקופה המקבילה אשתד.

2.6.1 רווח (הפסד) כולל לפי מגזרים (מיליוני ש"ח):

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר	לתקופה של שלושה חודשים שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		שינוי ב- %	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		הערות
	2021	2022		2023	2022	
מגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח						
725	(39)	11	-	(813)	105	א ביטוח חיים
3	1	1	33	3	4	ב פנסייה
2	1	-	-	-	1	ב גמל
730	(37)	12	-	(810)	110	סך הכל מגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח
מגזר ביטוח כללי						
						ג
* (79)	* (5)	(48)	47	* (34)	(50)	רכב חובה
* (66)	* (45)	37	(97)	* (259)	(8)	רכב רכוש
* 113	* 30	60	53	* 98	150	ענפי רכוש ואחרים
* 54	* (3)	13	(14)	* 160	138	ענפי חבויות אחרים
25	-	-	-	-	-	ביטוח משכנתאות
47	(23)	62	-	(35)	230	סך הכל מגזר ביטוח כללי
* 510	* 422	69	(86)	* 767	109	ד מגזר ביטוח בריאות
* 21	* 12	17	40	* 40	56	ה מגזר אשראי
* 440	* (72)	(40)	(61)	* (420)	(164)	לא מיוחס למגזרי פעילות
1,748	302	120	-	(458)	341	סך הכל לפני מס
525	86	30	-	(205)	96	הוצאות מס (הטבת מס)
1,223	216	90	-	(253)	245	סך הכל רווח (הפסד) כולל לאחר מס
מיוחס ל:						
1,222	216	89		(253)	244	בעלים של החברה
1	**-	1		**-	1	זכויות שאינן מקנות שליטה
22%	19%	9%		(5%)	6%	תשואה להון עצמי במונחים שנתיים

* הוצג מחדש כתוצאה מהצגה לראשונה של מגזר אשראי, ראו גם סעיף 1.1 לעיל
**קטן מ-1 מיליוני ש"ח

תוצאות פעילות הקבוצה מושפעות במידה ניכרת משינויים בשוקי ההון, המשפיעים על הנכסים הפיננסיים של הקבוצה וכןגזרת גם על המרווח הפיננסי ועל דמי הניהול הנגבים בניהול נכסי העמיתים של פוליסות משתתפות ברווחים, עמיתי קרנות הפנסייה וקופות הגמל. בנוסף, תוצאות הקבוצה מושפעות בין היתר, גם משינויי ריבית, משינויים ורפורמות רגולטוריות, ומעדכונים ומחקרים אקטואריים.

התוצאות בתקופת הדוח וברבעון הרביעי, הושפעו משיפור בתשואות נוסטרו ריאלית בשוק ההון (תשואה חיובית בתקופת הדוח וברבעון הרביעי) וזאת בהשוואה לתשואות נוסטרו ריאלית שלילית בתקופה המקבילה אשתקד וברבעון המקביל אשתקד).

כמו כן, התוצאות בתקופת הדוח וברבעון הרביעי הושפעו משינויים של עקום הריבית המשמש בחישוב ההתחייבויות הביטוחיות (שינויים של עקום הריבית חסרת הסיכון וירידה של פרמיית אי הנזילות), ומשינויים בפער בין השווי ההוגן של הנכסים הלא סחירים לערכם בספרים. בנוסף, בתקופת הדוח (ברבעון השלישי) עודכן שיעור הריבית המשמש בחישוב העתודות לגמלה ואובדן כושר עבודה בביטוח חיים, והעתודות לתביעות בתשלום בענף סיעוד.

התוצאות בתקופה המקבילה אשתקד וברבעון המקביל אשתקד הושפעו מעלייה של עקום הריבית המשמש בחישוב ההתחייבויות הביטוחיות (עלייה של עקום הריבית חסרת הסיכון ועלייה של פרמיית אי הנזילות), ומשינויים בפער בין השווי ההוגן של הנכסים הלא סחירים לערכם בספרים. בנוסף, בתקופה המקבילה אשתקד עודכן שיעור הריבית המשמש בחישוב העתודות לגמלה ואובדן כושר עבודה בביטוח חיים, והעתודות לתביעות בתשלום בענף סיעוד (ברבעון השני), ועודכן שיעור הריבית המשמש בחישוב עתודות פעילים בענף סיעוד (ברבעון הרביעי).

לפרוט נוסף ראו סעיף 2.6.2 (א) ו-(ו).

א. ביטוח חיים - התוצאות בתקופת הדוח ובתקופה המקבילה אשתקד, הושפעו בעיקר מתשואות שוק ההון כפי שתואר לעיל, ומאי גביית דמי ניהול משתנים בהתאם למנגנון גביית דמי הניהול הקבוע בהסדר התחיקתי, כמפורט להלן.

ההכנסות מדמי ניהול הסתכמו בתקופת הדוח וברבעון הרביעי בסך של כ-502 מיליוני ש"ח וכ-124 מיליוני ש"ח, בהתאמה, לעומת סך של כ-513 מיליוני ש"ח וכ-125 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה וברבעון המקביל אשתקד, בהתאמה.

בתקופת הדוח, נרשמה תשואה ריאלית חיובית בפוליסות משתתפות ברווחים שנמכרו בין השנים 1991-2003. עם זאת, בשל תשואה ריאלית שלילית מצטברת על פוליסות כאמור, הראל ביטוח לא רשמה דמי ניהול משתנים מתחילת שנת 2022, אלא דמי ניהול קבועים בלבד. בהתאם למנגנון גביית דמי הניהול הקבוע בהסדר התחיקתי, חברת ביטוח לא תגבה דמי ניהול משתנים בגין פוליסות משתתפות ברווחים שנמכרו בין השנים 1991-2003 עד להשגת רווחי השקעה בגין הנכסים העומדים כנגד התחייבויות תלויות תשואה, שיכסו את הפסדי ההשקעה שנצברו. נכון ליום 31 בדצמבר 2023, אומדן דמי הניהול שלא יגבו בשל התשואה הריאלית השלילית המצטברת עד להשגת תשואה חיובית מצטברת, הסתכם בסך של כ-276 מיליוני ש"ח (נכון ליום 31 בדצמבר 2022 כ-415 מיליוני ש"ח). יצוין כי, סמוך למועד פרסום הדוחות הכספיים, אומדן דמי הניהול שלא יגבו כאמור הסתכם בסך של כ-160 מיליוני ש"ח.

בתקופת הדוח חל שיפור חיתומי בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד שנובע בעיקרו מגידול ברווח ממוצרי סיכונים בשל המשך הגידול בפעילות וקישון בכמות התביעות בכיסוי אובדן כושר עבודה. השיפור החיתומי כאמור, קוזז ברבעון הרביעי בשל גידול בכמות התביעות בעקבות מלחמת חרבות ברזל. השפעת המלחמה הסתכמה בסך של כ-88 מיליוני ש"ח (פרט וקבוצתי) - לפירוט נוסף ראו סעיף 2.2.

בנוסף, התוצאות בתקופת הדוח וברבעון הרביעי הושפעו מעדכון הנחות בעקבות מחקר שביצעה החברה בקשר עם שיעור התחלואה בענף מחלות קשות. השפעת האמור הביאה לקישון בהתחייבויות הביטוחיות. לפירוט נוסף ראו סעיף 2.6.2 (ד).

התוצאות בתקופה המקבילה אשתקד הושפעו מיישום חוזר בדבר עדכון מערך ההנחות הדמוגרפי בביטוח חיים ולקרנות הפנסיה, ומעדכון מחקר בקשר עם גיל פרישה ושיעור מימוש גמלה. ההשפעה הכוללת של האמור הביאה לגידול בהתחייבויות הביטוחיות. לפירוט נוסף ראו סעיף 2.6.2 (ב)-(ג).

כמו כן, התוצאות בתקופה המקבילה אשתקד בענף מחלות קשות הושפעו מעדכון קצב התפתחות ההוצאות במודל האקטוארי. השפעת האמור הביאה לגידול בהתחייבויות הביטוחיות. לפירוט נוסף ראו סעיף 2.6.2 (ט).

ב. פנסיה וגמל - התוצאות הושפעו מתשואות שוק ההון כפי שתואר לעיל.

ג. ביטוח כללי -

1. ענף רכב חובה וענפי חבויות - התוצאות הושפעו מתשואות שוק ההון כפי שתואר לעיל.

התוצאות בתקופת הדוח וברבעון הרביעי הושפעו משינויים של עקום הריבית המשמש בחישוב ההתחייבויות הביטוחיות (שינויים של עקום הריבית חסרת הסיכון וירידה של פרמיית אי הנזילות), ומשינויים בפער בין השווי ההוגן של הנכסים הלא סחירים לערכם בספרים. בתקופת הדוח נרשם קישון בהתחייבויות הביטוחיות (ברבעון הרביעי נרשם גידול בהתחייבויות הביטוחיות). לפירוט נוסף ראו סעיף 2.6.2 (י).

ההתחייבויות בביטוח כללי מחושבות החל מהרבעון השני של שנת 2022 לפי מודל "נוהג מיטבי מלא", לפירוט נוסף ראו באור 4ה34 בדוחות הכספיים.

התוצאות בתקופה המקבילה אשתקד וברבעון המקביל אשתקד הושפעו מעלייה חדה של עקום הריבית המשמש בחישוב ההתחייבויות הביטוחיות (עלייה של עקום הריבית חסרת הסיכון ועלייה של פרמיית אי הנזילות), ומשינויים בפער בין השווי ההוגן של הנכסים הלא סחירים לערכם בספרים, אשר הביאו לקישון בהתחייבויות הביטוחיות.

ענף רכב חובה - בתקופת הדוח וברבעון הרביעי חל שיפור חיתומי בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד ולרבעון המקביל אשתקד, בעיקר כתוצאה מטיוב התיק, וקישון בעלות התביעה הממוצעת אשר קוזז בשל התפתחות שלילית בגין שנים קודמות במספר קולקטיבים וגידול בהפסד בגין עסקי הפול.

ענפי חבויות - התוצאות בתקופת הדוח וברבעון הרביעי הושפעו משיפור חיתומי בהשוואה לתקופה מקבילה אשתקד ולרבעון מקביל אשתקד, בעיקר כתוצאה מהתפתחות חיובית בגין שנים קודמות.

2. ענף רכב רכוש, ענפי רכוש ואחרים - התוצאות הושפעו מתשואות שוק ההון כפי שתואר לעיל.

ענף רכב רכוש - בתקופת הדוח וברבעון הרביעי חל שיפור חיתומי בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד, בעיקר כתוצאה מעלייה בפרמיה הממוצעת וקיטון בהפרשה לפרמיה בחסר (בתקופה המקבילה אשתקד נרשמה הפרשה לפרמיה בחסר). תוצאות הרבעון המקביל אשתקד הושפעו בעיקר מגידול בכמות התביעות ומגידול בעלות התביעה הממוצעת אשר הביאו לרישום פרמיה בחסר.

ענפי רכוש ואחרים - התוצאות בתקופת הדוח וברבעון הרביעי הושפעו משיפור חיתומי בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד ולרבעון המקביל אשתקד בעיקר בענפי רכוש ודירות כתוצאה מגידול בפעילות.

בנוסף, התוצאות בתקופת הדוח וברבעון הרביעי הושפעו מעדכון אומדן ההתחייבויות הביטוחיות בענף ערבויות חוק המכר, כך שההתחייבויות ישקפו את סיכוני האשראי המותאמים של המבוטחים. השפעת האמור הביאה לקיטון בהתחייבויות הביטוחיות בסך של כ-15 מיליוני ש"ח לפני מס.

ד. מגזר בריאות - התוצאות הושפעו מתשואות שוק ההון כפי שתואר לעיל.

1. ענף סיעוד פרט - תוצאות ענף זה, מושפעות בין היתר, משינוי בעתודת ה-LAT. השינוי בעתודת ה-LAT נובע, בין היתר, משינויים של עקום הריבית חסרת הסיכון, משינויים של פרמיית אי הנזילות, משינויים בפער בין השווי ההוגן של הנכסים הלא סחירים לערכם בספרים, ומשינויים אחרים.

נכון ליום 31 בדצמבר 2023 יתרת עתודת ה-LAT הינה אפס (בדומה ליתרת עתודת ה-LAT ביום 31 בדצמבר 2022), זאת מבלי שיהיה צורך להשתמש בעודף שווי הוגן של הנכסים הלא סחירים המוקצים לענף סיעוד פרט.

התוצאות בתקופת הדוח וברבעון הרביעי הושפעו מעדכון הנחות בעקבות מחקרים שביצעה החברה בקשר עם שיעור התחלואה בענף סיעוד פרט. השפעת האמור הביאה לגידול בהתחייבויות הביטוחיות. לפירוט נוסף ראו סעיף 2.6.2 (ז).

בתקופה המקבילה אשתקד (ברבעון הראשון אשתקד), העלייה החדה של עקום הריבית המשמש בחישוב ההתחייבויות הביטוחיות (עלייה של עקום הריבית חסרת הסיכון ועלייה של פרמיית אי הנזילות), הביאה לאיפוס עתודת ה-LAT, זאת מבלי שיהיה צורך להשתמש בעודף שווי הוגן של הנכסים הלא סחירים המוקצים לענף סיעוד פרט.

בנוסף, התוצאות בתקופה המקבילה אשתקד וברבעון המקביל אשתקד הושפעו מעדכון הנחות בעקבות מחקרים שביצעה החברה בקשר עם שיעור הביטולים, התחלואה והתמותה בענף סיעוד פרט. השפעת האמור הביאה לגידול בהתחייבויות הביטוחיות.

כמו כן, תוצאות התקופה המקבילה אשתקד הושפעו מהרעה חיתומית לאור עלייה בכמות התביעות שהוגשו.

לפירוט נוסף ראו סעיף 2.6.2 (ז).

2. ענף בריאות - בתקופת הדוח חל שיפור חיתומי בפוליסות קבוצתיות וכן חל שיפור חיתומי בכיסוי תרופות ובמוצר תאונות אישיות. השפעה זו קווצה בשל עלייה בכמות התביעות בכיסוי אמבולטורי ובשל גידול בכמות התביעות בכיסוי תאונות בעקבות מלחמת חרבות ברזל (ברבעון הרביעי). השפעת המלחמה הסתכמה בסך של כ-9 מיליוני ש"ח - לפירוט נוסף ראו סעיף 2.2. תוצאות התקופה המקבילה אשתקד הושפעו מהרעה חיתומית בפוליסות קבוצתיות ומעלייה בכמות התביעות בכיסוי תרופות ואמבולטורי.

בנוסף, התוצאות בתקופת הדוח וברבעון הרביעי הושפעו מעדכון הנחות בעקבות מחקרים שביצעה החברה בקשר עם הנחות התחלואה המשמשות בחישוב עתודת פעילים בכיסוי אמבולטורי. לפירוט נוסף ראו סעיף 2.6.2 (ח).

התוצאות בתקופה המקבילה אשתקד הושפעו מעדכון הנחות בעקבות מחקרים שביצעה החברה בקשר עם שיעורי הביטולים והתחלואה בפוליסות בריאות פרט. לפירוט נוסף ראו סעיף 2.6.2 (ח).

בנוסף, התוצאות בתקופה המקבילה אשתקד הושפעו מיישום חוזר בדבר עדכון מערך ההנחות הדמוגרפי בביטוח חיים ולקרנות הפנסיה אשר הביא לגידול בהתחייבויות הביטוחיות. לפירוט נוסף ראו סעיף 2.6.2 (ב).

כמו כן, התוצאות בתקופה המקבילה אשתקד בענף סיעוד פרט ובענף בריאות פרט הושפעו מעדכון

קצב התפתחות ההוצאות במודל האקטוארי. השפעת האמור הביאה לקטון בהתחייבויות הביטוחיות. לפירוט נוסף ראו סעיף 2.6.2 (ט).

ה. מגזר אשראי - הגידול ברווחיות בתקופת הדוח וברבעון הרביעי נובע בין היתר מהמשך גידול בפעילות ועליה במרווח המימוני.

2.6.2 השפעות מיוחדות על הרווח (ההפסד) הכולל בתקופת הדוח, לפני מס (מיליוני ש"ח):

החברה מתייחסת להשפעות מיוחדות כרווח או הפסד שאינו במהלך העסקים הרגיל של החברה, לרבות שינויים אקטואריים כתוצאה ממחקרים ושינויים במודלים האקטואריים, השפעות חריגות כתוצאה מהפחתת עודפי עלות שנוצרו במהלך צירופי עסקים והוצאות חריגות כתוצאה מיישום תוכנית אסטרטגית רב שנתית "הראל 2030" שמתמקדת בשלושה נדבכים מרכזיים בפעילות הקבוצה: דיוק ביצועי מרכיבי ליבת תחומי הפעילות; חיזוק ושיפור מנועי ההפצה בתחומי הפעילות; וגיוון מקורות הרווח של הקבוצה ("השפעות מיוחדות").

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר	לתקופה של שלושה חודשים שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		שינוי	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		הערות
	2021	2022		2023	2022	
1,748	302	120	799	(458)	341	הרווח (ההפסד) הכולל לתקופה כפי שפורסם בדוח הכספי, לפני מס
						מגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח
-	-	-	(51)	227	176	א עדכון שיעור הריבית המשמש בחישוב העתודות לגמלה ואובדן כושר עבודה
-	-	-	279	(279)	-	ב יישום חוזר בעניין עדכון מערך ההנחות הדמוגרפי
-	(51)	-	51	(51)	-	ג עדכון מחקר בקשר עם שיעור פרישה ושיעור מימוש גמלה
-	-	90	90	-	90	ד עדכון הנחות בעקבות מחקרים - מחלות קשות
-	-	-	23	(23)	-	ט עדכון בקשר עם התפתחות ההוצאות במודל האקטוארי
						מגזר ביטוח בריאות
(157)	-	-	(764)	764	-	ה בדיקת נאותות העתודות (LAT) - סיעוד פרט
-	-	-	27	15	42	ו עדכון שיעור הריבית המשמש בחישוב עתודת תביעות בתשלום - סיעוד פרט וקבוצתי
-	763	-	(763)	763	-	ז עדכון שיעור הריבית המשמש בחישוב עתודת פעילים - סיעוד פרט
-	(358)	(50)	308	(358)	(50)	ח עדכון הנחות בעקבות מחקרים - סיעוד
300	28	(24)	(52)	28	(24)	ט עדכון הנחות בעקבות מחקרים - בריאות פרט
-	-	-	(178)	178	-	עדכון בקשר עם התפתחות ההוצאות במודל האקטוארי
-	-	-	12	(12)	-	ב יישום חוזר בעניין עדכון מערך ההנחות הדמוגרפי
						מגזר ביטוח כללי
(202)	91	(93)	(441)	524	83	י השפעות ריבית
-	-	-	(75)	75	-	י עדכונים אקטואריים
-	*(6)	(14)	(59)	*(13)	(72)	הוצאות חריגות כתוצאה מהפחתת עודפי עלות שנוצרו ברכישות של פעילויות ו/או חברות ומיישום תוכנית אסטרטגית רב שנתית "הראל 2030"
(59)	467	(91)	(1,593)	1,838	245	סה"כ השפעות, לפני מס
1,807	(165)	211	2,392	(2,296)	96	סה"כ רווח (הפסד) כולל לפני מס, בנטרול ההשפעות המיוחדות

* הוצג מחדש

- א. התוצאות בתקופת הדוח הושפעו מקיטון בהתחייבויות הביטוחיות בסך של כ-166 מיליוני ש"ח לפני מס בשל עדכון שיעור הריבית המשמש בחישוב עתודת גמלאות בתשלום והעתודה המשלימה לגמלה (קיטון בהתחייבויות בגין פוליסות הכוללות מרכיב חיסכון עד שנת 1990 בסך של כ-91 מיליוני ש"ח וקיטון בהתחייבויות בגין פוליסות הכוללות מרכיב חיסכון שאינו תלוי תשואה משנת 2004 בסך של כ-75 מיליוני ש"ח), ומקיטון בהתחייבויות הביטוחיות בסך של כ-10 מיליוני ש"ח לפני מס בשל עדכון שיעור הריבית המשמש בחישוב עתודות לתביעות אובדן כושר עבודה בתשלום (עודכן ברבעון השלישי).
- התוצאות בתקופה המקבילה אשתקד הושפעו מקיטון בהתחייבויות הביטוחיות בסך של כ-222 מיליוני ש"ח לפני מס בשל עדכון שיעור הריבית המשמש בחישוב עתודת גמלאות בתשלום והעתודה המשלימה לגמלה (קיטון בהתחייבויות בגין פוליסות הכוללות מרכיב חיסכון עד שנת 1990 בסך של כ-27 מיליוני ש"ח, קיטון בהתחייבויות בגין פוליסות הכוללות מרכיב חיסכון עד שנת 2003 בסך של כ-154 מיליוני ש"ח, וקיטון בהתחייבויות בגין פוליסות הכוללות מרכיב חיסכון שאינו תלוי תשואה משנת 2004 בסך של כ-41 מיליוני ש"ח), ומקיטון בהתחייבויות הביטוחיות בסך של כ-5 מיליוני ש"ח לפני מס בשל עדכון שיעור הריבית המשמש בחישוב עתודות לתביעות אובדן כושר עבודה בתשלום (עודכן ברבעון השני אשתקד).
- ב. התוצאות בתקופה המקבילה אשתקד הושפעו מיישום חוזר ביטוח שעניינו "תיקון הוראות החוזר המאוחד לעניין מדידת התחייבויות - עדכון מערך ההנחות הדמוגרפי בביטוח חיים ולקרנות הפנסיה" ("החוזר"). בעקבות יישום החוזר, נרשם גידול בהתחייבויות הביטוחיות במגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח בסך של כ-279 מיליוני ש"ח לפני מס (גידול בהתחייבויות בגין פוליסות הכוללות מרכיב חיסכון עד שנת 1990 בסך של כ-80 מיליוני ש"ח, גידול בהתחייבויות בגין פוליסות הכוללות מרכיב חיסכון עד שנת 2003 בסך של כ-134 מיליוני ש"ח, גידול בהתחייבויות בגין פוליסות הכוללות מרכיב חיסכון משנת 2004 שאינו תלוי תשואה בסך של כ-20 מיליוני ש"ח, וגידול בהתחייבויות בגין פוליסות הכוללות מרכיב חיסכון משנת 2004 תלוי תשואה בסך של כ-45 מיליוני ש"ח) וגידול בהתחייבויות הביטוחיות במגזר ביטוח בריאות בסך של כ-12 מיליוני ש"ח לפני מס (עודכן ברבעון השני אשתקד).
- ג. בתקופה המקבילה אשתקד וברבעון המקביל אשתקד נרשם גידול בהתחייבויות הביטוחיות בסך של כ-51 מיליוני ש"ח לפני מס בשל עדכון מחקר בקשר עם גיל פרישה ושיעור מימוש גמלה (גידול בהתחייבויות בגין פוליסות הכוללות מרכיב חיסכון עד שנת 2003 בסך של כ-65 מיליוני ש"ח, וקיטון בהתחייבויות בגין פוליסות הכוללות מרכיב חיסכון עד שנת 1990 בסך של כ-14 מיליוני ש"ח).
- ד. התוצאות בתקופת הדוח וברבעון הרביעי הושפעו מעדכון הנחות בעקבות מחקר שביצעה החברה בקשר עם שיעור התחלואה בענף מחלות קשות. השפעת האמור הביאה לקיטון בהתחייבויות הביטוחיות בסך של כ-90 מיליוני ש"ח לפני מס.
- ה. מגזר ביטוח בריאות, ענף סיעוד פרט - בתקופה המקבילה אשתקד (ברבעון הראשון אשתקד) העלייה החדה של עקום הריבית המשמש בחישוב ההתחייבויות הביטוחיות, הביאה לאיפוס עתודת ה-LAT בסך של כ-764 מיליוני ש"ח, זאת מבלי שיהיה צורך להשתמש בעודף שווי הוגן של הנכסים הלא סחירים המוקצים לענף סיעוד פרט.
- השינוי בעתודת ה-LAT בשנת 2021, הושפע בעיקרו מירידה חדה של עקום הריבית המשמש בחישוב ההתחייבויות הביטוחיות ומשינויים בפער בין השווי הוגן של הנכסים הלא סחירים לערכם בספרים אשר הביאו לגידול בהתחייבויות הביטוחיות בסך של כ-936 מיליוני ש"ח. השפעה זו קווצה בחלקה כתוצאה מיישום חוזר לעניין עדכון נוסחת חישוב פרמיית אי הנזילות המתווספת לעקום הריבית חסרת הסיכון אשר הביאה לקיטון בהתחייבויות הביטוחיות בסך של כ-863 מיליוני ש"ח. ליתר פירוט ראו באור 3'ג(1)ו(1) בדוחות הכספיים.
- ו. מגזר בריאות, ענף סיעוד - התוצאות בתקופת הדוח וברבעון השלישי הושפעו מקיטון בהתחייבויות הביטוחיות בסך של כ-42 מיליוני ש"ח לפני מס בשל עדכון שיעור הריבית המשמש בחישוב עתודות תביעות בתשלום בענפי סיעוד פרט וקבוצתי.
- התוצאות בתקופה המקבילה אשתקד וברבעון המקביל אשתקד הושפעו מקיטון בהתחייבויות הביטוחיות בסך של כ-763 מיליוני ש"ח לפני מס בשל עדכון שיעור הריבית המשמש בחישוב עתודות פעילים בענף סיעוד פרט. כמו כן, התוצאות בתקופה המקבילה אשתקד הושפעו מקיטון בהתחייבויות הביטוחיות בסך של כ-15 מיליוני ש"ח לפני מס בשל עדכון שיעור הריבית המשמש בחישוב עתודות תביעות בתשלום בענף סיעוד פרט (עודכן ברבעון השני אשתקד).
- ז. התוצאות בתקופת הדוח וברבעון הרביעי הושפעו מעדכון הנחות בעקבות מחקרים שביצעה החברה בקשר עם שיעורי התחלואה בענף סיעוד. השפעת האמור הביאה לגידול בהתחייבויות הביטוחיות בסך של כ-50 מיליוני ש"ח לפני מס.

התוצאות בתקופה המקבילה אשתקד וברבעון המקביל אשתקד הושפעו מעדכון הנחות בעקבות מחקרים שביצעה החברה בקשר עם שיעורי הביטולים, התחלואה והתמותה בענף סיעוד אשר הביאו לגידול בהתחייבויות הביטוחיות בסך של כ-358 מיליוני ש"ח לפני מס (סך של כ-351 מיליוני ש"ח בסיעוד פרט, וסך של כ-7 מיליוני ש"ח בסיעוד קבוצתי).

ח. התוצאות בתקופת הדוח וברבעון הרביעי הושפעו מעדכון הנחות בעקבות מחקרים שביצעה החברה בקשר עם הנחות התחלואה המשמשות בחישוב עתודת פעילים בכיסוי אמבולטורי. השפעת האמור הביאה לגידול בהתחייבויות הביטוחיות בסך של כ-24 מיליוני ש"ח לפני מס.

התוצאות בתקופה המקבילה אשתקד הושפעו מעדכון הנחות בעקבות מחקרים שביצעה החברה בקשר עם שיעור הביטולים והתחלואה בענף בריאות פרט אשר הביאו לקיטון בהתחייבויות הביטוחיות בסך של כ-28 מיליוני ש"ח לפני מס.

בשנת 2021 הושלם מחקר בקשר עם עלות התביעות בענף בריאות פרט. השפעת האמור הביאה לקיטון בהתחייבויות הביטוחיות בסך של כ-300 מיליוני ש"ח לפני מס.

ט. בתקופה המקבילה אשתקד עודכן קצב התפתחות ההוצאות במודל האקטוארי. השפעת האמור הביאה לקיטון בהתחייבויות הביטוחיות בסך של כ-155 מיליוני ש"ח לפני מס (ענף סיעוד פרט - קיטון בהתחייבויות הביטוחיות בסך של כ-120 מיליוני ש"ח, ענף בריאות פרט - קיטון בהתחייבויות הביטוחיות בסך של כ-58 מיליוני ש"ח, ענף מחלות קשות - גידול בהתחייבויות הביטוחיות בסך של כ-23 מיליוני ש"ח).

י. מגזר ביטוח כללי - התוצאות בתקופת הדוח וברבעון הרביעי הושפעו משינויים של עקום הריבית המשמש בחישוב ההתחייבויות הביטוחיות ומשינויים בפער בין השווי ההוגן של הנכסים הלא סחירים לערכם בספרים.

התוצאות בתקופה המקבילה אשתקד וברבעון המקביל אשתקד הושפעו מעלייה חדה של עקום הריבית המשמש בחישוב ההתחייבויות הביטוחיות ומשינויים בפער בין השווי ההוגן של הנכסים הלא סחירים לערכם בספרים.

התוצאות בשנת 2021, הושפעו מירידה חדה של עקום הריבית חסרת הסיכון ומשינויים בפער בין השווי ההוגן של הנכסים הלא סחירים לערכם בספרים. השפעה זו קוזה בחלקה כתוצאה מיישום חוזר לעניין עדכון נוסחת חישוב פרמיית אי הנזילות המתוספת לעקום הריבית חסרת הסיכון. ליתר פירוט ראו באור ג'1(1)ו) בדוחות הכספיים.

להלן פירוט ההשפעה בפילוח לפי ענפים:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר	לתקופה של שלושה חודשים שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2021	2022	2023	2022	
					שינויים של עקום הריבית ושל הפער בין השווי ההוגן של הנכסים הלא סחירים לערכם בספרים לרבות עדכונים אקטוארים:
					רכב חובה
(111)	35	(46)	218	13	
-	-	(16)	-	(1)	רכב רכוש
(151)	56	(31)	306	71	חבויות
					השפעת יישום חוזרים:
21	-	-	-	-	רכב חובה
39	-	-	-	-	חבויות
(202)	91	(93)	524	83	סה"כ השפעות על הרווח (הפסד), לפני מס
					עדכונים אקטוארים:
					רכב חובה
-	-	-	7	-	
					חבויות
-	-	-	55	-	
					רכב רכוש
-	-	-	13	-	
-	-	-	75	-	סה"כ עדכונים אקטוארים

2.7 יישום התוכנית האסטרטגית

2.7.1

בחודש אוגוסט 2022 התקשרה החברה עם תאגיד יעוץ אסטרטגי בינלאומי מוביל. על בסיס בחינה ועבודה משותפת של החברה ותאגיד הייעוץ כאמור, דירקטוריון החברה החליט בחודש פברואר 2023 על אימוץ תוכנית אסטרטגית רב שנתית בשם "הראל 2030".

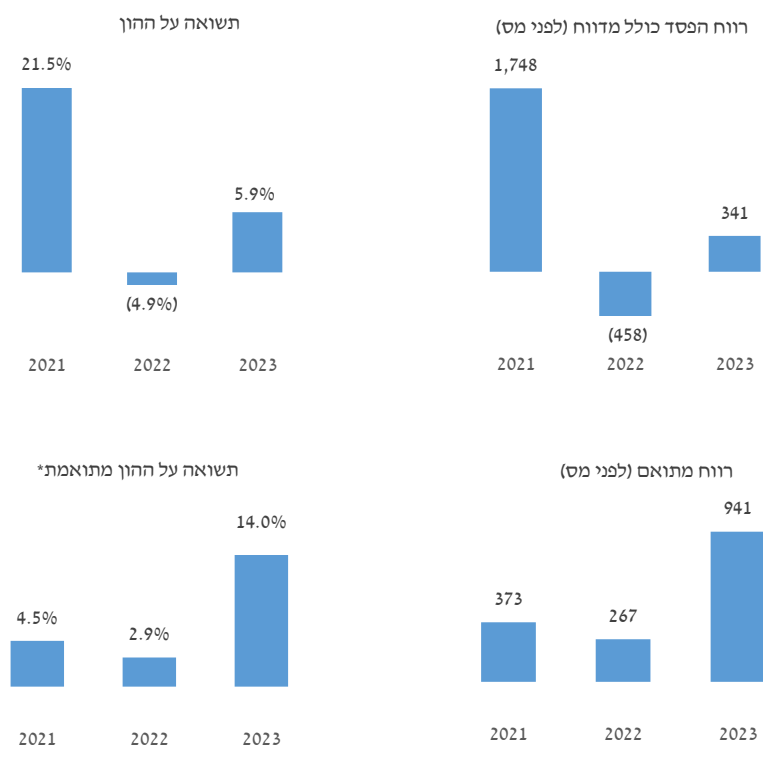
אסטרטגיית "הראל 2030" מתמקדת בשלושה נדבכים מרכזיים בפעילות הקבוצה: (1) דיוק ביצועי מרכיבי ליבת תחומי הפעילות; (2) זיקה ללקוח - חיזוק ושיפור מנועי ההפצה בתחומי הפעילות; ו-(3) גיוון מקורות הרווח של הקבוצה.

החברה פועלת באופן עקבי לממש ולהוציא לפועל את התוכנית האסטרטגית, ויישומה מתקדם בהתאם ללוחות הזמנים המתוכננים. החברה השיקה במהלך שנת 2023 מספר רב של יוזמות ופרויקטים הנגזרים מהתוכנית האסטרטגית וממשיכה להשיק פרויקטים נוספים.

הקבוצה צופה כי יישום התוכנית האסטרטגית במרכיבי דיוק ביצועי ליבת תחומי הפעילות והזיקה ללקוח יביא לשיפור פרמננטי ברווח בהיקף של מאות מיליוני ש"ח, וזאת בנוסף על השיפור שינבע מגיוון מקורות הרווח.

מדידת ההתקדמות ביישום התוכנית האסטרטגית מבוססת על מספר עקרונות כמפורט להלן: (א) הנחת תשואת נוסטרו ריאלית של 3%; ו-(ב) לא נכללו השפעות מיוחדות שאינן במהלך העסקים הרגיל של החברה, לרבות השפעות ריבית, שינויים אקטואריים כתוצאה ממחקרים ושינויים במודלים האקטואריים, השפעות חריגות כתוצאה מהפחתת עודפי עלות שנוצרו במהלך צירופי עסקים, והוצאות חריגות כתוצאה מיישום התוכנית האסטרטגית ("השפעות מיוחדות").

בתרשימים להלן מוצגים נתוני הרווח (ההפסד) הכולל (במיליוני ש"ח) והתשואה על ההון של החברה כפי שדווחו לשנים 2021-2023, וכך נתוני הרווח הכולל (במיליוני ש"ח) והתשואה על ההון כפי שחושבו בהתאם לעקרונות התוכנית האסטרטגית ("רווח מתואם" ו"תשואה על ההון מתואמת", בהתאמה) לשנים 2021-2023:

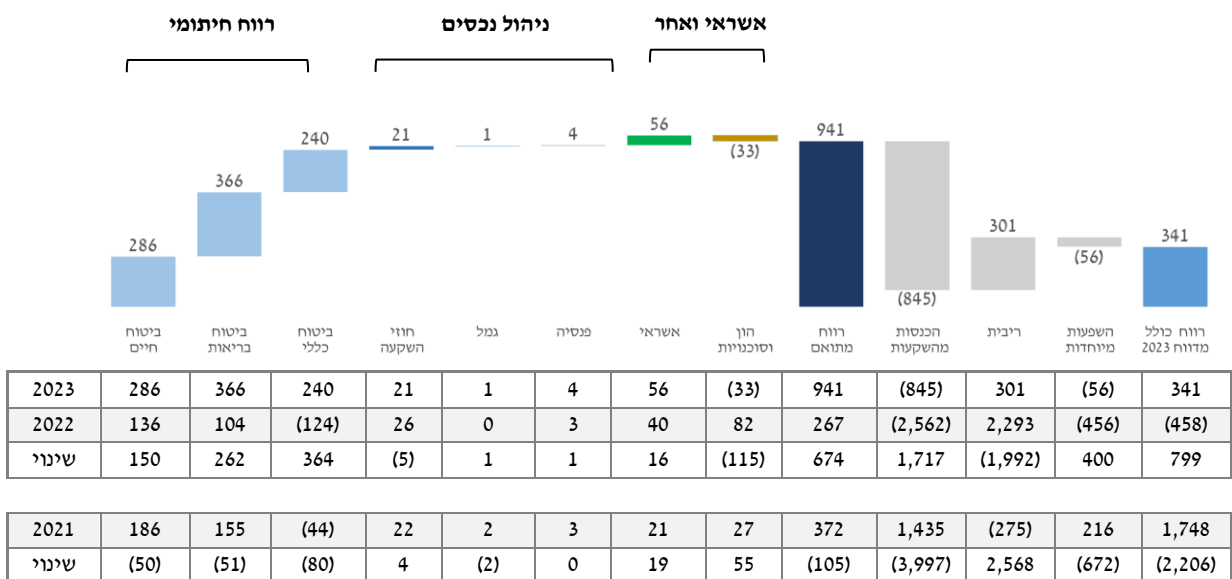
*תשואה על ההון מתואמת מחושבת על בסיס הרווח המתואם לתקופה (מבוסס על הנחת תשואת נוסטרו ריאלית של 3% ואיננו כולל השפעות מיוחדות), ומחולק בממוצע ההון המתואם לתקופה

2.7.2 על מנת שניתן יהיה למדוד את ההתקדמות ביישום התוכנית האסטרטגית, נתוני הרווח המתואם המוצגים בפרק זה הינם בהתאם לעקרונות התוכנית האסטרטגית כמפורט להלן:

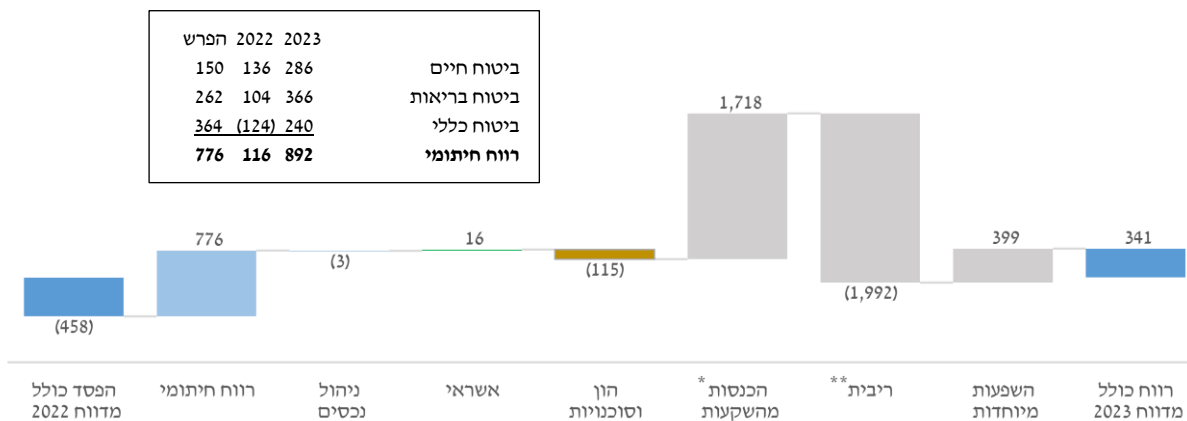
- **רווח מעסקי ביטוח:**
 כולל את רווחיות המגזרים חיים, בריאות וביטוח כללי ומוצג בהתאם לעקרונות שפורטו לעיל, דהיינו הנחת תשואה ריאלית של 3% וללא השפעות מיוחדות ("רווח חיתומי").
 הרווח במגזר ביטוח חיים כולל מרווח פיננסי בפוליסות מבטיחות תשואה הכולל הנחת תשואה ריאלית של 3% על החלק החופשי בתיק, והכנסות מדמי ניהול משתנים בתיק המשתתף ברווחים בשנים 1992-2003 על בסיס הנחת התשואה ריאלית כאמור. כמו כן, הרווח כולל דמי ניהול קבועים כפי שנרשמו בתקופה המדווחת. הרווח במגזר ביטוח חיים לא כולל את תוצאות פעילות חוזי השקעה אשר מוצגת במסגרת פעילות ניהול נכסים.
- **מקורות רווח נוספים:**
 - **ניהול נכסים** - הרווח הינו בהתאם לתוצאות המדווחות בפועל של פעילויות הגמל והפנסייה וחוזי השקעה, ללא השפעות מיוחדות (הוצאות חריגות שאינן במהלך העסקים הרגיל והפחתת עודפי עלות שנוצרו במהלך צירופי עסקים);
 - **אשראי** - הרווח הינו בהתאם לתוצאות המדווחות בפועל של הפעילויות שנכללות תחת מגזר האשראי (לפירוט נוסף ראו סעיף 1.1);
 - **אחר (הון וסוכנויות)** - הרווח כולל הכנסות מהשקעות של פעילות ההון על בסיס הנחת תשואה ריאלית של 3%, וכן את תוצאות פעילות סוכנויות הביטוח של הקבוצה, כפי שנרשמו בפועל בתקופה המדווחת. הרווח כאמור אינו כולל השפעות מיוחדות (הפחתת עודפי עלות שנוצרו במהלך צירופי עסקים, והוצאות חריגות כתוצאה מיישום התוכנית האסטרטגית);
- **הערות כלליות:**
 - **הכנסות מהשקעות** - הפער בין הנחת תשואה ריאלית כפי שתואר לעיל לבין התשואה שהושגה בפועל. כמו כן, ההכנסות מהשקעות כוללות התאמה של דמי הניהול המשתנים כפי שחושבו על בסיס הנחת התשואה כאמור, אל מול דמי הניהול המשתנים שנגבו בפועל בתקופת הדוח (בשנים 2023 ו-2022 לא נגבו דמי ניהול משתנים. בשנת 2021 נגבו דמי ניהול משתנים מעבר לדמי הניהול המשתנים המחושבים בהנחת תשואה ריאלית כאמור);
 - **ריבית** - לפירוט בקשר עם השפעות הריבית ראו סעיף 2.6.2;
 - **השפעות מיוחדות (למעט השפעות ריבית)** - לפירוט בקשר עם השפעות מיוחדות ראו סעיף 2.6.2.

- הנתונים המוצגים להלן הינם לפני מס.

2.7.3 להלן פירוט מקורות הרווח המתואם של החברה לתקופת הדוח ולשנים 2021 ו-2022, והתאמה בינו לבין הרווח (ההפסד) הכולל המדווח של החברה:

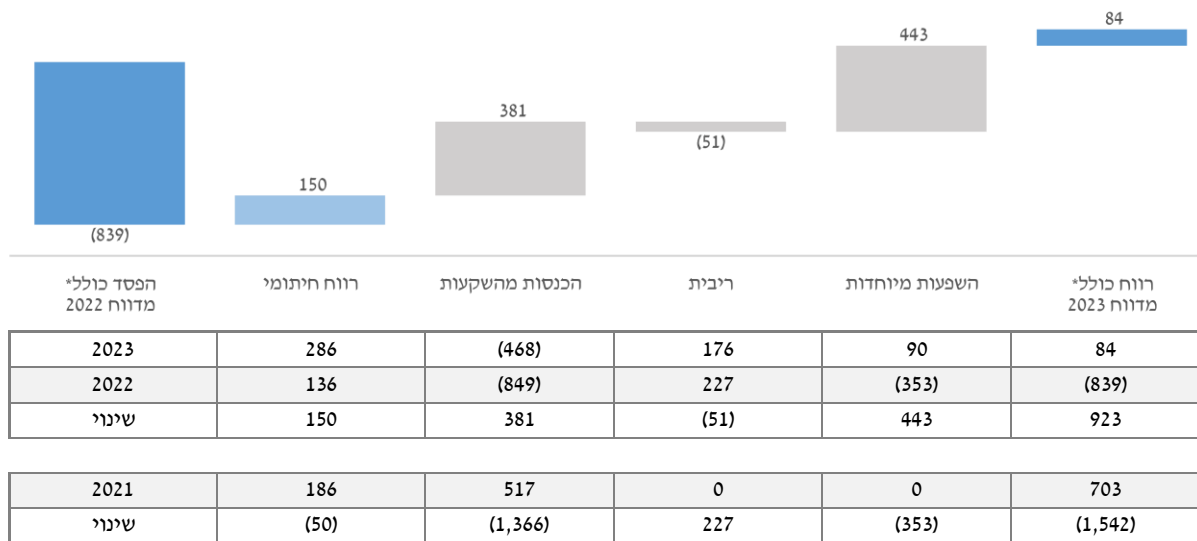
2.7.4 להלן ניתוח השינוי ברווח (הפסד) הכולל המדווח של החברה בין השנים 2022 ל-2023:

(*) בתקופת הדוח נרשמו תשואות נוסטרו ריאליות חיוביות בשוק ההון וזאת בהשוואה לתשואות נוסטרו ריאליות שליליות בתקופה המקבילה אשתקד
 (**) השפעות הריבית בתקופת הדוח היו נמוכות בהשוואה להשפעות הריבית שהיו בתקופה המקבילה אשתקד

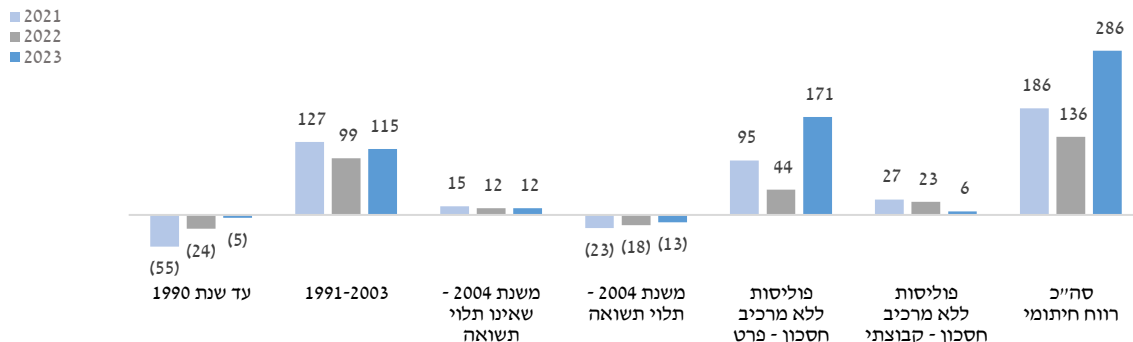
2.7.5 להלן ניתוח השינוי ברווח (הפסד) הכולל המדווח של החברה בין השנים 2022 ל-2023 לפי מגזרים:

2.7.5.1 ביטוח חיים:

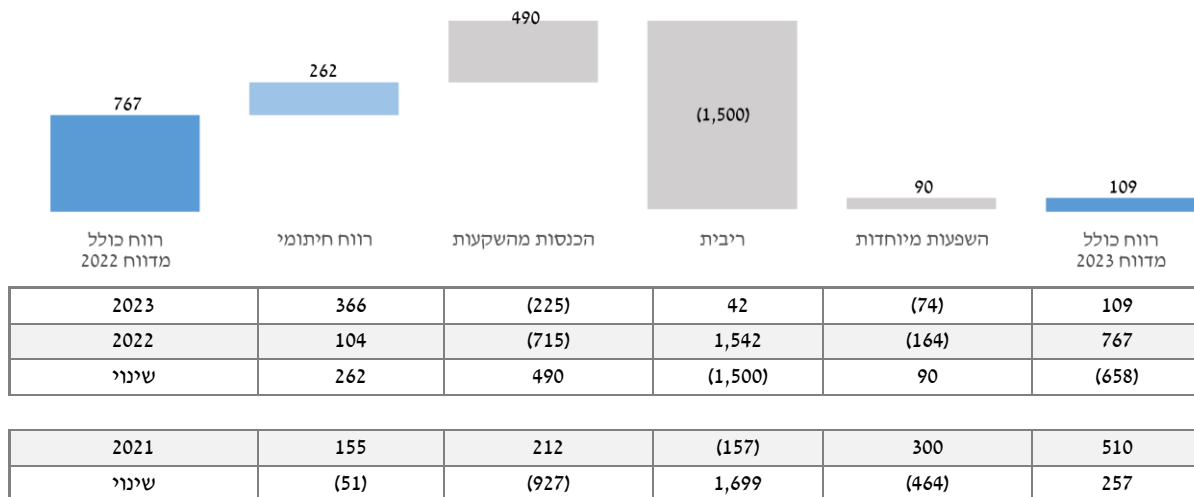
(*) לא כולל את רווחיות פעילות חוץ השקעה

להלן הרכב הרווח החיתומי בביטוח חיים בחלוקה לענפים:

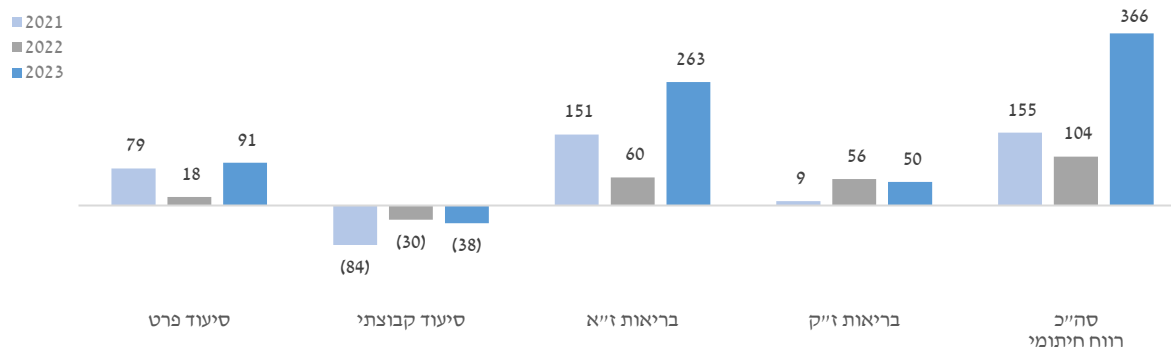

בתקופת הדוח חל שיפור חיתומי בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד שנובע בעיקרו מגידול ברווח ממוצרי סיכונים בשל המשך הגידול בפעילות וקיטון בכמות התביעות בכיסוי אובדן כושר עבודה. השיפור החיתומי כאמור, קוזז ברבעון הרביעי בשל גידול בכמות התביעות בעקבות מלחמת חרבות ברזל. השפעת המלחמה הסתכמה בסך של כ-88 מיליוני ש"ח (פרט וקבוצתי) - לפירוט נוסף ראו סעיף 2.2.

2.7.5.2 ביטוח בריאות:

להלן הרכב הרווח החיתומי בביטוח בריאות בחלוקה לענפים:

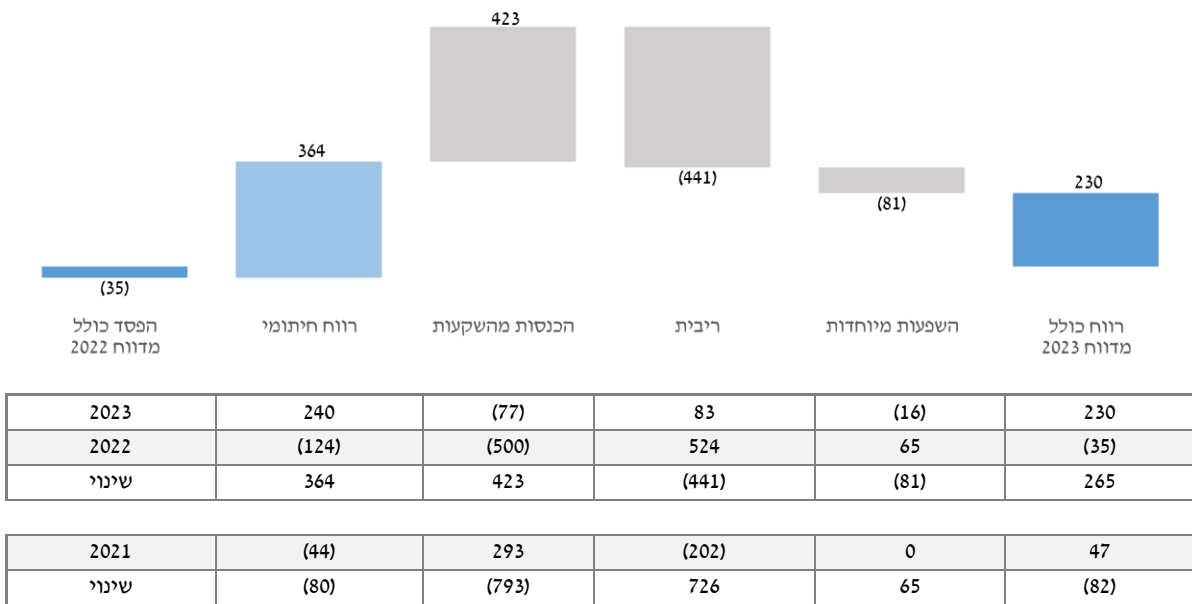
סיעוד פרט - תוצאות התקופה המקבילה אשתקד הושפעו מהרעה חיתומית לאור עלייה בכמות התביעות שהוגשו.

סיעוד קבוצתי – עיקר ההשפעה על התוצאות הינה בגין פוליסת הסיעוד הקבוצתית של חברי קופת חולים "כללית". לפירוט בדבר היתר הממונה למתווה מוסכם בגין הפוליסה כאמור לתקופה של 12 חודשים (החל מיום 1 בינואר 2024 ועד ליום 31 בדצמבר 2024) ראו סעיף 2.8.6 להלן.

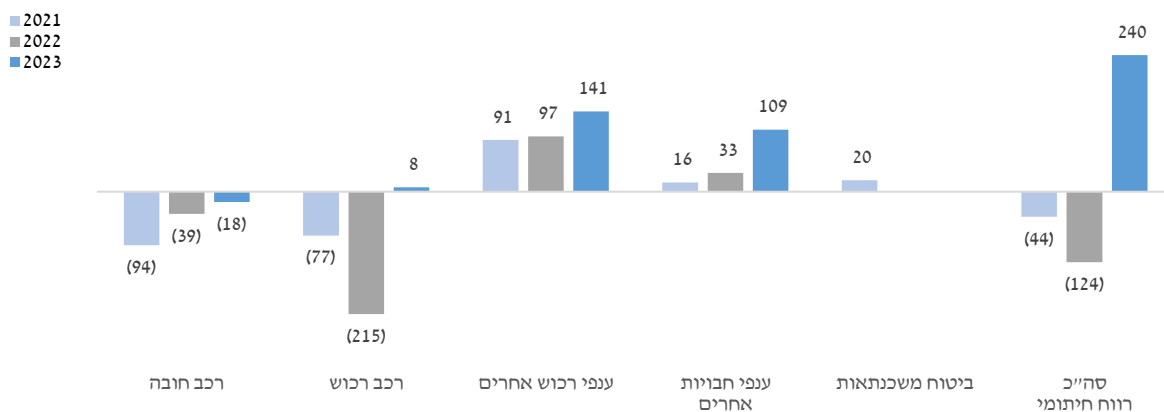
בריאות ז"א - בתקופת הדוח חל שיפור חיתומי בפוליסות קבוצתיות וכן חל שיפור חיתומי בכיסוי תרופות ובמוצר תאונות אישיות. השפעה זו קוזזה בשל עלייה בכמות התביעות בכיסויי אמבולטורי ובשל גידול בכמות התביעות בכיסוי תאונות בעקבות מלחמת חרבות ברזל (ברבעון הרביעי). השפעת המלחמה הסתכמה בסך של כ-9 מיליוני ש"ח - לפירוט נוסף ראו סעיף 2.2.

תוצאות התקופה המקבילה אשתקד הושפעו מהרעה חיתומית בפוליסות קבוצתיות ומעלייה בכמות התביעות בכיסויי תרופות ואמבולטורי.

2.7.5.3 ביטוח כללי :

להלן הרכב הרווח החיתומי בביטוח כללי בחלוקה לענפים :

רכב חובה - בתקופת הדוח חל שיפור חיתומי בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד, בעיקר כתוצאה מטיוב התיק, וקיטון בעלות התביעה הממוצעת אשר קוזזו בשל התפתחות תביעות בגין שנים קודמות במספר קולקטיבים וגידול בהפסד בגין עסקי הפול.

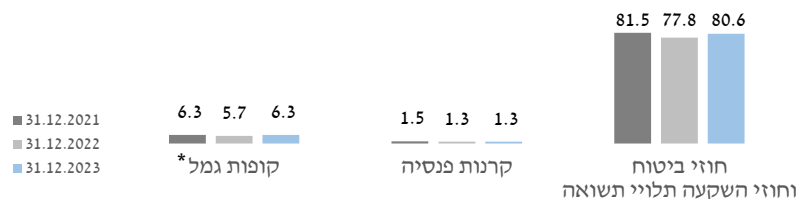
רכב רכוש - בתקופת הדוח חל שיפור חיתומי בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד, בעיקר כתוצאה מעלייה בפרמיה הממוצעת וקיטון בהפרשה לפרמיה בחסר (בתקופה המקבילה אשתקד נרשמה הפרשה לפרמיה בחסר).

ענפי רכוש ואחרים - בתקופת הדוח חל שיפור חיתומי בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד, בעיקר בענפי אובדן רכוש ודירות כתוצאה מגידול בפעילות. בנוסף, בתקופת הדוח החברה עדכנה את אומדן ההתחייבויות הביטוחיות בענף ערבויות חוק מכר, כך שההתחייבויות ישקפו את סיכוני האשראי המותאמים של המבוטחים. השפעת העדכון הביאה לגידול ברווח לפני מס של כ-15 מיליוני ש"ח.

ענפי חבויות אחרים - התוצאות בתקופת הדוח הושפעו משיפור חיתומי בהשוואה לתקופה מקבילה אשתקד, בעיקר כתוצאה מהתפתחות חיובית בגין שנים קודמות.

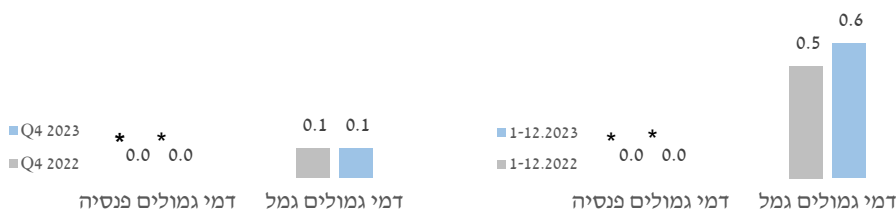
2.8 פרטים עיקריים נוספים והשפעות עיקריות נוספות לפי מגזרים

2.8.1 נכסים מנוהלים עבור מבוטחים ועמיתים בקבוצה במגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח (מיליארדי ש"ח):

סך הנכסים המנוהלים בקופות הגמל ובקרנות הפנסיה, אינם נכללים בדוחות הכספיים המאוחדים של החברה *קרנות השתלמות

2.8.2 נתוני דמי גמולים (מיליארדי ש"ח):

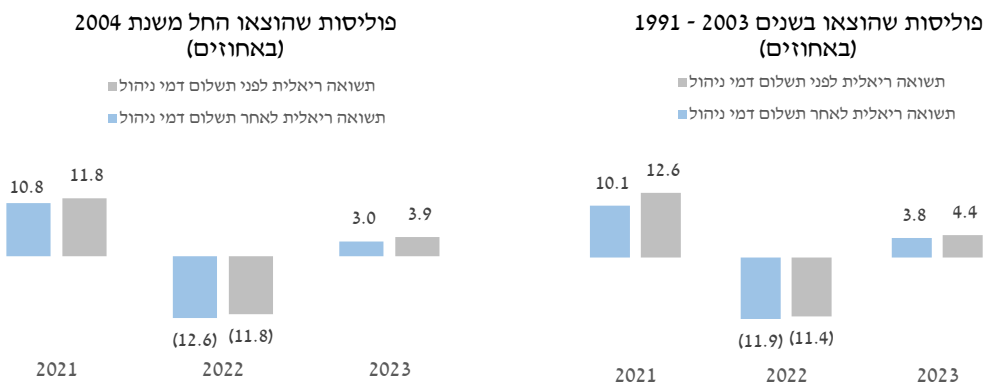
דמי הגמולים של קופות הגמל וקרנות הפנסיה אינם נכללים בדוחות המאוחדים של החברה * נמוך מ- 0.1 מיליארדי ש"ח

2.8.3 ביטוח חיים:

שיעור הפדיונות מהעתודה הממוצעת בתקופת הדוח הסתכם בכ-5.6% לעומת 4.3% בתקופה המקבילה אשתקד.

שיעור הפדיונות מהעתודה הממוצעת ברבעון הרביעי הסתכם בכ-5.5% לעומת כ-4.3% ברבעון המקביל אשתקד.

פוליסות תלויות תשואה:

אומדן סכום רווחי (הפסדי) ההשקעות ודמי הניהול, הנכללים בדוחות רווח והפסד המאוחדים, אשר נזקפו ליכות או לחובת המבוטחים בפוליסות תלויות תשואה והמחושבים בהתאם להנחיות שקבע הממונה, על בסיס התשואה והיתרות הרבעוניות של עתודות הביטוח הממוצעות, הנו כדלקמן (מיליוני ש"ח):

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2021	2022	2023	
7,860	(5,937)	4,818	רווחים (הפסדים) לאחר דמי ניהול
916	513	502	סך דמי ניהול

ביום 30 במאי 2021 התקשרה החברה בהסכם עם מעסיק גדול לפיו תשולם תוספת לקצבה של עובדי המעסיק הגדול, באמצעות פוליסות ביטוח מסוג פרט קצבה משתתפות ברווחים שיופקו על ידי הראל ביטוח. ההפקדות לפוליסות יבוצעו כהפקדות חד פעמיות ונועדו לשלם לפרש (ולאחר פטירתו לשאריו) תוספת לקצבה החודשית. בתקופת הדוח וברבעון הרביעי התקבלו בגין ההסכם האמור הפקדות בסך של כ-499 מיליוני ש"ח וכ-19 מיליוני ש"ח, בהתאמה (בתקופה המקבילה אשתקד וברבעון המקביל אשתקד התקבלו בגין ההסכם האמור הפקדות בסך של כ-573 מיליוני ש"ח וכ-33 מיליוני ש"ח, בהתאמה).

במהלך תקופת ההסכם שתסתיים בשנת 2037 צפויות להתקבל הפקדות בסכום כולל של כ-3 מיליארדי ש"ח, כאשר נכון ליום 31 בדצמבר 2023, סך ההפקדות שהתקבלו במצטבר הסתכמו בכ-1 מיליארדי ש"ח (נכון ליום 31 בדצמבר 2022, סך ההפקדות שהתקבלו במצטבר הסתכמו בכ-573 מיליוני ש"ח).

2.8.4 קרנות פנסיה:

ההכנסות מדמי ניהול שנגבו מקרנות הפנסיה המנוהלות בקבוצה, הסתכמו בתקופת הדוח בסך של כ-8 מיליוני ש"ח, לעומת סך של כ-7 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

ההכנסות מדמי ניהול שנגבו מקרנות הפנסיה המנוהלות בקבוצה, הסתכמו ברבעון הרביעי בסך של כ-2 מיליוני ש"ח לעומת סך של כ-1 מיליוני ש"ח ברבעון המקביל אשתקד.

2.8.5 קופות גמל:

ההכנסות מדמי ניהול, שנגבו מקופות הגמל המנוהלות בקבוצה, הסתכמו בתקופת הדוח בסך של כ-12 מיליוני ש"ח, לעומת סך של כ-17 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

ההכנסות מדמי ניהול, שנגבו מקופות הגמל המנוהלות בקבוצה, הסתכמו ברבעון הרביעי בסך של כ-3 מיליוני ש"ח לעומת סך של כ-5 מיליוני ש"ח ברבעון המקביל אשתקד.

2.8.6 ביטוח בריאות:

היתר הממונה למתווה המוסכם בעניין פוליסת הסיעוד הקבוצתית של חברי קופת חולים "כללית":

ביום 5 בנובמבר 2023 עתרה שירותי בריאות כללית ("כללית") לבג"ץ נגד שר האוצר, שר הבריאות, מנכ"ל משרד הבריאות, הממונה וכן כנגד הראל ביטוח ושתי קופות חולים נוספות בבקשה ליתן צווים על תנאי שמטרתן להורות לצדדים לגבש בדחיפות מתווה אשר יאפשר את המשך הביטוח הסיעודי הקבוצתי של מבוטחי הכללית אשר הסתיים בסוף שנת 2023, בהראל ביטוח. ביום 13 בדצמבר 2023 התקבל היתר הממונה להפעלת פוליסת הסיעוד הקבוצתית של חברי קופת חולים "כללית", על פי מתווה מוסכם אליו הגיעו הראל ביטוח ושירותי בריאות כללית ("ההיתר" ו"המתווה המוסכם").

על פי ההיתר האמור, פוליסת הסיעוד על פי המתווה המוסכם הינה לתקופה של 12 חודשים (החל מיום 1 בינואר 2024 ועד ליום 31 בדצמבר 2024).

לפרטים נוספים אודות המתווה המוסכם – ראו דיווח מידי של החברה מיום 14 בדצמבר 2023 (אסמכתא: 2023-01-135924).

בנוסף לפוליסות הסיעוד הקבוצתית של חברי קופת חולים "כללית", הראל ביטוח מבטחת בביטוח סיעודי מספר קולקטיבים נוספים.

אומדן סכום רווחי (הפסדי) ההשקעות, הנכללים בדוחות רווח והפסד המאוחדים, אשר נזקפו לזכות או לחובת המבוטחים בפוליסות ביטוח מסוג סיעוד משתתף ברווחים (מיליוני ש"ח):

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2021	2022	2023
684	(405)	348

רווחי (הפסדי) ההשקעה שנזקפו למבוטחים

2.8.7 ביטוח כללי:

לפרטים אודות נתונים כספיים נוספים אודות מגזר ביטוח כללי, בפירוט לענפי ראו באור 4ב' לדוחות הכספיים. לפרטים אודות שינוי מנגנון ההתחשבות בין המוסד לביטוח לאומי לבין חברות הביטוח לגבי תאונות דרכים ראו באור 34 לדוחות הכספיים.

להלן השינוי בכמות הפוליסות במונחי חשיפה:

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2021	2022	2023
רכב חובה	14%	26%	(6%)
רכב רכוש	13%	15%	(5%)
ענפי רכוש ואחרים	10%	12%	4%
ענפי חבויות אחרים	5%	9%	7%

כמות הפוליסות במונחי חשיפה - פעילות ביטוח כללי מאופיינת בפוליסות לתקופה של עד שנה. לאור אופיין של הפוליסות, הכמות מהווה מכפלה של מספר הפוליסות בתקופת הפוליסה במהלך השנה. משמע, אם בוצע חיתום לפוליסה לתקופה הקצרה משנה, היא מוכפלת בחלק היחסי של התקופה, כך שפוליסה לחצי שנה מהווה חצי יחידה.

2.8.7.1 רכב חובה

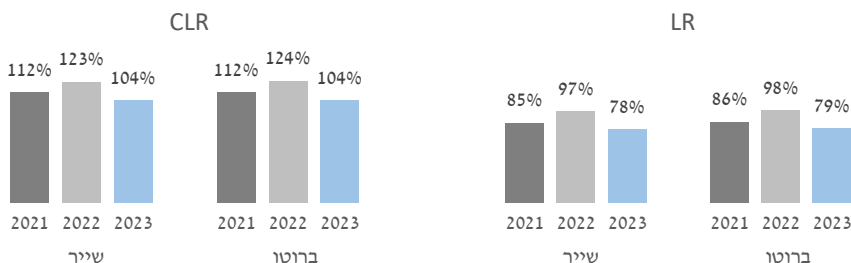
לפירוט נוסף בנוגע לתוצאות רכב חובה ראו סעיפים 2.6.1 ו-2.6.2 לעיל.

מאחר שבעל רכב חייב לבטח את רכבו בהתאם לפקודת ביטוח רכב מנועי, בעלי רכב (בדרך כלל אופנועים) שנדחו על-ידי חברות הביטוח רשאים לרכוש ביטוח באמצעות ה"פול" (המאגר הישראלי לביטוח רכב) אשר פועל כחברת ביטוח לכל דבר. כל חברות הביטוח הפועלות בתחום ביטוח רכב חובה שותפות ב"פול", וכל אחת נושאת בהפסדי ה"פול", על-פי חלקה היחסי בשוק ביטוח רכב חובה בשנה שחלפה. במכתב מאת מנכ"ל ה"פול" נקבע חלקה הזמני של הראל ביטוח בדמי הביטוח נטו לשנת 2023 בשיעור של 13.01% (מול 14.17% שמהווה את חלקה הסופי של החברה לשנת 2022).

2.8.7.2 רכב רכוש

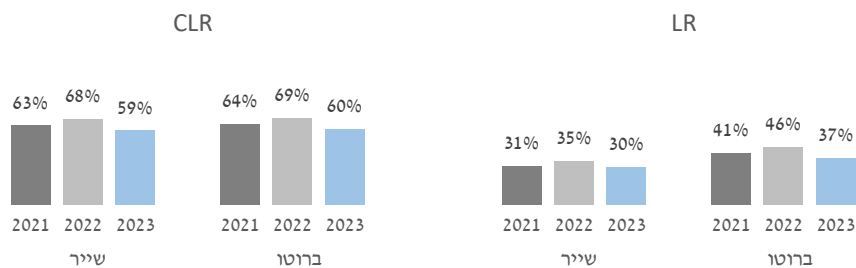
לפירוט נוסף בנוגע לתוצאות ענף רכב רכוש ראו סעיף 2.6.1 ו-2.6.2 לעיל.

שיעור ה-Loss Ratio ו-Combined Loss Ratio בביטוח רכב רכוש:

2.8.7.3 ענפי רכוש ואחרים

לפירוט נוסף בנוגע לתוצאות ענף רכוש ואחרים ראו סעיף 2.6.1 לעיל.
 שיעור ה-Loss Ratio ו-Combined Loss Ratio בענפי רכוש ואחרים:

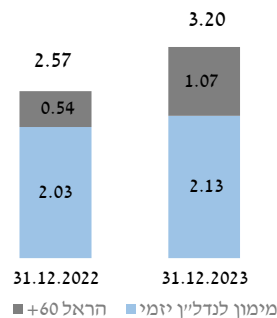

2.8.7.4 ענפי חבויות אחרים

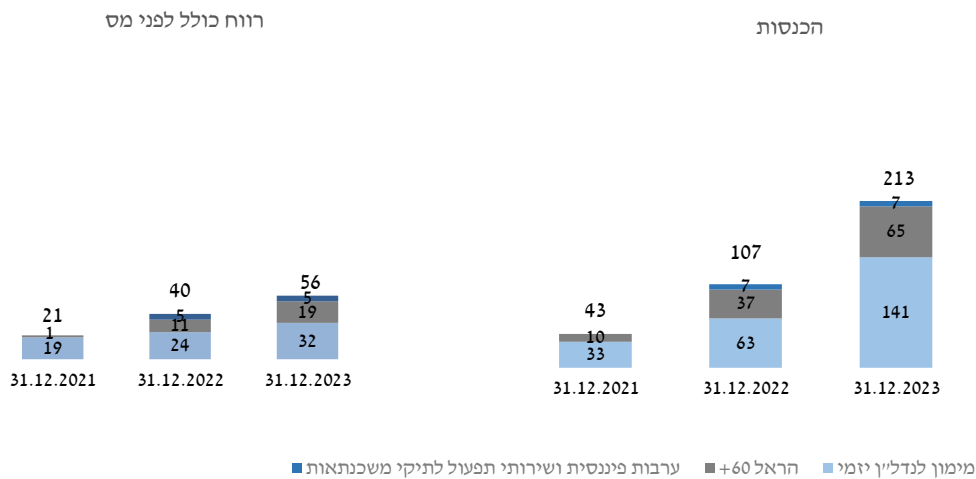
לפירוט בנוגע לתוצאות ענפי חבויות אחרים ראו סעיפים 2.6.1 ו-2.6.2 לעיל.

2.8.8 מגזר אשראי

החל מהדוחות השנתיים של 2023, מציגה החברה את תוצאות פעילויות האשראי במגזר נפרד – מגזר אשראי. מספרי השוואה הוצגו מחדש. ראו גם סעיף 1.1 לעיל וכן באור 4 בדוחות הכספיים גודל תיק האשראי (מיליארדי ש"ח):

היקף ההכנסות והרווח לתקופה בתחום האשראי (מיליוני ש"ח):

2.9 נזילות ומקורות מימון

2.9.1 תזרים מזומנים

סך תזרימי המזומנים נטו שנבעו מפעילות שוטפת הסתכם בתקופת הדוח בכ-2,323 מיליוני ש"ח. תזרימי המזומנים נטו ששימשו לפעילות השקעה הסתכמו בכ-403 מיליוני ש"ח. תזרימי המזומנים נטו ששימשו לפעילות מימון הסתכמו בכ-761 מיליוני ש"ח. השפעת התנודות בשער החליפין על יתרת המזומנים הסתכמה בסך חיובי של כ-139 מיליוני ש"ח. התוצאה של כל הפעילות הנ"ל מתבטאת בעלייה ביתרות המזומנים בסך של כ-1,298 מיליוני ש"ח.

2.9.2 נזילות ומימון הפעילות

ככלל, החברה והחברות הבנות שלה מממנות את פעילותן השוטפת ממקורותיהן העצמאיים.

3 היבטי אחריות תאגידית

3.1 אחריות תאגידית

דירקטוריון החברה, ההנהלה ועובדי הקבוצה רואים באחריות תאגידית נדבך מרכזי בתפיסת הניהול וערכי הליבה של הקבוצה ומייחסים חשיבות רבה להטמעתה בכל רובד של עשייה, זאת מתוך ההכרה בכוחו של שילוב בין ערכים וניהול תקין ואתי להצלחה ומובילות עסקית תוך יצירת ערך לכל בעלי העניין.

כביטוי לכך, בשנת 2023 דורגה הקבוצה בפעם התשיעית ברציפות בדירוג "פליטינה פלוס" - הדירוג הגבוה ביותר בדירוג 'מעלה', המדרג כ-150 מהחברות הגדולות במשק בהיבטים של אחריות תאגידית.

קבוצת הראל מפרסמת דוח אחריות תאגידית דו-שנתי אשר ערוך בהתאם לתקן GRI הבינלאומי, המהווה את התקן המוביל בעולם לדיווחי אחריות תאגידית והמתאר את הנושאים המהותיים בתחומי ההשפעה של התאגידים על הסביבה ועל החברה. פרסום הדוח כאמור מבטא את המחויבות המתמשכת של דירקטוריון והנהלת הקבוצה לקידום תפיסת עולם הדוגלת בשילוב בין ניהול עסקי לאחריות תאגידית ומאפשר לקבוצה להציג בשקיפות ובאופן מהימן וכוללני את פעילותה. דוח אחריות תאגידית מפורסם באתר האינטרנט של החברה.

3.2 מעורבות בקהילה - חסויות, תרומה לקהילה והתנדבות עובדים

3.2.1 בשנת 2023 המשיכה החברה בהרחבת פעילות התרומה לקהילה ובהעמקת הקשרים עם ארגונים הפועלים למען הקהילה והחברה במגוון תחומים, כאשר כ-68% מעובדי הקבוצה עסקו במהלך השנה בפעילות התנדבותית, בהתאם למדיניות הקבוצה.

3.2.2 הקבוצה ממשיכה בקידום שותפויות אסטרטגיות ארוכות טווח המבוססות על תרומה כספית ומעורבות עובדים. במסגרת זו התקיימו שיתופי פעולה עם עמותות וארגונים שונים ובהם: "איחוד הצלה", "אלון ואלה", "לקט ישראל", "נבט" "לשובע", "פתחון לבי", "העמותה לקידום החינוך", "שיעור אחרי", ארגון "אור שלום" ועוד. במסגרות שותפויות אלו הקבוצה פועלת לסיוע לאוכלוסיות מגוונות, לרבות אוכלוסיות במעמד סוציו-אקונומי נמוך, חיילים (פעילות למען חיילים הכוללת אימוץ שני גדודי הובלה של צה"ל במסגרת פרויקט "אמץ לוחם" של יחד למען החייל), תלמידים (תמיכה בבתי ספר ומועדוניות של ילדים) ואנשים עם מוגבלויות וצרכים מיוחדים.

3.2.3 תרומות הקבוצה לעמותות ולארגונים לטובת הקהילה בשנת 2023 הסתכמו בכ-15.5 מיליוני ש"ח. זאת מול כ-11.5 מיליוני ש"ח בשנת 2022 וכ-10.7 מיליוני ש"ח בשנת 2021, בהתאמה. מתוך הסכומים כאמור, כ-9.7 מיליוני ש"ח, כ-6.8 מיליוני ש"ח וכ-7.5 מיליוני ש"ח, בהתאמה, נתרמו באמצעות "קרן מ.א.ה." (על שם מרגוט וארנסט המבורגר ז"ל), שהינה חברה לתועלת הציבור שקיבלה את אישור רשויות המס לקבל תרומות מגופים שונים ולחלקן בין גופים נזקקים בהתאם לשיקול דעת הנהלת קרן מ.א.ה., שחבריה הינם בעלי עניין בחברה.

3.2.4 מדיניות התרומות של הנהלת קבוצת הראל והנהלת קרן מ.א.ה. הינה מערכתית - הוליסטית. במסגרת המדיניות כאמור, הקבוצה דוגלת במתן סיוע למספר רב של עמותות במגוון תחומים. במהלך השנים קבוצת הראל תרמה למעל 300 עמותות וארגונים שונים מכל רחבי הארץ. תחומי הפעילות העיקריים של העמותות להם תורמת קבוצת הראל הינם: מוסדות השכלה גבוהה, מוסדות לחינוך מיוחד, מוסדות תרבות ואומנות, מוסדות הפועלים לצמצום פערים בחברה הישראלית, מוסדות לעזרה רפואית לנזקקים, מוסדות תמיכה לאנשים עם מוגבלויות וצרכים מיוחדים וכן מוסדות לטיפול בהתמכרויות. בנוסף,

תורמת הקבוצה לארגון "איחוד הצלה" שהינו גוף התנדבותי להצלת חיים ומתן עזרה ראשונה וכן לתנועת מכבי העולמית הפועלת למען העמקת הזהות הציונית בקרב יהדות התפוצות.

בשנת 2023 הסתכמו התרומות בשווה כסף, המבטאות שעות התנדבות של עובדי החברה על חשבון שעות עבודה, תרומת שימוש באמצעי החברה לטובת פעילות של עמותות שונות ומסירת ציוד לעובדי החברה או לעמותות, לסך של כ-1.2 מיליוני ש"ח.

בשנה זו המשיכה הקבוצה לשלב עמותות אשר מספקות תעסוקה מותאמת לאנשים עם מוגבלות באירועי חברה וברכש (לדוגמה: "החצר", "אנוש", "המלקט", "לצאת מהקופסא").

4 ממשל תאגידי

4.1 דירקטורים בעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית

בהתאם להוראות חוזר "דירקטוריון גוף מוסדי" לפחות מחצית מהדירקטורים הבלתי תלויים בחברה יהיו בעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית. לפרטים אודות הדירקטורים המכהנים בחברה שהדירקטוריון הכיר בהם כבעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית ראו תקנה 26 בפרק הרביעי בדוח התקופתי - "פרטים נוספים על החברה".

4.2 דירקטורים בלתי תלויים

לפרטים אודות דירקטורים בלתי תלויים בחברה ראו תקנה 26 בפרק הרביעי בדוח התקופתי - "פרטים נוספים על החברה".

4.3 מבקר פנימי

לפרטים אודות מבקר הפנים בחברה ראו סעיף 4.2 בפרק הראשון בדוח התקופתי - "תיאור עסקי החברה".

4.4 רואה חשבון מבקר

לפרטים אודות רואה חשבון מבקר של החברה ראו סעיף 4.3 בפרק הראשון בדוח התקופתי - "תיאור עסקי החברה".

4.5 שינויים מהותיים במצבת נושאי המשרה הבכירה

לפרטים אודות שינויים מהותיים במצבת נושאי המשרה הבכירה ראו סעיף 1.1.8.1 בפרק הראשון בדוח התקופתי - "תיאור עסקי החברה".

4.6 גילוי אודות סיכוני סייבר

לפרטים אודות היערכות החברה לסיכוני סייבר ראו באור 34א' לדוחות הכספיים.

5 גילוי בנושא יחס כושר פירעון כלכלי

הוראות לעניין יישום משטר כושר פירעון כלכלי:

על הראל ביטוח חל משטר כושר פירעון כלכלי מבוסס Solvency II וזאת בהתאם להוראות יישום שפורסמו בחודש יוני 2017 ועודכנו בחודש אוקטובר 2020 ("הוראות משטר כושר פירעון כלכלי").

הוראות משטר כושר פירעון כלכלי כוללות הוראות מעבר המאפשרות פריסה עד שנת 2032 של הגידול בעתודות בגין מוצרי ביטוח ארוכי טווח אשר נמכרו בעבר. בהתאם להוראות המעבר, חברת ביטוח רשאית, לאחר שקיבלה אישור הממונה, לכלול בחישוב עתודות הביטוח בתקופת הפריסה ניכוי מעתודת הביטוח ("הניכוי"). הניכוי מחושב, בהתאם להנחיות במכתב עקרונות הניכוי והוא מופחת החל משיעור של 100% בחישוב עתודות הביטוח ליום 31 בדצמבר 2019 ועד לשיעור של 0% בחישוב עתודות הביטוח ליום 31 בדצמבר 2032. ביום 21 בנובמבר 2022 התקבל אישור הממונה לחישוב מחדש של הניכוי, המבוצע לפחות אחת לשנתיים. הניכוי חושב מחדש ליום 30 ביוני 2022 לאור ההשפעה המהותית של עליית הריבית במחצית הראשונה של שנת 2022. בנוסף, בתקופת המעבר מחושבת דרישת הון מוקטנת, שתלך ותגדל באופן הדרגתי עד לסוף שנת 2023, על סוגים מסוימים של השקעות וכן מגבלת הכרה מקסימלית גבוהה יותר עבור הון רובד 2.

ביום 27 בנובמבר 2023 פרסמה הראל ביטוח את דוח יחס כושר פירעון כלכלי בגין נתוני 30 ביוני 2023 באתר האינטרנט שלה (כתובת האתר: <https://www.harel-group.co.il/about/harel-group/harel/investor-relations/Pages/repayment-ability.aspx>).

עודף ההון של הראל ביטוח ליום 30 ביוני 2023, בהתאם להוראות המעבר הינו בסך של כ-6,274 מיליוני ש"ח וללא התחשבות בהוראות המעבר הינו בסך של כ-2,706 מיליוני ש"ח.

יצוין כי למודל במתכונתו הנוכחית, רגישות גבוהה לשינויים במשתני שוק ואחרים, כגון שינויים בריבית, שינויים ברווחי השקעות, עדכוני הנחות אקטואריות ושינויים הקשורים בפעילות הראל ביטוח וכן בדבר אי הוודאות הגלומה בהנחות ובתחזיות האקטואריות והפיננסיות בהן נעשה שימוש במסגרת הכנת הדוח.

חישובי ההון הכלכלי הקיים וההון הנדרש מבוססים על תחזיות והנחות הנשענות, בעיקרן על ניסיון העבר, אשר אינם משקפים בהכרח את התוצאות העתידיות.

קביעת האומדן המיטבי התבססה על תחזיות, הערכות ואומדנים לאירועים עתידיים שהתממשותם אינה ודאית ואינם בשליטתה של החברה, ויש לראות בהם כ- "מידע צופה עתיד" כהגדרתו בסעיף 32 לחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968. יתכן כי תחזיות, הערכות ואומדנים אלו, כולם או חלקם, לא יתממשו או שיתממשו באופן שונה מכפי שהונח בחישוב דוח כושר פירעון, ולפיכך התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מכפי שנחזה.

יחס כושר פירעון כלכלי וסף הון:

להלן נתונים אודות יחס כושר פירעון וסף הון (MCR) ליום 30 ביוני 2023 בהתאם להוראות משטר כושר פירעון כלכלי. יחס כושר פירעון כלכלי מחושב בהתאם להוראות מעבר, במסגרתן נקבעה תקופת פריסה.

א. יחס כושר פירעון כלכלי

ליום 30 ביוני 2023	ליום 31 בדצמבר 2022	
(בלתי מבוקר)	(מבוקר)	מיליוני ש"ח
15,624	15,478	הון עצמי לעניין הון נדרש לכושר פירעון
9,350	9,149	הון נדרש לכושר פירעון
6,274	6,329	עודף
167%	169%	יחס כושר פירעון כלכלי

השפעת פעולות הוניות מהותיות שהתרחשו בתקופה שבין תאריך החישוב לתאריך פרסום דוח יחס כושר פירעון:

ליום 30 ביוני 2023	ליום 20	
15,624	20	גיוס (פדיון) הון
9,350	15,498	הון עצמי לעניין הון נדרש לכושר פירעון
6,274	6,349	עודף הון
167%	169%	יחס כושר פירעון כלכלי

מצב ההון של הראל ביטוח מושפע מההתפתחות העסקית השוטפת של הראל ביטוח, שינויים במשתני שוק, עדכון הנחות דמוגרפיות ותפעוליות, עדכוני מודל שוטפים, עדכון הנחות רגולטוריות ופעולות הוניות. למידע בדבר שינויים עיקריים שחלו במהלך המחצית הראשונה של שנת 2023 לעומת מספרי השוואה ראו סעיף 2 בדוח יחס כושר פירעון כלכלי.

נתונים אלה בדבר יחס כושר הפירעון, בהתחשב בפעולות ההוניות, כפי שפורטו לעיל, אינם כוללים את השפעת הפעילות העסקית של הראל ביטוח לאחר 30 ביוני 2023, שינויים בתמהיל ובגודל ההשקעות וההתחייבויות הביטוחיות, חלוקת דיבידנדים וגיוס חוב, עדכון הנחות אקטואריות, השפעות אקסוגניות ושינויים רגולטוריים המשפיעים על הסביבה העסקית. למידע בדבר שינויים עיקריים שחלו לאחר מועד החישוב ראו סעיף 2 בדוח יחס כושר פירעון כלכלי.

לאחר מועד החישוב, עקום הריבית השקלית הצמודה חסרת הסיכון עלה משמעותית, על רקע המצב המאקרו-כלכלי, מגמות ריבית בעולם ומלחמת "חברות ברזל" באופן שצפוי להגדיל באופן מהותי את עודף ההון ויחס כושר הפירעון

הכלכלי של החברה. החברה חשופה מתוקף פעילותה לירידות בשווקים הפיננסיים, להאטה בפעילות וכן לסיכונים אחרים הנובעים מהמלחמה. לתוצאות מבחני רגישות של יחס כושר פירעון כלכלי ביחס לגורמי סיכון שונים, לרבות רגישות לריבית, ראו סעיף 9 בדוח יחס כושר פירעון כלכלי של הראל ביטוח ליום 31 לדצמבר 2022.

ב. סף הון (MCR)

ליום 31 בדצמבר 2022	ליום 30 ביוני 2023
(מבוקר)	(בלתי מבוקר)
מיליוני ש"ח	
2,869	2,943
11,497	11,538

סף הון (MCR)
הון עצמי לעניין סף הון

ג. מגבלות על חלוקת דיבידנד

בהתאם למכתב שפרסם הממונה בחודש אוקטובר 2017 ("המכתב"), חברת ביטוח תהיה רשאית לחלק דיבידנד רק אם לאחר ביצוע החלוקה יש לחברה יחס כושר פירעון לפי משטר כושר פירעון כלכלי בשיעור של לפחות 100%, כשהוא מחושב ללא התחשבות בהוראות המעבר ובכפוף ליעד יחס כושר פירעון שקבע דירקטוריון החברה. היחס האמור יחושב ללא ההקלה שניתנה בגין הפרש מקורי המיוחס לרכישת פעילות של קופות גמל וחברות מנהלות. מדיניות הראל ביטוח היא להחזיק בסיס הון איתן להבטחת כושר הפירעון שלה ויכולתה לעמוד בהתחייבויותיה למבוטחים, לשמר את יכולתה להמשיך את פעילותה העסקית וכדי שתוכל להניב תשואה לבעלי מניותיה. הראל ביטוח כפופה לדרישות ההון והרגולציה הנקבעת לעניין חלוקת דיבידנד.

ביום 29 במאי 2023 אישר דירקטוריון הראל ביטוח את עדכון התוכנית לניהול הון ונקבעו בשלב זה, כללי סף לחלוקת דיבידנד, הכוללים יחס כושר פירעון כלכלי מינימאלי, בהתחשב בהוראות הפריסה, בשיעור של 135% ויחס כושר פירעון מינימאלי, ללא התחשבות בהוראות בתקופת הפריסה בשיעור של 110%.

ביום 28 בפברואר 2021 אישר דירקטוריון הראל השקעות מדיניות חלוקת דיבידנד לפיה הראל השקעות תחלק דיבידנד בשיעור של לפחות 30% מהרווח הכולל על פי הדוחות הכספיים המאוחדים השנתיים שלה. בנוסף, ביום 28 בפברואר 2021 אישר דירקטוריון הראל ביטוח מדיניות חלוקת דיבידנד לפיה הראל ביטוח תחלק דיבידנד בשיעור של לפחות 35% מהרווח הכולל על פי הדוחות הכספיים המאוחדים השנתיים של הראל ביטוח וזאת כל עוד הראל ביטוח תעמוד ביעדים המינימאליים ליחס כושר פירעון מבוסס סולבנסי 2.

כללי הסף נועדו לאפשר להראל ביטוח התמודדות עם משברים מבלי לפגוע מהותית בפעילותה ובעמידתה בדרישות ההון החלות עליה. עם זאת, אין באמור כדי להבטיח שהראל ביטוח תעמוד בכללי הסף שנקבעו בכל עת.

ד. יחס כושר פירעון ללא יישום הוראות המעבר לתקופת הפריסה וללא התאמת תרחיש מניות

להלן נתונים על יחס כושר פירעון כלכלי של הראל ביטוח, כשהוא מחושב ללא הוראות המעבר ועל יעד יחס כושר פירעון שקבע דירקטוריון הראל ביטוח בהתייחס ליחס כושר הפירעון המחושב ללא התחשבות בהוראות בתקופת הפריסה ובהתאמת תרחיש מניות, כנדרש במכתב. יחס זה עומד ביחס כושר הפירעון הנדרש על פי המכתב.

ליום 31 בדצמבר 2022	ליום 30 ביוני 2023	
(מבוקר)	(בלתי מבוקר)	
מיליוני ש"ח		
12,953	13,097	הון עצמי לעניין הון נדרש לכושר פירעון
10,363	10,391	הון נדרש לכושר פירעון (SCR)
2,590	2,706	עודף הון
125%	126%	יחס כושר פירעון (באחוזים)

השפעת פעולות הוניות מהותיות שהתרחשו בתקופה שבין תאריך החישוב לתאריך פרסום דוח יחס כושר פירעון:

-	-	גיוס (פדיון) הון
12,953	13,097	הון עצמי לעניין הון נדרש לכושר פירעון
2,590	2,706	עודף הון
125%	126%	יחס כושר פירעון (באחוזים)
סטאטוס ההון לאחר פעולות הוניות ביחס ליעד הדירקטוריון:		
110%	110%	יעד יחס כושר הפירעון הכלכלי של הדירקטוריון
1,554	1,666	עודף הון ביחס ליעד (במיליוני ש"ח)

ה. הערכה עצמית של הסיכונים וכושר הפירעון של חברת ביטוח (ORSA)

ביום 5 בינואר 2022 פרסם הממונה תיקון להוראות החוזר המאוחד שעניינו "דיווח לממונה על שוק ההון - הערכה עצמית של הסיכונים וכושר הפירעון של חברת ביטוח (ORSA)" ("התיקון"). בתיקון נקבע כי חברת ביטוח תדווח לממונה אודות הערכה עצמית של הסיכונים וכושר הפירעון (ORSA) אחת לשנה, בחודש ינואר. בהתאם לתיקון, הראל ביטוח תספק לממונה דיווח שיכלול את סיכום התוצאות, מצב עסקי וקשרי גומלין, חשיפה לסיכון, הערכת כושר פירעון ודרישת הון, הערכה צופה פני עתיד ותרחישים וניתוחי רגישויות. יישום החוזר הדרגתי ותחילתו ביום 1 בינואר 2023.

בעקבות מלחמת "חרבות ברזל", ביום 23 באוקטובר 2023 פרסם חוזר גופים מוסדיים בעניין "הוראות הממונה על שוק ההון ביטוח וחיסכון לשעת חירום - אוקטובר 2023" ("הוראות הממונה לשעת חירום"), אשר נותן ארכה של 60 ימים עד ליום 31 במרץ 2024 בהגשת דוח הערכה עצמית של הסיכונים וכושר הפירעון (ORSA) ודוחה את מועד הדיווח לראשונה על הערכה צופה פני עתיד ועל תרחישים וניתוחי רגישות, הנדרש במסגרת הדיווח על הערכה עצמית, ממועד הדיווח הקרוב למועד הדיווח הבא אחריו, שיחול בחודש ינואר 2025.

הראל ביטוח העבירה את הדיווח הנדרש לממונה בחודש מרץ 2024.

6 יעדים ואסטרטגיה עסקית

סעיף 6 זה להלן בדבר יעדים ואסטרטגיה עסקית, כולל גם תחזיות, הערכות, אומדנים ומידע אחר המתייחסים לאירועים ועניינים עתידיים, שהתממשותם אינה ודאית ואינה בשליטתה של החברה בלבד (מידע צופה פני עתיד). העובדות והנתונים העיקריים ששימשו בסיס למידע זה הינם עובדות ונתונים בנוגע למצב הנוכחי של החברה ועסקיה (כגון היקפי מכירות ושיעורי רווחיות, כוח אדם, התקשרויות עסקיות ועוד), עובדות ונתונים בנוגע למצב הנוכחי בארץ ובעולם של תחומי הפעילות בהם פועלת החברה (כגון התפתחויות כלכליות ענפיות, סביבה רגולטורית, מתחרים, התפתחויות טכנולוגיות, שוק מבטחי המשנה ועוד), ועובדות ונתונים מקרו כלכליים (כגון מצב כלכלי בישראל ובעולם, שיעורי תשואה בשוקי ההון, התפתחויות מדיניות וחברתיות ועוד), והכל כפי שידועים לחברה במועד דוח זה. המידע צופה פני עתיד הכלול בסעיף זה לעיל מבוסס במידה מהותית, בנוסף לאינפורמציה הקיימת בחברה, על ציפיות והערכות נוכחיות של החברה לגבי התפתחויות עתידיות בכל אחד מהפרמטרים האמורים, ועל השתלבותן של ההתפתחויות כאמור אלה באלה. אין לחברה כל ודאות כי ציפיותיה והערכותיה אכן יתממשו, ותוצאות הפעילות של החברה עלולות להיות שונות באופן מהותי מהתוצאות המוערכות או המשתמעות מהאמור לעיל, בין היתר עקב שינוי בכל אחד מהגורמים דלעיל.

6.1 הסביבה העסקית והרגולטורית המתגרת, דורשת, להערכת החברה, התאמה של ההתנהלות והאסטרטגיה העסקית של החברה, וזאת על מנת להמשיך לשמור על מעמדה בשוק ועל מגמת הצמיחה המרשימה שהציגה בשנים האחרונות. החברה תעשה כל מאמץ על מנת להמשיך ולהיות בתחומי פעילותה השונים גוף מוביל ודומיננטי, תוך שמירה על ערכי החברה המתבטאים בסיסמא "אש להבה":

אמינות, שרות לקוח, הון אנושי, בית חם והובלה.

6.2 המצב העסקי, הכלכלי והחברתי בארץ כמו גם סביבת הריבית השוררת בשוקי ההון בארץ ובח"ל, מכתבים לקבוצה צורך בחשיבה מתמדת ובהתאמת האסטרטגיה העסקית למצבים המשתנים.

6.3 האסטרטגיה של החברה הינה צמיחה בפעילותה הביטוחית הן מתוך הרחבת מכירות ללקוחות חדשים והן מתוך מכירות נוספות ללקוחותיה הקיימים של הקבוצה (מעל 4 מיליון לקוחות), וכן הרחבת סל המוצרים של החברה, תוך דגש על פעילויות המותאמות לצורכי הלקוחות - כגון מוצרי ביטוח ייחודיים ומוצרי חסכון מתקדמים.

6.4 קבוצת הראל גיבשה אסטרטגיה חדשה, הנקראת "הראל 2030", לפיה על מנת לתמוך בהגדלת הרווח של הקבוצה, הרי שלצד המשך השקעה בפיתוח עסקי ובבניית תשתיות טכנולוגיות, תשתיות דיגיטל ותשתיות דאטה, נדרש להשקיע בשלושה נדבכים מרכזיים:

6.4.1 **דיוק ביצועי מרכיבי ליבת תחומי הפעילות** - דיוק ושיפור חווית הלקוח בכל נקודות המגע, לרבות תהליכי חיתום, תמחור, ניהול התביעות ושירות הלקוחות, והכל באמצעות הוספה ושיפור של כלים מיכוניים ואוטומציה מוגברת בסביבת העבודה בחברה ובכלים הניתנים לסוכני הביטוח הפועלים עם הקבוצה.

6.4.2 **זיקה ללקוח** - על ידי חיזוק ושיפור מנועי ההפצה בתחומי הפעילות, מקסום ערוצי ההפצה באמצעות עבודה לפי מאפייני לקוח, בדגש על שיתוף סוכני הביטוח הפועלים עם הקבוצה, להטמעת כלים שיאפשרו סגמנטציה ופרסונליזציה והגברת פעילות Cross – sale, לצד המשך מינוף הזיקה ללקוחות הקיימים, שיפור השירות לסוכן וללקוח והגדלת כמות המוצרים של הלקוחות בהראל.

6.4.3 **גיוון מקורות הרווח של הקבוצה** - התרחבות מחוץ לליבת עסקי הביטוח על ידי הרחבת פעילויות קיימות ואיתור הזדמנויות עסקיות בעסקים המניבים תזרים יציב, לרבות בתחומי האשראי והפיננסים.

6.5 הקבוצה צופה כי יישום התוכנית האסטרטגית בדיוק ביצועי מרכיבי ליבת תחומי הפעילות והזיקה ללקוח יביא לשיפור פרמנטי ברווח בהיקף של מאות מיליוני ש"ח, וזאת בנוסף על השיפור שינבע מגיוון מקורות הרווח.

6.6 מדידת ההתקדמות ביישום התוכנית האסטרטגית מבוססת על מספר עקרונות. לפרוט נוסף ראו גם סעיף 2.7 לעיל.

6.7 לצד כל אלה, הראל קיבלה החלטה אסטרטגית להשקיע משאבים בחדשנות ולצורך כך הראל הקימה בשנת 2022 תוכנית עסקית - טכנולוגית, בשיתוף פעולה עם AWS ישראל (ענקית הענן מבית אמזון) ועמותת בוגרי

8200. בתוכנית משתתפים וישתתפו סטארטאפים ישראלים המפתחים פתרונות טכנולוגיים לעולמות הביטוח, פיננסים, בריאות ויעילות תפעולית בעולם התאגידים. הסטארטאפים כאמור יהנו, בין היתר, מגישה למומחים בתחומים שונים הרלוונטיים לפעילותם, לרבות בנושאי טכנולוגיה ואבטחת מידע, גישה לתשתיות, כלים ומוצרים טכנולוגיים מתקדמים וכן סביבת עבודה משרדית במתחם ייעודי שהוקם על ידי הקבוצה בבית מ.א.ה ברמת גן. בנוסף, במסגרת התוכנית, הקבוצה תבחן הטמעת פתרונות טכנולוגיים של אילו מהסטארטאפים המשתתפים בתוכנית.

6.8 הקבוצה מאמינה, כי מעמדה בשוק הביטוח והחיסכון ארוך הטווח כמו גם בשוק השירותים הפיננסים הושג רבות בשל השירות הייחודי שהיא מעניקה ללקוחותיה וסוכניה. הקבוצה תמשיך להקפיד על שירות ייחודי ללקוחות ולסוכנים, תוך הסתכלות ארוכת טווח על טובת הלקוח ומתוך אמונה ששירות שמבטוח צריך לקבל בעת תביעה בנוסף לתשלום סכום התביעה, גם סיוע ולייווי בשעת המשבר. יישום האסטרטגיה החדשה של הקבוצה יעמיק את הקשרים ארוכי הטווח של הקבוצה עם לקוחותיה ויאפשרו לקבוצה להעניק שירות מותאם לכל לקוח. קשרים אלו הם שימשיכו להעניק לקבוצה את היציבות ואת מנועי הצמיחה באמצעות שיווק כלל מוצרי הקבוצה ללקוחות הנאמנים של הקבוצה.

6.9 החברה פועלת להטמעת הפיתוחים הטכנולוגיים העדכניים ביותר, הן לצורך שיפור השירות ללקוחות ולסוכנים והן לצורך הגברת אבטחת המידע אודות לקוחותיה והגנה על זכויותיהם.

6.10 החברה תמשיך במדיניות ניהול יעיל של ההון הרגולטורי שנדרש מהחברה, ובכלל זה בבחינת עסקאות תביא בחשבון את התשואה המצופה על ההון הנדרש בגין העסקאות. הקבוצה תנסה להתרכז בהשקעות אטרקטיביות, שאינן מושפעות משוק ההון, כמו תשתיות נדל"ן בארץ ובחו"ל והשקעות בחברות ריאליות מרוויחות.

6.11 החברה תמשיך ותפעל באופן מתמיד לשיפור והגברת הבקורות וניהול הסיכונים השונים, לשם צמצום החשיפות הכרוכות בפעילות הקבוצה. כמו כן, הקבוצה תמשיך להקפיד על עמידה בהוראות הרגולציה, ולשם כך תשקוד על המשך הטמעת תכניות האכיפה.

6.12 לצד פיתוח הפעילות העסקית, החברה תמשיך בפעילותה העקבית בתחום המעורבות החברתית ועזרה לקהילה - המשך מתן תרומות כספיות והמשך שילוב עובדי החברה בפעילויות חברתיות שבהן החברה תחליט להיות מעורבת.

6.13 קבוצת הראל מתאפיינת בהיותה בית חם לציבור עובדיה, ולמרות גודלה היא מצליחה לשמר את האווירה המשפחתית הייחודית ששוררת בה. הנהלת הקבוצה תמשיך ותשקוד באמצעים שונים לשמר את המאפיינים הייחודיים הללו, מתוך הכרה שהמשאב האנושי האיכותי שלה, מהווה את אחד מהיתרונות המובהקים של הקבוצה והינו חיוני להמשך הצלחתה.

הדירקטוריון מביע תודתו לעובדי וסוכני החברה עבור הישגי החברה

ניר כהן
מנכ"ל

גיא רוטקופף
יו"ר הדירקטוריון

28 במרץ 2024

הראל חברה לביטוח בע"מ

פרק 3

דוחות כספיים

תוכן העניינים

עמוד

3-1 דין וחשבון רואי החשבון המבקרים לבעלי המניות

דוחות כספיים מאוחדים

3-6 דוחות על המצב הכספי מאוחדים

3-8 דוחות רווח והפסד מאוחדים

3-9 דוחות על הרווח הכולל מאוחדים

3-10 דוחות על השינויים בהון מאוחדים

3-11 דוחות על תזרימי המזומנים מאוחדים

3-15 באורים לדוחות הכספיים המאוחדים

נספחים לדוחות הכספיים

3-213 נספח א' - תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה

3-237 נספח ב' – מידע נוסף אודות השקעות פיננסיות אחרות

סומך חייקין
מגדל המילניום KPMG
רחוב הארבעה 17, תא דואר 609
תל אביב 6100601
03 684 8000

דוח רואי החשבון המבקרים לבעלי המניות של הראל חברה לביטוח בע"מ

ביקרנו את הדוחות המאוחדים על המצב הכספי המצורפים של הראל חברה לביטוח בע"מ (להלן: "החברה") לימים 31 בדצמבר 2023 ו-2022 ואת הדוחות המאוחדים על רווח או הפסד, הרווח הכולל, השינויים בהון ותזרימי המזומנים לכל אחת משלוש השנים בתקופה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2023. דוחות כספיים אלה הינם באחריות הדירקטוריון וההנהלה של החברה. אחריותנו היא לחוות דעה על דוחות כספיים אלה בהתבסס על ביקורתנו.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל, לרבות תקנים שנקבעו בתקנות רואי חשבון (דרך פעולתו של רואה חשבון), התשל"ג - 1973. על פי תקנים אלה נדרש מאיתנו לתכנן את הביקורת ולבצע במטרה להשיג מידה סבירה של ביטחון שאין בדוחות הכספיים הצגה מוטעית מהותית. ביקורת כוללת בדיקה מדגמית של ראיות התומכות בסכומים ובמידע שבדוחות הכספיים. ביקורת כוללת גם בחינה של כללי החשבונאות שישמשו ושל האומדנים המשמעותיים שנעשו על ידי הדירקטוריון וההנהלה של החברה וכן הערכת נאותות ההצגה בדוחות הכספיים בכללותה. אנו סבורים שביקורתנו מספקת בסיס נאות לחוות דעתנו.

לדעתנו, הדוחות הכספיים המאוחדים הנ"ל משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי של החברה והחברות המאוחדות שלה לימים 31 בדצמבר 2023 ו-2022 ואת תוצאות פעולותיהן, השינויים בהון ותזרימי המזומנים שלהן לכל אחת משלוש השנים בתקופה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2023 בהתאם לדרישות שנקבעו על ידי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון בהתאם לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א - 1981, כמתואר בביאור 2א.

מבלי לסייג את חוות דעתנו הנ"ל, אנו מפנים את תשומת הלב לאמור בביאור 37א' לדוחות הכספיים המאוחדים בדבר חשיפה להתחייבויות תלויות.

ענייני מפתח בביקורת

ענייני מפתח בביקורת המפורטים להלן הם העניינים אשר תוקשרו, או שנדרש היה לתקשרם, לדירקטוריון החברה ואשר, לפי שיקול דעתנו המקצועי, היו משמעותיים ביותר בביקורת הדוחות הכספיים המאוחדים לתקופה השוטפת. עניינים אלה כוללים, בין היתר, כל עניין אשר: (1) מתייחס, או עשוי להתייחס, לסעיפים או לגילויים מהותיים בדוחות הכספיים וכן (2) שיקול דעתנו לגבי היה מאתגר, סובייקטיבי או מורכב במיוחד. לעניינים אלה ניתן מענה במסגרת ביקורתנו וגיבוש חוות דעתנו על הדוחות הכספיים המאוחדים בכללותם. התקשור של עניינים אלה להלן אינו משנה את חוות דעתנו על הדוחות הכספיים המאוחדים בכללותם ואין אנו נותנים באמצעות חוות דעת נפרדת על עניינים אלה או על הסעיפים או הגילויים שאליהם הם מתייחסים.

מדידה של התחייבויות בגין חווי ביטוח בביטוח כללי:

מדוע העניין נקבע כעניין מפתח בביקורת

הדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2023 כוללים התחייבויות מהותיות בגין חווי ביטוח כללי בסך 10,701 מיליוני ש"ח, כמתואר בביאור 18 לדוחות הכספיים.

כמתואר בביאורים 2.ג3. ו-34ה.4. לדוחות הכספיים, התחייבויות אלה נמדדות בהתאם לעלות המשוערת ליישוב תביעות הביטוח וכוללות את העלות הצפויה של התביעות שאירעו ודווחו, תביעות שאירעו אך טרם דווחו או דווחו בחסר (IBNR ו-IBNER), הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה, הפרשה לפרמיה בחסר והוצאות ישירות ועקיפות ליישוב תביעות.

מדידת ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח כללי מבוססת בעיקרה על אומדנים אקטוארים. ההערכה האקטוארית מבוססת על אומדנים סטטיסטיים הכוללים מרכיב של אי וודאות. האומדנים הסטטיסטיים מבוססים על הנחות שונות, אשר לא בהכרח תתממשנה. ההנחות שנעשה בהן שימוש בתחזית האקטוארית משפיעות על מדידת ההפרשה. עלות התביעות בפועל עשויה להיות גבוהה או נמוכה יותר מהאומדנים הסטטיסטיים.

בחלק מענפי הביטוח אי הוודאות המובנית גבוהה יותר, במיוחד בתביעות רכב חובה וחבויות המתאפיינות ב"זנב ארוך", בהן לעיתים, חולף זמן רב ממועד קרות האירוע ועד מועד הסילוק הסופי של התביעה. בביאור 18 לדוחות הכספיים מוצגת התפתחות הערכת ההתחייבויות בענפי רכב חובה וחבויות.

בשל אי הוודאות המובנית באומדנים המשמשים לצורך מדידת התחייבויות בגין חוזי ביטוח בביטוח כללי, קבענו כי המדידה של התחייבויות בגין חוזי ביטוח כללי הינה עניין מפתח בביקורת.

המענה שניתן לעניין המפתח בביקורת

נהלי הביקורת שביצענו לגבי בחינת המדידה של התחייבויות בגין חוזי ביטוח כללי כללו את הנהלים הבאים:

- בחנו את התכנון והיישום של בקורות פנימיות הקשורות לתהליך המדידה של התחייבויות בגין חוזי ביטוח כללי ובצענו נהלים לבדיקת האפקטיביות של אותן בקורות פנימיות לרבות, הבקורות בסביבת מערכות המידע המשמשות לעיבוד הנתונים ואת זרימת המידע לצרכי דיווח כספי.
- בחנו כי מתודולוגיית מדידת ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח כללי מיושמת בהתאם לדרישות של IFRS 4 בדבר "חוזי ביטוח" ובהתאם לדרישות שנקבעו על ידי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון.
- בחנו, תוך הסתייעות במומחי אקטואריה מטעמנו, על בסיס מדגמי ובהתבסס על הערכת הסיכונים שלנו, את סבירות ההנחות והנתונים העיקריים ששימשו בסיס במודלים שישמשו לצורך מדידת ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח כללי.
- יישמנו נהלים אנליטיים במטרה לזהות ולנתח שינויים מהותיים חריגים.

בנוסף, הערכנו את נאותות הגילויים העיקריים בדוחות הכספיים אודות התחייבויות בגין חוזי ביטוח כללי.

מדידה של התחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים ובריאות:

מדוע העניין נקבע כעניין מפתח בביקורת

הדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2023 כוללים התחייבויות מהותיות בגין חוזי ביטוח חיים ובריאות שאינם תלויי תשואה בסך 20,670 מיליוני ש"ח, והתחייבויות מהותיות בגין חוזי ביטוח חיים ובריאות תלויי תשואה בסך 60,553 מיליוני ש"ח, כמתואר בביאורים 16 ו-17 לדוחות הכספיים.

כמתואר בביאורים 3 ו-34ה.1. לדוחות הכספיים, ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים ובריאות תלויי תשואה ושאינם תלויי תשואה נמדדות בהתאם להוראות הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון (תקנות וחוזרים) ושיטות אקטואריות מקובלות. ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים נמדדות, בין היתר, על בסיס הערכה אקטוארית, המבוצעת על-ידי האקטואר הממונה בחברה בהתאם לנתוני הכיסויים הרלוונטיים, כגון: גיל ומין המבוטח, ותק הכיסויים, סוג הביטוח, סכום הביטוח וכו'.

חלק משמעותי מהעבודות בגין חוזי ביטוח חיים ובריאות מבוסס על אומדנים אקטוארים ועל הנחות שונות, ולפיכך מדידת העבודות כרוכה באי וודאות מובנית. עתודות אלה כוללות בעיקרן:

- עתודה משלימה לגמלאות.
- עתודת LAT (בדיקת נאותות ההתחייבויות – Liability Adequacy Test).
- עתודה בגין גמלה בתשלום ותביעות מתמשכות בתשלום בביטוח סיעודי ואכ"ע (אבדן כושר עבודה).

ההנחות העיקריות המשמשות בתהליך המדידה של ההתחייבויות לעיל כוללות הנחות בקשר לביטולים, הוצאות תפעול, תשואה, שיעורי ריבית, פרמיות אי נזילות, תמותה, נכות, שיעורי מימוש גמלה ותחלואה. ההנחות נקבעות על ידי האקטואר הממונה בחברה מדי שנה על פי בדיקות, ניסיון העבר ומחקרים רלוונטיים אחרים.

בשל אי הוודאות המובנית באומדנים המשמשים לצורך מדידת התחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים ובריאות, קבענו כי המדידה של התחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים ובריאות הינה עניין מפתח בביקורת.

המענה שניתן לעניין המפתח בביקורת

נהלי הביקורת שביצענו לגבי בחינת המדידה של התחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים ובריאות כללו את הנהלים הבאים:

- בחנו את התכנון והיישום של בקרות פנימיות הקשורות לתהליך המדידה של התחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים ובריאות ובצענו נהלים לבדיקת האפקטיביות של אותן בקרות פנימיות לרבות, הבקרות העיקריות בסביבת מערכות המידע המשמשות לעיבוד הנתונים ואת זרימת המידע לצורכי דיווח כספי.
- בחנו כי מתודולוגיית מדידת ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים ובריאות מיושמת בהתאם לדרישות של IFRS 4 בדבר "חוזי ביטוח" ובהתאם לדרישות שנקבעו על ידי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון.
- בחנו, תוך הסתייעות במומחי אקטואריה מטעמנו, על בסיס מדגמי ובהתבסס על הערכת הסיכונים שלנו, את סבירות ההנחות והנתונים העיקריים ששימשו בסיס במודלים שישמשו לצורך חישוב אומדן תזרימי המזומנים העתידיים בהם השתמשה החברה בעת מדידת ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים ובריאות.
- יישמנו נהלים אנליטיים במטרה לזהות ולנתח שינויים מהותיים חריגים.
- בחנו, תוך הסתייעות במומחי אקטואריה מטעמנו, על בסיס מדגמי ובהתבסס על הערכת הסיכונים שלנו, מחקרים מהותיים שבוצעו על-ידי החברה במהלך תקופת הדיווח ואת יישומם בחישוב העתודות.

בנוסף, הערכנו את נאותות הגילויים העיקריים אודות התחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים ובריאות בדוחות הכספיים.

מדידת שווי הוגן של השקעות לא סחירות:

מדוע העניין נקבע כעניין מפתח בביקורת

כמתואר בביאורים 12, 13 ו-9 לדוחות הכספיים המאוחדים, יתרת ההשקעות שאינן סחירות ויתרת הנדל"ן להשקעה ליום 31 בדצמבר 2023, מסתכמות ל- 43,102 מיליוני ש"ח, 4,317 מיליוני ש"ח, בהתאמה.

השווי ההוגן של נכסי חוב שאינם סחירים הנמדדים בשווי הוגן וכן של נכסי חוב שאינם סחירים, אשר מידע לגבי השווי ההוגן ניתן לצרכי גילוי בלבד, נקבעים באמצעות היוון אומדן תזרימי המזומנים הצפויים בגינם. שיעורי הריבית ששימשו להיוון נקבעות על ידי חברת מרווח הוגן.

השווי ההוגן של השקעות במניות שאינן סחירות מבוסס בעיקרו על הערכות שווי חיצוניות, ובקרנות השקעה וגידור מבוסס בעיקרו על השווי ההוגן של נכסי הבסיס או הערכות שווי ונקבע בהתאם לדיווחים של הקרן. טכניקות הערכות שווי הן סובייקטיביות באופיין ומשלבבות הנחות שונות ושימוש באומדנים המשפיעים באופן משמעותי על השווי ההוגן.

השווי ההוגן של נדל"ן להשקעה מבוסס על הערכות שווי שבוצעו על ידי מעריכי שווי חיצוניים, אשר כוללות אומדנים והנחות כגון מחירי שכירות משוערים ושיעורי היוון.

בחלק מההשקעות הלא סחירות, בפרט אלו המסווגות לרמה 3 במדרג השווי ההוגן בהתאם ל-IFRS 13, כגון מניות שאינן סחירות, קרנות השקעה ונדל"ן להשקעה, אי הוודאות המובנית במדידת השווי ההוגן גבוהה, מאחר ומדידה זו כוללת נתונים אשר אינם מבוססים על נתוני שוק נציפים.

לשינויים באומדנים, בהנחות או בהערכות בהם נעשה שימוש במסגרת הערכות השווי עשויה להיות השפעה משמעותית על קביעת השווי ההוגן של הנכסים הלא סחירים.

בנוסף, מדידת השווי ההוגן משפיעה על הפער שבין הערך בספרים לבין השווי ההוגן של הנכסים שאינם נמדדים בדוח על המצב הכספי בשווי הוגן ("UGL"), והקצאתו לצורך חישוב בדיקת נאותות העתודה ("LAT").

בשל אי הוודאות המובנית ביחס לאומדנים, ההנחות וההערכות כאמור לעיל, קבענו את מדידת השווי ההוגן של ההשקעות הלא סחירות כעניין מפתח בביקורת.

המענה שניתן לעניין המפתח בביקורת

נהלי הביקורת שביצענו לגבי מדידת השווי ההוגן של השקעות לא סחירות כללו את הנהלים הבאים:

- בחנו את התכנון והיישום של בקורות פנימיות הקשורות לתהליך קביעת השווי ההוגן של השקעות לא סחירות ובצענו נהלים לבדיקת האפקטיביות של אותן בקורות פנימיות לרבות, בקורות לגבי נאותות הנתונים וההנחות ששימשו בהערכות השווי וסבירות הערכות השווי.
- בחנו את המתודולוגיה למדידת השווי הוגן של השקעות לא סחירות המיושמת על ידי החברה.
- ערכנו בירורים מול אנשי הכספים וגורמים באגף ההשקעות בחברה לצורך השגת הבנה ביחס לעסקאות, התפתחויות, ושערוכים מהותיים לתקופה וכן לגבי שינויים מהותיים, ככל שחלו, בנתונים, בהנחות ובמודלים בהשוואה לאלו ששימשו בשנה הקודמת.
- עבור הערכות שווי מסוימות, בחנו את סבירות האומדנים וההנחות העיקריות בבסיס הערכות השווי, תוך הסתייעות במומחים מטעמנו.
- ביצענו בחינה מדגמית של השווי ההוגן של ההשקעות שאינן סחירות בדוחות הכספיים אל מול הערכות השווי שקיבלה החברה ממומחים חיצוניים, אל מול ציטוטי חברת מרווח הוגן בע"מ ואל מול הדוחות הכספיים ודיווחי קרנות ההשקעה לפי העניין.
- ביצענו בחינה מדגמית של מסד הנתונים ששימש לצורך קבלת ציטוט מחברת מרווח הוגן בע"מ אל מול הסכמי הלוואות.

ביקרנו גם, בהתאם לתקני ה-PCAOB בארה"ב בדבר ביקורת של בקרה פנימית על דיווח כספי, כפי שאומצו על ידי לשכת רואי חשבון בישראל, את הבקרה הפנימית על דיווח כספי של החברה ליום 31 בדצמבר 2023, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית שפורסמה על ידי COSO והדוח שלנו מיום 28 במרץ 2024 כלל חוות דעת בלתי מסויגת על אפקטיביות הבקרה הפנימית על דיווח כספי של החברה.

סומך חייקין

רואי חשבון

28 במרץ 2024

סומך חייקין
מגדל המילניום KPMG
רחוב הארבעה 17, תא דואר 609
תל אביב 6100601
03 684 8000

דוח רואי החשבון המבקרים לבעלי המניות של הראל חברה לביטוח בע"מ בהתאם להוראות הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי

ביקרנו את הבקרה הפנימית על דיווח כספי של הראל חברה לביטוח בע"מ וחברות בנות (להלן ביחד: "החברה") ליום 31 בדצמבר 2023, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית שפורסמה על ידי ה-Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (להלן: "COSO"). הדירקטוריון והנהלה של החברה אחראים לקיום בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי ולהערכתם את האפקטיביות של בקרה פנימית על דיווח כספי, הנכללת בדוח הדירקטוריון והנהלה בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי המצורף. אחריותנו היא לחוות דעה על בקרה פנימית על דיווח כספי של החברה בהתבסס על ביקורתנו.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקני ה-PCAOB (Public Company Oversight Board) בארה"ב בדבר ביקורת של בקרה פנימית על דיווח כספי, כפי שאומצו על ידי לשכת רואי חשבון בישראל. על פי תקנים אלה נדרש מאיתנו לתכנן את הביקורת ולבצע במטרה להשיג מידה סבירה של ביטחון אם קוימה, מכל הבחינות המהותיות, בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי. ביקורתנו כללה השגת הבנה לגבי בקרה פנימית על דיווח כספי, הערכת הסיכון שקיימת חולשה מהותית, וכן בחינה והערכה של אפקטיביות התכנון והתפעול של בקרה פנימית בהתבסס על הסיכון שהוערך. ביקורתנו כללה גם ביצוע נהלים אחרים כאלה שחשבנו כנחוצים בהתאם לנסיבות. אנו סבורים שביקורתנו מספקת בסיס נאות לחוות דעתנו.

בקרה פנימית על דיווח כספי של חברה שהיא גוף מוסדי הינה תהליך המיועד לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי המהימנות של דיווח כספי וההכנה של דוחות כספיים למטרות חיצוניות בהתאם לדרישות שנקבעו על ידי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון בהתאם לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א – 1981. בקרה פנימית על דיווח כספי של חברה שהיא גוף מוסדי כוללת את אותם מדיניות ונהלים אשר: (1) מתייחסים לניהול רשומות אשר, בפירוט סביר, משקפות במדויק ובאופן נאות את העסקאות וההעברות של נכסי החברה (לרבות הוצאתם מרשותה); (2) מספקים מידה סבירה של ביטחון שעסקאות נרשמות כנדרש כדי לאפשר הכנת דוחות כספיים בהתאם בהתאם לדרישות שנקבעו על ידי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון בהתאם לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א – 1981, ושקבלת כספים והוצאות כספיים של החברה נעשים רק בהתאם להרשאות הדירקטוריון והנהלה של החברה; ו- (3) מספקים מידה סבירה של ביטחון לגבי מניעה או גילוי במועד של רכישה, שימוש או העברה (לרבות הוצאה מרשות) בלתי מורשים של נכסי החברה, שיכולה להיות להם השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

בשל מגבלותיה המובנות, בקרה פנימית על דיווח כספי עשויה שלא למנוע או לגלות הצגה מוטעית. כמו כן, הסקת מסקנות לגבי העתיד על בסיס הערכת אפקטיביות נוכחית כלשהי חשופה לסיכון שבקרות תהפוכנה לבלתי מתאימות בגלל שינויים בנסיבות או שמידת הקיום של המדיניות או הנהלים תשתנה לרעה.

לדעתנו, החברה קיימה, מכל הבחינות המהותיות, בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2023, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית שפורסמה על ידי COSO.

ביקרנו גם, בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל, את הדוחות הכספיים המאוחדים של החברה לימים 31 בדצמבר 2023 ו-2022 ולכל אחת משלוש השנים בתקופה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2023 והדוח שלנו, מיום 28 במרץ 2024, כלל חוות דעת בלתי מסויגת על אותם דוחות כספיים בהתבסס על ביקורתנו וכן הפניית תשומת לב לאמור בבאור 37א לדוחות הכספיים המאוחדים בדבר חשיפה להתחייבויות תלויות.

סומך חייקין
רואי חשבון

28 במרץ, 2024

2022	2023		
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	באור	
			נכסים
1,149	1,224	5	נכסים בלתי מוחשיים
1	1	33	נכסי מסים נדחים
2,423	2,500	6	הוצאות רכישה נדחות
1,310	1,355	7	רכוש קבוע
1,337	1,249	8	השקעות בחברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני
2,060	1,898	9	נדל"ן להשקעה עבור חוזים תלויי תשואה
2,293	2,419	9	נדל"ן להשקעה אחר
4,992	5,429		נכסי ביטוח משנה
88	48	33	נכסי מסים שוטפים
3,115	1,699	10	חייבים ויתרות חובה
1,435	1,579	11	פרמיה לגבייה
67,420	71,117	12	השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה
			השקעות פיננסיות אחרות:
10,020	7,885	ד13	נכסי חוב סחירים
13,544	13,806	ה13	נכסי חוב שאינם סחירים
1,497	1,894	ח13	מניות
3,736	4,353	ט13	אחרות
28,797	27,938		סך כל ההשקעות הפיננסיות האחרות
6,450	6,733	א14	מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה
1,435	2,450	ב14	מזומנים ושווי מזומנים אחרים
124,305	127,639		סך כל הנכסים
77,848	80,608	12	סך כל הנכסים עבור חוזים תלויי תשואה

2022	2023		
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	באור	
		15	הון והתחייבויות
			הון
869	869		הון מניות ופרמיה על מניות
593	728		קרנות הון
2,768	2,449		עודפים
4,230	4,046		סך כל ההון המיוחס לבעלי המניות של החברה
4	5		זכויות שאינן מקנות שליטה
4,234	4,051		סך כל ההון
			התחייבויות
30,543	31,514	16	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה
76,267	79,675	17	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה
695	717	33	התחייבויות מסים נדחים
224	220	22	התחייבות בשל הטבות לעובדים, נטו
13	9	33	התחייבויות מסים שוטפים
5,546	5,452	23	זכאים ויתרות זכות
6,783	6,001	24	התחייבויות פיננסיות
120,071	123,588		סך כל ההתחייבויות
124,305	127,639		סך כל ההון וההתחייבויות

שלומית זק"ש אנגל
משנה למנכ"ל
ומנהלת הכספים

אריק פרץ
משנה למנכ"ל ומנהל
חטיבת כספים ומשאבים

ניר כהן
מנהל כללי

גיא רוטקופף
יו"ר הדירקטוריון

תאריך אישור הדוחות: 28 במרץ 2024

2021	2022	2023		
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	באור	
14,833	16,674	17,226		פרמיות שהורווחו ברוטו
1,780	2,153	2,266		פרמיות שהורווחו על ידי מבטחי משנה
13,053	14,521	14,960	25	פרמיות שהורווחו בשייר
11,758	(4,134)	7,033	26	רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון
947	544	530	27	הכנסות מדמי ניהול
312	367	393	28	הכנסות מעמלות
10	37	36		הכנסות אחרות
26,080	11,335	22,952		סך כל ההכנסות
22,732	7,814	20,136		תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, ברוטו
1,468	1,577	1,820		חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
21,264	6,237	18,316	29	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, בשייר
2,453	2,747	2,923	30	עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
925	971	1,054	31	הוצאות הנהלה וכלליות
-	10	17	35	הוצאות אחרות
261	436	344	32	הוצאות מימון, נטו
24,903	10,401	22,654		סך כל ההוצאות
138	64	(138)	8	חלק החברה ברווחי (הפסדי) חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני
1,315	998	160		רווח לפני מסים על ההכנסה
382	308	34	33	מסים על ההכנסה
933	690	126		רווח לשנה
				מיוחס ל:
932	690	125		בעלים של החברה
1	*-	1		זכויות שאינן מקנות שליטה
933	690	126		רווח לשנה
8.94	6.62	1.20		רווח למניה המיוחס לבעלי המניות של החברה (בש"ח)
104,291	104,291	104,291		מוצע משוקלל של מספר המניות הרגילות ששימשו לצורך חישוב רווח למניה (אלפי מניות)

* קטן מ-1 מיליוני ש"ח

2021	2022	2023	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
933	690	126	רווח לשנה
			פריטי רווח כולל אחר שלאחר ההכרה לראשונה במסגרת הרווח הכולל הועברו או יועברו לרווח והפסד
847	(1,538)	(196)	שינוי נטו, בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה
(439)	(173)	186	שינוי נטו, בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד
49	75	82	הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד
(53)	122	46	הפרשי תרגום מטבע חוץ בגין פעילות חוץ
(153)	563	(29)	הטבת מס (מסים על ההכנסה) המתייחסים לנכסים פיננסיים זמינים למכירה
18	(34)	(14)	הטבת מס (מסים על ההכנסה) בגין פריטי רווח כולל אחר שלאחר ההכרה לראשונה במסגרת הרווח הכולל הועברו או יועברו לרווח והפסד
269	(985)	75	סה"כ רווח (הפסד) כולל אחר לשנה שלאחר ההכרה לראשונה במסגרת הרווח הכולל הועבר או יועבר לרווח והפסד, נטו ממס פריטי רווח כולל אחר שלא יועברו לרווח והפסד
29	21	54	קרן הערכה מחדש לגבי פריטי רכוש קבוע
-	37	9	מדידה מחדש של תוכנית הטבה מוגדרת
(8)	(16)	(19)	מסים על ההכנסה בגין פריטי רווח כולל אחר שלא יועברו לרווח והפסד
21	42	44	סך רווח כולל אחר לשנה שלא יועבר לרווח והפסד, נטו ממס
290	(943)	119	סך רווח (הפסד) כולל אחר לשנה
1,223	(253)	245	סך כל הרווח (ההפסד) הכולל לשנה
			מיוחס ל:
1,222	(253)	244	בעלים של החברה
1	*-	1	זכויות שאינן מקנות שליטה
1,223	(253)	245	רווח (הפסד) כולל לשנה

* קטן מ-1 מיליוני ש"ח

מיוחס לבעלי המניות של החברה**								
סך כל ההון	זכויות שאינן מקנות שליטה	סך הכל	יתרת עודפים	קרן הון בגין שערך רכוש קבוע	קרן תרגום של פעילות חוץ	קרן הון בגין עסקאות עם בעלי שליטה	קרן הון בגין נכסים זמינים למכירה	הון מניות ופרמיה
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
4,234	4	4,230	2,768	334	(44)	67	236	869
								יתרה ליום 1 בינואר 2023
126	1	125	125	-	-	-	-	-
								הרווח הכולל לשנה
119	*-	119	6	38	32	-	43	-
								רווח לשנה
245	1	244	131	38	32	-	43	-
								סך רווח כולל אחר
-	*-	-	-	-	-	-	-	-
								סך כל הרווח הכולל לשנה
22	-	22	-	-	-	22	-	-
								עסקאות עם בעלים שנזקפו ישירות להון
(450)	-	(450)	(450)	-	-	-	-	-
								דיבידנד לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
4,051	5	4,046	2,449	372	(12)	89	279	869
								תשלום מבוסס מניות
6,035	4	6,031	3,624	316	(132)	45	1,309	869
								דיבידנד לבעלים
690	*-	690	690	-	-	-	-	-
								יתרה ליום 1 בינואר 2022
(943)	*-	(943)	24	18	88	-	(1,073)	-
								הרווח (ההפסד) הכולל לשנה
(253)	-	(253)	714	18	88	-	(1,073)	-
								רווח לשנה
-	*-	-	-	-	-	-	-	-
								סך רווח (הפסד) כולל אחר
22	-	22	-	-	-	22	-	-
								סך כל הרווח (ההפסד) הכולל לשנה
(1,570)	-	(1,570)	(1,570)	-	-	-	-	-
								עסקאות עם בעלים שנזקפו ישירות להון
4,234	4	4,230	2,768	334	(44)	67	236	869
								דיבידנד לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
5,324	4	5,320	3,207	295	(97)	41	1,005	869
								תשלום מבוסס מניות
933	1	932	932	-	-	-	-	-
								יתרה ליום 1 בינואר 2021
290	*-	290	-	21	(35)	-	304	-
								הרווח (ההפסד) הכולל לשנה
1,223	1	1,222	932	21	(35)	-	304	-
								רווח לשנה
-	-	-	-	-	-	-	-	-
								סך רווח (הפסד) כולל אחר
(515)	(1)	(515)	(515)	-	-	-	-	-
								סך כל הרווח (ההפסד) הכולל לשנה
(1)	(1)	-	-	-	-	-	-	-
								עסקאות עם בעלים שנזקפו ישירות להון
4	-	4	-	-	-	4	-	-
								חלוקת מניות הראל פנסיה וגמל בע"מ כדיבידנד
6,035	4	6,031	3,624	316	(132)	45	1,309	869
								בעין להראל השקעות
								דיבידנד לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
								תשלום מבוסס מניות
								יתרה ליום 31 בדצמבר 2021

* קטן מ-1 מיליוני ש"ח
** לפרטים נוספים ראו באור 15

2021	2022	2023	נספח	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח		
				תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת
2,146*	1,812*	2,331	א	לפני מסים על ההכנסה
(368)	(378)	(8)		מסים ששולמו
1,778	1,434	2,323		מזומנים נטו שנבעו מפעילות שוטפת
				תזרימי מזומנים מפעילות השקעה
-	(9)	-		השלמת תמורה בגין רכישת חברה מאוחדת שאוחדה לראשונה בשנת 2021
(42)	-	-	ב	מזומנים שנגרעו בשל הנפת חברה מאוחדת
(92)	-	-	ג	רכישת חברה מאוחדת שאוחדה לראשונה
(46)	(33)	(70)		השקעה ברכוש קבוע
(293)	(329)	(340)		השקעה בנכסים בלתי מוחשיים, נטו
(60)	(185)	(61)		השקעה בחברות מוחזקות***
45	77	36		תמורה ממימוש השקעה בחברה כלולה המטופלת לפי שיטת השווי המאזני
45	108	30		דיבידנד וריבית מחברות מוחזקות
2	-	2		תמורה ממימוש רכוש קבוע
(441)	(371)	(403)		מזומנים נטו ששימשו לפעילות השקעה
				תזרימי מזומנים מפעילות מימון
684	-	495		תמורת הנפקת כתבי התחייבות, נטו
(468)	(235)	(273)		פירעון כתבי התחייבויות נדחים והלוואות מתאגידים בנקאיים
(31)	(31)	(32)		פירעון התחייבויות חכירה
(1)	-	-		דיבידנד לזכויות שאינן מקנות שליטה
-	(290)	(951)		דיבידנד לבעלים**
184	(556)	(761)		מזומנים נטו שנבעו מפעילות (ששימשו לפעילות) מימון
(117)*	157*	139		השפעת התנודות בשער החליפין על יתרות המזומנים ושווי מזומנים
1,404	664	1,298		עליה נטו במזומנים ושווי מזומנים
5,817	7,221	7,885	ד	יתרת מזומנים ושווי מזומנים לתחילת השנה
7,221	7,885	9,183	ה	יתרת מזומנים ושווי מזומנים לסוף השנה

* מוין מחדש

** בנוסף, בתקופת הדוח שילמה החברה דיבידנד בניירות ערך בסך של 399 מיליוני ש"ח (סך של 380 מיליוני ש"ח בשנת 2022)

*** במהלך 2022 ביצעה החברה השקעה שלא במזומן בשותפות כלולה (כנגד יתרת נכסי חוב שאינם סחירים) בסך של כ-20 מיליוני ש"ח

2021	2022	2023	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
			נספח א' - תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת (1), (2), (3)
933	690	126	<u>רווח לשנה</u>
			פריטים שאינם כרוכים בתזרימי מזומנים:
(138)	(64)	138	חלק החברה בהפסדי (ברווחי) חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני
*(7,929)	*7,168	(4,034)	הפסדים (רווחים) נטו מהשקעות פיננסיות עבור חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה
			<u>הפסדים (רווחים) נטו מהשקעות פיננסיות אחרות</u>
(284)	(371)	(26)	נכסי חוב סחירים
(187)	(462)	(264)	נכסי חוב שאינם סחירים
(292)	(141)	64	מניות
*(571)	*379	104	השקעות אחרות
(196)	1,705	(1,070)	שינוי בהתחייבויות פיננסיות
(125)	(83)	(8)	שינוי בשווי ההוגן של נדל"ן להשקעה עבור חוזים תלויי תשואה
(172)	(115)	(108)	שינוי בשווי ההוגן של נדל"ן להשקעה אחר
			<u>פחת והפחתות</u>
109	110	111	רכוש קבוע
189	240	265	נכסים בלתי מוחשיים
1,283	113	971	שינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה
10,685	(4,265)	3,408	שינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה
(324)	156	(437)	שינוי בנכסי ביטוח משנה
(108)	(107)	(77)	שינוי בהוצאות רכישה נדחות
4	22	22	הוצאות שכר בגין תשלום מבוסס מניות
382	308	34	הוצאות מסים על ההכנסה
			שינויים בסעיפים מאזניים אחרים:
			<u>השקעות פיננסיות ונדל"ן להשקעה עבור חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה</u>
(36)	(14)	(9)	רכישת נדל"ן להשקעה
-	-	179	תמורה ממכירת נדל"ן להשקעה
(976)	(1,445)	506	רכישות, נטו של השקעות פיננסיות
			<u>השקעות פיננסיות ונדל"ן להשקעה אחר</u>
(15)	(20)	(18)	רכישת נדל"ן להשקעה
-	5	-	תמורה ממכירת נדל"ן להשקעה
(533)	(276)	661	רכישות, נטו של השקעות פיננסיות
(45)	(62)	(144)	פרמיות לגבייה
(81)	(1,721)	1,136	חייבים ויתרות חובה
535	65	796	זכאים ויתרות זכות
38	(3)	5	התחייבויות בשל הטבות לעובדים, נטו
1,213	1,122	2,205	סך ההתאמות הדרושות להצגת תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת
2,146	1,812	2,331	סך הכל תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת לפני מסים על הכנסה

* מוין מחדש

- (1) תזרימי המזומנים מפעילות שוטפת כוללים רכישות ומכירות נטו של השקעות פיננסיות, הנובעים מהפעילות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה
- (2) במסגרת הפעילות השוטפת הוצגה ריבית שהתקבלה בסכום של 1,757 מיליוני ש"ח (לשנת 2022 ולשנת 2021 סכום של 1,444 מיליוני ש"ח ו-1,563 מיליוני ש"ח בהתאמה) וריבית ששולמה בסכום של 237 מיליוני ש"ח (לשנת 2022 ולשנת 2021 סכום של 92 מיליוני ש"ח ו-151 מיליוני ש"ח בהתאמה)
- (3) במסגרת הפעילות השוטפת הוצג דיבידנד שהתקבל מהשקעות פיננסיות אחרות בסכום של 441 מיליוני ש"ח (לשנת 2022 ולשנת 2021 סכום של 620 מיליוני ש"ח ו-727 מיליוני ש"ח בהתאמה)

2021	2022	2023	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
			נספח ב' - מזומנים שנגרעו בשל הנפת חברה מאוחדת
20	-	-	נכסים בלתי מוחשיים
1	-	-	השקעות במוחזקות
25	-	-	נדל"ן להשקעה אחר
1	-	-	חייבים ויתרות חובה
669	-	-	השקעות פיננסיות אחרות
(219)	-	-	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה
(16)	-	-	התחייבויות בגין מסים נדחים
(5)	-	-	זכאים ויתרות זכות
(3)	-	-	התחייבויות מסים שוטפים
473	-	-	נכסים בניכוי התחייבויות של החברה שהונפה
(515)	-	-	דיבידנד בעין
(42)	-	-	מזומנים שנגרעו בשל הנפת חברה מאוחדת

2021	2022	2023	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
			נספח ג' - רכישת חברה מאוחדת שאוחדה לראשונה
			נכסים והתחייבויות של החברה המאוחדת ליום הרכישה
(56)	-	-	מוניטין שנוצר ברכישה
(69)	-	-	עודף עלות - נכס בלתי מוחשי בגין קשרי לקוחות - שנוצר ברכישה
(15)	-	-	עודף עלות - נכס בלתי מוחשי בגין מותג - שנוצר ברכישה
(10)	-	-	נכסים בלתי מוחשיים אחרים
(3)	-	-	נכסי מסים נדחים
(3)	-	-	רכוש קבוע
(5)	-	-	נדל"ן להשקעה אחר
(608)	-	-	נכסי ביטוח משנה
(55)	-	-	חייבים ויתרות חובה
(85)	-	-	פרמיה לגביה
(595)	-	-	השקעות פיננסיות אחרות
1,098	-	-	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה
305	-	-	זכאים ויתרות זכות
(101)	-	-	מזומנים שנגרעו בשל רכישת חברה מאוחדת שאוחדה לראשונה
9	-	-	מתוכם שולמו במהלך חודש פברואר 2022 בגין התאמת התמורה
(92)	-	-	סך הכל מזומנים שנגרעו בשל רכישת חברה מאוחדת שאוחדה לראשונה

<u>2021</u>	<u>2022</u>	<u>2023</u>	
<u>מיליוני ש"ח</u>	<u>מיליוני ש"ח</u>	<u>מיליוני ש"ח</u>	
3,452	5,012	6,450	נספח ד' - יתרת מזומנים ושווי מזומנים לתחילת השנה
<u>2,365</u>	<u>2,209</u>	<u>1,435</u>	מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה
<u>5,817</u>	<u>7,221</u>	<u>7,885</u>	מזומנים ושווי מזומנים אחרים
			יתרת מזומנים ושווי מזומנים לתחילת השנה
5,012	6,450	6,733	נספח ה' - יתרת מזומנים ושווי מזומנים לסוף השנה
<u>2,209</u>	<u>1,435</u>	<u>2,450</u>	מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה
<u>7,221</u>	<u>7,885</u>	<u>9,183</u>	מזומנים ושווי מזומנים אחרים
			יתרת מזומנים ושווי מזומנים לסוף השנה

באור 1 – כללי

א. הישות המדווחת

הראל חברה לביטוח בע"מ (להלן: "החברה") הינה חברה תושבת ישראל אשר התאגדה בישראל וכתובתה הרשמית היא רחוב אבא הלל סילבר 3, רמת גן.

הדוחות הכספיים המאוחדים ליום 31 בדצמבר 2023, כוללים את אלה של החברה ושל החברות הבנות שלה (להלן: "הקבוצה") וכן את זכויות הקבוצה בחברות כלולות ובישויות בשליטה משותפת. החברה הינה בבעלות מלאה של הראל השקעות בביטוח ושירותים פיננסיים בע"מ (להלן: "החברה האם" או "הראל השקעות"). מניות החברה האם רשומות למסחר בבורסה לניירות ערך בתל-אביב בע"מ.

ב. מלחמת "חרבות ברזל"

ביום 7 באוקטובר 2023, פתח ארגון הטרור חמאס במתקפת פתע רצחנית על מדינת ישראל שכללה ירי טילים וחדירת אלפי מחבלים מרצועת עזה לישראל. בעקבות המתקפה הנפשעת הכריזה ממשלת ישראל על מלחמת "חרבות ברזל" (להלן: "המלחמה"), בוצע גיוס מילואים נרחב והחלה מתקפה על ארגון החמאס הפועל מרצועת עזה. במקביל, התפתחה הסלמה ביטחונית משמעותית גם בגבול הצפון אל מול ארגון הטרור חיזבאללה, וכן הסלמה ביטחונית כתוצאה מפעילות החותמים בתימן וניסיונותיהם החוזרים ונשנים לפגוע בבטיחות נתיבי השיט בים האדום.

בחודשיים הראשונים השפעת המלחמה על המשק הישראלי ועל שוק ההון הייתה ניכרת והתבטאה, בין היתר, בסגירה זמנית ו/או בקיצור שעות העבודה של עסקים רבים, הגבלות על התכנסות במקומות עבודה ואירועים, הגבלות על מערכת החינוך ועוד. צעדים אלה כמו גם גיוס המילואים הנרחב, פינוי מאות אלפי תושבים מאזור עוטף עזה והדרום ומיישובי גבול הצפון, הביאו לצמצום הפעילות במשק ולירידה בפעילות הכלכלית. וכן, לתנודתיות רבה בשווקים הפיננסיים ובשער החליפין של השקל אל מול מטבעות זרים, כתוצאה מעליה ברמות הסיכון וחוסר הוודאות.

השפעת המלחמה ניכרת גם על דירוג האשראי של מדינת ישראל. סוכנות הדירוג מודייס הודיעה בתחילת חודש פברואר 2024 על הורדת דירוג האשראי של מדינת ישראל לרמה A2 (מרמה של A1) ואף הוסיפה להורדת הדירוג "תחזית שלילית". סוכנות הדירוג פיץ' העבירה את ישראל לרשימת המעקב השלילית, ואילו S&P העבירה את תחזית דירוג החוב של מדינת ישראל לשלילית.

קיימת אי ודאות רבה לגבי השלכות המלחמה על פעילות המשק הישראלי בכלל ועל הפעילות העסקית ותוצאות הפעילות של הקבוצה בפרט. הקבוצה חשופה מתוקף פעילותה לירידות בשווקים הפיננסיים, להאטה בפעילות העסקית במשק, וכן לסיכונים אחרים הנובעים מהמלחמה, וממשיכה לבחון כל העת את השלכות האירועים על פעילות הקבוצה.

בשלב זה לא ניתן לצפות את משך המלחמה ואולם ההערכות הינן שהיא תימשך מספר שבועות נוספים ואולי אף מספר חודשים. לקראת מחצית הרבעון הרביעי של שנת 2023 החל המשק הישראלי להיכנס לשגרה בצל הלחימה. לאור זאת, מדובר באירוע מתגלגל ולא ניתן בשלב זה להעריך את היקף ההשפעה המלא של המלחמה על הקבוצה ועל תוצאותיה.

להלן יפורטו ההשפעות המרכזיות של המלחמה על הקבוצה עד סמוך למועד פרסום הדוחות הכספיים:

1. המשכיות עסקית:

חברות הקבוצה נערכו במהירות לעבודה במתכונת היברידיית ושומרות על המשכיות עסקית בעבודה אשר מאפשרת מענה מלא ללקוחות ולסוכנים וזאת במקביל לתמיכה בצרכי העובדים.

2. תחום הביטוח:

יצוין כי נכון למועד פרסום הדוחות הכספיים לא חל שינוי מהותי בעקבות המלחמה בהיקף החשיפה לסיכוני הביטוח, כמפורט להלן:

תחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח: עיקר החשיפה בעקבות מהמלחמה עשויה לנבוע מביטוחי ריסק, אובדן כושר עבודה ונכויות ככל ויתגבשו תביעות בתחומים אלו. סמוך למועד פרסום הדוחות הכספיים, להערכת החברה, הגידול בעלות התביעות בתחומים אלה נאמד בסך של כ-88 מיליוני ש"ח לפני מס (כ-58 מיליוני ש"ח לאחר מס). כמו כן, לא זוהה שינוי מהותי בהיקף המשיכות והפדיונות בעקבות המלחמה.

תחום ביטוח בריאות כולל סיעוד: היקפי החשיפה בעקבות המלחמה בתחום פעילות ביטוח בריאות וסיעוד, אינם מהותיים בשלב זה. סמוך למועד פרסום הדוחות הכספיים, להערכת החברה, הגידול המשוער בעלות התביעות בתחומים אלה נאמד בסך של כ-9 מיליוני ש"ח לפני מס (כ-6 מיליוני ש"ח לאחר מס).

תחום ביטוח כללי: ככלל, נזקי רכוש הנובעים מאירוע מלחמה אינם מכוסים במסגרת פוליסת רכוש ולפיכך, להערכת החברה, היקף החשיפה בעקבות המלחמה אינו מהותי בשלב זה.

באור 1 - כללי (המשך)**ב. מלחמת "חרבות ברזל" (המשך)****3. נכסים פיננסיים מנוהלים:**

נכון לסמוך למועד פרסום הדוחות הכספיים לא קיימת השפעה מהותית בעקבות המלחמה על המשך מגמת הגידול בסך הנכסים המנוהלים של הקבוצה. אומדן דמי הניהול שלא יגבו בגין פוליסות תלויות תשואה שנמכרו בין השנים 1991-2003 בשל תשואה ריאלית שלילית מצטברת וזאת עד להשגת תשואה חיובית מצטברת, הסתכם סמוך למועד פרסום הדוחות הכספיים בסך של כ- 160 מיליוני ש"ח.

4. שינויים בריבית חסרת סיכון ובפרמיית אי הנזילות:

המלחמה גרמה לעלייה של עקום הריבית חסרת הסיכון בתוספת פרמיית אי הנזילות, דבר העשוי לגרום לקיטון בהתחייבויות הביטוחיות. מנגד, לעלייה של עקום הריבית ולירידות בשוקי ההון עשויה להיות השפעה שלילית על שוים של הנכסים הפיננסיים ונכסים אחרים באופן שעשוי להפחית את ההשפעה האמורה לעיל. עם פרוץ המלחמה נרשמו ירידות חדות בשוקי ההון בישראל, ולאחר מכן נרשם תיקון חד כלפי מעלה, ובסה"כ מיום פרוץ המלחמה ועד סמוך למועד פרסום הדוחות הכספיים, נרשמה תשואה חיובית בתיק נכסי הנוסטרו של החברה. יש לציין כי המידע המתואר לעיל אינו מהווה הערכה לגבי תוצאותיה הכספיות של הקבוצה. מידע זה הינו חלקי בלבד ואינו כולל מרכיבים אחרים של רווחים או הפסדים מהשקעות והשפעות נוספות.

5. נזילות, מצב פיננסי ומקורות מימון:

נכון למועד פרסום הדוחות הכספיים, לא קיימת השפעה מהותית בעקבות המלחמה על נזילות הקבוצה.

6. סיכונים אשראי:

למלחמה עלולה להיות השפעה שלילית על היקף הפסדי האשראי. נכון לסמוך למועד פרסום הדוחות הכספיים, טרם נצפתה עליה בהיקף הפסדי האשראי בעקבות המלחמה. לאור חוסר הוודאות המשמעותי שיוצרת המלחמה במשק, אין באפשרות הנהלת החברה להעריך בשלב זה ו/או לאמוד את היקף ההשלכות העתידיות של המלחמה על הפסדי האשראי של הקבוצה. היקף ההשפעה יהיה תלוי בשורה של גורמים, לרבות משך המלחמה ומידת השפעתה על פעילות המשק.

יודגש כי הערכות הנהלת החברה בדבר ההשלכות האפשריות של המלחמה על פעילותה של החברה אינן ודאיות ואינן בשליטת החברה. הערכות אלה מבוססות על מיטב ידיעת החברה בשלב זה. הערכות אלה עשויות שלא להתממש, כולן או חלקן, או להתממש באופן שונה, לרבות באופן שונה מהותי, מכפי שנצפה.

באור 1 - כללי (המשך)

ג. הגדרות

בדוחות כספיים אלה:

- בעלי עניין - כמשמעותם בפסקה (1) להגדרת "בעל עניין" בתאגיד בסעיף 1 לחוק ניירות ערך, התשכ"ח - 1968.
- דקלה - דקלה חברה לביטוח בע"מ, אשר החל מיום 1 בינואר 2016 בוטל רישיון המבטח שלה, התקבל רישיון לעסוק בתיווך בביטוח ובמקביל שונה שמה החל מיום 1 בינואר 2016 ל"דקלה סוכנות לביטוח כללי בע"מ". בחודש ספטמבר 2016 שינתה החברה את שמה ל"דקלה סוכנות לביטוח בע"מ".
- החברה - הראל חברה לביטוח בע"מ
- הממונה - הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון.
- הסדרים משותפים - הסדרים בהם לקבוצה שליטה משותפת אשר הושגה על ידי הסכם חוזי הדורש הסכמה פה אחד לגבי הפעילויות שמשפיעות באופן משמעותי על התשואות של ההסדר.
- הקבוצה - החברה והחברות המוחזקות שלה
- הראל הנפקות - הראל ביטוח מימון והנפקות בע"מ.
- הראל השקעות/החברה האם - הראל השקעות בביטוח ושירותים פיננסיים בע"מ
- הראל +60 - חברה בבעלות מלאה של החברה, העוסקת במתן הלוואות מסוג משכנתא, לרבות "משכנתא הפוכה" שהינה הלוואה הניתנת ללווים בני 60 ומעלה, בשעבוד דירת מגורים.
- התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה - עתודות ביטוח ותביעות תלויות במגזרי הפעילות ביטוח חיים, ביטוח כללי וביטוח בריאות.
- חברה כלולה - חברה, למעט חברה מאוחדת ולרבות שותפות או עסקה משותפת, שהשקעת החברה בה כלולה, במישרין או בעקיפין, בדוחות הכספיים על בסיס השווי המאזני.
- חברה מאוחדת/בת - חברה, לרבות שותפות, שדוחותיה מאוחדים באופן מלא, במישרין או בעקיפין, עם דוחות החברה.
- חברה מוחזקת - חברה מאוחדת או חברה כלולה.
- חוזי ביטוח - חוזים לפיהם צד אחד (המבטח) לוקח סיכון ביטוחי משמעותי מצד אחר (בעל הפוליסה), על ידי הסכמה לפצות את בעל הפוליסה אם אירוע עתידי לא ודאי מוגדר (מקרה הביטוח) ישפיע באופן שלילי על בעל הפוליסה.

באור 1 - כללי (המשך)

ג. הגדרות (המשך)

- חוזי השקעה - פוליסות שאינן מהוות חוזי ביטוח.
- חוזים תלויי תשואה - חוזי ביטוח וחוזי השקעה בהם התחייבויות המבטח, בשל מרכיב החיסכון או הסיכון שבהן, צמודות ברובן לתשואת תיק ההשקעות (פוליסות משתתפות ברווחי השקעה), בנכסים עבור חוזים תלויי תשואה.
- חוק הפיקוח - חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א – 1981, על תיקונו.
- מרווח הוגן - חברת מרווח הוגן בע"מ, המספקת ציטוטי מחירים ושערי ריבית היוון לגופים מוסדיים לשערוך נכסי חוב לא סחירים.
- נכסי ביטוח משנה - חלקם של מבטחי המשנה בעתודות הביטוח ובתביעות התלויות.
- נכסים עבור חוזים תלויי תשואה - הנכסים המוחזקים כנגד התחייבויות הנובעות מחוזים תלויי תשואה.
- פרמיות - פרמיות לרבות דמים.
- פרמיות שהורווחו - פרמיות המתייחסות לתקופת הדוח.
- צדדים קשורים - כמשמעותם בתקן חשבונאות בינלאומי (2009) 24 בדבר צדדים קשורים.
- תקנות כללי השקעה - תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים), התשע"ב 2012.
- EMI - אי.אמ.איי עזר חברה לביטוח משכנתאות בע"מ.

באור 2 - בסיס עריכת הדוחות הכספיים

א. מסגרת הדיווח הכספי

עד ליום 31 בדצמבר 2022, היו הדוחות הכספיים המאוחדים של הקבוצה ערוכים בהתאם לתקני דיווח כספי בינלאומיים (להלן: "IFRS") וכן בהתאם לדרישות הגילוי אשר נקבעו על ידי הממונה בהתאם לחוק הפיקוח.

בהמשך לאמור בבאור 3, ביום 1 ביוני 2023 פרסמה רשות ההון, ביטוח וחסכון מסמך שעניינו "מפת דרכים לאימוץ תקן חשבונאות בינלאומי מספר 17 (IFRS) – חוזי ביטוח – עדכון שלישי" (להלן: "מפת הדרכים העדכנית"). בהתאם למפת הדרכים העדכנית מועד היישום הראשונה של IFRS 9 ו-IFRS 17 (להלן: "התקנים החדשים") לגבי חברות הביטוח בישראל (אשר מועד היישום המחייב שלהם על ידי החברות האמורות בהתאם ל-IFRS היה אמור להיות 1 בינואר 2023) עודכן ויחול החל מתקופות רבעוניות ושנתיות המתחילות ביום 1 בינואר 2025. בהתאם, מועד המעבר יחול ביום 1 בינואר 2024. בשלב זה, קובעת מפת הדרכים העדכנית, אין כוונה להתיר אימוץ מוקדם של התקנים החדשים בישראל.

בהתאם לכך, החל מיום 1 בינואר 2023 ועד למועד בו יישמו לראשונה התקנים החדשים על ידי חברות הביטוח בישראל כאמור לעיל, תמשכנה חברות הביטוח בישראל ליישם את הוראות תקן דיווח כספי בינלאומי IFRS 4, "חוזי ביטוח" ותקן חשבונאות בינלאומי IAS 39, "מכשירים פיננסיים: הכרה ומדידה" אשר יישמו על ידן עד כה, ואשר אותם החליפו התקנים החדשים. יתר תקני ה-IFRS מיושמים על ידי חברות הביטוח בישראל בהתאם למועדים הקבועים בהם.

לאור זאת, החל מיום 1 בינואר 2023, הדוחות הכספיים המאוחדים של הקבוצה אינם מצייתים באופן מלא לתקני ה-IFRS, אלא ערוכים בהתאם להוראות הממונה בהתאם לחוק הפיקוח.

הנתונים המוצגים במסגרת מספרי ההשוואה של הדוחות הכספיים המאוחדים הינם הנתונים שפורסמו בפועל על ידי הקבוצה באותן תקופות.

הדוחות הכספיים המאוחדים אושרו לפרסום על ידי דירקטוריון החברה ביום 28 במרץ 2024.

ב. מטבע פעילות ומטבע הצגה

הדוחות הכספיים המאוחדים מוצגים בש"ח, שהינו מטבע הפעילות של החברה, ומעוגלים למיליון הקרוב, למעט אם צוין אחרת. השקל הינו המטבע שמייצג את הסביבה הכלכלית העיקרית בה פועלת החברה.

ג. בסיס המדידה

הדוחות הכספיים נערכו על בסיס העלות ההיסטורית למעט הנכסים וההתחייבויות הבאים:

- מכשירים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח או הפסד;
- מכשירים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח כולל אחר;
- נדל"ן להשקעה הנמדד לפי שווי הוגן;
- קבוצת הרכוש הקבוע המתייחסת לקרקע ובנייני משרדים הנמדדים לפי שווי הוגן (מודל הערכה מחדש);
- השקעות בחברות כלולות ועסקאות משותפות הנמדדות לפי שיטת השווי המאזני;
- נכסי והתחייבויות מסים נדחים;
- נכסים והתחייבויות בגין הטבות לעובדים;
- נכסי ביטוח משנה;
- התחייבויות ביטוחיות;
- הפרשות;
- התחייבויות בגין ערבויות פיננסיות.

למידע נוסף בדבר אופן המדידה של נכסים והתחייבויות אלו ראו באור 3, בדבר עיקרי המדיניות החשבונאית המהותית.

באור 2 - בסיס עריכת הדוחות הכספיים (המשך)

ד. שימוש באומדנים ושיקול דעת

בעריכת הדוחות הכספיים המאוחדים בהתאם לדרישות הממונה בהתאם לחוק הפיקוח והתקנות שהותקנו על פיו, נדרשת הנהלת החברה להשתמש בשיקול דעת בהערכות, אומדנים והנחות לרבות הנחות ואומדנים אקטואריים (להלן: "אומדנים"), אשר משפיעים על יישום המדיניות החשבונאית ועל סכומים של נכסים והתחייבויות, הכנסות והוצאות. יובהר שהתוצאות בפועל עלולות להיות שונות מאומדנים אלה, בין היתר, עקב שינויים רגולטוריים שפורסמו או צפויים להתפרסם בתחומי הביטוח, הפנסיה והגמל ואשר קיימת אי וודאות באשר לאופן התאמתם והשלכותיהם. האומדנים העיקריים הכלולים בדוחות הכספיים מבוססים, בין היתר, על הערכות אקטואריות וכן על הערכות שווי חיזוניות.

בעת גיבושם של אומדנים חשבונאיים ואקטואריים המשמשים בהכנת הדוחות הכספיים של הקבוצה, נדרשת הנהלת החברה להניח הנחות באשר לנסיבות ואירועים הכרוכים באי וודאות משמעותית. בשיקול דעתה בקביעת האומדנים, מתבססת הנהלת החברה על ניסיון העבר, עובדות שונות, גורמים חיזוניים ועל הנחות סבירות, לרבות ציפיות לעתיד, ככל שניתנות להערכה, בהתאם לנסיבות המתאימות לכל אומדן.

האומדנים וההנחות שבבסיסם נסקרים באופן שוטף. שינויים באומדנים חשבונאיים מוכרים בתקופה שבה תוקנו האומדנים ובכל תקופה עתידית מושפעת. בהקשר זה ראו באור ג' לעניין, עדכון שיעורי הריבית המשמשים בחישוב ההתחייבויות הביטוחיות, וכן ראו באור 34 לעניין, השפעות עדכונים ומחקרים אקטואריים בביטוח חיים, ביטוח בריאות וביטוח כללי.

להלן מידע בדבר האומדנים הקריטיים של החברה אשר קיים סיכון משמעותי ששינוי מהותי בהם, בפרט נוכח השינויים הרגולטוריים כאמור, עשוי לשנות באופן מהותי את ערכם של נכסים והתחייבויות בדוחות הכספיים במהלך השנה הכספית הבאה:

- התחייבויות בגין חוזי ביטוח - התחייבויות אלה מבוססות על שיטות הערכה אקטואריות ועל הערכות בדבר משתנים דמוגרפיים וכלכליים. ההערכות האקטואריות וההנחות השונות נגזרות בעיקר מניסיון העבר ומבוססות על כך שדפוס ההתנהגות והתביעות בעבר מייצג את מה שיקרה בעתיד. שינוי בגורמי הסיכון, בשכיחות האירועים או בחומרתם, וכן שינוי המצב המשפטי עשויים להשפיע באופן מהותי על גובה ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח (ראו באור 34).
- תביעות משפטיות - כנגד הקבוצה תלויות ועומדות תביעות משפטיות וכן בקשות לאישור תובענות כייצוגיות. בהערכות סיכויי התביעות המשפטיות שהוגשו כנגד החברה וחברות מוחזקות שלה, הסתמכו החברות על חוות דעת יועצי הן המשפטיים. הערכות אלה של היועצים המשפטיים מתבססות על מיטב שיפוטם המקצועי, בהתחשב בשלב בו מצויים ההליכים, וכן על הניסיון המשפטי שנצבר בנושאים השונים. יודגש כי, תוצאות התביעות שתקבענה בבתי המשפט עלולות להיות שונות מההערכות האמורות (ראו באור 37).
- השקעות במניות ובמכשירי חוב - השווי ההוגן של השקעות הנסחרות באופן פעיל בשווקים פיננסיים מוסדרים נקבע תוך התייחסות למחיר המכירה המצוטט שלהן (Quoted closing bid price) בסגירת המסחר, למועד המדידה. לגבי השקעות הנסחרות בשוק מעבר לדלפק (OTC), הקבוצה מקבלת ציטוטי מחירים מחברות תמחור מוכרות. בגין השקעות שאין להן שוק פעיל, השווי ההוגן נקבע על ידי מעריכי שווי חיזוניים באמצעות שימוש בטכניקות הערכה. השווי ההוגן של נכסי חוב שאינם סחירים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד וכן של נכסי חוב פיננסיים שאינם סחירים אשר מידע לגבי השווי ההוגן ניתן לצורכי באור בלבד, מחושב לפי מודל המבוסס על היוון תזרימי המזומנים כאשר שיעורי הריבית היווני וציטוטי המחירים נקבעים על ידי חברה המספקת אותם לגופים מוסדיים (ראו באור 13). השווי ההוגן של קרנות השקעה מתבסס על פי ערך נכסי נקי (NAV) אשר מדווח מהקרנות על פי רוב אחת לרבעון. דיווחי הקרן נסקרים ומאושרים על ידי מנהל ההשקעות.

באור 2 - בסיס עריכת הדוחות הכספיים (המשך)

ד. שימוש באומדנים ושיקול דעת (המשך)

- ירידת ערך מוניטין - הקבוצה בוחנת ירידת ערך מוניטין לפחות אחת לשנה. הבחינה מחייבת את ההנהלה לבצע אומדן של תזרימי המזומנים העתידיים הצפויים לנבוע משימוש או משימוש מתמשך ביחידה מניבת המזומנים (או קבוצת יחידות מניבות מזומנים) שאליה (שאליהן) הוקצה המוניטין. כמו כן נדרשת ההנהלה לאמוד שיעורי ניכיון מתאימים לתזרימי מזומנים אלה. הפסד מירידת ערך אינו מבוטל. שינויים בהערכת הקבוצה כאמור, עשויים להוביל לשינויים מהותיים בערכם בספרים של הנכסים ובתוצאות הפעילות (ראו באור 5).
- קביעת ברות ההשבה של הוצאות רכישה נדחות – ברות ההשבה של הוצאות הרכישה הנדחות בביטוח חיים וסיעוד ובביטוח בריאות נבדקת מדי שנה תוך שימוש בהנחות לגבי שיעורי ביטולים, תמותה, תחלואה ומשתנים נוספים (ראו באור 3).
- קביעת השווי ההוגן של נדל"ן להשקעה - נדל"ן להשקעה מוצג לפי השווי ההוגן לתאריך הדוח כאשר שינויים בשווי ההוגן נזקפים לדוח רווח והפסד. השווי ההוגן נקבע על ידי מעריכי שווי חיצוניים בלתי תלויים בהתאם להערכות שווי כלכליות הכוללות הנחות לגבי אומדנים של תזרימי מזומנים עתידיים הצפויים מהנכס ואומדן שיעור היוון מתאים לתזרימי מזומנים אלה. השווי ההוגן נקבע בהתייחס לעסקאות שנעשו לאחרונה בנדל"ן בעל אופי ומיקום דומים לזה המוערך כאשר מידע זה זמין (ראו באור 9).
- קביעת השווי ההוגן של נדל"ן לשימוש עצמי - נדל"ן לשימוש עצמי מוצג לפי השווי ההוגן לתאריך הדוח כאשר שינויים בשווי ההוגן מעבר לעלות בניכוי פחת נזקפים לקרן הערכה מחדש. השווי ההוגן נקבע על ידי מעריכי שווי חיצוניים בלתי תלויים בהתאם להערכות שווי כלכליות הכוללות הנחות לגבי אומדנים של תזרימי מזומנים עתידיים הצפויים מנכסים דומים ואומדן שיעור היוון מתאים לתזרימי מזומנים אלה. השווי ההוגן נקבע בהתאם למספר מתודולוגיות שיערוך משולבות, לרבות, גישת ההשוואה והיוון דמי שכירות ראויים מנכסים דומים (ראו באור 7).

באור 2 - בסיס עריכת הדוחות הכספיים (המשך)

ד. שימוש באומדנים ושיקול דעת (המשך)

קביעת שווי הוגן

לצורך עריכת הדוחות הכספיים, נדרשת הקבוצה לקבוע את השווי ההוגן של נכסים והתחייבויות מסוימים. שווי הוגן הוא המחיר שהיה מתקבל במכירת נכס או המחיר שהיה משולם להעברת התחייבות בעסקה רגילה בין משתתפים בשוק במועד המדידה. מדידת שווי הוגן מבוססת על ההנחה כי העסקה מתרחשת בשוק העיקרי של הנכס או ההתחייבות, או בהיעדר שוק עיקרי, בשוק הכדאי ביותר (most advantageous). הקבוצה משתמשת בטכניקות הערכה שהן מתאימות לנסיבות ושקיימים מספיק נתונים שניתנים להשגה כדי למדוד שווי הוגן, תוך מקסום השימוש בנתונים רלוונטיים שניתנים לצפייה ומזעור השימוש בנתונים שאינם ניתנים לצפייה.

מידע נוסף אודות ההנחות ששימשו בקביעת שווי הוגן נכלל בבאורים הבאים:

- באור 7, בדבר רכוש קבוע;
- באור 9, בדבר נדל"ן להשקעה;
- באור 12, בדבר נכסים עבור חוזים תלויי תשואה;
- באור 13, בדבר השקעות פיננסיות אחרות;
- באור 24, בדבר התחייבויות פיננסיות.

בקביעת השווי ההוגן של נכס או התחייבות, משתמשת הקבוצה בנתונים נצפים מהשוק ככל שניתן. מדידות שווי הוגן מחולקות לשלוש רמות במדרג השווי ההוגן בהתבסס על הנתונים ששימשו בהערכה, כדלקמן:

- רמה 1: מחירים מצוטטים (לא מתואמים) בשוק פעיל לנכסים או התחייבויות זהים;
- רמה 2: נתונים נצפים מהשוק, במישרין או בעקיפין, שאינם כלולים ברמה 1 לעיל;
- רמה 3: נתונים שאינם מבוססים על נתוני שוק נצפים.

ה. מיון מחדש

בחלק מסעיפי הדוחות הכספיים ובחלק מהבאורים בוצעו מיונים מחדש לא מהותיים של מספרי השוואה. למיונים מחדש כאמור לא הייתה השפעה על ההון ו/או על הרווח והפסד ו/או על הרווח הכולל של החברה.

ו. פרטים על השינויים במדד ובשער החליפין היציג של הדולר של ארה"ב

שער חליפין יציג של הדולר בארה"ב	מדד המחירים לצרכן	
	מדד ידוע	מדד בגין
%	%	%
3.07	3.34	2.96
13.15	5.28	5.26
(3.27)	2.40	2.80

לשנה שהסתיימה ביום

31 בדצמבר 2023
 31 בדצמבר 2022
 31 בדצמבר 2021

ז. תקופת המחזור התפעולי ומבנה הדיווח

פעילות הקבוצה, הכוללת בעיקר פעילות מוסדות כספיים, אינה מאופיינת במחזור תפעולי הניתן לזיהוי בבירור ובעיקרה עולה על שנה, במיוחד בהתייחס לעסקי ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח ולעסקי ביטוח כללי, לגביהם תקופת הדיווח נמשכת זמן רב לאחר תקופת הכיסוי הביטוחי.

הדוחות המאוחדים על המצב הכספי הוצגו לפי סדר נזילות, ללא חלוקה בין שוטף ללא שוטף. הצגה זו, התואמת את תקן חשבונאות בינלאומי (IAS) מספר 1, מספקת לדעת הקבוצה מידע מהימן ורלוונטי יותר, בשל האמור לעיל, והינה גם תואמת את הנחיות הממונה לגבי אופן הצגה בדוחות הכספיים של חברות ביטוח.

באור 2 - בסיס עריכת הדוחות הכספיים (המשך)

ח. יישום לראשונה של תקנים חדשים, תיקונים לתקנים ופרשנויות

תיקון ל-1 IAS, הצגת דוחות כספיים: "גילוי למדיניות החשבונאית" (להלן: "התיקון")

בהתאם לתיקון, חברות נדרשות לתת גילוי למדיניות החשבונאית המהותית שלהן חלף הדרישה להצגת המדיניות החשבונאית המשמעותית שלהן. בהתאם לתיקון, מידע על המדיניות החשבונאית הינו מהותי אם, כאשר הוא נלקח בחשבון עם מידע אחר הניתן בדוחות הכספיים, ניתן לצפות באופן סביר כי הוא ישפיע על החלטות שמשתמשי הדוחות הכספיים מקבלים בהתבסס על אותם דוחות. התיקון מבהיר שמידע על המדיניות החשבונאית עשוי להיות מהותי אם בלעדיו, תימנע ממשתמשי הדוחות הכספיים האפשרות להבין מידע מהותי אחר בדוחות הכספיים. בנוסף, התיקון מבהיר כי אין צורך בגילוי מידע על מדיניות חשבונאית שאינה מהותית.

התיקון יושם לראשונה בדוחות הכספיים השנתיים. בעקבות התיקון האמור נערכו שינויים מסוימים במסגרת באור עיקרי המדיניות החשבונאית המהותית בדוחות כספיים אלה, תוך מתן דגש למדיניות חשבונאית מהותית בנושאים השונים.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית המהותית

כללי המדיניות החשבונאית המפורטת להלן יושמו בעקביות לכל התקופות המוצגות בדוחות כספיים מאוחדים אלה על ידי ישויות הקבוצה.

א. בסיס האיחוד**1. צירופי עסקים**

הקבוצה מיישמת לגבי כל צירופי העסקים את שיטת הרכישה (Acquisition method) המפורטת ב-IFRS 3, צירופי עסקים.

מועד הרכישה הינו המועד בו הרוכשת משיגה שליטה על הנרכשת.

הקבוצה מכירה במוניטין למועד הרכישה לפי השווי ההוגן של התמורה שהועברה לרבות סכומים שהוכרו בגין זכויות כלשהן שאינן מקנות שליטה בנרכשת וכן השווי ההוגן למועד הרכישה של זכות הונית בנרכשת שהוחזקה קודם לכן על ידי הקבוצה, בניכוי הסכום נטו שיוחס ברכישה לנכסים הניתנים לזיהוי שנרכשו ולהתחייבויות שניטלו.

2. חברות בנות

חברות בנות הינן ישויות הנשלטות על ידי הקבוצה. הדוחות הכספיים של חברות בנות נכללים בדוחות הכספיים המאוחדים מיום השגת השליטה ועד ליום אובדן השליטה. המדיניות החשבונאית של חברות בנות שונתה במידת הצורך על מנת להתאימה למדיניות החשבונאית שאומצה על ידי הקבוצה.

הדוחות הכספיים של קרנות הפנסיה וקופות הגמל המנוהלים בקבוצה לא אוחדו מכיוון שלקבוצה אין שליטה בישויות אלו כמשמעותה ב-IFRS 10, דוחות כספיים מאוחדים.

3. השקעה בחברות כלולות ובעסקאות משותפות

חברות כלולות הינן ישויות בהן יש לקבוצה השפעה מהותית על המדיניות הכספית והתפעולית, אך לא הושגה בהן שליטה או שליטה משותפת. קיימת הנחה לפיה החזקה בשיעור של 20% עד 50% במוחזקת מקנה השפעה מהותית. בבחינת קיומה של השפעה מהותית, מובאות בחשבון זכויות הצבעה פוטנציאליות, הניתנות למימוש או להמרה באופן מיידי למניות החברה המוחזקת. עסקאות משותפות הינן הסדרים משותפים בהם לקבוצה יש זכויות לנכסים נטו של ההסדר.

השקעות בחברות כלולות ובעסקאות משותפות מטופלות בהתאם לשיטת השווי המאזני ומוכרות לראשונה לפי עלותן. עלות ההשקעה כוללת עלויות עסקה.

כאשר החברה משיגה השפעה מהותית או שליטה משותפת בעסקה משותפת לראשונה בהשקעה שטופלה כנכס פיננסי זמין למכירה עד למועד השגת ההשפעה המהותית או השליטה המשותפת, רווח כולל אחר שנצבר בגין ההשקעה מועבר לרווח והפסד באותו מועד.

הדוחות הכספיים המאוחדים כוללים את חלקה של הקבוצה בהכנסות ובהוצאות ברווח והפסד וברווח כולל אחר של חברות מוחזקות, המטופלות לפי שיטת השווי המאזני, לאחר תיאומים הנדרשים כדי להתאים את המדיניות החשבונאית לזו של הקבוצה מהיום בו מתקיימת ההשפעה המהותית או השליטה המשותפת ועד ליום שבו לא מתקיימת עוד ההשפעה המהותית או השליטה המשותפת.

ב. מטבע חוץ

עסקאות במטבע חוץ מתורגמות למטבעות הפעילות הרלוונטיים של חברות הקבוצה לפי שער החליפין שבתוקף בתאריכי העסקאות.

הפרשי שער הנובעים מתרגום למטבע הפעילות מוכרים בדרך כלל ברווח והפסד, פרט להפרשים אשר מוכרים ברווח כולל אחר, הנובעים מתרגום של מכשירים פיננסיים הוניים המסווגים כזמינים למכירה (למעט במקרה של ירידת ערך ואז הפרשי התרגום שהוכרו ברווח כולל אחר מסווגים מחדש לרווח והפסד).

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית המהותית (המשך)

ג. חוזי ביטוח

IFRS 4 הדן בחוזי ביטוח מאפשר למבטח להמשיך במדיניות החשבונאית בה נקט טרם מועד המעבר ל-IFRS לגבי חוזי ביטוח שהוא מנפיק (לרבות עלויות רכישה קשורות ונכסים בלתי מוחשיים קשורים) וכן לגבי חוזי ביטוח משנה שהוא רוכש.

להלן תמצית המדיניות החשבונאית של הקבוצה בקשר לחוזי ביטוח:

1. ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח וביטוח סיעוד

א. הכרה בהכנסה ראו באור 3 להלן.

ב. עתודות ענפי ביטוח חיים:

עתודות הביטוח מחושבות בהתאם להוראות הממונה (תקנות וחוזרים), כללים חשבונאיים ושיטות אקטואריות מקובלות. ההתחייבויות מחושבות בהתאם לנתוני הכיסויים הרלוונטיים, כגון: גיל המבוטח, מין המבוטח, ותק הכיסויים, תקופת הביטוח, סוג הביטוח, סכום הביטוח וכו'.

עתודות ביטוח חיים, עתודות ביטוח סיעוד, חלקם של מבטחי המשנה בהן, והוצאות הרכישה הנדחות בביטוח חיים על פוליסות שהונפקו עד ליום 31 בדצמבר 1998, נקבעות על בסיס הערכה אקטוארית, המבוצעת על-ידי האקטואר הממונה על ביטוח חיים וביטוח בריאות בחברה, מר יונתן ברודי F.I.L.A.A. האקטואר האמור הינו נושא משרה בחברה.

עתודות מגזר ביטוח חיים הצמודות למדד וההשקעות כנגד עתודות אלו, נכללו בדוחות הכספיים לפי המדד שפורסם לאחרונה לפני תאריך הדוח (המדד בגין חודש נובמבר). עתודות ביטוח חיים בקשר לפוליסות שלפי תנאייהן צמודות הצמדה חצי שנתית, נכללו בדוחות הכספיים לפי המדד בגין חודש יוני או חודש דצמבר, לפי העניין.

ג. הנחיות הממונה בדבר התחייבויות לתשלום קצבה:

הממונה פרסם מעת לעת חוזרים בדבר חישוב התחייבויות לתשלום קצבה בפוליסות ביטוח חיים, במסגרתם נקבעו הוראות לחישוב ההפרשות וזאת עקב קצב השיפור בתוחלת החיים המצריך מעקב אחר הלימות ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח המאפשרות קבלת קצבה והשלמתן באופן ראוי.

לפרטים נוספים ראו באור 34.

ד. הוצאות רכישה נדחות בגין חוזי ביטוח חיים וביטוח סיעוד:

הוצאות הרכישה הנדחות (להלן: "DAC") בגין פוליסות ביטוח חיים ופוליסות סיעוד כוללות הוצאות ישירות של עמלות לסוכנים, לרבות פרסים ומענקים וכן הוצאות הנובעות מהפקת פוליסות חדשות, לרבות הוצאות לבדיקות רפואיות, חיתום, שיווק והוצאות הנהלה וכלליות. ה-DAC מופחת בשיעורים שנתיים שווים על פני תקופת הפוליסה, אך לא יותר מ-15 שנה. ה-DAC המתייחס לפוליסות שבוטלו, נמחק במועד הביטול.

האקטואר הממונה בודק מדי שנה את ברות השבת ה-DAC. הבדיקה נערכת על מנת לוודא שההתחייבויות בגין חוזי ביטוח בניכוי ה-DAC, בגין הפוליסות שנמכרו החל משנת 1999, צפויות ליצור הכנסות עתידיות שיכסו את יתרת ה-DAC ואת ההתחייבויות הביטוחיות, הוצאות התפעול והעמלות בגין אותן פוליסות. הבדיקה נערכת במקובץ ברמת כל מוצרי הפרט ולכל שנות החיתום ביחד. ההנחות המשמשות לבדיקה זו כוללות הנחות בגין ביטולים, הוצאות תפעול, תשואה מנכסים, תמותה ותחלואה, הנקבעות על ידי אקטואר של החברה מדי שנה על פי בדיקות ניסיון העבר ומחקרים רלוונטיים עדכניים.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית המהותית (המשך)

ג. חוזי ביטוח (המשך)

1. ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח וביטוח סיעוד (המשך)

ה. בדיקת נאותות העתודות (Liability Adequacy Test):

החברה עורכת באופן שוטף בדיקה לגבי הלימות ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים וביטוח סיעוד (LAT). במידה שהבדיקה מעלה כי הפרמיות המתקבלות אינן מספיקות לכיסוי התביעות הצפויות בניכוי העתודות הביטוחיות למועד החישוב, נרשמת הפרשה מיוחדת בגין החוסר. הבדיקה נעשית בנפרד עבור פוליסות פרט ובנפרד עבור פוליסות קולקטיביות. במקרה של פוליסות פרט, הבדיקה נעשית ברמת תוכנית הביטוח בפוליסה לרבות הנספחים הרלוונטים לאותה פוליסה. במקרה של פוליסות קולקטיביות, הבדיקה מתבצעת ברמת הקולקטיב הבודד. הבדיקה נעשית בנפרד לפי החלוקה הבאה: (א) תיק ביטוח כללי; (ב) תיק ביטוח בריאות; (ג) תיק ביטוח חיים, למעט סיעוד; (ד) תיק ביטוח סיעוד; וזאת בהתאם לקבוצות פוליסות כפי שהוגדרו על ידי הממונה בחוזר ביטוח 5-1-2020 שעניינו תיקון הוראות החוזר המאוחד לעניין מדידת התחייבויות – בדיקת נאותות העתודות (LAT) מיום 29 במרץ 2020.

הפרמטרים וההנחות המשמשים לבדיקות הנ"ל כוללים הנחות בגין ביטולים, הוצאות תפעול ועמלות, תשואה מנכסים, שיעורי ריבית, פרמיות אי נזילות, תמותה, שיעורי מימוש גמלא ותחלואה, ובהתחשב בעודף השווי ההוגן של הנכסים הלא סחירים בהשוואה לערכם בספרים, ההנחות נקבעות על ידי האקטואר מדי שנה על פי בדיקות, ניסיון העבר ומחקרים רלוונטיים אחרים. עבור פוליסות קולקטיביות נעשות הבדיקות לגבי הלימות העתודות בהתאם לניסיון התביעות של הקולקטיבים.

עדכון פרמיית אי נזילות:

ביום 17 בפברואר 2022 פורסם חוזר בדבר "תיקון הוראות החוזר המאוחד לעניין מדידת התחייבויות – פרמיית אי נזילות" (להלן: "החוזר"), אשר עדכן את נוסחת חישוב פרמיית אי הנזילות. בהתאם לחוזר, בחישוב פרמיית אי הנזילות יש להשתמש במתודולוגיית החישוב של הרכיב ה-Volatility Adjustment הנהוגה כיום במסגרת משטר כושר פירעון כלכלי (Solvency II). החברה יישמה את הוראות החוזר בחישוב ה-LAT בדוחותיה הכספיים ליום 31 בדצמבר 2021 כשינוי באומדן חשבונאי בהתאם לתקן חשבונאות בינלאומי (IAS) מספר 8. בעקבות יישום החוזר, הקטינה החברה בשנת 2021 את ההתחייבויות הביטוחיות בענף סיעוד פרט ובמגזר ביטוח כללי בסך של כ-863 מיליוני ש"ח לפני מס וכ-60 מיליוני ש"ח לפני מס (כ-21 מיליוני ש"ח בענף רכב חובה וכ-39 מיליוני ש"ח בענפי חבויות אחרים), בהתאמה.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית המהותית (המשך)

ג. חוזי ביטוח (המשך)

1. ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח וביטוח סיעוד (המשך)

1. השפעות שינויים בריבית, בפרמיית אי הנזילות ובפער בין השווי ההוגן של הנכסים הלא סחירים לערכם בספרים על ההתחייבויות הביטוחיות מפורטות להלן:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2021	2022	2023
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
-	227	176
-	227	176
(936)	764	-
-	15	42
-	763	-
863	-	-
(73)	1,542	42
(262)	524	83
60	-	-
(202)	524	83
(275)	2,293	301
(181)	1,509	198

ביטוח חיים - קיטון בהתחייבויות הביטוחיות בעקבות: עדכון שיעור הריבית המשמש בחישוב העתודות לגמלא ואובדן כושר עבודה (1)

סך הכל ביטוח חיים

ביטוח בריאות - קיטון (גידול) בהתחייבויות הביטוחיות בעקבות:

בדיקת נאותות העתודות (LAT) - סיעוד פרט (3)
עדכון שיעור הריבית המשמש בחישוב עתודות תביעות בתשלום - סיעוד פרט וקבוצתי (2)

עדכון שיעור הריבית המשמש בחישוב עתודת פעילים - סיעוד פרט (2)
השפעות יישום חוזר לעניין עדכון פרמיית אי נזילות (באור 1ג3ה)

סך הכל ביטוח בריאות

ביטוח כללי - קיטון (גידול) בהתחייבויות הביטוחיות בעקבות: השפעות ריבית (4)

השפעות יישום חוזר לעניין עדכון פרמיית אי נזילות (באור 1ג3ה)

סך הכל ביטוח כללי

סך הכל השפעות על הרווח והרווח הכולל לפני מס

סך הכל השפעות על הרווח והרווח הכולל לאחר מס

ביטוח חיים:

(1) לאור העלייה המתמשכת בריבית, עודכן בתקופת הדוח (ברבעון השלישי) שיעור הריבית המשמש בחישוב העתודות לגמלא והעתודות לתביעות אובדן כושר עבודה בתשלום. בעקבות העדכון האמור, נרשם קיטון בסך של כ-166 מיליוני ש"ח לפני מס בעתודת גמלאות בתשלום והעתודה המשלימה לגמלא (קיטון בהתחייבויות בגין פוליסות הכוללות מרכיב חיסכון עד שנת 1990 בסך של כ-91 מיליוני ש"ח וקיטון בהתחייבויות בגין פוליסות הכוללות מרכיב חיסכון שאינו תלוי תשואה משנת 2004 בסך של כ-75 מיליוני ש"ח), וקיטון בסך של כ-10 מיליוני ש"ח לפני מס בעתודות לתביעות אובדן כושר עבודה בתשלום.

בשנת 2022 (ברבעון השני), עודכן שיעור הריבית המשמש בחישוב העתודות לגמלא והעתודות לתביעות אובדן כושר עבודה בתשלום. בעקבות העדכון האמור, נרשם קיטון בהתחייבות הביטוחיות בסך של כ-222 מיליוני ש"ח לפני מס בעתודת גמלאות בתשלום והעתודה המשלימה לגמלא (קיטון בהתחייבויות בגין פוליסות הכוללות מרכיב חיסכון עד שנת 1990 בסך של כ-27 מיליוני ש"ח, קיטון בהתחייבויות בגין פוליסות הכוללות מרכיב חיסכון עד שנת 2003 בסך של כ-154 מיליוני ש"ח, וקיטון בהתחייבויות בגין פוליסות הכוללות מרכיב חיסכון שאינו תלוי תשואה משנת 2004 בסך של כ-41 מיליוני ש"ח), וקיטון בסך של כ-5 מיליוני ש"ח לפני מס בעתודות לתביעות אובדן כושר עבודה בתשלום.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית המהותית (המשך)

ג. חוזי ביטוח (המשך)

1. ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח וביטוח סיעוד (המשך)

1. השפעות שינויים בריבית, בפרמיית אי הנזילות ובפער בין השווי ההוגן של הנכסים הלא סחירים לערכם בספרים על ההתחייבויות הביטוחיות מפורטות להלן: (המשך)

ביטוח בריאות:

(2) לאור העלייה המתמשכת בריבית, עודכן בתקופת הדוח (ברבעון השלישי) שיעור הריבית המשמש בחישוב עתודות תביעות בתשלום בענפי סיעוד פרט וקבוצתי. בעקבות העדכון האמור, נרשם קיטון בסך של כ-42 מיליוני ש"ח לפני מס בהתחייבויות הביטוחיות.

בשנת 2022 (ברבעון השני), עודכן שיעור הריבית המשמש בחישוב עתודות תביעות בתשלום בענפי סיעוד פרט. בעקבות העדכון האמור, נרשם קיטון בסך של כ-15 מיליוני ש"ח לפני מס בהתחייבויות הביטוחיות.

בשנת 2022 (ברבעון הרביעי), לאור העלייה המתמשכת והמשמעותית בריבית, ולאור הציפיות להמשך מגמת העלייה, עודכן שיעור הריבית המשמש בחישוב עתודות פעילים בענפי סיעוד פרט. בעקבות העדכון האמור, נרשם קיטון בסך של כ-763 מיליוני ש"ח לפני מס בהתחייבויות הביטוחיות.

(3) בשל העלייה החדה של עקום הריבית המשמש בחישוב ההתחייבויות הביטוחיות בשנת 2022 (ברבעון הראשון) אופסה עתודת ה-LAT בענפי סיעוד פרט בסך של כ-764 מיליוני ש"ח לפני מס, זאת מבלי שיהיה צורך להשתמש בעודף שווי הוגן של הנכסים הלא סחירים המוקצים לענפי סיעוד פרט.

בשנת 2021, הירידה החדה של עקום הריבית המשמש בחישוב ההתחייבויות הביטוחיות ושינויים בפער בין השווי ההוגן של הנכסים הלא סחירים לערכם בספרים, הביאה לגידול בעתודת ה-LAT בענפי סיעוד פרט בסך של כ-936 מיליוני ש"ח לפני מס.

ביטוח כללי:

(4) בתקופת הדוח, בשל שינויים של עקום הריבית המשמש בחישוב ההתחייבויות הביטוחיות (שינויים של עקום הריבית חסרת הסיכון וירידה של פרמיית אי הנזילות), ושינויים בפער בין השווי ההוגן של הנכסים הלא סחירים לערכם בספרים, נרשם קיטון בהתחייבויות הביטוחיות במגזר ביטוח כללי בסך של כ-83 מיליוני ש"ח לפני מס.

בשנת 2022, בשל העלייה של עקום הריבית המשמש בחישוב ההתחייבויות הביטוחיות (עלייה חדה של עקום הריבית חסרת הסיכון ועלייה של פרמיית אי הנזילות), ושינויים בפער בין השווי ההוגן של הנכסים הלא סחירים לערכם בספרים, נרשם קיטון בהתחייבויות הביטוחיות במגזר ביטוח כללי בסך של כ-524 מיליוני ש"ח לפני מס.

בשנת 2021, בשל הירידה החדה של עקום הריבית המשמש בחישוב ההתחייבויות הביטוחיות ושינויים בפער בין השווי ההוגן של הנכסים הלא סחירים לערכם בספרים, נרשם גידול בהתחייבויות הביטוחיות במגזר ביטוח כללי בסך של כ-262 מיליוני ש"ח לפני מס.

להלן טבלה המתייחסת לפער בין השווי ההוגן והערך בספרים של הנכסים הלא סחירים אשר שימש לקיזוז העתודות במסגרת בדיקת נאותות העתודות בביטוח בריאות וביטוח כללי. עיקר הפער הינו בגין נכסי חוב לא סחירים:

ליום 31 בדצמבר			
2022		2023	
בריאות	ביטוח כללי	בריאות	ביטוח כללי
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
42	112	147	112
-	112	147	112
42	-	-	-
169	-	-	-

סך עודף השווי *
סכום הקיזוז במסגרת בדיקת נאותות העתודות
יתרת השווי ההוגן שטרם קוזז

* לא כולל עודף שווי בסך של כ-1,174 מיליוני ש"ח בגין אג"ח מיועדות (ליום 31 בדצמבר 2022 - לא כולל עודף שווי בסך של כ-1,186 מיליוני ש"ח בגין אג"ח מיועדות)

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית המהותית (המשך)

ג. חוזי ביטוח (המשך)

1. ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח וביטוח סיעוד (המשך)

ז. תביעות תלויות כוללות בעיקר הפרשות לתביעות תלויות עבור מקרי מוות בפוליסות פרט ובעסקי ביטוח חיים קבוצתי, על בסיס ההודעות שנתקבלו בגין אירועי הביטוח וסכומי הביטוח.

ח. הפרשות לתשלומי גמלאות והפרשות לתביעות מתמשכות בתשלום בביטוח אובדן כושר עבודה ובביטוח סיעודי, הוצאות הישירות והעקיפות הנובעות מהן, וכן הפרשות לתביעות שאירעו אך לא דווחו (IBNR), נכללות במסגרת התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה.

ט. הפרשה בגין השתתפות ברווחים שנצברה לזכות בעלי הפוליסה בביטוח חיים קבוצתי ובביטוח סיעודי קבוצתי נכללת בסעיף "זכאים ויתרות זכות".

י. חוזי השקעה:

תקבולים בגין חוזי השקעה לא נכללים בסעיף פרמיות שהורווחו אלא נזקפים ישירות להתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה. תשלומי פדיונות, מוות ותום תקופה, בגין חוזים אלה לא נזקפים לדוח רווח והפסד אלא נגרעים ישירות מהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה.

בדוח רווח והפסד נזקפים בשל חוזים אלה ההכנסות מהשקעות, שינוי בהתחייבויות ותשלומים בגין חוזי ביטוח בשל חלקם של המבוטחים בהכנסות מהשקעות, דמי ניהול, עמלות לסוכנים והוצאות הנהלה וכלליות.

יא. הצגת התחייבויות ביטוחיות בהתאם לחשיפה פיננסית:

בהתאם להנחיית הממונה, ההתחייבויות הביטוחיות המפורטות להלן מוצגות בהתאם לחשיפה הפיננסית הנובעת מהן:

1. תוכנית לביטוח סיעודי קבוצתי שבה מרבית סיכוני ההשקעה אינם מוטלים על המבטח.
2. חלק מההתחייבות בתוכנית מסוג סיעוד שבה מרבית סיכוני ההשקעה אינם מוטלים על המבטח.
3. חלק מההתחייבויות בתוכנית מסוג אובדן כושר עבודה אשר בהן החשיפה הפיננסית אינה מוטלת על המבטח.

יב. להתחייבויות הביטוחיות בגין עסקת רכישת תיק ביטוח החיים והבריאות של חברת הביטוח אליהו יוחס הפרש מקורי בגין רווחיות עתידית הגלומה בנכסים ובהתחייבויות שנרכשו. הפרש מקורי זה מופחת בהתאם לתקופת ההנאה הכלכלית.

2. ביטוח כללי וביטוח בריאות למעט סיעוד

א. הכרה בהכנסה - ראו באור 3 יב להלן.

ב. הסעיפים שינוי בהתחייבויות ותשלומים בגין חוזי ביטוח ברוטו ובשייר כוללים, בין היתר, תשלומים ועלויות טיפול ישירות בגין תביעות ששולמו ותלויות שאירעו בשנת הדוח, תשלומים ועדכון ההפרשה לתביעות התלויות שנרשמה בשנים קודמות וכן מרכיב הוצאות הנהלה וכלליות בגין ישוב התביעות.

ג. הפרשה להוצאות עקיפות ליישוב תביעות תלויות:

הפרשות לתביעות תלויות הכלולות בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח כוללות הפרשות להוצאות עקיפות ליישוב תביעות.

ד. התחייבויות בגין חוזי ביטוח והוצאות רכישה נדחות:

העתודה לסיכונים שטרם חלפו והתביעות התלויות הכלולות בסעיף התחייבויות בגין חוזי ביטוח, חלקם של מבטחי משנה בהם, הכלול בסעיף נכסי ביטוח משנה, והוצאות הרכישה הנדחות בביטוח כללי ובביטוח בריאות, חושבו בהתאם לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (דרכי חישוב הפרשות לתביעות עתידיות בביטוח כללי), התשמ"ה-1984, על תיקוניו, הנחיות הממונה ושיטות אקטואריות מקובלות לחישוב תביעות תלויות, המיושמות בהתאם לשיקול דעתם של האקטוארים.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית המהותית (המשך)

ג. חוזי ביטוח (המשך)

2. ביטוח כללי וביטוח בריאות למעט סיעוד (המשך)

ה. בסעיף התחייבויות בגין חוזי ביטוח נכללות ההתחייבויות הביטוחיות הבאות:

1. התחייבות לסיכונים שטרם חלפו המהווה יתרת פרמיה שטרם הורוחה (Unearned Premium Reserve), לתום תקופת הדוח. התחייבות זו אינה מחושבת בדרך אקטוארית ואינה תלויה בהנחות כלשהן. התחייבות זו משקפת את דמי הביטוח המתייחסים לתקופת ביטוח שלאחר תאריך הדוח ומחושבת על בסיס יומי.
2. הפרשה לפרמיה בחסר (ככל שהיא נדרשת), בענפי רכב רכוש, רכב חובה מקיף דירות ובריאות, שהינה הפרשה בגין הפסד צפוי המחושבת בשייר, על פי הערכה אקטוארית (Premium Deficiency).
3. התחייבות הביטוח בביטוח בריאות המחושבת בעיקרה על פי הערכות אקטואריות.
4. תביעות תלויות, ראו סעיף ו להלן.

השינוי בהתחייבות לסיכונים שטרם חלפו נכלל בדוח רווח והפסד בסעיף פרמיות שהורוחו. השינוי ביתר ההתחייבויות הביטוחיות נכלל בסעיף תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח.

ו. תביעות תלויות:

התביעות התלויות בדוחות הכספיים מחושבות לפי השיטות, כמפורט להלן:

1. תביעות תלויות וחלקם של מבטחי המשנה בהן נכללו לפי הערכה אקטוארית, למעט לגבי הענפים המפורטים בסעיף 2 להלן. החישוב האקטוארי בביטוח כללי בחברה, בוצע על-ידי האקטואר הממונה בביטוח כללי, מר ג'פרי כהן F.I.A., F.I.L.A. החישוב האקטוארי בביטוח בריאות, בחברה בוצע על ידי האקטואר הממונה בביטוח בריאות, מר יונתן ברודי F.I.L.A.A. האקטוארים האמורים הינם נושאי משרה בחברה.
2. תביעות תלויות בענפי ביטוח שאינם סטטיסטיים כגון: קבלנים, נזקי טבע ואחרים נכללו על פי הערכה פרטנית של התביעות על ידי מומחי הקבוצה המטפלים בתביעות, בהתבסס בין היתר על חוות דעת שנתקבלו ממומחים חיצוניים. ההערכות כוללות הפרשה מתאימה לסילוק התביעות, והוצאות הטיפול אשר טרם שולמו לתאריך הדוחות הכספיים. כמו כן ההערכות כוללות הפרשות בגין תביעות שאירעו אך טרם דווחו (IBNR) על פי ניסיון הקבוצה.

ז. עקרונות הנוהג המיטבי לחישוב עתודות ביטוח בביטוח כללי:

החל מיום 31 בדצמבר 2015, הראל השקעות יישמה את עמדת הממונה בהקשר לנוהג המיטבי לחישוב עתודות ביטוח בביטוח כללי. עמדת הממונה כאמור מתייחסת, בין היתר, לנושאים הבאים:

1. עקרון הזהירות לפיו "עתודה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח" פירושה כי קיים סיכוי סביר למדי ("fairly likely") כי ההתחייבות הביטוחית בשייר שנקבעה תספיק לכיסוי התחייבויות המבטח. לגבי תביעות תלויות בענפי חובה וחבויות, הבחינה של "סיכוי סביר למדי" תכוון לאומדן הסתברות של 75% לפחות. יחד עם זאת, ככל שיש מגבלות בניתוח הסטטיסטי, יפעיל האקטואר שיקול דעת ויתכן שימוש בשיטות אקטואריות מקובלות. במסגרת זו יש להתייחס לסיכון הרנדומלי ולסיכון הסיסטמי.
2. הראל השקעות בוחנת את נאותות העתודות בביטוח כללי על פי עקרונות הנוהג המיטבי המפורטים לעיל. כחלק מההערכה הראל השקעות מהוונת את תשלומי התביעות העתידיים לפי עקום ריבית חסרת סיכון תוך התאמתו לאופיין הבלתי נזיל של ההתחייבויות הביטוחיות ובהתחשב באופן שיערוך הנכסים העומדים כנגד התחייבויות אלו.
3. קיבוץ – לצורך חישוב מרווחים בגין חוסר וודאות בענפים סטטיסטיים (כהגדרתם בעמדת הממונה), יש להתייחס לכל ענף בנפרד, אך ניתן לקבץ את הסיכונים מכל שנות החיתום (או נזק) בענף. בענפים שאינם סטטיסטיים, ניתן להתייחס לכולם כמקשה אחת.
4. קביעת גובה התחייבויות ביטוחיות בגין פוליסות שנמכרו בפרקי זמן הסמוכים לתאריך הדוח ולסיכונים לאחר תאריך הדוח.

החברה בוחנת את נאותות ההתחייבויות בביטוח כללי על פי עקרונות הנוהג מיטבי לחישוב עתודות ביטוח בביטוח כללי. לעניין חישוב ההתחייבויות בביטוח כללי לפי מודל "נוהג מיטבי מלא" החל מהרבעון השני של שנת 2022, ראו גם באור 34ה.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית המהותית (המשך)

ג. חוזי ביטוח (המשך)

2. ביטוח כללי וביטוח בריאות למעט סיעוד (המשך)

ח. שיבובים ושרידים נלקחים בחשבון בבסיס הנתונים לפיו מחושבות ההערכות האקטואריות של התביעות התלויות. בענפים שאינם סטטיסטיים נלקחים השיבובים בחשבון בעת הערכת הסיכון הכלול בתיקי התביעה על בסיס פרטני.

ט. הוצאות רכישה נדחות:

1. הוצאות רכישה נדחות בביטוח כללי כוללות עמלות לסוכנים וחלק מהוצאות הנהלה וכלליות בקשר להפקת פוליסות, המתייחס לדמי ביטוח שטרם הורווחו, בשייר עצמי. הוצאות הרכישה מחושבות לפי הנמוך מבין שיעורי ההוצאות בפועל או שיעורים שנקבעו בתקנות הפיקוח, כאחוז מדמי הביטוח שטרם הורווחו, לכל ענף בנפרד.
2. הוצאות רכישה נדחות בביטוח מפני מחלות ואשפוז כוללות הוצאות הנובעות מהפקת פוליסות חדשות לזמן ארוך לרבות הוצאות לבדיקות רפואיות, עמלות חיתום ושיווק והוצאות הנהלה וכלליות.
3. הוצאות הרכישה הנדחות מופחתות בשיעורים שווים על פני תקופת הפוליסה, אך לא יותר משש שנים. הוצאות הרכישה הנדחות המתייחסות לפוליסות שבוטלו נמחקות במועד הביטול.
4. בהתאם להוראות הממונה, האקטואר הממונה בודק מדי שנה את ברות ההשבה של ה-DAC. הבדיקה נערכת על מנת לוודא שהעתודה בניכוי ה-DAC מספיקה, ושהפוליסות צפויות לייצר הכנסות עתידיות שיכסו את הפחתת ה-DAC ואת ההתחייבויות הביטוחיות, הוצאות התפעול והעמלות בגין אותן פוליסות. בבדיקת ברות ההשבה לשנת הדוח העלתה כי סך ההכנסות העתידיות, מפוליסות ביטוח מפני מחלות ואשפוז שבגינן שולמו הוצאות הרכישה הנדחות, מכסות את יתרת ההוצאות הנדחות למועד הדיווח.
5. חלק מבטחי המשנה בהוצאות הרכישה הנדחות סווג לסעיף "זכאים ויתרות זכות".

י. עסקים המתקבלים מהמאגר הישראלי לביטוח רכב שליד איגוד חברות הביטוח בישראל (להלן: "הפול"), מחברות ביטוח אחרות (לרבות ביטוח משותף) וסוכנויות חיתום נכללים לפי חשבונות המתקבלים עד לתאריך הדוח בתוספת הפרשות לפי העניין, והכל בהתאם לשיעור השתתפות הקבוצה בהם.

יא. בסעיף פרמיות שהורווחו ברוטו כלולים כל הסכומים ששולמו על-ידי הלוויים בקשר עם פוליסת ביטוח נכס באמצעות בנק למשכנתאות. הסכומים המשתלמים לבנק למשכנתאות בשל הוצאות נכללו בסעיף עמלות והוצאות מכירה ורכישה אחרות.

יב. הפרשה בגין השתתפות ברווחים שנצברה ליזמות בעלי הפוליסה בביטוח בריאות קבוצתי, נרשמת על בסיס ההסכמים שבתוקף ונכללת בסעיף זכאים ויתרות זכות, התנועה בה מנוכה מהפרמיות.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית המהותית (המשך)**ד. הפרשה לחובות מסופקים**

1. בגין פרמיות לגביה, הלוואות וחייבים אחרים - הפרשה נקבעת באופן ספציפי בגין חובות שלדעת ההנהלה גבייתם מוטלת בספק.
2. בגין חובות מבטחי משנה שלדעת הנהלת החברה גבייתם מוטלת בספק, נקבעת הפרשה לחובות מסופקים על בסיס הערכות סיכון פרטניות. בנוסף, בקביעת חלקם של מבטחי המשנה בתביעות התלויות ובעתודות הביטוח הנכללים בסעיף נכסי ביטוח משנה, מתחשבת הקבוצה בין היתר, בהערכת אפשרות הגביה ממבטחי המשנה. חלקם של מבטחי המשנה שבקשיים (ככל שישנם), מחושב בהתאם להמלצת האקטואר, המביאה בחשבון את כלל גורמי הסיכון. כאשר מבטחי משנה נקלעים לקשיים, הם עשויים להעלות טיעונים שונים הנוגעים להכרה בחוב. במקרים אלו מתחשבת הקבוצה בנכונות מבטחי המשנה להגיע להסכמי "חתך" (Cut off). ההתחייבויות של מבטחי המשנה כלפי הקבוצה אינה משחררת אותה מהתחייבויותיה כלפי המבוטחים לפי פוליסות הביטוח.

ה. מכשירים פיננסיים**1. נכסים פיננסיים שאינם נגזרים****א. הכרה לראשונה בנכסים פיננסיים:**

הקבוצה מכירה לראשונה בהלוואות וחייבים ובפיקדונות במועד היווצרותם. יתר הנכסים הפיננסיים הנרכשים בדרך הרגילה (Regular way purchase), לרבות נכסים אשר יועדו לשווי הוגן דרך רווח או הפסד, מוכרים לראשונה במועד בו התחייבה הקבוצה לקנות או למכור את הנכס. **נכסים פיננסיים שאינם נגזרים כוללים השקעות במניות ובמכשירי חוב, פרמיה לגביה וחייבים אחרים ומזומנים ושוי מזומנים.**

ב. גריעת נכסים פיננסיים:

נכסים פיננסיים נגרעים כאשר הזכויות החוזיות של הקבוצה לתזרימי המזומנים הנובעים מהנכס הפיננסי פוקעות, או כאשר הקבוצה מעבירה את הזכויות לקבל את תזרימי המזומנים הנובעים מהנכס הפיננסי בעסקה בה כל הסיכונים וההטבות מהבעלות על הנכס הפיננסי עוברים למעשה.

כל זכות בנכסים פיננסיים שהועברו אשר נוצרה או נשמרה על ידי הקבוצה מוכרת בנפרד כנכס או התחייבות.

מכירות נכסים פיננסיים הנעשות בדרך הרגילה (Regular way sale), מוכרות במועד בו התחייבה הקבוצה למכור את הנכס.

לעניין קיזוז נכסים פיננסיים והתחייבויות פיננסיות ראו סעיף 2 להלן.

ג. סיווג ומדידה של נכסים פיננסיים:

נכסים פיננסיים מסווגים לקבוצות כדלהלן:

נכסים פיננסיים בשווי הוגן דרך רווח או הפסד

נכס פיננסי מסווג כנמדד לפי שווי הוגן דרך רווח או הפסד, אם הוא מוחזק למסחר או אם יועד ככזה בעת ההכרה הראשונית בו. נכסים פיננסיים מיועדים לשווי הוגן דרך רווח או הפסד, אם הקבוצה מנהלת השקעות מסוג זה ומקבלת החלטות קניה ומכירה בהתבסס על שווים ההוגן, בהתאם לאופן שבו תיעדה הקבוצה את ניהול הסיכונים או אסטרטגיית ההשקעה. אם הייעוד נועד למנוע חוסר עקביות חשבונאית, או אם מדובר במכשיר משולב הכולל נגזר משובץ. עלויות העסקה הניתנות לייחוס נזקפות לרווח והפסד עם התהוותן. נכסים פיננסיים אלה נמדדים לפי שווי הוגן והשינויים בהם נזקפים לרווח והפסד.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית המהותית (המשך)

ה. מכשירים פיננסיים (המשך)

1. נכסים פיננסיים שאינם נגזרים (המשך)

ג. סיווג ומדידה של נכסים פיננסיים: (המשך)

הלוואות וחייבים

הלוואות וחייבים הינם נכסים פיננסיים שאינם נגזרים, בעלי תשלומים קבועים או הניתנים לקביעה שאינם סחירים בשוק פעיל. נכסים אלו מוכרים לראשונה בשווי הוגן בתוספת עלויות עסקה הניתנות לייחוס. לאחר ההכרה הראשונית, הלוואות וחייבים נמדדים בעלות מופחתת בהתאם לשיטת הריבית האפקטיבית ובניכוי הפסדים מירידת ערך.

הלוואות וחייבים כוללים מזומנים ושווי מזומנים, פרמיה לגביה, חייבים אחרים והשקעות באגרות חוב לא סחירות.

מזומנים ושווי מזומנים כוללים יתרות מזומנים הניתנים לשימוש מיידי ופיקדונות לפי דרישה. שווי מזומנים כוללים השקעות לזמן קצר כאשר משך הזמן ממועד ההפקדה המקורי ועד למועד הפדיון הינו עד שלושה חודשים, ברמת נזילות גבוהה אשר ניתנות להמרה בנקל לסכומים ידועים של מזומנים ואשר חשופות לסיכון בלתי משמעותי של שינויים בשווי ואשר אינן מוגבלות בשעבוד.

השקעות המוחזקות לפדיון

כאשר לקבוצה יש כוונה מפורשת ויכולת להחזיק מכשירי חוב עד למועד פדיונם, מכשירי החוב מסווגים כמוחזקים לפדיון. השקעות המוחזקות לפדיון נמדדות לראשונה בשווי הוגן בתוספת עלויות עסקה הניתנות לייחוס. לאחר ההכרה לראשונה, השקעות המוחזקות לפדיון נמדדות לפי עלות מופחתת בשיטת הריבית האפקטיבית, בניכוי הפסדים מירידת ערך.

נכסים פיננסיים זמינים למכירה

נכסים פיננסיים זמינים למכירה הינם נכסים פיננסיים שאינם נגזרים אשר יועדו כנכסים פיננסיים זמינים למכירה או אשר לא סווגו לאף אחת מהקטגוריות האחרות.

השקעות הקבוצה במניות וכן במכשירי חוב מסוימים, מסווגות כנכסים פיננסיים זמינים למכירה. במועד ההכרה לראשונה נכסים פיננסיים זמינים למכירה נמדדים בשווי הוגן בתוספת כל עלויות העסקה הניתנות לייחוס. בתקופות עוקבות נמדדות השקעות אלה לפי שווי הוגן, כאשר השינויים בהן, פרט להפסדים מירידת ערך, לרווחים או הפסדים הנובעים משינויים בשער החליפין ולצבירת הריבית האפקטיבית של מכשירי חוב המסווגים כזמינים למכירה, נזקפים ישירות לרווח כולל אחר ומוצגים בקרן הון בגין נכסים פיננסיים המסווגים זמינים למכירה. דיבידנד המתקבל בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה נזקף לדוח רווח והפסד במועד הזכאות לתשלום. כאשר ההשקעה נגרעת, הרווחים או ההפסדים שנצברו בקרן ההון בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה מועברים לרווח והפסד.

בדבר אופן ההכרה בהפסדים מירידת ערך ברווח והפסד בגין קטגורית נכסים זו, ראו באור 3ט בדבר ירידת ערך.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית המהותית (המשך)

ה. מכשירים פיננסיים (המשך)

2. התחייבויות פיננסיות שאינן נגזרים

לקבוצה התחייבויות פיננסיות שאינן נגזרים כדלקמן: הלוואות ואשראי מתאגידים בנקאיים ומנותני אשראי אחרים, מכשירי חוב סחירים ושאינם סחירים, ספקים וזכאים אחרים, וערבויות פיננסיות.

א. הכרה לראשונה בהתחייבויות פיננסיות:

הקבוצה מכירה לראשונה במכשירי חוב שהונפקו במועד היווצרותם. יתר ההתחייבויות הפיננסיות מוכרות לראשונה במועד קשירת העסקה (Trade date) בו הקבוצה הופכת לצד לתנאים החוזיים של המכשיר.

התחייבויות פיננסיות (למעט התחייבויות פיננסיות אשר יועדו לשווי הוגן דרך רווח או הפסד) מוכרות לראשונה בשווי הוגן בתוספת כל עלויות העסקה הניתנות לייחוס. לאחר ההכרה לראשונה, התחייבויות פיננסיות, למעט ערבויות פיננסיות, נמדדות בעלות מופחתת בהתאם לשיטת הריבית האפקטיבית. התחייבויות פיננסיות מיועדות לשווי הוגן דרך רווח או הפסד, אם הקבוצה מנהלת התחייבויות אלה וביצועיהן מוערכים בהתבסס על שוויין ההוגן, וזאת בהתאם לאופן שבו תיעדה הקבוצה את ניהול הסיכונים, אם הייעוד נועד למנוע חוסר עקביות חשבונאית, או אם מדובר במכשיר משולב הכולל נגזר משוּבָּץ. באשר למדידה העוקבת של ערבויות פיננסיות ראו סעיף 6 להלן.

עלויות עסקה המיוחסות באופן ישיר להנפקה צפויה של מכשיר אשר יסווג כהתחייבות פיננסית, מוכרות ככנס במסגרת סעיף הוצאות נדחות בדוח על המצב הכספי. עלויות עסקה אלו מנוכות מההתחייבות הפיננסית בעת ההכרה לראשונה בה, או מופחתות כהוצאות מימון בדוח רווח והפסד כאשר ההנפקה אינה צפויה עוד להתקיים.

ב. גריעת התחייבויות פיננסיות:

התחייבויות פיננסיות נגרעות כאשר מחויבות הקבוצה, כמפורט בהסכם, פוקעת או כאשר היא סולקה או בוטלה.

ג. שינוי תנאים של מכשירי חוב:

החלפת מכשירי חוב, בעלי תנאים שונים באופן מהותי, בין לווה לבין מלווה קיימים מטופלת כסילוק ההתחייבות הפיננסית המקורית והכרה בהתחייבות פיננסית חדשה בשווי הוגן. כמו כן, שינוי משמעותי בתנאים של התחייבות פיננסית קיימת או של חלק ממנה, מטופל כסילוק ההתחייבות הפיננסית המקורית והכרה בהתחייבות פיננסית חדשה.

במקרים כאמור כל ההפרש בין העלות המופחתת של ההתחייבות הפיננסית המקורית לבין השווי ההוגן של ההתחייבות הפיננסית החדשה מוכר ברווח והפסד בסעיף הכנסות או הוצאות מימון.

התנאים שונים באופן מהותי אם הערך הנוכחי המהווה של תזרימי המזומנים לפי התנאים החדשים, כולל עמלות כלשהן ששולמו, בניכוי עמלות כלשהן שהתקבלו ומהווה באמצעות שיעור הריבית האפקטיבי המקורי, הינו שונה לפחות בעשרה אחוזים מהערך הנוכחי המהווה של תזרימי המזומנים הנותרים של ההתחייבות הפיננסית המקורית.

בנוסף למבחן הכמותי כאמור, הקבוצה בוחנת, בין היתר, האם חלו שינויים גם בפרמטרים כלכליים שונים הגלומים במכשירי החוב המוחלפים, לפיכך, ככלל, החלפות של מכשירי חוב צמודים למדד במכשירי שאינם צמודים למדד נחשבות כהחלפות בעלות תנאים שונים באופן מהותי גם אם אינן מקיימות את המבחן הכמותי שבוצע לעיל.

ד. קיזוז מכשירים פיננסיים:

כנס פיננסי והתחייבות פיננסית מקוזזים והסכומים מוצגים בנטו בדוח על המצב הכספי כאשר לקבוצה קיימת באופן מיידי (Currently) זכות משפטית ניתנת לאכיפה לקזוז את הסכומים שהוכרו וכן כוונה לסלק את הנכס וההתחייבות על בסיס נטו או לממש את הנכס ולסלק את ההתחייבות בו-זמנית.

3. מכשירים פיננסיים נגזרים

נגזרים מוכרים לראשונה בשווי הוגן. עלויות עסקה הניתנות לייחוס נזקפות לרווח והפסד עם התהוותן. לאחר ההכרה לראשונה, נמדדים הנגזרים בשווי הוגן, כשהשינויים בשווי ההוגן נזקפים מיידי לרווח והפסד, כהכנסות או הוצאות מימון.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית המהותית (המשך)

ה. מכשירים פיננסיים (המשך)

4. הקבוצה קיבלה החלטות לסיווג נכסים כדלקמן:

א. נכסים הכלולים בתיקי השקעה של חוזים תלויי תשואה:

נכסים אלו, הכוללים מכשירים פיננסיים סחירים ומכשירים פיננסיים לא סחירים (כולל השקעות בחברות כלולות), יועדו לקטגוריית שווי הוגן דרך רווח או הפסד, וזאת מהנימוקים הבאים: מדובר בתיקים מנוהלים, נפרדים ומזוהים, אשר הצגתם לפי שווי הוגן מקטינה באופן משמעותי חוסר עקביות חשבונאית של הצגת נכסים פיננסיים והתחייבויות פיננסיות לפי בסיסי מדידה שונים, כמו כן הניהול מתבצע לפי שווי הוגן וביצועי התיק נמדדים לפי שווי הוגן בהתאם לאסטרטגיית ניהול סיכונים מתועדת, והמידע לגבי המכשירים הפיננסיים מדווח להנהלה (וועדת ההשקעות הרלוונטיות) באופן פנימי על בסיס שווי הוגן.

נכסים לא סחירים (לא כולל מניות) העומדים כנגד תיק סיעוד קבוצתי תלוי תשואה סווגו לקטגוריית הלוואות וחייבים.

ב. נכסים שאינם סחירים הנכללים בתיקי השקעות כנגד חוזים שאינם תלויי תשואה (נוסטרו):

נכסים אלו, הכוללים אג"ח מיועדות (הסכמי ח"צ), אג"ח לא סחיר אחר, תעודות מסחריות, פיקדונות בבנקים והלוואות ויתרות חובה לקבל, נכללו בדוח על המצב הכספי במסגרת נכסי חוב שאינם סחירים. נכסים אלו סווגו לקטגוריית הלוואות וחייבים.

מניות שאינן סחירות מסווגות כנכסים פיננסיים זמינים למכירה. לגבי נגזרים או נגזרים משובצים - ראו להלן.

ג. נכסים סחירים הנכללים בתיקי השקעות כנגד חוזים שאינם תלויי תשואה (נוסטרו) שאינם כוללים נגזרים משובצים או נגזרים (לרבות קרנות השקעה):

הנכסים הסחירים העומדים כנגד התחייבויות מבטיחות תשואה שהופקו משנת 2004 סווגו עד ליום 31 בדצמבר 2013 לקטגוריית שווי הוגן דרך רווח או הפסד. החל משנת 2014 נכסים שסווגו לקטגוריית שווי הוגן דרך רווח או הפסד ממשיכים להיות מטופלים באותו אופן עד למימושם, ואילו נכסים חדשים נכללים במסגרת תיק הנוסטרו הכולל ומטופלים כזמינים למכירה.

ד. נגזרים ונכסים פיננסיים הכוללים נגזרים משובצים שנדרש להפרידם:

נכסים אלו, סחירים ושאינם סחירים, יועדו לקטגוריית שווי הוגן דרך רווח או הפסד.

ה. מוחזק לפדיון:

נכסים אלו כוללים אגרות חוב סחירות צמודות מדד המוחזקות כנגד התחייבויות שאינן תלויות תשואה. נכסים אלו סווגו לקטגוריית "מוחזק לפדיון" מהנימוקים הבאים: בכוננת וביכולת החברה להחזיק בנכסים אלו עד למועד פדיונם הסופי. כמו כן, עומדים נכסים אלו כנגד התחייבויות ביטוחיות שבמרביתן הינן צמודות מדד. סיווג הנכסים לקטגוריה זו יוצר התאמה חשבונאית ברגישות לשינויים במדד המחירים לצרכן בין הנכסים להתחייבויות שכנגדן הם עומדים.

5. ערבויות פיננסיות

עסקאות במסגרתן מעניקה החברה ערבויות למבטח משנה בינלאומי של תיקי משכנתאות שהועמדו על ידי מוסדות פיננסיים, מטופלות כעסקאות למתן ערבויות פיננסיות. במועד ההכרה לראשונה, ערבות פיננסית מוכרת לפי שווייה ההוגן. בתקופות עוקבות ערבות פיננסית נמדדת לפי הסכום הגבוה מבין הסכום ככל שנדרש להיות מוכר בהתאם להוראות IAS 37 לבין ההתחייבות שהוכרה לראשונה לאחר שהופחתה בהתאם להוראות IFRS 15. כל עדכון של התחייבות בהתאם לאמור נזקף לרווח והפסד.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית המהותית (המשך)

1. רכוש קבוע

1. הכרה ומדידה

פריטי רכוש קבוע נמדדים לפי העלות בניכוי פחת שנצבר והפסדים מצטברים מירידת ערך, למעט נדל"ן בשימוש עצמי, המוצג לפי שווי הוגן, כאשר השינויים בשווי ההוגן נרשמים בהון במסגרת סעיף קרן הערכה מחדש ונזקפים לרווח כולל אחר.

עלייה בערכו של נכס נדל"ן לשימוש עצמי כתוצאה מהערכה מחדש, מוכרת ברווח או הפסד עד לסכום שבו היא מבטלת ירידה כתוצאה מהערכה מחדש של אותו נכס, שהוכרה קודם לכן ברווח או הפסד. כל עלייה נוספת לאחר מכן נזקפת לקרן הערכה מחדש. בעת ביצוע הערכה מחדש, פחת שנצבר במועד ההערכה מחדש מבוטל מול הערך בספרים ברוטו של הנכס, והסכום נטו מוצג מחדש לפי הסכום המשוערך של הנכס. קרן הערכה מחדש מועברת ישירות לעודפים כאשר הנכס נגרע, אך לא לפני כן.

2. פחת

פחת נזקף לדוח רווח והפסד (אלא אם נכלל בערך בספרים של נכס אחר) לפי שיטת הקו הישר על פני אומדן אורך החיים השימושי של כל חלק מפריטי הרכוש הקבוע, מאחר ושיטה זו משקפת את תבנית הצריכה החזויה של ההטבות הכלכליות העתידיות הגלומות בנכס בצורה הטובה ביותר. קרקעות בבעלות אינן מופחתות.

שיעור ההפחתה, המתבסס על אומדן אורך החיים השימושי לתקופה השוטפת ולתקופות ההשוואתיות, הינו כדלקמן:

• בניינים	2% - 4%
• רהוט וציוד משרדי	6%-20%
• מחשבים וציוד היקפי	14%-33%
• שיפורים במושכר	10%-25%
• כלי רכב	15%

שיפורים במושכר מופחתים לפי שיטת הקו הישר על פני תקופת השכירות (לרבות תקופת האופציה להארכה שבידי הקבוצה שבכוונתה לממשה), או בהתאם לתקופת החיים השימושיים המשוערת של הנכסים, לפי הקצר שבהם.

האומדנים בדבר שיטת הפחת, אורך החיים השימושיים וערך השייר נבחנים מחדש לפחות בכל סוף שנה ומותאמים בעת הצורך.

2. נכסים בלתי מוחשיים

1. **עודפי עלות, המתייחסים לדמי ניהול עתידיים כפי שהיו צפויים להתקבל מופחתים בהתאם לתקופה החזויה לקבלת דמי ניהול, המשקפת את תבנית הצריכה החזויה של ההטבות הכלכליות העתידיות הגלומות בנכס.**
2. **עלויות פיתוח תוכנה לשימוש עצמי מהוונות לאחר ששלב התכנון המקדמי הושלם וצפוי שהפרייקט יושלם והתוכנה תשמש לביצוע המטרות שיועדו לה. ההיוון מופסק במועד בו התוכנה הושלמה מהותית והיא מוכנה לשימושה המיועד. עלויות כאמור מופחתות בקו ישר על פני תקופת צריכת ההטבות הכלכליות הצפויה.**
3. **עלויות הטמעה של הסדרי מחשוב ענן מהוונות לנכס ככל שהנכס עומד בהגדרת נכס בלתי מוחשי, ובפרט ככל שהקבוצה שולטת בנכס. ככל שהחברה אינה מכירה בנכס בלתי מוחשי, בוחנת החברה האם השירותים שהתקבלו מובחנים משירות מחשוב הענן. ככל שהשירותים שהחברה מקבלת הינם מובחנים משירותי מחשוב הענן או מסופקים על ידי ספק צד שלישי שאינו ספק מחשוב הענן, מכירה הקבוצה בהוצאה עם אספקת שירותי הטמעה. ככל שהשירותים אינם מובחנים, עלויות הטמעה מוכרות כהוצאה בקצב צריכת שירותי מחשוב הענן.**
4. **מוניטין ומותג שהוכרו במסגרת רכישה של חברות בנות או רכישה של פעילות, נכללים במסגרת סעיף נכסים בלתי מוחשיים.**
5. **בתקופות עוקבות מוניטין ומותג נמדדים לפי עלות בניכוי הפסדים מירידת ערך שנצברו. מוניטין ומותג אינם מופחתים באופן שיטתי, אלא נבחנים מידי שנה לירידת ערך. באשר ליתר הנכסים הבלתי מוחשיים, האומדנים בדבר שיטת הפחת, אורך החיים השימושיים וערך השייר נבחנים מחדש לפחות בכל סוף שנת דיווח ומותאמים בעת הצורך.**

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית המהותית (המשך)

ת. נדל"ן להשקעה

נדל"ן להשקעה הוא נדל"ן (קרקע או מבנה - או חלק ממבנה - או שניהם) המוחזק (על ידי הקבוצה כבעלים או על-ידי חוכר בחכירה מימונית) לצורך הפקת הכנסות שכירות או לשם עליית ערך הונית או שניהם, ושלא לצורך שימוש או מכירה במהלך העסקים הרגיל.

נדל"ן להשקעה נמדד לראשונה לפי עלות. בתקופות עוקבות הנדל"ן להשקעה נמדד לפי שווי הוגן, כשהשינויים בשווי ההוגן נזקפים לדוח רווח והפסד.

הקבוצה מודדת את הנדל"ן להשקעה שלה לפי מודל השווי ההוגן ולפיכך, מודדת את הנדל"ן בהקמה שלה כלהלן:

1. לפי שווי הוגן, כאשר ניתן לאמוד באופן מהימן את השווי ההוגן של נדל"ן בהקמה; ו-
 2. כאשר לא ניתן למדוד את השווי ההוגן באופן מהימן, לפי עלות בתקופת ההקמה עד למועד המוקדם מבין מועד סיום ההקמה והמועד בו ניתן למדוד את שווי ההוגן באופן מהימן.
- במעבר מנדל"ן להשקעה, הנמדד לפי שווי הוגן, לרכוש קבוע (נדל"ן בשימוש הבעלים), מתקבע השווי ההוגן למועד זה כעלות הרכוש הקבוע, לצורך הטיפול החשבונאי העוקב.
- כאשר נדל"ן להשקעה שסווג בעבר כפריט רכוש קבוע נמכר, קרן ההערכה מחדש, הנכללת בהון בהתייחס לנדל"ן להשקעה, מועברת ישירות לעודפים.

ט. ירידת ערך

1. נכסים פיננסיים שאינם נגזרים

ירידת ערך של נכס פיננסי שאינו מוצג בשווי הוגן דרך רווח והפסד נבחנת כאשר קיימת ראייה אובייקטיבית לכך שאירוע הפסד התרחש לאחר מועד ההכרה לראשונה בנכס אשר השפיע באופן שלילי על אומדן תזרימי המזומנים העתידיים של הנכס הניתן לאמידה מהימנה.

ראייה אובייקטיבית לכך שחלה ירידת ערך של נכסים פיננסיים עשויה לכלול הפרת חוזה על ידי חייב, ארגון מחדש של סכום המגיע לקבוצה בתנאים אשר הקבוצה לא הייתה שוקלת במקרים אחרים, קיום סממנים לכך שחייב או מנפיק חוב יפשוט רגל, שינויים שליליים בסטאטוס התשלומים של לווים, היעלמות שוק פעיל עבור נייר ערך או שינויים בסביבה הכלכלית שמעידים על חדלות פירעון של מנפיקי חוב ומידע נצפה שמצביע על כך שקיימת ירידה הניתנת למדידה בתזרים מזומנים צפוי מקבוצה של נכסים פיננסיים.

בבחינת ירידת ערך של נכסים פיננסיים זמינים למכירה שהם מכשירים הוניים, נבחן גם הפער שבין השווי ההוגן של הנכס לעלותו המקורית, תוך התייחסות לסטיית התקן של שער המכשיר, למשך הזמן בו השווי ההוגן של הנכס נמוך מעלותו המקורית ולשינויים בסביבה הטכנולוגית, הכלכלית או המשפטית או בסביבת השוק בה פועלת החברה שהנפיקה את המכשיר, בנוסף ירידה משמעותית או מתמשכת בשווי ההוגן מתחת לעלות המקורית הינה ראייה אובייקטיבית לירידת ערך.

בהתאם למדיניות הקבוצה, ירידת ערך של למעלה מ- 20% מתחת לעלות המקורית של המכשיר, או ירידת ערך מתחת לעלות המקורית הנמשכת למעלה מתשעה חודשים, נחשבת ירידה משמעותית או מתמשכת בהתאמה.

ראיות לירידת ערך של מכשיר חוב:

הקבוצה בוחנת ראיות לירידת ערך של נכסים פיננסיים הן ברמת הנכס הבודד והן ברמה קולקטיבית. עבור נכסים פיננסיים מהותיים, נבחן הצורך בירידת ערך על בסיס כל נכס בנפרד. בנוסף, עבור נכסים פיננסיים מהותיים אשר בגינם לא זוהתה ירידת ערך ספציפית, נבחן הצורך בירידת ערך באופן קולקטיבי, במטרה לאתר ירידת ערך שהתרחשה וטרם זוהתה. לגבי יתר הנכסים הפיננסיים, נבחן הצורך בירידת ערך באופן קולקטיבי, לפי קבוצות בעלות מאפייני סיכוני אשראי דומים.

טיפול בהפסדים מירידת ערך של נכסים פיננסיים:

הפסד מירידת ערך של נכס פיננסי, הנמדד לפי עלות מופחתת, מחושב כהפרש בין ערך הנכס בספרים לבין הערך הנוכחי של אומדן תזרימי המזומנים העתידיים, מהוון בשיעור הריבית האפקטיבית המקורית. הפסדים מירידת ערך בגין נכסים פיננסיים הנמדדים בעלות מופחתת נזקפים לדוח רווח והפסד ומוצגים כהפרשה להפסד כנגד יתרת הנכסים. הכנסת ריבית בגין נכסים שערכם נפגם מוכרת באמצעות שימוש בשיעור הריבית ששימש להיוון תזרימי המזומנים העתידיים לצורך מדידת ההפסד מירידת ערך. הפסדים מירידת ערך בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה מוכרים על ידי העברת ההפסד המצטבר שנזקף לקרן הון בגין נכסים זמינים למכירה, לרווח והפסד. ההפסד המצטבר אשר מסווג מהרווח הכולל האחר לרווח והפסד הינו ההפרש בין עלות הרכישה בניכוי החזרי קרן והפחתות, לבין השווי ההוגן הנוכחי בניכוי ירידות ערך אשר הוכרו בעבר דרך רווח והפסד. כל ירידת ערך נוספת מוכרת ברווח והפסד. שינויים בהפרשה לירידת ערך כתוצאה מיישום שיטת הריבית האפקטיבית מוצגים כמרכיב של רווחים מהשקעות נטו והכנסות מימון.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית המהותית (המשך)

ט. ירידת ערך (המשך)

1. נכסים פיננסיים שאינם נגזרים (המשך)

ביטול הפסד מירידת ערך:

הפסד מירידת ערך מבוטל כאשר ניתן ליחסו באופן אובייקטיבי לאירוע שהתרחש לאחר ההכרה בהפסד מירידת הערך (כגון פירעון על ידי החייב). ביטול הפסד מירידת ערך בגין נכסים פיננסיים הנמדדים לפי עלות מופחתת ובגין נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהינם מכשירי חוב, נזקף לרווח והפסד. בנוסף, בגין נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהינם מכשירי חוב, במידה ולא קיימת עוד ראייה אובייקטיבית לירידת ערך, ההפסד מירידת ערך מבוטל במלואו ונזקף לרווח והפסד וההפרש המצטבר הנוכחי (ההפרש שבין השווי ההוגן והעלות) מוכר בהון ברווח כולל אחר. ביטול הפסד מירידת ערך בגין נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהינם מכשירי הון, נזקף ישירות לרווח הכולל האחר.

2. נכסים שאינם פיננסיים

א. עיתוי בחינת ירידת הערך:

הערך בספרים של הנכסים הלא פיננסיים של הקבוצה, שאינם הוצאות רכישה נדחות, נדל"ן להשקעה ונכסי מס נדחים, נבדק בכל מועד דיווח כדי לקבוע האם קיימים סימנים המצביעים על ירידת ערך. באם קיימים סימנים, כאמור, מחושב אומדן סכום בר ההשבה של הנכס. מידי שנה בתאריך קבוע עבור כל יחידה מניבת מזומנים הכוללת מוניטין או נכסים בלתי מוחשיים בעלי אורך חיים בלתי מוגדר או שאינם זמינים לשימוש, מבצעת הקבוצה הערכה של הסכום בר ההשבה, או באופן תכוף יותר, אם קיימים סימנים לירידת ערך.

ב. קביעת יחידות מניבות מזומנים:

למטרת בחינת ירידת ערך, הנכסים אשר אינם ניתנים לבחינה פרטנית מקובצים יחד לקבוצת הנכסים הקטנה ביותר אשר מניבה תזרימי מזומנים משימוש מתמשך, אשר הינם בלתי תלויים בעיקרם בנכסים אחרים ובקבוצות אחרות (להלן: "יחידה מניבת מזומנים").

ג. הקצאת מוניטין ליחידות מניבות מזומנים:

יחידות מניבות מזומנים אליהן הוקצה מוניטין מקובצות כך שהרמה בה נבחנת ירידת ערך של מוניטין משקפת את הרמה הנמוכה ביותר בה המוניטין נתון למעקב למטרת דיווח פנימי, אך בכל מקרה אינה גדולה ממגזר פעילות (לפני קיבוץ מגזרים דומים). מוניטין שנרכש במסגרת צירוף עסקים מוקצה למטרת בחינת ירידת ערך ליחידות מניבות מזומנים, לרבות אלו הקיימות בקבוצה גם ערב צירוף העסקים, אשר צפויות להניב הטבות מהסינרגיה של הצירוף.

ד. הכרה בהפסד מירידת ערך:

הפסדים מירידת ערך מוכרים כאשר הערך בספרים של הנכס או של יחידה מניבת מזומנים עולה על הסכום בר ההשבה, ונזקפים לרווח והפסד. לגבי יחידות מניבות מזומנים הכוללות מוניטין, הפסד מירידת ערך מוכר כאשר הערך בספרים של היחידה מניבת מזומנים, לאחר גילום יתרת המוניטין, עולה על הסכום בר ההשבה שלה. הפסדים מירידת ערך שהוכרו לגבי יחידות מניבות מזומנים, מוקצים תחילה להפחתת הערך בספרים של מוניטין שיוחס ליחידות אלה ולאחר מכן להפחתת הערך בספרים של הנכסים האחרים ביחידה מניבת המזומנים, באופן יחסי.

ה. ביטול הפסד מירידת ערך:

הפסד מירידת ערך מוניטין אינו מבוטל. באשר לנכסים אחרים, הפסדים מירידת ערך שהוכרו בתקופות קודמות נבדקים מחדש בכל מועד דיווח כדי לקבוע האם קיימים סימנים לכך שההפסדים קטנו או לא קיימים עוד.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית המהותית (המשך)**ט. ירידת ערך (המשך)****3. השקעות בחברות כלולות ובעסקאות משותפות**

הקבוצה קובעת, לאחר יישום שיטת השווי המאזני, באם יש צורך להכיר בהפסד בגין ירידת ערך של ההשקעה בחברות כלולות או בעסקאות משותפות. הקבוצה קובעת בכל תאריך דיווח אם קיימת ראיה אובייקטיבית המצביעה על ירידת ערך של ההשקעה בחברה כלולה. במידה ויש צורך בכך, מוכר הפסד מירידת ערך, בסכום ההפרש בין הסכום בר ההשבה של ההשקעה בחברה הכלולה לבין עלותה בספרים. ההפסד מירידת ערך נזקף לדוח רווח והפסד בסעיף חלק החברה ברווחי (הפסדי) החברות המוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני.

מוניטין המהווה חלק מחשבון השקעה בחברה כלולה או בעסקה משותפת אינו מוכר כנכס בנפרד ולכן אינו נבחן בנפרד בבחינת ירידת ערך.

הפסד מירידת ערך אינו מוקצה לנכס כלשהו, לרבות למוניטין המהווה חלק מחשבון השקעה בחברה כלולה או בעסקה משותפת.

הפסד מירידת ערך יבוטל אם ורק אם חלו שינויים באומדנים ששימשו בקביעת הסכום בר ההשבה של ההשקעה מהמועד בו הוכר לאחרונה ההפסד מירידת ערך. הערך בספרים של ההשקעה, אחרי ביטול ההפסד מירידת ערך, לא יעלה על הערך בספרים של ההשקעה שהיה נקבע לפי שיטת השווי המאזני אילולא הוכר הפסד מירידת ערך.

י. הטבות לעובדים

הטבות לעובדים כוללות הטבות לטווח קצר, הטבות לאחר סיום העסקה, הטבות אחרות לטווח ארוך והטבות בגין פיטורין.

1. הטבות לאחר סיום העסקה

דיני העבודה וחוק פיצויי פיטורין בישראל מחייבים את החברה לשלם פיצויים לעובד בעת פיטורין או פרישה או לבצע הפקדות שוטפות בתוכנית הפקדה מוגדרת, לפי סעיף 14 כמתואר להלן. התחייבויות החברה בשל כך מטופלות כהטבות לאחר סיום העסקה.

חישוב התחייבות החברה בשל הטבות לעובדים מתבצע על פי הסכם העסקה בתוקף ומבוסס על משכורת העובד אשר, לדעת ההנהלה, יוצרת את הזכות לקבלת הפיצויים.

ההטבות לעובדים לאחר סיום העסקה, ממומנות, בדרך כלל, על ידי הפקדות המסווגות כתוכנית הטבה מוגדרת או כתוכנית הפקדה מוגדרת כמפורט להלן:

א. תוכניות הפקדה מוגדרת:

לגבי חלק מתשלומי הפיצויים, חלים תנאי סעיף 14 לחוק פיצויי פיטורין, התשכ"ג-1963, על-פיו הפקדותיה השוטפות של החברה בקרנות פנסיה ו/או בפוליסות בחברות ביטוח, פוטרות אותה מכל התחייבות נוספת לעובדים, בגינם הופקדו הסכומים כאמור לעיל. הפקדות אלו וכן הפקדות בגין תגמולים מהוות תוכניות הפקדה מוגדרת. מחויבויות הקבוצה להפקיד בתוכנית הפקדה מוגדרת, נזקפות כהוצאה לרווח והפסד בתקופות שבמהלכן סיפקו העובדים שירותים קשורים.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית המהותית (המשך)

י. הטבות לעובדים (המשך)

1. הטבות לאחר סיום העסקה (המשך)

ב. תוכניות הטבה מוגדרת:

החלק של תשלומי הפיצויים שאינו מכוסה על ידי הפקדות בתוכניות הפקדה מוגדרת, כאמור לעיל, מטופל על ידי הקבוצה כתוכנית הטבה מוגדרת לפיה נרשמת התחייבות בגין הטבות עובדים ובגינה הקבוצה מפקידה סכומים בקופות מרכזיות לפיצויים ובפוליסות ביטוח מתאימות. מחויבות נטו של הקבוצה, המתייחסת לתוכנית הטבה מוגדרת בגין הטבות לאחר סיום העסקה, מחושבת לגבי כל תוכנית בנפרד על ידי אומדן הסכום העתידי של ההטבה שתגיע לעובד בתמורה לשירותיו, בתקופה השוטפת ובתקופות קודמות. הטבה זו מוצגת לפי ערך נוכחי בניכוי השווי ההוגן של נכסי התוכנית. שיעור ההיוון נקבע בהתאם לתשואה במועד הדיווח על אגרות חוב קונצרניות צמודות באיכות גבוהה שהמטבע שלהן הינו שקל ומועד פירעון דומה לתנאי המחויבות של הקבוצה. החישובים נערכים מידי שנה על ידי אקטואר מוסמך לפי שיטת יחידת הזכאות החזויה.

מדידה מחדש של ההתחייבות (הנכס), נטו בגין הטבה מוגדרת כוללת רווחים והפסדים אקטואריים, תשואה על נכסי תוכנית (למעט ריבית), וכן שינוי כלשהו בהשפעה על תקרת הנכסים (ככל שרלוונטי, למעט ריבית). מדידות מחדש נזקפות דרך רווח כולל אחר ישירות לעודפים. עלויות ריבית בגין מחויבויות להטבה מוגדרת והכנסות ריבית בגין נכסי התוכנית שנוקפו לרווח והפסד, מוצגות בסעיף שכר עבודה במסגרת הוצאות הנהלה וכלליות.

נכסי התוכנית

נכסי התוכנית כוללים נכסים המוחזקים על ידי קרן הטבות לעובד לזמן ארוך (קופ"ג לשכירים וקרנות פנסיה) וכן פוליסות ביטוח מתאימות. פוליסות ביטוח בגין סיום יחסי עובד-מעביד, שהונפקו על ידי צד קשור, אינן מהוות נכסי תוכנית ומקוזזות מההתחייבויות בגין חוזי ביטוח.

2. הטבות עובדים לטווח קצר

מחויבויות בגין הטבות לעובדים לזמן קצר נמדדות על בסיס לא מהוון, וההוצאה נזקפת בעת שניתן השירות המתייחס או במקרה של היעדרויות שאינן נצברות (כמו חופשת לידה) – בעת היעדרות בפועל.

הפרשה בגין הטבות לעובדים לטווח קצר בגין בונוס במזומן או תוכנית השתתפות ברווחים, מוכרת בסכום הצפוי להיות משולם כאשר לקבוצה יש מחויבות נוכחית משפטית או משתמעת לשלם את הסכום האמור בגין שירות שניתן על ידי העובד בעבר וניתן לאמוד באופן מהימן את המחויבות.

סיווג הטבות לעובדים לצרכי מדידה, כהטבות לטווח קצר או כהטבות אחרות לטווח ארוך נקבע בהתאם לתחזית החברה לסילוק המלא של ההטבות.

3. עסקאות תשלום מבוסס מניות

השווי ההוגן במועד ההענקה של מענקי תשלום מבוסס מניות לעובדים נזקף כהוצאת שכר במקביל לגידול בהון על פני התקופה בה מושגת זכאות בלתי מותנית למענקים. הסכום שנוקף כהוצאה בגין מענקי תשלום מבוסס מניות, המותנים בתנאי הבשלה שהינם תנאי שירות מותאם על מנת לשקף את מספר המענקים אשר צפויים להבשיל. עבור מענקי תשלום מבוסס מניות המותנים בתנאי הבשלה שהינם תנאי ביצוע המהווים תנאי שוק, הקבוצה מביאה בחשבון תנאים אלו באמידת השווי ההוגן של המכשירים ההוניים המוענקים, ולכן הקבוצה מכירה בהוצאה בגין מענקים אלו ללא קשר להתקיימותם של תנאים אלה.

בעסקאות בהן מעניקה חברת האם לעובדי החברה זכויות למכשיריה ההוניים, מטפלת הקבוצה בהענקה כעסקת תשלום מבוסס מניות המסולקת במכשירים הוניים.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית המהותית (המשך)

יא. הפרשות

הפרשה בגין תביעות משפטיות מוכרת כאשר לקבוצה קיימת מחויבות משפטית בהווה או מחויבות משתמעת כתוצאה מאירוע שהתרחש בעבר, יותר סביר מאשר לא (more likely than not) כי הקבוצה תידרש למשאביה הכלכליים לסילוק המחויבות וניתן לאמוד אותה באופן מהימן. כאשר השפעת ערך הזמן מהותית, נמדדת ההפרשה בהתאם לערכה הנוכחי.

יב. הכרה בהכנסות

1. פרמיות

א. פרמיות בביטוח חיים וסיעוד, לרבות פרמיות חיסכון ולמעט תקבולים בגין חוזי השקעה מוכרות בעיקרן כהכנסות בהגיע מועד גבייתן. ביטולים מוכרים במועד קבלת ההודעה מבעל הפוליסה, או באופן יזום על ידי הקבוצה עקב פיגורים בתשלום, בכפוף להוראות כל דין. השתתפות ברווחים למבוטחים מנוכה מהפרמיות.

ב. פרמיות בביטוח כללי מוכרות בעיקרן כהכנסות על בסיס דוחות תפוקה חודשיים. דמי הביטוח מתייחסים בעיקרם לתקופת ביטוח של שנה.

חלק מדמי הביטוח בענפי ביטוח מחלות ואשפוז ונסיעות לחו"ל מוכר כהכנסה על בסיס חודשי או יומי.

דמי הביטוח בענף רכב חובה מוכרים כהכנסה בעת פירעון דמי הביטוח הואיל והכיסוי הביטוחי מותנה בתשלום הפרמיה.

דמי ביטוח מפוליסות שתחילת הביטוח שלהן לאחר תאריך הדוח או דמי ביטוח המתייחסים לתקופה העולה על שנה מהפקת הפוליסה וכן פרמיות ביטוח חיים שנתקבלו בטרם הגיע מועד גבייתן, מוצגים בדוח על המצב הכספי בסעיף זכאים ויתרות זכות.

ההכנסות מדמי ביטוח לאחר ביטולים שנתקבלו מבעלי פוליסות ובניכוי הפרשות עקב אי פירעון דמי הביטוח, בכפוף להוראות כל דין ולאחר ניכוי או תוספת סך השינויים בפרמיה שטרם הורווחה, נרשמים בדוח רווח והפסד בסעיף פרמיות שהורווחו, ברוטו.

השתתפות ברווחים בביטוח קבוצתי, מנוכה מדמי הביטוח.

2. דמי ניהול, עמלות ושירותים פיננסיים אחרים

א. דמי ניהול בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה:

דמי הניהול מחושבים על פי תנאי החוזים ובהתאם להנחיות הממונה על בסיס התשואה וצבירת החיסכון של בעלי הפוליסות.

דמי ניהול בשל חוזי ביטוח וחוזי השקעה שנמכרים החל מ-1 בינואר 2004, הינם דמי ניהול קבועים בלבד.

דמי ניהול בשל חוזי ביטוח שנמכרו עד ליום 31 בדצמבר 2003 כוללים דמי ניהול קבועים ומשתנים.

דמי הניהול הקבועים מחושבים בשיעורים קבועים מצבירת החיסכון ונרשמים על בסיס צבירה.

דמי הניהול המשתנים מחושבים כשיעור מהרווח הריאלי השנתי (מה-1 בינואר ועד ה-31 בדצמבר) שנוקף לפוליסה בניכוי דמי הניהול הקבועים שנגבו מאותה פוליסה. ניתן לגבות דמי ניהול משתנים רק מתשואה ריאלית חיובית ובניכוי הפסדים ריאליים שנצברו בשנים הקודמות.

במהלך השנה נרשמים דמי הניהול המשתנים על בסיס צבירה בהתאם לתשואה החודשית הריאלית, ככל שהיא חיובית. בחודשים בהם התשואה הריאלית שלילית מוקטנים דמי הניהול המשתנים עד לגובה סך דמי הניהול המשתנים שנגבו במצטבר מתחילת השנה. תשואה שלילית שלא בוצעה בגינה הקטנה של דמי הניהול במהלך השנה השוטפת, תנוכה, לצורך חישוב דמי הניהול מתשואה חיובית בשנה העוקבת (ראו גם באור 27).

דמי ניהול בגין תביעות והפעלת תוכניות ביטוח עבור שירותי בריאות כללית, מחושבים בהתאם להסכמים שנחתמו ונקבעו כשיעור מסך הנכסים והרווחיות הנובעת מהנכסים העומדים כנגד התחייבות התוכנית.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית המהותית (המשך)

יב. הכרה בהכנסות (המשך)

2. דמי ניהול, עמלות ושירותים פיננסיים אחרים (המשך)

- ב. הכנסות מדמי ניהול קרנות פנסיה וקופות גמל מחושבות בשיעור מערך נכסיהן לתום כל חודש ו/או מסך דמי הגמולים שנגבו על ידם מדי חודש ומוכרות כהכנסה על בסיס צבירה, וזאת מאחר שלקבוצה יש זכות לתמורה מהלקוח בסכום שמקביל במישרין לערך ללקוח של ביצועי הקבוצה שהושלמו עד לאותו מועד.
- ג. דמי ניהול מחברות כלולות מוכרים כהכנסה על פני תקופת מתן השירותים המתייחסים.
- ד. דמי ניהול (מתיקי השקעות ועוד), הכנסות מייעוץ, מוכרים כהכנסה על בסיס מצטבר על פני תקופת מתן השירות (במחויבות ביצוע שמתקיימת על פני זמן) או עם ביצוע מחויבות הביצוע המתייחסת (במחויבות ביצוע שמתקיימת בנקודה בזמן).
- ה. דמי הצלחה מבוססי תשואה תקופתית נרשמים כהכנסה בתום התקופה המתייחסת וזאת מאחר שלאורך התקופה לא קיימת וודאות גבוהה (highly probable) שתשואה, ככל שהתהוותה עד לאותו מועד, לא תתהפך בהמשך התקופה.
- ו. הכנסות מעמלות ביטוח כללי בסוכנויות ביטוח נזקפות בעת התהוותן.
- ז. הכנסות מעמלות ביטוח חיים נזקפות על בסיס מועדי הזכאות לקבלת העמלות עם מתן השירות המתייחס על פי ההסכמים עם חברות הביטוח, בניכוי הפרשות להחזרי עמלות בהתאם לגובה העמלות שבהתאם לביטולים צפויים של פוליסות ביטוח לא קיימת לגביהן וודאות גבוהה (highly probable) שלא יוחזרו.
- ח. הכנסות מעמלות מביטוח משנה בביטוח כללי, חיים ובריאות נזקפות בעת התהוותן.

יג. רווחים (הפסדים) מהשקעות נטו, הכנסות מימון והוצאות מימון

רווחים (הפסדים) מהשקעות נטו והכנסות מימון כוללים הכנסות ריבית בגין סכומים שהושקעו (לרבות נכסים פיננסיים זמינים למכירה), הכנסות מדיבידנדים, רווחים (הפסדים) ממכירת נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה, שערך נדל"ן להשקעה, שינויים בשווי ההון של נכסים פיננסיים המוצגים בשווי הון דרך רווח או הפסד, רווחים (הפסדים) מהפרשי שער בגין נכסים ורווחים (הפסדים) ממימוש השקעות הנמדדות בעלות מופחתת המחושבים כהפרש בין תמורת המימוש נטו ובין העלות המקורית או העלות המופחתת ומוכרים בקרות אירוע המכירה. הכנסות ריבית מוכרות עם צבירתן, באמצעות שיטת הריבית האפקטיבית. הכנסות מדיבידנדים מוכרות במועד בו מוקנית לחברה הזכות לקבלת תשלום. באם מתקבל הדיבידנד בגין מניות סחירות, מכירה החברה בהכנסות מדיבידנד ביום האקס.

הוצאות מימון כוללות הוצאות ריבית על הלוואות שנתקבלו, רווחים והפסדים מהפרשי שער בגין התחייבויות ושינויים בגין ערך הזמן בגין הפרשות. עלויות האשראי נזקפות לדוח רווח והפסד.

בדוחות על תזרימי מזומנים, ריבית שהתקבלה ושולמה ודיבידנדים שהתקבלו מוצגים במסגרת תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת. דיבידנדים ששולמו מוצגים במסגרת תזרימי מזומנים מפעילות מימון.

יד. עלויות והוצאות הנהלה וכלליות

הוצאות הנהלה וכלליות המיוחסות להוצאות עקיפות ליישוב תביעות מסווגות לסעיף תשלומים ושינויים בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה והוצאות הנהלה וכלליות המיוחסות לעלויות רכישה מסווגות לסעיף "עמלות והוצאות רכישה אחרות". הסיווג נערך בהתאם למודלים פנימיים של הקבוצה המבוססים על הוצאות ישירות שנזקפו והוצאות עקיפות שהועמסו.

טו. הוצאות מסים על הכנסה

הוצאות מסים על הכנסה כוללות הוצאות מסים שוטפים ונדחים. מסים שוטפים ונדחים נזקפים לדוח רווח והפסד או ברווח כולל אחר או ישירות בהון במידה והמס נובע מפריטים אשר מוכרים ברווח כולל אחר או ישירות בהון, אלא אם המס נובע מצירוף עסקים.

מסים שוטפים

המס השוטף הינו סכום המס הצפוי להשתלם (או להתקבל) על ההכנסה החייבת במס לשנה, כשהוא מחושב לפי שיעורי המס החלים לפי החוקים שנחקקו או נחקקו למעשה למועד הדיווח, וכולל שינויים בתשלומי המס המתייחסים לשנים קודמות.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית המהותית (המשך)

טו. הוצאות מסים על הכנסה (המשך)

עמדות מס לא וודאיות

הפרשה בגין עמדות מס לא וודאיות, לרבות הוצאות מס וריבית נוספות, מוכרת כאשר יותר צפוי מאשר לא כי הקבוצה תידרש למשאביה הכלכליים לסילוק המחויבות.

מסים נדחים

ההכרה במסים נדחים הינה בהתייחס להפרשים זמניים בין הערך בספרים של נכסים והתחייבויות לצורך דיווח כספי לבין ערכם לצרכי מסים. הקבוצה לא מכירה במסים נדחים לגבי הפרשים הזמניים הבאים: ההכרה לראשונה במוניטין, ההכרה לראשונה בנכסים ובהתחייבויות בעסקה שאינה מהווה צירוף עסקים ושאינה משפיעה על הרווח החשבונאי ועל הרווח לצרכי מס, וכן הפרשים הנובעים מהשקעה בחברות בנות, בהסדרים משותפים ובחברות כלולות, במידה והקבוצה שולטת במועד היפוך ההפרש וכן, צפוי שהם לא יתהפכו בעתיד הנראה לעין בין אם בדרך של מימוש השקעה ובין אם בדרך של חלוקת דיבידנדים בגין השקעה.

המדידה של מסים נדחים משקפת את השלכות המס שינבעו מהאופן בו הקבוצה צופה, בתום תקופת הדיווח, להשיב או לסלק את הערך בספרים של נכסים והתחייבויות. עבור נדל"ן להשקעה הנמדד תוך שימוש במודל השווי ההוגן, קיימת הנחה הניתנת להפרכה שהערך בספרים של הנדל"ן להשקעה יושב באמצעות מכירה.

המסים הנדחים נמדדים לפי שיעורי המס הצפויים לחול על הפרשים הזמניים במועד בו ימומשו, בהתבסס על החוקים שנחקקו או שנחקקו למעשה למועד הדיווח.

נכס מס נדחה מוכר בספרים בגין הפסדים מועברים, הטבות מס והפרשים זמניים הניתנים לניכוי, כאשר צפוי שבעתיד תהיה הכנסה חייבת, שכנגדה ניתן יהיה לנצל אותם. נכסי המסים הנדחים נבדקים בכל תאריך דיווח, ובמידה ולא צפוי כי הטבות המס המתחייבות תתממשנה, הם מופחתים.

טז. רווח למניה

הקבוצה מציגה נתוני רווח בסיסי ומדולל למניה לגבי הון המניות הרגילות שלה.

יז. חכירות

הקבוצה מטפלת בחוזה כחוזה חכירה כאשר בהתאם לתנאי החוזה מועברת לחברות בקבוצה זכות לשלוט בשימוש בנכס מזוהה לתקופת זמן בתמורה לתשלום. עבור חוזה חכירה הכוללים רכיבים שאינם רכיבי חכירה, כגון שירותים או תחזוקה, הקשורים לרכיב חכירה, הקבוצה בחרה לטפל בחוזה כרכיב חכירה אחד ללא הפרדת הרכיבים.

בעת ההכרה לראשונה הקבוצה מכירה בהתחייבות בסכום הערך הנוכחי של תשלומי החכירה העתידיים (תשלומים אלו אינם כוללים תשלומי חכירה משתנים מסוימים), ובמקביל מכירה הקבוצה בנכס זכות שימוש בגובה ההתחייבות בגין חכירה, מותאם בגין תשלומי חכירה ששולמו מראש או שנצברו, ובתוספת עלויות ישירות שהתהוו בחכירה. מכיוון ששיעור הריבית הגלום בחכירה לא ניתן לקביעה בנקל, נעשה שימוש בשיעור הריבית התוספתי של החוכר.

לאחר ההכרה לראשונה, מטופל נכס זכות השימוש בהתאם למודל העלות ומופחת על פני אורך חייו השימושיים או תקופת החכירה, כמוקדם מבניהם. הפחת מחושב על בסיס קו ישר כדלקמן:

• כלי רכב: 2-5 שנים.

• מבנים: 2-8 שנים.

כאשר מתקיימים סיומים לירידת ערך, בוחנת הקבוצה ירידת ערך לנכס זכות השימוש בהתאם להוראות IAS 36.

הקבוצה בחרה ליישם את ההקלה הפרקטית לפיה חכירות לטווח קצר של עד שנה ו/או חכירות בהן נכס הבסיס הוא בעל ערך נמוך, מטופלות באופן בו דמי החכירה נזקפים לרווח והפסד לפי שיטת הקו הישר, לאורך תקופת החכירה, ללא הכרה בנכס ו/או התחייבות בדוח על המצב הכספי.

נכסים המוחכרים לאחרים על ידי הקבוצה:

חכירות שבהן הקבוצה מחכירה נכסים לאחרים, אשר אינן מעבירות למעשה את כל הסיכונים וההטבות הנלווים לבעלות על נכס הבסיס, מסווגות כחכירות תפעוליות. הקבוצה מכירה בתשלומי חכירה מחכירות תפעוליות בהכנסה על בסיס קו ישר לאורך תקופת החכירה.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית המהותית (המשך)

יח. תקנים חדשים שטרם אומצו בהתאם להוראות רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון

תקן דיווח כספי בינלאומי 17, חוזי ביטוח (להלן: "התקן" או "IFRS 17") ותקן דיווח כספי בינלאומי 9, מכשירים פיננסיים (להלן: "IFRS 9")

התקן קובע עקרונות להכרה, מדידה, הצגה וגילוי בקשר לחוזי ביטוח (כולל חוזי ביטוח משנה) ומחליף את ההוראות הקיימות בנושא. התקן החדש צפוי לגרום לשינויים משמעותיים בדיווח הכספי של חברות ביטוח והוא מחייב היערכות משמעותית בתחום מערכות המידע ואגף הכספים.

בהתאם לתקן ישות תכיר ותמדוד קבוצות של חוזי ביטוח בהתאם לערך נוכחי מותאם לסיכון של תזרימי המזומנים העתידיים מהחוזים אשר מתייחס לכל המידע הזמין על תזרימי המזומנים באופן עקבי עם נתונים הנצפים בשוק, בתוספת/בניכוי הסכום המייצג את הרווח שטרם מומש מקבוצת החוזים (מרווח השירות החוזי). הכנסות בגין חוזי ביטוח, לכל תקופת דיווח, נגזרות משינויים בהתחייבות בגין כיסוי עתידי המתייחסים לרכיבים השונים של התמורה לה זכאי המבטח בגין החוזה, כגון: עלויות רכישת חוזי ביטוח, התאמת הסיכון, ייחוס מרווח השירות החוזי לתקופה, צפי תביעות והוצאות לתקופה. יחד עם זאת, ניתן ליישם מודל מדידה פשוט יותר לגבי חוזים עם תקופת כיסוי ביטוחי של עד שנה או כאשר לא צפוי שההתחייבות תהיה שונה מהותית מיישום המודל הכללי. לפי המודל הפשוט, הסכום המיוחס לשירותים שטרם סופקו יימדד על ידי הקצאת הפרמיה על פני תקופת הכיסוי.

יש ליישם את התקן למפרע, כאשר במקרים בהם יישום למפרע אינו מעשי, ניתן לבחור באחת משתי הגישות הבאות: יישום למפרע עם הקלות מסוימות או יישום גישת השווי ההוגן.

ביום 1 ביוני 2023 פרסמה רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון מסמך שעניינו "מפת דרכים לאימוץ תקן חשבונאות בינלאומי מספר 17 (IFRS) - חוזי ביטוח - עדכון שלישי" (להלן: "מפת הדרכים העדכנית").

בהתאם למפת הדרכים העדכנית מועד היישום לראשונה של IFRS 17 ושל IFRS 9, לגבי חברות הביטוח בישראל (אשר מועד היישום המחייב שלהם על ידי החברות האמורות בהתאם לתקני ה-IFRS היה אמור להיות 1 בינואר 2023) עודכן ויחול החל מתקופות רבעוניות ושנתיות המתחילות ביום 1 בינואר 2025. בהתאם, מועד המעבר יחול ביום 1 בינואר 2024. בשלב זה, קובעת מפת הדרכים העדכנית, אין כוונה להתיר אימוץ מוקדם של התקן בישראל.

עם זאת, כבר בשנת 2024 תידרשנה חברות הביטוח לדווח, במסגרת באור ייעודי לדוחות הכספיים, דוחות עיקריים פרו-פורמה שיהיו ערוכים בהתאם להוראות IFRS 17 ו-IFRS 9 וזאת בהתאם למתכונת גילוי המצורפת בנספח למפת הדרכים העדכנית, כדלהלן: במסגרת הדוחות הכספיים לרבעון השלישי של שנת 2024 יינתן גילוי לדוח על המצב הכספי פרופורמה ליום 1 בינואר 2024 (מועד המעבר ליישום התקן) לרבות גילוי לגובה מרווח השירות החוזי וגובה התאמת הסיכון עבור כל אחד ממגזרי הפעילות בנפרד. בנוסף, במסגרת הדוחות הכספיים השנתיים של 2024 יינתן בנוסף גילוי לסעיפים מסוימים מהדוח על הרווח הכולל פרופורמה לתקופה של שישה חודשים שמסתיימת ביום 30 ביוני 2024 (ללא מספרי השוואה). בנוסף, במסגרת הבאור האמור תידרשנה חברות הביטוח לתת גילוי איכותי משלים שיתייחס, בין היתר, לנושאים המפורטים במפת הדרכים העדכנית.

בנוסף, מפרטת מפת הדרכים העדכנית את צעדי היערכות ולוחות הזמנים המרכזיים העדכניים שלדעת רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון נדרש לנקוט במטרה להבטיח את היערכותן של חברות הביטוח בישראל ליישום התקן באופן נאות, בין היתר, בנוגע להתאמת מערכות המידע ותפעולן, יישום ובדיקת נאותות של בקורות, ניהול הפרויקט ותיעודו, השלמת גיבוש מדיניות חשבונאית והיערכות לדיווחים השונים הנדרשים, ביצוע מבדקים כמותיים, היערכות לחישוב תיאום הסיכון עבור סיכון לא פיננסי (RA) והיערכות לביקורת של רואי החשבון המבקרים.

הקבוצה ממשיכה לבחון את ההשלכות של אימוץ התקנים האמורים על דוחותיה הכספיים המאוחדים ונערכת ליישומם בלוח הזמנים שנקבע במסגרת מפת הדרכים העדכנית.

באור 4 - מגזרי פעילות

באור מגזרי פעילות כולל מספר מגזרים המהווים יחידות עסקיות אסטרטגיות של הקבוצה. יחידות עסקיות אלה כוללות מגוון מוצרים ומנוהלות בנפרד לצורך הקצאת משאבים והערכת ביצועים. המוצרים בבסיס כל מגזר דומים בעיקרם לעניין מהותם, אופן הפצתם, תמהיל הלקוחות, מהות הסביבה המפקחת וכן במאפיינים כלכליים ודמוגרפיים ארוכי טווח הנגזרים מחשיפה בעלת מאפיינים דומים לסיכונים ביטוחיים. כמו כן, לתוצאות תיק ההשקעות המוחזקים כנגד ההתחייבויות הביטוחיות עשויה להיות השפעה ניכרת על הרווחיות.

ביצועי המגזר נמדדים בהתבסס על רווחי המגזר לפני מסים על ההכנסה. תוצאות עסקאות בינחברתיות מבוטלות במסגרת ההתאמות לצורך עריכת הדוחות הכספיים המאוחדים. יצוין כי לא נותרת יתרת חו"ז במסגרת העברות של נכסים סחירים בין המגזרים השונים, ככל שמתבצעות העברות כאמור.

הקבוצה פועלת במגזרים הבאים:

1. מגזר ביטוח חיים וחסכון לטווח ארוך

תחום זה כולל את הפעילות הביטוחית של הקבוצה בענפי ביטוחי החיים וכן את פעילות הקבוצה בניהול קרנות פנסיה וקופות גמל.

2. מגזר ביטוח בריאות

תחום זה כולל את הפעילות הביטוחית של הקבוצה בענפים מחלות ואשפוז, תאונות אישיות, סיעוד, עובדים זרים, נסיעות לחו"ל ושיניים. הפוליסות הנמכרות במסגרת ענפי ביטוח אלה מכסות את מגוון הנוזקים הנגרמים למבוטח כתוצאה ממחלות ו/או מתאונות, לרבות מצב סיעודי וטיפול שניניים. פוליסות ביטוחי בריאות מוצעות הן לפרטים והן לקולקטיבים.

3. מגזר ביטוח כללי

מגזר זה מורכב מארבעה תתי תחומים:

רכב רכוש: כולל את פעילות הקבוצה במכירת פוליסות ביטוח בענף ביטוח רכב מנועי (להלן: "רכב רכוש"), המכסות נזקים הנגרמים לבעל רכב כתוצאה מתאונה ו/או גניבה ו/או את חבות בעל הרכב או הנהג לנזק רכוש שנגרם לצד שלישי בתאונה.

רכב חובה: כולל את פעילות הקבוצה בענף ביטוח לפי דרישת פקודת ביטוח רכב מנועי (נוסח חדש), התש"ל-1970 (להלן: "רכב חובה"), המכסה נזקי גוף כתוצאה משימוש ברכב מנועי בהתאם לחוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים, התשל"ה-1975.

ענפי חבויות אחרים: כולל את פעילות הקבוצה במכירת פוליסות המכסות את חבות המבוטח כלפי צד שלישי (למעט כיסוי חבויות בתחום רכב חובה כמתואר לעיל). במסגרת זו נכללים, בין היתר, ענפי הביטוח הבאים: ביטוח מפני אחריות מעבידים, ביטוח מפני אחריות כלפי צד שלישי, ביטוח אחריות מקצועית, ביטוח אחריות לדירקטורים ולנושאי משרה וביטוח מפני אחריות למוצרים פגומים.

ענפי רכוש ואחרים: תחום זה כולל את הפעילות הביטוחית של הקבוצה בכל ענפי הרכוש למעט רכב רכוש (כגון: מתן ערבות חוק מכר, דירות וכדומה).

עד ליום 1 ביולי 2021 נכללה במסגרת מגזר ביטוח כללי של החברה גם פעילות עסקי ביטוח משכנתאות המתבצעת באמצעות EMI. ביום 1 ביולי 2021 הושלם שינוי מבני בקבוצה במסגרתו הועברו מלוא החזקותיה של החברה באי אם איי חברה לביטוח משכנתאות בע"מ (המחזיקה ב-EMI), לחברת האם.

באור 4 - מגזרי פעילות (המשך)

4. מגזר אשראי

החל מהדוחות הכספיים לשנת 2023, מציגה הקבוצה מגזר פעילות חדש – מגזר אשראי. הפעילויות הנכללות במסגרת מגזר האשראי כוללות את הפעילויות להלן:

- הלוואות מסוג משכנתא ו"משכנתא הפוכה" – הפעילות מבוצעת באמצעות חברה בת בבעלות מלאה, הראל +60 בע"מ (להלן: "הראל +60"), אשר עוסקת במתן הלוואות מסוג משכנתא רגילה, וכן במתן הלוואות מסוג "משכנתא הפוכה" שהינה הלוואה הניתנת ללווים שהינם בני 60 ומעלה, בשעבוד דירת מגורים;
- ליווי ומימון נדל"ן יזמי - פעילות זו מבוצעת בחברה תחת אגף מימון נדל"ן יזמי, העוסק בעיקר במימון פרויקטים של בניה למגורים, משרדים ומסחר בישראל. במסגרת פעילות זו, החברה מעמידה ליזמים חבילת מימון מלאה הכוללת אשראי כספי ופוליסת ערבות על פי חוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות של רוכשי דירות), התשל"ה – 1974 (להלן: "חוק המכר"). יצוין כי, תוצאות פעילות מתן פוליסת ערבות על פי חוק המכר נכללות במסגרת מגזר ביטוח כללי;
- מתן ערבויות פיננסיות ושירותי ייזום ותפעול לתיקי משכנתאות - במסגרת פעילות זו מעניקה החברה ערבויות פיננסיות למבטח משנה בינלאומי של תיקי משכנתאות שהועמדו על ידי מוסדות פיננסיים, בגובה של 50% מעלות התביעות, ככל שיוגשו כנגד אותו מבטח משנה. שירותי הייזום והתפעול ניתנים על ידי EMI, חברה אחות של החברה.

פעילויות אלה הוצגו בעבר במסגרת מגזרי הפעילות השונים של החברה. מספרי ההשוואה במסגרת באור מגזרי הפעילות הוצגו מחדש בהתאם.

תוצאות המגזר כוללות, מחד, את תרומת ההשקעות של נכסי חוב שהועמדו במסגרת פעילויות הראל +60 ומימון נדל"ן יזמי ומאידך, מאחר שהשקעות אלו מומנו על ידי מגזר ביטוח בריאות וביטוח כללי, בהתאמה נכללו במסגרת תוצאות המגזר הוצאות מימון שמשקפות את עלויות גיוס האשראי הרעיוניות בגין פעילויות אלו (ובמקביל, נכללו הכנסות מימון רעיוניות בגין העמדת נכסי החוב כאמור לטובת פעילויות אלו במגזר ביטוח בריאות ובמגזר ביטוח כללי, בהתאמה). בדומה, בגין המימון הבין-מגזרי הרעיוני האמור, התחייבויות במגזר כוללות התחייבויות פיננסיות רעיוניות בין-מגזריות מול מגזר ביטוח בריאות ומגזר ביטוח כללי ומנגד, נכסי מגזר ביטוח בריאות ונכסי מגזר ביטוח כללי כוללים נכסי חוב פיננסיים רעיוניים מקבילים.

5. לא מיוחס למגזרי פעילות ואחר

פעילויות אשר לא יוחסו למגזרי פעילות כוללות בעיקר פעילויות של סוכנויות ביטוח, וכן את פעילות ההון בחברות הביטוח המאוחדות.

באור 4 - מגזרי פעילות (המשך)

א. מידע אודות מגזרים בני דוח

ליום 31 בדצמבר 2023

סה"כ	התאמות וקיזוזים	לא מיוחס למגזרי פעילות ואחר*		ביטוח כללי	ביטוח בריאות	ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח	נכסים
		מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח				
1,224	-	1,102	6	114	-	2	נכסים בלתי מוחשיים
2,500	-	-	-	368	799	1,333	הוצאות רכישה נדחות
1,249	-	301	-	576	-	372	השקעות בחברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני
1,898	-	-	-	-	99	1,799	נדל"ן להשקעה עבור חוזים תלויי תשואה
2,419	-	537	-	480	-	1,402	נדל"ן להשקעה אחר
71,117	-	-	-	-	4,776	66,341	השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה
							השקעות פיננסיות אחרות
7,885	-	1,456	-	1,275	2,079	3,075	נכסי חוב סחירים
13,806	-	1,081	3,214	1,755	2,603	5,153	נכסי חוב שאינם סחירים
1,894	-	491	-	565	375	463	מניות
4,353	-	1,225	-	1,331	779	1,018	אחרות
27,938	-	4,253	3,214	4,926	5,836	9,709	סך כל ההשקעות הפיננסיות האחרות
5,429	-	-	-	3,209	1,892	328	נכסי ביטוח משנה
1,579	-	-	-	895	535	149	פרמיה לגבייה
6,733	-	-	-	-	444	6,289	מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה
2,450	-	337	25	915	-	1,173	מזומנים ושווי מזומנים אחרים
3,103	(3,214)	1,423	78	2,735	1,144	937	נכסים אחרים
127,639	(3,214)	7,953	3,323	14,218	15,525	89,834	סך כל הנכסים
80,608	-	-	-	-	5,539	75,069	סך כל הנכסים עבור חוזים תלויי תשואה
							התחייבויות
31,514	-	-	-	10,701	8,389	12,424	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה
79,675	-	-	-	-	5,367	74,308	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה
6,001	-	5,699	39	22	18	223	התחייבויות פיננסיות
6,398	(3,214)	2,103	3,255	2,032	952	1,270	התחייבויות אחרות
123,588	(3,214)	7,802	3,294	12,755	14,726	88,225	סך כל ההתחייבויות

* מרבית הנכסים המוצגים מוחזקים כנגד ההון העצמי של הגופים המוסדיים בקבוצה. סך הנכסים וההתחייבויות של פעילות סוכנויות הביטוח הינו זניח

באור 4 - מגזרי פעילות (המשך)

א. מידע אודות מגזרים בני דוח (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2023

סה"כ	התאמות וקיצוזים	לא מיוחס למגזרי פעילות ואחר		ביטוח כללי		ביטוח בריאות		ביטוח חיים
		מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
17,226	-	-	-	4,471	6,468	6,287		
2,266	-	-	-	1,606	377	283		
14,960	-	-	-	2,865	6,091	6,004		
7,033	(143)	*24	207	334	692	5,919		
530	-	3	-	-	5	522		
393	(28)	**41	-	303	17	60		
36	-	1	6	-	-	29		
22,952	(171)	69	213	3,502	6,805	12,534		
20,136	-	-	-	3,217	5,812	11,107		
1,820	-	-	-	949	675	196		
18,316	-	-	-	2,268	5,137	10,911		
2,923	(28)	***5	-	942	1,046	958		
1,054	-	****141	14	73	345	481		
17	-	-	-	17	-	-		
344	(143)	236	143	22	72	14		
22,654	(171)	382	157	3,322	6,600	12,364		
(138)	-	(2)	-	(66)	(42)	(28)		
160	-	(315)	56	114	163	142		
181	-	151	-	116	(54)	(32)		
341	-	*****164	56	230	109	110		

פרמיות שהורווחו ברוטו
 פרמיות שהורווחו על ידי מבטחי משנה
פרמיות שהורווחו בשייר
 רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
 הכנסות מדמי ניהול
 הכנסות מעמלות
 הכנסות אחרות
סך כל ההכנסות
 תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, ברוטו
 חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
 תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, בשייר
 עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
 הוצאות הנהלה וכלליות
 הוצאות אחרות
 הוצאות מימון, נטו
סך כל ההוצאות
 חלק החברה ברווחי (הפסדי) חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני
רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה
 רווח (הפסד) כולל אחר לפני מסים על הכנסה
סך כל הרווח (ההפסד) הכולל לפני מסים על הכנסה

* סך הרווחים מהשקעות הינם בגין הנכסים העומדים כנגד ההון של הגופים המוסדיים בקבוצה
 ** הכנסות מעמלות כוללות עמלות המשולמות לסוכנויות ביטוח בבעלות הקבוצה. כ-28 מיליוני ש"ח מתוכן הינן עמלות המשולמות לסוכנויות אלו מגופים מוסדיים בקבוצה
 *** בגין פעילות סוכנויות הביטוח שהינן בבעלות מלאה של הקבוצה
 **** מתוך סך הוצאות הנהלה וכלליות, סכום של כ-33 מיליוני ש"ח הינו בגין הוצאות של פעילות סוכנויות ביטוח של הקבוצה
 ***** סך הרווח הכולל לפני מסים על הכנסה בגין פעילות סוכנויות הביטוח של הקבוצה הסתכם לכ-3 מיליוני ש"ח

באור 4 - מגזרי פעילות (המשך)

א. מידע אודות מגזרים בני דוח (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2022

סה"כ	התאמות וקיצוזים	לא מיוחס למגזרי פעילות ואחר*		ביטוח כללי		ביטוח בריאות	ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח	מיליוני ש"ח
		מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח			
1,149	-	1,000	4	143	** -	-	2	נכסים בלתי מוחשיים
2,423	-	-	-	326	839	1,258	1,258	הוצאות רכישה נדחות
1,337	-	290	-	645	-	402	402	השקעות בחברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני
2,060	-	-	-	-	116	1,944	1,944	נדל"ן להשקעה עבור חוזים תלויי תשואה
2,293	-	491	-	455	-	1,347	1,347	נדל"ן להשקעה אחר
67,420	-	-	-	-	4,527	62,893	62,893	השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה
10,020	-	2,689	-	1,517	2,125	3,689	3,689	השקעות פיננסיות אחרות
13,544	-	1,619	2,577	**1,895	**2,878	4,575	4,575	נכסי חוב סחירים
1,497	-	489	-	424	250	334	334	נכסי חוב שאינם סחירים
3,736	-	1,122	-	1,046	577	991	991	מניות
28,797	-	5,919	2,577	4,882	5,830	9,589	9,589	אחרות
4,992	-	-	-	3,136	1,593	263	263	סך כל ההשקעות הפיננסיות האחרות
1,435	-	-	-	736	523	176	176	נכסי ביטוח משנה
6,450	-	-	-	-	460	5,990	5,990	פרמיה לגבייה
1,435	-	**264	35	542	-	594	594	מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה
4,514	**(2,577)	**2,035	84	**2,934	**638	1,400	1,400	מזומנים ושווי מזומנים אחרים
124,305	(2,577)	9,999	2,700	13,799	14,526	85,858	85,858	נכסים אחרים
77,848	-	-	-	-	5,412	72,436	72,436	סך כל הנכסים עבור חוזים תלויי תשואה
30,543	-	-	-	10,590	7,467	12,486	12,486	התחייבויות
76,267	-	-	-	-	5,192	71,075	71,075	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה
6,783	-	**5,399	76	105	68	1,135	1,135	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה
6,478	**(2,577)	**2,141	2,591	2,071	**958	1,294	1,294	התחייבויות פיננסיות
120,071	(2,577)	7,540	2,667	12,766	13,685	85,990	85,990	התחייבויות אחרות
								סך כל ההתחייבויות

* מרבית הנכסים המוצגים מוחזקים כנגד ההון העצמי של הגופים המוסדיים בקבוצה. סך הנכסים וההתחייבויות של פעילות סוכנויות הביטוח הינו זניח.
 ** הוצג מחדש כתוצאה מהצגה לראשונה של מגזר אשראי, ראו גם באור 4(4)

באור 4 - מגזרי פעילות (המשך)

א. מידע אודות מגזרים בני דווח (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2022

סה"כ מיליוני ש"ח	התאמות וקיזוזים מיליוני ש"ח	לא מיוחס		ביטוח כללי מיליוני ש"ח	ביטוח בריאות מיליוני ש"ח	ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח מיליוני ש"ח
		למגזרי פעילות ואחר מיליוני ש"ח	אשראי ¹ מיליוני ש"ח			
16,674	-	-	-	4,242	5,928	6,504
2,153	-	-	-	1,588	352	213
14,521	-	-	-	2,654	5,576	6,291
(4,134)	¹ (59)	*442	100	¹ 157	¹ (63)	(4,711)
544	-	3	-	-	4	537
367	(24)	**35	-	281	19	56
37	-	¹ 1	7	-	-	29
11,335	(83)	481	107	3,092	5,536	2,202
7,814	-	-	-	2,992	3,440	1,382
1,577	-	-	-	915	526	136
6,237	-	-	-	2,077	2,914	1,246
2,747	(24)	***5	-	862	1,000	904
971	-	¹ ****87	8	75	¹ 349	452
10	-	-	-	10	-	-
436	¹ (59)	261	59	70	82	23
10,401	(83)	353	67	3,094	4,345	2,625
64	-	56	-	14	(1)	(5)
998	-	184	40	12	1,190	(428)
(1,456)	-	(604)	-	(47)	(423)	(382)
(458)	-	****(420)	40	(35)	767	(810)

פרמיות שהורווחו ברוטו
 פרמיות שהורווחו על ידי מבטחי משנה
פרמיות שהורווחו בשייר
 רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון
 הכנסות מדמי ניהול
 הכנסות מעמלות
 הכנסות אחרות
סך כל ההכנסות
 תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, ברוטו
 חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
 תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר
 עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
 הוצאות הנהלה וכלליות
 הוצאות אחרות
 הוצאות מימון, נטו
סך כל ההוצאות
 חלק החברה ברווחי (הפסדי) חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי
 המאזני
רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה
 הפסד כולל אחר לפני מסים על הכנסה
סך כל הרווח (ההפסד) הכולל לפני מסים על הכנסה

¹ הוצג מחדש כתוצאה מהצגה לראשונה של מגזר אשראי, ראו גם באור 4(4)
 * סך הרווחים מהשקעות הינם בגין הנכסים העומדים כנגד ההון של הגופים המוסדיים בקבוצה
 ** הכנסות מעמלות כוללות עמלות המשולמות לסוכנויות ביטוח בבעלות הקבוצה. כ-24 מיליוני ש"ח מתוכן הינן עמלות המשולמות לסוכנויות אלו מגופים מוסדיים בקבוצה
 *** בגין פעילות סוכנויות הביטוח שהינן בבעלות מלאה של הקבוצה
 **** מתוך סך הוצאות הנהלה וכלליות, סכום של כ-29 מיליוני ש"ח הינו בגין הוצאות של פעילות סוכנויות ביטוח של הקבוצה
 ***** סך הרווח הכולל לפני מסים על הכנסה בגין פעילות סוכנויות הביטוח של הקבוצה הסתכם לכ-0.8 מיליוני ש"ח

באור 4 - מגזרי פעילות (המשך)

א. מידע אודות מגזרים בני דוח (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2021

סה"כ	התאמות וקניזוזים	לא מיוחס למגזרי פעילות ואחר	אשראי ¹	ביטוח כללי	ביטוח בריאות	ביטוח חיים וחיכון ארוך טווח	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
14,833	-	-	-	3,582	5,364	5,887	פרמיות שהורווחו ברוטו
1,780	-	-	-	1,286	307	187	פרמיות שהורווחו על ידי מבטחי משנה
13,053	-	-	-	2,296	5,057	5,700	פרמיות שהורווחו בשייר
11,758	(17)	542 ¹	43	1,493 ¹	1,090 ¹	9,607	רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
947	-	2	-	-	4	941	הכנסות מדמי ניהול
312	(23)	34 ^{**}	-	243	19	39	הכנסות מעמלות
10	-	-	-	-	-	10	הכנסות אחרות
26,080	(40)	578	43	3,032	6,170	16,297	סך כל ההכנסות
22,732	-	-	-	3,233	4,966	14,533	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, ברוטו
1,468	-	-	-	892	453	123	חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
21,264	-	-	-	2,341	4,513	14,410	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר
2,453	(23)	3 ^{***}	-	750	917	806	עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
925	-	129 ^{****}	5	54	310 ¹	427	הוצאות הנהלה וכלליות
261	17 ¹	213	17	(11)	45	14	הוצאות (הכנסות) מימון, נטו
24,903	(40)	345	22	3,134	5,785	15,657	סך כל ההוצאות
138	-	57	-	40	21	20	חלק החברה ברווחי חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני
1,315	-	290	21	(62)	406	660	רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה
433	-	150	-	109	104	70	רווח כולל אחר לפני מסים על הכנסה
1,748	-	440 ^{*****}	21	47	510	730	סך כל הרווח הכולל לפני מסים על הכנסה

¹ הוצג מחדש כתוצאה מהצגה לראשונה של מגזר אשראי, ראו גם באור 4(4)

* סך הרווחים מהשקעות הינם בגין הנכסים העומדים כנגד ההון של הגופים המוסדיים בקבוצה

** הכנסות מעמלות כוללות עמלות המשולמות לסוכנויות ביטוח בבעלות הקבוצה. כ-23 מיליוני ש"ח מתוכן הינן עמלות המשולמות לסוכנויות אלו מגופים מוסדיים בקבוצה

*** בגין פעילות סוכנויות הביטוח שהינן בבעלות מלאה של הקבוצה

**** מתוך סך הוצאות הנהלה וכלליות, סכום של כ-30 מיליוני ש"ח הינו בגין הוצאות של פעילות סוכנויות ביטוח של הקבוצה

***** סך הרווח הכולל לפני מסים על הכנסה בגין פעילות סוכנויות הביטוח של הקבוצה הסתכם לכ-0.3 מיליוני ש"ח

באור 4 - מגזרי פעילות (המשך)

ב. נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח כללי

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2023

רכב חובה	רכב רכוש	ענפי רכוש ואחרים*	ענפי חבויות אחרים**	סה"כ
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
723	1,402	1,437	1,087	4,649
6	25	1,123	460	1,614
717	1,377	314	627	3,035
(16)	166	9	11	170
733	1,211	305	616	2,865
127	34	24	149	334
5	5	232	61	303
865	1,250	561	826	3,502
808	980	518	911	3,217
72	37	427	413	949
736	943	91	498	2,268
160	291	300	191	942
20	22	18	13	73
8	5	3	1	17
9	2	1	10	22
933	1,263	413	713	3,322
(27)	(7)	(2)	(30)	(66)
(95)	(20)	146	83	114
45	12	4	55	116
(50)	(8)	150	138	230
3,425	973	1,148	5,155	10,701
2,956	953	227	3,356	7,492

פרמיות ברוטו
 פרמיות ביטוח משנה
 פרמיות בשייר
 שינוי ביתרת פרמיה שטרם הורווחה, בשייר
פרמיות שהורווחו בשייר
 רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
 הכנסות מעמלות
סך כל ההכנסות
 תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח, ברוטו
 חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
 תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר
 עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
 הוצאות הנהלה וכלליות
 הוצאות אחרות
 הוצאות מימון, נטו
סך כל ההוצאות
 חלק החברה בהפסדי חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני
רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה
 רווח כולל אחר לפני מסים על ההכנסה
סך כל הרווח (ההפסד) הכולל לפני מסים על ההכנסה
התחייבויות בגין חוזי ביטוח, ברוטו ליום 31 בדצמבר 2023
התחייבויות בגין חוזי ביטוח, בשייר ליום 31 בדצמבר 2023

* ענפי רכוש ואחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח אובדן רכוש ומקיף דירות אשר הפעילות בגינם מהווה 78% מסך הפרמיות בענפים אלו
 ** ענפי חבויות אחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח צד ג' ואחריות מקצועית אשר הפעילות בגינם מהווה 69% מסך הפרמיות בענפים אלו

באור 4 - מגזרי פעילות (המשך)

ב. נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח כללי (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2022				
רכב חובה	רכב רכוש	ענפי רכוש ואחרים*	ענפי חבויות אחרים**	סה"כ
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
843	1,189	1,310	1,063	4,405
115	55	1,011	435	1,616
728	1,134	299	628	2,789
62	38	21	14	135
666	1,096	278	614	2,654
***57	***13	***20	***67	157
7	6	205	63	281
730	1,115	503	744	3,092
673	1,140	587	592	2,992
108	71	486	250	915
565	1,069	101	342	2,077
132	272	279	179	862
21	22	20	12	75
5	3	2	-	10
28	5	2	35	70
751	1,371	404	568	3,094
6	1	-	7	14
(15)	(255)	99	183	12
(19)	(4)	(1)	(23)	(47)
(34)	(259)	98	160	(35)
3,450	878	1,115	5,147	10,590
2,905	836	216	3,497	7,454

פרמיות ברוטו
 פרמיות ביטוח משנה
 פרמיות בשייר
 שינוי ביתרת פרמיה שטרם הורווחה, בשייר
פרמיות שהורווחו בשייר
 רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
 הכנסות מעמלות
סך כל ההכנסות
 תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח, ברוטו
 חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
 תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר
 עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
 הוצאות הנהלה וכלליות
 הוצאות אחרות
 הוצאות מימון, נטו
סך כל ההוצאות
 חלק החברה ברווחי חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני
רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה
 הפסד כולל אחר לפני מסים על הכנסה
סך כל הרווח (ההפסד) הכולל לפני מסים על הכנסה
התחייבויות בגין חוזי ביטוח, ברוטו ליום 31 בדצמבר 2022
התחייבויות בגין חוזי ביטוח, בשייר ליום 31 בדצמבר 2022

* ענפי רכוש ואחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח אובדן רכוש ומקיף דירות אשר הפעילות בגינם מהווה 71% מסך הפרמיות בענפים אלו
 ** ענפי חבויות אחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח צד ג' ואחריות מקצועית אשר הפעילות בגינם מהווה 71% מסך הפרמיות בענפים אלו
 *** הוצג מחדש כתוצאה מהצהרה לראשונה של מגזר אשראי, ראו גם באור 4(4)

באור 4 - מגזרי פעילות (המשך)

ב. נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח כללי (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2021

סה"כ	ביטוח משכנתאות	ענפי חבויות אחרים**	ענפי רכוש ואחרים*	רכב רכוש	רכב חובה
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
3,692	(1)	1,001	1,119	953	620
1,331	-	412	881	19	19
2,361	(1)	589	238	934	601
65	(3)	17	8	11	32
2,296	2	572	230	923	569
493	9	***239	***27	***33	***185
243	-	55	182	5	1
3,032	11	866	439	961	755
3,233	(15)	1,205	441	806	796
892	-	481	370	19	22
2,341	(15)	724	71	787	774
750	-	161	245	236	108
54	1	11	14	15	13
(11)	-	(6)	-	(1)	(4)
3,134	(14)	890	330	1,037	891
40	-	21	1	3	15
(62)	25	(3)	110	(73)	(121)
109	-	57	3	7	42
47	25	54	113	(66)	(79)
10,794	-	5,507	1,028	760	3,499
7,272	-	3,426	188	706	2,952

פרמיות ברוטו
 פרמיות ביטוח משנה
 פרמיות בשייר
 שינוי ביתרת פרמיה שטרם הורווחה, בשייר
פרמיות שהורווחו בשייר
 רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
 הכנסות מעמלות
סך כל ההכנסות
 תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח, ברוטו
 חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
 תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר
 עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
 הוצאות הנהלה וכלליות
 הכנסות מימון, נטו
סך כל ההוצאות (ההכנסות)
 חלק החברה בהפסדי חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני
רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה
 רווח כולל אחר לפני מסים על ההכנסה
סך כל הרווח (ההפסד) הכולל לפני מסים על ההכנסה
התחייבויות בגין חוזי ביטוח, ברוטו ליום 31 בדצמבר 2021
התחייבויות בגין חוזי ביטוח, בשייר ליום 31 בדצמבר 2021

* ענפי רכוש ואחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח אובדן רכוש ומקיף דירות אשר הפעילות בגינם מהווה 78% מסך הפרמיות בענפים אלו
 ** ענפי חבויות אחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח צד ג' ואחריות מקצועית אשר הפעילות בגינם מהווה 73% מסך הפרמיות בענפים אלו
 *** הוצג מחדש כתוצאה מהצגה לראשונה של מגזר אשראי, ראו גם באור 4(4)

באור 4 - מגזרי פעילות (המשך)

ג. נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2022				לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2023				
סה"כ	ביטוח חיים	פנסיה	גמל	סה"כ	ביטוח חיים	פנסיה	גמל	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
6,504	6,504	-	-	6,287	6,287	-	-	פרמיות שהורווחו ברוטו
213	213	-	-	283	283	-	-	פרמיות שהורווחו על ידי מבטחי משנה
6,291	6,291	-	-	6,004	6,004	-	-	פרמיות בשייר
(4,711)	(4,711)	-	-	5,919	5,919	-	-	רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון
537	513	7	17	522	502	8	12	הכנסות מדמי ניהול
56	56	-	-	60	60	-	-	הכנסות מעמלות
29	29	-	-	29	29	-	-	הכנסות אחרות
2,202	2,178	7	17	12,534	12,514	8	12	סך כל ההכנסות
1,382	1,382	-	-	11,107	11,107	-	-	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, ברוטו
136	136	-	-	196	196	-	-	חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
1,246	1,246	-	-	10,911	10,911	-	-	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר
904	903	1	-	958	958	-	-	עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
452	434	2	16	481	466	4	11	הוצאות הנהלה וכלליות
23	23	-	-	14	14	-	-	הוצאות מימון, נטו
2,625	2,606	3	16	12,364	12,349	4	11	סך כל ההוצאות
(5)	(5)	-	-	(28)	(28)	-	-	חלק החברה בהפסדי חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני
(428)	(433)	4	1	142	137	4	1	רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה
(382)	(380)	(1)	(1)	(32)	(32)	-	-	הפסד כולל אחר לפני מסים על הכנסה
(810)	(813)	3	-	110	105	4	1	סך כל הרווח (ההפסד) הכולל לפני מסים על הכנסה

באור 4 - מגזרי פעילות (המשך)

ג. נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2021

גמל	פנסיה	ביטוח חיים	סה"כ
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
-	-	5,887	5,887
-	-	187	187
-	-	5,700	5,700
-	-	9,607	9,607
18	7	916	941
-	-	39	39
-	-	10	10
18	7	16,272	16,297
-	-	14,533	14,533
-	-	123	123
-	-	14,410	14,410
-	1	805	806
16	3	408	427
-	-	14	14
16	4	15,637	15,657
-	-	20	20
2	3	655	660
-	-	70	70
2	3	725	730

פרמיות שהורווחו ברוטו

פרמיות שהורווחו על ידי מבטחי משנה

פרמיות בשייר

רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון

הכנסות מדמי ניהול

הכנסות מעמלות

הכנסות אחרות

סך כל ההכנסות

תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, ברוטו

חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח

תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר

עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות

הוצאות הנהלה וכלליות

הוצאות מימון, נטו

סך כל ההוצאות

חלק החברה בהפסדי חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני

רווח לפני מסים על ההכנסה

רווח כולל אחר לפני מסים על הכנסה

סך כל הרווח הכולל לפני מסים על הכנסה

מוניטין	הפרשים מקוריים המיוחסים לשווי תיקי ביטוח	דמי ניהול עתידיים	מותג	תוכנות מחשב *	קשרי לקוחות	אחר	סך הכל	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
59	16	11	15	2,510	69	14	2,694	עלות
-	-	-	-	348	-	-	348	יתרה ליום 1 בינואר 2023
-	-	-	-	(9)	-	-	(9)	תוספות
59	16	11	15	2,849	69	14	3,033	גריעות
-	-	-	-	-	-	-	-	יתרה ליום 31 בדצמבר 2023
-	16	11	-	1,503	10	5	1,545	הפחתות
-	-	-	-	248	17	-	265	יתרה ליום 1 בינואר 2023
-	-	-	-	(1)	-	-	(1)	הפחתה שהוכרה במהלך השנה
-	16	11	-	1,750	27	5	1,809	גריעות
59	-	-	15	1,099	42	9	1,224	יתרה ליום 31 בדצמבר 2023
-	-	-	-	-	-	-	-	ערך בספרים, נטו, ליום 31 בדצמבר 2023

* תוספות בגין תוכנות מחשב בשנת 2023 כוללות תוספות בגין פיתוח עצמי שהסתכמו לסך של כ-331 מיליוני ש"ח

באור 5 - נכסים בלתי מוחשיים (המשך)

א. ההרכב והתנועה (המשך)

סך הכל	אחר	קשרי לקוחות	תוכנות מחשב *	מותג	דמי ניהול עתידיים	הפרשים מקוריים המיוחסים לשווי תיקי ביטוח	מוניטין
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
2,365	14	69	2,181	15	11	16	59
329	-	-	329	-	-	-	-
<u>2,694</u>	<u>14</u>	<u>69</u>	<u>2,510</u>	<u>15</u>	<u>11</u>	<u>16</u>	<u>59</u>
1,305	5	-	1,273	-	11	16	-
240	-	10	230	-	-	-	-
<u>1,545</u>	<u>5</u>	<u>10</u>	<u>1,503</u>	<u>-</u>	<u>11</u>	<u>16</u>	<u>-</u>
<u>1,149</u>	<u>9</u>	<u>59</u>	<u>1,007</u>	<u>15</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>59</u>

עלות

יתרה ליום 1 בינואר 2022

תוספות

יתרה ליום 31 בדצמבר 2022

הפחתות

יתרה ליום 1 בינואר 2022

הפחתה שהוכרה במהלך השנה

יתרה ליום 31 בדצמבר 2022

ערך בספרים, נטו, ליום 31 בדצמבר 2022

* תוספות בגין תוכנות מחשב בשנת 2022 כוללות תוספות בגין פיתוח עצמי שהסתכמו לסך של כ-317 מיליוני ש"ח

באור 5 - נכסים בלתי מוחשיים (המשך)

ב. הפחתת נכסים בלתי מוחשיים

סך ההפחתה השנתית נכללת בסעיף הוצאות אחרות.

להלן פירוט ההפחתות של נכסים בלתי מוחשיים למעט תוכנות מחשב - בהתאם ליחידות מניבות מזומנים שאליהן הנכסים משויכים:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2021	2022	2023
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
-	10	17
-	10	17

יחידה מניבת מזומנים:

פעילות ביטוח כללי

בדבר אופן הפחתת הנכסים הבלתי מוחשיים ראו באור 3.

ג. בחינת ירידת ערך מוניטין ונכסים בלתי מוחשיים בעלי אורך חיים בלתי מוגדר

להלן הערך בספרים של המוניטין שהוקצה לכל אחת מיחידות מניבות המזומנים להלן ושלגביהם בוצעה בחינת ירידת ערך:

מוניטין	
ליום 31 בדצמבר	
2022	2023
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
2	2
56	56
1	1

פעילות הגמל

פעילות ביטוח כללי (1)

אחר

(1) פעילות ביטוח כללי

הסכום בר ההשבה של פעילות ביטוח כללי התבסס על שווי השימוש שלה ונקבע על ידי היוון תזרימי המזומנים העתידיים נטו ממס הצפויים מיחידה מניבה מזומנים זו, בעזרת סיוע של מעריך שווי חיצוני. הנחות המפתח ששימשו לחישוב הסכום בר השבה הינן: שיעור היוון נומינלי של 11.5% (בדומה לשנת 2022); שיעור צמיחה נומינלי של 2% לשנה (בדומה לשנת 2022).

א. ההרכב

ליום 31 בדצמבר	
2022	2023
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
1,258	1,333
839	799
326	368
<u>2,423</u>	<u>2,500</u>

ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח
 ביטוח בריאות
 ביטוח כללי

ב. התנועה בהוצאות רכישה נדחות בביטוח חיים ובביטוח בריאות

סה"כ	ביטוח בריאות מיליוני ש"ח	ביטוח חיים
2,041	871	1,170
352	112	240
347	177	170
699	289	410
(378)	(241)	(137)
(265)	(80)	(185)
<u>2,097</u>	<u>839</u>	<u>1,258</u>
371	139	232
354	158	196
725	297	428
(396)	(255)	(141)
(294)	(82)	(212)
<u>2,132</u>	<u>799</u>	<u>1,333</u>

יתרה ליום 1 בינואר 2022
 תוספות:
 עמלות רכישה
 הוצאות רכישה אחרות
 סך כל התוספות
 הפחתה שוטפת
 הפחתה בגין ביטולים
 יתרה ליום 31 בדצמבר 2022
 תוספות:
 עמלות רכישה
 הוצאות רכישה אחרות
 סך כל התוספות
 הפחתה שוטפת
 הפחתה בגין ביטולים
 יתרה ליום 31 בדצמבר 2023

באור 7 - רכוש קבוע**א. קביעת השווי ההוגן**

נדל"ן בשימוש עצמי מוצג על בסיס השווי ההוגן כפי שנקבע בהערכת שווי שבוצעה על ידי מעריכי שווי חיצוניים בלתי תלויים שהינם בעלי כישורים מקצועיים מוכרים וניסיון רב בנוגע למיקום וסוג הנדל"ן שהוערך. הערכות שווי חיצוניות מבוצעות באופן סדיר על מנת לוודא שהיתרה בדוחות הכספיים אינה שונה באופן מהותי מהערך שהיה נקבע לפי השווי ההוגן בתאריך הדוח.

השווי ההוגן מסווג לרמה 3 במדרג השווי ההוגן. השווי ההוגן נקבע בהתאם למספר מתודולוגיות שיערוך משולבות, לרבות, גישת ההשוואה והיוון דמי שכירות ראויים מנכסים דומים. התקבולים הראויים המתקבלים מנכסים דומים הווננו בשיעורי היוון הנעים בין 6.7%-7% וזאת בהתאם לרמת הסיכון המתאימה בנכס.

הערכת שווי לנדל"ן מבוססת על אמידת השווי ההוגן של הנדל"ן לשימוש עצמי לאחר הקמתו, בניכוי הערך הנוכחי של אומדן עלויות ההקמה הצפויות לנבוע לצורך השלמתו ובניכוי רווח יזמי סביר כאשר רלוונטי, תוך התחשבות בשיעור ההיוון אשר מותאם לסיכונים הרלוונטיים והמאפיינים של הנכס.

בתקופת הדוח שיערכה החברה נדל"ן בשימוש עצמי בסך של 54 מיליוני ש"ח לפני מס ו-38 מיליוני ש"ח לאחר מס (בשנת 2022 - 21 מיליוני ש"ח, לפני מס ו-18 מיליוני ש"ח, לאחר מס) בהתאם לעיקרי המדיניות החשבונאית המהותית של החברה המפורטת בבאור 3, השינוי בשווי ההוגן כאמור נרשם בהון במסגרת סעיף קרן הערכה מחדש ונזקף לרווח כולל אחר בתקופה.

באור 7 - רכוש קבוע (המשך)

ב. תנועה ברכוש קבוע

קרקע ובנייני משרדים*	מחשבים ותוכנה	כלי רכב	ריהוט וציוד	שיפורים במושכר	סך הכל	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
1,216	540	58	152	139	2,105	יתרה ליום 1 בינואר 2023
14	47	3	3	3	70	תוספות במשך השנה
4	-	32	-	-	36	תוספות לנכסי זכות שימוש
19	-	-	-	-	19	הערכה מחדש
-	(2)	(2)	-	-	(4)	גריעות במשך השנה
-	-	(25)	-	-	(25)	גריעות עלות נכסי זכות שימוש
1,253	585	66	155	142	2,201	יתרה ליום 31 בדצמבר 2023
						פחת נצבר
38	501	30	121	105	795	יתרה ליום 1 בינואר 2023
36	36	1	6	3	82	תוספות במשך השנה
6	-	23	-	-	29	פחת בגין נכסי זכות שימוש
(35)	-	-	-	-	(35)	הערכה מחדש
-	(1)	(1)	-	-	(2)	גריעות במשך השנה
-	-	(23)	-	-	(23)	גריעות פחת נכסי זכות שימוש
45	536	30	127	108	846	יתרה ליום 31 בדצמבר 2023
						יתרת עלות מופחתת של נכסי זכות שימוש ליום 31 בדצמבר 2023
20	-	27	-	-	47	
1,208	49	36	28	34	1,355	יתרת עלות מופחתת ליום 31 בדצמבר 2023

* הקרקעות נמצאות בבעלות מלאה של הקבוצה. חלק מזכויות הבעלות טרם נרשמו על שם החברה או החברות הבנות במסגרת רישום המקרקעין, לרוב בשל הסדרי רישום או בעיות טכניות

באור 7 - רכוש קבוע (המשך)

ב. תנועה ברכוש קבוע (המשך)

קרקע ובנייני משרדים*	מחשבים ותוכנה	כלי רכב	ריהוט וציוד	שיפורים במושכר	סך הכל	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
1,231	520	63	150	133	2,097	יתרה ליום 1 בינואר 2022
1	20	4	2	6	33	תוספות במשך השנה
2	-	19	-	-	21	תוספות לנכסי זכות שימוש
(6)	-	-	-	-	(6)	הערכה מחדש
-	-	(1)	-	-	(1)	גריעות במשך השנה
(12)	-	(27)	-	-	(39)	גריעות עלות נכסי זכות שימוש
1,216	540	58	152	139	2,105	יתרה ליום 31 בדצמבר 2022
						פחת נצבר
38	466	31	114	102	751	יתרה ליום 1 בינואר 2022
34	35	1	7	3	80	תוספות במשך השנה
6	-	24	-	-	30	פחת בגין נכסי זכות שימוש
(27)	-	-	-	-	(27)	הערכה מחדש
-	-	(1)	-	-	(1)	גריעות במשך השנה
(13)	-	(25)	-	-	(38)	גריעות פחת נכסי זכות שימוש
38	501	30	121	105	795	יתרה ליום 31 בדצמבר 2022
22	-	20	-	-	42	יתרת עלות מופחתת של נכסי זכות שימוש ליום 31 בדצמבר 2022
1,178	39	28	31	34	1,310	יתרת עלות מופחתת ליום 31 בדצמבר 2022

* הקרקעות נמצאות בבעלות מלאה של הקבוצה. חלק מזכויות הבעלות טרם נרשמו על שם החברה או החברות הבנות במסגרת רישום המקרקעין, לרוב בשל הסדרי רישום או בעיות טכניות

באור 8 - השקעות בחברות מוחזקות

א. הרכב ההשקעה בחברות כלולות ובעסקאות משותפות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני

חברות כלולות		
ליום 31 בדצמבר		
2022	2023	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
560	616	עלות המניות
448	299	חלק החברה ברווחים שנצברו ממועד הרכישה, נטו
(49)	(17)	חלק החברה בקרנות הון שנצברו ממועד הרכישה, נטו
959	898	
378	351	הלוואות ויתרות חובה לזמן ארוך*
<u>1,337</u>	<u>1,249</u>	

* באשר לתנאי הצמדה וריבית של הלוואות לחברות מוחזקות, ראו באור 13

לקבוצה זכויות נוספות בישויות אלו במסגרת תיק המשתתף, הנכללות תחת סעיף השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה. ההשקעה בגין הזכויות הנוספות כאמור הסתכמה לסך של כ-1,550 מיליוני ש"ח וכ-2,026 מיליוני ש"ח לימים 31 בדצמבר 2023 ו-2022, בהתאמה. הכנסות (הוצאות) החברה מהשקעות אלו הסתכמו לסך של כ-(309) מיליוני ש"ח, כ-218 מיליוני ש"ח וכ-163 מיליוני ש"ח לשנים שהסתיימו בימים 31 בדצמבר 2023, 2022 ו-2021, בהתאמה. לחברה השקעה נוספת בסכום של כ-171 מיליוני ש"ח וכ-182 מיליוני ש"ח לימים 31 בדצמבר 2023 ו-2022, בהתאמה, המוחזקת על-ידי קרנות הפנסיה והגמל של החברה ואשר אינה נכללת בדוחות הכספיים של החברה.

ב. הרכב ההשקעה בחברות כלולות ובעסקאות משותפות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני לפי פילוח גיאוגרפי ולפי סוגי ההשקעה העיקריים

1. פילוח לפי סוגי השקעה עיקריים:

ליום 31 בדצמבר		
2022	2023	
90%	89%	תחום נדל"ן
10%	11%	תחומים אחרים
100%	100%	סה"כ
		תחום נדל"ן:

ליום 31 בדצמבר		
2022	2023	
72%	68%	נדל"ן למשרדים
15%	16%	נדל"ן למגורים
13%	16%	נדל"ן מסחרי
100%	100%	סה"כ

באור 8 - השקעות בחברות מוחזקות (המשך)

ב. הרכב ההשקעה בחברות כלולות ובעסקאות משותפות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני לפי פילוח גיאוגרפי ולפי סוגי ההשקעה העיקריים (המשך)

2. פילוח לפי מיקום גיאוגרפי:

2021		2022		2023		
רווח	רווח (הפסד)	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
		מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
46	(21)	54	(162)	47	צפון אמריקה	
47	30	26	(4)	28	מערב אירופה	
45	55	20	28	25	ישראל	
138	64	100	(138)	100	סה"כ	

3. שיעור המס החל על הרווח בגין חברות מוחזקות הינו בדומה לשיעור המס הסטטוטורי בישראל.

ג. תמצית נתונים מהדוחות הכספיים לגבי חברות כלולות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני שאינן מהותיות כל אחת בפני עצמה, בהתאמה לשיעורי ההחזקה בהן לתאריך הדוח

ליום 31 בדצמבר			
2021	2022	2023	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
2,217	2,640	2,612	נכסים *
1,066	1,303	1,363	התחייבויות
1,151	1,337	1,249	ערך בספרים של ההשקעה

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2021	2022	2023	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
138	64	(138)	חלק הקבוצה ברווח הנקי (בהפסד) מפעילות נמשכת
(53)	122	46	חלק הקבוצה ברווח (בהפסד) כולל אחר
85	186	(92)	חלק הקבוצה בסך הרווח (ההפסד) הכולל
203	232	252	חלק הקבוצה בהכנסות החברות הכלולות

* כולל יתרת עודפי עלות ומוניטין

ד. דרישות הון בחברות מאוחדות

החברות המנהלות של הפנסיה והגמל המאוחדות על ידי החברה מחויבות בדרישות הון מינימליות בהתאם לתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (הון עצמי מזערי הנדרש מחברה מנהלת של קופת גמל או קרן פנסיה), התשע"ב. נכון ליום 31 בדצמבר 2023, עומדות החברות המנהלות המאוחדות בדרישות אלו.

באור 9 - נדל"ן להשקעה (לרבות נדל"ן להשקעה עבור חוזים תלויי תשואה)

א. הרכב ותנועה

נדל"ן להשקעה			
אחר		עבור חוזים תלויי תשואה	
2022	2023	2022	2023
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
2,163	2,293	1,963	2,060
20	18	14	9
20	18	14	9
5	-	-	179
5	-	-	179
115	108	83	8
2,293	2,419	2,060	1,898

יתרה ליום 1 בינואר
תוספות במהלך השנה
רכישות ותוספות לנכסים קיימים
סך כל התוספות
גריעות במהלך השנה
מימושים
סך כל הגריעות
התאמה לשווי הוגן
יתרה ליום 31 בדצמבר

ב. קביעת השווי ההוגן

נדל"ן להשקעה מוצג על בסיס השווי ההוגן כפי שנקבע בהערכת שווי שבוצעה על ידי מערכי שווי חיצונים בלתי תלויים שהינם בעלי כישורים מקצועיים מוכרים וניסיון רב בנוגע למיקום וסוג הנדל"ן שהוערך. הערכות שווי חיצוניות מבוצעות מידי שנה, במועדים שונים עבור נכסים שונים בתיק הנדל"ן להשקעה. בשאר תקופות הדיווח מתבצעת בחינה פנימית, במטרה לוודא שלא חל שינוי מהותי בשווי הנכס בהתאם לפרמטרים שעל בסיסם נערכה הערכת השווי.

הערכות כאמור מסווגות לרמה 3 בהיררכית השווי ההוגן.

הערכת שווי הנדל"ן מתבססת על תזרימי המזומנים השנתיים נטו, המהווים בשיעור היוון המשקף את הסיכונים הספציפיים הגלומים בהם. כאשר קיימים בפועל הסכמי שכירות, אשר התשלומים בגינם שונים מדמי שכירות ראויים, מבוצעות התאמות בכדי לשקף את תשלומי השכירות בפועל בתקופת החוזה.

הערכות השווי מתחשבות בסוג הדיירים הנמצאים בפועל בנכס המושכר או האחראים למילוי התחייבויות השכירות או אלה העשויים להיות במושכר לאחר השכרת מושכר פנוי, לרבות הערכה כללית לגבי מהימנות האשראי שלהם; חלוקת האחריות בין הקבוצה והשוכר לגבי אחזקת וביטוח הנכס; ויתרת אורך החיים הכלכלי של הנכס, באותם מקומות שבהם פרמטרים אלו רלוונטיים.

השווי ההוגן נקבע בהתאם למספר מתודולוגיות שיערוך, לרבות, גישת ההשוואה, נכסים דומים והיוון תזרימי המזומנים העתידיים הנובעים מהנכס. שוויים של מרבית הנכסים נקבע בהתאם לאומדן תזרימי המזומנים ולגביהם מובאים בחשבון הסיכון המובנה שלהם. מרבית נכסי הנדל"ן המסחרי ונדל"ן המשרדים מהוונים בשיעורי היוון הנעים בין 5.7%-7.75% לנדל"ן בחו"ל ובין 5.25%-7.75% לנדל"ן בישראל וזאת בהתאם לרמת הסיכון המתאימה בנכס.

הערכת השווי לנדל"ן בהקמה מבוססת על אמידת השווי ההוגן של הנדל"ן להשקעה לאחר הקמתו, בניכוי הערך הנוכחי של אומדן עלויות ההקמה הצפויות לנבוע לצורך השלמתו ובניכוי רווח יזמי סביר כאשר רלוונטי, תוך התחשבות בשיעור ההיוון אשר מותאם בגין הסיכונים הרלוונטיים והמאפיינים של הנכס.

הנדל"ן להשקעה מורכב בעיקר מבנייני משרד ונדל"ן מסחרי.

באור 9 - נדל"ן להשקעה (לרבות נדל"ן להשקעה עבור חוזים תלויי תשואה) (המשך)

ג. תנועה בנדל"ן להשקעה הנמדד ברמה 3

ליום 31 בדצמבר 2023								
עבור חוזים שאינם תלויי תשואה				עבור חוזים תלויי תשואה				
נדל"ן מסחרי	נדל"ן משרדים	נדל"ן בהקמה	סה"כ	נדל"ן מסחרי	נדל"ן משרדים	נדל"ן בהקמה	סה"כ	
מיליוני ש"ח				מיליוני ש"ח				
940	1,350	3	2,293	1,136	921	3	2,060	יתרה ליום 1 בינואר 2023
5	10	3	18	5	-	4	9	רכישות
-	-	-	-	-	(179)	-	(179)	מימושים
(3)	112	(1)	108	(2)	12	(2)	8	סך הרווחים (הפסדים) שהוכרו ברווח והפסד*:
942	1,472	5	2,419	1,139	754	5	1,898	שינויים בשווי הוגן
								יתרה ליום 31 בדצמבר 2023

ליום 31 בדצמבר 2022								
עבור חוזים שאינם תלויי תשואה				עבור חוזים תלויי תשואה				
נדל"ן מסחרי	נדל"ן משרדים	נדל"ן בהקמה	סה"כ	נדל"ן מסחרי	נדל"ן משרדים	נדל"ן בהקמה	סה"כ	
מיליוני ש"ח				מיליוני ש"ח				
865	1,288	10	2,163	1,041	909	13	1,963	יתרה ליום 1 בינואר 2022
9	8	3	20	7	3	4	14	רכישות
-	(5)	-	(5)	-	-	-	-	מימושים
7	-	(7)	-	10	-	(10)	-	שינויים אחרים
59	59	(3)	115	78	9	(4)	83	סך הרווחים (ההפסדים) שהוכרו ברווח והפסד*:
940	1,350	3	2,293	1,136	921	3	2,060	שינויים בשווי הוגן
								יתרה ליום 31 בדצמבר 2022

* בסעיף רווחים מהשקעות נטו והכנסות מימון

ד. באשר להתקשרויות המתייחסות לחכירה של נדל"ן להשקעה, ראו באור 37.ח.

באור 9 - נדל"ן להשקעה (לרבות נדל"ן להשקעה עבור חוזים תלויי תשואה) (המשך)

ה. פרטים בדבר זכויות במקרקעין המשמשות את הקבוצה כנדל"ן להשקעה

חלק מהמקרקעין בבעלות או בחכירה בישראל טרם נרשם על שם החברה או החברות הבנות בלשכת רישום המקרקעין לרוב בשל הסדרי רישום או בעיות טכניות.

להלן פרטים בדבר נדל"ן להשקעה שהקבוצה חוכרת מרשות מקרקעי ישראל ומגורמים אחרים:

גורם מחכיר	אופציה לתקופת חכירה נוספת	חכירה מהוונת עד לשנת	ערך בספרים ליום 31 בדצמבר*		
			2022	2023	
			מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
רשות מקרקעי ישראל	לא קיימת	2032	21	22	רחוב המרד בתל אביב
רשות מקרקעי ישראל	לקבוצה אופציה לתקופת חכירה נוספת ל- 49 שנה החל מתום תקופת החכירה.	2050	309	310	רחוב התקוה באר שבע
רשות מקרקעי ישראל	לא קיימת	2041	69	71	רחוב חיים בר לב נווה סביון
רשות מקרקעי ישראל	לא קיימת	2042	103	106	מרכז מסחרי שוהם
רשות מקרקעי ישראל	לא קיימת	2039	15	15	רחוב עם ועולמו ירושלים
רשות מקרקעי ישראל	לא קיימת	2060			רחוב יגאל אלון תל אביב
עיריית תל אביב	לא קיימת	2059	441	474	רחוב ויצמן פינת הסדנא ופינת המנופים כפר סבא
רשות מקרקעי ישראל	לקבוצה אופציה לתקופת חכירה נוספת ל- 49 שנה החל מתום תקופת החכירה.	2058	152	154	שדרות גיבורי ישראל נתניה
רשות מקרקעי ישראל	לא קיימת	2037	222	219	
מחכירים שונים	חכירה לדורות		27	27	רחוב תובל רמת גן
רשות מקרקעי ישראל	לא קיימת	2067	27	30	רחוב גלגלי הפלדה פינת יהלום בנימין, כפר סבא
רשות מקרקעי ישראל	לקבוצה אופציה לתקופת חכירה נוספת ל- 49 שנה החל מתום תקופת החכירה.	2064	715	715	רחוב זלמן שז"ר נתניה
			<u>2,101</u>	<u>2,143</u>	סך הכל

* לרבות המבנה

א. הרכב

ליום 31 בדצמבר	
2022	2023
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
165	160
4	11
16	1
171	129
150	153
19	24
93	72
618	550
1	1
638	567
639	568
1	2
3	8
23	24
16	16
1,672	430
52	56
93	56
1,860	592
(2)	(11)
3,115	1,699

צדדים קשורים
 חייבים בקשר לרכישת מקרקעין
 מוסדות ורשויות ממשלתיות
 הכנסות לקבל (ראו גם באור 5137)
 דמי חכירה והוצאות מראש
 מקדמות לספקים
 מקדמות על חשבון עמלות לסוכני ביטוח

חברות ביטוח ותוכני ביטוח:

פיקדונות
 חשבונות אחרים
 סך כל חברות ביטוח ותוכני ביטוח

הכנסות לקבל מדמי ניהול
 השתתפות עצמית
 שיבובים ושרידים
 פיקדונות לתשלום תביעות
 חייבים בגין ניירות ערך*
 הפקדות לקופת דמי מחלה
 אחרים

בניכוי הפרשה לחובות מסופקים
 סך כל חייבים ויתרות חובה

* כולל בעיקר בטחונות לנגזרים פיננסיים

ב. להלן התנועה בהפרשה לחובות מסופקים

2022	2023
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
2	2
-	9
2	11

יתרה ליום 1 בינואר
 שינוי בהפרשה בתקופה
 יתרה ליום 31 בדצמבר

באור 11 - פרמיה לגביה

א. הרכב

ליום 31 בדצמבר	
2022	2023
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
1,449	1,595
(14)	(16)
<u>1,435</u>	<u>1,579</u>
<u>549</u>	<u>556</u>

פרמיות לגביה*
 בניכוי הפרשה לחובות מסופקים
 סה"כ פרמיה לגביה
 * כולל המחאות לגביה והוראות קבע

ב. גיול

ליום 31 בדצמבר	
2022	2023
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
1,141	1,341
144	81
84	74
28	48
<u>1,397</u>	<u>1,544</u>
<u>38</u>	<u>35</u>
<u>1,435</u>	<u>1,579</u>

פרמיה לגביה שערכה לא נפגם
 ללא פיגור
 בפיגור * :
 מתחת ל- 90 ימים
 בין 90 ל- 180 ימים
 מעל 180 ימים
 סה"כ פרמיה לגביה שערכה לא נפגם
 פרמיה לגביה שערכה נפגם
 סה"כ פרמיה לגביה

* כולל בעיקר חובות בפיגור במגזר ביטוח חיים. חובות אלו מגובים בעיקרם בערך הפדיון של הפוליסות. בדבר תנאי ההצמדה של הפרמיה לגביה, ראו באור 34

ג. להלן התנועה בהפרשה לחובות מסופקים בגין הפרמיות לגביה

מיליוני ש"ח
18
1
19
(5)
14
2
<u>16</u>

יתרה ליום 1 בינואר 2021
 שינוי בהפרשה בתקופה
 יתרה ליום 31 בדצמבר 2021
 שינוי בהפרשה בתקופה
 יתרה ליום 31 בדצמבר 2022
 שינוי בהפרשה בתקופה
 יתרה ליום 31 בדצמבר 2023

באור 12 - נכסים עבור חוזים תלויי תשואה

א. פירוט הנכסים המוצגים בשווי הוגן

ליום 31 בדצמבר		
2022	2023	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
2,060	1,898	נדל"ן להשקעה
		השקעות פיננסיות
		נכסי חוב סחירים
19,962	23,014	נכסי חוב שאינם סחירים (*)
14,475	11,332	מניות
13,283	12,069	השקעות פיננסיות אחרות
19,700	24,702	סך הכל השקעות פיננסיות
67,420	71,117	מזומנים ושווי מזומנים
6,450	6,733	אחר
1,918	860	סך כל הנכסים עבור חוזים תלויי תשואה**
77,848	80,608	זכאים
184	560	התחייבויות פיננסיות***
1,113	232	התחייבויות פיננסיות בגין חוזים תלויי תשואה
1,297	792	
407	384	(*) מתוכם נכסי חוב שנמדדים בעלות מופחתת
421	383	שווי הוגן של נכסי חוב שנמדדים בעלות מופחתת

** כולל נכסים בסך 4,750 מיליוני ש"ח ובסך 4,615 מיליוני ש"ח לימים 31 בדצמבר 2023 ו-2022, בהתאמה, בגין התחייבות הנובעת מתיק סיעוד קבוצתי, בו מרבית סיכוני ההשקעה אינם מוטלים על המבטח

*** בעיקר נגזרים וחוזים עתידיים

לעניין החשיפה בגין הנכסים העומדים כנגד התחייבויות תלויות תשואה, ראו באור 34.

לעניין שיעורי הריבית ששימשו בקביעת השווי ההוגן של נכסים פיננסיים שאינם סחירים, ראו באור 13.

באור 12 - נכסים עבור חוזים תלויי תשואה (המשך)

ב. נכסי חוב שאינם סחירים הנמדדים בשווי הוגן לצורכי גילוי בלבד בחלוקה לפי רמות

ליום 31 בדצמבר 2023		
רמה 2	רמה 3	סה"כ
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
352	25	377
6	-	6
358	25	383

נכסי חוב אחרים המטופלים כהלוואות וחייבים, למעט פיקדונות בבנקים
פיקדונות בבנקים
סך הכל

ליום 31 בדצמבר 2022		
רמה 2	רמה 3	סה"כ
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
411	4	415
6	-	6
417	4	421

נכסי חוב אחרים המטופלים כהלוואות וחייבים, למעט פיקדונות בבנקים
פיקדונות בבנקים
סך הכל

ג. שווי הוגן של נכסים פיננסיים בחלוקה לרמות

הטבלה להלן מציגה ניתוח של הנכסים המוחזקים כנגד חוזי ביטוח וחוזי השקעה המוצגים בשווי הוגן דרך רווח והפסד :

ליום 31 בדצמבר 2023			
רמה 1	רמה 2	רמה 3	סה"כ
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
20,366	2,648	-	23,014
-	10,068	880	10,948
9,626	35	2,408	12,069
13,759	299	10,644	24,702
43,751	13,050	13,932	70,733

נכסי חוב סחירים
נכסי חוב שאינם סחירים
מניות
אחרות
סך הכל

ליום 31 בדצמבר 2022			
רמה 1	רמה 2	רמה 3	סה"כ
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
17,678	2,284	-	19,962
-	13,289	779	14,068
10,484	45	2,754	13,283
10,107	30	9,563	19,700
38,269	15,648	13,096	67,013

נכסי חוב סחירים
נכסי חוב שאינם סחירים
מניות
אחרות
סך הכל

באור 12 - נכסים עבור חוזים תלויי תשואה (המשך)

ד. נכסים הנמדדים בשווי הוגן ברמה 3

מדדת שווי הוגן במועד הדיווח			
נכסים פיננסיים בשווי הוגן דרך רווח והפסד			
סה"כ	אחרות	מניות	נכסי חוב שאינם סחירים
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
13,096	9,563	2,754	779
342	551	(292)	83
(579)	(427)	(87)	(65)
2,520	1,486	400	634
(881)	(514)	(367)	-
(566)	(15)	-	(551)
13,932	10,644	2,408	880
333	548	(297)	82

יתרה ליום 1 בינואר 2023

סך הרווחים (ההפסדים) שהוכרו:

ברוח והפסד (*)

תקבולי ריבית ודיבידנד

רכישות

מכירות

פדיונות

יתרה ליום 31 בדצמבר 2023

(*) סך הרווחים (הפסדים) לתקופה שנכללו ברווח והפסד

בגין נכסים המוחזקים נכון ליום 31 בדצמבר 2023

מדדת שווי הוגן במועד הדיווח			
נכסים פיננסיים בשווי הוגן דרך רווח והפסד			
סה"כ	אחרות	מניות	נכסי חוב שאינם סחירים
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
10,722	7,238	2,560	924
1,723	1,351	277	95
(477)	(346)	(92)	(39)
3,808	2,112	552	1,144
(1,308)	(765)	(543)	-
(1,312)	(27)	-	(1,285)
(60)	-	-	(60)
13,096	9,563	2,754	779
1,688	1,379	254	55

יתרה ליום 1 בינואר 2022

סך הרווחים (ההפסדים) שהוכרו:

ברוח והפסד (*)

תקבולי ריבית ודיבידנד

רכישות

מכירות

פדיונות

העברות מתוך רמה 3*

יתרה ליום 31 בדצמבר 2022

(*) סך הרווחים לתקופה שנכללו ברווח והפסד בגין נכסים

המוחזקים נכון ליום 31 בדצמבר 2022

* בעיקר בגין ניירות ערך שדירוגם השתנה

באור 13 - השקעות פיננסיות אחרות

א. ההרכב

ליום 31 בדצמבר 2023				
סך הכל	הלוואות וחיובים	זמינים למכירה	משוערכים בשווי הוגן דרך רווח והפסד	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
7,885	-	7,885	-	נכסי חוב סחירים
13,806	13,806	-	-	נכסי חוב שאינם סחירים
1,894	-	1,894	-	מניות
4,353	-	4,029	324	אחרות
27,938	13,806	13,808	324	סך הכל

ליום 31 בדצמבר 2022				
סך הכל	הלוואות וחיובים	זמינים למכירה	משוערכים בשווי הוגן דרך רווח והפסד	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
10,020	-	10,020	-	נכסי חוב סחירים
13,544	13,544	-	-	נכסי חוב שאינם סחירים
1,497	-	1,497	-	מניות
3,736	-	3,459	277	אחרות
28,797	13,544	14,976	277	סך הכל

ב. שווי הוגן של נכסים פיננסיים בחלוקה לרמות

הטבלה דלהלן מציגה ניתוח מכשירים פיננסיים המוצגים על-פי שווים ההוגן.

היתרה בדוחות הכספיים של מזומנים ושווי מזומנים, פרמיות לגביה, חיובים ויתרות חובה ונכסי מסים שוטפים, תואמת או קרובה לשווי ההוגן שלהם.

ליום 31 בדצמבר 2023				
סך הכל	רמה 3	רמה 2	רמה 1	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
7,885	-	341	7,544	נכסי חוב סחירים
1,894	558	9	1,327	מניות
4,353	3,748	272	333	אחרות
14,132	4,306	622	9,204	סך הכל

ליום 31 בדצמבר 2022				
סך הכל	רמה 3	רמה 2	רמה 1	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
10,020	-	409	9,611	נכסי חוב סחירים
1,497	498	5	994	מניות
3,736	3,216	226	294	אחרות
15,253	3,714	640	10,899	סך הכל

באור 13 - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ג. נכסים הנמדדים בשווי הוגן ברמה 3

מדידת שווי הוגן במועד הדיווח		
נכסים פיננסיים בשווי הוגן דרך רווח והפסד ונכסים זמינים למכירה		
מניות	אחרות	סך הכל
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
498	3,216	3,714
4	138	142
9	44	53
(8)	(144)	(152)
74	622	696
(19)	(123)	(142)
-	(5)	(5)
558	3,748	4,306
4	142	146

יתרה ליום 1 בינואר 2023

סך הרווחים (ההפסדים) שהוכרו :

ברוח והפסד (*)

ברוח כולל אחר

תקבולי ריבית ודיבידנד

רכישות

מכירות

פדיונות

יתרה ליום 31 בדצמבר 2023

(*) סך הרווחים לתקופה שנכללו ברווח והפסד בגין נכסים המוחזקים נכון ליום 31 בדצמבר 2023

מדידת שווי הוגן במועד הדיווח		
נכסים פיננסיים בשווי הוגן דרך רווח והפסד ונכסים זמינים למכירה		
מניות	אחרות	סך הכל
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
357	2,359	2,716
(1)	114	113
88	453	541
-	(129)	(129)
56	647	703
(2)	(220)	(222)
-	(8)	(8)
498	3,216	3,714
(2)	115	113

יתרה ליום 1 בינואר 2022

סך הרווחים (ההפסדים) שהוכרו :

ברוח והפסד (*)

ברוח כולל אחר

תקבולי ריבית ודיבידנד

רכישות

מכירות

פדיונות

יתרה ליום 31 בדצמבר 2022

(*) סך הרווחים (הפסדים) לתקופה שנכללו ברווח והפסד בגין נכסים המוחזקים נכון ליום 31 בדצמבר 2023

באור 13 - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ד. נכסי חוב סחירים

ליום 31 בדצמבר	
2022	2023
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
5,726	4,815
5,726	4,815
4,294	3,070
4,294	3,070
10,020	7,885
-	9

אגרות חוב ממשלתיות
 זמינות למכירה
 סך הכל אגרות חוב ממשלתיות
 נכסי חוב אחרים
 שאינם ניתנים להמרה
 זמינים למכירה
 סך הכל נכסי חוב אחרים שאינם ניתנים להמרה
 סך הכל נכסי חוב סחירים
 יתרות ירידות ערך שהוכרו ברווח והפסד בגין נכסי חוב המוצגים כזמינים למכירה

באור 13 - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ה. נכסי חוב שאינם סחירים

שווי הוגן		ערך בספרים	
ליום 31 בדצמבר		ליום 31 בדצמבר	
2022	2023	2022	2023
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
6,217	6,405	5,031	5,232
6,217	6,405	5,031	5,232
8,437	8,352	8,318	8,385
214	202	195	189
8,651	8,554	8,513	8,574
14,868	14,959	13,544	13,806
		30	81

אגרות חוב ממשלתיות
 מטופלות כהלוואות וחייבים:
 אגרות חוב מיועדות
סך הכל אגרות חוב ממשלתיות

נכסי חוב אחרים שאינם ניתנים להמרה
 מטופלים כהלוואות וחייבים, למעט פיקדונות בבנקים
 פיקדונות בבנקים
סך הכל נכסי חוב אחרים שאינם ניתנים להמרה
סך הכל נכסי חוב שאינם סחירים
יתרות ירידות ערך שנזקפו לרווח והפסד

ו. נכסי חוב שאינם סחירים הנמדדים בשווי הוגן לצורכי גילוי בלבד בחלוקה לפי רמות

ליום 31 בדצמבר 2022			ליום 31 בדצמבר 2023		
סך הכל	רמה 3	רמה 2	סך הכל	רמה 3	רמה 2
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
6,217	-	6,217	6,405	-	6,405
8,437	939	7,498	8,352	514	7,838
214	-	214	202	-	202
14,868	939	13,929	14,959	514	14,445

אגרות חוב מיועדות*
 נכסי חוב אחרים המטופלים
 כהלוואות וחייבים, למעט פיקדונות
 בבנקים
 פיקדונות בבנקים
 סך הכל

* השווי ההוגן של אגרות חוב מיועדות חושב על פי מועד הפירעון החוזי שלהן

באור 13 - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ז. פרטים בדבר ריבית והצמדה בגין נכסי חוב

ריבית אפקטיבית		בסיס הצמדה
ליום 31 בדצמבר		
2022	2023	
%	%	
1.7	2.2	צמוד מדד
3.9	4.4	שקלי
7.1	6.6	צמוד למטבע חוץ
4.4	4.5	צמוד מדד
5.0	6.4	שקלי
8.1	10.5	צמוד למטבע חוץ

נכסי חוב סחירים

נכסי חוב שאינם סחירים

ח. מניות

ליום 31 בדצמבר	
2022	2023
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
999	1,336
498	558
1,497	1,894
128	190

מניות סחירות זמינות למכירה
 מניות שאינן סחירות זמינות למכירה
 סך הכל
 יתרות ירידות ערך שנזקפו לרווח והפסד

באור 13 - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ט. השקעות פיננסיות אחרות

ליום 31 בדצמבר		
2022	2023	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
24	22	סחירות
270	305	מוצגות בשווי הוגן דרך רווח או הפסד
-	6	זמינות למכירה
294	333	מכשירים נגזרים (ראו סעיף י' להלן)
		סך הכל השקעות פיננסיות סחירות
		שאינן סחירות
27	24	מוצגות בשווי הוגן דרך רווח או הפסד
3,189	3,724	זמינות למכירה
226	272	מכשירים נגזרים (ראו סעיף י' להלן)
3,442	4,020	סך הכל השקעות פיננסיות שאינן סחירות
3,736	4,353	סך הכל השקעות פיננסיות אחרות
191	200	יתרות ירידת ערך שנזקפו לרווח והפסד בגין השקעות פיננסיות אחרות שהוצגו כזמינות למכירה
247	37	מכשירים נגזרים המוצגים בהתחייבויות פיננסיות

השקעות פיננסיות אחרות כוללות בעיקר השקעות בתעודות סל, תעודות השתתפות בקרנות נאמנות, קרנות השקעה, חוזים עתידיים, אופציות ומוצרים מובנים. השווי ההוגן של השקעות שאינן סחירות בקרנות השקעה וקרנות גידור מבוסס בעיקרו על השווי ההוגן של נכסי הבסיס או על הערכות שווי.

לעניין התחייבות הקבוצה להשקעה בקרנות השקעה, ראו באור 37.

י. מכשירים נגזרים

להלן סכום החשיפה, נטו לנכס הבסיס, המוצג במונחי דלתא של העסקאות הפיננסיות ליום הדוח הכספי:

ליום 31 בדצמבר		
2022	2023	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
400	296	מניות
3,989	5,263	מדד
(5,261)	(5,386)	מטבע זר

באור 13 - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

יא. שיעורי הריבית ששימשו בקביעת השווי ההוגן של נכסי חוב שאינם סחירים

השווי ההוגן של נכסי חוב שאינם סחירים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד וכן של נכסי חוב שאינם סחירים, אשר מידע לגבי השווי ההוגן ניתן לצרכי גילוי בלבד נקבעים באמצעות היוון אומדן תזרימי המזומנים הצפויים בגינם. שיעורי ההיוון מתבססים על חלוקת השוק הסחיר לעשירונים בהתאם לתשואה לפדיון של נכסי החוב וקביעת המיקום של הנכס הלא סחיר באותם עשירונים וזאת בהתאם לפרמיית הסיכון הנגזרת ממחירי עסקאות/הנפקות בשוק הלא סחיר. ציטוטי המחירים ושיעורי הריבית ששימשו להיוון נקבעים על ידי חברת מרווח הוגן, חברה המספקת ציטוטי מחירים ושערי ריבית לגופים מוסדיים לשערוך נכסי חוב לא סחירים.

עקום התשואה המוצג להלן והריביות הממוצעות המשוקללות בגין כל אחת מקבוצות הדירוג המוצגים בטבלה הינם בהתאם לנכסים הכלולים בכל קבוצת דירוג.

ליום 31 בדצמבר		
2022	2023	
% ריבית	% ריבית	
1.5	1.8	AA ומעלה
5.0	5.6	A
6.8	7.7	BBB
9.3	10.5	נמוך מ - BBB
5.5	6.0	לא מדורג

המקורות לרמת דירוג מקומי הינן חברות הדירוג "מעלות" ו"מידרוג". נתוני חברת מידרוג הועברו לסמלי הדירוג לפי מקדמי המרה מקובלים. קיים שוני בין רמת הדירוג בארץ לזו של חו"ל. המקורות לרמת הדירוג בחו"ל הינם חברות הדירוג אשר אושרו על ידי הממונה, Moody's, S&P ו-Fitch. לעניין דירוג פנימי, ראו באור 34.

באור 13 - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ב. גיול השקעות בנכסי חוב פיננסיים לא סחירים**

ליום 31 בדצמבר		
2022	2023	
מיליוני ש"ח		
5,031	5,232	אגרות חוב ממשלתיות
		נכסי חוב שערכם לא נפגם
8,489	8,520	ללא פיגור
		בפיגור * :
-	-	מעל 180 ימים
8,489	8,520	סך הכל נכסי חוב שערכם לא נפגם
		נכסי חוב שערכם נפגם
37	111	נכסים שערכם נפגם, ברוטו
13	57	הפרשה להפסד
24	54	נכסי חוב שערכם נפגם, נטו
13,544	13,806	סך הכל נכסי חוב לא סחירים

* בעיקר הלוואות על פוליסות שכנגדן קיימים ערכי פדיון מלאים ו/או משכנתאות
 ** הסכומים לעיל אינם מהווים את הסכום בפיגור בפועל אלא את יתרת החוב המעורבת בפיגור

באור 14 - מזומנים ושווי מזומנים

א. עבור חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה

ליום 31 בדצמבר		
2022	2023	
מיליוני ש"ח		
6,450	6,733	מזומנים ופיקדונות למשיכה מיידית בתאגידים בנקאיים

המזומנים בתאגידים בנקאיים לימים 31 בדצמבר 2023 ו-31 בדצמבר 2022 נושאים ריבית יומית בשיעור שנתי של 4.34% ו-2.85% בהתאמה, במונחים שנתיים.

ב. אחרים

ליום 31 בדצמבר		
2022	2023	
מיליוני ש"ח		
1,169	2,227	מזומנים ופיקדונות למשיכה מיידית
266	223	פיקדונות לזמן קצר
1,435	2,450	מזומנים ושווי מזומנים

המזומנים בתאגידים בנקאיים לימים 31 בדצמבר 2023 ו-31 בדצמבר 2022 נושאים ריבית יומית בשיעור שנתי של 4.34% ו-2.85% בהתאמה, במונחים שנתיים.

פיקדונות לזמן קצר המופקדים בתאגידים הבנקאיים הינם לתקופות של בין שבוע לשלושה חודשים. הפיקדונות נושאים ריבית בשיעור של 4.64% ו-3.07% במונחים שנתיים לימים 31 בדצמבר 2023 ו-31 בדצמבר 2022, בהתאמה.

באשר לתנאי הצמדה וריבית של המזומנים ופיקדונות לזמן קצר, ראו באור 34.

באור 15 - הון ודרישות הון

א. הרכב הון המניות

ליום 31 בדצמבר 2022		ליום 31 בדצמבר 2023		מניות רגילות בנות 1 ש"ח ע.ג. כ"א
מונפק ונפרע	רשום	מונפק ונפרע	רשום	
104,290,785	150,000,000	104,290,785	150,000,000	

ב. זכויות הנלוות למניות

זכויות הצבעה באסיפה הכללית, זכות לדיבידנד, זכויות בפירוק החברה וזכות למינוי הדירקטורים בחברה.

ג. דיבידנדים

1. חלוקת דיבידנד

ביום 8 ביוני 2023, אישר דירקטוריון החברה חלוקת דיבידנד בסך של 450 מיליוני ש"ח (4.31 ש"ח למניה). החלטת הדירקטוריון בדבר חלוקת הדיבידנד כאמור לעיל, התקבלו לאחר שהובאו בחשבון התוצאות הכספיות של החברה, סכום העודפים הראויים לחלוקה של החברה ונבחנו עודפי ההון ועמידה בהוראות הסולבנסי. כמו כן דירקטוריון החברה בחן את עמידתה במבחן הרווח ובמבחן יכולת הפירעון הקבועים בסעיף 203 (א) לחוק החברות, ולאחר בחינה זו אישר הדירקטוריון של החברה את העמידה במבחן החלוקה. הדיבידנד שולם במזומן ביום 3 ביולי 2023.

2. מדיניות חלוקת דיבידנד

ביום 28 בפברואר 2021 אישר דירקטוריון הראל השקעות מדיניות חלוקת דיבידנד לפיה הראל השקעות תחלק דיבידנד בשיעור של לפחות 30% מהרווח הכולל על פי הדוחות הכספיים המאוחדים השנתיים שלה.

בנוסף, ביום 28 בפברואר 2021, אישר דירקטוריון החברה, מדיניות חלוקת דיבידנד לפיה החברה תחלק דיבידנד בשיעור של לפחות 35% מהרווח הכולל על פי הדוחות הכספיים המאוחדים השנתיים של החברה וזאת כל עוד החברה תעמוד ביעדים מינימאליים ליחס כושר פירעון מבוסס סולבנסי 2 (בהתאם להחלטת דירקטוריון החברה ממאי 2023, יחס כושר פירעון מינימאלי נקבע על 135% בהתחשב בהוראות הפריסה ועל 110% ללא התחשבות בהוראות המעבר בתקופת הפריסה).

חלוקת הדיבידנד על ידי הראל השקעות עשויה להיות מושפעת, בין היתר, מהיכולת של החברה לחלק דיבידנד בפועל.

יובהר כי אין לראות במדיניות זו התחייבות של החברה לבצע חלוקת דיבידנד וכי כל חלוקה בפועל תהיה כפופה לאישור פרטני של הדירקטוריון לביצוע החלוקה על פי שיקול דעתו הבלעדי. הדירקטוריון יהיה רשאי להחליט לחלק בפועל שיעורים שונים (גבוהים או נמוכים יותר) של דיבידנד או שלא לחלק דיבידנד כלל. כמו כן, ביצוע כל חלוקה בפועל יהיה כפוף לעמידה בהוראות הדין החלות על חלוקת דיבידנד, בין היתר על פי חוק החברות, התשנ"ט-1999 ולהתניות הפיננסיות שנטלה על עצמה החברה ו/או שתיטול על עצמה החברה בעתיד, לקיומם של סכומים מספיקים של רווחים ראויים לחלוקה במועדים הרלבנטיים ומידת הזדקקותה של הראל השקעות למזומנים למימון פעילותה לרבות השקעה עתידית, כפי שתהיה מעת לעת, ו/או פעילותה העתידית הצפויה ו/או המתוכננת.

הדירקטוריון יהיה רשאי לבחון מעת לעת את מדיניות חלוקת הדיבידנד, ולהחליט בכל עת, בהתחשב בשיקולים עסקיים ובהוראות הדין והרגולציה החלות על החברה, על שינויים במדיניות הדיבידנד, לרבות שיעור הדיבידנד שיחולק.

ד. זכויות שאינן מקנות שליטה

ליום 31 בדצמבר	
2022	2023
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
4	5

החלק בשווי המאזני

באור 15 - הון ודרישות הון (המשך)

ה. רווח כולל אחר

קדן הון בגין נכסים זמינים למכירה	קדן תרגום של פעילויות חוץ	קדן הון בגין שיערוך רכוש קבוע	שינויים אקטואריים	זכויות שאינן מקנות שליטה	סך כל ההון
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
-	-	54	-	-	54
(196)	-	-	-	*-	(196)
186	-	-	-	*-	186
82	-	-	-	-	82
-	46	-	-	-	46
-	-	-	9	-	9
(29)	(14)	(16)	(3)	*-	(62)
<u>43</u>	<u>32</u>	<u>38</u>	<u>6</u>	<u>-</u>	<u>119</u>
-	-	21	-	-	21
(1,538)	-	-	-	*-	(1,538)
(173)	-	-	-	*-	(173)
75	-	-	-	-	75
-	122	-	-	-	122
-	-	-	37	-	37
563	(34)	(3)	(13)	*-	513
<u>(1,073)</u>	<u>88</u>	<u>18</u>	<u>24</u>	<u>-</u>	<u>(943)</u>

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2023
 קרן הערכה מחדש לגבי פריטי רכוש קבוע שינוי נטו, בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה
 שינוי נטו, בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד
 הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד
 הפרשי תרגום מטבע חוץ בגין פעילות חוץ
 מדידה מחדש של תוכנית הטבה מוגדרת
 מסים על הכנסה המתייחסים לרכיבים של רווח (הפסד) כולל אחר

סה"כ רווח כולל אחר לתקופה, נטו ממס

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2022
 קרן הערכה מחדש לגבי פריטי רכוש קבוע שינוי נטו, בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה
 שינוי נטו, בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד
 הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד
 הפרשי תרגום מטבע חוץ בגין פעילות חוץ
 מדידה מחדש של תוכנית הטבה מוגדרת
 הטבת מס (מסים על הכנסה) המתייחסים לרכיבים של רווח (הפסד) כולל אחר

סה"כ רווח (הפסד) כולל אחר לתקופה, נטו ממס

* קטן מ-1 מיליוני ש"ח

באור 15 - הון ודרישות הון (המשך)

ה. רווח כולל אחר (המשך)

קדון הון בגין נכסים זמינים למכירה	קדון תרגום של פעילויות חוץ	קדון הון בגין שיערוך רכוש קבוע	שינויים אקטואריים	סך הכל	זכויות שאינן מקנות שליטה	סך כל ההון
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
-	-	29	-	29	-	29
847	-	-	-	847	*-	847
(439)	-	-	-	(439)	*-	(439)
49	-	-	-	49	-	49
-	(53)	-	-	(53)	-	(53)
(153)	18	(8)	-	(143)	*-	(143)
304	(35)	21	-	290	-	290

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2021

קדון הערכה מחדש לגבי פריטי רכוש קבוע
 שינוי נטו, בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה
 שינוי נטו, בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד
 הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד
 הפרשי תרגום מטבע חוץ בגין פעילות חוץ
 הטבת מס (מסים על הכנסה) המתאיחים לרכיבים של רווח (הפסד) כולל אחר
סה"כ רווח (הפסד) כולל אחר לתקופה, נטו ממס

* קטן מ-1 מיליוני ש"ח

באור 15 - הון ודרישות הון (המשך)

ו. ניהול ודרישת הון

1. משטר כושר פירעון כלכלי מבוסס Solvency II

על החברה חל משטר כושר פירעון כלכלי מבוסס Solvency II וזאת בהתאם להוראות יישום שפורסמו בחודש יוני 2017 ועודכנו בחודש אוקטובר 2020 (להלן: "הוראות משטר כושר פירעון כלכלי").

יחס כושר פירעון כלכלי:

יחס כושר פירעון כלכלי מחושב כיחס שבין ההון העצמי הכלכלי המוכר של החברה לבין ההון הנדרש לכושר פירעון (SCR).

ההון העצמי הכלכלי המוכר נקבע כסיכום ההון העולה מהמאזן הכלכלי ומכשירי חוב הכוללים מנגנונים לספיגת הפסדים (הון רובד 1 נוסף, מכשיר הון רובד 2, הון משני נחות, הון משני מורכב והון שלישוני).

סעיפי המאזן הכלכלי מחושבים לפי שווי כלכלי, כאשר ההתחייבויות הביטוחיות מחושבות על בסיס הערכה מיטבית של מכלול התזרימים העתידיים הצפויים מהעסקים הקיימים, ללא מרווחי שמרנות, ובתוספת מרווח סיכון (Risk Margin).

ההון הנדרש לכושר פירעון (SCR) נועד לאמוד את החשיפה של ההון העצמי הכלכלי לסדרת תרחישים שנקבעה בהוראות משטר כושר פירעון כלכלי המשקפים סיכונים ביטוחיים, סיכוני שוק ואשראי וכן סיכונים תפעוליים.

משטר כושר פירעון כלכלי כולל, בין היתר, הוראות מעבר בקשר לעמידה בדרישות ההון המאפשרות את הגדלת ההון הכלכלי באמצעות ניכוי מעתודות הביטוח של סכום המחושב בהתאם להוראות משטר כושר פירעון כלכלי (להלן: "הניכוי"). הניכוי ילך ויקטן בצורה הדרגתית, עד לשנת 2032 (להלן: "תקופת הפריסה"). בנוסף לדרישת הון מוקטנת, שתלך ותגדל באופן הדרגתי עד לשנת 2023, על סוגים מסוימים של השקעות ומגבלת הכרה מקסימלית שונה עבור הון רובד 2.

בהתאם לחוזר המאוחד יכלול דוח יחס כושר פירעון כלכלי בגין נתוני 31 בדצמבר ו-30 ביוני של כל שנה במסגרת הדוח התקופתי העוקב למועד החישוב.

ביום 27 בנובמבר 2023 פרסמה החברה את דוח יחס כושר פירעון כלכלי בגין נתוני 30 ביוני 2023 באתר האינטרנט שלה (כתובת האתר: <https://www.harel-group.co.il/about/harel-group/harel/investor-relations/Pages/repayment-ability.aspx>).

בהתאם לדוח, לחברה יש עודף הון גם ללא התחשבות בהוראות המעבר.

החישוב שערכה החברה בגין נתוני 30 ביוני 2023, נסקר בהתאם לעקרונות תקן בינלאומי (ISAE 3000 (Revised) - התקשרויות מסוג Assurance שאינן ביקורת או סקירה של מידע היסטורי. תקן זה רלבנטי לסקירת דוח יחס כושר פירעון של החברה ואיננו מהווה חלק מתקני הביקורת החלים על דוחות כספיים. בדוח המיוחד של רואי החשבון המבקרים, הודגש כי התחזיות וההנחות מבוססות, בעיקרן על ניסיון העבר, כפי שעולה ממחקרים אקטואריים הנערכים מעת לעת. נוכח הרפורמות בשוק ההון, הביטוח והחיסכון והשינויים בסביבה הכלכלית, נתוני העבר אינם משקפים בהכרח את התוצאות העתידיות. המידע מתבסס לעיתים על הנחות לגבי אירועים עתידיים, על פעולות ההנהלה וכן על דפוס ההתפתחות העתידי של מרווח הסיכון, שלא בהכרח יתממשו או שיתממשו באופן שונה מההנחות אשר שימשו בסיס למידע. כמו כן, התוצאות בפועל עשויות להיות שונות באופן מהותי מהמידע, מאחר והתרחישים המשולבים של אירועים עשויים להתממש באופן שונה מהותית מההנחות במידע.

בדוח המיוחד של רואי החשבון המבקרים צוין כי בהתבסס על הנהלים שבוצעו, לא בא לתשומת לבם דבר הגורם להם לסבור כי חישובי יחס כושר הפירעון ואופן ההצגה של דוח יחס כושר פירעון ליום 30 ביוני 2023 של החברה, אינם ערוכים בהתאם להוראות הממונה, מכל הבחינות המהותיות. כמו כן, מופנית תשומת לב לאמור בדוח יחס כושר פירעון בדבר אי הודאות הנגזרת משינויים רגולטוריים וחשיפה לתלויות שלא ניתן להעריך את השפעתן על יחס כושר הפירעון.

באור 15 - הון ודרישות הון (המשך)

ו. ניהול ודרישת הון (המשך)

1. משטר כושר פירעון כלכלי מבוסס Solvency II (המשך)

יצוין כי למודל במתכונתו הנוכחית, רגישות גבוהה לשינויים במשתני שוק ואחרים, כגון שינויים בריבית, שינויים ברווחי השקעות, עדכוני הנחות אקטואריות ושינויים הקשורים בפעילות הראל ביטוח וכן בדבר אי הוודאות הגלומה בהנחות ובתחזיות האקטואריות והפיננסיות בהן נעשה שימוש במסגרת הכנת הדוח.

שינויים מהותיים לאחר מועד החישוב:

לאחר מועד החישוב, עקום הריבית השקלית הצמודה חסרת הסיכון עלה משמעותית, על רקע המצב המאקרו-כלכלי, מגמות ריבית בעולם ומלחמת "חרבות ברזל" באופן שצפוי להגדיל באופן מהותי את עודף ההון ויחס כושר הפירעון הכלכלי של החברה. החברה חשופה מתוקף פעילותה לירידות בשווקים הפיננסיים, להאטה בפעילות וכן לסיכונים אחרים הנובעים מהמלחמה.

2. הערכה עצמית של הסיכונים וכושר הפירעון של חברת ביטוח (ORSA)

ביום 5 בינואר 2022 פרסם הממונה תיקון להוראות החוזר המאוחד - "דיווח לממונה על שוק ההון" – הערכה עצמית של הסיכונים וכושר הפירעון של חברת ביטוח (ORSA) (להלן: "התיקון") – בתיקון נקבע כי חברת ביטוח תדווח לממונה אודות הערכה עצמית של הסיכונים וכושר הפירעון (ORSA) אחת לשנה, במהלך חודש ינואר. בהתאם לתיקון החברה תספק לממונה דיווח שיכלול את סיכום התוצאות, מצב עסקי וקשרי גומלין, חשיפה לסיכון, הערכת כושר פירעון ודרישת הון, הערכה צופה פני עתיד ותרחישים וניתוחי רגישות. יישום החוזר הדרגתי ותחילתו ביום 1 בינואר 2023.

בעקבות מלחמת "חרבות ברזל", ביום 23 באוקטובר 2023 פרסם חוזר גופים מוסדיים בעניין "הוראות הממונה על שוק ההון ביטוח וחיסכון לשעת חירום - אוקטובר 2023" (להלן: "הוראות הממונה לשעת חירום"), אשר נותן ארכה של 60 ימים עד ליום 31 במרץ 2023 בהגשת הערכה עצמית של הסיכונים וכושר הפירעון (ORSA) ודוחה את מועד הדיווח הראשונה על הערכה צופה פני עתיד ועל תרחישים וניתוחי רגישות, הנדרש במסגרת הדיווח על הערכה עצמית, ממועד הדיווח הקרוב למועד הדיווח הבא אחריו, שיחול בינואר 2025. לפירוט ראו באור 1ב לעיל.

החברה העבירה את הדיווח הנדרש לממונה בחודש מרץ 2024.

3. מדיניות ניהול ההון של החברה

מדיניות החברה היא להחזיק בסיס הון איתן להבטחת כושר הפירעון שלה ויכולתה לעמוד בהתחייבויותיה למבוטחים, לשמר את יכולת החברה להמשיך את פעילותה העסקית וכדי שתוכל להניב תשואה לבעלי מניותיה. החברה כפופה לדרישות ההון והרגולציה הנקבעת לעניין חלוקת דיבידנד.

ביום 29 במאי 2023 אישר דירקטוריון החברה את עדכון התוכנית לניהול הון ונקבעו בשלב זה, כללי סף לחלוקת דיבידנד, הכוללים יחס כושר פירעון כלכלי מינימאלי, בהתחשב בהוראות הפריסה, בשיעור של 135% ויחס כושר פירעון מינימאלי, ללא התחשבות בהוראות בתקופת הפריסה בשיעור של 110%.

לפרטים בדבר מדיניות חלוקת דיבידנד שאושרה על ידי דירקטוריון החברה ודירקטוריון החברה ביום 28 בפברואר 2021, ראו באור 15ג.

באור 16 - התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה

ליום 31 בדצמבר					
2022	2023	2022	2023	2022	2023
שייר		ביטוח משנה		ברוטו	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
12,248	12,148	140	209	12,388	12,357
168	143	-	-	168	143
12,416	12,291	140	209	12,556	12,500
(70)	(76)	-	-	(70)	(76)
12,346	12,215	140	209	12,486	12,424
5,906	6,528	1,561	1,861	7,467	8,389
7,454	7,492	3,136	3,209	10,590	10,701
25,706	26,235	4,837	5,279	30,543	31,514

ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח

חוזי ביטוח

חוזי השקעה

בניכוי סכומים המופקדים בחברה במסגרת תוכנית הטבה מוגדרת לעובדי החברה

סך הכל ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח בריאות

חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי

סך כל ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה

החלוקה בין התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלוי תשואה להתחייבויות שאינן תלוי תשואה הינה בהתאם לאופן ההצמדה של זכויות המבוטחים בפוליסה.

באור 17 - התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה

ליום 31 בדצמבר							
2022		2023		2022		2023	
שייר		ביטוח משנה		ברוטו			
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
51,951	55,192	123	119	52,074	55,311		
19,126	19,122	-	-	19,126	19,122		
71,077	74,314	123	119	71,200	74,433		
(125)	(125)	-	-	(125)	(125)		
70,952	74,189	123	119	71,075	74,308		
5,160	5,336	32	31	5,192	5,367		
76,112	79,525	155	150	76,267	79,675		

ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח

חוזי ביטוח

חוזי השקעה

בניכוי סכומים המופקדים בחברה במסגרת תוכנית הטבה מוגדרת לעובדי החברה

סך הכל ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח בריאות

סה"כ התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה

החלוקה בין התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה להתחייבויות שאינן תלויי תשואה הינה בהתאם לאופן ההצמדה של זכויות המבוטחים בפוליסה.

באור 18 - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי

א. הרכב ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי

1. לפי סוגים

ליום 31 בדצמבר							
2022		2023		2022		2023	
שייר		ביטוח משנה		ברוטו			
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
531	526	202	177	733	703		
5,871	5,786	1,993	2,091	7,864	7,877		
6,402	6,312	2,195	2,268	8,597	8,580		
2,905	2,956	545	469	3,450	3,425		
575	750	405	438	980	1,188		
57	-	4	-	61	-		
420	430	532	503	952	933		
1,052	1,180	941	941	1,993	2,121		
7,454	7,492	3,136	3,209	10,590	10,701		
80	77	28	26	108	103		
143	177	75	88	218	265		
223	254	103	114	326	368		
2,869	2,924	540	469	3,409	3,393		
3,453	3,311	1,627	1,773	5,080	5,084		
909	1,003	866	853	1,775	1,856		
7,231	7,238	3,033	3,095	10,264	10,333		

ענפי רכב חובה וחבויות
 הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה
 תביעות תלויות והפרשה לפרמיה בחסר
סך ענפי רכב חובה וחבויות (ראו סעיף ב1 להלן)
מתוך זה - סך ההתחייבויות בגין ענף רכב חובה (ראו סעיף ג3 להלן)
ענפי רכוש ואחרים (לרבות רכב רכוש)
 הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה
 הפרשה לפרמיה בחסר
 תביעות תלויות
סך ענפי רכוש ואחרים (לרבות רכב רכוש) (ראו סעיף ב2 להלן)
סך כל ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזרי ביטוח כללי
הוצאות רכישה נדחות
 ענפי רכב חובה וחבויות
 ענפי רכוש ואחרים (לרבות רכב רכוש)
סך כל הוצאות הרכישה הנדחות
התחייבויות בגין חוזי ביטוח כללי בניכוי הוצאות רכישה נדחות
 רכב חובה
 ענפי חבויות אחרים
 ענפי רכוש ואחרים (לרבות רכב רכוש)
סה"כ התחייבויות בחוזי ביטוח כללי בניכוי הוצאות רכישה נדחות

באור 18 - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

א. הרכב ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

2. לפי שיטת חישוב

ליום 31 בדצמבר					
2022	2023	2022	2023	2022	2023
שייר		ביטוח משנה		ברוטו	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
6,324	6,205	2,338	2,454	8,662	8,659
24	11	190	140	214	151
-	-	1	-	1	-
1,106	1,276	607	615	1,713	1,891
7,454	7,492	3,136	3,209	10,590	10,701

הערכות אקטואריות

מר ג'פרי כהן

הפרשות על בסיס הערכות אחרות:

הערכת מחלקת תביעות בגין התביעות התלויות הידועות
 תוספת לתביעות התלויות בגין תביעות שאירעו אך טרם דווחו (IBNR)
 הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה

סך כל ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי

באור 18 - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ב. התנועה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי, בניכוי הוצאות רכישה נדחות

1. ענפי רכב חובה וחבויות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר

2022		2023		2022		2023	
שייר		ביטוח משנה		ברוטו			
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
6,312	6,322	2,607	2,167	8,919		8,489	
1,070	937	385	265	1,455		1,202	
315	255	124	90	439		345	
(417)	42	(151)	107	(568)		149	
968	1,234	358	462	1,326		1,696	
12	9	2	2	14		11	
946	1,312	796	385	1,742		1,697	
958	1,321	798	387	1,756		1,708	
6,322	6,235	2,167	2,242	8,489		8,477	

יתרה לתחילת השנה

עלות התביעות המצטברת בגין שנת חיתום שוטפת

שינוי ביתרות לתחילת שנה כתוצאה מהצמדה למדד ושינוי בשער החליפין ורווח השקעתי לפי הנחת ההיוון הגלומה בהתחייבויות

שינוי באומדן עלות התביעות המצטברת בגין שנות חיתום קודמות (א)

סך השינוי בעלות התביעות המצטברת

תשלומים לישוב תביעות במהלך השנה :

בגין שנת חיתום שוטפת

בגין שנות חיתום קודמות

סך תשלומים לתקופה

יתרה לסוף השנה

(א) השינוי באומדן עלות התביעות המצטברת בגין שנות חיתום קודמות, בתקופת הדוח, הושפע בין היתר משינויים של עקום הריבית המשמש בחישוב ההתחייבויות הביטוחיות ומשינויים בפער בין השווי ההוגן והערך בספרים של הנכסים הלא סחירים לערכם בספרים. השינוי באומדן עלות התביעות המצטברת בתקופה המקבילה אשתקד בגין שנות חיתום קודמות הושפע מעלייה חדה של עקום ריבית המשמש בחישוב ההתחייבויות הביטוחיות ומשינויים בפער בין השווי ההוגן של הנכסים הלא סחירים לערכם בספרים. כמו כן, השינוי באומדן עלות התביעות המצטברת בגין שנות חיתום קודמות, בתקופת הדוח, כולל סך של כ-128 מיליוני ש"ח בברוטו (כ-61 מיליוני ש"ח, בשייר) בגין תפוקה המשויכת לשנות חיתום קודמות אשר נרשמה בתקופת הדוח (בשנת 2022 כולל סך של כ-86 מיליוני ש"ח בברוטו (כ-45 מיליוני ש"ח, בשייר) בגין תפוקה המשויכת לשנות חיתום קודמות אשר נרשמה בשנת 2022).

* יתרות הפתיחה והסגירה כוללות : תביעות תלויות בתוספת הפרשה לפרמיה בחסר, עתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל, פרמיה שטרם הורווחה ובניכוי הוצאות רכישה נדחות

** עלות התביעות המצטברת בגין אירועים בשנת הדוח כוללת את יתרת תביעות תלויות לסוף שנת הדוח בתוספת סך תשלומי התביעות בתקופת הדוח לרבות הוצאות ישירות ועקיפות לישוב תביעות

*** התשלומים ליישוב תביעות כוללים הוצאות ישירות ועקיפות ליישובן (הנהלה וכלליות הנרשמות בתביעות) בייחוס לשנות הנזק

באור 18 - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ב. התנועה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי, בניכוי הוצאות רכישה נדחות (המשך)

2. ענפי רכוש ואחרים (לרבות רכב רכוש)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר							
2022		2023		2022		2023	
שייר		ביטוח משנה		ברוטו			
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
777	909	823	866	1,600	1,775		
1,111	1,085	457	446	1,568	1,531		
30	8	103	21	133	29		
1,141	1,093	560	467	1,701	1,560		
804	796	258	245	1,062	1,041		
267	285	273	252	540	537		
1,071	1,081	531	497	1,602	1,578		
33	140	17	20	50	160		
29	(58)	(3)	(3)	26	(61)		
909	1,003	866	853	1,775	1,856		

יתרה לתחילת השנה
 עלות התביעות המצטברת בגין אירועים בשנת הדוח
 שינוי בעלות התביעות המצטברות בגין אירועים שקדמו לשנת הדוח (א)
סך השינוי בעלות התביעות המצטברת
 תשלומים לישוב תביעות במהלך השנה :
 בגין אירועים של שנת הדוח
 בגין אירועים שקדמו לשנת הדוח
סך תשלומים לתקופה
 שינוי בעתודה לסיכונים יוצאים מהכלל ובהפרשה לפרמיה שטרם הורווחה, נטו
 מהוצאות רכישה נדחות
 שינוי בהפרשה לפרמיה בחסר
יתרה לסוף השנה

(א) שינוי בעלות התביעות המצטברת בגין אירועים שקדמו לשנת הדוח – הגידול בשנת הדוח הקודמת נובע בעיקר מהתפתחות שלילית בתביעות בגין שנות נזק ישנות בענף רכב רכוש ואובדן רכוש

* יתרות הפתיחה והסגירה כוללות : תביעות תלויות בתוספת הפרשה לפרמיה בחסר, עתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל, פרמיה שטרם הורווחה ובניכוי הוצאות רכישה נדחות
 ** עלות התביעות המצטברת בגין אירועים בשנת הדוח כוללת את יתרת תביעות תלויות לסוף שנת הדוח בתוספת סך תשלומי התביעות בתקופת הדוח לרבות הוצאות ישירות ועקיפות לישוב תביעות
 *** התשלומים ליישוב תביעות כוללים הוצאות ישירות ועקיפות ליישובן (הנהלה וכלליות הנרשמות בתביעות) בייחוס לשנות הנזק

באור 18 - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ג. בדיקת התפתחות הערכת התחייבויות בגין חוזי ביטוח בניכוי הוצאות רכישה נדחות

1. ברטו בענפי ביטוח רכב חובה וחבויות

ליום 31 בדצמבר 2023										
שנת חיתום										
סה"כ	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014
במיליוני שקלים מותאמים למדד*										
	11	15	13	24	15	18	15	18	10	10
		77	85	94	101	101	92	89	77	73
			234	262	266	266	243	237	221	179
				435	510	513	430	437	377	347
					710	750	637	629	555	528
						937	858	833	746	704
							1,034	1,004	931	847
								1,159	1,158	978
									1,281	1,125
										1,196
										1,196
	1,202	1,504	1,734	1,341	1,583	1,594	1,478	1,352	1,264	1,238
		1,514	1,465	1,476	1,503	1,587	1,486	1,398	1,338	1,179
			1,476	1,384	1,668	1,560	1,483	1,418	1,392	1,247
				1,355	1,656	1,728	1,479	1,421	1,368	1,262
					1,642	1,662	1,617	1,431	1,386	1,282
						1,655	1,574	1,560	1,411	1,305
							1,576	1,516	1,488	1,310
								1,551	1,519	1,381
									1,543	1,366
										1,359
(642)		(10)	258	(14)	(59)	(61)	(98)	(199)	(279)	(180)
4.93%		0.66%	(14.88%)	1.04%	3.73%	3.83%	6.63%	14.72%	22.07%	15.27%
14,873	1,202	1,514	1,476	1,355	1,642	1,655	1,576	1,551	1,543	1,359
7,074	11	77	234	435	710	937	1,034	1,159	1,281	1,196
7,799	1,191	1,437	1,242	920	932	718	542	392	262	163
678										
8,477										
8,580										
103										
8,477										

תביעות ששולמו (מצטבר) בסוף השנה (1)

לאחר שנה ראשונה
לאחר שנתיים
לאחר שלוש שנים
לאחר ארבע שנים
לאחר חמש שנים
לאחר שש שנים
לאחר שבע שנים
לאחר שמונה שנים
לאחר תשע שנים
לאחר עשר שנים

אומדן תביעות מצטברות (כולל תשלומים לרבות צבירה) בסוף השנה ** (1)

לאחר שנה ראשונה
לאחר שנתיים
לאחר שלוש שנים
לאחר ארבע שנים
לאחר חמש שנים
לאחר שש שנים
לאחר שבע שנים
לאחר שמונה שנים
לאחר תשע שנים
לאחר עשר שנים

עודף (חסר) ביחס לשנה הראשונה שלא כוללת צבירה***

שיעור סטייה ביחס לשנה הראשונה שלא כוללת צבירה, באחוזים

עלות תביעות מצטברות ליום 31 בדצמבר 2023

תשלומים מצטברים עד ליום 31 בדצמבר 2023

יתרת התביעות התלויות

תביעות תלויות בגין שנים עד וכולל שנת החיתום 2013

סך כל ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח בענפי רכב חובה וחבויות

בניכוי הוצאות רכישה נדחות

סך הכל ליום 31 בדצמבר 2023

(1) נתוני השנה האחרונה והשנתיים שקדמו לה שנוספו לכל שנת חיתום, כוללים גם את נתוני התביעות התלויות והתביעות המשולמות של שירביט מתאריך רכישת פעילותה ביום 1 בדצמבר 2021

* הסכומים לעיל מובאים בערכים מותאמים לאינפלציה על מנת לאפשר בחינת ההתפתחות על בסיס ערכים ריאליים

** אומדן התביעות המצטברות בסוף השנה הראשונה כולל את העתודה לפרמיה שטרם הורווחה בניכוי הוצאות רכישה נדחות

*** הפער בין הערכת התביעות המצטברות בשנה הראשונה שלא כוללת את הצבירה. להערכת התביעות המצטברות נכון לתאריך הדוח

באור 18 - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ג. בדיקת התפתחות הערכת התחייבויות בגין חוזי ביטוח בניכוי הוצאות רכישה נדחות (המשך)

2. בשייר עצמי בענפי ביטוח רכב חובה וחבויות

ליום 31 בדצמבר 2023										
סה"כ	שנת חיתום									
	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014
במיליוני שקלים מותאמים למדד*										
	9	13	9	22	14	15	13	16	8	6
		60	63	80	83	87	79	75	56	45
			195	215	230	235	214	203	167	118
				360	425	450	379	369	289	227
					605	648	560	531	419	338
						808	744	711	559	452
							894	850	697	542
								981	869	624
									945	722
										759
	937	1,106	1,257	1,084	1,345	1,348	1,267	1,130	874	749
		1,119	1,077	1,117	1,262	1,333	1,274	1,168	930	743
			1,094	1,038	1,335	1,319	1,275	1,199	976	787
				1,029	1,320	1,427	1,281	1,194	976	802
					1,313	1,372	1,341	1,195	988	806
						1,369	1,300	1,266	998	807
							1,304	1,239	1,057	811
								1,266	1,093	859
									1,098	855
										844
(282)		(13)	163	55	32	(21)	(37)	(136)	(224)	(101)
2.78%		1.18%	(12.97%)	(5.07%)	(2.38%)	1.56%	2.92%	12.04%	25.63%	13.59%
11,373	937	1,119	1,094	1,029	1,313	1,369	1,304	1,266	1,098	844
5,616	9	60	195	360	605	808	894	981	945	759
5,757	928	1,059	899	669	708	561	410	285	153	85
478										
6,235										
6,312										
77										
6,235										

תביעות ששולמו (מצטבר) בסוף השנה (1)

לאחר שנה ראשונה

לאחר שנתיים

לאחר שלוש שנים

לאחר ארבע שנים

לאחר חמש שנים

לאחר שש שנים

לאחר שבע שנים

לאחר שמונה שנים

לאחר תשע שנים

לאחר עשר שנים

אומדן תביעות מצטברות (כולל תשלומים לרבות צבירה) בסוף השנה** (1)

לאחר שנה ראשונה

לאחר שנתיים

לאחר שלוש שנים

לאחר ארבע שנים

לאחר חמש שנים

לאחר שש שנים

לאחר שבע שנים

לאחר שמונה שנים

לאחר תשע שנים

לאחר עשר שנים

עודף (חסר) ביחס לשנה הראשונה שלא כוללת צבירה***

שיעור סטייה ביחס לשנה הראשונה שלא כוללת צבירה, באחוזים

עלות תביעות מצטברות ליום 31 בדצמבר 2023

תשלומים מצטברים עד ליום 31 בדצמבר 2023

יתרת התביעות התלויות

תביעות תלויות בגין שנים עד וכולל שנת החיתום 2013

סך כל ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח בענפי רכב חובה וחבויות

בניכוי הוצאות רכישה נדחות

סך הכל ליום 31 בדצמבר 2023

(1) נתוני השנה האחרונה והשנתיים שקדמו לה שנוספו לכל שנת חיתום, כוללים גם את נתוני התביעות התלויות והתביעות המשולמות של שירביט מתאריך רכישת פעילותה ביום 1 בדצמבר 2021

* הסכומים לעיל מובאים בערכים מותאמים לאינפלציה על מנת לאפשר בחינת ההתפתחות על בסיס ערכים ריאליים

** אומדן התביעות המצטברות בסוף השנה הראשונה כולל את העתודה לפרמיה שטרם הורווחה בניכוי הוצאות רכישה נדחות

*** הפער בין הערכת התביעות המצטברות בשנה הראשונה שלא כוללת את הצבירה. להערכת התביעות המצטברות נכון לתאריך הדוח

באור 18 - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ג. בדיקת התפתחות הערכת התחייבויות בגין חוזי ביטוח בניכוי הוצאות רכישה נדחות (המשך)

3. ברוטו בענפי ביטוח רכב חובה

ליום 31 בדצמבר 2023										
שנת חיתום										
סה"כ	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014
במיליוני שקלים מותאמים למדד*										
	7	9	5	7	12	11	9	10	7	6
		43	52	41	65	70	60	55	48	40
			172	153	181	189	163	147	149	108
				248	333	333	278	250	244	194
					429	456	376	334	319	263
						529	463	409	395	312
							510	473	445	359
								533	550	400
									570	445
										442
	570	773	884	583	682	715	625	542	499	473
		742	735	656	617	671	611	555	534	443
			751	618	775	680	604	586	567	486
				610	810	851	633	589	585	516
					797	827	744	600	582	504
						804	719	702	582	479
							696	670	625	453
								674	663	491
									653	499
										474
(455)		31	133	(27)	(115)	(89)	(71)	(132)	(154)	(31)
7.92%		(4.01%)	(15.05%)	4.63%	16.86%	12.45%	11.36%	24.35%	30.86%	7.00%
6,771	570	742	751	610	797	804	696	674	653	474
3,483	7	43	172	248	429	529	510	533	570	442
3,288	563	699	579	362	368	275	186	141	83	32
105										
3,393										
3,425										
32										
3,393										

תביעות ששולמו (מצטבר) בסוף השנה (1)

לאחר שנה ראשונה
לאחר שנתיים
לאחר שלוש שנים
לאחר ארבע שנים
לאחר חמש שנים
לאחר שש שנים
לאחר שבע שנים
לאחר שמונה שנים
לאחר תשע שנים
לאחר עשר שנים

אומדן תביעות מצטברות (כולל תשלומים לרבות צבירה) בסוף השנה ** (1)

לאחר שנה ראשונה
לאחר שנתיים
לאחר שלוש שנים
לאחר ארבע שנים
לאחר חמש שנים
לאחר שש שנים
לאחר שבע שנים
לאחר שמונה שנים
לאחר תשע שנים
לאחר עשר שנים

עודף (חוסר) ביחס לשנה הראשונה שלא כוללת צבירה***

שיעור סטייה ביחס לשנה הראשונה שלא כוללת צבירה, באחוזים

עלות תביעות מצטברות ליום 31 בדצמבר 2023

תשלומים מצטברים עד ליום 31 בדצמבר 2023

יתרת התביעות התלויות

תביעות תלויות בגין שנים עד וכולל שנת החיתום 2013

סך כל ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח בענפי רכב חובה

בניכוי הוצאות רכישה נדחות

סך הכל ליום 31 בדצמבר 2023

(1) נתוני השנה האחרונה והשנתיים שקדמו לה שנוספו לכל שנת חיתום, כוללים גם את נתוני התביעות התלויות והתביעות המשולמות של שירביט מתאריך רכישת פעילותה ביום 1 בדצמבר 2021

* הסכומים לעיל מובאים בערכים מותאמים לאינפלציה על מנת לאפשר בחינת ההתפתחות על בסיס ערכים ריאליים

** אומדן התביעות המצטברות בסוף השנה הראשונה כולל את העתודה לפרמיה שטרם הורווחה בניכוי הוצאות רכישה נדחות

*** הפער בין הערכת התביעות המצטברות בשנה הראשונה שלא כוללת את הצבירה. להערכת התביעות המצטברות נכון לתאריך הדוח

באור 18 - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ג. בדיקת התפתחות הערכת התחייבויות בגין חוזי ביטוח בניכוי הוצאות רכישה נדחות (המשך)

4. בשייר עצמי בענפי ביטוח רכב חובה

ליום 31 בדצמבר 2023										
שנת חיתום										
סה"כ	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014
במיליוני שקלים מותאמים למדד*										
	4	7	6	7	12	11	9	10	6	5
		39	46	41	65	70	60	55	43	33
			159	136	180	189	163	147	135	88
				229	306	332	278	250	221	157
					410	439	375	334	288	212
						517	451	407	357	252
							497	463	402	291
								518	499	325
									516	363
										358
	567	654	715	582	682	715	625	542	451	381
		635	609	568	617	671	611	555	482	358
			631	526	683	677	604	584	512	392
				532	701	786	633	583	528	416
					711	761	686	591	526	407
						753	667	643	526	387
							655	620	570	366
								626	603	403
									592	409
										385
(196)		19	84	50	(29)	(38)	(30)	(84)	(141)	(27)
3.68%		(2.91%)	(11.75%)	(8.59%)	4.25%	5.31%	4.80%	15.50%	31.26%	7.54%
6,087	567	635	631	532	711	753	655	626	592	385
3,247	4	39	159	229	410	517	497	518	516	358
2,840	563	596	472	303	301	236	158	108	76	27
84										
2,924										
2,956										
32										
2,924										

תביעות ששולמו (מצטבר) בסוף השנה (1)

לאחר שנה ראשונה
לאחר שנתיים
לאחר שלוש שנים
לאחר ארבע שנים
לאחר חמש שנים
לאחר שש שנים
לאחר שבע שנים
לאחר שמונה שנים
לאחר תשע שנים
לאחר עשר שנים

אומדן תביעות מצטברות (כולל תשלומים לרבות צבירה) בסוף השנה** (1)

לאחר שנה ראשונה
לאחר שנתיים
לאחר שלוש שנים
לאחר ארבע שנים
לאחר חמש שנים
לאחר שש שנים
לאחר שבע שנים
לאחר שמונה שנים
לאחר תשע שנים
לאחר עשר שנים

עודף (חוסר) ביחס לשנה הראשונה שלא כוללת צבירה***

שיעור סטייה ביחס לשנה הראשונה שלא כוללת צבירה, באחוזים

עלות תביעות מצטברות ליום 31 בדצמבר 2023

תשלומים מצטברים עד ליום 31 בדצמבר 2023

יתרת התביעות התלויות

תביעות תלויות בגין שנים עד וכולל שנת החיתום 2013

סך כל ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח בענפי רכב חובה

בניכוי הוצאות רכישה נדחות

סך הכל ליום 31 בדצמבר 2023

(1) נתוני השנה האחרונה והשנתיים שקדמו לה שנוספו לכל שנת חיתום, כוללים גם את נתוני התביעות התלויות והתביעות המשולמות של שירביט מתאריך רכישה פעילותה ביום 1 בדצמבר 2021
* הסכומים לעיל מובאים בערכים מותאמים לאינפלציה על מנת לאפשר בחינת ההתפתחות על בסיס ערכים ריאליים
** אומדן התביעות המצטברות בסוף השנה הראשונה כולל את העתודה לפרמיה שטרם הורוחה בניכוי הוצאות רכישה נדחות
*** הפער בין הערכת התביעות המצטברות בשנה הראשונה שלא כוללת את הצבירה. להערכת התביעות המצטברות נכון לתאריך הדוח

באור 18 - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ג. בדיקת התפתחות הערכת התחייבויות בגין חוזי ביטוח בניכוי הוצאות רכישה נדחות (המשך)

5. נתונים מצטברים בדבר שנות חיתום בענף ביטוח רכב חובה

שנת חיתום						
2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
מיליוני ש"ח						
560	652	631	555	643	832	737
(36)	(33)	(55)	15	(15)	(40)	22
108	119	101	77	58	32	15

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר:

פרמיות ברוטו

רווח (הפסד) כולל בשייר בגין שנת החיתום מצטבר

השפעת ההכנסות מהשקעות מצטבר על הרווח הכולל המצטבר בשייר בגין שנת החיתום

6. נתונים מצטברים בדבר שנות חיתום בענפי ביטוח חבויות אחרות

שנת חיתום						
2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
מיליוני ש"ח						
916	969	983	900	975	1,078	941
36	65	65	16	62	42	67
147	136	118	74	49	23	11

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר:

פרמיות ברוטו

רווח כולל בשייר בגין שנת החיתום מצטבר

השפעת ההכנסות מהשקעות מצטבר על הרווח הכולל המצטבר בשייר בגין שנת החיתום

באור 18 - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ג. בדיקת התפתחות הערכת התחייבויות בגין חוזי ביטוח בניכוי הוצאות רכישה נדחות (המשך)

7. הרכב הרווח (הפסד) כולל בענף ביטוח רכב חובה

רווח (הפסד) כולל בגין שנת חיתום שוטפת	רווח (הפסד) כולל בגין שנת חיתום קודמות	רווח (הפסד) כולל בגין שנת חיתום שוטפת	רווח (הפסד) כולל בגין שנת חיתום קודמות
ברוטו	שייר	ברוטו	שייר

מיליוני ש"ח

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר:

2023	28	(108)	22	(73)
*2022	(58)	24	(48)	15
*2021	(49)	(31)	(60)	(20)

* הוצג מחדש כתוצאה מהצגה לראשונה של מגזר אשראי, ראו גם באור 4(4)

8. הרכב הרווח (הפסד) כולל בענפי ביטוח חבויות אחרות

רווח (הפסד) כולל בגין שנת חיתום שוטפת	רווח (הפסד) כולל בגין שנת חיתום קודמות	רווח (הפסד) כולל בגין שנת חיתום שוטפת	רווח (הפסד) כולל בגין שנת חיתום קודמות
ברוטו	שייר	ברוטו	שייר

מיליוני ש"ח

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר:

2023	134	(27)	67	69
*2022	87	188	27	133
*2021	(6)	(91)	(34)	88

* הוצג מחדש כתוצאה מהצגה לראשונה של מגזר אשראי, ראו גם באור 4(4)

באור 18 - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ד. בדיקת התפתחות הערכת התחייבויות בגין חוזי ביטוח

1. ברוטו בענפי רכוש ואחרים (לרבות רכב רכוש)

ליום 31 בדצמבר											
שנת נזק											
סה"כ	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	
במיליוני שקלים מותאמים למודד נובמבר 2023*											
	1,041	1,097	943	869	730	739	672	725	814	823	תביעות ששולמו (מצטבר) בסוף השנה**
		1,291	1,360	1,145	1,009	1,033	865	980	1,141	1,100	לאחר שנה ראשונה
			1,331	1,199	1,053	1,072	923	1,038	1,197	1,153	לאחר שנתיים
				1,223	1,097	1,080	949	1,051	1,221	1,183	לאחר שלוש שנים
					1,112	1,105	958	1,057	1,223	1,188	לאחר ארבע שנים
						1,118	963	1,058	1,223	1,195	לאחר חמש שנים
							964	1,057	1,225	1,195	לאחר שש שנים
								1,057	1,230	1,194	לאחר שבע שנים
									1,236	1,194	לאחר שמונה שנים
										1,194	לאחר תשע שנים
											לאחר עשר שנים
	1,531	1,620	1,448	1,229	1,104	1,148	1,012	1,107	1,240	1,245	תביעות מצטברות (כולל תשלומים) בסוף שנה**
		1,466	1,520	1,279	1,135	1,190	1,008	1,124	1,294	1,247	לאחר שנה ראשונה
			1,405	1,276	1,139	1,161	999	1,124	1,318	1,225	לאחר שנתיים
				1,262	1,148	1,159	984	1,102	1,323	1,222	לאחר שלוש שנים
					1,147	1,160	986	1,095	1,295	1,216	לאחר ארבע שנים
						1,137	985	1,076	1,286	1,209	לאחר חמש שנים
							972	1,088	1,279	1,206	לאחר שש שנים
								1,090	1,282	1,196	לאחר שבע שנים
									1,286	1,196	לאחר שמונה שנים
										1,196	לאחר תשע שנים
											לאחר עשר שנים
12,492	1,531	1,466	1,405	1,262	1,147	1,137	972	1,090	1,286	1,196	אומדן עלויות מצטברות, ליום 31 בדצמבר 2023
11,567	1,041	1,291	1,331	1,223	1,112	1,118	964	1,057	1,236	1,194	תשלומים מצטברים עד ליום 31 בדצמבר 2023
925	490	175	74	39	35	19	8	33	50	2	יתרת התביעות התלויות
8											תביעות תלויות בגין שנים עד וכולל שנת החיתום 2013
933											סך הכל ליום 31 בדצמבר 2023

* אומדן התביעות לכל אחת מהשנים חושב על פי שנות נזק. הסכומים לעיל מובאים בערכים מותאמים לאינפלציה על מנת לאפשר בחינת ההתפתחות על בסיס ערכים ריאליים
 ** נתוני השנה האחרונה והשנתיים שקדמו לה שנוספו לכל שנת נזק, כוללים גם את נתוני התביעות התלויות ותשלומי התביעות של שירביט מתאריך רכישת פעילותה ביום 1 בדצמבר 2021

באור 18 - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ד. בדיקת התפתחות הערכת התחייבויות בגין חוזי ביטוח (המשך)

2. בשייר עצמי בענפי רכוש ואחרים (לרבות רכב רכוש)

ליום 31 בדצמבר											
שנת נזק											
סה"כ	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	
במיליוני שקלים מותאמים למדד נובמבר 2023*											
	796	830	702	583	535	502	494	490	559	549	תביעות ששולמו (מצטבר) בסוף השנה**
		927	945	709	678	634	602	613	707	692	לאחר שנה ראשונה
			904	723	690	647	613	630	710	718	לאחר שנתיים
				727	696	649	617	635	711	730	לאחר שלוש שנים
					697	653	619	637	712	732	לאחר ארבע שנים
						652	625	637	711	733	לאחר חמש שנים
							621	637	711	733	לאחר שש שנים
								637	712	733	לאחר שבע שנים
									713	733	לאחר שמונה שנים
										733	לאחר תשע שנים
											לאחר עשר שנים
	1,085	1,148	985	735	691	692	674	667	747	762	תביעות מצטברות (כולל תשלומים) בסוף השנה**
		1,004	997	739	697	686	666	671	758	763	לאחר שנה ראשונה
			926	738	705	668	645	665	744	753	לאחר שנתיים
				739	710	666	631	649	737	750	לאחר שלוש שנים
					704	667	628	649	722	747	לאחר ארבע שנים
						658	631	641	720	740	לאחר חמש שנים
							623	641	716	740	לאחר שש שנים
								643	714	733	לאחר שבע שנים
									715	734	לאחר שמונה שנים
										733	לאחר תשע שנים
											לאחר עשר שנים
7,830	1,085	1,004	926	739	704	658	623	643	715	733	אומדן עלויות מצטברות, ליום 31 בדצמבר 2023
7,407	796	927	904	727	697	652	621	637	713	733	תשלומים מצטברים עד ליום 31 בדצמבר 2023
423	289	77	22	12	7	6	2	6	2	-	יתרת התביעות התלויות
7											תביעות תלויות בגין שנים עד וכולל שנת החיתום 2013
430											סך הכל ליום 31 בדצמבר 2023

* אומדן התביעות לכל אחת מהשנים חושב על פי שנות נזק. הסכומים לעיל מובאים בערכים מותאמים לאינפלציה על מנת לאפשר בחינת ההתפתחות על בסיס ערכים ריאליים
 ** נתוני השנה האחרונה והשנתיים שקדמו לה שנוספו לכל שנת נזק, כוללים גם את נתוני התביעות ותשלומי התביעות של שירביט מתאריך רכישת פעילותה ביום 1 בדצמבר 2021

באור 19 - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

א. פירוט ההתחייבויות בגין חווי ביטוח וחוזי השקעה לפי חשיפות

נתונים ליום 31 בדצמבר 2023

סה"כ	פוליסות ללא מרכיב חסכון		פוליסות הכוללות מרכיב חסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה			
	סיכון הנמכר כפוליסה בודדת		משנת 2004		עד שנת 2003	עד שנת *1990
	קבוצתי	פרט	תלוי תשואה	שאינו תלוי תשואה		
6,613	-	-	6,439	1	160	13
21,046	-	-	-	-	16,094	4,952
16,837	-	-	13,638	14	3,185	-
10,296	-	-	3,447	1,159	2,808	2,882
8,455	-	-	4,084	-	3,310	1,061
1,232	-	-	1	-	636	595
2,988	190	1,679	652	-	429	38
67,467	190	1,679	28,261	1,174	26,622	9,541
19,265	-	-	19,122	143	-	-
86,732	190	1,679	47,383	1,317	26,622	9,541
74,308	39	504	47,100	-	26,490	175
12,424	151	1,175	283	1,317	132	9,366
86,732	190	1,679	47,383	1,317	26,622	9,541

לפי חשיפה ביטוחית
 התחייבויות בגין חווי ביטוח קצבה ללא מקדמים מובטחים קצבה עם מקדמים מובטחים : עד חודש מאי 2001 מחודש יוני 2001 קצבה בתשלום הוני (ללא אופציה לקצבה) עתודה משלימה לגמלאות ** מרכיבי סיכון אחרים סך הכל בגין חווי ביטוח התחייבויות בגין חווי השקעה סך הכל

לפי חשיפה פיננסית
 תלוי תשואה שאינו תלוי תשואה *** סך הכל

* המוצרים שהונפקו עד לשנת 1990 (לרבות הגדלות בגינם) הם בעיקרם מבטיחי תשואה והם מגובים בעיקרם באגרות חוב מיועדות

** בנוסף לעתודה משלימה לגמלאות הכלולה בהתחייבויות בגין חווי ביטוח, קיימת התחייבות עתידית בגובה כ-839 מיליוני ש"ח אשר תיזקף לרווח והפסד לאורך חיי הפוליסה הנותרים עד גיל הפרישה. לפירוט נוסף ראו באור 34

*** התחייבויות אשר מהוות חשיפה לחברה בגין הבטחת תשואה מינימאלית

באור 19 - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח (המשך)

א. פירוט ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה לפי חשיפות (המשך)

נתונים ליום 31 בדצמבר 2022

סה"כ	פוליסות ללא מרכיב חסכון		פוליסות הכוללות מרכיב חסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה			
	סיכון הנמכר כפוליסה בודדת		משנת 2004			
	קבוצתי	פרט	תלוי תשואה	שאינו תלוי תשואה	עד שנת 2003	עד שנת *1990
			מיליוני ש"ח			
6,220	-	-	6,046	1	157	16
20,145	-	-	-	-	15,250	4,895
15,715	-	-	12,600	13	3,102	-
9,441	-	-	3,189	1,291	2,310	2,651
8,480	-	-	3,964	-	3,405	1,111
1,213	-	-	1	-	565	647
3,053	212	1,660	686	-	449	46
64,267	212	1,660	26,486	1,305	25,238	9,366
19,294	-	-	19,126	168	-	-
83,561	212	1,660	45,612	1,473	25,238	9,366
71,075	32	484	45,292	-	25,092	175
12,486	180	1,176	320	1,473	146	9,191
83,561	212	1,660	45,612	1,473	25,238	9,366

לפי חשיפה ביטוחית
 התחייבויות בגין חוזי ביטוח קצבה ללא מקדמים מובטחים קצבה עם מקדמים מובטחים : עד חודש מאי 2001 מחודש יוני 2001 קצבה בתשלום הוני (ללא אופציה לקצבה) עתודה משלימה לגמלאות ** מרכיבי סיכון אחרים סך הכל בגין חוזי ביטוח התחייבויות בגין חוזי השקעה סך הכל

לפי חשיפה פיננסית
 תלוי תשואה שאינו תלוי תשואה *** סך הכל

* המוצרים שהונפקו עד לשנת 1990 (לרבות הגדלות בגינם) הם בעיקרם מבטיחי תשואה והם מגובים בעיקרם באגרות חוב מיועדות

** בנוסף לעתודה משלימה לגמלאות הכלולה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח, קיימת התחייבות עתידית בגובה כ-827 מיליוני ש"ח אשר תיזקף לרווח והפסד לאורך חיי הפוליסה הנותרים עד גיל הפרישה. לפירוט נוסף ראו באור 34

*** התחייבויות אשר מהוות חשיפה לחברה בגין הבטחת תשואה מינימאלית

באור 19 - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח (המשך)

ב. פירוט התוצאות לפי סוגי הפוליסות

נתונים לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2023

סה"כ	פוליסות ללא מרכיב חסכון		פוליסות הכוללות מרכיב חסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה			
	סיכון הנמכר כפוליסה בודדת		משנת 2004		עד שנת 2003	עד שנת 1990 (1)
	קבוצתי	פרט	תלוי תשואה	שאינו תלוי תשואה		
			מיליוני ש"ח			
22	-	-	-	-	15	7
4,094	-	-	3,410	-	636	48
2,178	113	1,657	204	-	192	12
6,294	113	1,657	3,614	-	843	67
(7)						
6,287						
236	-	-	343	(58)	159	(208)
9,877	100	708	5,536	(12)	2,889	656
1,230	-	-	1,231	(1)	-	-
137	(3)	202	-	51	(7)	(106)
(32)	-	1	1	(31)	-	(3)
105	(3)	203	1	20	(7)	(109)
5						
110						
2,865	-	-	2,865	-	-	-
304	-	253	51	-	-	-
2,003	-	-	2,000	-	3	-
51	-	-	51	-	-	-
2,601	-	-	2,601	-	-	-
1,171	-	-	1,171	-	-	-
2,826	-	-	2,142	1	657	26

פרמיות ברוטו :
 מסורת/מעורב
 מרכיב החיסכון
 אחר
 סך הכל
 פרמיות בגין סכומים המופקדים בחברה מאוחדת במסגרת תוכנית הטבה מוגדרת לעובדי הקבוצה
 סך הכל
 מרווח פיננסי כולל דמי ניהול - במונחי רווח כולל (2)
 תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו
 תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי השקעה (3)
 רווח (הפסד) מעסקי ביטוח חיים
 רווח (הפסד) כולל אחר מעסקי ביטוח חיים
 סך כל הרווח (ההפסד) הכולל מעסקי ביטוח חיים
 רווח מפנסיה וגמל
 סך כל הרווח הכולל מביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח
 תקבולים בגין חוזי השקעה שנוקפו ישירות לעתודות ביטוח
 פרמיה משוננת בגין חוזי ביטוח - עסק חדש (4)
 פרמיה חד פעמית בגין חוזי ביטוח
 פרמיה משוננת בגין חוזי השקעה - עסק חדש (4)
 פרמיה חד פעמית בגין חוזי השקעה
 העברות לחברה בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה (5)
 העברות מהחברה בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה (5)

1. המוצגים שהונפקו עד לשנת 1990 (לרבות הגדלות בגינם) הם בעיקרם מבטיחי תשואה והם מגובים בחלקם באגרות חוב מיועדות.
 2. המרווח הפיננסי אינו כולל הכנסות נוספות של החברה הנגבות כשיעור מהפרמיה והוא מחושב לפני ניכוי הוצאות לניהול השקעות. המרווח הפיננסי בפוליסות עם תשואה מובטחת מבוסס על ההכנסות מהשקעות בפועל לשנת הדוח בניכוי מכפלה של שיעור התשואה המובטחת לשנה כשהוא מוכפל בעתודה הממוצעת, המרווח הפיננסי בגין פוליסות שאינן תלויות תשואה שהופקו החל משנת 2004 כולל עוד, את השפעת השינוי בשיעורי ההיוון המשמשים בחישוב ההתחייבויות הביטוחיות. לעניין זה, הכנסות מהשקעות כוללות גם את השינוי בשווי ההון של נכסים פיננסיים זמינים למכירה שנוקף לדוח על הרווח הכולל. בחוזים תלויי תשואה, המרווח הפיננסי הינו סך דמי הניהול הקבועים והמשתנים המחושבים על בסיס התשואה והיתרה הממוצעת של עתודות הביטוח.
 3. השרה "תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי השקעה" כוללת רק את סכום הרווחים (הפסדים) מהשקעות בגין חוזי השקעה.
 4. הגדלות בפוליסות קיימות אינן נכללות במסגרת הפרמיה המשולמת בגין עסק חדש, אלא במסגרת תוצאות הפעילות של הפוליסה המקורית
 5. לא כולל ניוד פנימי

באור 19 - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח (המשך)

ב. פירוט התוצאות לפי סוגי הפוליסות (המשך)

נתונים לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2022

סה"כ	פוליסות ללא מרכיב חסכון		פוליסות הכוללות מרכיב חסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה			
	סיכון הנמכר כפוליסה בודדת		משנת 2004			
	קבוצתי	פרט	תלוי תשואה	שאינו תלוי תשואה	עד שנת 2003	עד שנת 1990 (1)
			מיליוני ש"ח			
26	-	-	-	-	17	9
4,480	-	-	3,781	-	649	50
2,008	108	1,476	210	-	200	14
6,514	108	1,476	3,991	-	866	73
(10)						
6,504						
(71)	-	-	*353	(190)	*159	(393)
2,826	82	787	1,836	74	(886)	933
(1,444)	-	-	(1,442)	(2)	-	-
(433)	5	(56)	*31	43	*67	(327)
(380)	(2)	(21)	(4)	(232)	(1)	(120)
(813)	3	(77)	(35)	(189)	(68)	(447)
5						
(2)						
(810)						
3,936	-	-	3,936	-	-	-
366	-	245	121	-	-	-
2,231	-	-	2,228	-	3	-
45	-	-	45	-	-	-
3,674	-	-	3,674	-	-	-
1,111	-	-	1,111	-	-	-
2,069	-	-	1,548	-	496	25

פרמיות ברוטו :
 מסורת/מעורב
 מרכיב החיסכון
 אחר
 סך הכל
 פרמיות בגין סכומים המופקדים בחברה מאוחדת במסגרת תוכנית הטבה מוגדרת לעובדי הקבוצה
 סך הכל
 מרווח פיננסי כולל דמי ניהול - במונחי רווח כולל (2)
 תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו
 תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי השקעה (3)
 רווח (הפסד) מעסקי ביטוח חיים
 הפסד כולל אחר מעסקי ביטוח חיים
 סך כל הרווח (ההפסד) הכולל מעסקי ביטוח חיים
 רווח מפנסיה וגמל
 הפסד כולל אחר מפנסיה וגמל
 סך כל ההפסד הכולל מביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח
 תקבולים בגין חוזי השקעה שנוקפו ישירות לעתודות ביטוח
 פרמיה משונתת בגין חוזי ביטוח - עסק חדש (4)
 פרמיה חד פעמית בגין חוזי ביטוח
 פרמיה משונתת בגין חוזי השקעה - עסק חדש (4)
 פרמיה חד פעמית בגין חוזי השקעה
 העברות לחברה בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה (5)
 העברות מהחברה בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה (5)

* מוין מחדש

1. המוצרים שהונפקו עד לשנת 1990 (לרבות הגדלות בגינם) הם בעיקרם מבטיחי תשואה והם מוגובים בחלקם באגרות חוב מיועדות.
 2. המרווח הפיננסי אינו כולל הכנסות נוספות של החברה הנגבות כשיעור מהפרמיה והוא מחושב לפני ניכוי הוצאות לניהול השקעות. המרווח הפיננסי בפוליסות עם תשואה מובטחת מבוסס על ההכנסות מהשקעות בפועל לשנת הדוח בניכוי מכפלה של שיעור התשואה המבוטחת לשנה כשהוא מוכפל בעתודה הממוצעת, המרווח הפיננסי בגין פוליסות שאינן תלויות תשואה שהופקו החל משנת 2004 כולל עוד, את השפעת השינוי בשיעורי ההיוון המשמשים בחישוב ההתחייבויות הביטוחיות. לעניין זה, הכנסות מהשקעות כוללות גם את השינוי בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים זמינים למכירה שנוקף לדוח על הרווח הכולל. בחווי תלוי תשואה, המרווח הפיננסי הינו סך דמי הניהול הקבועים והמשתנים המחושבים על בסיס התשואה והיתרה הממוצעת של עתודות הביטוח
 3. השורה "תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי השקעה" כוללת רק את סכום הרווחים (הפסדים) מהשקעות בגין חוזי השקעה.
 4. הגדלות בפוליסות קיימות אינן נכללות במסגרת הפרמיה המשולמת בגין עסק חדש, אלא במסגרת תוצאות הפעילות של הפוליסה המקורית
 5. לא כולל ניוד פנימי

באור 19 - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח (המשך)

ב. פירוט התוצאות לפי סוגי הפוליסות (המשך)

נתונים לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2021

סה"כ	פוליסות ללא מרכיב חסכון		פוליסות הכוללות מרכיב חסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה			
	קבוצתי	פרט	משנת 2004			
			תלוי תשואה	שאינו תלוי תשואה	עד שנת 2003	עד שנת 1990 (1)
			מיליוני ש"ח			
30	-	-	-	-	19	11
3,950	-	-	3,263	-	638	49
1,915	140	1,296	261	-	200	18
5,895	140	1,296	3,524	-	857	78
(8)						
5,887						
1,105	-	-	339	76	573	117
12,761	108	684	6,752	47	4,490	680
1,772	-	-	1,767	5	-	-
655	25	111	2	19	435	63
70	-	3	1	55	-	11
725	25	114	3	74	435	74
5						
730						
3,939	-	-	3,925	14	-	-
377	-	219	158	-	-	-
1,787	-	-	1,784	-	3	-
53	-	-	53	-	-	-
3,704	-	-	3,690	14	-	-
923	-	-	923	-	-	-
1,932	-	-	1,422	-	493	17

פרמיות ברוטו:
 מסורתי/מעורב
 מרכיב החיסכון
 אחר
 סך הכל
 פרמיות בגין סכומים המופקדים בחברה מאוחדת במסגרת תוכנית הטבה מוגדרת לעובדי הקבוצה
 סך הכל
 מרווח פיננסי כולל דמי ניהול - במונחי רווח כולל (2)
 תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו
 תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי השקעה (3)
 רווח מעסקי ביטוח חיים
 רווח כולל אחר מעסקי ביטוח חיים
 סך כל הרווח הכולל מעסקי ביטוח חיים
 רווח מפנסיה וגמל
 סך כל הרווח הכולל מביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח
 תקבולים בגין חוזי השקעה שנוקפו ישירות לעתודות ביטוח
 פרמיה משוננת בגין חוזי ביטוח - עסק חדש (4)
 פרמיה חד פעמית בגין חוזי ביטוח
 פרמיה משוננת בגין חוזי השקעה - עסק חדש (4)
 פרמיה חד פעמית בגין חוזי השקעה
 העברות לחברה בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה (5)
 העברות מהחברה בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה (5)

1. המוצרים שהונפקו עד לשנת 1990 (לרבות הגדלות בגינם) הם בעיקרם מבטיחי תשואה והם מוגבים בחלקם באגרות חוב מיועדות.
 2. המרווח הפיננסי אינו כולל הכנסות נוספות של החברה הנגבות כשיעור מהפרמיה והוא מחושב לפני ניכוי הוצאות לניהול השקעות. המרווח הפיננסי בפוליסות עם תשואה מובטחת מבוסס על ההכנסות מהשקעות בפועל לשנת הדוח בניכוי מכפלה של שיעור התשואה המובטחת לשנה כשהוא מוכפל בעתודה הממוצעת, המרווח הפיננסי בגין פוליסות שאינן תלויות תשואה שהופקו החל משנת 2004 כולל עוד, את השפעת השינוי בשיעורי ההיוון המשמשים בחישוב ההתחייבויות הביטוחיות. לעניין זה, הכנסות מהשקעות כוללות גם את השינוי בשווי ההון של נכסים פיננסיים זמינים למכירה שנוקף לדוח על הרווח הכולל. בחוויי תלויי תשואה, המרווח הפיננסי הינו סך דמי הניהול הקבועים והמשתנים המחושבים על בסיס התשואה והיתרה הממוצעת של עתודות הביטוח.
 3. השורה "תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי השקעה" כוללת רק את סכום הרווחים (הפסדים) מהשקעות בגין חוזי השקעה.
 4. הגדלות בפוליסות קיימות אינן נכללות במסגרת הפרמיה המשולמת בגין עסק חדש, אלא במסגרת תוצאות הפעילות של הפוליסה המקורית.
 5. לא כולל ניווד פנימי

באור 20 - פירוט ההתחייבויות הביטוחיות הכלולות במגזר ביטוח בריאות

א. פירוט ההתחייבויות הביטוחיות לפי חשיפה פיננסית

נתונים ליום 31 בדצמבר 2023

סה"כ	אחר		סיעודי		
	ז"ק	ז"א	קבוצתי	פרט	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
5,367	-	-	4,793	574	תלוי תשואה
8,389	158	1,792	1,215	5,224	אחר
13,756	158	1,792	6,008	5,798	סך הכל

נתונים ליום 31 בדצמבר 2022

סה"כ	אחר		סיעודי		
	ז"ק	ז"א	קבוצתי	פרט	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
5,192	-	-	4,647	545	תלוי תשואה
7,467	171	1,700	1,055	4,541	אחר
12,659	171	1,700	5,702	5,086	סך הכל

ב. פירוט ההתחייבויות הביטוחיות לפי חשיפה ביטוחית

נתונים ליום 31 בדצמבר 2023

סה"כ	אחר		סיעודי		
	ז"ק	ז"א	קבוצתי	פרט	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
7,327	-	-	5,894	1,433	קצבה בתשלום
6,429	158	1,792	114	4,365	מרכיבי סיכון אחרים
13,756	158	1,792	6,008	5,798	סך הכל

נתונים ליום 31 בדצמבר 2022

סה"כ	אחר		סיעודי		
	ז"ק	ז"א	קבוצתי	פרט	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
6,302	-	-	5,028	1,274	קצבה בתשלום
6,357	171	1,700	674	3,812	מרכיבי סיכון אחרים
12,659	171	1,700	5,702	5,086	סך הכל

הכיסויים העיקריים הכלולים בביטוח בריאות אחר זמן קצר הינם עובדים זרים, נסיעות לחו"ל, תאונות אישיות עד 12 חודשים וכד'.

הכיסויים העיקריים הכלולים בביטוח בריאות אחר זמן ארוך הינם הוצאות רפואיות, תאונות אישיות מעל 12 חודשים, מחלות קשות, שיניים וכד'.

באור 20 - פירוט ההתחייבויות הביטוחיות הכלולות במגזר ביטוח בריאות (המשך)

ג. פירוט התוצאות לפי סוגי פוליסות

נתונים לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2023

סה"כ	אחר**		סיעודי	
	ז"ק***	ז"א***	קבוצתי	פרט
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
6,461	522	3,098	2,023	818
5,812	337	1,990	2,420	1,065
163	48	199	(58)	(26)
(54)	1	29	(12)	(72)
109	49	228	(70)	(98)
153	-	153	-	-

פרמיות ברוטו
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו
רווח (הפסד) מעסקי ביטוח בריאות
רווח (הפסד) כולל אחר מעסקי ביטוח בריאות
סך כל הרווח (ההפסד) הכולל מעסקי ביטוח בריאות
פרמיה פרט משוננת – עסק חדש

** מתוך זה פרמיות פרט בסך של כ-2,268 מיליוני ש"ח ופרמיות קבוצתיות בסך של כ-1,352 מיליוני ש"ח
*** הכיסוי המהותי ביותר הכלול בבריאות אחר לז"א הינו הוצאות רפואיות ובבריאות אחר לז"ק הינו נסיעות לחו"ל

נתונים לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2022

סה"כ	אחר**		סיעודי	
	ז"ק***	ז"א***	קבוצתי	פרט
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
5,922	534	2,846	1,756	786
3,440	343	1,905	1,510	(318)
1,190	50	53	(71)	*1,158
(423)	1	(4)	(56)	(364)
767	51	49	(127)	794
128	-	128	-	-

פרמיות ברוטו
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו
רווח (הפסד) מעסקי ביטוח בריאות
רווח (הפסד) כולל אחר מעסקי ביטוח בריאות
סך כל הרווח (ההפסד) הכולל מעסקי ביטוח בריאות
פרמיה פרט משוננת – עסק חדש

* הוצג מחדש כתוצאה מהגנה לראשונה של מגזר אשראי, ראו גם באור (4)4
** מתוך זה פרמיות פרט בסך של כ-2,142 מיליוני ש"ח ופרמיות קבוצתיות בסך של כ-1,238 מיליוני ש"ח
*** הכיסוי המהותי ביותר הכלול בבריאות אחר לז"א הינו הוצאות רפואיות ובבריאות אחר לז"ק הינו נסיעות לחו"ל

נתונים לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2021

סה"כ	אחר**		סיעודי	
	ז"ק***	ז"א***	קבוצתי	פרט
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
5,369	379	2,650	1,577	763
4,966	271	1,459	2,232	1,004
406	9	502	(82)	*(23)
104	-	30	5	69
510	9	532	(77)	46
167	-	167	-	-

פרמיות ברוטו
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו
רווח (הפסד) מעסקי ביטוח בריאות
רווח כולל אחר מעסקי ביטוח בריאות
סך כל הרווח (ההפסד) הכולל מעסקי ביטוח בריאות
פרמיה פרט משוננת – עסק חדש

* הוצג מחדש כתוצאה מהגנה לראשונה של מגזר אשראי, ראו גם באור (4)4
** מתוך זה פרמיות פרט בסך של כ-1,888 מיליוני ש"ח ופרמיות קבוצתיות בסך של כ-1,141 מיליוני ש"ח
*** הכיסוי המהותי ביותר הכלול בבריאות אחר לז"א הינו הוצאות רפואיות ובבריאות אחר לז"ק הינו נסיעות לחו"ל

באור 21 - תנועה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים תלויי תשואה ושאינם תלויי תשואה, חוזי השקעה וביטוח בריאות

ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח			
ביטוח בריאות	סה"כ	חוזי השקעה	חוזי ביטוח
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
13,469	86,903	19,641	67,262
(1,405)	(4,327)	(1,442)	(2,885)
(647)	8,908	3,935	4,973
-	(513)	(152)	(361)
-	(6,541)	(2,688)	(3,853)
246	352	-	352
996	(1,026)	-	(1,026)
12,659	83,756	19,294	64,462
711	5,924	1,268	4,656
(608)	7,599	2,858	4,741
-	(502)	(147)	(355)
-	(8,701)	(4,008)	(4,693)
130	(90)	-	(90)
864	(1,053)	-	(1,053)
13,756	86,933	19,265	67,668

יתרה ליום 1 בינואר 2022

ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי השקעה (1)
גידול בגין פרמיות שנוקפו להתחייבויות (2)
קיטון בגין דמי ניהול מצבירה
קיטון בגין תביעות, פדיונות ותום תקופה
שינויים בגין שינוי בהנחות (4) (5)
שינויים אחרים (3)

יתרה ליום 31 בדצמבר 2022

ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי השקעה (1)
גידול בגין פרמיות שנוקפו להתחייבויות (2)
קיטון בגין דמי ניהול מצבירה
קיטון בגין תביעות, פדיונות ותום תקופה
שינויים בגין שינוי בהנחות (4) (5)
שינויים אחרים (3)

יתרה ליום 31 בדצמבר 2023

- סעיף זה כולל ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי (הפסדי) השקעות בגין היתרה לתחילת השנה, בתוספת ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי (הפסדי) השקעות בגין הפרמיות לחיסכון בלבד שנרשמו בתקופת הדוח.
- פרמיה זו איננה כוללת את כל הפרמיה שנרשמה כהכנסה בקבוצה. הפרמיה כוללת את הפרמיה לחיסכון וחלק מהפרמיה במוצרים בעלי פרמיה קבועה, בניכוי דמי ניהול הנגבים כשיעור מהפרמיה. במגזר בריאות, הפרמיה כוללת את הפרמיה שנוקפה לעתודה, בניכוי עלות הסיכון.
- הסעיף כולל שינויים בעתודה בגין תביעות תלויות, רזרבה לתביעות עיתיות, IBNR, קצבאות בתשלום וכדומה (על פי ההנחות שהיו בשימוש בסוף השנה הקודמת). בנוסף הסעיף כולל גם את השפעת הריבית, הפרשי הצמדה ורווחי ההשקעה שלא נכללו בסעיף "ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי השקעות", כגון: ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי השקעה על תשלומי תביעות ועל פרמיות שאינן חיסכון, וכן הפחתת רווחיות עתידית שיוחסה להתחייבויות הביטוחיות בגין רכישת תיק ביטוח של אליהו.
- מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח - השינויים בשנת 2023 הושפעו מעדכון הנחות בעקבות מחקר שביצעה החברה בקשר עם שיעור התחלואה בענף מחלות קשות, אשר הביא לקיטון בהתחייבויות הביטוחיות בסך של כ-90 מיליוני ש"ח לפני מס. השינויים בשנת 2022 הושפעו מיישום חוזר ביטוח שעניינו "תיקון הוראות החוזר המאוחד לעניין מדידת התחייבויות-עדכון מערך ההנחות הדמוגרפי בביטוח חיים ולקרנות פנסיה", מעדכון מחקר בקשר עם שיעור פרישה ושיעור מימוש גמלא, ומעדכון בקשר עם התפתחות ההוצאות במודל האקטוארי, אשר הביאו לגידול בהתחייבויות הביטוחיות בסך של כ-353 מיליוני ש"ח לפני מס.
- מגזר בריאות - השינויים בשנת 2023 הושפעו:
 - בענף בריאות פרט: עדכון הנחות בעקבות מחקרים שביצעה החברה בקשר עם הנחות התחלואה המשמשות בחישוב עתודת פעילים בכיסוי אמבולטורי אשר הביאה לגידול בהתחייבויות הביטוחיות בסך של כ-24 מיליוני ש"ח לפני מס.
 - בענף סיעוד פרט: עדכון הנחות בעקבות מחקרים שביצעה החברה בקשר עם שיעורי התחלואה אשר הביאה לגידול בהתחייבויות הביטוחיות בסך של כ-105 מיליוני ש"ח לפני מס. לפרטים נוספים ראו באור 34.
 - השינויים בשנת 2022 הושפעו:
 - בענף בריאות פרט: מיישום חוזר ביטוח שעניינו "תיקון הוראות החוזר המאוחד לעניין מדידת התחייבויות - עדכון מערך ההנחות הדמוגרפי בביטוח חיים ולקרנות הפנסיה"; מעדכון הנחות בעקבות מחקרים שביצעה החברה בקשר עם שיעורי הביטולים והתחלואה; ומעדכון בקשר עם התפתחות ההוצאות במודל האקטוארי; אשר הביאו לקיטון בהתחייבויות הביטוחיות בסך של כ-74 מיליוני ש"ח לפני מס;
 - בענפי סיעוד פרט וקבוצתי: מעדכון הנחות בעקבות מחקרים שביצעה החברה בקשר עם שיעורי הביטולים, התחלואה והתמותה; ומעדכון בקשר עם התפתחות ההוצאות במודל האקטוארי; אשר הביאו לגידול בהתחייבויות הביטוחיות בסך של כ-320 מיליוני ש"ח לפני מס. השינויים בשנת 2021 הושפעו מהשלמת מחקר בקשר עם עלות התביעות בענף בריאות פרט אשר הביא לקיטון בהתחייבויות הביטוחיות בסך של כ-300 מיליוני ש"ח לפני מס. לפרטים נוספים ראו באור 34.

באור 22 - נכסים והתחייבויות בשל הטבות לעובדים

א. תוכניות הפקדה מוגדרת

ההוצאות בגין תוכניות ההפקדה המוגדרת הסתכמו בשנים 2023, 2022 ו-2021 לסך של כ-49 מיליוני ש"ח, 46 מיליוני ש"ח ו-39 מיליוני ש"ח, בהתאמה ונכללו במסגרת הוצאות הנהלה וכלליות.

ב. הרכב ההתחייבות בשל הטבות לעובדים נטו

ליום 31 בדצמבר	
2022	2023
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
287	280
26	27
89	87
<u>224</u>	<u>220</u>

התחייבות בגין תוכנית הטבה מוגדרת ממומנת
 התחייבויות בגין תוכנית הטבה מוגדרת שאיננה ממומנת - ראו סעיף ג' להלן
 בניכוי שווי הוגן של נכסי התוכנית
 סך כל ההתחייבות, נטו בגין תוכניות הטבה מוגדרות

ג. מידע באשר לתוכניות הטבה מוגדרות

1. התנועה בערך הנוכחי של ההתחייבות ושווי ההוגן של הנכסים בגין תוכנית הטבה מוגדרת

סך ההתחייבות (הנכס), נטו שהוכרו בגין תוכנית הטבה מוגדרת		שווי הוגן של נכסי תוכניות		מחויבות בגין תוכנית הטבה מוגדרת	
2022	2023	2022	2023	2022	2023
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
264	224	94	89	358	313
5	9	2	3	7	12
22	15	-	-	22	15
-	1	-	-	*	1
(36)	(2)	*-	(1)	(36)	(3)
(11)	(4)	-	-	(11)	(4)
4	(3)	(3)	(1)	1	(4)
(19)	(20)	(6)	(5)	(25)	(25)
(2)	(2)	2	2	-	-
-	2	*-	-	-	2
(3)	-	-	-	(3)	-
<u>224</u>	<u>220</u>	<u>89</u>	<u>87</u>	<u>313</u>	<u>307</u>

יתרה ליום 1 בינואר
הוצאות שנזקפו לרווח והפסד
 עלות הריבית
 עלות שירות שוטף
 תנועה במס שכר
הוצאות (הכנסות) שנזקפו לרווח כולל אחר
 רווח אקטוארי, שנבע משינויים בהנחות פיננסיות
 רווח אקטוארי אחר
 תשואה בפועל בניכוי הכנסות ריבית
תנועות נוספות
 הטבות ששולמו
 הפקדות לתוכנית על ידי המעביד
 העברות
 אחר
יתרה ליום 31 בדצמבר

* קטן מ-1 מיליוני ש"ח

באור 22 - נכסים והתחייבויות בשל הטבות לעובדים (המשך)

ג. מידע באשר לתוכניות הטבה מוגדרות (המשך)

2. שינויים אפשריים באופן סביר בתאריך הדוח לאחת מההנחות האקטואריות בהנחה שיתר ההנחות נותרות ללא שינוי, משפיעים על המחויבות להטבה מוגדרת כדלקמן:

ליום 31 בדצמבר 2023		
קיטון באחוז אחד	גידול באחוז אחד	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
(6)	7	שיעור עליות שכר עתידיות
2	(2)	שיעורי עזיבה
7	(6)	שיעור היוון

ליום 31 בדצמבר 2022		
קיטון באחוז אחד	גידול באחוז אחד	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
(8)	10	שיעור עליות שכר עתידיות
3	(3)	שיעורי עזיבה
10	(8)	שיעור היוון

3. ההנחות האקטואריות העיקריות בקביעת ההתחייבות בגין תוכנית הטבה מוגדרת

2021	2022	2023	
%	%	%	
(0.37)-0.01	2.22-2.45	2.49-2.80	שיעור ההיוון
2.3	2.3	2.3	שיעור עליית שכר צפויה (ממוצע משוקלל)

4. נתונים נוספים

א. תשואה בפועל על נכסי התוכנית בשנת 2023 הינה 3.55% (בשנת 2022 - (2.23%) ובשנת 2021 - 13.2%)

ב. אומדן הקבוצה להפקדות הצפויות בשנת 2024 בתוכנית הטבה מוגדרת ממומנת הינו בסך כ-1 מיליוני ש"ח.

ג. אומדן הקבוצה לאורך חיי התוכנית לסוף תקופת הדיווח הינו 5.41 שנים ולשנת 2022 5.73 שנים.

ג. התחייבויות בגין תוכנית הטבה מוגדרת שאינה ממומנת

ליום 31 בדצמבר		
2022	2023	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
8	8	התחייבות בגין פרישה מוקדמת
18	19	התחייבות בגין הסתגלות
26	27	

באור 23 - זכאים ויתרות זכות

ליום 31 בדצמבר		
2022	2023	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
101	108	עובדים והתחייבויות אחרות בשל שכר ומשכורת
195	151	הוצאות לשלם
200	192	ספקים ונותני שירותים
70	67	מוסדות ורשויות ממשלתיות
900	-	דיבידנד לשלם
-	25	חברה האם
6	21	צדדים קשורים
103	113	חלקם של מבטחי משנה בהוצאות רכישה נדחות
45	51	התחייבויות בגין חכירה
1,620	728	
		חברות ביטוח ותווכני ביטוח:
2,245	2,550	פיקדונות של מבטחי משנה
434	574	חשבונות אחרים*
2,679	3,124	סך כל חברות הביטוח ותווכני הביטוח
443	433	סוכני ביטוח
237	460	מבוטחים ועמיתים
24	32	השתתפות ברווחים למבוטחים
199	212	פרמיה מראש
2	1	ריבית וקרן לשלם - כתבי התחייבויות נדחים
255	366	התחייבויות בגין השקעה בניירות ערך
87	96	אחרים
1,247	1,600	
5,546	5,452	סך כל הזכאים ויתרות הזכות

לפירוט הנכסים וההתחייבויות בחלוקה לבסיסי הצמדה ראו באור 34.

* כולל יתרות כנגד צדדים קשורים בסך של כ-98 מיליוני ש"ח וכ-62 מיליוני ש"ח לימים 31 בדצמבר 2023 ו-31 בדצמבר 2022, בהתאמה

באור 24 - התחייבויות פיננסיות

באור זה מספק מידע בדבר התנאים החוזיים של התחייבויות פיננסיות. מידע נוסף בדבר החשיפה של הקבוצה לסיכונים ריבית, מטבע חוץ ונזילות, ניתן בבאור 34, בדבר ניהול סיכונים.

א. פירוט ההתחייבויות הפיננסיות

שווי הוגן		ערך בספרים	
ליום 31 בדצמבר		ליום 31 בדצמבר	
2022	2023	2022	2023
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
389	393	377	390
-	67	-	67
4,650	4,916	4,969	5,236
72	37	76	39
<u>5,111</u>	<u>5,413</u>	<u>5,422</u>	<u>5,732</u>
התחייבויות פיננסיות הנמדדות בעלות מופחתת			
הלוואות מתאגידים שאינם בנקאיים *			
הלוואות מצדדים קשורים			
אגרות חוב *			
ערבות פיננסית			
התחייבויות פיננסיות הנמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד			
נגזרים (1)			
1,361	269	1,361	269
<u>1,361</u>	<u>269</u>	<u>1,361</u>	<u>269</u>
<u>6,472</u>	<u>5,682</u>	<u>6,783</u>	<u>6,001</u>
		<u>4,969</u>	<u>5,236</u>

סך כל ההתחייבויות הפיננסיות כתבי התחייבות נדחים שהונפקו לצורך עמידה בדרישות ההון

* לרבות כתבי התחייבויות נדחים

(1) מכשירים נגזרים המוחזקים כנגד ההתחייבויות הביטוחיות במסגרת מדיניות ניהול נכסים מול התחייבויות ("ALM") של הקבוצה. מתוך הנ"ל, סך של כ-37 מיליוני ש"ח וכ-247 מיליוני ש"ח לימים 31 בדצמבר 2023 ו-2022, בהתאמה, נכללים במסגרת התחייבויות שאינן תלויות תשואה והיתרה נכללת במסגרת ההתחייבויות תלויות התשואה של הקבוצה. מרבית הסכום נובע מניהול חשיפה באמצעות נגזרים למטבע חוץ ולמדד. כנגד ההתחייבויות כאמור, הפקידו הגופים המוסדיים בטחונות בהתאם לתנאים שנקבעו בחוזה. לגופים המוסדיים בקבוצה מסגרות אשראי מאושרות לצורך פעילותם בנגזרים. בהתאם לאמור, הפקידו הגופים המוסדיים בקבוצה של כ-286 מיליוני ש"ח וכ-1,649 מיליוני ש"ח לימים 31 בדצמבר 2023 ו-2022, בהתאמה, כבטוחות לכיסוי התחייבויותיה הנובעות מפעילות זו.

ב. שיעורי הריבית ששימשו בקביעת השווי ההוגן

ליום 31 בדצמבר		באחוזים
2022	2023	
*2.21	2.62	הלוואות
3.84	4.89	אגרות חוב
*1.49	1.47	ערבות פיננסית
* הוצג מחדש		

באור 24 - התחייבויות פיננסיות (המשך)

ג. התחייבויות פיננסיות הנמדדות בעלות מופחתת – פרטים נוספים

זכות לפדיון מוקדם	מועד פירעון סופי	מועדי תשלום הריבית	מועדי תשלום הקרן	שווי הון ליום 31 בדצמבר 2023 (מ"ח)	ערך בספרים ליום 31 בדצמבר 2023 (מ"ח)	אחוז ריבית	סוג ריבית	סחיר/לא סחיר	תנאי הצמדה	דירוג	חברה מדרגת	גורם מנפיק	ערך נקוב במועד ההנפקה (מיליוני ש"ח)	מועד הנפקה	סוג הון	סוג ההתחייבות
31/03/2024	31/03/2063	רבעוני	במועד הפירעון	56	56	4.21%	קבועה	לא סחיר	שקלי צמוד	-AA	פנימי	הראל חברה לביטוח	50	31/03/2014	ראשוני מורכב	שטר הון ראשוני מורכב
15/12/2024	15/12/2063	רבעוני	במועד הפירעון	337	334	3.93%	קבועה	לא סחיר	שקלי צמוד	-AA	פנימי	הראל חברה לביטוח	300	15/12/2014	ראשוני מורכב	שטר הון ראשוני מורכב
				393	390											
																סך הלוואות מתאידיים שאינם בנקאיים
																סך הלוואות מצדדים קשורים
	20/06/2028	חצי שנתי	רבעוני	5	5	6.9%	משתנה	לא סחיר	שקלי	-AA	פנימי	בעל עניין	5	18/06/2023		הלוואה מהשותפות
	30/07/2026	רבעוני	רבעוני	5	5	7.3%	משתנה	לא סחיר	שקלי	AA3	מידרוג	בעל עניין	5	30/07/2023		הלוואה מהשותפות
	25/12/2025	רבעוני	רבעוני	14	14	7.1%	משתנה	לא סחיר	שקלי	+A	פנימי	בעל עניין	14	12/07/2023		הלוואה מהשותפות
	01/11/2025	חודשי	חודשי	2	2	8.8%	משתנה	לא סחיר	שקלי	A	פנימי	בעל עניין	2	07/11/2023		הלוואה מהשותפות
	26/07/2028	רבעוני	רבעוני	4	4	4.0%	קבועה	לא סחיר	שקלי צמוד	-AA	פנימי	בעל עניין	4	26/07/2023		הלוואה מהשותפות
	26/07/2028	רבעוני	רבעוני	17	17	3.5%	קבועה	לא סחיר	שקלי צמוד	-AA	פנימי	בעל עניין	17	26/07/2023		הלוואה מהשותפות
	24/07/2026	רבעוני	שנתי	2	2	8.5%	משתנה	לא סחיר	שקלי			בעל עניין	2	24/07/2023		הלוואה מהשותפות
	22/12/2026	חצי שנתי	רבעוני	3	3	8.4%	קבועה	לא סחיר	שקלי צמוד	-AA	פנימי	בעל עניין	2	21/03/2023		הלוואה מהשותפות
	20/12/2025	רבעוני	שנתי	10	10	3.7%	קבועה	לא סחיר	שקלי צמוד	+A	פנימי	בעל עניין	10	20/12/2023		הלוואה מהשותפות
	28/01/2024	חודשי	חודשי	5	5	7.3%	משתנה	לא סחיר	שקלי	+A	פנימי	בעל עניין	5	31/12/2023		הלוואה מהשותפות
	25/11/2025	רבעוני	שנתי	-	-	0.3%	קבועה	לא סחיר	שקלי	-AA	מעלות	בעל עניין	4	25/11/2023		הלוואה מהשותפות
	16/03/2025	רבעוני	שנתי	-	-	0.5%	קבועה	לא סחיר	שקלי	-AA	פנימי	בעל עניין	8	16/03/2023		הלוואה מהשותפות
				67	67											סך הלוואות מצדדים קשורים

באור 24 - התחייבויות פיננסיות (המשך)

ג. התחייבויות פיננסיות הנמדדות בעלות מופחתת – פרטים נוספים (המשך)

זכות לפדיון מוקדם	מועד פירעון סופי	מועדי תשלום הריבית	מועדי תשלום הקרן	שווי הונג ליום 31 בדצמבר 2023 (מ"ש"ח)	ערך בספרים ליום 31 בדצמבר 2023 (מ"ש"ח)	אחוז ריבית	סוג ריבית	סחיר/לא סחיר	תנאי הצמדה	דירוג	חברה מדרגת	גורם מנפיק	ערך נקוב במועד ההנפקה (מיליוני ש"ח)	מועד הנפקה	סוג הון	סוג ההתחייבות
31/05/2024	31/05/2026	חצי שנתי	במועד הפירעון	288	288	3.85%	קבועה	סחיר	שקלי צמוד	-AA	מעלות	הראל מימון והנפקות	250	04/04/2012 01/01/2013 20/07/2013 29/01/2014 05/06/2014	שלישוני מורכב	אג"ח סדרה ז'
30/06/2024 31/12/2025	31/12/2028	חצי שנתי	במועד הפירעון	334	321	2.4%	קבועה	סחיר	שקלי צמוד	-AA	מעלות	הראל מימון והנפקות	295	07/01/2015 19/01/2017	משני מורכב	אג"ח סדרה ט'
30/06/2024 31/12/2026	31/12/2029	חצי שנתי	במועד הפירעון	334	319	2.4%	קבועה	סחיר	שקלי צמוד	-AA	מעלות	הראל מימון והנפקות	295	07/01/2015 19/01/2017	משני מורכב	אג"ח סדרה י'
30/06/2024 31/12/2027	31/12/2030	חצי שנתי	במועד הפירעון	301	298	4.36%	קבועה	סחיר	שקלי	-AA	מעלות	הראל מימון והנפקות	300	02/09/2015 21/09/2015	משני מורכב	אג"ח סדרה יא'
30/06/2024 31/12/2028	31/12/2031	חצי שנתי	במועד הפירעון	234	237	3.95%	קבועה	סחיר	שקלי	-AA	מעלות	הראל מימון והנפקות	240	03/04/2016 25/07/2016	משני מורכב	אג"ח סדרה יב'
30/06/2024 31/12/2029	31/12/2032	חצי שנתי	במועד הפירעון	232	236	3.95%	קבועה	סחיר	שקלי	-AA	מעלות	הראל מימון והנפקות	240	03/04/2016 25/07/2016	משני מורכב	אג"ח סדרה יג'
30/06/2024 31/12/2030	31/12/2033	חצי שנתי	במועד הפירעון	646	728	3.05%	קבועה	סחיר	שקלי	-AA	מעלות	הראל מימון והנפקות	729	25/01/2018 05/12/2018 02/12/2019	רובד 2	אג"ח סדרה יד'
30/06/2024 31/12/2031	31/12/2034	חצי שנתי	במועד הפירעון	591	681	3.05%	קבועה	סחיר	שקלי	-AA	מעלות	הראל מימון והנפקות	683	25/01/2018 05/12/2018 13/12/2020	רובד 2	אג"ח סדרה טו'
30/06/2024 30/06/2026	30/06/2029	חצי שנתי	במועד הפירעון	582	598	2.91%	קבועה	סחיר	שקלי	-AA	מעלות	הראל מימון והנפקות	600	18/04/2019	רובד 2	אג"ח סדרה טז'
31/12/2025 31/12/2027	31/12/2030	חצי שנתי	במועד הפירעון	316	348	1.79%	קבועה	סחיר	שקלי	-AA	מעלות	הראל מימון והנפקות	350	02/12/2019	רובד 2	אג"ח סדרה יז'
31/12/2030 31/12/2032	31/12/2035	חצי שנתי	במועד הפירעון	568	686	2.63%	קבועה	סחיר	שקלי	-AA	מעלות	הראל מימון והנפקות	694	14/12/2021	רובד 2	אג"ח סדרה יח'
31/12/2027	31/12/2032			490	496	4.38%	קבועה	סחיר	שקלי	-AA	מעלות	הראל מימון והנפקות	500	22/01/2023	רובד 2	אג"ח סדרה יט'
				4,916	5,236											
01/04/2030	01/04/2037	-	-	8	9	-	משתנה	לא סחיר	שקלי	-	-	Canada Life Assurance Company	-	01/04/2022	-	ערבות פיננסית 1 קנדה לייף
01/07/2030	01/07/2037	-	-	9	9	-	משתנה	לא סחיר	שקלי	-	-	Canada Life Assurance Company	-	01/07/2022	-	ערבות פיננסית 2 קנדה לייף
כאשר התיק יגיע ליתרה של 12%	סיוס חיי התיק	-	-	7	7	-	משתנה	לא סחיר	שקלי	-	-	Canada Life Assurance Company	-	01/10/2022	-	ערבות פיננסית 3 קנדה לייף
כאשר התיק יגיע ליתרה של 12%	סיוס חיי התיק	-	-	6	7	-	משתנה	לא סחיר	שקלי	-	-	Canada Life Assurance Company	-	01/01/2023	-	ערבות פיננסית 4 קנדה לייף
כאשר התיק יגיע ליתרה של 15%	סיוס חיי התיק	-	-	7	7	-	משתנה	לא סחיר	שקלי	-	-	Canada Life Assurance Company	-	01/07/2023	-	ערבות פיננסית 5 קנדה לייף
				37	39											
				5,413	5,732											

אגרות החוב כוללות תנאי לפיו רשאית הראל הנפקות לפרוע בפירעון מוקדם את אגרות החוב או חלק מהן. הפעלת זכות זו כפופה, להתקיימות אחד מהתנאים, כדלקמן: (א) קבלת אישור הממונה; או (ב) בידי החברה יהיו עודפי הון כך שההון המוכר עומד לאחר הפירעון על 120% מההון הנדרש; או (ג) במקביל לפירעון המוקדם תנפיק הראל הנפקות מכשיר הוני בעל איכות זהה או עדיפה.

באור 24 - התחייבויות פיננסיות (המשך)

ג. התחייבויות פיננסיות הנמדדות בעלות מופחתת – פרטים נוספים (המשך)

סוג ההתחייבות	סוג הון	מועד הנפקה	ערך נקוב במועד ההנפקה (מיליוני ש"ח)	גורם מנפיק	חברה מזדגת	דיוג	תנאי הצמדה	סחיר/לא סחיר	סוג ריבית	אחוז ריבית	ערך בספרים ליום 31 בדצמבר 2022 (מ"ש"ח)	שווי הוון ליום 31 בדצמבר 2022 (מ"ש"ח)	מועדי תשלום הקרן	מועדי תשלום הריבית	מועד פירעון	זכות לפדיון מוקדם
הלוואות מתאגידים שאינם בנקאיים	ראשוני מורכב	31/03/2014	50	הראל חברה לביטוח	מנימי	-AA	שקלי צמוד	לא סחיר	קבועה	4.21%	54	55	במועד הפירעון	רבעוני	31/03/2024	
	שטר הון ראשוני מורכב	15/12/2014	300	הראל חברה לביטוח	מנימי	-AA	שקלי צמוד	לא סחיר	קבועה	3.93%	323	334	במועד הפירעון	רבעוני	15/12/2024	
											<u>377</u>	<u>389</u>				
סך הלוואות מתאגידים שאינם בנקאיים																
	שלישוני מורכב	04/04/2012 08/05/2012 01/01/2013 29/01/2014 05/06/2014	240	הראל הנפקות	מעלות	-AA	שקלי צמוד	סחיר	קבועה	3.9%	267	271	במועד הפירעון	חצי שנתי	31/05/2023	
	אג"ח סדרה ז'	04/04/2012 01/01/2013 20/07/2013 29/01/2014 05/06/2014	250	הראל הנפקות	מעלות	-AA	שקלי צמוד	סחיר	קבועה	3.9%	280	289	במועד הפירעון	חצי שנתי	31/05/2024	
סך אג"ח	משני מורכב	07/01/2015 19/01/2017	295	הראל הנפקות	מעלות	-AA	שקלי צמוד	סחיר	קבועה	2.4%	308	327	במועד הפירעון	חצי שנתי	31/12/2025	30/06/2021 31/12/2025
	משני מורכב	07/01/2015 19/01/2017	295	הראל הנפקות	מעלות	-AA	שקלי צמוד	סחיר	קבועה	2.4%	305	325	במועד הפירעון	חצי שנתי	31/12/2026	30/06/2021 31/12/2026
	משני מורכב	02/09/2015 21/09/2015	300	הראל הנפקות	מעלות	-AA	שקלי צמוד	סחיר	קבועה	4.4%	298	298	במועד הפירעון	חצי שנתי	31/12/2027	30/06/2021 31/12/2027
	משני מורכב	03/04/2016 25/07/2016	240	הראל הנפקות	מעלות	-AA	שקלי צמוד	סחיר	קבועה	4.0%	236	232	במועד הפירעון	חצי שנתי	31/12/2028	31/03/2021 31/12/2028
	משני מורכב	03/04/2016 25/07/2016	240	הראל הנפקות	מעלות	-AA	שקלי צמוד	סחיר	קבועה	4.0%	236	228	במועד הפירעון	חצי שנתי	31/12/2029	31/03/2021 31/12/2029
	רובד 2	25/01/2018 05/12/2018 02/12/2019	729	הראל הנפקות	מעלות	-AA	שקלי צמוד	סחיר	קבועה	3.1%	728	638	במועד הפירעון	חצי שנתי	31/12/2030	31/12/2022 31/12/2030
	רובד 2	25/01/2018 05/12/2018 13/12/2020	683	הראל הנפקות	מעלות	-AA	שקלי צמוד	סחיר	קבועה	3.1%	681	592	במועד הפירעון	חצי שנתי	31/12/2031	31/12/2022 31/12/2031
	רובד 2	18/04/2019	600	הראל הנפקות	מעלות	-AA	שקלי צמוד	סחיר	קבועה	2.9%	597	573	במועד הפירעון	חצי שנתי	30/06/2026	30/06/2024 30/06/2026
	רובד 2	02/12/2019	350	הראל הנפקות	מעלות	-AA	שקלי צמוד	סחיר	קבועה	1.8%	348	308	במועד הפירעון	חצי שנתי	31/12/2027	31/12/2025 31/12/2027
	רובד 2	14/12/2021	694	הראל הנפקות	מעלות	-AA	שקלי צמוד	סחיר	קבועה	2.63%	685	569	במועד הפירעון	חצי שנתי	31/12/2032	31/12/2030 31/12/2032
סך אג"ח											<u>4,969</u>	<u>4,650</u>				
ערבות פיננסית																
ערבות פיננסית 1 קנדה לייף	-	01/04/2022	-	Canada Life Assurance Company	-	-	שקלי צמוד	לא סחיר	משתנה	-	22	21	-	-	01/04/2030	01/04/2030
ערבות פיננסית 2 קנדה לייף	-	01/07/2022	-	Canada Life Assurance Company	-	-	שקלי צמוד	לא סחיר	משתנה	-	25	23	-	-	01/07/2030	01/07/2030
ערבות פיננסית 3 קנדה לייף	-	01/10/2022	-	Canada Life Assurance Company	-	-	שקלי צמוד	לא סחיר	משתנה	-	29	28	-	-	סיום חיי התיק	כאשר התיק יגיע ליתרה של 12%
סך ערבות פיננסית											<u>76</u>	<u>72</u>				
סה"כ											<u>5,422</u>	<u>5,111</u>				

אגרות החוב כוללות תנאי לפיו רשאית הראל הנפקות לפרוע בפירעון מוקדם את אגרות החוב או חלק מהן. הפעלת זכות זו כפופה, להתקיימות אחד מהתנאים, כדלקמן: (א) קבלת אישור הממונה; או (ב) בידי החברה יהיו עודפי הון כך שההון המוכר יעמוד לאחר הפירעון על 120% מההון הנדרש; או (ג) במקביל לפירעון המוקדם תנפיק הראל הנפקות מכשיר הוני בעל איכות זהה או עדיפה.

באור 24 - התחייבויות פיננסיות (המשך)

ד. התחייבויות פיננסיות שנמדדות בשווי הוגן לצרכי גילוי בלבד בחלוקה לפי רמות

ליום 31 בדצמבר 2023

סך הכל	רמה 2	רמה 1
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
4,916	-	4,916
67	67	-
393	393	-
37	37	-
5,413	497	4,916

אגרות חוב
 הלוואות מצדדים קשורים
 הלוואות מתאגידים שאינם בנקאיים
 ערבות פיננסית
 סך הכל

ליום 31 בדצמבר 2022

סך הכל	רמה 2	רמה 1
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
4,650	-	4,650
389	389	-
72	72	-
5,111	461	4,650

אגרות חוב
 הלוואות מתאגידים שאינם בנקאיים
 ערבות פיננסית
 סך הכל

ה. התחייבויות פיננסיות הנמדדות בעלות מופחתת - פרטים בדבר ריבית והצמדה

ריבית אפקטיבית

ליום 31 בדצמבר

2022	2023
%	%
3.6	3.6
3.2	3.3

בסיסי הצמדה
 צמוד מדד
 שקלי

- ו. שווי הוגן של התחייבויות פיננסיות הנמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד בחלוקה לרמות הטבלה שלהלן מציגה ניתוח התחייבויות פיננסיות הנמדדות בשווי הוגן. הרמות השונות הוגדרו באופן הבא:
- רמה 1 – שווי הוגן הנמדד על ידי שימוש במחירים מצוטטים (לא מתואמים) בשוק פעיל למכשירים זהים.
 - רמה 2 – שווי הוגן הנמדד על ידי שימוש בנתונים נצפים, במישרין או בעקיפין, שאינם כלולים ברמה 1 לעיל.
 - רמה 3 – שווי הוגן הנמדד על ידי שימוש בנתונים שאינם מבוססים על נתוני שוק נצפים.

ליום 31 בדצמבר 2023

סה"כ	רמה 2	רמה 1
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
269	193	76
269	193	76

נגזרים

ליום 31 בדצמבר 2022

סה"כ	רמה 2	רמה 1
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
1,361	886	475
1,361	886	475

נגזרים

באור 24 - התחייבויות פיננסיות (המשך)

ז. התחייבויות פיננסיות הנמדדות בשווי הוגן - שיעורי הריבית ששימשו בקביעת השווי ההוגן

השווי ההוגן של הנגזרים נמדד באמצעות טכניקת הערכה הכוללת את שיטת היוון תזרימי המזומנים העתידיים אשר נקבעת ע"י חברה המספקת ציטוטים של שיעורי ריבית.

ח. פרטים נוספים

1. דירוג מידרוג

א. ביום 30 בינואר 2023, הודיעה חברת מידרוג על אשרור דירוג איתנות פיננסית של החברה Aa1.il באופק דירוג יציב ועל דירוגים של Aa2.il(hyb) לכתבי התחייבות נדחים (הון שלישוני מורכב) אג"ח סדרות ו-ז' שהונפקו על ידי הראל הנפקות, ודירוגים של Aa3.il(hyb) לכתבי התחייבות נדחים (הון משני והון רובד 2) שהונפקו על ידי הראל הנפקות במסגרת אג"ח סדרות ט-י"ח. אופק דירוג יציב.

ב. ביום 8 בפברואר 2024, לאחר תקופת הדוח, הודיעה חברת מידרוג על אשרור דירוג איתנות פיננסית של החברה Aa1.il באופק דירוג יציב ועל דירוגים של Aa2.il(hyb) לכתבי התחייבות נדחים (הון שלישוני מורכב) אג"ח סדרה ז' שהונפקו על ידי הראל הנפקות, ודירוגים של Aa3.il(hyb) לכתבי התחייבות נדחים (הון משני והון רובד 2) שהונפקו על ידי הראל הנפקות במסגרת אג"ח סדרות ט-י"ח. אופק דירוג יציב.

2. דירוג מעלות

ביום 4 בדצמבר 2023 הודיעה מעלות על אשרור דירוג ilAA+/ stable לחברה. במסגרת הודעת הדירוג אושר דירוג ilAA- להון רובד 2 שהונפק על ידי הראל הנפקות במסגרת אג"ח סדרה ז' ואג"ח סדרות ט-י"ח. תחזית הדירוג נותרה יציבה.

3. הנפקת אג"ח (סדרה יט') של הראל הנפקות

בחודש ינואר 2023, גייסה הראל הנפקות סך של 500 מיליוני ש"ח, במסגרת הנפקה לציבור של סדרה חדשה של אגרות חוב (אגרות חוב (סדרה יט')), על פי דוח הצעת מדף של הראל הנפקות מיום 18 בינואר 2023 שפורסם על פי תשקיף מדף של הראל הנפקות הנושא תאריך של ה-25 בפברואר 2020, כפי שהוארך ביום 21 בפברואר 2022 (להלן: "דוח הצעת המדף" ו-"תשקיף המדף", בהתאמה). בהתאם לתנאים שפורטו בתשקיף המדף ובדוח הצעת המדף - סכום הגיוס הופקד בחברה, לשימושה על פי שיקוליה ובאחריותה, והחברה מחויבת כלפי הנאמן לאגרות החוב למלא אחר תנאי התשלום של אגרות החוב. כמו כן, אגרות החוב שהונפקו הוכרו על ידי הממונה על רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון כמכשיר הון רובד 2 בידי החברה, הכל כמפורט בתשקיף המדף ובדוח הצעת המדף. לצורך ההנפקה כאמור, מעלות S&P הודיעה על מתן דירוג 'ilAA-' לאגרות חוב (סדרה יט').

4. פדיון מוקדם מלא של אגרות חוב (סדרה ו') של הראל הנפקות

ביום 31 במאי 2023, הראל הנפקות, שהינה חברה בת בבעלות מלאה של החברה, ביצעה ביוזמתה פדיון מוקדם מלא של אגרות החוב (סדרה ו') שהונפקו על ידה.

5. תשקיף מדף של הראל מימון והנפקות

ביום 27 בפברואר 2023, פורסם על ידי הראל הנפקות, תשקיף מדף, הנושא את התאריך 28 בפברואר 2023. מכח תשקיף מדף זה הראל הנפקות תוכל להנפיק סוגי ניירות ערך שונים, בהתאם להוראות הדין. תשקיף מדף זה החליף תשקיף מדף קודם של הראל הנפקות מחודש פברואר 2020 שהיה בתוקף עד לחודש פברואר 2023.

ט. הוצאות הנפקה שטרם הופחתו

יתרת כתבי ההתחייבות ליום 31 בדצמבר 2023 ו-2022, הנה בניכוי הוצאות הנפקה וניכיון נטו שיתרתם מסתכמת לסך של כ-45 וכ-48 מיליוני ש"ח בהתאמה (הוצאות ההנפקה והניכיון מופחתים לפי שיטת הריבית האפקטיבית).

באור 24 - התחייבויות פיננסיות (המשך)

י. מועדי פירעון

ליום 31 בדצמבר		
2022	2023	
מיליוני ש"ח		
268	296	שנה ראשונה
657	350	שנה שנייה
-	607	שנה שלישית
906	321	שנה רביעית
3,591	4,158	שנה חמישית ואילך
5,422	5,732	סה"כ

לעניין מועדי פירעון של התחייבויות פיננסיות בלתי מהוונות, ראו באור 34.

באור 25 - פרמיות שהורווחו

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2023

ברוטו	משנה	שייר
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
6,287	283	6,004
6,461	375	6,086
4,649	1,614	3,035
17,397	2,272	15,125
(171)	(6)	(165)
17,226	2,266	14,960

פרמיות בביטוח חיים
 פרמיות בביטוח בריאות
 פרמיות בביטוח כללי
סך כל הפרמיות
 בניכוי - שינוי ביתרת הפרמיה שטרם הורווחה
סך כל הפרמיות שהורווחו

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2022

ברוטו	משנה	שייר
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
6,504	213	6,291
5,922	352	5,570
4,405	1,616	2,789
16,831	2,181	14,650
(157)	(28)	(129)
16,674	2,153	14,521

פרמיות בביטוח חיים
 פרמיות בביטוח בריאות
 פרמיות בביטוח כללי
סך כל הפרמיות
 בניכוי - שינוי ביתרת הפרמיה שטרם הורווחה
סך כל הפרמיות שהורווחו

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2021

ברוטו	משנה	שייר
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
5,887	187	5,700
5,369	307	5,062
3,692	1,331	2,361
14,948	1,825	13,123
(115)	(45)	(70)
14,833	1,780	13,053

פרמיות בביטוח חיים
 פרמיות בביטוח בריאות
 פרמיות בביטוח כללי
סך כל הפרמיות
 בניכוי - שינוי ביתרת הפרמיה שטרם הורווחה
סך כל הפרמיות שהורווחו

באור 26 - רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2021	2022	2023	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
225	203	128	רווחים (הפסדים) מנכסים המוחזקים כנגד התחייבויות תלויות תשואה
			נדל"ן להשקעה
			השקעות פיננסיות:
820	(694)	984	נכסי חוב סחירים
652	(148)	757	נכסי חוב שאינם סחירים
4,019	(1,484)	196	מניות
3,789	(3,934)	3,302	אחר
(112)	282	347	מזומנים ושווי מזומנים
9,393	(5,775)	5,714	סך כל הרווחים (ההפסדים) מנכסים המוחזקים כנגד התחייבויות תלויות תשואה, נטו
			רווחים (הפסדים) מנכסים המוחזקים כנגד התחייבויות שאינן תלויות תשואה, הון ואחרים
			הכנסות מנדל"ן להשקעה
172	115	108	שערוך נדל"ן להשקעה
119	132	101	הכנסות שוטפות בגין נדל"ן להשקעה
291	247	209	סך כל ההכנסות מנדל"ן להשקעה
			רווחים (הפסדים) מהשקעות פיננסיות, למעט ריבית והפרשי הצמדה, הפרשי שער ודיבידנד בגין:
546	186	(162)	נכסים זמינים למכירה (א)
278	(46)	(46)	נכסים המוצגים בשווי הוגן דרך רווח או הפסד (ב)
19	6	(51)	נכסים המוצגים כהלוואות וחייבים (ג)
843	146	(259)	סך כל הרווחים (ההפסדים) מהשקעות פיננסיות למעט ריבית והפרשי הצמדה, הפרשי שער ודיבידנד
1,012	1,519	1,495	הכנסות ריבית ¹ והפרשי הצמדה מנכסים פיננסיים שאינם נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד
(10)	-	(10)	הוצאות ריבית הפרשי הצמדה מנכסים פיננסיים שנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד
147	(331)	(162)	רווח (הפסד) מהפרשי שער*
82	60	46	הכנסות מדיבידנד
11,758	(4,134)	7,033	סך כל הרווחים (ההפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון
-	1	4	¹ בהכנסות הנ"ל כלולה ריבית בגין נכסים פיננסיים אשר אינם מוצגים בשווי הוגן דרך רווח והפסד שערכם נפגם

* לעניין הפרשי שער בגין התחייבויות פיננסיות, ראו באור 32

באור 26 - רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון (המשך)

א. רווחים (הפסדים) נטו מהשקעות בגין נכסים זמינים למכירה

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2021	2022	2023
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
568	275	(83)
(22)	(89)	(79)
<u>546</u>	<u>186</u>	<u>(162)</u>

רווחים (הפסדים) נטו מניירות ערך שמומשו
 ירידות ערך נטו שנזקפו לרווח והפסד
 סך כל הרווחים (ההפסדים) מהשקעות בגין נכסים זמינים למכירה

ב. רווחים (הפסדים) מהשקעות בגין נכסים המוצגים בשווי הוגן דרך רווח והפסד

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2021	2022	2023
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
82	(42)	(36)
196	(4)	(10)
<u>278</u>	<u>(46)</u>	<u>(46)</u>

שינויים בשווי ההוגן נטו, לרבות רווח מממוש :
 בגין נכסים שיועדו בעת ההכרה הראשונית
 בגין נכסים מוחזקים למסחר
 סך כל הרווחים (הפסדים) מהשקעות בגין נכסים המוצגים בשווי הוגן דרך
 רווח או הפסד

ג. רווחים (הפסדים) מהשקעות בגין נכסים המוצגים כהלוואות וחייבים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2021	2022	2023
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
19	6	(51)
<u>19</u>	<u>6</u>	<u>(51)</u>

עלויות (ירידות) ערך נטו שנזקפו לרווח והפסד
 סך כל הרווחים (ההפסדים) מהשקעות בגין נכסים המוצגים כהלוואות
 ויתרות חובה

ד. תנועה בקרן הון בגין נכסים זמינים למכירה

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2021	2022	2023
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
1,005	1,309	236
847	(1,538)	(196)
(439)	(173)	186
49	75	82
(153)	563	(29)
<u>1,309</u>	<u>236</u>	<u>279</u>

יתרת פתיחה
 רווחים (הפסדים) שטרם מומשו
 הפסדים (רווחים), נטו מממוש ניירות ערך
 הפסד מירידת ערך שנזקפה לרווח והפסד
 השפעת המס
יתרת סגירה

באור 27 - הכנסות דמי ניהול

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2021	2022	2023	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
18	17	12	דמי ניהול בענף הגמל
7	7	8	דמי ניהול בענף הפנסיה
362	361	355	דמי ניהול קבועים בגין חוזי ביטוח חיים
416	-	-	דמי ניהול משתנים בגין חוזי ביטוח חיים *
138	152	147	דמי ניהול בגין חוזי השקעה
6	7	5	דמי ניהול אחרים
-	-	3	החזר דמי ניהול בגין שנים קודמות
947	544	530	סך הכל הכנסות מדמי ניהול

* בשל תשואה ריאלית שלילית מצטברת בפוליסות משתתפות ברווחים שנמכרו בין השנים 1991-2003, החברה לא רשמה דמי ניהול משתנים מתחילת שנת 2022, אלא דמי ניהול קבועים בלבד. בהתאם למנגנון גביית דמי הניהול הקבוע בהסדר החוקתי, חברת ביטוח לא תגבה דמי ניהול משתנים בגין פוליסות משתתפות ברווחים שנמכרו בין השנים 1991-2003 עד להשגת רווחי השקעה בגין הנכסים העומדים כנגד התחייבויות תלויות תשואה, שיכסו את הפסדי ההשקעה שנצברו. נכון ליום 31 בדצמבר 2023, אומדן דמי הניהול שלא יגבו בשל התשואה הריאלית השלילית המצטברת, עד להשגת תשואה חיובית מצטברת, הסתכם בסך של כ-276 מיליוני ש"ח. לפרטים נוספים ראו באור 3יב(2)

באור 28 - הכנסות מעמלות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2021	2022	2023	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
302	357	382	עמלת ביטוח משנה, בניכוי שינוי בהוצאות רכישה נדחות בגין ביטוח משנה
10	10	11	עמלת סוכנויות ביטוח
312	367	393	סך הכל הכנסות מעמלות

באור 29 - תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2021	2022	2023	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
1,197	1,394	1,454	בגין חוזי ביטוח חיים
104	137	126	תביעות ששולמו ותלויות, מקרי מוות, נכות ואחרים
1,093	1,257	1,328	בניכוי ביטוח משנה
2,856	3,006	3,965	פוליסות שנפדו
219	201	206	פוליסות שמועדן תם
597	668	754	גמלאות
4,765	5,132	6,253	סך כל התביעות והתשלומים האחרים
8,010	(2,291)	3,575	גידול (קיטון) בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים (למעט שינוי בתלויות) בשייר
1,635	(1,595)	1,083	גידול (קיטון) בהתחייבויות בגין חוזי השקעה בשל מרכיב התשואה והוצאות נלוות
14,410	1,246	10,911	סך כל השינוי בהתחייבויות ותשלומים בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר
			סך כל התשלומים והשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח כללי:
3,233	2,992	3,217	ברוטו
892	915	949	משנה
2,341	2,077	2,268	בשייר
			סך כל התשלומים והשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בריאות:
4,966	3,440	5,812	ברוטו
453	526	675	משנה
4,513	2,914	5,137	בשייר
21,264	6,237	18,316	סך כל התשלומים והשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר

באור 30 - עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2021	2022	2023	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
817	863	933	עמלות רכישה
641	747	783	הוצאות רכישה אחרות
(108)	(107)	(77)	שינוי בהוצאות רכישה נדחות
1,350	1,503	1,639	סך כל הוצאות הרכישה
1,046	1,182	1,206	עמלות שוטפות אחרות
57	62	78	הוצאות שיווק אחרות
2,453	2,747	2,923	סך כל העמלות, הוצאות השיווק והוצאות הרכישה האחרות

באור 31 - הוצאות הנהלה וכלליות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2021	2022	2023
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
1,061	*1,143	1,206
132	146	136
65	*87	83
298	340	359
18	23	21
63	77	69
67	65	103
45	43	67
41	48	50
50	58	57
15	28	45
1,855	2,058	2,196
232	278	281
698	809	861
925	971	1,054
411	459	460

שכר עבודה ונלוות
 הוצאות מחשוב
 אחזקת מבנים וציוד
 פחת והפחתות
 הוצאות תפעול משרד
 שיווק ופרסום
 ייעוץ משפטי ומקצועי
 דמי ניהול
 הוצאות בנק
 הוצאות תפעול בגין פוליסה קבוצתית
 אחרות

סה"כ הוצאות הנהלה וכלליות

בניכוי:

סכומים שסווגו בסעיף שינוי בהתחייבויות ותשלומים בגין חוזי ביטוח
 סכומים שסווגו בסעיף עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות

סך כל הוצאות הנהלה וכלליות

הוצאות הנהלה וכלליות כוללות הוצאות בגין מיכון בסך

* מוין מחדש

באור 32 - הוצאות מימון

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2021	2022	2023
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
191	226	213
61	109	90
(13)	67	18
22	33	28
1	2	2
(1)	(1)	(7)
261	436	344

הוצאות ריבית והפרשי הצמדה בגין כתבי התחייבויות נדחים
 הוצאות ריבית והפרשי הצמדה למבטחי משנה
 הפרשי שער, נטו בגין התחייבויות*
 הוצאות ריבית בגין שטר הון מחברת האם
 הוצאות ריבית בגין התחייבויות חכירה
 עמלות והוצאות מימון אחרות
סך כל הוצאות המימון, נטו

* לעניין הפרשי שער בגין השקעות פיננסיות, ראו באור 26

באור 33 - מסים על הכנסה

א. חוקי המס החלים על חברות הקבוצה

כללי

החברה, החברות המנהלות של קופות גמל, החברות המנהלות של קרנות פנסיה וחברות אחרות בקבוצה הינן "מוסד כספיי" כהגדרתו בחוק מס ערך מוסף התשל"ו 1975 (להלן: "חוק מס ערך מוסף").

המס החל על הכנסות של מוסדות כספיים מורכב ממס חברות וממס רווח, כהגדרתו בחוק מס ערך מוסף. על הכנסות החברה ויתר החברות המוחזקות חל מס חברות, כהגדרתו בפקודת מס הכנסה.

ב. הסדרי מס ייחודים לענף הביטוח

1. הסכם עם שלטונות המס

ביום 21 בפברואר 2024, לאחר תקופת הדוח, נחתמו ההסכמים הענפיים לשנים 2020-2022 בין התאחדות חברות הביטוח לבין רשות המסים (להלן: "ההסכמים הענפיים"). ההסכמים הענפיים הינם ללא שינוי ביחס להסכמים משנים קודמות, פרט לנושא הקשור לעתודה לסיכונים מיוחדים בביטוח חיים, כמפורט להלן:

במסגרת הסכם המס הענפי לשנת 2006, נקבע כי ביטול יתרת העתודה לסיכונים מיוחדים בביטוח חיים ליום 31 במרץ 2007 (להלן: "העתודה"), וסיווגה מחדש כהון עצמי כנגד העמדת דרישת הון בגינה כהגדרתה באותו הסכם (להלן: "דרישת ההון הישנה"), נעשה בפטור ממס, במסגרת חקיקת הוראת שעה. עוד נקבע, כי היה ותבטל או תקטן דרישת ההון, ידונו הצדדים בהשלכות המס הנובעות מכך, ככל שישנן. ביום 1 ביוני 2017 פורסם חוזר ביטוח 2017-1-9 של רשות שוק ההון בדבר "יישום כושר פירעון כלכלי מבוסס Solvency II" אשר נכנס לתוקף ביום 30 ביוני 2017 (להלן: "תקנות ההון החדשות"), תוך ביטול דרישת ההון הישנה בגין העתודה. בעניין השלכת המס הנובעת מביטול דרישת ההון הישנה משנת 2007 והחלפתה בתקנות ההון החדשות משנת 2017 הוסכם כי בשנת 2020 תירשם הכנסה בגין קיטון בתקנות ההון החדשות לעומת דרישת ההון הישנה בשיעור של 0.01% מהסכום בסיכון. עוד הוסכם כי במקרה בו יבוטלו או יוקטנו תקנות ההון החדשות ביחס לרכיבים המתייחסים לסיכונים מיוחדים בביטוח חיים, ידונו הצדדים בהשלכות המס הנובעות מכך, ככל שישנן. להסכמים הענפיים הללו לא הייתה ולא צפויה להיות השפעה מהותית על התוצאות הכספיות של הקבוצה.

2. לעניין אישור צו מס ערך מוסף, ראו באור 38.

ג. שיעורי המס החלים על ההכנסות של חברות הקבוצה

המסים השוטפים לתקופה המדווחת מחושבים בהתאם לשיעורי המס להלן.

שיעורי המס הסטטוטוריים החלים על מוסדות כספיים ובכללם על חברות הבנות של החברה שהינם מוסדות כספיים, החל משנת 2018 ואילך הינם כדלקמן: מס חברות בשיעור 23%, מס רווח בשיעור 17% דהיינו מס בשיעור משוקלל של 34.19%.

ד. שומות מס סופיות

לחברה ולחברות מאוחדות נוספות הוצאו שומות מס סופיות עד וכולל שנת המס 2018.

ה. הפסדים מועברים לצרכי מס

לחברות מאוחדות הפסדים עסקיים לצורכי מס המועברים לשנים הבאות ומסתכמים לימים 31 בדצמבר 2023 ו-2022 לסך של כ-10 מיליוני ש"ח וכ-11 מיליוני ש"ח, בהתאמה. בגין יתרות אלה לא נרשמו בדוחות הכספיים לשנים 2023 ו-2022 נכסי מסים נדחים בשל כך שאין צפי לניצולם כתוצאה מקיומה של הכנסה חייבת בעתיד.

ו. מרכיבי הוצאות (הכנסות) מסים על הכנסה

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2021	2022	2023
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
323	278	86
77	37	(34)
(18)	(7)	(18)
382	308	34

מסים שוטפים

מסים נדחים המתייחסים ליצירה והיפוך של הפרשים זמניים (ראו גם סעיף ז' להלן)

מסים בגין שנים קודמות

באור 33 - מסים על הכנסה (המשך)

ז. מסים נדחים

1. ההרכב והתנועה במסים הנדחים

סה"כ	נדל"ן ואחרים	נכסים בלתי מוחשיים	מכשירים פיננסיים	הטבות לעובדים	הוצאות רכישה נדחות
מיליוני ש"ח					
(1,202)	(527)	17	(598)	32	(126)
(37)	(51)	(6)	8	7	5
545	(5)	-	563	(13)	-
(694)	(583)	11	(27)	26	(121)
34	(15)	(3)	45	4	3
(56)	(24)	-	(29)	(3)	-
(716)	(622)	8	(11)	27	(118)

יתרת נכס (התחייבות) מס נדחה ליום 1 בינואר 2022
 שינויים אשר נזקפו לרווח והפסד
 שינויים אשר נזקפו לרווח כולל אחר
 יתרת נכס (התחייבות) מס נדחה ליום 31 בדצמבר 2022
 שינויים אשר נזקפו לרווח והפסד
 שינויים אשר נזקפו לרווח כולל אחר
 יתרת נכס (התחייבות) מס נדחה ליום 31 בדצמבר 2023

באור 33 - מסים על הכנסה (המשך)

ז. מסים נדחים (המשך)

2. המסים הנדחים מוצגים בדוח על המצב הכספי כדלקמן:

ליום 31 בדצמבר	
2022	2023
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
1	1
695	717
(694)	(716)

נכסי מסים נדחים
התחייבות בגין מסים נדחים

ח. מס תיאורטי

להלן מובאת התאמה בין סכום המס, שהיה חל אילו כל ההכנסות וההוצאות, הרווחים וההפסדים בדוח רווח והפסד היו מתחייבים במס לפי שיעור המס הסטטוטורי החל על מוסדות כספיים, לבין סכום מסים על ההכנסה שנוקף בדוח רווח והפסד:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2021	2022	2023
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
1,315	998	160
34.19%	34.19%	34.19%
450	341	55
(3)	(4)	(4)
447	337	51
8	25	20
(47)	(22)	47
41	17	(51)
(49)	(43)	(16)
(18)	(7)	(18)
-	1	1
382	308	34
29.05%	30.86%	21.25%

רווח לפני מסים על ההכנסה
שיעור המס הסטטוטורי הכולל החל על מוסדות כספיים
מס מחושב לפי שיעור המס הסטטוטורי
הפחתה בגין אי החלת מס רווח על חברות שאינן מוסד כספי
עלייה (ירידה) במסים על ההכנסה הנובעת מהגורמים הבאים:
הוצאות שאינן מותרות בניכוי לצורכי מס
חלק הקבוצה ברווחי חברות כלולות
מסים בגין שותפויות וחברות זרות
הפרשים בבסיס המדידה
מסים שנים קודמות
אחרים
מסים על ההכנסה
שיעור מס אפקטיבי ממוצע

באור 34 - ניהול סיכונים

כללי

פעילויות הקבוצה חושפות אותה למגוון סיכונים שהעיקריים בהם הינם:

- סיכוני מאקרו, לרבות מצב המשק ורמת התעסוקה;
- סיכוני שוק, לרבות התאמת נכסים להתחייבויות (ALM);
- סיכוני נזילות;
- סיכוני אשראי וצד נגדי;
- סיכונים ביטוחיים, לרבות סיכוני תמחור וחיתום, סיכונים דמוגרפיים וסיכוני אקלים וסביבה;
- סיכונים תפעוליים, לרבות סיכוני סייבר, מערכות מידע, מיקור חוץ ומעילות והונאות;
- סיכונים משפטיים, לרבות תקדימים משפטיים ותובענות ייצוגיות;
- סיכוני רגולציה וציות;
- סיכון מוניטין;
- סיכונים עסקיים, לרבות סיכוני תחרות, שינוי בטעמי הציבור ורמת שימור תיק.

לאירועי קטסטרופה שונים, כגון רעידת אדמה, מגפה ומלחמה, השלכות רחביות על הסיכונים השונים. החברה חשופה גם לסיכונים מתפתחים, אשר ישנה אי ודאות גדולה יותר לגבי מועד גיבושם לכלל התרחשות בעלת השפעה מהותית על החברה, כגון סיכוני ESG הנובעים בין היתר מסיכוני אקלים וסביבה.

באור זה כולל בין היתר תיאור תמציתי של מדיניות ניהול הסיכונים, תהליכי העבודה לזיהוי הסיכונים, למדידתם ולניהולם והבקורת הקיימות בקשר לסיכונים אליהם חשופה הקבוצה.

א. מדיניות ותהליכים לניהול הסיכונים

מדיניות הקבוצה בתחום ניהול הסיכונים מבוססת על תפיסת ניהול סיכונים כוללת (Enterprise Risk Management) המבטיחה קיומם של תהליכים לזיהוי, הערכה ומדידה, בקרה והפחתה, ניטור ודיווח של הסיכונים באופן יזום ומתוכנן מבעוד מועד על מנת להגן על הקבוצה מפני הפסדים לא צפויים ולהבטיח חשיפה מבוקרת לסיכונים אלה, תוך עמידה בדרישות הרגולטוריות ושמירה על יעדיה העסקיים של הקבוצה, על המוניטין שלה ועל איתנותה הפיננסית.

מדיניות ניהול הסיכונים בקבוצה מושתתת על:

- ממשל תאגידי הבנוי על שלושה קווי הגנה: הנהלת התחומים העסקיים, גורמי בקרה וניהול סיכונים וביקורת פנימית.
- תרבות ניהול סיכונים המשקפת איתגור מתמיד של תהליכי קבלת החלטות מהותיות על ידי גורמי בקרה וניהול סיכונים.
- קביעת מגבלות ותקרות חשיפה לסיכונים.
- קביעת תוכנית לניהול ההון, כולל כרית בטחון מעבר לדרישות ההון.
- יישום מסגרת ניהול סיכונים הכוללת פעולות לזיהוי, מדידה, הערכה וניטור סיכונים ומוקדי סיכון חדשים.
- קיום סביבת בקרה פנימית נאותה המעוגנת בנהלים ברורים והסדרת אמצעי פיקוח ובקרה על הסיכונים, המאפשרים פיזור, קיזוז ואו העברת הסיכונים לגורם אחר והגבלתם לרמה שנקבעה מראש.

ניהול הסיכונים בהראל נעשה בראייה קבוצתית ומנהלת הסיכונים אחראית על ניהול הסיכונים של החברה והגופים המוסדיים שבשליטתה ועל ניהול הסיכונים בהראל פיננסיים. מנהלת הסיכונים פועלת באופן עצמאי מהיחידות העסקיות, תוך ראייה אובייקטיבית של הסיכונים, ועובדת בשיתוף עם יחידות תומכות אחרות.

תפקידי מנהלת הסיכונים כוללים, בין היתר, אחריות לוודא קיומם של תהליכי עבודה לזיהוי, הערכה, מדידה ודיווח של סיכונים, והתייחסות לסיכונים הגלומים בתחומי פעילות ומוצרים חדשים ובעסקאות משמעותיות.

דירקטוריון החברה והדירקטוריונים של החברות הבנות מפקחים על פעולות עסקיות המערבות נטילת סיכונים וכן על תהליכי ניהול הסיכונים באמצעות הגדרת מדיניות ואסטרטגיות בתחום ניהול הסיכונים, כולל, בין היתר, נהלים בעניין ניהול סיכונים ומגבלות חשיפה לסיכונים, וכן אופן הציות לנהלים ולגבולות החשיפה שנקבעו.

באור 34 - ניהול סיכונים (המשך)

א. מדיניות ותהליכים לניהול הסיכונים (המשך)

הדירקטוריון מקבל דיווחים ובוחר באופן תקופתי מידע ביחס לניהול הסיכונים בתחומים השונים. מידע זה כולל, בין היתר, סקרי סיכונים ובקורות, מצב החשיפות לסיכונים השונים מול מגבלות ושינויים מהותיים בפרופיל הסיכון של החברה. כמו כן, מקבל הדירקטוריון דיווח לגבי מדדים כמותיים של הסיכונים והערכת השפעתן הפוטנציאלית של החשיפות לסיכונים המהותיים על המצב הכספי העתידי של החברה וההון העצמי הנדרש כנגד סיכונים אלו. השפעות אלה עבור סיכונים שונים מחושבות באמצעות מודלים פנימיים, מבחני קיצון וניתוחי רגישות.

בקבוצה פועלות ועדות דירקטוריון לניהול סיכונים נפרדות לביטוח ולפנסיה וגמל, אשר דנות בנושאים הקשורים לניהול סיכונים וניהול ההון ומגבשות המלצות לדירקטוריון. הועדות פועלות בהתאמה לדרישות סעיפי סימן י"א בחוזר גופים מוסדיים 9-2018-31 בנושא "דירקטוריון גוף מוסדי"

גופים המוסדיים בקבוצה קיים תהליך דיווח רבעוני מבעלי תפקידים בתחומי הפעילות השונים בדבר שינויים מהותיים בפרופיל הסיכונים של הקבוצה למנהלת הסיכונים, להנהלה ולדירקטוריונים. השיטות ונהלי העבודה בתחום ניהול הסיכונים נבחנים ומתעדכנים באופן שוטף, תוך התחשבות במדיניות ניהול הסיכונים בקבוצה, בשינויים החלים בסביבה העסקית בארץ ובעולם ובהנחיות ודרישות הרגולציה.

על חברות הביטוח בקבוצה חלות דרישות הון מתוקף משטר כושר פירעון כלכלי מבוסס סולבנסי 2. במסגרת כללי סף לחלוקת דיבידנד, הדירקטוריון קבע כרית הון מעבר לדרישות ההון הרגולטוריות, על מנת לספוג הפסדים בלתי צפויים שעשויים לחול בהון ובדרישת ההון כתוצאה משינויים בגורמי הסיכון המרכזיים אליהם חשופה החברה. כרית ההון נקבעה, בהתחשב במאפייני הפעילות של החברה, הניסיון שנצבר בתקופות משבר וכן בהתחשב בתרחישים שונים של הפסד.

הקבוצה משקיעה באמצעים לשיפור כלי הבקרה בתחומי הסיכון השונים ותהליכי עבודה רבים בקבוצה הוסדרו באמצעות נהלים מפורטים. כמו כן, הקבוצה משקיעה משאבים נכבדים בהקצאת והכשרת כוח אדם, במחשוב ובתהליכי עבודה בתחום ניהול הסיכונים, תוך ציות לרגולציה שפורסמה והינה מחייבת ויישום מטרות ומדיניות הקבוצה בתחום ניהול הסיכונים.

להלן יתוארו מדיניות ותהליכי עבודה המתייחסים לזיהוי, מדידה והערכה, בקרה והפחתה, ניטור ודיווח של הסיכונים השונים להם חשופה הקבוצה.

סיכוני שוק ונזילות

החברה פועלת בהשקעותיה בכפוף להוראות הדין ולמדיניות ההשקעות הנקבעת על ידי הדירקטוריון. הסיכונים הפיננסיים מנוהלים באמצעות פיזור בין אפיקי השקעה, ענפים, מנפיקים ובין נכסים בארץ לנכסים בחו"ל, בחינה וניתוח של הנכסים טרום קבלת החלטת ההשקעה ובמהלך חיי ההשקעה ועמידה במגבלות חשיפה.

מגבלות שונות לחשיפות לסיכוני שוק, אשר נועדו לצמצם את ההפסד שעלול להיגרם כתוצאה משינויים לא צפויים בשווקים, מתייחסות, בין היתר, לתקרות השקעה במניות, קרנות ונדל"ן, לחשיפה מרבית לאגרות חוב קונצרניות בהתאם לדירוג, לחשיפה מרבית להשקעה בודדת, לחשיפה למגזרי הצמדה ולחשיפה לריבית. מדיניות ניהול סיכוני השוק כפופה גם לתקנות ההשקעה.

כימות ובחינת סיכוני שוק נעשים באמצעות מערכת ממוכנת באגף ניהול סיכונים. החישובים מתייחסים לסיכוני שוק בתיקי עמיתים ובתיקי השקעות הנוסטרו של הגופים המוסדיים בקבוצה בראייה כלכלית וחשבונאית. הכלי המרכזי למדידת סיכוני השוק נעשה בעיקר באמצעות תרחישי קיצון שונים, המהווים אינדיקציה להפסד אפשרי בתיקי ההשקעות של הנוסטרו ובתיקי עמיתים. תרחישים אלה מבוססים על אירועים היסטוריים או היפותטיים וההנחות בבסיסם מתעדכנות תקופתית בהתאמה לשינויים בסביבה הכלכלית, בגורמי הסיכון ובמאפייני התיקים.

בתיקי עמיתים, נבחנים תיקי ההשקעות השונים ביחס לתיקי סמן, באמצעות מדדי סיכון שונים. בתיקי הנוסטרו קיימת התייחסות נפרדת לחשיפות הנובעות ממאפייני הנכסים לעומת ההתייבויות (ALM). הבחינה והניהול של המתאם בין הנכסים וההתייבויות כוללים ניתוח רגישות לתרחישי שוק שונים. דיווחים בדבר מדדי הסיכון והחשיפות אל מול המגבלות שנקבעו מוצגים בפני ועדות ההשקעה ותומכים בתהליכי קבלת ההחלטות וניהול ההשקעות.

סיכון הנזילות מנוהל ברמת תיק השקעות באמצעות מגבלות מותאמות לסוג וגודל התיק ומדדי נזילות הכוללים ספי התראה.

הערכת החשיפה לסיכוני נזילות מבוססת על בחינת מקורות נזילים את מול צרכי נזילות בתרחישים שונים.

בנוסף, נערכות בקורות שוטפות ביחידת הבקרה בחטיבת ההשקעות, בהתייחס לעמידה בתקנות ההשקעה ובמדיניות ההשקעות של תיקי ההשקעות השונים.

לפירוט בדבר החשיפה לסיכוני שוק, ראו סעיף ג' להלן.

לפירוט בדבר החשיפה לסיכוני נזילות, ראו סעיף ד' להלן.

באור 34 - ניהול סיכונים (המשך)

א. מדיניות ותהליכים לניהול הסיכונים (המשך)
סיכוני אשראי

סיכוני אשראי בפעילות השקעות

מדיניות ניהול סיכוני האשראי של החברה מתבססת על פיזור וגיוון תיק האשראי וניהול סיכונים מבוקר, באופן שיתרום להשגת תשואה הולמת עבור הסיכון הניטל, בהתאם למגבלות שהוגדרו, תוך הבנת פרופיל סיכון האשראי של החברה ופירוט תחומי אחריותם של הגורמים המעורבים בתהליכי זיהוי, מדידה, ניטור ובקרה של סיכון האשראי. המסגרת למתן וניהול אשראי כוללת גם נהלים ומתודולוגיות, על פיהם יש לפעול.

פעילות האשראי של חטיבת ההשקעות נעשית בכפוף לתקנות ההשקעה ולחוזרי הממונה בנושא ניהול סיכוני אשראי ובהתאם למדיניות שנקבעה על ידי הדירקטוריונים של הגופים המוסדיים בקבוצה. תקנות ההשקעה קובעות מגבלות חשיפה ללווה בודד ולקבוצת לוויים וכן מגבלות על מתן אשראי בהתאם לסוגי בטחונות וכיוצ"ב. חוזרי הממונה בנושא ניהול סיכוני אשראי מתווים תשתית לתמיכה ניהולית, מקצועית ותפעולית ומטרתם להבטיח קיומם של מנגנוני בקרה ופיקוח לניהול סיכוני אשראי להם חשוף הגוף המוסדי.

הערכה ספציפית של סיכון האשראי לגבי חוב לא סחיר מבוצעת במערך האשראי בחטיבת ההשקעות באמצעות מודלי דירוג שהינו מודל מונחה מומחה המבוססים על מתודולוגיה דומה לזאת הנמצאת בשימוש חברות הדירוג. המודל אושר על ידי משרד האוצר.

בהתאם לתיקון הוראות החוזר המאוחד פרק 4 לשער 5 "ניהול נכסי השקעה" מיום 26 בנובמבר 2020, גוף מוסדי אשר מקיים את התנאים המפורטים בהוראה, יראו את מודל הדירוג שלו כמודל דירוג פנימי שאושר ע"י הממונה, למעט סוגי אשראי לגביהם לא יוכר מודל דירוג פנימי. ההוראה מחייבת את הדירקטוריון או ועדה ייעודית שהוסמכה על ידי הדירקטוריון, לאשר את מודל הדירוג הפנימי ולפקח עליו. תוקפו של אישור למודל דירוג פנימי שניתן ע"י הממונה לפני פרסום החוזר יפקע ביום 31 בדצמבר 2022, אולם גוף מוסדי יהיה רשאי להמשיך ולדרג אשראי גם לאחר מועד זה ועד לפירעונו הסופי של אותן אשראי, ובלבד שלא שונו תנאי האשראי באופן המגדיל את סכום האשראי או מאריך את התקופה לפירעון. במהלך 2022 הושלם תהליך תיקוף חיצוני אשר אישר את עיקרי המודל לדירוג חברות תוך מספר שיפורים והתאמות, לצד ארבעה מודלים נוספים לדירוג אשראי (של פרויקטי תשתית, תחנות כוח, פרויקט ליווי נדל"ן יזמי ועבור חברת נדל"ן יזמי). המודלים השונים, נבדקו כעומדים בדרישות החוזר המאוחד פרק 4 לשער 5 "ניהול נכסי השקעה" חוזר האוצר ואושרו ע"י ועדת אשראי אשר הוסמכה לכך ע"י הדירקטוריון.

אגף ניהול סיכונים בוחן ומאתגר את הדירוג של הלוואות חדשות המבוצעות בחטיבת ההשקעות.

ברמת התיק הכולל מתבצע באגף ניהול סיכונים כימות של סיכוני האשראי הגלומים בנכסי ההשקעה, באמצעות בחינת הדירוג הממוצע של החוב הלא ממשלתי בתיקים האמורים והערכת ההפסד הצפוי (Expected Loss) וההפסד הלא-צפוי (Unexpected Loss) בגין סיכוני האשראי הלא סחיר. ברמת עסקה פרטנית – מתקבלת חוות דעת ניהול סיכונים לתחומי פעילות חדשים ולעסקאות משמעותיות, גדולות או מורכבות, בהתאם לפרמטרים שהוגדרו.

קיימת הפרדה בחטיבת ההשקעות בין יחידת ניהול האשראי הלא סחיר אשר נוטלת את הסיכון ובין יחידה עצמאית המנהלת בקרה על הפעילות. תהליכי מעקב אחר יכולת הפירעון של לוויים ואיכות הבטוחות מבוצעים במסגרת נהלי עבודה למתן אשראי שאושרו בדירקטוריון. לגבי אשראי סחיר, מתנהל מעקב אחר יכולת הפירעון, איכות הבטוחות וחובות בעייתיים.

סיכוני צד נגדי בחשיפה למבטחי משנה

בהתייחס לסיכוני אשראי בחשיפה למבטחי משנה, מדיניות החשיפה למבטחי משנה מאושרת מדי שנה על-ידי הדירקטוריונים של חברות הביטוח בקבוצה, וזאת בהתאם לחוזר הממונה בעניין זה. המדיניות כוללת מגבלות המבטיחות פיזור נאות בין מבטחי משנה כתלות בדירוגם.

אגף ניהול סיכונים נותן חוות דעת למבטחי משנה חדשים, בהתאם לקריטריונים שקבע הדירקטוריון.

לפירוט בדבר החשיפה לסיכוני אשראי ראו סעיף ו' להלן.

סיכונים ביטוחיים

הסיכונים הביטוחיים מנוהלים בכפוף למדיניות ניהול הסיכונים שקבע הדירקטוריון. פיזור, הקטנה או הגבלה של הסיכונים הביטוחיים מיושמים, בין היתר, באמצעות נהלי חיתום, תמחור וכללים לקבלת עסקים וכן באמצעות הסדרי ביטוח משנה.

תהליכי ניהול הסיכונים השונים בתחום הביטוח כוללים, בין היתר: תמחור אקטוארי והערכת התחייבויות ביטוחיות, תמחור מוצרים חדשים והסכמים קולקטיביים, נהלים ומגבלות חיתום ביחידות העסקיות השונות, נהלים לטיפול בתביעות, קביעת וניהול ביטוח משנה ומעקב אחרי רווחיות הכיסויים בפוליסות. תהליכי זיהוי ובקרה של סיכונים אקטואריים חדשים וקיימים, מבוצעים באמצעות סקרי סיכונים ודיווחים תקופתיים מהאקטוארים הממונים.

בנוסף, מתבצעים מחקרים ובדיקות תקופתיות מקיפות לבחינת חשיפת הקבוצה לסיכונים שונים כגון, רעידת אדמה בתחום ביטוח כללי, ומחקרי ניסיון לגבי סיכונים כמו תמותה, תחלואה, ביטולים וכיו"ב בתחום ביטוח חיים ובריאות.

הערכה כמותית של הסיכונים הביטוחיים מתבצעת באמצעות בחינת תרחישים לגורמי הסיכון המרכזיים להם חשופה החברה.

הערכת חשיפת הקבוצה לסיכון רעידת אדמה בישראל מתבצעת באמצעות מודל בינלאומי וחברת הביטוח רוכשת הגנה לסיכון בהתבסס על הערכה זו.

עסקאות ביטוח משמעותיות ומוצרי ביטוח חדשים נבחנים על ידי אגף ניהול סיכונים טרום אישורם.

לפירוט בדבר החשיפה לסיכונים ביטוחיים, ראו סעיף ה' להלן.

באור 34 - ניהול סיכונים (המשך)

א. מדיניות ותהליכים לניהול הסיכונים (המשך)

סיכונים תפעוליים

הסיכון התפעולי שלוב בכלל הפעילויות, המוצרים, המערכות ותהליכי העבודה המבוצעים בחברה. לפיכך, קיימת חשיבות למודעות ולניהול הסיכון התפעולי בכל הרמות.

הדירקטוריונים בקבוצה קבעו מדיניות פרטנית לקטגוריות שונות של סיכונים תפעוליים, בהן מעילות והונאות, סיכונים סייבר, המשכיות עסקית, מיקור חוץ וציות. מסמכי המדיניות מביאים בחשבון הנחיות רגולטוריות רלוונטיות.

האחריות על הניהול השוטף של הסיכון התפעולי וביצוע הפעילויות למזעור הסיכון חלה על מנהלים בדרגות הניהול השונות בחברה, בתמיכה מקצועית של אגף ניהול סיכונים. חלק מהסיכונים התפעוליים מנוהלים על-ידי גורמי בקרה נוספים, כגון מנהל אגף SOX, אכיפה וציות, אחראי אבטחת מידע ואחראי המשכיות עסקית. בנוסף, הביקורת הפנימית מבצעת ביקורות בתחומי פעילות שונים, החשופים לסיכונים תפעוליים ובוחנת את איכות ויעילות הבקורות המיושמות.

החברה בוחנת באופן שוטף את החשיפה לסיכונים תפעוליים ונוקטת באמצעים להפחתת רמתם. אגף ניהול סיכונים מבצע הערכה עצמאית ובלתי תלויה של סיכונים תפעוליים, תוך שימת דגש מיוחד על סיכונים מעילות והונאות, סיכונים טכנולוגיות מידע וסייבר וסיכונים המשכיות עסקית.

מערכת מידע לניהול הסיכון התפעולי תומכת בכל תהליכי ניהול הסיכון: ניהול תהליך דיווח אירועים ותחקורם, ביצוע סקרי סיכונים בהתאם למתודולוגית הערכת סיכונים, עדכון שוטף של מפות סיכונים, ניהול תוכניות הפחתה ובקרה באמצעות דוחות.

מעבר לפעילויות בקרה שוטפות בתהליכי העבודה, פועלות בקבוצה יחידות בקרה ייעודיות, אשר בודקות עמידת הגורמים השונים בנהלים, במגבלות שהוגדרו ובהוראות הדין ומסייעות למנהלי הפעילויות למלא אחריותם בהקשר לסיכונים תפעוליים.

קיימות גם בקורות ממוכנות במערכות תפעוליות שמטרתן להגביל חשיפה לסיכון תפעולי.

אופי הפעילות, המבנה הארגוני ומדרג הסמכויות המייחדים את החברה וכן היקף הכספים המנוהלים על ידה, חושפים אותה גם לאפשרות של הונאות ומעילות מצד גורמים בתוך החברה וגורמים מחוץ לחברה. בנושא ניהול סיכונים מעילות והונאות פועלת החברה בהתאם להוראות שער 5 חלק 3 פרק 1 בחוזר המאוחד בעניין הונאות ומעילות. החברה הגדירה מדיניות הכוללת מסגרת עבודה שיטתית למניעה, איתור, דיווח ותגובה מצמצמת נזקים לאירועי מעילות והונאות. עיקרי המדיניות באים לידי ביטוי בנהלי העבודה של החברה, בתהליכי העבודה בפועל ובקוד האתי, שמטרתו להנחות את עובדי החברה בנושאי התנהגות, משמעת ואתיקה בעבודה. הרחבת השימוש בדיגיטל עלולה להביא לעלייה בחשיפה לסיכונים הונאות ביטוח. הקבוצה משקיעה משאבים רבים בזיהוי והפחתה של סיכונים אלו בפעילות שוטפת ובפעילות ניטור ממוקדת.

בהתייחס לסיכונים משפטיים, כולל סיכונים ציות, היועץ המשפטי של החברה אחראי לניהול הסיכון המשפטי, מסתייע במידת הצורך ביועץ משפטי חיצוני ומעניק תמיכה ומענה לכלל ההיבטים המשפטיים של פעילות החברה. במסגרת זו, ניהולו השוטף של הסיכון המשפטי מתבטא בעיקר במתן ייעוץ משפטי שוטף לאורגנים המוסמכים בחברה בנושאים השונים הכרוכים בפעילות החברה, בהכנת מסמכי התקשרות ופוליסות ביטוח, בניהול הידע המשפטי בחברה, ובכלל זה עדכון הגורמים הרלבנטיים בשינוי הוראות דין ורגולציה לסוגיהם, אשר יש להם השלכה על עבודת החברה, בהתאמת מערך ההסכמים והנהלים לשינויים אלה ובעדכונים שוטפים של מערכות ההסכמים והמסמכים שבשימוש החברה, ובריכוז התביעות הייצוגיות נגד החברה והפיקוח על הגורמים המקצועיים המטפלים בהן מטעם החברה.

על מנת לקיים את אחריות החברה למלא אחר דרישות החוק פועל בחברה ממונה על ציות ואכיפה, המסייע לעובדי החברה לקיים את אחריותם לצייט להוראות הרלבנטיות להם. החברה הגדירה תוכנית אכיפה ומינתה את הגורמים שיהיו אחראים על יישומה ויפקחו על ביצועה.

בהתאם להוראות צו איסור הלבנת הון וחוזר גופים מוסדיים בנושא ניהול סיכונים הלבנת הון, החברה קבעה מדיניות ניהול סיכונים בנושא ומינתה אחראי למילוי חובות, בהתאם לדרישות הרגולציה, באופן שיבטיח קיומה של תשתית ארגונית מתאימה ואמצעים להפחתת הסיכון. כמו כן, החברה גיבשה נהלים ליישום מדיניות ניהול סיכונים הלבנת הון ומימון טרור, ועדכנה נהלים רלבנטיים, כך שיתייחסו, בין היתר, להליך של זיהוי והכרת הלקוח, לסיווג של חשבון בסיכון גבוה להלבנת הון ומימון טרור, לקיום בקרה שוטפת, לניהול רישומים ולדיווח. בנוסף, החברה אימצה גישה מבוססת סיכון, על מנת לזהות, להעריך ולהתמודד באפקטיביות עם סיכונים הלבנת הון ומימון טרור, במסגרתה בוצע סקר לזיהוי והערכה של סיכונים הלבנת הון ומימון הטרור בפעילויותיה השונות.

מערך טכנולוגיית המידע הוא מרכיב מרכזי בתפעול ובניהול התקין של החברה. דירקטוריון החברה אישר מסמך מדיניות בנושא ניהול טכנולוגיות המידע.

בחינת סיכונים ה-IT מתבצעת באופן שוטף, הן ברמת תהליכי ה-IT המהותיים המנוהלים בחברה והן ברמת מערכות המידע והתשתיות. הטיפול בסיכונים הנובעים מתהליכי ה-IT מהותיים מבוצע כחלק מתפישת הבקרה המיושמת בהראל המשמר מחשבים, בהתאם לחוזר גופים מוסדיים בנושא "ניהול טכנולוגיות מידע בגופים מוסדיים". אגף ניהול סיכונים בשיתוף עם הראל המשמר מחשבים מבצעים סקר סיכונים תקופתי להערכת ההשפעה הפוטנציאלית של סיכונים טכנולוגיות המידע על תהליכי הליבה בחברה.

באור 34 - ניהול סיכונים (המשך)

א. מדיניות ותהליכים לניהול הסיכונים (המשך)

סיכונים תפעוליים (המשך)

החברה חשופה בפעילותה לסיכון סייבר אשר עלול לנבוע משימוש לא מורשה בזהות, הפרעה לפעילות על ידי פגיעה בפעילות הרשת או השבתת שירותים, פגיעה במערכות, גניבה של נכסים דיגיטליים, החדרה של קודים או תוכנות זדוניות, חדירה למערכת או חשיפת מידע. תפיסת ההגנה של החברה בניהול סיכוני סייבר ואבטחת מידע בנויה על שלוש שכבות: שכבת הגנה טכנולוגית, שכבת טיפול באירועים ושכבת רגולציה, ארגון ושיטות. בנוסף להיערכות תפעולית, החברה רכשה כיסוי ביטוחי כנגד נזקים מאירועי סייבר. החברה פועלת בהתאם להוראת חוזר גופים מוסדיים בנושא "ניהול סיכוני סייבר בגופים מוסדיים", אשר מגדיר עקרונות לניהול סיכוני סייבר בגוף מוסדי ומחייב לנהל סיכונים אלו. ההוראה מתייחסת, בין היתר, לנושאים הבאים: ממשל תאגידי-תפקידים ותחומי אחריות, הערכת סיכונים, הגנת סייבר, ניטור ובקרה, אבטחת מערכות, תקשורת ותפעול, ניהול משתמשים והרשאות, מיקור חוץ, שירותי מחשוב בענן, אבטחה פיסית וסביבתית, אבטחת ערוצי קשר עם לקוחות וגורמים חיצוניים.

בהתייחס לסיכוני אבטחת מידע וסייבר, ובהתאמה לחוזר בנושא "ניהול סיכוני סייבר בגופים מוסדיים", הדירקטוריונים של הגופים המוסדיים בקבוצה אימצו ואישרו מדיניות בנושא ניהול סיכוני סייבר. אגף ניהול סיכונים בשיתוף עם הראל המשמר מחשבים מבצעים סקר תקופתי על חשיפות החברה לסיכוני סייבר.

בהתאמה לחוזר גופים מוסדיים בנושא "מיקור חוץ", החברה קבעה מדיניות וגיבשה נהלי עבודה, הכוללים בין היתר קווים מנחים וקריטריונים לקביעתה של פעילות כמהותית, עקרונות להתקשרות בהסכם למיקור חוץ ומנגנוני פיקוח, מעקב ובקרה אפקטיביים על פעילויות מהותיות שהוצאו למיקור חוץ.

היערכות הקבוצה להמשך פעילות בעת משבר (DRP) והמשכיות עסקית מתבצעת בשני מישורים: הערכות לנפילת מערכות המחשוב, הערכות לאירוע קטסטרופה במשרדים הראשיים והיערכות למצב של אי זמינות עובדים. בנוסף, מתבצעים תרגולים במסגרת הקבוצה לאירוע משבית (קטסטרופלי), בו מתורגלים תהליכים לוגיסטיים ועסקיים נבחרים ומופעלות תוכנות ומערכות מרכזיות מהאתר החלופי.

לחברה יכולת מיכונית ותפעולית לאפשר המשכיות עסקית ועבודה מהבית בהיקף נרחב.

סיכונים עסקיים ואחרים

ענף הביטוח פועל בסביבה תחרותית מאוד, המחייבת ניהול דינאמי ואסטרטגיה עסקית מתאימה. החברה חשופה לרמת תחרות גבוהה בכל תחומי פעילותה, לרבות כתוצאה משינויים מבניים בשוק, ובכלל זה כניסת מתחרים חדשים הן יצרנים והן ערוצי הפצה. חיזוק התחרות מושפע גם מהשינויים ברגולציה והורדת חסמי כניסה. שינויים אלה עלולים לפגוע ברווחיות החברה הן בשל השפעתם הישירה על רווחיות מוצרים ושירותים שהקבוצה עוסקת בהם והן בשל התייקרות עלויות התפעול, השיווק וההפצה. האסטרטגיה העסקית של הראל נועדה לתת מענה גם לסיכונים עסקיים.

גורמי ESG בכלל, וסיכוני אקלים בפרט, מהווים סיכון מתפתח בחברות הביטוח, עקב הצפי ההולך וגובר לשינויים מהותיים בהעדפותיהם וציפיותיהם של בעלי עניין שונים, בהם לקוחות, משקיעים ורשויות פיקוחיות. הקבוצה רואה חשיבות בקידום הפעילות וניהול הסיכונים בהקשר זה ואימצה מדיניות השקעות ESG לניהול כלל תיקי ההשקעות, בהתאם לדרישות הממונה. בנוסף חברת הביטוח בחנה את החשיפות שלה לסיכוני ESG בפעילות הביטוחית. הקבוצה עוקבת אחר סיכוני ESG מתפתחים ואחר התפתחויות רגולטוריות בנושא ומעדכנת את ניהול הסיכונים בהתאם.

ב. דרישות חוקיות

ניהול הסיכונים בקבוצה מונחה על-ידי דרישות רגולטוריות אשר פורסמו במהלך השנים האחרונות, הכוללות, בין היתר:

- הוראות החוזר המאוחד, פרק 10 - ניהול סיכונים;
- הוראות חוזר גופים מוסדיים בנושא דירקטוריון גוף מוסדי הכוללות דרישה לקביעת מדיניות חשיפה לסיכונים, תקרות חשיפה, נהלים וכלים למדידת ולבקרת הסיכונים;
- הוראות החוזר המאוחד בנושא ניהול סיכוני אשראי ונושא ניהול החשיפה למבטחי משנה;
- הוראות משטר כושר פירעון כלכלי מבוסס Solvency II בישראל;
- חוזר הממונה בעניין עקרונות ליישום הערכה עצמית של סיכונים והון (ORSA);
- הוראות לעניין טיפול בקטגוריות פרטניות של סיכונים תפעוליים: מעילות והונאות, ניהול סיכוני סייבר וסיכוני טכנולוגיות מידע, ניהול המשכיות עסקית, סיכוני ציות, הלבנת הון, מיקור חוץ ובקרה על דיווח כספי (SOX);
- תקנות וכללי השקעת נכסים;
- הוראות שונות בתקנון הבורסה;

באור 34 - ניהול סיכונים (המשך)**ג. סיכוני שוק**

סיכון שוק הוא הסיכון שהשווי ההוגן או תזרימי המזומנים העתידיים של נכסים פיננסיים, התחייבויות פיננסיות או התחייבויות ביטוחיות ישתנו כתוצאה משינויים במחירי שוק. סיכוני שוק כוללים, בין היתר, סיכונים הנובעים משינויים בשערי הריבית, בשערי מניות, במרווחי אשראי, במחירי נדל"ן, במדד מחירים לצרכן ובמטבע חוץ.

1. חוזים תלויי תשואה

התחייבויות תלויות תשואה הינן התחייבויות בגין חוזים בהם תגמולי הביטוח שלהם זכאי המוטב תלויים בתשואה שמניבות השקעות מסוימות של החברה, בניכוי דמי ניהול כמפורט להלן:

- לגבי פוליסות שהונפקו עד שנת 2004 דמי ניהול קבועים וכן דמי ניהול משתנים בשיעור 15% מהתשואה הריאלית לאחר ניכוי דמי הניהול הקבועים.
- בפוליסות שהונפקו משנת 2004 ואילך - דמי ניהול קבועים.

לגבי הנכסים וההתחייבויות בגין מוצרים אלו לא קיימת לחברות הביטוח חשיפה ישירה בגין שינויים בריבית, בשווי ההוגן של ההשקעות או במדד, למעט השפעה אפשרית על פקטור K בפוליסות משתתפות ברווחים. השפעה כאמור נכללה בטבלה בסעיף 2 שלהלן. השפעת התוצאות הכספיות על רווחי חברת הביטוח מצטמצמת לחשיפה הנגזרת מדמי הניהול המשתנים בהתאם לתנודתיות בתשואה הנזקפת למבוטחים, וזאת רק לגבי פוליסות שהוצאו עד 2004, ומן ההיקף הכולל של ההתחייבות ממנה נגזרים דמי הניהול הקבועים של המבטח לגבי כלל המוצרים תלויי התשואה.

לאור האמור, מבחני הרגישות ומועדי הפירעון של ההתחייבויות המפורטים בסעיפים הבאים אינם כוללים חוזים תלויי תשואה.

כל שינוי של 1% בתשואה הריאלית על ההשקעות במסגרת חוזים תלויי תשואה בגין פוליסות שהונפקו עד שנת 2004, שהיקף ההתחייבויות בגינם ליום 31 בדצמבר 2023 הינו כ-26 מיליארדי ש"ח, משפיע על דמי הניהול בסך של כ-36 מיליוני ש"ח. השפעת שינוי כאמור על פוליסות שהונפקו משנת 2004 ואילך איננה מהותית.

2. מבחני רגישות הנוגעים לסיכוני שוק

להלן ניתוח רגישות ביחס להשפעת השינוי במשתנים אלה על הרווח (הפסד) לתקופה ועל ההון. ניתוחי הרגישות מבוססים על הערך בספרים ולא על השווי הכלכלי.

ניתוח הרגישות הינו ביחס לנכסים הפיננסיים, ההתחייבויות הפיננסיות וההתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי ההשקעה בגין משתנה הסיכון הרלבנטי נכון לכל מועד דיווח, ובהנחה שכל שאר המשתנים האחרים קבועים. כך, למשל, השינוי בריבית הינו בהנחה, שכל הפרמטרים האחרים לא השתנו. ניתוח הרגישות אינו כולל כאמור את השפעתם של חוזים תלויי תשואה כמפורט לעיל. כמו כן, הונח שהשינויים האמורים אינם משקפים ירידת ערך משמעותית או מתמשכת של נכסים המוצגים בעלות מופחתת או של נכסים זמינים למכירה ולפיכך, בניתוח הרגישות לעיל, לא נכללו בגין נכסים אלו הפסדים מירידת ערך.

ניתוח הרגישות, מביא לידי ביטוי השפעות ישירות בלבד ללא השפעות משניות.

יצוין גם כי הרגישויות אינן ליניאריות, כך ששינויים גדולים או קטנים יותר ביחס לשינויים שמתוארים להלן אינם בהכרח אקסטרפולציה פשוטה של השפעת אותם שינויים.

באור 34 - ניהול סיכונים (המשך)

ג. סיכוני שוק (המשך)

2. מבחני רגישות הנוגעים לסיכוני שוק (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2023								
שיעור השינוי בשע"ח של המט"ח (6)		שיעור השינוי במדד המחירים לצרכן (8)		השקעות במכשירים הוניים (4,7)		שיעורי הריבית (1,2,3)		
-10%	+10%	-1%	+1%	-10%	+10%	-1%	+1%	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
193	(193)	54	(54)	(21)	21	(1,503)	531	רווח והפסד הכנסה כוללת (הון) (5)
(71)	71	54	(54)	(473)	473	(949)	67	
ליום 31 בדצמבר 2022								
שיעור השינוי בשע"ח של המט"ח (6)		שיעור השינוי במדד המחירים לצרכן (8)		השקעות במכשירים הוניים (4,7)		שיעורי הריבית (1,2,3)		
-10%	+10%	-1%	+1%	-10%	+10%	-1%	+1%	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
166	(166)	47	(47)	(28)	28	(1,512)	449	רווח והפסד הכנסה כוללת (הון) (5)
(54)	54	47	(47)	(423)	423	(863)	(100)	

- ניתוח הרגישות ביחס לשינוי בריבית הינו גם ביחס למכשירים בריבית קבועה וגם ביחס למכשירים בריבית משתנה. ביחס למכשירים בריבית קבועה ניתוחי הרגישות הינם ביחס לערך בספרים של המכשירים וביחס למכשירים עם ריבית משתנה ניתוחי הרגישות הינם ביחס להשפעה על התוצאות הכספיות במהלך השנה השוטפת
- לפי הנחיות חוזר בדיקת נאותות העתודה (LAT), עקומי הריבית ששימשו בחישוב הרגישות, מתבססים על עקום ריבית חסרת סיכון לתאריך הדוח. עקום זה מבוסס תשואות לפדיון של אג"ח ממשלתיות סחירות, המפורסמות ע"י חברת מרווח הוגן, אשר זכתה במכרז לציטוט מחירים. עקומי הריבית הינם זהים למפורסם ע"י חברה זו, עד לנקודת ה-LLP בשנה ה-25. מעבר לנקודה זו, נקבעים עקומי הריבית על פי אקסטרפולציה בהתאם לשיטת Smith Wilson עד לשיעור הריבית האחרונה, UFR, שנקבעה על 60 שנה. מנקודה זו, הריבית העתידית הינה קבועה
- בניתוח הרגישות לשיעור ריבית נכללה גם השפעה אפשרית על ההתחייבויות הביטוחיות. ההשפעה של ירידה של 1% בשיעור הריבית על הרווח והרווח הכולל בגין התחייבויות ביטוחיות הכלולה בניתוח הרגישות מוערכת ב-1,482 מיליוני ש"ח (1,493 מיליוני ש"ח ליום 31 בדצמבר 2022). השפעת עלייה של 1% בשיעור הריבית על הרווח והרווח הכולל בגין התחייבויות ביטוחיות הכלולה בניתוח הרגישות מוערכת ב-510 מיליוני ש"ח (429 מיליוני ש"ח ליום 31 בדצמבר 2022) במסגרת חישוב ההתחייבויות הביטוחיות בוחנת החברה מעת לעת, את שיעורי הריבית המשמשים בחישוב ההתחייבויות הביטוחיות וזאת ביחס למאפייני ההתחייבות, המח"מ הרלוונטי, והריבית המתאימה לכל אחת מסוגי ההתחייבויות. כמו כן, קיימת חשיפה לשינוי בשיעורי הריבית להיוון בשל בחינת נאותות העתודות הנכללת בחישוב ההתחייבויות הביטוחיות בביטוח חיים ובריאות ויישום נוהג מיטבי בחישוב ההתחייבויות הביטוחיות בביטוח כללי
- בניתוח הרגישות לשינוי בשיעור הריבית נכללו השפעות השינוי בשיעורי הריבית להיוון כאמור. בניתוח הרגישות נכללו גם אגרות חוב סחירות בריבית קבועה ומשתנה, נכסי חוב לא סחירים והתחייבויות פיננסיות בריבית משתנה, מכשירים נגזרים ומוצרים מובנים. בבאור סיכון ישיר שלהלן נכללו מזומנים, נכסי חוב, התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה אחרים והתחייבויות פיננסיות
- שיעור הנכסים מתוך סך הנכסים עבור חוזים שאינם תלויי תשואה שהופעל עליהם ניתוח הרגישות הינו כ-25.7%
- השקעות במכשירים שאין להם תזרים קבוע, או שלחילופין, לחברה אין מידע ביחס לתזרים זה (בהתאם להגדרות ב-IFRS 7 אין כוללות השקעות בחברות כלולות)
- ניתוחי הרגישות ביחס להון מביאים לידי ביטוי גם את ההשפעה על רווח והפסד לתקופה
- מטבע זר עיקרי הינו דולר ארה"ב, כמפורט במאזן הצמדה בסעיף י' להלן
- לאור הנחיות האוצר בחוזר ביטוח 1-1-2011, קרנות נאמנות שמשקיעות בנכסי חוב, נכללו ברגישות להשקעות במכשירים הוניים
- בהתאם להנחיות האוצר בחוזר ביטוח 1-1-2011, מבחן הרגישות למדד המחירים לצרכן אינו כולל את העתודה לפרמיה שטרם הורווחה
- בהתאם להנחיות האוצר בחוזר ביטוח 1-1-2011, מבחן הרגישות למדד המחירים לצרכן אינו כולל את העתודה לפרמיה שטרם הורווחה

באור 34 - ניהול סיכונים (המשך)

ג. סיכוני שוק (המשך)

3. סיכון ריבית ישיר

סיכון ריבית ישיר הינו הסיכון ששינוי בריבית השוק יגרום לשינוי בשווי ההוגן או בתזרים המזומנים הנובע מהנכס או ההתחייבות. סיכון זה מתייחס לנכסים שהסליקה שלהם נעשית במזומן. תוספת המילה "ישיר" מבליטה את העובדה ששינוי הריבית יכול להשפיע גם על סוגי נכסים אחרים אבל לא באופן ישיר, כדוגמת השפעת שינוי הריבית על שערי המניות.

להלן יוצג פירוט הנכסים וההתחייבויות לפי החשיפה לסיכוני ריבית:

ליום 31 בדצמבר 2023		
		שאינו תלוי
סך הכל	תלוי תשואה	תשואה (1)
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
30,899	23,014	7,885
5,340	108	5,232
19,798	11,224	8,574
921	621	300
9,183	6,733	2,450
5,429	150	5,279
71,570	41,850	29,720
56,069	38,758	17,311
127,639	80,608	47,031
נכסים עם סיכון ריבית ישיר		
נכסי חוב סחירים		
נכסי חוב שאינם סחירים:		
אג"ח ח"ץ		
אחר		
השקעות פיננסיות אחרות		
מזומנים ושווי מזומנים		
נכסי ביטוח משנה		
סך הכל נכסים עם סיכון ריבית ישיר		
נכסים ללא סיכון ריבית ישיר (2)		
סך הכל נכסים		
התחייבויות עם סיכון ריבית ישיר		
התחייבויות פיננסיות		
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה (3)		
אחרים		
סך הכל התחייבויות עם סיכון ריבית ישיר		
התחייבויות ללא סיכון ריבית ישיר (4)		
הון		
סך הכל הון והתחייבויות		
סך הכל נכסים בניכוי התחייבויות והון		
סיכון חוץ מאזני		
6,001	232	5,769
111,189	79,675	31,514
220	-	220
117,410	79,907	37,503
6,178	561	5,617
4,051	-	4,051
127,639	80,468	47,171
-	140	(140)
3,903	1,814	2,089

- (1) בביטוח חיים שאינו תלוי תשואה מרבית ההתחייבות הינה בגין פוליסות מבטיחות תשואה המגובות חלקית באגרות חוב מיועדות (ח"ץ) המונפקות על ידי בנק ישראל לכל אורך תקופת הפוליסה. לפיכך קיים לחברה כיסוי פיננסי חופף על חלק מההתחייבויות מבחינת ריבית והצמדה למשך חיי הפוליסות. ליום 31 בדצמבר 2023 כיסו אגרות החוב המיועדות כ- 54.9% מכלל ההתחייבויות שאינן תלויות תשואה בביטוח חיים שהונפקו עד שנת 1990. בגין יתר השקעות החברה במסגרת עסקי ביטוח חיים, קיימת חשיפה לשערי הריבית שישררו בעת מחזור ההשקעות אשר משך החיים שלהן עשוי להיות נמוך מאורך החיים הממוצע של ההתחייבויות הביטוחיות. בגין מוצרים אלה וכן בגין תביעות מתמשכות בתשלום, בביטוח סיעודי ובביטוח אי-כושר עבודה, מבוסס חישוב ההתחייבות הביטוחית על שיעור ריבית תעריפית.
- (2) נכסים שאין להם סיכון ריבית ישיר כוללים מניות, קרנות, רכוש קבוע ומקרקעין להשכרה, הוצאות רכישה נדחות ורכוש אחר וכן קבוצות מאזניות של נכסים פיננסיים שסיכון הריבית בגינם הינו נמוך יחסית (פרמיות לגביה, יתרות שוטפות של חברות ביטוח וחייבים ויתרות חובה).
- (3) אופן קביעת ריביות ההיוון המשמשות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות הן בביטוח חיים והן בביטוח כללי מפורטות בסעיף ה' בבאור זה בחלק המתיחס להנחות העיקריות שנלקחו לצורך ההערכה האקטוארית.
- (4) התחייבויות ללא סיכון ריבית ישיר כוללות עתודות למס, יתרות חובה וזכות למיניהן וכו'.

באור 34 - ניהול סיכונים (המשך)

ג. סיכוני שוק (המשך)

3. סיכון ריבית ישיר (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2022		
סך הכל	תלוי תשואה	שאינו תלוי (1) תשואה
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
29,982	19,962	10,020
5,191	160	5,031
22,828	14,315	8,513
367	113	254
7,885	6,450	1,435
4,992	155	4,837
71,245	41,155	30,090
53,060	36,693	16,367
124,305	77,848	46,457
נכסים עם סיכון ריבית ישיר		
נכסי חוב סחירים		
נכסי חוב שאינם סחירים:		
אג"ח ח"ץ		
אחר		
השקעות פיננסיות אחרות		
מזומנים ושווי מזומנים		
נכסי ביטוח משנה		
סך הכל נכסים עם סיכון ריבית ישיר		
נכסים ללא סיכון ריבית ישיר (2)		
סך הכל נכסים		
התחייבויות עם סיכון ריבית ישיר		
התחייבויות פיננסיות		
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה (3)		
אחרים		
סך הכל התחייבויות עם סיכון ריבית ישיר		
התחייבויות ללא סיכון ריבית ישיר (4)		
הון		
סך הכל הון והתחייבויות		
סך הכל נכסים בניכוי התחייבויות והון		
סיכון חוץ מאזני		
6,783	1,113	5,670
106,810	76,267	30,543
224	-	224
113,817	77,380	36,437
6,254	184	6,070
4,234	-	4,234
124,305	77,564	46,741
-	284	(284)
4,590	2,641	1,949

(1) בביטוח חיים שאינו תלוי תשואה מרבית ההתחייבות הינה בגין פוליסות מבטיחות תשואה המגובות חלקית באגרות חוב מיועדות (ח"ץ) המונפקות על ידי בנק ישראל לכל אורך תקופת הפוליסה. לפיכך קיים לחברה כיסוי פיננסי חופף על חלק מההתחייבויות מבחינת ריבית והצמדה למשך חיי הפוליסות. ליום 31 בדצמבר 2022 כיסו אגרות החוב המיועדות כ-54.9% מכלל ההתחייבויות שאינן תלויות תשואה בביטוח חיים שהונפקו עד שנת 1990. בגין יתר השקעות החברה במסגרת עסקי ביטוח חיים, קיימת חשיפה לשערי הריבית שישררו בעת מחזור ההשקעות אשר משך החיים שלהן עשוי להיות נמוך מאורך החיים הממוצע של ההתחייבויות הביטוחיות. בגין מוצרים אלה וכן בגין תביעות מתמשכות בתשלום, בביטוח סיעודי ובביטוח אי-כושר עבודה, מבוסס חישוב ההתחייבות הביטוחית על שיעור ריבית תעריפית.

(2) נכסים שאין להם סיכון ריבית ישיר כוללים מניות, קרנות, רכוש קבוע ומקרקעין להשכרה, הוצאות רכישה נדחות ורכוש אחר וכן קבוצות מאזניות של נכסים פיננסיים שסיכון הריבית בגינם הינו נמוך יחסית (פרמיות לגביה, יתרות שוטפות של חברות ביטוח וחייבים ויתרות חובה).

(3) אופן קביעת ריביות ההיוון המשמשות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות הן בביטוח חיים והן בביטוח כללי מפורטות בסעיף ה' בבאור זה בחלק המתייחס להנחות העיקריות שנלקחו לצורך ההערכה האקטוארית.

(4) התחייבויות ללא סיכון ריבית ישיר כוללות עתודות למס, יתרות חובה וזכות למיניהן וכו'.

באור 34 - ניהול סיכונים (המשך)

ד. סיכוני נזילות

סיכון נזילות הינו הסיכון שהחברה תידרש לממש את נכסיה במחיר נחות על מנת לעמוד בהתחייבויותיה.

הקבוצה חשופה לסיכונים הנובעים מאי הוודאות לגבי המועד בו תידרש הקבוצה לשלם תביעות והטבות אחרות למבוטחים ביחס להיקף הכספים שיהיו זמינים לכך באותו מועד. אולם, חלק ניכר מהתחייבויותיה הביטוחיות במגזר ביטוח חיים אינן חשופות לסיכון הנזילות בשל אופיים של חוזה הביטוח כמתואר להלן. יצוין, עם זאת, כי צורך אפשרי לגיוס מקורות באופן בלתי צפוי ובזמן קצר עשוי לחייב מימוש נכסים משמעותי באופן מהיר ומכירתם במחירים שלא בהכרח ישקפו את שווי השוק שלהם.

חוזים תלויי תשואה, בביטוח חיים – על פי תנאי החוזים זכאים בעליהם לקבל את שווי ההשקעות האמורות ותו לא. לפיכך, אם ערך ההשקעות ירד מכל סיבה שהיא, תהיה במקביל ירידה זהה בגובה התחייבויות החברה. לאור האמור, הקבוצה אינה חשופה לסיכון נזילות בהקשר זה.

חוזים שאינם תלויי תשואה, בביטוח חיים – 12.7% מתיק ביטוח החיים הינו בגין חוזים שאינם תלויי תשואה אך מבטיחים תשואה מוסכמת. חוזים אלו מגובים בחלקם באגרות חוב מיועדות (ח"ץ) המונפקות על ידי בנק ישראל. החברה זכאית לממש אג"ח אלו, בעת שנדרש פדיון הפוליסות האמורות.

סיכון הנזילות של הקבוצה נובע, אפוא, בעיקר מיתרת הנכסים שאינם אגרות חוב מיועדות ואינם כנגד חוזים תלויי תשואה. נכסים אלו מהווים לתאריך הדוח כ-23% (33 מיליארדי ש"ח) מכלל נכסי הקבוצה. מתוך יתרת נכסים אלו, סך של כ-5.6 מיליארדי ש"ח הינם נכסים סחירים, הניתנים למימוש מיידי.

1. ניהול נכסים והתחייבויות

הקבוצה מנהלת את נכסיה והתחייבויותיה בהתאם לדרישות חוק הפיקוח על תקנותיו.

הטבלאות להלן מרכזות את מועדי הפירעון של סכומי ההתחייבויות הביטוחיות והפיננסיות הבלתי מהוונות של הקבוצה. היות ומדובר בסכומים בלתי מהוונים הרי שאין התאמה בינם לבין יתרות ההתחייבויות הביטוחיות והפיננסיות בדוח על המצב הכספי.

מועדי הפירעון של ההתחייבויות בביטוח חיים ובריאות נכללו בטבלאות כדלקמן :

- כספי חיסכון בהתאם למועדי הפירעון החוזיים, דהיינו גיל הפרישה, ללא הנחות ביטולים, בהנחה שכל החיסכון יימשך כסכום הוני ולא כקצבה.
- התחייבויות בגין גמלאות בתשלום, אובדן כושר עבודה בתשלום, סיעודי בתשלום ובריאות בהתאם למועדי התשלום החוזיים על בסיס אומדן אקטוארי.
- התחייבויות בגין תביעות תלויות ועתודות הסיכון בגין חוזה ביטוח חיים ובריאות מדווחות בעמודה "ללא מועד פירעון מוגדר".
- מועדי הפירעון של ההתחייבויות בביטוח כללי נכללו בטבלאות בהתאם למועדי התשלום החוזיים ע"פ האומדנים האקטואריים של הקבוצה.
- התחייבויות ביטוחיות בענפי רכוש המקובצים ובענפים בהם האקטואר לא חותם, נכללו בעמודה של זמן פירעון "עד 3 שנים".
- מועדי הפירעון של התחייבויות פיננסיות והתחייבויות בגין חוזה השקעה נכללו על בסיס מועדי הפירעון החוזיים. בחוזים בהן הצד שכנגד רשאי לבחור את עיתוי התשלום של סכום, ההתחייבות נכללת על בסיס של המועד המוקדם ביותר שבו הקבוצה יכולה להידרש לשלם את ההתחייבות.

באור 34 - ניהול סיכונים (המשך)

ד. סיכוני נזילות (המשך)

2. התחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים* ובריאות

עד שנה	מעל 5 שנים	מעל 10 שנים	מעל 15 שנים	מעל 10 שנים	מעל 15 שנים	ללא מועד פירעון מוגדר	סה"כ
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
4,323	5,117	3,072	1,436	964	6,967	21,879	ליום 31 בדצמבר 2023
4,106	4,854	3,179	1,474	1,021	6,420	21,054	ליום 31 בדצמבר 2022

* לא כולל תזרים בגין חוזים תלויי תשואה.

3. התחייבויות בגין חוזי ביטוח כללי

עד 3 שנים	מעל 5 שנים	מעל 3 שנים ועד 5 שנים	סה"כ
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
6,704	2,369	1,941	11,014
6,632	2,256	1,960	10,848

ליום 31 בדצמבר 2023

ליום 31 בדצמבר 2022

4. התחייבויות פיננסיות והתחייבויות בגין חוזי השקעה

עד שנה	מעל 5 שנים	מעל 10 שנים	מעל 15 שנים	מעל 10 שנים	מעל 15 שנים	סה"כ
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
662	2,854	3,074	3	-	6,593	ליום 31 בדצמבר 2023
19,267	-	-	-	-	19,267	התחייבויות פיננסיות
1,291	3,163	3,423	7	7	7,891	התחייבויות בגין חוזי השקעה *
19,296	-	-	-	-	19,296	ליום 31 בדצמבר 2022
						התחייבויות פיננסיות
						התחייבויות בגין חוזי השקעה *

* התחייבויות עד שנה כוללות התחייבויות בגין חוזי השקעה תלויי תשואה. יתרת ההתחייבויות האמורות נכון לימים 31 בדצמבר 2023 ו-2022 הסתכמה לסך של כ-19,122 מיליוני ש"ח וכ-19,126 מיליוני ש"ח, בהתאמה, העומדות לפירעון לפי דרישה. התחייבויות אלו סווגו כעומדות לפירעון עד שנה למרות שמועדי פירעון בפועל עשויים להיות בשנים מאוחרות יותר

באור 34 - ניהול סיכונים (המשך)

ד. סיכוני נזילות (המשך)

5. התחייבויות בגין חוזי חכירה

סה"כ מיליוני ש"ח	מעל 5 שנים מיליוני ש"ח	1-5 שנים מיליוני ש"ח	עד שנה מיליוני ש"ח	שיעור ריבית אפקטיבית ממוצע		
				%		
55	2	28	25	1.4% - 6.07%		ליום 31 בדצמבר 2023 התחייבויות חכירה
48	4	22	22	1.4% - 1.6%		ליום 31 בדצמבר 2022 התחייבויות חכירה

ה. סיכונים ביטוחיים

סיכון הביטוח כולל, בין היתר:

סיכוני חיתום: הסיכון לשימוש בתמחיר שגוי כתוצאה מליקויים בתהליך החיתום ומהפער בין הסיכון בעת התמחור וקביעת הפרמיה, לבין ההתרחשות בפועל כך שהפרמיות הנגבות אינן מספיקות לכיסוי תביעות עתידיות והוצאות. הפערים עשויים לנבוע משינויים מקריים בתוצאות העסקיות ומשינויים בעלות התביעה הממוצעת ו/או בשכיחות התביעות כתוצאה מגורמים שונים.

סיכוני רזרבה: הסיכון להערכה לא נכונה של התחייבויות הביטוחיות אשר עלולה לגרום לכך שהרזרבות האקטואריות אינן מספיקות לכיסוי כל התחייבויות והתביעות. המודלים האקטואריים על פיהם בין היתר מעריכה הקבוצה את התחייבויות הביטוחיות, מבוססים על כך שדפוס ההתנהגות והתביעות בעבר מייצג את העתיד לקרות. חשיפת החברה מורכבת מהסיכונים הבאים:

1. סיכון מודל - הסיכון לבחירת מודל שגוי לתמחור ו/או להערכת התחייבויות הביטוחיות.
2. סיכון פרמטר - הסיכון לשימוש בפרמטרים שגויים ובניהם הסיכון שהסכום שישולם עבור סילוק ההתחייבויות הביטוחיות של החברה, או שמועד סילוק ההתחייבויות הביטוחיות, יהיה שונה מזה הצפוי.

סיכון קטסטרופה: חשיפה לסיכון שאירוע בודד בעל השפעה רבה (קטסטרופה) כגון אסון טבע, טרור, נזקי טבע או רעידת אדמה, יביא להצטברות נזקים בהיקף גבוה. אירוע הקטסטרופה המהותי אליו חשופה הקבוצה בארץ הינו רעידת אדמה.

לתאריך הדוח ההפסד המרבי הצפוי בעסקי ביטוח כללי, כתוצאה מהחשיפה לנזק בודד גדול או הצטברות נזקים בגין אירוע גדול במיוחד בהסתברות נזק מרבי (MPL) של כ-2.6% הינה כ-19,981 מיליוני ש"ח ברוטו וכ-113 מיליוני ש"ח בשייר עצמי. בהתאם למדיניות ניהול הסיכונים של החברה, החברה רוכשת כיסוי ביטוח משנה רחב יותר לכיסוי נזק גדול במיוחד בהסתברות נזק מרבי ובהתאם, הכיסוי בפועל עולה על הנזק המירבי המפורט לעיל.

לעניין נתונים בדבר מוצרי הביטוח השונים אשר בגינם נוצר למבטח חשיפה לסיכון ביטוחי, ראו פירוט ההתחייבויות הביטוחיות לפי סיכוני ביטוח בבאור ג' - נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח כללי.

באור 34 - ניהול סיכונים (המשך)

ה. סיכונים ביטוחיים (המשך)

1. סיכון ביטוחי בחוזי ביטוח חיים ובריאות

א. כללי

להלן תיאור מוצרי הביטוח השונים וההנחות המשמשות לחישוב ההתחייבויות בגינם בהתאם לסוג המוצר.

באופן כללי, בהתאם להוראות הממונה, ההתחייבויות הביטוחיות מחושבות על ידי אקטואר, על-פי שיטות אקטואריות מקובלות ובאופן עקבי לשנה קודמת. ההתחייבויות מחושבות בהתאם לנתוני הכיסויים הרלוונטיים, כגון: גיל ומין המבוטח, תקופת הביטוח, מועד תחילת הביטוח, סוג הביטוח, פרמיה תקופתית וסכום הביטוח.

ב. השיטות האקטואריות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות

1. תוכניות ביטוח מסוג "עדיף" ומסוג "מסלולי השקעה":
בתוכניות ביטוח מסוג "עדיף" ומסוג "מסלולי השקעה" קיים מרכיב חיסכון מזוהה. העתודה הבסיסית והעיקרית היא בגובה החיסכון שנצבר בתוספת תשואה בהתאם לתנאי הפוליסה כדלקמן:

– קרן צמודה לתשואת תיק השקעות (חוזים תלויי תשואה).

– קרן צמודה למדד בתוספת ריבית קבועה מובטחת או מזוכה בתשואה מובטחת כנגד נכסים מותאמים (חוזים מבטיחי תשואה).

בגין מרכיבים ביטוחיים המצורפים לתוכניות ביטוח אלו (קצבה, אובדן כושר עבודה, מקרה מוות, סיעודי וכו') מחושבת התחייבות ביטוחית בנפרד כאמור להלן.

2. תוכניות ביטוח מסוג "מעורב" וכדומה (תוכניות מסוג "מסורתית"):
תוכניות ביטוח מסוג "מעורב" וכדומה משלבות מרכיב של סכום חיסכון במקרה שהמבוטח נשאר בחיים בתום תקופת התוכנית, עם מרכיב של סיכון מוות במשך תקופת התוכנית. בגין מוצרים אלה מחושבת התחייבות ביטוחית לכל כיסוי כהיוון של תזרים המזומנים בגין התביעות הצפויות, כולל תשלום בתום התקופה, בניכוי הפרמיות העתידיות הצפויות. חישוב זה מבוסס על ההנחות לפיהן תומחרו המוצרים ו/או על הנחות שהופקו מניסיון התביעות, כולל שיעורי הריבית (להלן - ריבית תעריפית), לוח התמורה או התחלואה, (ראו גם סעיף ה' 2 להלן). החישוב נעשה בשיטה הידועה בשם "Net Premium Reserve", אשר אינה כוללת בזרם התקבולים הצפוי את המרכיב שהועמס בתעריף הפרמיות לכיסוי העמלות וההוצאות, ומנגד אינה מנכה את ההוצאות והעמלות הצפויות. בגין מוצרים מסורתיים תלויי תשואה מחושבת העתודה בהתאם לתשואה שהושגה בפועל בניכוי דמי ניהול.

3. התחייבויות לגמלאות בתשלום מחושבות בהתאם לתוחלת החיים הצפויה על בסיס לוחות תמותה עדכניים אשר נבנו לאחר בחינת ניסיון הקבוצה ובסיוע נתונים אשר פורסמו על-ידי אקטואר האוצר בחוזר הממונה. לפרטים נוספים ראו באור 33 לעיל.

4. התחייבויות בגין קצבאות המשולמות לכל החיים בגין פוליסות בתוקף (משולמות ומסולקות) שטרם הגיעו לשלב מימוש הגמלא או הגיעו לגיל פרישה וטרם התחיל התשלום בפועל, מחושבות בהתאם להסתברות למשיכת הגמלא ובהתאם לתוחלת החיים הצפויה על בסיס לוחות תמותה עדכניים. בעת עדכון לוחות התמותה נעשית הגדלה הדרגתית של ההתחייבויות לגמלא בהתחשב ברווחים הצפויים מהפוליסות עד הגיע המבוטחים למועד הפרישה בהתאם לחוזרי הממונה. ככל שמקדמי הקצבה המובטחים בפוליסות נמוכים יותר, ההגדלה הנדרשת גבוהה יותר. לפרטים נוספים ראו באור 33 לעיל.

באור 34 - ניהול סיכונים (המשך)

ה. סיכונים ביטוחיים (המשך)

1. סיכון ביטוחי בחוזי ביטוח חיים ובריאות (המשך)
- ב. השיטות האקטואריות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות (המשך)
 5. תוכניות ביטוח חיים אחרות ותוכניות בריאות כוללות מוצרי סיכון טהור (אובדן כושר עבודה, מקרה מוות, סיעודי, מחלות קשות, נכויות וכו') הנמכרות כפוליסות עצמאיות או שהן מצורפות לפוליסות עם תוכנית יסודית מסוג "עדיף", "מסלולי השקעה" או "מסורתי". בגין תוכניות אלו מחושבת התחייבות אקטוארית. בגין חלק מהתוכניות האלה החישוב נעשה בשיטה הידועה בשם "Gross Premium Reserve" אשר כוללת בזרם התקבולים הצפוי את כל מרכיבי הפרמיות ומנכה את ההוצאות והעמלות הצפויות. בגין תביעות מתמשכות בתשלום בביטוח אובדן כושר עבודה, מחושבת התחייבות ביטוחית בהתאם למשך תקופת התשלום הצפויה, כשהיא מהוונת לפי שיעור ריבית תעריפית.
 6. ההתחייבויות הביטוחיות בתוכנית הביטוח הסיעודי שנרכשו במסגרת עסקת רכישת פעילות אליהו מחושבת בשיטת " Net Premium Reserve" לאור המאפיינים השונים של תוכנית זו, ביחס לתוכניות הקיימות בהראל.
 7. התחייבויות בגין תביעות מתמשכות בתשלום, בביטוח סיעודי ובביטוח אובדן כושר עבודה, מחושבות על בסיס הערכה פרטנית לכל תביעה המבוססת על הפרמטרים הבאים: סכום הפיצוי החודשי, תקופה המכסימלית לתשלום התביעה, ותק התביעה וסטטוס התביעה. לסכום זה מתווספת עתודה בגין IBNR המחושבת באופן סטטיסטי על בסיס ניסיון העבר.
 8. ההתחייבות הביטוחית בגין ביטוח קבוצתי מורכבת מעתודה ל-IBNR (תביעות אשר אירעו אך טרם דווחו), עתודה להמשכיות והפרשה להפסדים עתידיים, ככל שנדרשת.
 9. התחייבויות בגין תביעות תלויות בביטוח בריאות מחושבות בהתאם לניסיון החברה.
 10. ההתחייבות בגין תביעות תלויות בביטוח חיים כוללות בעיקר הפרשות לתביעות תלויות עבור מקרי מוות בהתאם לסכום בסיכון.
 11. ההתחייבויות בגין תביעות שאירעו אך טרם דווחו (IBNR) בביטוח חיים ובביטוח בריאות מחושבות בדרך כלל בהתאם לניסיון החברה.
 12. הפרשה מיוחדת נרשמת במידה ובדיקת נאותות העתודה (Liability Adequacy Test) המתוארת בבאור 3 ג' מעלה שיש צורך בכך.

באור 34 - ניהול סיכונים (המשך)

ה. סיכונים ביטוחיים (המשך)

1. סיכון ביטוחי בחוזי ביטוח חיים ובריאות (המשך)

ג. ההנחות העיקריות המשמשות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות

1. שיעור ההיוון

בגין תוכניות ביטוח מסוג "מעורב" וכדומה ("מסורתית") (ראו ב' לעיל) ומוצרי סיכון טהור עם פרמיה קבועה הריבית המשמשת להיוון הינה כדלקמן:

- בתוכניות ביטוח המגובות בחלקן באגרות חוב מיועדות - ריבית תעריפית בשיעורים של בין 3% ל-5% צמודה.
 - בגין מוצרים תלויי תשואה, שהונפקו בשנים 1991 ואילך - ריבית תעריפית בשיעור 2.5%, צמודה. בהתאם לתנאי התוכנית שינויים בריבית יזקפו למבוטחים.
 - בגין עתודת פעילים במוצרי בריאות וסיעוד פרט לטווח ארוך - ריבית תעריפית בשיעור 2.5% לבריאות, 3% לסיעוד, צמודה.
- שיעור ההיוון יכול להשתנות כתוצאה משינויים מהותיים בשיעור ריבית השוק לטווח ארוך.
- דבר עדכון שיעורי ההיוון והשפעות על הדוחות הכספיים, ראו סעיף 2.

2. שיעורי תמותה ותחלואה

א. שיעורי התמותה ששימשו לחישוב ההתחייבויות ביטוחיות בגין תמותה של מבוטחים לפני הגיעם לגיל פרישה (כלומר לא כולל תמותה של מבוטחים מקבלי קצבאות זקנה ומקבלי פיצוי חודשי אי כושר עבודה או סיעוד) זהים, בדרך כלל, לשיעורים אשר שימשו לקביעת התעריף.

ב. ההתחייבות לקצבאות המשולמות לכל החיים למבוטחים המקבלים קצבה, מחושבת בהתאם לדוחות תמותה עדכניים שפורסמו על ידי אקטואר האוצר. לוחות אלה משמשים גם בחישובי התמותה למבוטחים שטרם החלו לקבל קצבה החל מהמועד הצפוי לקבלת הקצבה. עד המועד הצפוי לקבלת הקצבה מבוצע שימוש בלוח תמותה עדכני המחושב על בסיס ניסיון החברה.

לוחות התמותה שפורסמו על ידי אקטואר האוצר, משמשים גם בעת ביצוע בדיקת נאותות העתודה (Liability Adequacy Test) המתוארת בבאור 3.

עליה בהנחה של שיעור התמותה, עקב עליה בשיעור התמותה בפועל לרמה העולה על ההנחה הקיימת, תביא לקיטון בהתחייבויות הביטוחיות בגין קצבאות המשולמות לכל החיים. יצוין כי בעשורים האחרונים קיימת מגמה הפוכה של הגדלת תוחלת החיים וקיטון בשיעור התמותה. הנחת התמותה המשמשת לחישוב ההתחייבות לקצבה לוקחת בחשבון הנחה בגין גידול עתידי בתוחלת החיים.

ג. שיעורי התחלואה מתייחסים לשכיחות של מקרי תביעה בגין תחלואה ממחלות קשות, אובדן כושר עבודה, סיעוד, ניתוחים ואשפוז, נכות מתאונה וכיוצ"ב. שיעורים אלה נקבעו על בסיס ניסיון החברה.

ככל שההנחה לגבי שיעור התחלואה תעלה כך תגדל ההתחייבות הביטוחית בגין תחלואה ממחלות קשות, אובדן כושר עבודה, סיעוד, ניתוחים ואשפוז, נכות מתאונה.

3. שיעורי לקיחת גמלא

חוזי ביטוח חיים, הכוללים מרכיב חיסכון, התנהלו, בגין כספים שהופקדו עד שנת 2008 בשני מסלולים: מסלול הוני או מסלול קצבתי. החל משנת 2008 כל התוכניות הן לקצבה. בחלק מהחוזים המבוטח רשאי לבחור את המסלול במועד הפרישה. היות וסכום ההתחייבות הביטוחית שונה בכל אחד משני מסלולים אלו, מוטל על החברה לקבוע את שיעור תוכניות הביטוח בהן יבחרו המבוטחים במסלול הגמלא. שיעור זה נקבע על פי הנחיות רשות שוק ההון, הביטוח והחיסכון תוך התאמה לניסיון החברה.

מעט לעת מבצעת החברה מחקר לגבי גיל פרישה ומימוש קצבה בשילוב מודל תלוי גיל. לפרטים נוספים ראו סעיף ה' להלן.

באור 34 - ניהול סיכונים (המשך)

ה. סיכונים ביטוחיים (המשך)

1. סיכון ביטוחי בחוזי ביטוח חיים ובריאות (המשך)

ג. ההנחות העיקריות המשמשות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות (המשך)

4. פקטור K

העתודה המשלימה לגמלא נצברת באופן הדרגתי בגין הכספים שנצברו בפוליסות עד לתום תקופת הדיווח, בהתחשב ברווחים הצפויים מהפוליסות עד הגעת המבוטחים לגיל פרישה.

ההפרשה ההדרגתית נעשית על ידי שימוש בפקטור K הנגזר משיעור ההכנסות העתידיות. ככל שפקטור K גבוה יותר, ההתחייבות להשלמת עתודה לקצבה שתוכר בדוח הכספי תהיה נמוכה יותר והסכום שיידחה וירשם בעתיד יהיה גבוה יותר. בהתאם להנחיות הממונה, אקטואר החברה קובע שני ערכי K נפרדים, אחד בגין התחייבויות בשל מרכיב החיסכון תלוי תשואה ושני בגין התחייבויות בשל מרכיב החיסכון מבטיח תשואה.

מדיניות החברה הינה שערך ה-K הינו קבוע וכי יש להפחית ערך זה רק במידה ולא ניתן להצדיקו. לימים 31 בדצמבר 2023 ו-31 בדצמבר 2022, ערך ה-K עבור פוליסות מבטיחות תשואה הינו בשיעור של 0% ועבור פוליסות משתתפות ברווחים הינו בשיעור של 0.935%. יתרת העתודה להשלמת גמלא הכלולה בדוחות הכספיים לימים 31 בדצמבר 2023 ו-31 בדצמבר 2022 הסתכמה לסך של כ-1,233 מיליוני ש"ח וכ-1,213 מיליוני ש"ח, בהתאמה. העתודה הצפויה להיזקף לדוחות הכספיים על ידי שימוש בפקטור K לימים 31 בדצמבר 2023 ו-31 בדצמבר 2022 הסתכמה לסך של כ-839 מיליוני ש"ח וכ-827 מיליוני ש"ח, בהתאמה.

5. שיעורי ביטולים

שיעור הביטולים משפיע על ההתחייבויות הביטוחיות, בגין חלק מביטוחי הבריאות וכן על קצבאות המשולמות לכל החיים בתקופה שלפני התחלת התשלומים. ביטולי חוזי ביטוח יכולים לנבוע מביטול היזום על ידי החברה עקב הפסקת תשלומי הפרמיות או פדיונות לבקשת בעליהן. ההנחות לגבי שיעורי הביטולים מבוססות על ניסיון החברה והן מבוססות על סוג המוצר, משך החיים של המוצר ומגמות מכירה.

באור 34 - ניהול סיכונים (המשך)

ה. סיכונים ביטוחיים (המשך)

2. השפעת השינויים בהנחות העיקריות ששימשו בחישוב ההתחייבויות הביטוחיות במגזר ביטוח חיים ובמגזר ביטוח בריאות:

2021	2022	2023	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
			מגזר ביטוח חיים
-	-	90	עדכון הנחות בעקבות מחקר (א)
-	(51)	-	עדכון מחקר בקשר עם שיעור פרישה ושיעור מימוש גמלא
-	(23)	-	עדכון בקשר עם התפתחות ההוצאות במודל האקטוארי
-	(279)	-	יישום חוזר בעניין עדכון מערך ההנחות הדמוגרפי
-	(353)	90	סך הכל השפעת השינויים בהנחות העיקריות במגזר ביטוח חיים
			מגזר ביטוח בריאות
			בריאות פרט
300	28	(24)	עדכון הנחות בעקבות מחקרים (ב)
-	58	-	עדכון בקשר עם התפתחות ההוצאות במודל האקטוארי
-	(12)	-	יישום חוזר בעניין עדכון מערך ההנחות הדמוגרפי
300	74	(24)	
			סיעוד
-	120	-	עדכון בקשר עם התפתחות ההוצאות במודל האקטוארי
-	(358)	(50)	עדכון הנחות בעקבות מחקרים (ג)
-	(238)	(50)	
300	(164)	(74)	סך הכל השפעת השינויים בהנחות העיקריות במגזר ביטוח בריאות
300	(517)	16	סך הכל השפעת השינויים בהנחות העיקריות במגזרים חיים ובריאות לפני מס
197	(340)	11	סך הכל השפעת השינויים בהנחות העיקריות במגזרים חיים ובריאות לאחר מס

שינויים בשנת 2023:

- א. השפעת עדכון הנחות בעקבות מחקר שביצעה החברה בקשר עם שיעור התחלואה בענף מחלות קשות. השפעת האמור הביאה לקיטון בהתחייבויות הביטוחיות בסך של כ-90 מיליוני ש"ח לפני מס.
- ב. השפעת עדכון הנחות בעקבות מחקרים שביצעה החברה בקשר עם הנחות התחלואה המשמשות בחישוב עתודת פעילים בענף בריאות פרט. השפעת האמור הביאה לגידול בהתחייבויות הביטוחיות בסך של כ-24 מיליוני ש"ח לפני מס.
- ג. השפעת עדכון הנחות בעקבות מחקרים שביצעה החברה בקשר עם שיעורי התחלואה בענף סיעוד פרט. השפעת האמור הביאה לגידול בהתחייבויות הביטוחיות בסך של כ-50 מיליוני ש"ח לפני מס.

באור 34 - ניהול סיכונים (המשך)

ה. סיכונים ביטוחיים (המשך)

3. ניתוחי רגישות בביטוח חיים ובריאות

ניתוחי הרגישות מתייחסים להנחות העומדות בבסיס חישוב ההתחייבויות הביטוחיות בספרים.

ליום 31 בדצמבר 2023

שיעור לקיחת גמלא*		שיעור תמותה		שיעור תחלואה		שיעור הביטולים (פדיונות, סילוקים והקטנות)		רווח (הפסד)
-5%	+5%	-10%	+10%	-10%	+10%	-10%	+10%	
מיליוני ש"ח								
74	(75)	(991)	838	327	(368)	(73)	64	

ליום 31 בדצמבר 2022

שיעור לקיחת גמלא*		שיעור תמותה		שיעור תחלואה		שיעור הביטולים (פדיונות, סילוקים והקטנות)		רווח (הפסד)
-5%	+5%	-10%	+10%	-10%	+10%	-10%	+10%	
מיליוני ש"ח								
65	(64)	(892)	739	302	(346)	(66)	57	

* לסכום העתודה המשלימה לגמלאות, ראו באור 19א

באור 34 - ניהול סיכונים (המשך)

ה. סיכונים ביטוחיים (המשך)

4. סיכון ביטוחי בחוזי ביטוח כללי

להלן תיאור מוצרי הביטוח השונים, השיטות וההנחות המשמשות לחישוב ההתחייבויות בגינם בהתאם לסוג המוצר. לקבוצה חוזי ביטוח בתחומי הביטוח הכללי בעיקר בענפי רכב חובה, חבויות, רכב קסקו וביטוח רכוש.

פוליסת ביטוח רכב חובה מכסה את בעל הפוליסה והנוהג מפני כל חבות שהם עשויים לחוב לפי חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים, תשל"ה-1975 בשל נזק גוף שנגרם כתוצאה משימוש ברכב מנועי לנהג ברכב, לנוסעים ברכב, או להולכי רגל שנפגעו על ידי הרכב. תביעות ברכב חובה מתאפיינות ב"זנב ארוך" דהיינו לעיתים חולף זמן רב ממועד קרות האירוע ועד מועד הסילוק הסופי של התביעה.

ביטוחי חבויות מיועדים לכיסוי חבותו של מבוטח בגין נזק שהוא עלול לגרום לצד שלישי. סוגי הביטוח העיקריים הינם: ביטוח אחריות כלפי צד ג', ביטוח אחריות מעבידים, ביטוח חבויות אחרות כגון אחריות מקצועית, חבות מוצר ואחריות דירקטורים ונושאי משרה. עיתוי הגשת תביעות וסילוקן מושפע ממספר גורמים כגון סוג הכיסוי, תנאי הפוליסה, חקיקה ותקדימים משפטיים. בדרך כלל תביעות בתחום החבויות מתאפיינות ב"זנב ארוך".

פוליסה לביטוח נזקי רכב ולנזקי רכב רכוש צד ג' מעניקים למבוטח כיסוי לנזק רכוש. הכיסוי בדרך כלל מוגבל לשווי הרכב שניזוק. התעריף לביטוח רכב רכוש מחייב אישור, כמו גם אישור הפוליסה בכללותה, על ידי הממונה והינו תעריף אקטוארי ובחלקו דיפרנציאלי (שאינו אחיד לכלל המבוטחים ומותאם לסיכון). התעריף האמור מבוסס על מספר פרמטרים, הן אלה הקשורים לרכב המבוטח בפוליסה (כגון סוג הרכב, שנת ייצור, וכיו"ב) והן אלה הקשורים לאפיוני המבוטח (גיל הנהג, ניסיון תביעות וכו'). תהליך החיתום מתבצע בחלקו באמצעות התעריף עצמו ובחלקו באמצעות מערכת נהלים שנועדו לבדוק את ניסיון התביעות של המבוטח הכוללים הצגת אישור העדר תביעות ממבטח קודם במשך שלוש שנים אחרונות, הצגת אישור מיגון עדכני וכו', ומשולבים באופן ממוכן בתהליך ההפקה של הפוליסות.

במרבית המקרים, הפוליסות בביטוחי רכב רכוש מונפקות לפרק זמן של שנה. כמו כן, במרבית המקרים, תביעות בגין פוליסות אלו מתבררות בסמוך למועד קרות מקרה הביטוח.

ביטוחי רכוש מיועדים להעניק למבוטח כיסוי כנגד נזק פיזי לרכושו ואובדן רווחים עקב הנזק לרכושו.

הסיכונים העיקריים המכוסים בפוליסות רכוש הינם סיכונים אש, התפוצצות, פריצה, רעידת אדמה ונזקי טבע. ביטוחי הרכוש כוללים לעיתים כיסוי לנזקי אובדן רווחים עקב הנזק הפיזי שנגרם לרכוש. ביטוחי רכוש מהווים נדבך חשוב בביטוחי דירות, ביטוחי בתי עסק, ביטוחים הנדסיים, מטענים בהובלה (ימית, יבשתית, אווירית) וכו'. במרבית המקרים, תביעות בגין פוליסות אלו מתבררות בסמוך למועד קרות מקרה הביטוח.

באור 34 - ניהול סיכונים (המשך)

ה. סיכונים ביטוחיים (המשך)

4. סיכון ביטוחי בחוזי ביטוח כללי (המשך)

א. עקרונות חישוב ההערכה האקטוארית בביטוח כללי

כללי

א. ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח כללי כוללות את המרכיבים העיקריים הבאים:

- הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה
- פרמיה בחסר
- תביעות תלויות
- ובניכוי - הוצאות רכישה נדחות

ההפרשה לפרמיה שטרם הורווחה והוצאות הרכישה הנדחות מחושבים בדרך שאינה תלויה בהנחות כל שהן ולכן אינן חשופות לסיכון הרזרבה. לעניין האופן בו מחושבות הפרשות אלה ראו באור 3 מדיניות חשבונאית.

ב. בהתאם להוראות הממונה, בענפים המקובצים ובענפים שאינם מקובצים התביעות התלויות מחושבות על ידי אקטואר ממונה בביטוח כללי, על-פי שיטות אקטואריות מקובלות באופן עקבי לשנה הקודמת. בחירת השיטה האקטוארית המתאימה לכל ענף ביטוח ולכל שנת אירוע/חיתום, נקבעת על סמך שיקול דעת לפי מידת ההתאמה של השיטה לענף ולעיתים נעשה שילוב בין השיטות השונות. ההערכות מתבססות בעיקרן על ניסיון העבר של התפתחות תשלומי התביעות ו/או התפתחות סכום התשלומים וההערכות הפרטניות. ההערכות כוללות הנחות בדבר עלות התביעה הממוצעת, עלויות הטיפול בתביעות ושכיחות התביעות. הנחות נוספות יכולות להתייחס לשינויים בשערי הריבית, ובעיתוי ביצוע התשלומים. תשלומי התביעות כוללים הוצאות ישירות ועקיפות ליישוב תביעות, בניכוי שיבובים והשתתפויות עצמיות.

ג. השימוש בשיטות אקטואריות המבוססות על התפתחות התביעות מתאים בעיקר כאשר קיים מידע יציב ומספק בתשלומי התביעות ו/או בהערכות הפרטניות כדי להעריך את סך עלות התביעות הצפויה. כאשר המידע הקיים בניסיון התביעות בפועל אינו מספק, משתמש האקטואר לעיתים, בחישוב המשקלל בין אומדן ידוע (בחברה ו/או בענף) כגון L/R לבין התפתחות התביעות בפועל. משקל גדול יותר ניתן להערכה המבוססת על ניסיון. ככל שהזמן עובר מצטבר מידע נוסף על התביעות.

ד. כן נכללות הערכות איכותיות ושיקול דעת באשר לאפשרות שמגמות העבר לא ימשכו בעתיד. לדוגמה: עקב אירוע חד פעמי, שינויים פנימיים, כגון שינוי בתמהיל התיק, במדיניות החיתום ונוהלי הטיפול בתביעות וכן בגין השפעת גורמים חיצוניים כגון פסיקה משפטית, חקיקה וכו'. כאשר שינויים כאמור לעיל, לא באו לידי ביטוי באופן מלא בניסיון העבר, האקטואר מעדכן את המודלים ו/או מבצע הפרשות ספציפיות על סמך הערכות סטטיסטיות ו/או משפטיות לפי העניין.

ה. בענפים אחרים שבהם לא יושם מודל אקטוארי העתודה נקבעת (בברוטו ובשייר) על סמך חוות דעת מומחי החברה, ובהתאם להמלצות יועציהם המשפטיים.

ו. חלקם של מבטחי המשנה בתביעות התלויות נאמד בהתחשב בסוג ההסכם (יחסי /בלתי יחסי), ניסיון התביעות בפועל והפרמיה שהועברה למבטחי משנה.

ז. הערכת התביעות התלויות עבור חלק החברה בפול, בעסקים נכנסים וביטוחים משותפים המתקבלים מחברות ביטוח אחרות (מבטחים מובילים) התבססה על חישוב שבוצע על ידי הפול או על ידי המבטחים האחרים.

באור 34 - ניהול סיכונים (המשך)

ה. סיכונים ביטוחיים (המשך)

4. סיכון ביטוחי בחוזי ביטוח כללי (המשך)

ב. פירוט השיטות האקטואריות בענפי הביטוח העיקריים

הערכות האקטואריות מבוססות בעיקרן על מסדי הנתונים בגין התביעות המשולמות וההערכות הפרטניות הכוללות גם הוצאות ישירות ליישוב תביעות, בניכוי שיבובים והשתתפות עצמית. יצוין כי בהתאם להוראות הממונה תיכללנה בהפרשות גם עלויות עקיפות ליישוב תביעות בגין כל שנות החיתום.

(א) ענף אובדן רכוש (למעט ביטוח עבודות קבלניות ונזקי טבע וטרור) ומקיף דירות (כולל בנקים למשכנתאות)

המודלים בהם משתמשת הקבוצה הינם: מודל התפתחות תשלומים, התפתחות תשלומים ותלויות ומודל התפתחות כמות התביעות תוך שימוש בשיטות: Link Ratios, Chain Ladder, וממוצעים לתקופת התפתחות עד שנתיים וחצי בתוספת זנב לתקופת התפתחות מעבר לזה. בגין תביעות פתוחות ישנות (עם שנת נזק קודמת לשנתיים וחצי), לוקחת הקבוצה את התביעות התלויות כפי שהוערכו באגף התביעות בביטוח כללי. קיימת התייחסות נפרדת לאירועים חריגים.

בענף מקיף דירות (כולל בנקים למשכנתאות) מתבצע שימוש במודל סטוכסטי להערכת הרזרבה (מודל Bootstrap) וזאת לצורך עמידה בדרישות עמדת הממונה לגבי הנוהג המיטבי לחישוב עתודות בביטוח כללי.

(ב) ענף רכב רכוש

(1) תאונות

המודלים בהם משתמשת הקבוצה הינם: מודל התפתחות תשלומים ומודל התפתחות כמות התביעות תוך שימוש בשיטות: Link Ratios, Chain Ladder, וממוצעים לתקופת התפתחות עד שנתיים וחצי בתוספת זנב לתקופת התפתחות מעבר לזה. בגין תביעות פתוחות ישנות (עם שנת נזק קודמת לשנתיים וחצי), לוקחת הקבוצה את התביעות התלויות כפי שהוערכו באגף התביעות בביטוח כללי. קיימת התייחסות נפרדת לאירועים חריגים.

(2) נזק טוטלי/גניבות

לגבי תביעות ידועות, התביעות התלויות כפי שהוערכו באגף התביעות בביטוח כללי.

לגבי תביעות שטרם דווחו, כמות התביעות שטרם דווחה נקבעת לפי שיטות Link Ratios, Chain Ladder. עלות התביעות נקבעת לפי שיטת הממוצעים. החישוב נעשה בברוטו לפני חלק מבטחי משנה. חלק מבטחי משנה בחוזים היחסיים מחושב בהתאם להסכמים.

בענף רכב רכוש מתבצע שימוש במודל סטוכסטי להערכת הרזרבה (מודל Bootstrap) וזאת לצורך עמידה בדרישות עמדת הממונה לגבי הנוהג המיטבי לחישוב עתודות בביטוח כללי.

(ג) ענף רכב חובה

המודלים בהם משתמשת הקבוצה הינם: מודל התפתחות תשלומים, התפתחות תשלומים ותלויות ומודל התפתחות כמות התביעות תוך שימוש בשיטות: Link Ratios, Chain Ladder, וממוצעים לתקופת התפתחות של עד 17 שנה בתוספת זנב לתקופת התפתחות מעבר לזה. עבור שנות החיתום המאוחרות משתמשת החברה בשיטת Bornhuetter - Ferguson (BF). כמו כן מחושבות סטיות תקן לפי שיטת Thomas Mack.

בגין תביעות פתוחות ישנות, לוקחת החברה את סכום התביעות התלויות כפי שהוערכו באגף התביעות בביטוח כללי. העתודה עבור חלק החברה בגין הסדר ביטוח שיורי (הפול) מבוססת על החישוב שבוצע ע"י הפול.

שימוש במודל סטוכסטי להערכת הרזרבה (מודל Bootstrap) וזאת לצורך עמידה בדרישות עמדת הממונה לגבי הנוהג המיטבי לחישוב עתודות בביטוח כללי.

באור 34 - ניהול סיכונים (המשך)

ה. סיכונים ביטוחיים (המשך)

4. סיכון ביטוחי בחוזי ביטוח כללי (המשך)

ב. פירוט השיטות האקטואריות בענפי הביטוח העיקריים (המשך)

(ד) ענפי תבויות - אחריות מעבידים, אחריות כלפי צד ג' (כולל תביעות פקולטיביות), אחריות מקצועית (כולל אחריות רופאים ואחריות מנהלים) ואחריות למוצרים פגומים.

המודלים בהם משתמשת הקבוצה הינם: מודל התפתחות תשלומים, התפתחות תשלומים ותלויות ומודל התפתחות כמות התביעות תוך שימוש בשיטות: Link Ratios, Chain Ladder, וממוצעים לתקופת התפתחות עד 17 שנה בתוספת זנב לתקופות התפתחות מעבר לזה. עבור שנות החיתום המאוחרות משתמשת החברה בשיטת Bornhuetter - Ferguson (BF). כמו כן מחושבות סטיות תקן לפי שיטת Thomas Mack.

בגין תביעות פתוחות ישנות, נלקח סכום התביעות התלויות כפי שהוערכו באגף התביעות בביטוח כללי. בענפי החבויות, למעט אחריות כלפי צד ג', ההפרשה בגין תביעות פקולטיביות הינה המקסימום מבין סכום התביעות התלויות שהוערכו פרטנית באגף התביעות בביטוח כללי ובין סכום התביעות התלויות לפי המודל האקטוארי הני"ל. בענף צד ג' מתבצעת ההפרשה בגין תביעות פקולטיביות בהתאם למודל אקטוארי נפרד.

החישוב נעשה בברוטו לפני חלק מבטחי משנה. חלק מבטחי משנה מחושב בהתאם להסכמים. בביטוח משנה מסוג XOL מתחשבת החברה בהערכות של התביעות הגדולות הידועות וכן בפרמיה ששולמה למבטחי משנה בשנים האחרונות.

שימוש במודל סטוכסטי להערכת הרזרבה (מודל Bootstrap) וזאת לצורך עמידה בדרישות עמדת הממונה לגבי הנוהג המיטבי לחישוב עתודות בביטוח כללי.

(ה) הפרשות על בסיס הערכות אחרות (לא אקטואריות)

בהתאם להנחיות הממונה בחנה החברה חישוב הפרשות אקטואריות גם בענפים הבאים: עבודות קבלניות, נזקי טבע, נזקי טרור וערבויים מכר, עקב העדר מובהקות סטטיסטית לא יושם מודל אקטוארי בענפים אלו. התביעות התלויות בענפים אלו נכללו על בסיס הערכות הכוללות את המרכיבים הבאים:

(1) תביעות תלויות ידועות הכוללות הפרשה מתאימה לסילוק והוצאות הטיפול עד לסוף התקופה ואשר טרם שולמו לתאריך הדוחות הכספיים. הפרשה זו מתבססת בעיקרה על הערכה פרטנית לכל תביעה לפי חוות דעת שנתקבלה מעורכי דין ומומחי החברה שמטפלים בתביעות.

(2) הפרשה בגין תביעות שאירעו אך טרם דווחו לחברה (IBNR) והפרשות בגין תביעות שדווחו בחסר (IBNER) על פי ניסיון בפועל של החברה.

באור 34 - ניהול סיכונים (המשך)

ה. סיכונים ביטוחיים (המשך)

4. סיכון ביטוחי בחוזי ביטוח כללי (המשך)

ג. ההנחות העיקריות שנלקחו לצורך ההערכה האקטוארית

(1) המודלים האקטואריים מבוססים על נתונים מותאמים ליום הדוח תחת ההנחה הבסיסית של גידול עתידי בעלות התביעות בגובה העלייה במדד והיוון ההפרשות בהתאם להוראות הנוהג המיטבי ולפי עקום הריבית חסרת הסיכון המותאם לאופיין הבלתי נזיל של ההתחייבויות, ובהתחשב בפער בין השווי ההוגן והערך בספרים של הנכסים הלא סחירים.

(2) נכללת תוספת בגין מרווח לסיכון בענפי החבויות המבוססת על חישוב סטיות תקן לפי שיטת Thomas Mack.

(3) זנב התפתחות התביעות - שימוש בזנב כפי שתואר לעיל.

ד. הסדר עם ביטוח לאומי לעניין פיצויים מכוח חוק הביטוח הלאומי

בחודש יולי 2021 גובש הסדר בהסכמה בין חברות הביטוח, ובכללן החברה, לבין המוסד לביטוח לאומי (להלן, בהתאמה: "ההסכם" ו-"המל"ל") בעניין יישום זכות השיבוב של המל"ל לפי סעיף 328 לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995 (להלן: "החוק") במקרים בהם צד שלישי מחויב בפיצויים מכוח חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים, תשל"ה-1975 (להלן: "חוק הפלת"ד"). ההסכם קובע כי הצדדים ימשיכו להפעיל את מנגנון ההתדיינות וההתחשבנות הקיים ביניהם, ביחס למקרים שאירעו ויתרחשו בתקופה שמיום 1 בינואר 2014 עד יום 31 בדצמבר 2022, אשר חייבו או יחייבו את המל"ל לשלם גמלא לפי החוק, ואשר משמשים גם עילה לחייב את החברה לשלם פיצויים לפי חוק הפלת"ד; וכן כל חברת ביטוח תעמיד עד ליום 31 בדצמבר 2021 מקדמה למל"ל על חשבון המקרים כאמור השווה לשיעור של כ-4.06% מדמי הביטוח שנגבו על ידה בשנים 2014 עד 2018, אשר ממנה יקוזזו תביעות המל"ל האמורות בכפוף לאמור בהסכם. בהתאם לאמור לעיל, שילמה החברה בסוף שנת 2021 מקדמה בסך של כ-140 מיליוני ש"ח (מתוך הסכום האמור סך של כ-33 מיליוני ש"ח בגין פעילות שירביט).

כמו כן, בהמשך לאמור בהסכם, נקבע במסגרת החקיקה לעניין התוכנית הכלכלית לשנות התקציב 2021 ו-2022 (להלן: "חוק ההסדרים") ביטול של חובת תשלום הסכום הגלובלי, אשר הוסדרה במקור בחוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנת התקציב 2019), התשע"ח-2018, בעד מקרים שאירעו בשנים 2014 עד 2018. כמו כן, נקבע בחוק ההסדרים שיעור קבוע מדמי הביטוח שעל כלל המבטחות להעביר למל"ל בגין תאונות דרכים שיתרחשו בשנת 2023 ואילך, וזאת חלף שיבוב פרטני של התביעות. בהתאם להוראות שנקבעו בחוק ההסדרים, השיעורים מדמי הביטוח שייגבו בכל שנה ויועברו למל"ל יהיו כדלקמן: בשנים 2023 ו-2024 – 10% מדמי הביטוח; משנת 2025 ואילך – 10.95% מדמי הביטוח. להערכת הראל השקעות, ההסדרים המפורטים לעיל ביחס לעבר, לא צפויים להשפיע מהותית על התוצאות הכספיות של הראל השקעות.

ה. עדכונים להתחייבויות הביטוחיות בביטוח כללי

לאור הוראות חוזר לעניין "אופן הקצאת נכסים שאינם בשווי הוגן בעת חישוב בדיקת נאותות העתודה (LAT) (ראו גם באור 33), וכן לאור העלייה החדה של עקום הריבית חסרת הסיכון והעובדה שבעקבותיה אין לחברה עתודת LAT בסיעוד, עדכנה החברה ברבעון השני של שנת 2022 את נוהל ההקצאה של הנכסים הלא סחירים. בהתאם לנוהל המעודכן, החברה יכולה לבצע העברות מעת לעת, ובהתאם לצורך, בין הנכסים המיוחסים למגזרים השונים, באופן שיביא לניצול מרבי של השווי העודף, בכפוף למגבלת הנכסים. בהתאם לחוזר, עדכון נוהל ההקצאה של הנכסים הלא סחירים טופל כשינוי אומדן בהתאם לתקן חשבונאות בינלאומי (IAS) מספר 8.

כמו כן, במהלך הרבעון השני של שנת 2022, ועם צבירת הניסיון ביישום מודל ה"נוהג המיטבי", עודכן אופן יישום המודל כך שעתודות הבסיס נמדדות בהתאם ל"נוהג המיטבי" ועודכנו ההנחות במודל האקטוארי לרבות בקשר עם הבאה בחשבון של היעדר מתאם מלא בין הענפים השונים, כפי שמתאפשר בעמדת הממונה בדבר "נוהג מיטבי".

בעקבות העדכונים האמורים, נרשם בשנת 2022 (ברבעון השני), קיטון נטו בהתחייבויות הביטוחיות במגזר ביטוח כללי בסך של כ-75 מיליוני ש"ח לפני מס (סך של כ-7 מיליוני ש"ח לפני מס בענף רכב חובה, סך של כ-13 מיליוני ש"ח לפני מס בענף רכב רכוש, וסך של כ-55 מיליוני ש"ח לפני מס בענפי חבויות אחרים). מתוך סך זה סך של כ-84 מיליוני ש"ח לפני מס נבע מתוספת עודף שווי הוגן של נכסים לא סחירים אשר הוקצו בעבר למגזר ביטוח בריאות וכעת מוקצים למגזר ביטוח כללי.

באור 34 - ניהול סיכונים (המשך)

1. מידע בדבר סיכוני אשראי

1. חלוקת נכסי חוב על פי מיקומם

ליום 31 בדצמבר 2023			
סחירים	שאינם סחירים	סה"כ	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
7,545	13,259	20,804	בארץ
340	547	887	בחו"ל
7,885	13,806	21,691	סך כל נכסי החוב
ליום 31 בדצמבר 2022			
סחירים	שאינם סחירים	סה"כ	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
9,620	12,949	22,569	בארץ
400	595	995	בחו"ל
10,020	13,544	23,564	סך כל נכסי החוב

2. פירוט נכסים בחלוקה לדירוגים

1. נכסי חוב בארץ

דירוג מקומי*					
ליום 31 בדצמבר 2023					
AA- ומעלה	A+ עד BBB-	נמוך מ-BBB	לא מדורג	סה"כ	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
4,815	-	-	-	4,815	נכסי חוב בארץ
2,356	373	-	1	2,730	נכסי חוב סחירים
7,171	373	-	1	7,545	אגרות חוב ממשלתיות
5,232	-	-	-	5,232	אגרות חוב קונצרניות
458	8	-	-	466	סך הכל נכסי חוב סחירים בארץ
189	-	-	-	189	נכסי חוב שאינם סחירים
-	-	-	1,364	1,364	אגרות חוב ממשלתיות
-	-	-	11	11	אגרות חוב קונצרניות
25	40	-	-	65	פיקדונות בבנקים ובמוסדות פיננסיים
1,700	3,540	85	587	5,912	נכסי חוב אחרים לפי בטחונות:
-	-	-	20	20	משכנתאות
7,604	3,588	85	1,982	13,259	הלוואות על פוליסות
14,775	3,961	85	1,983	20,804	הלוואות בשעבוד מניות המקנות שליטה
702	876	85	-	1,663	בטחונות אחרים
					ללא בטחונות
					סך הכל נכסי חוב שאינם סחירים בארץ
					סך הכל נכסי חוב בארץ
					מזה- נכסי חוב בדירוג פנימי**

* המקורות לרמת הדירוג בישראל הינן חברות הדירוג שאישר הממונה. נתוני הדירוג הומרו לסמלי הדירוג של S&P בהתאם למקדמי המרה מקובלים. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל בתוכו A- ועד A+.

** בהתאם לחוזרי הממונה 2007-9-15 ו-2007-9-16 קיימת בקבוצה תשתית ארגונית וניהולית לניהול האשראי, במסגרת זו מבצעת החברה מעקב ובחינה על כל נכסי החוב בהם השקיעה. לנכסי חוב להם לא קיים דירוג חיצוני שניתן על ידי חברה מדרגת, מבוצע דירוג פנימי על ידי הקבוצה, ראו סעיף ו'3 להלן.

נכסי החוב המוצגים בטבלאות שלהלן כנכסים מדורגים בדירוג פנימי הנם אלו שלהם לא קיים דירוג חיצוני כאמור.

באור 34 - ניהול סיכונים (המשך)

1. מידע בדבר סיכוני אשראי (המשך)
2. פירוט נכסים בחלוקה לדירוגים (המשך)
 1. נכסי חוב בארץ (המשך)

דירוג מקומי*				
ליום 31 בדצמבר 2022				
ס"ב	לא מדורג	נמוך מ- BBB	A+ עד BBB-	AA- ומעלה
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
נכסי חוב בארץ				
נכסי חוב סחירים				
5,726	-	-	-	5,726
3,894	4	-	413	3,477
9,620	4	-	413	9,203
סך הכל נכסי חוב סחירים בארץ				
נכסי חוב שאינם סחירים				
5,031	-	-	-	5,031
478	-	9	10	459
195	-	-	-	195
פיקדונות בבנקים ובמוסדות פיננסיים				
נכסי חוב אחרים לפי בטחונות:				
1,202	1,202	-	-	-
משכנתאות				
10	10	-	-	-
הלוואות על פוליסות				
82	-	-	40	42
הלוואות בשעבוד מניות המקנות שליטה				
5,939	681	29	3,474	1,755
בבטחונות אחרים				
12	12	-	-	-
ללא בטחונות				
12,949	1,905	38	3,524	7,482
סך הכל נכסי חוב שאינם סחירים בארץ				
22,569	1,909	38	3,937	16,685
סך הכל נכסי חוב בארץ				
3,375	-	38	2,655	682
מזה- נכסי חוב בדירוג פנימי**				

* המקורות לרמת הדירוג בישראל הינן חברות הדירוג שאישר הממונה. נתוני הדירוג הומרו לסמלי הדירוג של S&P בהתאם למקדמי המרה מקובלים. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטוחים, לדוגמא: דירוג A כולל בתוכו A- ועד A+

** בהתאם לחוזרי הממונה 15-9-2007 ו-16-9-2007 קיימת בקבוצה תשתית ארגונית וניהולית לניהול האשראי, במסגרת זו מבצעת החברה מעקב ובחינה על כל נכסי החוב בהם השקיעה. לנכסי חוב להם לא קיים דירוג חיצוני שניתן על ידי חברה מדרגת, מבוצע דירוג פנימי על ידי הקבוצה, ראו סעיף ו'3 להלן

נכסי החוב המוצגים בטבלאות שלהלן כנכסים מדורגים בדירוג פנימי הנם אלו שלהם לא קיים דירוג חיצוני כאמור.

באור 34 - ניהול סיכונים (המשך)

1. מידע בדבר סיכוני אשראי (המשך)

2. פירוט נכסים בחלוקה לדירוגים (המשך)

2. נכסי חוב בחו"ל

דירוג בינלאומי*				
ליום 31 בדצמבר 2023				
סה"כ מיליוני ש"ח	לא מדורג מיליוני ש"ח	נמוך מ- BBB מיליוני ש"ח	עד BBB עד BBB+ מיליוני ש"ח	A- ומעלה מיליוני ש"ח
340	-	56	251	33
340	-	56	251	33
11	11	-	-	-
536	214	101	117	104
547	225	101	117	104
887	225	157	368	137
322	-	101	117	104

נכסי חוב בחו"ל
נכסי חוב סחירים
אגרות חוב קונצרניות
סך הכל נכסי חוב סחירים בחו"ל
נכסי חוב שאינם סחירים
אגרות חוב קונצרניות
נכסי חוב אחרים
סך הכל נכסי חוב שאינם סחירים בחו"ל
סך הכל נכסי חוב בחו"ל
מזה- נכסי חוב בדירוג פנימי**

דירוג בינלאומי*				
ליום 31 בדצמבר 2022				
סה"כ מיליוני ש"ח	לא מדורג מיליוני ש"ח	נמוך מ- BBB מיליוני ש"ח	עד BBB עד BBB+ מיליוני ש"ח	A- ומעלה מיליוני ש"ח
400	-	38	314	48
400	-	38	314	48
10	10	-	-	-
585	207	47	104	227
595	217	47	104	227
995	217	85	418	275
378	-	47	104	227

נכסי חוב בחו"ל
נכסי חוב סחירים
אגרות חוב קונצרניות
סך הכל נכסי חוב סחירים בחו"ל
נכסי חוב שאינם סחירים
אגרות חוב קונצרניות
נכסי חוב אחרים
סך הכל נכסי חוב שאינם סחירים בחו"ל
סך הכל נכסי חוב בחו"ל
מזה- נכסי חוב בדירוג פנימי**

* המקורות לרמת הדירוג בחו"ל הינם חברות הדירוג אשר אושרו על-ידי הממונה S&P, Moody's ו-Fitch. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטוחחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+

** בהתאם לחוזרי הממונה 15-9-2007 ו-16-9-2007 קיימת בקבוצה תשתית ארגונית וניהולית לניהול האשראי, במסגרת זו מבצעת החברה מעקב ובחינה על כל נכסי החוב בהם השקיעה. לנכסי חוב להם לא קיים דירוג חיצוני שניתן על ידי חברה מדרגת, מבוצע דירוג פנימי על ידי הקבוצה, ראו סעיף ו'3 להלן

נכסי החוב המוצגים בטבלאות שלהלן כנכסים מדורגים בדירוג פנימי הנם אלו שלהם לא קיים דירוג חיצוני כאמור.

באור 34 - ניהול סיכונים (המשך)

1. מידע בדבר סיכוני אשראי (המשך)
2. פירוט נכסים בחלוקה לדירוגים (המשך)
3. סיכון אשראי בגין נכסים אחרים בארץ

דירוג מקומי*

ליום 31 בדצמבר 2023				
ס"כ	לא מדורג	נמוך מ- BBB	עד A+ - BBB	AA- ומעלה
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
42	42	-	-	-
1,643	1,280	114	-	249
1	-	-	-	1
48	-	-	-	48
1,167	931	-	-	236
2,403	-	-	36	2,367
5,304	2,253	114	36	2,901

הלוואות לחברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני**
 חייבים ויתרות חובה (1)
 נכסי מסים נדחים
 נכסי מסים שוטפים
 השקעות פיננסיות אחרות
 מזומנים ושווי מזומנים

דירוג מקומי*

ליום 31 בדצמבר 2022			
ס"כ	לא מדורג	עד A+ - BBB	AA- ומעלה
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
27	27	-	-
2,976	1,432	-	1,544
1	-	-	1
88	-	-	88
1,041	877	-	164
1,396	-	49	1,347
5,529	2,336	49	3,144

הלוואות לחברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני**
 חייבים ויתרות חובה (1)
 נכסי מסים נדחים
 נכסי מסים שוטפים
 השקעות פיננסיות אחרות
 מזומנים ושווי מזומנים

* המקורות לרמת הדירוג בישראל הינן חברות הדירוג שאישר הממונה. נתוני הדירוג הומרו לסמלי הדירוג של S&P בהתאם למקדמי המרה מקובלים. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל בתוכו A- ועד A+
 ** כלול בסעיף השקעה בחברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני

(1) מתוך הסכום האמור, סך של כ-424 מיליוני ש"ח וסך של כ-1,411 מיליוני ש"ח לימים 31 בדצמבר 2023 ו-2022, בהתאמה הינו בגין נכסים עבור חוזים תלויי תשואה

באור 34 - ניהול סיכונים (המשך)

1. מידע בדבר סיכוני אשראי (המשך)

2. פירוט נכסים בחלוקה לדירוגים (המשך)

4. סיכון אשראי בגין נכסים אחרים בחו"ל

דירוג בינלאומי*

ליום 31 בדצמבר 2023				
סה"כ	לא מדורג	נמוך מ- BBB	עד BBB BBB+	A- ומעלה
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
309	309	-	-	-
56	27	(8)	-	37
3,186	3,129	-	-	57
47	-	-	2	45
3,598	3,465	(8)	2	139

הלוואות לחברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני **
חייבים ויתרות חובה (1)
השקעות פיננסיות אחרות
מזומנים ושווי מזומנים

דירוג בינלאומי*

ליום 31 בדצמבר 2022			
סה"כ	לא מדורג	עד BBB BBB+	A- ומעלה
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
351	351	-	-
139	34	-	105
2,695	2,605	-	90
39	-	1	38
3,224	2,990	1	233

הלוואות לחברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני **
חייבים ויתרות חובה (1)
השקעות פיננסיות אחרות
מזומנים ושווי מזומנים

* המקורות לרמת הדירוג בחו"ל הינם חברות הדירוג אשר אושרו על-ידי הממונה S&P, Moody's ו-Fitch. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטוחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+

** כלול בסעיף השקעה בחברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני

(1) מתוך הסכום האמור, סך של כ-37 מיליוני ש"ח ליום 31 בדצמבר 2023 הינו בגין נכסים עבור חוזים תלויי תשואה

באור 34 - ניהול סיכונים (המשך)

1. מידע בדבר סיכוני אשראי (המשך)

2. פירוט נכסים בחלוקה לדירוגים (המשך)

5. סיכוני אשראי בגין מכשירים חוץ מאזניים בארץ

דירוג מקומי*

ליום 31 בדצמבר 2023				
ס"כ	לא מדורג	נמוך מ- BBB	A+ עד - BBB	AA- ומעלה
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
2,039	81	43	1,641	274
5,956	-	-	35	**5,921
<u>7,995</u>	<u>81</u>	<u>43</u>	<u>1,676</u>	<u>6,195</u>

מסגרות אשראי בלתי מנוצלות***
ערבויות שניתנו שלא מטופלות כחוזי ביטוח****
סך הכל חשיפת אשראי בגין ערבויות ומסגרות אשראי בלתי מנוצלות

דירוג מקומי*

ליום 31 בדצמבר 2022				
ס"כ	לא מדורג	נמוך מ- BBB	A+ עד - BBB	AA- ומעלה
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
1,891	206	12	1,232	441
4,086	-	-	38	**4,048
<u>5,977</u>	<u>206</u>	<u>12</u>	<u>1,270</u>	<u>4,489</u>

מסגרות אשראי בלתי מנוצלות***
ערבויות שניתנו שלא מטופלות כחוזי ביטוח****
סך הכל חשיפת אשראי בגין ערבויות ומסגרות אשראי בלתי מנוצלות

* המקורות לרמת הדירוג בישראל הינן חברות הדירוג שאישר הממונה. נתוני הדירוג הומרו לסמלי הדירוג של S&P בהתאם למקדמי המרה מקובלים. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטוחים, לדוגמא: דירוג A כולל בתוכו A- ועד A+

בקשר עם חשיפת אשראי חוץ מאזני יצוין כי הטבלה לעיל אינה כוללת ערבויות אשר הנפיקו תאגידי בנקאיים, לבקשת חברות הקבוצה, לטובת צד ג', לשם קיום מחויבויותיה במסגרת מכרזים בהם השתתפו החברות ובמסגרת פעילותן השוטפת

** בגין התקשרות של הראל ביטוח בעסקאות מתן ערבות פיננסית ושירותי תפעול לתיקי משכנתאות שהועמדו על ידי מוסדות פיננסים ומבוטחים על ידי חברת ביטוח משנה זרה, ראו גם באור 5137. החשיפה המקסימלית מגובה בנכסי נדל"ן בשיעור Loan to value של כ-50%

*** עיקר הניירות הינם בדירוג פנימי

**** אין ערבויות שהועמדו לחברות בחו"ל

באור 34 - ניהול סיכונים (המשך)

1. מידע בדבר סיכוני אשראי (המשך)

2. פירוט נכסים בחלוקה לדירוגים (המשך)

6. סיכוני אשראי בגין מכשירים חוץ מאזניים בחו"ל

דירוג בינלאומי*				
ליום 31 בדצמבר 2023				
A- ומעלה	עד BBB BBB+	נמוך מ- BBB	לא מדורג	סה"כ
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
1	47	1	1	50
1	47	1	1	50

מסגרות אשראי בלתי מנוצלות

דירוג בינלאומי*				
ליום 31 בדצמבר 2022				
AA- ומעלה	עד A+ BBB-	נמוך מ- BBB	לא מדורג	סה"כ
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
13	37	2	6	58
13	37	2	6	58

מסגרות אשראי בלתי מנוצלות

* המקורות לרמת הדירוג בחו"ל הינם חברות הדירוג אשר אושרו על-ידי הממונה Moody's, S&P ו-Fitch. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+.

3. מידע נוסף בדבר סיכוני אשראי

1. בהמשך לאישור הממונה מיום 11 בנובמבר 2015 תוכל החברה להקצות הון בשל נכסי חוב בלתי סחירים אשר דורגו על פי המודל הפנימי לדירוג אשראי לפי תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (הון עצמי מינימאלי הנדרש ממבטח), התשנ"ח 1998, וזאת החל מהרבעון הרביעי לשנת 2015. עוד נקבע באישור הממונה מיום 11 בנובמבר 2015 כי הדירוג הפנימי של החברה אינו תקף להערכת אשראי לא סחיר למוסדות פיננסיים לרבות בנקים וחברות ביטוח; אשראי מגובה נכס בסיס; אשראי לחברות העוסקות בנדל"ן יזמי ואשראי לא סחיר למימון פרויקטים וכי בגין כל הנ"ל לא תהא רשאית החברה להפחית את הקצאת ההון העודפת. עוד נקבע באישור כי אם קיים להלוואה דירוג חיצוני, יש להקצות הון לפי הנמוך מבין הדירוגים.
2. קיים שוני בסולמות דירוג בין נכסי חוב בארץ לבין נכסי חוב בחו"ל. במהלך שנת 2009 פורסם סולם המרה בין הדירוג המקומי לבין סולם הדירוג הבינלאומי על-ידי חברות הדירוג.
3. מידע בדבר סיכוני אשראי בבאור זה אינו כולל את הנכסים עבור חוזים תלויי תשואה המוצגים בבאור נפרד.
4. לעניין יתרות מבטחי משנה ראו סעיף ח' נכסי ביטוח משנה.
5. לעניין יתרות פרמיה לגבייה, ראו באור 11.
6. ביום 26 בנובמבר 2020 פורסם חוזר גופים מוסדיים 2020-9-19 שעניינו תיקון הוראות החוזר המאוחד – פרק 4 לשער 5 "ניהול נכסי השקעה" – מודל דירוג פנימי (להלן: "החוזר") שעיקר תיקונו מטרם לעודד את שיפור איכות ההערכה והניהול של סיכוני האשראי בגין השקעות בנכסי חוב ועל מנת לקדם התמחות בדירוג אשראי בגוף המוסדי. במסגרת החוזר נקבע, בין היתר, כי גוף מוסדי המקיים את תנאי החוזר, יראו את המודל שלו כמודל דירוג פנימי שאישר הממונה. זאת למעט סוגי אשראי אשר לגביהם לא יוכר מודל דירוג פנימי, משום שנדרשת רמת מיומנות גבוהה לדירוגם או מאחר שהם בעלי רמת סיכון מוגברת (בין היתר, אשראי לבנק, גוף מוסדי אחר והלוואה לעמית או למבוטח). עוד קובע החוזר כי דירקטוריון הגוף המוסדי יוכל להסמיך ועדה שתהיה אחראית על אישור מודל הדירוג הפנימי ופיקוח על השימוש בו. הגופים המוסדיים בקבוצה פיתחו ואישרו מספר מודלים לדירוג פנימי כאמור, ויכול ומשיכו לפתח ולאשר מודלים נוספים.

באור 34 - ניהול סיכונים (המשך)

ו. מידע בדבר סיכוני אשראי (המשך)

4. פירוט החשיפה לענפי משק עבור השקעות בנכסי חוב פיננסיים סחירים ושאינם סחירים

ליום 31 בדצמבר 2022			ליום 31 בדצמבר 2023			
חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני		חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני		
מיליוני ש"ח	% מסה"כ	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	% מסה"כ	מיליוני ש"ח	
-	1.1%	255	-	1.2%	258	ענף משק
1,668	27.4%	6,457	1,906	28.4%	6,156	תעשייה
118	3.8%	884	37	3.7%	808	בינוי ונדל"ן
30	0.3%	82	29	0.3%	61	חשמל ומים
7	0.3%	78	-	0.4%	77	מסחר
4	0.5%	114	4	0.4%	76	מלונאות ותיירות
46	0.7%	167	13	0.6%	129	תחבורה ואחסנה
-	7.6%	1,783	-	5.0%	1,076	תקשורת ושרותי מחשב
25	3.6%	845	67	4.2%	908	בנקים
51	2.7%	630	33	2.4%	528	שירותים פיננסיים
-	0.4%	101	-	0.4%	95	שירותים עסקיים אחרים
-	5.9%	1,397	-	6.8%	1,465	שירותים ציבוריים
-	-	14	-	-	7	אנשים פרטיים
1,949	54.3%	12,807	2,089	53.8%	11,644	אחר
-	45.7%	10,757	-	46.2%	10,047	אג"ח מדינה
1,949	100%	23,564	2,089	100%	21,691	

באור 34 - ניהול סיכונים (המשך)

1. מידע בדבר סיכוני אשראי (המשך)

5. פירוט החשיפה לענפי משק עבור השקעות במכשירים הוניים

ליום 31 בדצמבר 2023						ענף משק
% מסה"כ	סך הכל	בחו"ל	לא סחיר	נסחרות במדד המניות היתר	נסחרות במדד ת"א 125	
מיליוני ש"ח						
16.4%	311	10	98	18	185	תעשייה
21.4%	406	72	121	26	187	בינוי ונדל"ן
7.4%	140	15	-	7	118	חשמל ומים
3.6%	68	-	-	4	64	מסחר
21.2%	401	111	95	-	195	תקשורת ושרותי מחשב
19.3%	366	-	-	-	366	בנקים
5.0%	95	14	-	6	75	שירותים פיננסיים
5.7%	107	-	51	17	39	שירותים עסקיים אחרים
100%	1,894	222	365	78	1,229	סך הכל
ליום 31 בדצמבר 2022						ענף משק
% מסה"כ	סך הכל	בחו"ל	לא סחיר	נסחרות במדד המניות היתר	נסחרות במדד ת"א 125	
מיליוני ש"ח						
16.4%	245	10	85	13	137	תעשייה
23.5%	352	77	90	8	177	בינוי ונדל"ן
5.2%	78	15	-	-	63	חשמל ומים
5.1%	77	-	-	7	70	מסחר
19.8%	296	99	87	-	110	תקשורת ושרותי מחשב
18.1%	271	-	-	-	271	בנקים
4.7%	71	14	-	11	46	שירותים פיננסיים
7.2%	107	-	46	18	43	שירותים עסקיים אחרים
100%	1,497	215	308	57	917	סך הכל

ליום 31 בדצמבר 2023

סה"כ	נגזרים במונחי דלתא	סה"כ חשיפה מאזנית	השקעות אחרות (*)	נדל"ן להשקעה	קרנות נאמנות	מניות	אגרות חוב קונצרניות	אגרות חוב ממשלתיות
מיליוני ש"ח								
578	11	567	417	108	1	-	41	-
3,740	213	3,527	2,720	36	277	389	105	-
28,082	-	28,082	11,179	2,275	13	1,291	3,277	10,047
7,338	66	7,272	6,921	-	13	214	124	-
39,738	290	39,448	21,237	2,419	304	1,894	3,547	10,047

פירוט מדינות/ אזורים שהחשיפה להם עולה על 1% מסך השקעות:

בריטניה

ארה"ב

ישראל

אחר

סך הכל

ליום 31 בדצמבר 2022

סה"כ	נגזרים במונחי דלתא	סה"כ חשיפה מאזנית	השקעות אחרות (*)	נדל"ן להשקעה	קרנות נאמנות	מניות	אגרות חוב קונצרניות	אגרות חוב ממשלתיות
מיליוני ש"ח								
578	16	562	404	108	-	-	50	-
3,774	306	3,468	2,738	41	246	314	129	-
28,160	2	28,158	9,783	2,144	13	1,004	4,457	10,757
6,510	94	6,416	6,080	-	11	179	146	-
39,022	418	38,604	19,005	2,293	270	1,497	4,782	10,757

פירוט מדינות/ אזורים שהחשיפה להם עולה על 1% מסך השקעות:

בריטניה

ארה"ב

ישראל

אחר

סך הכל

* השקעות אחרות כוללות נכסי ביטוח משנה, השקעות בחברות כלולות, מזומנים והשקעות פיננסיות אחרות שלא נכללו בטורים האחרים

באור 34 - ניהול סיכונים (המשך)

ח. ביטוח משנה

1. כללי

החברה מבטחת חלק מעסקיה בביטוח משנה, שרובו נעשה באמצעות מבטחי משנה בחו"ל. עם זאת, ביטוח המשנה אינו משחרר את המבטחים הישירים מחובתם כלפי מבוטחיהם על פי פוליסות הביטוח.

החברה חשופה לסיכונים הנובעים מאי וודאות לגבי יכולת מבטחי המשנה לשלם את חלקם בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח (נכסי ביטוח המשנה) ואת חובותיהם בגין תביעות ששולמו. חשיפה זו מנוהלת על ידי מעקב שוטף אחר מצבו של מבטח המשנה בשוק העולמי וכן אחר קיום התחייבויותיו הכספיות.

החברה חשופה לריכוז סיכון אשראי למבטח משנה בודד, עקב מבנה שוק ביטוח המשנה והכמות המוגבלת של מבטחי משנה בעלי דירוג מספק.

בהתאם להנחיית הממונה קובע דירקטוריון החברה, מידי שנה, מסגרות חשיפה מרביות למבטחי המשנה, עימם התקשרה ו/או תתקשר החברה, המבוססות על דירוגם הבינלאומי. חשיפות אלו מנוהלות בחברה על ידי הערכה פרטנית של כל אחד ממבטחי המשנה באופן נפרד.

כמו כן, חשיפות החברה מפוזרות בין מבטחי משנה שונים, והעיקריות שבהן הינן למבטחי משנה המדורגים בדירוגים בינלאומיים גבוהים.

באור 34 - ניהול סיכונים (המשך)

ח. ביטוח משנה (המשך)

2. מידע בדבר חשיפה לסיכוני אשראי של מבטחי משנה

ליום 31 בדצמבר 2023

חובות בפיקוד	סה"כ חשיפה	פיקדונות מבטחי משנה	נכסי ביטוח משנה				יתרות בחובה (זכות)	סך פרמיות למבטחי משנה לשנת 2023	דרוג	קבוצת דירוג (ד)	
			בביטוח חבויות	בביטוח רכוש	בביטוח בריאות	בביטוח חיים					
מעל	בין חצי	מבטחי משנה	בביטוח חבויות	בביטוח רכוש	בביטוח בריאות	בביטוח חיים	נטו (ב)	מסך			
לשנה	שנה לשנה	(א) (ג)	מיליוני ש"ח								
-	-	1,224	72	1,013	325	3	-	(45)	640	AA	Zurich Insurance Company
-	24	228	405	77	52	279	152	73	273	AA-	Swiss Re
-	-	110	31	142	1	-	-	(2)	8	AA+	National Indemnity
-	-	52	1	46	16	-	-	(9)	36	AA-	Lloyds Underwriters
-	1	198	551	153	133	416	162	(115)	424		אחרים
-	25	1,812	1,060	1,431	527	698	314	(98)	1,381		
-	-	192	410	79	3	279	152	89	215	A+	Scor
-	-	94	69	81	104	1	-	(23)	153	A	Korean Re
-	-	90	-	81	-	-	-	9	-	A+	Lexington
-	-	72	-	63	-	-	-	9	-	A-	Somers Re
-	1	558	889	366	242	912	(139)	66	426		אחרים
-	1	1,006	1,368	670	349	1,192	13	150	794		
-	1	94	122	167	65	2	1	(19)	97		
-	27	2,912	2,550	2,268	941	1,892	328	33	2,272		נמוך מ- BBB או לא מדורג

(א) סה"כ החשיפה למבטחי המשנה הינה: יתרות בחובה (זכות) נטו, נכסי ביטוח משנה, בניכוי הפיקדונות ובניכוי סכום כתבי האשראי שנתקבלו ממבטחי המשנה כערבות להתחייבויותיהם. היתרות אינן כוללות יתרות של חברות ביטוח בגין ביטוח משותף
 (ב) לאחר הפחתת הפרשה לחובות מסופקים בסך של כ-4.1 מיליוני ש"ח
 (ג) סך-כל ההפרשות לחובות מסופקים בתוספת הקטנת חלקם של מבטחי משנה בתביעות התלויות ובעתודות מסתכם בסך של כ-4.1 מיליוני ש"ח
 (ד) הדירוגים נקבעו בהתאם לדירוג שניתן על ידי חברות דירוג מוכרות, כגון, S&P, Moody's וכו', הדירוגים השונים הומרו לסולם הדירוג של S&P לפי מפתח שנקבע בתקנות דרכי ההשקעה
 (ה) סך-כל החשיפה של מבטחי המשנה לאירוע רעידת אדמה בהסתברות נזק של כ-2.6% (MPL) הינה כ-19,868 מיליוני ש"ח, ממנה חלקו של מבטח המשנה המשמעותי ביותר בחשיפה זו הינו 32.8%
 (ו) לא קיימים מבטחי משנה נוספים על אלו אשר פורטו לעיל אשר החשיפה בגינם עולה על 10% מהחשיפה הכוללת של מבטחי משנה או שהפרמיה בגינם עולה על 10% מסך הפרמיות לביטוח משנה לשנת 2022
 (ז) בקבוצה הלא מדורגת נכללות יתרות בגין תביעות תלויות באמצעות ברוקרים עד וכולל שנת 2003 אשר החשיפה בגינם הנה כ-5 אלפי ש"ח

באור 34 - ניהול סיכונים (המשך)

ח. ביטוח משנה (המשך)

2. מידע בדבר חשיפה לסיכוני אשראי של מבטחי משנה (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2022

חובות בפיגור		סה"כ	פיקדונות	נכסי ביטוח משנה				יתרות בחובה	סך פרמיות למבטחי משנה לשנת 2022	דירוג
מעל	בין חצי	חשיפה	מבטחי	בביטוח	בביטוח	בביטוח	בביטוח	(זכות)		
לשנה	שנה לשנה	(א) (ג)	משנה	חבויות	רכוש	בריאות	חיים	נטו (ב)		
מיליוני ש"ח										
-	-	1,085	52	883	273	3	-	(22)	520	AA
-	-	524	363	79	72	240	141	355	281	AA-
-	-	136	46	172	1	-	-	9	8	AA+
-	-	43	45	61	22	3	29	(27)	69	AA+
2	1	148	402	101	128	345	66	(90)	314	
2	1	1,936	908	1,296	496	591	236	225	1,192	
-	-	92	-	92	-	-	-	-	-	A+
-	-	307	949	85	9	986	16	160	244	A+
-	-	63	65	80	90	1	-	(43)	141	A
-	-	62	-	61	-	-	-	1	-	A-
-	4	434	208	435	291	12	10	(106)	506	
-	4	958	1,222	753	390	999	26	12	891	
-	5	79	115	146	55	3	1	(11)	98	
2	10	2,973	2,245	2,195	941	1,593	263	226	2,181	

קבוצת דירוג (ד)

AA- ומעלה	Zurich Insurance Company
	Swiss Re
	National Indemnity
	Gen Re
	אחרים

A

A+	Lexington
A+	Scor
A	Korean Re
A-	Somers Re
	אחרים

נמוך מ- BBB או לא מדורג

- (א) סה"כ החשיפה למבטחי המשנה הינה: יתרות בחובה (זכות) נטו, נכסי ביטוח משנה, בניכוי הפיקדונות ובניכוי סכום כתבי האשראי שנתקבלו ממבטחי המשנה כערבות להתחייבויותיהם. היתרות אינן כוללות יתרות של חברות ביטוח בגין ביטוח משותף
- (ב) לאחר הפחתת הפרשה לחובות מסופקים בסך של כ-9.4 מיליוני ש"ח
- (ג) סך-כל ההפרשות לחובות מסופקים בתוספת הקטנת חלקם של מבטחי משנה בתביעות התלויות ובעתודות מסתכם בסך של כ-9.4 מיליוני ש"ח המהווים 0.3% מסך החשיפה
- (ד) הדירוגים נקבעו בהתאם לדירוג שניתן על ידי חברות דירוג מוכרות, כגון, S&P, Moody's וכו', הדירוגים השונים הומרו לסולם הדירוג של S&P לפי מפתח שנקבע בתקנות דרכי ההשקעה
- (ה) סך-כל החשיפה של מבטחי המשנה לאירוע רעידת אדמה בהסתברות נוק של כ-2.5% (MPL) הינה כ-18,156 מיליוני ש"ח, ממנה חלקו של מבטח המשנה המשמעותי ביותר בחשיפה זו הינו 28.9%
- (ו) לא קיימים מבטחי משנה נוספים על אלו אשר פורטו לעיל אשר החשיפה בגינם עולה על 10% מהחשיפה הכוללת של מבטחי משנה או שהפרמיה בגינם עולה על 10% מסך הפרמיות לביטוח משנה לשנת 2022
- (ז) בקבוצה הלא מדורגת נכללות יתרות בגין תביעות תלויות באמצעות ברוקרים עד וכולל שנת 2003 אשר החשיפה בגינם הנה כ-7 אלפי ש"ח

באור 34 - ניהול סיכונים (המשך)

ט. פירוט הנכסים וההתחייבויות בחלוקה לבסיסי הצמדה

ליום 31 בדצמבר 2023					
סה"כ	התחייבויות בגין חוזים תלויי תשואה	פריטים לא פיננסיים ואחרים	במטבע חוץ או בהצמדה אליו*	בש"ח צמוד למדד	בש"ח לא צמוד
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
1,224	-	1,224	-	-	-
1	-	1	-	-	-
2,500	1	2,499	-	-	-
1,355	-	1,355	-	-	-
1,249	-	1,249	-	-	-
1,898	1,898	-	-	-	-
2,419	-	2,419	-	-	-
5,429	150	-	-	4,664	615
1,699	462	-	449	140	648
48	-	-	-	48	-
1,579	247	-	50	1,282	-
71,117	71,117	-	-	-	-
7,885	-	-	402	5,086	2,397
13,806	-	-	620	9,172	4,014
1,894	-	1,894	-	-	-
4,353	-	4,059	-	193	101
27,938	-	5,953	1,022	14,451	6,512
6,733	6,733	-	-	-	-
2,450	-	-	339	-	2,111
127,639	80,608	14,700	1,860	20,585	9,886

נכסים

נכסים בלתי מוחשיים

נכסי מיסים נדחים

הוצאות רכישה נדחות

רכוש קבוע

השקעות בחברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני

נדל"ן להשקעה עבור חוזים תלויי תשואה

נדל"ן להשקעה אחר

נכסי ביטוח משנה

חייבים ויתרות חובה

נכסי מסים שוטפים

פרמיות לגבייה

השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה

השקעות פיננסיות אחרות:

נכסי חוב סחירים

נכסי חוב שאינם סחירים

מניות

אחרות

סך הכל השקעות פיננסיות אחרות

מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה

מזומנים ושווי מזומנים אחרים

סך כל הנכסים

* מרבית הביטוחים שמבצעת הקבוצה נקובים בשקלים וחשיפתה לשינויים בשערי החליפין איננה מהותית. במקום בו קיימת חשיפה לשערי חליפין היא נובעת בעיקרה מחשיפה לדולר ולאירו

באור 34 - ניהול סיכונים (המשך)

ט. פירוט הנכסים וההתחייבויות בחלוקה לבסיסי הצמדה (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2023						
סה"כ	התחייבויות בגין חוזים תלויי תשואה	פריטים לא פיננסיים ואחרים	במטבע חוץ או בהצמדה אליו*	בש"ח צמוד למדד	בש"ח לא צמוד	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
4,051	-	4,051	-	-	-	סך כל ההון התחייבויות
31,514	-	-	88	29,535	1,891	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה
79,675	79,675	-	-	-	-	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה
717	-	717	-	-	-	התחייבויות מסים נדחים
220	-	-	-	-	220	התחייבות בשל הטבות לעובדים, נטו
5,452	560	-	411	2,319	2,162	זכאים ויתרות זכות
9	-	-	-	9	-	התחייבויות בגין מסים שוטפים
6,001	233	-	16	1,352	4,400	התחייבויות פיננסיות
123,588	80,468	717	515	33,215	8,673	סך כל ההתחייבויות
127,639	80,468	4,768	515	33,215	8,673	סך כל ההון וההתחייבויות
-	140	9,932	1,345	(12,630)	1,213	סך כל חשיפה מאזנית, נטו
-	-	290	(5,660)	5,092	278	חשיפה לנכסי בסיס באמצעות מכשירים נגזרים במונחי דלתא
-	140	10,222	(4,315)	(7,538)	1,491	סה"כ חשיפה

* מרבית הביטוחים שמבצעת הקבוצה נקובים בשקלים וחשיפתה לשינויים בשערי החליפין איננה מהותית. במקום בו קיימת חשיפה לשערי חליפין היא נובעת בעיקרה מחשיפה לדולר ולאירו

באור 34 - ניהול סיכונים (המשך)

ט. פירוט הנכסים וההתחייבויות בחלוקה לביסיסי הצמדה (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2022					
סה"כ	התחייבויות בגין חוזים תלויי תשואה	פריטים לא פיננסיים ואחרים	במטבע חוץ או בהצמדה אליו*	בש"ח צמוד למדד	בש"ח לא צמוד
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
1,149	-	1,149	-	-	-
1	-	1	-	-	-
2,423	2	2,421	-	-	-
1,310	-	1,310	-	-	-
1,337	-	1,337	-	-	-
2,060	2,060	-	-	-	-
2,293	-	2,293	-	-	-
4,992	155	-	34	4,161	642
3,115	1,522	-	514	349	730
88	-	-	-	88	-
1,435	239	-	33	1,163	-
67,420	67,420	-	-	-	-
10,020	-	-	488	7,231	2,301
13,544	-	-	671	8,642	4,231
1,497	-	1,497	-	-	-
3,736	-	3,482	2	249	3
28,797	-	4,979	1,161	16,122	6,535
6,450	6,450	-	-	-	-
1,435	-	-	248	-	1,187
124,305	77,848	13,490	1,990	21,883	9,094

נכסים

נכסים בלתי מוחשיים

נכסי מסים נדחים

הוצאות רכישה נדחות

רכוש קבוע

השקעות בחברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני

נדליין להשקעה עבור חוזים תלויי תשואה

נדליין להשקעה אחר

נכסי ביטוח משנה

חייבים ויתרות חובה

נכסי מסים שוטפים

פרמיות לגבייה

השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה

השקעות פיננסיות אחרות:

נכסי חוב סחירים

נכסי חוב שאינם סחירים

מניות

אחרות

סך הכל השקעות פיננסיות אחרות

מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה

מזומנים ושווי מזומנים אחרים

סך כל הנכסים

* מרבית הביטוחים שמבצעת הקבוצה נקובים בשקלים וחשיפתה לשינויים בשערי החליפין איננה מהותית. במקום בו קיימת חשיפה לשערי חליפין היא נובעת בעיקרה מחשיפה לדולר ולאירו

ט. פירוט הנכסים וההתחייבויות בחלוקה לבסיסי הצמדה (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2022						
סה"כ	התחייבויות בגין חוזים תלויי תשואה	פריטים לא פיננסיים ואחרים	במטבע חוץ או בהצמדה אליו*	בש"ח צמוד למדד	בש"ח לא צמוד	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
4,234	-	4,234	-	-	-	סך כל ההון התחייבויות
30,543	-	-	99	28,682	1,762	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה
76,267	76,267	-	-	-	-	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה
695	-	695	-	-	-	התחייבויות מסים נדחים
224	-	-	-	-	224	התחייבות בשל הטבות לעובדים, נטו
5,546	184	-	403	1,828	3,131	זכאים ויתרות זכות
13	-	-	-	13	-	התחייבויות בגין מסים שוטפים
6,783	1,113	17	115	1,538	4,000	התחייבויות פיננסיות
120,071	77,564	712	617	32,061	9,117	סך כל ההתחייבויות
124,305	77,564	4,946	617	32,061	9,117	סך כל ההון וההתחייבויות
-	284	8,544	1,373	(10,178)	(23)	סך כל חשיפה מאזנית, נטו
-	-	418	(5,565)	3,764	1,383	חשיפה לנכסי בסיס באמצעות מכשירים נגזרים במונחי דלתא
-	284	8,962	(4,192)	(6,414)	1,360	סה"כ חשיפה

* מרבית הביטוחים שמבצעת הקבוצה נקובים בשקלים וחשיפתה לשינויים בשערי החליפין איננה מהותית. במקום בו קיימת חשיפה לשערי חליפין היא נובעת בעיקרה מחשיפה לדולר ולאירו

באור 34 - ניהול סיכונים (המשך)

י. מידע בדבר השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה

1. הרכב ההשקעות לפי בסיסי הצמדה

ליום 31 בדצמבר 2023

סה"כ	פריטים לא פיננסים ואחרים		בש"ח צמוד למדד	בש"ח צמוד למדד
	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח		
1,898	1,898	-	-	-
6,733	-	2,767	-	3,966
23,014	-	2,757	13,029	7,228
11,332	-	2,065	4,778	4,489
12,069	12,069	-	-	-
24,702	24,333	7	66	296
860	1	-	151	708
80,608	38,301	7,596	18,024	16,687
-	8,553	(21,638)	240	12,845

נדל"ן להשקעה
 מזומנים ושווי מזומנים
 נכסי חוב סחירים
 נכסי חוב בלתי סחירים
 מניות
 השקעות פיננסיות אחרות
 אחר
סך כל הנכסים
חשיפה לנכסי בסיס באמצעות מכשירים
נגזרים במונחי דלתא

ליום 31 בדצמבר 2022

סה"כ	פריטים לא פיננסים ואחרים		בש"ח צמוד למדד	בש"ח צמוד למדד
	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח		
2,060	2,060	-	-	-
6,450	-	1,206	-	5,244
19,962	-	2,382	11,783	5,797
14,475	-	2,144	5,298	7,033
13,283	13,283	-	-	-
19,700	19,602	6	60	32
1,918	2	-	155	1,761
77,848	34,947	5,738	17,296	19,867
-	10,094	(24,780)	253	14,433

נדל"ן להשקעה
 מזומנים ושווי מזומנים
 נכסי חוב סחירים
 נכסי חוב בלתי סחירים
 מניות
 השקעות פיננסיות אחרות
 אחר
סך כל הנכסים
חשיפה לנכסי בסיס באמצעות מכשירים
נגזרים במונחי דלתא

באור 34 - ניהול סיכונים (המשך)

1. מידע בדבר השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה (המשך)

2. סיכון אשראי עבור נכסים בארץ

דירוג מקומי *

ליום 31 בדצמבר 2023

סה"כ	לא מדורג	נמוך מ - BBB	A+ עד - BBB	AA- ומעלה
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
14,764	-	-	-	14,764
5,757	42	-	1,567	4,148
9,605	2,077	84	3,905	3,539
30,126	2,119	84	5,472	22,451
5,085	-	84	2,140	2,861

נכסי חוב בארץ :
 אגרות חוב ממשלתיות
 נכסי חוב אחרים – סחירים
 נכסי חוב אחרים – בלתי סחירים
 סך הכל נכסי חוב בארץ
 מזה – נכסי חוב בדירוג פנימי

דירוג מקומי *

ליום 31 בדצמבר 2022

סה"כ	לא מדורג	נמוך מ - BBB	A+ עד - BBB	AA- ומעלה
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
13,063	-	-	-	13,063
4,828	115	-	1,289	3,424
12,631	4,245	12	4,374	4,000
30,522	4,360	12	5,663	20,487
3,742	-	12	2,396	1,334

נכסי חוב בארץ :
 אגרות חוב ממשלתיות
 נכסי חוב אחרים – סחירים
 נכסי חוב אחרים – בלתי סחירים
 סך הכל נכסי חוב בארץ
 מזה – נכסי חוב בדירוג פנימי

הערך בספרים מהווה קירוב לסיכון האשראי המרבי. לפיכך, טור סה"כ מייצג סיכון אשראי מרבי.

* המקורות לרמת הדירוג בישראל הינן חברות הדירוג "מעלות" ו"מידרוג". נתוני חברת מידרוג הועברו לסמלי הדירוג לפי מקדמי המרה מקובלים. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+

באור 34 - ניהול סיכונים (המשך)

י. מידע בדבר השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה (המשך)

3. סיכון אשראי עבור נכסים בחו"ל

דירוג בינלאומי *

ליום 31 בדצמבר 2023				
סה"כ	לא מדורג	נמוך מ - BBB	BBB+ עד - BBB	A- ומעלה
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
4,220	367	754	2,250	849
1,252	-	241	656	355

נכסי חוב בחו"ל:
סך כל נכסי החוב בחו"ל
מזה- נכסים מדורגים בדירוג פנימי

דירוג בינלאומי *

ליום 31 בדצמבר 2022				
סה"כ	לא מדורג	נמוך מ - BBB	BBB+ עד - BBB	A- ומעלה
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
3,915	398	504	1,972	1,041
1,288	-	113	443	732

נכסי חוב בחו"ל:
סך כל נכסי החוב בחו"ל
מזה- נכסים מדורגים בדירוג פנימי

הערך בספרים מהווה קירוב לסיכון האשראי המרבי. לפיכך, טור סה"כ מייצג סיכון אשראי מרבי.

* המקורות לרמת הדירוג בחו"ל הינם חברות הדירוג אשר אושרו על-ידי הממונה S&P, Moody's ו-Fitch. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטוחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+.

באור 35 - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים

א. בעלי שליטה וחברות בנות

בעלת השליטה המלאה בחברה הינה הראל השקעות בביטוח ושירותים פיננסיים בע"מ (להלן: "הראל השקעות"). במהלך העסקים הרגיל נערכות, בתנאים מסחריים רגילים, עסקאות בין החברה לבין הראל השקעות וחברות בנות שלה, ובכלל זה רכישת פוליסות ביטוח, מתן שירותי ניהול, שירותי ברוקר עבור ביטוחי משנה (באמצעות הראל UK), רכישת מוצרים פיננסיים ועוד. החברה רוכשת שירותים וטובין מאת הראל השקעות וחברות בשליטתה, ובכלל זה שכירות של משרדים, שירותי מחשוב וכיוצ"ב. ככל שעסקאות אלו מהוות עסקאות זניחות בהתאם לנוהל שאימצה החברה, כקבוע בתקנה (41 א 6 א) לתקנות ניירות ערך (דוחות כספיים שנתיים) התש"ע 2010, הרי שאינן מתוארות בדוחות אלה.

ועדת הביקורת ודירקטוריון החברה קבעו ביום 20 במרץ 2024 וביום 28 במרץ 2024, בהתאמה, כי עסקת בעל שליטה, תחשב כעסקה זניחה, אם יתקיימו בה כל התנאים הבאים:

- א. היא איננה עסקה חריגה (כמשמעות המונח בחוק החברות).
- ב. לגבי עסקאות ביטוח, חסכון ארוך טווח ופיננסיים: הן נעשו תחת אותם כללי הטבות שניתנים לכלל עובדי הקבוצה, כפי שאושרו ע"י דירקטוריון החברה.
- ג. סכום הביטוח בשייר עצמי של החברה בכל פוליסה אינו עולה על 10 מיליוני ש"ח, וסכום הביטוח ברוטו בכל פוליסה אינו עולה על 50 מיליוני ש"ח. המגבלה האמורה לא תחול על פוליסות חיסכון.
- ד. התקשרויות אחרות שעלותן השנתית המצטברת לקבוצה אינה עולה על 100,000 ש"ח. מובהר בזאת, כי כל עסקה למתן שירותים על ידי בעל שליטה או קרובו, לא תסווג כעסקה זניחה. עוד יובהר, כי עסקאות נפרדות, אשר מתקיימת ביניהן תלות, כך שבפועל הינן חלק מאותה התקשרות, יבחנו כעסקה אחת. עסקאות שתעמודנה בפרמטרים של זניחות כאמור לא תידרשנה לאישורים מיוחדים.

ב. תגמולים והטבות לאנשי מפתח ניהוליים (לרבות דירקטורים)

נושאי המשרה הבכירים בקבוצה זכאים בנוסף לשכר, להטבות שלא במזומן (רכב וכדומה). הקבוצה מפקידה עבורם כספים במסגרת תוכנית הטבה מוגדרת ותוכנית הפקדה מוגדרת לצורך תשלומים אחר סיום העסקה.

במסגרת אישור מדיניות התגמול של החברה נקבע כי המדיניות חלה על דירקטורים המכהנים בחברה ו/או בחברות בנות שלה, כך שהם זכאים לתגמול עבור כהונתם בדירקטוריון ובוועדות שממונות על ידי הדירקטוריון, בהתאם לקבוע בתקנות החברות (כללים בדבר גמול והוצאות לדירקטור חיצוני), תש"ס – 2000 (להלן: "תקנות גמול דח"צים") והם אינם זכאים למענקים או לתגמול נוסף. בנוסף להוצאות הקבועות בתקנות גמול דח"צים, התגמול לדירקטורים חיצוניים המכהנים בחברה ובחברות בנות שלה, כפוף גם להוצאות הקבועות בתקנה 2 לתקנות החברות (עניינים שאינם מהווים זיקה), תשס"ז-2006 (להלן: "תקנות הזיקה"). במקרה שבו דירקטור ימונה לתפקיד נוסף שאינו חברות בדירקטוריון ו/או בוועדות שממונות על ידי הדירקטוריון, ייקבע התגמול בהתאם לאופי התפקיד ויובא לאישור האסיפה הכללית.

שכרם של הדירקטורים שאינם דירקטורים חיצוניים, לא יעלה על שכרם של הדירקטורים החיצוניים בחברה, למעט דירקטורים אשר הינם מבעלי השליטה בחברה ותנאי העסקתם מאושרים באסיפה הכללית של הראל השקעות, כמפורט בסעיף 3 להלן.

באור 35 - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ב. תגמולים והטבות לאנשי מפתח ניהוליים (לרבות דירקטורים) (המשך)

1. מדיניות התגמול לנושאי משרה – הראל השקעות

לאור ניסיון צבור עם יישום מדיניות התגמול של הראל השקעות, ביום 30 בנובמבר 2023 אישרה האסיפה הכללית של הראל השקעות, לאחר שאישרו זאת ועדת התגמול והדירקטוריון של הראל השקעות, את מדיניות התגמול המעודכנת של הראל השקעות (להלן: "מדיניות תגמול"). מדיניות התגמול עומדת במגבלות שנקבעו בחוק תגמול לנושאי משרה בתאגידים פיננסיים (אישור מיוחד ואי-התרת הוצאה לצורכי מס בשל תגמול חריג), תשע"ו-2016 (להלן: "חוק הגבלת השכר").

מדיניות התגמול נועדה לשמש לצורך הנעת המנהלים הבכירים והכוונתם בהתאם ליעדי החברה ותוכניתה האסטרטגית, מתוך דגש על הגברת התחרותיות בגיוס ובשימור כוח אדם איכותי בתפקידי ניהול בכירים בקבוצה. כל זאת, במטרה ליצור ערך כלכלי ארוך טווח לחברה ולבעלי מניותיה. מדיניות התגמול נערכה בהתחשב, בין היתר, בגודל החברה ואופי פעילותה, בקידום מטרות החברה, האסטרטגיה, תוכנית העבודה לטווח הארוך ומדיניות ניהול הסיכונים, וכן בתנאי ההעסקה והמענקים שהיו נהוגים בחברה לנושאי המשרה בשנים קודמות, רמות שכר ותגמול מקובלות בתאגיד ביטוח ופיננסיים בישראל ובחברות גדולות אחרות במשק הישראלי, וכן על בסיס שיקולים ארגוניים נוספים.

מדיניות התגמול מתייחסת לסוגים שונים של נושאי משרה, ביניהם גם לאופן התגמול של הדירקטורים המכהנים בהראל השקעות ובחברה.

מדיניות התגמול עוסקת במכלול תנאי ההעסקה של נושאי המשרה שאינם דירקטורים ובכלל זה ברכיבים הבאים: (א) התגמול הקבוע שייקבע לגבי כל נושא משרה בהתאם לוותק, הידע, הניסיון, הכישורים שלו והתרומה שלו לתוצאות של הקבוצה, ובהתבסס על קבוצת ההשוואה שנקבעה; (ב) נקבע כי יישמר פער בין השכר של מנכ"ל הראל השקעות לשכר של יתר נושאי המשרה שכפופים למנכ"ל; (ג) נקבעו יחסים מינימאליים בין הרכיבים הקבועים בתנאי ההעסקה לבין סך תנאי ההעסקה; (ד) נקבע כי ניתן לשלם רכיב שכר קבוע שאינו מזהה בתנאים סוציאליים; (ה) נקבעו הוראות לעניין המענקים השנתיים מותני הביצועים, לרבות היקף מקסימאלי של מענקים לגבי המנכ"ל ולגבי נושאי המשרה הכפופים למנכ"ל; (ו) נקבעו הוראות לעניין אפשרות לתשלום של מענקים מיוחדים, שאינם קשורים למענקים השנתיים, וזאת עבור ביצועים יוצאים מן הכלל בפרויקטים ייחודיים; (ז) נקבעו הוראות לעניין מענק הוני, שנועד לעודד המשך עבודת נושאי המשרה וליצור זהות אינטרסים עם הראל השקעות; (ח) נקבעו הוראות לעניין ביטוח ושיפוי לנושאי משרה ודירקטורים; (ט) מדיניות התגמול כוללת מגבלת עלות העסקה מקסימלית של נושאי משרה בהראל השקעות. (י) נקבעו הוראות לעניין סיום תנאי העסקה, הכוללות התייחסות לרכיבים הבאים: (i) פיצויים, שיהיו בשיעור מקסימאלי של עד 200% (מעבר למתחייב על פי דין), בכפוף להשלמת ותק ותנאים נוספים. (ii) תקופת הודעה מוקדמת שלא תעלה על 6 חודשים. (iii) מענק הסתגלות של עד 6 משכורות. (iv) תגמול עבור התחייבות לאי תחרות. נקבע, כי התקשרות בהסכם אי תחרות תיעשה במקרים חריגים בלבד ובכפוף לתנאים שנקבעו במדיניות התגמול.

פרטים לגבי המענקים השנתיים: תוכנית המענקים השנתיים מותני הביצועים תתחשב במצב הפיננסי של הראל השקעות. בהתאם, תשלום המענק השנתי יותנה בהתקיימותם של תנאי הסף המפורטים במדיניות התגמול. כמו כן, על מנת למנוע נטילת סיכונים קצרי טווח, הוגבל היקף המענקים מותני התוצאות, לפי מכפלה של משכורות. בנוסף נקבע, כי המענק השנתי מותנה הביצועים יתבסס, בין היתר, על מדידת ארוכת טווח. לשם כך נקבע במדיניות התגמול, כי המדידה בחלק מהפרמטרים, כפי שייקבע מראש, תיערך הן בגין שנת המענק השוטפת (50%) והן בגין השנתיים שקדמו לה (30% שנה קודמת ו-20% השנה שלפניה).

במסגרת המענק השנתי תלוי הביצועים, קיים רכיב של שיקול דעת, המאפשר תוספת של עד 20% מהסכום הנורמטיבי של המענק. סכומו של רכיב זה לא יעלה על 3 משכורות חודשיות וניתן יהיה לשלמו גם במקרה שבו לא יתקיימו תנאי הסף לתשלום המענק מותנה הביצועים.

במסגרת מדיניות התגמול נקבעה הוראה, לפיה ככלל, הראל השקעות תכבד הסכמים קיימים, אפילו במקום שבו הם סוטים ממדיניות התגמול, אלא אם כן נקבעה הוראה מפורשת שונה במדיניות התגמול.

במדיניות התגמול של הראל השקעות נקבע, כי היא תשמש כמדיניות מנחה (אך לא מחייבת) גם בחברות הבנות העיקריות בקבוצה. לפרטים בדבר מדיניות התגמול שאומצה בגופים המוסדיים בקבוצה, ראו סעיף 2 להלן.

באור 35 - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ב. תגמולים והטבות לאנשי מפתח ניהוליים (לרבות דירקטורים) (המשך)

2. מדיניות התגמול של הגופים המוסדיים בקבוצה

החברה וחברות נוספות בקבוצה שהינן גופים מוסדיים (להלן: "הגופים המוסדיים"), אימצו מדיניות תגמול המבוססת על מדיניות התגמול של הראל השקעות המפורטת בסעיף 1 לעיל. מדיניות התגמול של הגופים המוסדיים בקבוצה עודכנה מספר פעמים לאורך השנים בהתאם להוראות רגולטוריות מעודכנות אשר פורסמו לרבות פרסומו של חוזר הממונה שעניינו "תיקון הוראות החוזר המאוחד חלק 1 שער 5, פרק 5 שכותרתו "תגמול" (להלן: "החוזר"), המעדכן ומבטל את חוזר "מדיניות תגמול בגופים מוסדיים" וחוזר "מדיניות תגמול בגופים מוסדיים- תיקון" (להלן: "חוזר מדיניות תגמול"), ומשלבים בחוזר המאוחד, בהתאם לאסדרה רלוונטית שהתגבשה בתחום ובכלל זה בהתאם להוראות חוק הגבלת השכר ובתקנות לפיו, והוראות המפקח על הבנקים שעודכנו על רקע זה.

להלן עיקרי מדיניות התגמול של הגופים המוסדיים:

מדיניות התגמול עוסקת במכלול תנאי ההעסקה של נושאי המשרה ובעלי תפקיד מרכזי ובכלל זה ברכיבים הבאים: (א) התגמול הקבוע שייקבע לגבי כל נושא משרה ובעל תפקיד מרכזי יהיה בהתאם לוותק, הידע, הניסיון, הכישורים שלו והתרומה שלו לתוצאות של החברה, ובהתבסס על קבוצת ההשוואה שנקבעה; (ב) התגמול יכול שיהיה מורכב ממספר רכיבים עיקריים: שכר קבוע, מענק שנתי מותנה ביצועים, מענק מובטח, מענק הוני, מענקים מיוחדים וכן עלויות שיפוי וביטוח; (ג) נקבעו יחסים מינימאליים בין הרכיבים הקבועים בתנאי ההעסקה לבין סך תנאי ההעסקה; (ד) נקבעו הוראות לעניין הרכב המענק השנתי אשר מורכב מרכיב מבוסס מדידה וכן מרכיב של שיקול דעת המאפשר תוספת של עד 20% מהסכום הנורמטיבי של המענק; (ה) נקבעו הוראות לעניין אפשרות לתשלום של מענקים מיוחדים, שאינם קשורים למענקים השנתיים, וזאת עבור ביצועים יוצאים מן הכלל בפרויקטים ייחודיים; (ו) נקבעו הוראות לעניין מענק הוני, שנועד לעודד המשך עבודת נושאי המשרה וליצור זהות אינטרסים עם החברה; (ז) נקבעו הוראות לעניין ביטוח ושיפוי לנושאי משרה ודירקטורים; (ח) המדיניות כוללת הוראות לעניין אופן הפריסה והדחיה של המענק השנתי וכן הוראות לעניין השבה לחברה של סכומים ששולמו כמענקים שנתיים; (ט) מדיניות התגמול כוללת מגבלת עלות העסקה מקסימלית של נושאי משרה ובעלי תפקיד מרכזי בחברה; (י) נקבעו הוראות לעניין סיום תנאי העסקה, הכוללות התייחסות לרכיבים הבאים: (1) פיצויים- שיהיו בשיעור מקסימאלי של עד 200% (100% מעבר למתחייב על פי דין), בכפוף להשלמת ותק ותנאים נוספים (2) תקופת הודעה מוקדמת שלא תעלה על 6 חודשים (3) מענק הסתגלות של עד 6 משכורות ו- (4) תגמול עבור התחייבות לאי תחרות.

פרטים לגבי המענקים השנתיים: תוכנית המענקים השנתיים מותני הביצועים תתחשב במצב הפיננסי של החברה. בהתאם, תשלום המענק השנתי יותנה בהתקיימותם של תנאי הסף המפורטים במדיניות התגמול. כמו כן, על מנת למנוע נטילת סיכונים קצרי טווח, הוגבל היקף המענקים מותני התוצאות, לפי מכפלה של משכורות. בנוסף נקבע, כי המענק השנתי מותנה הביצועים יתבסס, בין היתר, על מדידת ארוכת טווח. לשם כך נקבע במדיניות התגמול, כי המדידה בחלק מהפרמטרים, כפי שייקבע מראש, תיערך הן בגין שנת המענק השוטפת (50%) והן בגין השנתיים שקדמו לה (30% שנה קודמת ו-20% השנה שלפניה).

בנוסף, המדיניות כוללת הוראות גם לעניין תגמול הדירקטורים בחברה וכן תגמול עובדים בחברה שאינם נושאי משרה או בעלי תפקיד מרכזי.

במסגרת מדיניות התגמול נקבעה הוראה, לפיה ככלל החברה תכבד הסכמים ותנאי העסקה קיימים, אפילו במקום שבו הם סוטים ממדיניות התגמול, אלא אם כן נקבעה הוראה מפורשת שונה במדיניות התגמול.

לאור ניסיון צבור עם יישום מדיניות התגמול של הגופים המוסדיים, במהלך שנת 2023 אישרו ועדת התגמול של הגופים המוסדיים והדירקטוריונים של הגופים המוסדיים עדכונים למדיניות התגמול של הגופים המוסדיים. מדיניות התגמול המעודכנת של הגופים המוסדיים מפורסמת באתר האינטרנט של הראל.

באור 35 - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ב. תגמולים והטבות לאנשי מפתח ניהוליים (לרבות דירקטורים) (המשך)

3. תנאי העסקה של בעלי השליטה

במסגרת האסיפה הכללית של הראל השקעות אשר התקיימה ביום 30 בנובמבר 2023, אושרו מחדש תנאי העסקתם של בעלי השליטה בהראל השקעות. לאישורה של האסיפה קדמו אישורים בועדת התגמול ובדירקטוריון הראל השקעות ביום 23 באוקטובר 2023 וביום 25 באוקטובר 2023, בהתאמה. במסגרת האישור מחדש, לא בוצע כל שינוי בתנאי העסקתם של בעלי השליטה. תנאי ההעסקה שאושרו תואמים את מדיניות התגמול של הראל השקעות. הוראות הסכמי ההעסקה החדשים של בעלי השליטה בתוקף החל מיום 1 בדצמבר 2023, לתקופה בלתי קצובה. על אף האמור, הצדדים רשאים לסיים את ההסכם בכל עת, בהודעה מוקדמת של 30 יום מראש.

בהתאם לדין הקיים במועד דוח זה, יהא צורך באישור מחדש של ההתקשרות עם מר יאיר המבורגר, מר גדעון המבורגר ומר יואב מנור בחלוף שלוש שנים ממועד תחילת ההתקשרות (1 בדצמבר 2023), וזאת בשל היותם בעלי שליטה בחברה, למעט ככל וישונה הדין ו/או מר יאיר המבורגר, מר גדעון המבורגר ומר יואב מנור לא ימנו על בעלי השליטה בחברה.

א. תנאי העסקה של מר יאיר המבורגר:

מר יאיר המבורגר עומד בראש קבוצת הראל ביטוח ופיננסים, מאז היווסדה. מר יאיר המבורגר מכהן כיו"ר דירקטוריון החברה, מיום היווסדה וכדירקטור בהראל ביטוח. בנוסף, מכהן מר יאיר המבורגר בתפקידים הבאים בקבוצת הראל: חבר בדירקטוריון Interasco Societe Anonyme General Insurance Company S.A.G.I (חברת ביטוח בעלת רישיון מבטח ביוון שעוסקת בעיקר בתחומי הביטוח האלמנטרי והבריאות); חבר בדירקטוריון Turk Nippon Sigorta S.A (חברת ביטוח בעלת רישיון מבטח בטורקיה שעוסקת בעיקר בתחום הביטוח האלמנטרי, לרבות ביטוח אלמנטרי עסקי); יו"ר דירקטוריון הראל הנפקות; חבר דירקטוריון הראל פיננסים אחזקות בע"מ; חבר דירקטוריון הראל קרנות נאמנות בע"מ; חבר בועדת השקעות שאינן תלויות תשואה (נוסטר) של הגופים המוסדיים בקבוצה ודירקטור בחברות נוספות בקבוצה. מר יאיר המבורגר מכהן בחברה ובחברות הבנות שלה במשרה מלאה, ואינו עוסק בתפקידים עסקיים אחרים מעבר לתפקידיו בקבוצת הראל.

שכרו של מר יאיר המבורגר: בגין כהונתו של מר יאיר המבורגר בחברה, הוא זכאי, על פי תנאי העסקתו שאושרו באסיפה הכללית של החברה ביום 30 בנובמבר 2023, למשכורת חודשית בסך של כ- 160,000 ש"ח (סך של 170,450 ש"ח נכון למועד הדוח). המשכורת החודשית צמודה למדד המחירים לצרכן ומעודכנת בהתאם לגובה עליית המדד אחת לשנה בגין שכר ינואר בכל שנה. ההצמדה למדד מתאפשרת בכפוף למגבלות חוק תגמול נושאי משרה. השכר הנוכחי אינו משקף את מלוא עליית המדד כתוצאה ממגבלות חוק תגמול נושאי משרה.

תנאים נלווים: מר יאיר המבורגר זכאי על חשבון החברה לרכב בעלות של עד 650,000 ש"ח, צמוד למדד דצמבר 2011 (סך של 747,136 ש"ח נכון ליום 31 בדצמבר 2023). ככל שיבחר לרכוש רכב בעלות גבוהה יותר, יישא מר יאיר המבורגר ביתרת העלות. מר יאיר המבורגר אינו זכאי לגילום מלא של עלות החזקת רכבו. החברה מפרישה בגין המשכורת החודשית הפרשות סוציאליות כמקובל לתגמולים, פיצויים ואובדן כושר עבודה או משלמת, בהתאם לבחירתו, את שווי הפרשות הסוציאליות כאמור. כמו כן, מר יאיר המבורגר זכאי להפרשות לקרן השתלמות בגין המשכורת (7.5% מהמשכורת על חשבון המעסיק ו- 2.5% על חשבון העובד). מר יאיר המבורגר זכאי ל-13 ימי הבראה בשנה. מר יאיר המבורגר זכאי לחופשה בת 22 ימי עבודה בשנה. ימי חופשה שלא נוצלו, לרבות בגין תקופת העסקתו של מר יאיר המבורגר החל ממועד העסקתו בחברה, ייצברו וייפדו בתום העסקתו בחברה. מר יאיר המבורגר זכאי ל 30 ימי מחלה בשנה, וכן יהיה זכאי לצבור ימים אלו, אולם הוא לא יהיה זכאי לפדותם במועד סיום העסקתו בחברה. מר יאיר המבורגר אינו זכאי להשתתף בתוכניות להענקת אופציות על ידי החברה. בנוסף, מובהר, כי מר יאיר המבורגר אינו זכאי לתגמול נוסף בגין כהונתו כדירקטור בחברות הקבוצה. מר יאיר המבורגר זכאי לכתב שיפוי, אשר הוענק לו לראשונה במסגרת החלטות החברה כפי שאושרו על ידי האסיפה הכללית של החברה בחודש יולי שנת 2006 וכפי יתר נושאי המשרה בחברה, והוא כלול בביטוח נושאי המשרה ודירקטורים אשר החברה עורכת, בתנאים זהים ליתר הדירקטורים ונושאי המשרה של החברה.

מענק שנתי: מר יאיר המבורגר אינו זכאי למענק שנתי.

באור 35 - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ב. תגמולים והטבות לאנשי מפתח ניהוליים (לרבות דירקטורים) (המשך)

3. תנאי העסקה של בעלי השליטה (המשך)

א. תנאי העסקה של מר יאיר המבורגר: (המשך)

תנאי סיום העסקה: עם סיום יחסי עובד-מעביד מכל סיבה שהיא, יהא מר יאיר המבורגר זכאי לפיצויים בגובה הפיצויים המגיעים על פי דין במקרה של פיטורים, בניכוי הסכומים שנצברו לטובת מר יאיר המבורגר בגין פיצויי פיטורים בקופות הגמל/ביטוח המנהלים וכן תועבר למר יאיר המבורגר הבעלות בקופות הגמל/ביטוח המנהלים אשר בהן נעשו ההפרשות כאמור לזכותו (להלן: "פיצויי פרישה"). מר יאיר המבורגר זכאי במועד סיום העסקתו בחברה לכפל פיצויי פרישה, דהיינו פיצויים בשיעור של 100% נוספים (מעבר לפיצויים המחויבים על פי דין). בהתאם להוראות מדיניות התגמול של הגופים המוסדיים בקבוצה, תבוצע פרישה של חלק מהפיצויים הנוספים (מעבר ל-100%) (להלן: "מענק הפרישה"), אשר יצברו בגין תקופת העסקה שלאחר 31 בדצמבר 2016, בהתאם להוראות מדיניות התגמול של הגופים המוסדיים בקבוצה, כאשר הפרישה תעשה כדלקמן: שליש מהסכום שנדחה ישולם 12 חודשים מתום השנה שבה יפרוש מר יאיר המבורגר; שליש מהסכום שנדחה ישולם 24 חודשים מתום השנה שבה יפרוש מר יאיר המבורגר; שליש מהסכום שנדחה ישולם 42 חודשים מתום השנה שבה יפרוש מר יאיר המבורגר. סכומים שנדחו ישולמו במועדים הקבועים לעיל, בכפוף להתקיימות התנאים המצטברים הבאים: (1) לא התגלו טעויות בחישוב סכום המענק וכן לא התגלה שהמענק ניתן בהתבסס על רמת סיכון שבדיעבד התברר שלא שיקפה באופן מהותי את החשיפה בפועל של הגוף המוסדי או של כספי העמיתים; (2) בהתאם לדוחות הכספיים האחרונים שפורסמו לפני מועד התשלום, הראל ביטוח עומדת בדרישות ההון החלות עליה; (3) הראל ביטוח הציגה רווח כולל בדוחות הכספיים האחרונים שפרסמה (רבעוני או שנתי) בטרם מועד התשלום. אם לא התקיים איזה מבין שני התנאים האחרונים האמורים, יידחה התשלום עד המועד בו יתקיימו שני התנאים כאמור. מובהר, כי תקופת ההודעה המוקדמת תהא 30 יום בלבד. מר יאיר המבורגר לא יהיה זכאי לתקופת הסתגלות או לדמי הסתגלות כלשהם.

התחייבות לאי תחרות: מר יאיר המבורגר התחייב לאי תחרות בחברה ובעסקי החברה, לרבות באמצעות העסקה או מתן שירותים לתאגיד המתחרה בעסקי החברה, וזאת לתקופה בת 36 חודשים, מתום העסקתו בחברה.

ב. תנאי העסקה של מר גדעון המבורגר:

מר גדעון המבורגר מכהן בקבוצת הראל בתפקידים בכירים מאז היווסדה. מר גדעון המבורגר מכהן כיום בקבוצת הראל בתפקידים העיקריים הבאים: חבר בדירקטוריון הראל השקעות ונשיא הראל; חבר בדירקטוריון Interasco Societe Anonyme (חברת ביטוח בעלת רישיון מבטח ביוון שעוסקת בעיקר בתחומי הביטוח האלמנטרי והבריאות); חבר דירקטוריון הראל פיננסיים אחזקות בע"מ; חבר דירקטוריון הראל הנפקות. בנוסף, מר גדעון המבורגר עוסק בנושאי ביטוח משנה, וזאת הן עבור החברה והן עבור חברות הביטוח האחרות בקבוצה. מר גדעון המבורגר מכהן בהראל השקעות ובחברות הבנות שלה במשרה מלאה, ואינו עוסק בתפקידים עסקיים אחרים מעבר לתפקידיו בקבוצת הראל.

שכרו של מר גדעון המבורגר: בגין כהונתו של מר גדעון המבורגר בקבוצה, הוא זכאי, על פי תנאי העסקתו שאושרו באסיפה הכללית של הראל השקעות ביום 30 בנובמבר 2023, למשכורת חודשית בסך של 127,000 ש"ח (סך של 136,909 ש"ח נכון למועד הדוח). המשכורת החודשית צמודה למדד המחירים לצרכן ומעודכנת בהתאם לגובה עליית המדד מידי שנה בגין שכר ינואר בכל שנה. ההצמדה למדד מתאפשרת בכפוף למגבלות חוק תגמול נושאי משרה.

תנאים נלווים: מר גדעון המבורגר זכאי על חשבון החברה לרכב בעלות של עד 650,000 ש"ח, צמוד למדד דצמבר 2011 (סך של 747,136 ש"ח נכון ליום 31 בדצמבר 2023). ככל שיבחר לרכוש רכב בעלות גבוהה יותר, יישא מר גדעון המבורגר ביתרת העלות. מר גדעון המבורגר אינו זכאי לגילום מלא של עלות החזקת רכבו. החברה מפרישה בגין המשכורת החודשית הפרשות סוציאליות כמקובל לתגמולים, פיצויים ואובדן כושר עבודה או משלמת, בהתאם לבחירתו, את שווי ההפרשות הסוציאליות כאמור. כמו כן, מר גדעון המבורגר זכאי להפרשות לקרן השתלמות בגין המשכורת (7.5% מהמשכורת על חשבון המעסיק ו-2.5% על חשבון העובד). מר גדעון המבורגר זכאי ל-13 ימי הבראה בשנה. מר גדעון המבורגר זכאי לחופשה בת 22 ימי עבודה בשנה. ימי חופשה שלא נוצלו, לרבות בגין תקופת העסקתו של מר גדעון המבורגר החל ממועד העסקתו בחברה, ייצברו וייפדו בתום העסקתו בחברה. מר גדעון המבורגר זכאי ל-30 ימי מחלה בשנה, וכן יהיה זכאי לצבור ימים אלו, אולם הוא לא יהיה זכאי לפדותם במועד סיום העסקתו בחברה. מר גדעון המבורגר אינו זכאי להשתתף בתוכניות להענקת אופציות על ידי החברה. בנוסף, מובהר, כי מר גדעון המבורגר אינו זכאי לתגמול נוסף בגין כהונתו כדירקטור בחברות הקבוצה. למר גדעון המבורגר הוענק כתב שיפוי, במסגרת החלטות החברה כפי שאושרו על ידי האסיפה הכללית של החברה בחודש יולי שנת 2006 והוא כלול בביטוח נושאי המשרה דירקטורים אשר החברה עורכת, בתנאים זהים ליתר הדירקטורים ונושאי המשרה של החברה.

המענק השנתי: מר גדעון המבורגר אינו זכאי למענק שנתי.

באור 35 - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ב. תגמולים והטבות לאנשי מפתח ניהוליים (לרבות דירקטורים) (המשך)

3. תנאי העסקה של בעלי השליטה (המשך)

ב. תנאי העסקה של מר גדעון המבורגר: (המשך)

תנאי סיום העסקה: עם סיום יחסי עובד-מעביד מכל סיבה שהיא, יהא מר גדעון המבורגר זכאי לפיצויים גבוהה הפיצויים המגיעים על פי דין במקרה של פיטורים, בניכוי הסכומים שנצברו לטובת מר גדעון המבורגר בגין פיצויי פיטורים בקופות הגמל/ביטוח המנהלים וכן תועבר למר גדעון המבורגר הבעלות בקופות הגמל/ביטוח המנהלים אשר בהן נעשו הפרשות כאמור לזכותו (להלן: "פיצויי פרישה"). מר גדעון המבורגר זכאי במועד סיום העסקתו בחברה לכפל פיצויי פרישה, דהיינו פיצויים בשיעור של 100% נוספים (מעבר לפיצויים המחויבים על פי דין). בהתאם להוראות מדיניות התגמול של הגופים המוסדיים בקבוצה, תבוצע פרישה של חלק מהפיצויים הנוספים (מעבר ל-100%) (להלן: "מענק הפרישה"), אשר יצברו בתקופת העסקה שלאחר 31 בדצמבר 2016, בהתאם להוראות מדיניות התגמול המעודכנת של הגופים המוסדיים בקבוצה, כאשר הפרישה תיעשה כדלקמן: שליש מהסכום שנדחה ישולם 12 חודשים מתום השנה שבה יפרוש מר גדעון המבורגר; שליש מהסכום שנדחה ישולם 24 חודשים מתום השנה שבה יפרוש מר גדעון המבורגר; שליש מהסכום שנדחה ישולם 42 חודשים מתום השנה שבה יפרוש מר גדעון המבורגר. סכומים שנדחו ישולמו במועדים הקבועים לעיל, בכפוף להתקיימות התנאים המצטברים הבאים: (1) לא התגלו טעויות בחישוב סכום המענק וכן לא התגלה שהמענק ניתן בהתבסס על רמת סיכון שבדיעבד התברר שלא שיקפה באופן מהותי את החשיפה בפועל של הגוף המוסדי או של כספי העמיתים; (2) בהתאם לדוחות הכספיים האחרונים שפורסמו לפני מועד התשלום, הראל ביטוח עומדת בדרישות ההון החלות עליה; (3) הראל ביטוח הציגה רווח כולל בדוחות הכספיים האחרונים שפרסמה (רבעוני או שנתי) בטרם מועד התשלום. לא התקיים איוה מבין שני התנאים האחרונים האמורים, יידחה התשלום עד המועד בו יתקיימו שני התנאים כאמור. מובהר, כי כאמור לעיל תקופת ההודעה המוקדמת תהא 30 יום בלבד. מר גדעון המבורגר לא יהיה זכאי לתקופת הסתגלות או לדמי הסתגלות כלשהם.

התחייבות לאי תחרות: מר גדעון המבורגר התחייב לאי תחרות בחברה ובעסקי החברה, לרבות באמצעות העסקה או מתן שירותים לתאגיד המתחרה בעסקי החברה, וזאת לתקופה בת 36 חודשים, מתום העסקתו בחברה.

ג. תנאי העסקה של מר יואב מנור:

מר יואב מנור מכהן בתפקידים בכירים בקבוצת הראל מאז היווסדה. מר יואב מנור מכהן בתפקידים הבאים בקבוצת הראל: יו"ר פעיל של דירקטוריון הראל המשמר מחשבים בע"מ; חבר בדירקטוריון החברה; חבר בדירקטוריון הראל השקעות; חבר דירקטוריון הראל פיננסים אחזקות בע"מ; חבר דירקטוריון הראל הנפקות ודירקטור בחברות נוספות בקבוצה. מר יואב מנור מכהן בחברות קבוצת הראל במשרה מלאה, ואינו עוסק בתפקידים עסקיים אחרים מעבר לתפקידיו בקבוצת הראל.

שכרו של מר יואב מנור: בגין כהונתו של מר יואב מנור בקבוצה, הוא זכאי, על פי תנאי העסקתו שאושרו באסיפה הכללית של הראל השקעות מיום 30 בנובמבר 2023, למשכורת חודשית בסך של כ-127,000 ש"ח (סך של 136,909 ש"ח נכון למועד הדוח). המשכורת החודשית צמודה למדד המחירים לצרכן ומעודכנת בהתאם לגובה עליית המדד מידי שנה בגין שכר ינואר בכל שנה. ההצמדה למדד מתאפשרת בכפוף למגבלות חוק תגמול נושאי משרה.

תנאים נלווים: מר יואב מנור זכאי על חשבון החברה לרכב בעלות של עד 650,000 ש"ח, צמוד למדד דצמבר 2011 (סך של 747,136 ש"ח נכון ליום 31 בדצמבר 2023). ככל שיבחר לרכוש רכב בעלות גבוהה יותר, יישא מר יואב מנור ביתרת העלות. מר יואב מנור אינו זכאי לגילום מלא של עלות החזקת רכבו. החברה מפרישה בגין המשכורת החודשית הפרשות סוציאליות כמקובל לתגמולים, פיצויים ואובדן כושר עבודה או משלמת, בהתאם לבחירתו, את שווי הפרשות הסוציאליות כאמור. כמו כן, מר יואב מנור זכאי להפרשות לקרן השתלמות בגין המשכורת (7.5% מהמשכורת על חשבון המעסיק ו-2.5% על חשבון העובד). מר יואב מנור זכאי ל-13 ימי הבראה בשנה. מר יואב מנור זכאי לחופשה בת 22 ימי עבודה בשנה. ימי חופשה שלא נוצלו, לרבות בגין תקופת העסקתו של מר יואב מנור החל ממועד העסקתו בחברה, ייצברו וייפדו בתום העסקתו בחברה. מר יואב מנור זכאי ל-30 ימי מחלה בשנה, וכן יהיה זכאי לצבור ימים אלו, אולם הוא לא יהיה זכאי לפדותם במועד סיום העסקתו בחברה. מר יואב מנור לא יהיה זכאי להשתתף בתוכניות להענקת אופציות על ידי החברה. בנוסף, מובהר, כי מר יואב מנור לא יהא זכאי לתגמול נוסף בגין כהונתו כדירקטור בחברות הקבוצה. למר יואב מנור הוענק כתב שיפוי, במסגרת החלטות החברה כפי שאושרו על ידי האסיפה הכללית של החברה בחודש יולי שנת 2006 והוא כלול בביטוח נושאי המשרה ודירקטורים אשר החברה עורכת, בתנאים זהים ליתר הדירקטורים ונושאי המשרה של החברה.

המענק השנתי: מר יואב מנור אינו זכאי למענק השנתי.

באור 35 - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ב. תגמולים והטבות לאנשי מפתח ניהוליים (לרבות דירקטורים) (המשך)

3. תנאי העסקה של בעלי השליטה (המשך)

ג. תנאי העסקה של מר יואב מנור: (המשך)

תנאי סיום העסקה: עם סיום יחסי עובד-מעביד מכל סיבה שהיא, יהא מר יואב מנור זכאי לפיצויים בגובה הפיצויים המגיעים על פי דין במקרה של פיטורים, בניכוי הסכומים שנצברו לטובת מר יואב מנור בגין פיצויי פיטורים בקופות הגמל/ביטוח המנהלים וכן תועבר למר יואב מנור הבעלות בקופות הגמל/ביטוח המנהלים אשר בהן נעשו ההפרשות כאמור לזכותו (להלן: "פיצויי פרישה"). מר יואב מנור זכאי במועד סיום העסקתו בחברה לכלל פיצויי פרישה, דהיינו פיצויים בשיעור של 100% נוספים (מעבר לפיצויים המחויבים על פי דין). בהתאם להוראות מדיניות התגמול של הגופים המוסדיים בקבוצה, תבוצע פרישה של חלק מהפיצויים הנוספים (מעבר ל-100%) (להלן: "מענק הפרישה"), אשר יצברו בתקופת העסקה שלאחר 31 בדצמבר 2016, בהתאם להוראות מדיניות התגמול המעודכנת של הגופים המוסדיים בקבוצה, כאשר הפרישה תיעשה כדלקמן: שליש מהסכום שנדחה ישולם 12 חודשים מתום השנה שבה יפרוש מר יואב מנור; שליש מהסכום שנדחה ישולם 24 חודשים מתום השנה שבה יפרוש מר יואב מנור; שליש מהסכום שנדחה ישולם 42 חודשים מתום השנה שבה יפרוש מר יואב מנור. סכומים שנדחו ישולמו במועדים הקבועים לעיל, בכפוף להתקיימות התנאים המצטברים הבאים: (1) לא התגלו טעויות בחישוב סכום המענק וכן לא התגלה שהמענק ניתן בהתבסס על רמת סיכון שבדיעבד התברר שלא שיקפה באופן מהותי את החשיפה בפועל של הגוף המוסדי או של כספי העמיתים; (2) בהתאם לדוחות הכספיים האחרונים שפורסמו לפני מועד התשלום, הראל ביטוח עומדת בדרישות ההון החלות עליה; (3) הראל ביטוח הציגה רווח כולל בדוחות הכספיים האחרונים שפרסמה (רבעוני או שנתי) בטרם מועד התשלום. לא התקיים איזה מבין שני התנאים האחרונים האמורים, יידחה התשלום עד המועד בו יתקיימו שני התנאים כאמור. מובהר, כי כאמור לעיל תקופת ההודעה המוקדמת תהא 30 יום בלבד. מר יואב מנור לא יהיה זכאי לתקופת הסתגלות או לדמי הסתגלות כלשהם.

התחייבות לאי תחרות: מר יואב מנור התחייב לאי תחרות בחברה ובעסקי החברה, לרבות באמצעות העסקה או מתן שירותים לתאגיד המתחרה בעסקי החברה, וזאת לתקופה בת 36 חודשים, מתום העסקתו בחברה.

4. תנאי העסקה של מר מישל סיבוני אשר כיהן כמנכ"ל הראל השקעות ויו"ר החברה עד ליום 31 בינואר 2024:

במהלך תקופת הדוח, מר מישל סיבוני כיהן כמנכ"ל הראל השקעות ויו"ר דירקטוריון החברה. ביום 31 בינואר 2024 מר סיבוני סיים את תפקידו כאמור וזאת לאחר למעלה מ-30 שנות עבודה בקבוצת הראל. בהתאם להסכמה עם מר סיבוני, תקופת ההודעה המוקדמת החלה ביום 1 בפברואר 2024.

בחודש דצמבר 2023 אישרו ועדת התגמול ודירקטוריונים של החברה ושל הראל השקעות, את כלל התשלומים אשר ישולמו למר סיבוני לאחר סיום כהונתו בפועל כמנכ"ל הראל השקעות בסוף חודש ינואר 2024.

מר סיבוני, ממשך לכהן כדירקטור בחברה וכיו"ר דירקטוריון המצפן - שותפים לדרך בע"מ, חברה בת של הראל השקעות העוסקת באשראי לעסקים בינוניים, וכן מר סיבוני מונה לכהן כדירקטור בהראל השקעות החל מיום 5 בפברואר 2024 ביום 5 בפברואר 2024, האסיפה הכללית של הראל השקעות אישרה עדכון לתנאי סיום כהונתו של מר סיבוני במסגרתו הוארכה תקופת ההודעה המוקדמת לתשעה חודשים (חלף ששה חודשים שהיו קבועים בהסכם העסקתו של מר סיבוני). ביתר תנאי סיום כהונה של מר סיבוני (המפורטים להלן) לא חל כל שינוי.

בנוסף, מר סיבוני זכאי לגמול דירקטורים עבור כהונתו כדירקטור בחברה ובהראל השקעות, וזאת החל ממועד סיום העסקתו כמנכ"ל החברה בפועל (1 בפברואר 2024).

בחודשים מאי-יוני 2021, תנאי העסקתו של מר סיבוני אושרו על ידי האורגנים הרלוונטיים של החברה ושל הראל השקעות, וזאת עבור כהונתו בתקופה שתחילתה ביום 1 ביולי 2021. האישור כאמור בוצע לאור השינוי הארגוני בתפקידו בקבוצה דאז, אשר במסגרתו מר סיבוני סיים את כהונתו כמנכ"ל החברה בסוף חודש יוני 2021 ומונה כיו"ר דירקטוריון החברה החל מיום 1 ביולי 2021 (זאת במקביל להמשך כהונתו כמנכ"ל הראל השקעות). תנאי העסקה באותו מועד אושרו ללא שינוי מתנאי העסקה הקיימים שהיו למר סיבוני, עובר לשינוי הארגוני כאמור.

להלן פירוט תנאי העסקה של מר מישל סיבוני:

תקופת העסקה: הוראות הסכם העסקה חלות לתקופה בלתי קצובה. תקופת הודעה מוקדמת של תשעה חודשים. מובהר, כי הארכת תקופת ההודעה המוקדמת לתשעה חודשים (חלף ששה חודשים), אושרה על ידי האורגנים הרלוונטיים של החברה ושל הראל השקעות, לרבות ע"י האסיפה הכללית של הראל השקעות שהתקיימה ביום 5 בפברואר 2024.

שכר שוטף: משכורתו החודשית של מר מישל סיבוני עומדת על סך של כ-248 אלפי ש"ח.

באור 35 - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ב. תגמולים והטבות לאנשי מפתח ניהוליים (לרבות דירקטורים) (המשך)

4. תנאי העסקה של מר מישל סיבוני אשר כיהן כמנכ"ל הראל השקעות ויו"ר החברה עד ליום 31 בינואר 2024: (המשך)

תנאים נלווים: מר מישל סיבוני זכאי להחזר הוצאות סבירות שיוצאו על ידו במסגרת מילוי תפקידו, לרבות החזקת טלפון / טלפון סלולרי, דמי חבר לאגודות מקצועיות, מנוי לעיתונים וספרות מקצועית, ביטוח אחריות מקצועית, בדיקות סקר תקופתיות, פוליסת ביטוח בריאות / שיניים קבוצתית לעובדי קבוצת הראל, פוליסת ריסק קבוצתית לבכירים בקבוצת הראל, פוליסת אובדן כושר עבודה קבוצתית לעובדים בקבוצת הראל, השתתפות בהשתלמויות ונסיעות תמרוץ לסוכנים (כולל בן/ת זוג), פעילויות רווחה כמקובל בקבוצת הראל (כגון: שי לחג, נופש, ארוחות, ימי גיבוש וכיוצ"ב), רכישת מוצרי ביטוח של קבוצת הראל בתנאים הניתנים לעובדי הקבוצה, רכישת מוצרים פיננסיים של הראל פיננסיים בתנאים הניתנים לעובדי הקבוצה.

מר מישל סיבוני יהיה רשאי, בכל עת, לקבל מהראל ביטוח רכב לשימוש, כמקובל לגבי מנכ"ל החברה. במקרה שיבחר לקבל רכב כאמור לשימוש, שווי הרכב ייזקף במסגרת המשכורת השוטפת ויהווה חלק מהבסיס להפרשות לפי הוראות הסכם ההעסקה.

החברה תפריש בגין המשכורת הפרשות סוציאליות כמקובל לתגמולים, פיצויים ואובדן כושר עבודה. כמו כן, מר מישל סיבוני זכאי להפרשות לקרן השתלמות בגין המשכורת (7.5% מהמשכורת על חשבון המעסיק ו-2.5% על חשבון העובד).

מר מישל סיבוני זכאי ל-10 ימי הבראה בשנה בהתאם לתעריף המתפרסם על ידי לשכת התיאום של הארגונים הכלכליים. מר מישל סיבוני זכאי לחופשה בת 35 ימי עבודה בשנה. מר מישל סיבוני זכאי ל-30 ימי מחלה בשנה, וכן יהיה זכאי לצבור ימים אלו עד לסך של 180 ימים, אולם הוא לא יהיה זכאי לפדותם במועד סיום העסקתו בחברה.

למר מישל סיבוני הוענק כתב שיפוי, במסגרת החלטות החברה כפי שאושרו על ידי האסיפה הכללית של הראל השקעות בחודש יולי שנת 2006 ובאסיפה הכללית שלהראל השקעות בחודש מרץ 2012.

סיום העסקה: מר מישל סיבוני יהיה זכאי לשכר עבור 8 חודשי הסתגלות.

מר מישל סיבוני יהיה זכאי לפיצויים בגובה 200% (100% מעל הפיצויים ע"פ דין) בגין התקופה שחלה ביום 1 באוגוסט 2009 ועד למועד עדכון הסכם ההעסקה (אוקטובר 2016). בגין התקופה מתחילת העסקתו בחברה ועד ליום 31 ביולי 2009 (מועד מינויו לתפקיד מנכ"ל הראל ביטוח) יהיה מר מישל סיבוני זכאי לפיצויי פיטורים בגובה 150%. מר מישל סיבוני התחייב לאי תחרות בתום העסקתו, וזאת לתקופה של 7 שנים מתום העסקתו בחברה, תמורת מענק אי תחרות בסכום של 5,000,000 ש"ח. בהתאם להתחייבות לאי תחרות מר מישל סיבוני התחייב, כי במהלך תקופת אי התחרות הוא לא ישמש כמנכ"ל של חברת ביטוח בישראל, בין כשכיר ובין כנותן שירותים וכן התחייב שלא לעשות שימוש בידע שנצבר ושייצבר לו בחברה בתחום ביטוחי הבריאות ובהתאם לכך הוא התחייב שלא לשמש כיועץ לחברות ביטוח בתחום ביטוחי בריאות.

בהתאם למדיניות התגמול של החברה, מר מישל סיבוני יהיה זכאי, יחד עם בני משפחתו, להמשיך ולהיכלל בפוליסות הביטוח הקבוצתיות של עובדי הראל, לאחר סיום ההעסקה, תוך תשלום הפרמיות, בהתאם לסכומים שיהיו מקובלים לגבי כלל עובדי הקבוצה.

זכויות העבר של מר מישל סיבוני, שנצברו והופרשו בעבר בדוחות הכספיים של החברה, בגין סכום הפיצויים המוגדלים שיגיעו למר מישל סיבוני עד למועד העדכון וכן דמי ההסתגלות, הופקדו בנאמנות לטובת מר מישל סיבוני בפוליסות חסכון, והם ישוחררו למר מישל סיבוני בהתקיים הזכאות לקבלת הכספים כאמור בסיום העסקתו בחברה. החברה הופטרה במועד ההפקדה מכל התחייבויותיה כלפי מר מישל סיבוני בקשר עם סכומים אלו, בהגיע מועד סיום העסקתו של מר מישל סיבוני.

אופציות: במסגרת תוכנית אופציות לנושאי משרה ועובדים בקבוצה אשר אושרה בחודש אוגוסט 2021, הוענקו למר מישל סיבוני 180,000 אופציות, הניתנות למימוש לעד 180,000 מניות רגילות של הראל השקעות בנות 0.1 ש"ח ע.ג. כל אחת, כפוף להתאמות, ללא תמורה במזומן. לפרטים נוספים, ראו באור 36.

באור 35 - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ב. תגמולים והטבות לאנשי מפתח ניהוליים (לרבות דירקטורים) (המשך)

5. תנאי העסקה של מר ניר כהן המכהן, נכון למועד פרסום דוח זה, כמנכ"ל החברה וכמנכ"ל הראל השקעות:

מר ניר כהן מכהן כמנכ"ל החברה החל מיום 1 ביולי 2021. טרם מינויו כמנכ"ל החברה, כיהן מר כהן כמנהל חטיבת המטה ומשנה למנכ"ל החברה.

החל מיום 1 בפברואר 2024, מר כהן מונה גם לתפקיד מנכ"ל הראל השקעות וזאת בנוסף להמשך כהונתו כמנכ"ל החברה. מר כהן הסכים לקחת על עצמו גם את תפקיד מנכ"ל הראל השקעות, וזאת ללא כל תמורה נוספת בגין כהונה נוספת זו¹. תנאי העסקתו של מר כהן בתפקידו כמנכ"ל החברה אושרו ע"י האורגנים הרלוונטיים של החברה טרם מינויו לתפקיד.

בנוסף, מר כהן מכהן גם כיו"ר הדירקטוריון של הגופים המוסדיים הבאים בקבוצת הראל: הראל פנסייה וגמל בע"מ וקרן החיסכון לצבא הקבע - חברה לניהול קופות גמל בע"מ וכן מכהן במספר חברות פרטיות נוספות בקבוצת הראל.

ביום 5 בפברואר 2024, אישרה האסיפה הכללית של הראל השקעות (לאחר שהתקבל קודם לכן אישור של ועדת התגמול ודירקטוריון הראל השקעות) את תנאי התגמול של מר כהן, ללא כל שינוי, וזאת עבור התקופה שתחילתה ביום 1 בפברואר 2024, בה יכהן גם כמנכ"ל הראל השקעות.

להלן פירוט תנאי ההעסקה של מר ניר כהן:

תקופת ההעסקה: הוראות הסכם ההעסקה חלות לתקופה בלתי קצובה. על אף האמור, כל אחד מהצדדים רשאי לסיים את ההסכם בכל עת, בהודעה מוקדמת של 9 חודשים מראש.

שכר שוטף: משכורתו החודשית של מר כהן עומדת על סך של כ- 222 אלפי ש"ח (צמוד למדד). משכורתו של מר כהן חושבה לפי עלות השכר המקסימלית שניתן לאשר, בהתאם להוראות חוק תגמול נושאי משרה, באופן שעלות השכר של מר כהן עומדת שווה ליחס של פי 35 מההוצאה השנתית החזויה בשל התגמול הנמוך ביותר, לפי עלות משרה מלאה, ששולם לעובד הראל ביטוח, בשנה הקלנדרית הקודמת לשנה שעברה מחושבת עלות ההעסקה החזויה של מר כהן. כל תוספת לשכרו של מר כהן, על פי תנאי העסקתו כאמור ובהתאם למגבלת עלות ההעסקה המקסימלית כאמור, תאושר על ידי ועדת התגמול ודירקטוריון החברה בלבד.

תנאים נלווים: מר ניר כהן זכאי להחזר הוצאות סבירות שיוצאו על ידו במסגרת מילוי תפקידו, לרבות החזקת טלפון/טלפון סלולרי, דמי חבר לאגודות מקצועיות, מנוי לעיתונים וספרות מקצועית, ביטוח אחריות מקצועית, בדיקות סקר תקופתיות, פוליסת ביטוח בריאות/שיניים קבוצתית לעובדי קבוצת הראל, פוליסת ריסק קבוצתית לבכירים בקבוצת הראל, פוליסת אובדן כושר עבודה קבוצתית לעובדים בקבוצת הראל, השתתפות בהשתלמויות ונסיעות תמרוץ לסוכנים (כולל בן/ת זוג), פעילויות רווחה כמקובל בקבוצת הראל (כגון: שי לחג, נופש, ארוחות, ימי גיבוש וכיוצא"ב), רכישת מוצרי ביטוח של קבוצת הראל בתנאים הניתנים לעובדי הקבוצה ורכישת מוצרים פיננסיים של קבוצת הראל פיננסיים בתנאים הניתנים לעובדי הקבוצה.

רכב: מר ניר כהן יהיה רשאי, בכל עת, לקבל מהחברה רכב לשימוש, כמקובל לגבי מנכ"ל החברה. במקרה שיבחר לקבל רכב כאמור לשימוש, שווי הרכב ייזקף במסגרת המשכורת השוטפת ויהווה חלק מהבסיס להפרשות לפי הוראות הסכם ההעסקה.

הפרשות סוציאליות: החברה תפריש בגין המשכורת הפרשות סוציאליות כמקובל לתגמולים, פיצויים ואובדן כושר עבודה. כמו כן, מר ניר כהן זכאי להפרשות לקרן השתלמות בגין המשכורת (7.5% מהמשכורת על חשבון המעסיק ו- 2.5% על חשבון העובד).

ימי הבראה: מר ניר כהן זכאי ל-10 ימי הבראה בשנה בהתאם לתעריף המתפרסם על ידי לשכת התיאום של הארגונים הכלכליים.

ימי חופשה ומחלה: מר ניר כהן זכאי לחופשה בת 30 ימי עבודה בשנה. מר ניר כהן זכאי ל- 30 ימי מחלה בשנה, וכן יהיה זכאי לצבור ימים אלו עד לסך של 180 ימים, אולם הוא לא יהיה זכאי לפדותם במועד סיום העסקתו בחברה.

שיפוי וביטוח: למר ניר כהן הוענק כתב שיפוי, במסגרת החלטות החברה כפי שאושרו על ידי האסיפה הכללית של החברה בחודש יולי שנת 2006 ובאסיפה הכללית של החברה בחודש מרץ 2012. כמו כן, מר כהן נכלל בפוליסה הקבוצתית לביטוח אחריות דירקטורים ונושאי משרה.

סיום העסקה: מר כהן יהיה זכאי לשכר עבור 3 חודשי הסתגלות וכן חודש נוסף בגין כל שנה בה יועסק כמנכ"ל הראל ביטוח. תקופת ההסתגלות לא תעלה על 5 חודשים. מובהר כי כל התשלום בגין הסתגלות מותנה בכך שההוצאה השנתית החזויה לחברה בגין ההסתגלות בשנות כהונתו כמנכ"ל תהא מותרת לתשלום בהתאם לעלות השנתית החזויה הכוללת של כלל רכיבי התגמול על פי הוראות חוק הגבלת שכר הבכירים. מר ניר כהן יהיה זכאי לפיצויים בגובה 150% (כולל השלמת ותק עד ליום 30.6.2021). החל מיום 1 ביולי 2021, גובה הפיצויים יעמוד על 100%. מר ניר כהן התחייב כי במהלך תקופה של שנתיים מסיום העסקתו בהראל ביטוח, לא ישמש כמנכ"ל חברת ביטוח, תמורת מענק בסכום של 5,000,000 ש"ח. בתקופה של 5 שנים החל מיום 1 בינואר 2023 קיימת להראל ביטוח הזכות ושיקול הדעת האם לממש או לא לממש את ההסדר הני"ל, במידה והמנכ"ל יעזוב מרצונו את החברה במהלך תקופה זו. בהתאם למדיניות התגמול של החברה, מר כהן יהיה זכאי, יחד עם בני משפחתו, להמשיך ולהיכלל בפוליסות הביטוח הקבוצתיות של עובדי הראל, לאחר סיום ההעסקה, תוך תשלום הפרמיות, בהתאם לסכומים שיהיו מקובלים לגבי כלל עובדי הקבוצה.

מענק הוני: במסגרת תוכנית אופציות לנושאי משרה ועובדים בקבוצה אשר אושרה בחודש אוגוסט 2021, הוענקו למר כהן 180,000 אופציות, הניתנות למימוש לעד 180,000 מניות רגילות של הראל השקעות בנות 0.1 ש"ח ע.נ. כל אחת, כפוף להתאמות, ללא תמורה במזומן. כמו כן, בחודש ספטמבר 2023 אישר דירקטוריון החברה הקצאה פרטית בסך של 180,000 אופציות למר ניר כהן, הניתנות למימוש לעד 180,000 מניות רגילות של הראל השקעות בנות 0.1 ש"ח ע.נ. כל אחת, כפוף להתאמות, ללא תמורה במזומן.

¹ בהתאם, לא ישתנה תגמולו של מר כהן אם מסיבה כלשהי, יחדל מר כהן מלכהן כמנכ"ל החברה וימשיך ככהונתו כמנכ"ל הראל ביטוח

באור 35 - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ב. תגמולים והטבות לאנשי מפתח ניהוליים (לרבות דירקטורים) (המשך)

6. תגמולים והטבות בגין העסקת אנשי מפתח ניהוליים (לרבות יושב ראש הדירקטוריון) כוללות:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
2021		2022		2023	
מיליוני ש"ח	מס' אנשים	מיליוני ש"ח	מס' אנשים	מיליוני ש"ח	מס' אנשים
49	25	51	27	49	23
11	20	10	21	7	21
2	19	9	21	9	21
<u>62</u>		<u>70</u>		<u>65</u>	
3	5	**3	**7	2	7

הטבות לעובדים לטווח קצר *
הטבות לאחר סיום העסקה
תשלומים מבוססי מניות
סה"כ עלות שכר יתרות לסוף השנה של הלוואות לאנשי מפתח ניהוליים

* הנתונים לעיל, כוללים אומדן שערכה החברה למענק שישולם לאנשי מפתח עליהם חלה מדיניות התגמול עבור שנת הדוח. החישוב הסופי של סכום המענקים, עבור שנת הדוח, ייערך בחודש אפריל, לאחר שיהיו בידי החברה הנתונים ההשוואתיים של חברות אחרות (תשואה על ההון, תשואת נוסטרו וכו'). לפיכך עשוי להיות פער בין האומדן לבין החישוב הסופי של סכום המענקים

** תיקון מספרי השוואה

7. תגמולים והטבות בגין אנשי מפתח ניהוליים אשר הינם דירקטורים שלא מועסקים בחברה:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
2021		2022		2023	
מיליוני ש"ח	מס' אנשים	מיליוני ש"ח	מס' אנשים	מיליוני ש"ח	מס' אנשים
3	8	4	9	3	8

שכר דירקטורים*

* מתייחס לשכר דירקטורים המתקבל ישירות מהחברה בלבד

8. החברה משתתפת (עבורה ועבור חברות הקבוצה) בביטוח דירקטורים ונושאי משרה הנרכש מהחברה

הסכום ששולם עבור החברה ועבור חברות הקבוצה:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2021	2022	2023
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
3	3	3

עבור ביטוח דירקטורים ונושאי משרה

באור 35 - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ג. יתרות עם בעלי עניין וצדדים קשורים

ליום 31 בדצמבר 2023		
בעל עניין* וצדדים קשורים אחרים	בעל שליטה (החברה האם)	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
		נכסים
160	-	חייבים ויתרות חובה
415	-	השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה
		השקעות פיננסיות אחרות
438	-	נכסי חוב שאינם סחירים
		התחייבויות
6	-	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה
46	-	התחייבויות בשל הטבות לעובדים, נטו
67	390	התחייבויות פיננסיות
21	25	זכאים ויתרות זכות

ליום 31 בדצמבר 2022		
בעל עניין* וצדדים קשורים אחרים	בעל שליטה (החברה האם)	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
		נכסים
165	-	חייבים ויתרות חובה
562	-	השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה
		השקעות פיננסיות אחרות
394	-	נכסי חוב שאינם סחירים
		התחייבויות
5	-	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה
43	-	התחייבויות בשל הטבות לעובדים, נטו
-	378	התחייבויות פיננסיות
68	900	זכאים ויתרות זכות

* יתרת נכסי חוב הגבוהה ביותר במשך השנה של בעלי עניין הסתכמה לסך של כ-1,035 מיליוני ש"ח (בשנת 2022 סך של כ-1,037 מיליוני ש"ח)

באור 35 - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ד. עסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים

בעל עניין וצדדים קשורים אחרים		החברה האם		
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2023				
20	22			פרמיות שהורווחו ברוטו
3	-			הכנסות מדמי ניהול
38	-			רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
4	-			תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, ברוטו
86	-			עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
85	101			הוצאות הנהלה וכלליות
-	28			הוצאות מימון, נטו
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2022				
19	20			פרמיות שהורווחו ברוטו
3	-			הכנסות מדמי ניהול
31	-			רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
3	-			תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, ברוטו
111	-			עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
97	98			הוצאות הנהלה וכלליות
-	33			הוצאות מימון, נטו
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2021				
18	16			פרמיות שהורווחו ברוטו
2	-			הכנסות מדמי ניהול
17	-			רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
2	-			תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, ברוטו
111	-			עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
88	85			הוצאות הנהלה וכלליות
-	22			הוצאות מימון, נטו

* נושאי משרה בחברה עשויים לרכוש, מידי פעם, חוזי ביטוח, חוזי השקעה או מוצרים פיננסיים אחרים שהונפקו על ידי הקבוצה וזאת בתנאי שוק ובמהלך העסקים הרגיל. ככל שעסקאות אלו נכללות בגדר "עסקאות זניחות" לא מובא לגביהן פירוט בדוחות הכספיים

באור 35 - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ה. התקשרויות עם בעלי שליטה ונושאי משרה

1. התקשרות עם אדריכל:

החברה התקשרה בחודש ינואר 2011 בהסכם (אשר תוקן בינואר 2016, בדצמבר 2017, בדצמבר 2018, בדצמבר 2019, בדצמבר 2020, בדצמבר 2021 ובדצמבר 2022) לקבלת שירותי אדריכלות מאת מר מיקי קורנהויזר, שהינו אחיה של אשתו של מר יאיר המבורגר, בעל השליטה ויו"ר דירקטוריון החברה (להלן: "ההסכם" ו/או "ההתקשרות"). במסגרת ההסכם, מעניק מר קורנהויזר שירותי אדריכלות שוטפים לחברה ולחברות בנות שלה בפרויקטים שונים של החברה.

ועדת הביקורת ודירקטוריון החברה אישרו תיקון להסכם, לפיו תקופת ההתקשרות בהסכם תוארך עד ליום 31 בדצמבר 2024, והתמורה החודשית בגין שירותי האדריכלות תישאר בסך של 28,000 ש"ח.

2. מענק בגין שנת 2023 לנושאי משרה:

בחודש אפריל 2024, לאחר תקופת הדוח, יובאו לאישור ועדות התגמול והדירקטוריונים של החברה ושל החברות הבנות שהינן גופים מוסדיים, מענקים לנושאי המשרה בחברה ובחברות הבנות שלה אשר נכללים בתוכנית התגמול. המענקים הכלולים בדוח זה, חושבו על בסיס נתונים בפועל וכן על בסיס אומדנים, המתייחסים בעיקר לנתונים השוואתיים לתוצאות הפעילות של חברות ביטוח אחרות הנכללות בקבוצת ההשוואה. התחשיב הסופי למענקים וכן אישורם, יבוצע עד תום אפריל 2024.

3. מענק בגין שנת 2022 לנושאי משרה:

בחודש אפריל 2023, אישרו ועדות התגמול והדירקטוריונים של החברה ושל החברות הבנות שהינן גופים מוסדיים מענקים לנושאי המשרה ובעלי התפקיד בחברה ובחברות הבנות הנכללים בתוכנית התגמול. המענקים חושבו על בסיס נתונים בפועל וכן על בסיס אומדנים, המתייחסים בעיקר לנתונים השוואתיים לתוצאות הפעילות של חברות ביטוח אחרות הנכללות בקבוצת ההשוואה.

4. ביטוח אחריות דירקטורים ונושאי משרה:

פוליסת ביטוח אחריות דירקטורים חלה על נושאי משרה ודירקטורים בהראל השקעות וביתר חברות בקבוצת הראל, המכהנים כיום וכן שיכחנו בחברות האמורות מעת לעת (לרבות נושאי משרה בקבוצת הראל הנחשבים לבעלי שליטה או קרוביהם).

ועדת התגמול והדירקטוריון אישרו, בהתאם להוראות מדיניות התגמול של החברה, את חידוש פוליסת אחריות דירקטורים ונושאי משרה החל מיום 31 באוקטובר 2023, למשך שנה, כך שסכום הביטוח יעמוד על 220 מיליוני דולר ארה"ב. עלות הפרמיה השנתית בגין הכיסוי כאמור וגובה ההשתתפות העצמית הינם בהתאם לתנאי השוק, ונקבעו בהתאם להצעות שקיבלה החברה ממבטחי משנה. העלות כאמור אינה מהותית לחברה.

5. התחייבות לשיפוי נושאי משרה ודירקטורים:

ביום 29 בינואר 2012 וביום 30 בינואר 2012 אישרו ועדת הביקורת של החברה וכן דירקטוריון החברה, בהתאמה, מתן כתבי שיפוי מתוקנים לנושאי משרה ודירקטורים בחברה, לרבות דירקטורים שהינם בעלי השליטה בחברה. ביום 5 במרץ 2012 אישרה האסיפה הכללית מתן כתבי השיפוי המתוקנים לדירקטורים ונושאי משרה בחברה, לרבות לבעלי השליטה. כתבי השיפוי המתוקנים, הינם ללא שינוי בגבול האחריות של החברה, אך כוללים אפשרות שיפוי בהתאם לשיפוי המותר, לפי חוק סמכויות אכיפה מנהלית. כתבי השיפוי יינתנו לנושאי משרה בחברה המכהנים כיום וכן שיכחנו בחברה מעת לעת (לרבות נושאי משרה בחברה הנחשבים לבעלי שליטה או קרוביהם וכן לרבות נושאי משרה שבעל השליטה בחברה עשוי להיחשב כבעל עניין אישי בהענקת כתבי השיפוי להם). יובהר, כי ההחלטה לאישור כתבי השיפוי המתוקנים, אינה מבטלת את כתבי השיפוי הקיימים, אלא רק באה להוסיף להם.

6. התקשרות בהסכם עם נכדו של בעל השליטה בחברה:

ביום 22 במאי 2023, ביום 29 במאי 2023 וביום 5 ביולי 2023 אישרו ועדות התגמול והדירקטוריונים של החברה ושל הראל השקעות וכן האסיפה הכללית של הראל השקעות, בהתאמה, את עדכון תנאי העסקתו של עידן טמיר, קרובו של מר יאיר המבורגר, מבעלי השליטה בחברה, המועסק בתפקיד פיתוח עסקי ושיווק בחברה. במסגרת ההתקשרות נקבע כי שכרו החודשי של מר טמיר יעמוד על 18 אלפי ש"ח ברוטו בחודש. החברה רשאית לעדכן את שכרו כאמור בשיעור של עד 5% מגובה השכר באותה שנה. בנוסף, כי מר טמיר זכאי לתנאים נלווים מקובלים בחברה, לרבות מענק שנתי, חופשה שנתית, תשלום נסיעות, דמי הבראה, קרן השתלמות, ביטוח בריאות, כרטיס טעינה לארוחות, זכאות לחניה וכן זכאות לטלפון נייד.

באור 35 - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

1. עסקאות נוספות

1.1. הסכמים למתן שירותים:

א. על-פי הסכם בין החברה האם לחלק מהחברות המוחזקות שלה, זכאית החברה האם לקבל דמי ניהול בשיעור של 0.5% מהפרמיה שגובות חברות הביטוח, דמי ניהול בשיעור של 3% מדמי הניהול שגובה החברה המנהלת של קופות הגמל ודמי ניהול בשיעור של 0.5% מדמי הגמולים שמתקבלים אצל קרן הפנסיה המקיפה שבניהולה של החברה המנהלת עד לתקרה של 50 מיליוני ש"ח, וזאת בתמורה לשירותי ניהול וייעוץ שמעניקה החברה האם לחברות כאמור בתחומי שיווק, פיננסים, תכנון עסקי, השתתפות בדירקטוריונים ותחומי ניהול נוספים. תוקף ההסכם מיום 1 בינואר 2009, והוא ניתן לביטול בתום כל שנה קלנדרית. בהתאם לתנאי ההסכם, דמי הניהול בשיעור שנתי של 0.5% מדמי הגמולים השנתיים לא משולמים בגין דמי גמולים שיתקבלו מצה"ל.

ב. ביום 23 במרץ 2016 וביום 22 במרץ 2016 אישרו הדירקטוריונים של החברה ושל הראל פנסיה, בהתאמה, את עדכון הסכם ההתקשרות שבין החברה להראל פנסיה לשירותי הניהול והתפעול שמעניקה החברה להראל פנסיה. בהתאם לעדכון ההתקשרות כאמור, דמי הניהול והתפעול יקבעו בהתבסס על הוצאות בפועל בהן עמדה החברה בגין השירותים כאמור. הסכם הניהול החדש כולל הקצאה של הוצאות ישירות והעמסה של הוצאות עקיפות בהתאם לשיעור מסוים מהיקף הנכסים המנוהלים. ההסכם יושם באופן רטרואקטיבי מחודש ינואר 2016. שינוי ההסכם כאמור מביא להקצאת הוצאות סבירה יותר עבור כל שנת התקשרות. יחד עם זאת, אין לשינוי ההסכם השפעה מהותית בטווח הארוך. ביום 1 בינואר 2023 נחתם הסכם מעודכן לפיו הראל פנסיה וגמל תישא בעלות בשיעור קבוע של 0.04% (שנתי) מנכסי העמיתים בקרנות הפנסיה החדשות שבניהולה בהתאם לשערוך שווי הנכסים הנ"ל בתום כל חודש קלנדרי. בחישוב נכסי העמיתים כאמור לא ילקח שווי נכסי עמיתים שלגביהם חל ההסדר הפנסיוני עם צה"ל, כל עוד הינם עמיתים פעילים במסגרת ההסדר כאמור וזכאים לדמי הניהול הקבועים בו. בנוסף, במסגרת ההסכם נקבע כי דמי הניהול ישולמו לחברה בארבעה תשלומים שנתיים שווים מתום כל שנה קלנדרית וישאו ריבית בהתאם לסעיף 3' לפקודת מס הכנסה.

ג. בחודש אפריל 2013 התקשרה החברה בהסכם עם בססח - החברה הישראלית לביטוח אשראי בע"מ (להלן: "בססח"), לפיו מעניקה החברה לבססח שירותים שונים ובכללם ייעוץ משפטי, שירותי back office, ניהול סיכונים, קשרי לקוחות ועוד. עבור שירותים אלו התחייבה בססח לשלם לחברה סך של 80,000 ש"ח לחודש. ההסכם הינו לתקופה של 5 שנים, כאשר לכל צד יש זכות לבטל את ההסכם בהודעה מראש בת 90 יום. בחודש אוגוסט 2016 אושרה תוספת להסכם זה כך שיכלול גם שירותי לוגיסטיקה, הכוללים בעיקר שירותים כגון: דואר, טיפול ברכבים, ליסינג וטלפוניה בגינם ישולמו לחברה 8,000 ש"ח נוספים לחודש. בחודש ינואר 2019 אושרה תוספת נוספת להסכם במסגרתה הוארך תוקפו של ההסכם לחמש שנים נוספות ונקבע כי: (1) החל מחודש נובמבר 2018 השירותים שיוענקו לבססח ע"י החברה לא יכללו עריכת פרוטוקולים, תיאום ישיבות דירקטוריון וועדותיו והפצת חומרי רקע לשיבות אלו; (2) התמורה החודשית הכוללת שתשולם על ידי בססח להראל עבור כלל השירותים המוענקים על ידה במסגרת ההסכם תהיה 80,000 ש"ח. בחודש מרץ 2019 אושרה תוספת נוספת להסכם, במסגרתה הוקצו לבססח על ידי החברה 75% משרה לניהול סיכונים. בהמשך לאמור, התמורה החודשית שתשולם על ידי בססח לחברה עבור כלל השירותים שיוענקו לה עודכנה לסך של 91,000 ש"ח.

ד. ביום 23 במרץ 2016 אישר דירקטוריון החברה התקשרות עם הראל פיננסים ובססח שהן חברות אחיות של החברה, לפיה תתקשר החברה עם בססח והראל פיננסים בהסכמי שכר דירה להשכרת שטחי משרד וחניות בבית המ.א.ה, נכס הנמצא בבעלות החברה.

ה. התקשרות למתן שירות סילוק תביעות

רוב הטיפול בתביעות בגין פוליסות אחריות מקצועית רפואית נעשה בעיקרו באמצעות חברת MCI, שהינה בשליטה מלאה של מדנס סוכנות לביטוח בע"מ (בה מחזיקה הראל השקעות כ-25%), וזאת לאור ידע וניסיון ייחודיים שיש לחברה זו בניהול וטיפול בתביעות בתחום הרשלנות הרפואית. החל מחודש דצמבר 2015, יישב חלק מתביעות האחריות המקצועית הרפואית בגין שנות חיתום מסוימות, נעשה על ידי חברה משותפת, וקטיס קליימס סרביס בע"מ (להלן: "וקטיס"), בבעלות הראל (5%) ומבטחי המשנה Swiss Re (75%) ו-Munich Re (20%). בספטמבר 2019, Swiss Re רכשה את חלקה של Munich Re בוקטיס, באופן שבו הראל המשיכה להחזיק ב-5% מוקטיס והיתרה הוחזקה בידי Swiss Re. ביום 31 בדצמבר 2022 נחתם הסכם בין הראל ל-Swiss Re לפיו החל מיום 1 בינואר 2023, הראל נושאת באחריות מלאה של רוב התביעות שנוהלו על ידי וקטיס עבור Swiss Re, והראל ממשיכה לנהל את התביעות שנוהלו בוקטיס. להראל תלות מסוימת ב-MCI ובוקטיס, אולם להראל ידע וניסיון מספקים לשם נטילת הטיפול בתביעות אלו בעצמה, בלוח זמנים קצר יחסית.

באור 35 - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)**ו. עסקאות נוספות (המשך)**

1. הסכמים למתן שירותים: (המשך)

ו. התקשרות בין החברה לדקלה למתן שירותים

החברה התקשרה עם דקלה, בהסכם לפיו מעניקה דקלה שירותים לחברה. בהתאם להסכם ונכון למועד הדוח דקלה מעניקה לחברה את שירותי יישוב תביעות קולקטיב עובדי וגימלאי קופת חולים. בגין שירות זה משלמת החברה לדקלה את עלות השירות לדקלה בתוספת מרווח. הסכם זה יסתיים במהלך שנת 2024.

ז. בשנת 2021 נחתם הסכם מול החברה במסגרתו הוסדרו כלל השירותים שניתנים לבססח על ידי חברות הקבוצה, בין היתר שירותי המחשוב על ידי הראל המשמר.

2. הסכם ביטוח משנה עם Interasco

החברה התקשרה בהסכם למתן ביטוח משנה יחסי לחברה האחות Interasco לשנים 2009 עד 2012, לגבי פעילותה של Interasco בתחום ביטוח בריאות פרט. שיעור ביטוח המשנה היחסי הינו 50%. פרמיות ביטוח המשנה שקיבלה החברה מ-Interasco מכח ההסכם האמור בשנת 2023 הסתכמו לסך של כ-1.1 מיליוני יורו, שהם כ-4.4 מיליוני ש"ח, בשנת 2022 הסתכמו לסך של כ-1.0 מיליוני יורו, שהם כ-3.8 מיליוני ש"ח ובשנת 2021 הסתכמו לסך של כ-1.0 מיליוני יורו, שהם כ-3.9 מיליוני ש"ח.

3. העמדת מסגרת אשראי לחברה בת של הראל השקעות - "המצפן- שותפים לדרך בע"מ" (להלן: "המצפן")

בחודש דצמבר 2019 התקשרה המצפן עם החברה בהסכם לקבלת מסגרת אשראי בסך 150 מיליוני ש"ח לצורך העמדת אשראי ללקוחותיה, בחודש ספטמבר 2020 הוגדלה מסגרת האשראי ב-100 מיליוני ש"ח נוספים, בחודש נובמבר 2021 הוגדלה מסגרת האשראי ב-50 מיליוני ש"ח נוספים ובחודש דצמבר 2022 הוגדלה מסגרת האשראי ב-50 מיליוני ש"ח נוספים. כבטוחה להעמדת מסגרת אשראי זו חתמה הראל השקעות על כתב התחייבות להשקיע בהון המצפן את הסכומים הנדרשים מעת לעת על מנת שההון העצמי של המצפן לא יפחת בכל עת מ-15% מסך המאזן של המצפן עד לסכום השקעה מקסימלי של 100 מיליוני ש"ח. נכון ליום 31 בדצמבר 2023 ולמועד פרסום הדוח, יתרת האשראי שהעמידה החברה להמצפן הסתכמה לסך של כ-319 מיליוני ש"ח וכ-330 מיליוני ש"ח, בהתאמה.

באור 36 - תשלום מבוסס מניות

א. ההוצאה שהוכרה בספרים

ההוצאה שהוכרה בדוחות הכספיים המאוחדים בשנת 2023 בגין תשלומים מבוססי מניות הסתכמה לסך של כ-21 מיליוני ש"ח.

ב. תוכנית אופציות לנושאי משרה ועובדים בקבוצה

בימים 23 ו-25 באוגוסט 2021 וביום 30 באוגוסט 2021 אישרו ועדות התגמול והדירקטוריונים של החברה ושל הראל השקעות, בהתאמה, תוכנית אופציות לנושאי משרה ועובדים בקבוצה, במסגרת התוכנית הראל השקעות פרסמה תוכנית מתאר הכוללת הקצאה של עד 8,548,000 אופציות, הניתנות למימוש לעד 8,548,000 מניות רגילות של הראל השקעות, בנות 0.1 ש"ח ע.נ. כל אחת, כפוף להתאמות, לא תמורה.

האופציות תבשלנה בשלוש מנות שוות, בכפוף להמשך העסקתו של הניצע בקבוצה. התוכנית אושרה במסלול מיסוי הוני, לפי סעיף 102 לפקודת מס הכנסה.

במועד המימוש תקצה הראל השקעות את מניות המימוש לפי מספר אופציות המימוש מוכפל בהפרש שבין מחיר המניה בבורסה במועד המימוש למחיר המימוש מחולק במחיר המניה בבורסה.

האופציות כוללות מגבלות הטבה, על פיה ההטבה המקסימלית שתנבע לניצעים ממימוש כל אופציה לא יעלה על 180% ממחיר מניית הראל השקעות במועד כפי שהיה ביום המסחר שקדם למועד הענקה

השווי ההוגן למועד ההענקה חושב על פי הערכת שווי שהתקבלה ממעריך שווי חיצוני אשר השתמש במודל הבינומי.

לעניין הקצאה פרטית למר ניר כהן, מנכ"ל החברה, ראו באור 35(ב5).

להלן ההנחות אשר שימשו במדידת השווי ההוגן של האופציות במועד ההענקה:

מועד ההענקה	מספר אופציות	כמות ניצעים	שווי הוגן מיליוני ש"ח	מחיר מניה ש"ח	תוספת מימוש ש"ח	סטיית תקן שנתית %	שיעור היוון %
17 באוקטובר 2021	6,437,000	138	59.6	36.47	33.40	28.42 - 29.91	0.65 - 0.97
26 בינואר 2022	906,000	32	7.8	36.56	36.56	28.20 - 29.76	0.87 - 1.14
28 באפריל 2022	20,000	1	0.2	40.69	40.69	28.47 - 29.84	1.98 - 2.17
22 ביוני 2022	267,000	7	2.3	33.27	33.27	29.01 - 30.58	2.69 - 2.78
27 ביולי 2022	124,000	2	1.1	34.21	34.21	29.09 - 30.76	2.31 - 2.40
16 בפברואר 2023	180,000	5	2.0	34.00	34.00	29.29 - 31.14	3.56 - 3.65
27 באפריל 2023	460,000	23	4.0	32.00	32.00	29.77 - 31.65	3.9 - 3.93
12 בספטמבר 2023	180,000	1	1.0	28.00	28.00	30.05 - 32.12	3.86 - 3.87
25 באוקטובר 2023	100,000	5	1.0	24.60	24.60	30.39 - 32.59	4.14 - 4.33

באור 36 - תשלום מבוסס מניות (המשך)

ב. תוכנית אופציות לנושאי משרה ועובדים בקבוצה (המשך)

א. תנודתיות צפויה במחיר המניה
 התנודתיות הצפויה (סטיית התקן) התבססה על התנודתיות ההיסטורית של מחיר המניה של הראל השקעות (לפי מרווחים יומיים). התנודתיות הצפויה של מחיר המניה משקפת את ההנחה שהתנודתיות ההיסטורית של מחיר המניה מהווה אינדיקציה טובה לתנודתיות הצפויה בעתיד.

ב. שיעור ריבית חסרת סיכון
 הריבית שנלקחה לצורך חישוב שווי האופציות לניצעים חושבה על בסיס עקום תשואה חסרת סיכון נומינלית לפדיון, המבוסס על תשואת אג"ח ממשלתיות שקליות שאינן צמודות בריבית קבועה.

ג. שיעור נטישה (לאחר תקופת ההבשלה)
 המודל הניח שיעור נטישה מסוים בין מועד ההבשלה לבין פקיעת האופציה של כ-7%. המודל לא הניח שיעור נטישה במהלך תקופת ההבשלה.

ד. דיבידנד
 מחיר המימוש של האופציות בתוכנית מותאם דיבידנדים. על כן, חישוב שווי האופציות מתעלם מחלוקה עתידית של דיבידנדים.

ג. תנועה במהלך השנה

להלן טבלה הכוללת את התנועה במספר האופציות למניות:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר						
2021		2022		2023		
ממוצע משוקלל של מחיר המימוש המתואם	מספר האופציות	ממוצע משוקלל של מחיר המימוש המתואם	מספר האופציות	ממוצע משוקלל של מחיר המימוש המתואם	מספר האופציות	
-	-	32.93	6,294,000	31.64	7,125,667	אופציות למניות לתחילת השנה
32.93	6,437,000	34.29	1,317,000	30.56	920,000	אופציות למניות שהוענקו במהלך השנה
32.93	(143,000)	31.22	(422,333)	31.05	(120,000)	אופציות למניות שחולטו במהלך השנה
-	-	31.05	(63,000)	-	-	אופציות למניות שנוידו במהלך השנה
<u>32.93</u>	<u>6,294,000</u>	<u>31.64</u>	<u>7,125,667</u>	<u>31.72</u>	<u>7,925,667</u>	אופציות למניות לסוף השנה
-	-	-	-	31.05	2,089,333	אופציות למניות אשר ניתנות למימוש לסוף השנה

ד. יתרת אורך החיים החוזי של האופציות למניות ליום 31 בדצמבר 2023 הינו 4.2 שנים.

ה. הקצאת אופציות לנושא משרה בחברה בת פרטית

בימים 23 ו-25 באוגוסט 2021 וביום 30 באוגוסט 2021 אישרו ועדת התגמול ודירקטוריון החברה, בהתאמה, תוכנית להענקה של 309 אופציות לנושא משרה בחברה הניתנות למימוש ל-309 מניות רגילות בנות 1 ש"ח ע.נ כל אחת בחברה בת פרטית בקבוצה, ללא תמורה.

ביום 17 בנובמבר 2021 (להלן: "מועד ההענקה") הוקצו האופציות בפועל.

האופציות יהיו ניתנות למימוש החל מתום שנתיים ממועד הענקה ועד לתום 7 שנים ממועד ההענקה (מועד הפקיעה) בכפוף לכך ששווי חברת הבת במועד המימוש לא יפחת מסף שנקבע. התוכנית אושרה במסלול מיסוי הוני, לפי סעיף 102 לפקודת מס הכנסה.

השווי ההוגן למועד ההענקה חושב על פי הערכת שווי שהתקבלה ממעריך שווי חיצוני אשר השתמש במודל מונטה קרלו. סך שווי האופציות הכולל שהוקצו נאמד באותו מועד בכ-1.2 מיליוני ש"ח.

באור 37 - התחייבויות תלויות והתקשרויות

א. התחייבויות תלויות

קיימת חשיפה כללית, אשר לא ניתן להעריכה ו/או לכמתה, הנובעת, בין היתר, ממורכבותם של השירותים הניתנים על ידי הקבוצה למבוטחיה וללקוחותיה. מורכבות הסדרים אלו צופנת בחובה, בין היתר, פוטנציאל לטענות פרשניות ואחרות, בין היתר, עקב פערי מידע בין חברות הקבוצה לבין הצדדים האחרים לחוזה הביטוח ויתר מוצרי הקבוצה, הנוגעות לשורה ארוכה של תנאים מסחריים ורגולטוריים ובכלל זה טענות ביחס לאופן השקעת כספי מבוטחים ועמיתים. לא ניתן לצפות מראש את סוגי הטענות שיועלו בתחום זה ואת החשיפה הנובעת מטענות אלו ואחרות בקשר עם מוצרי הקבוצה, המועלות, במסגרת הליכים משפטיים שונים, בין היתר, באמצעות המנגנון הדיוני הקבוע בחוק תובענות ייצוגיות.

פרשנות חדשה לאמור בפוליסות ביטוח ובמוצרים פנסיוניים ארוכי טווח עלולה לעיתים להשפיע על הרווחיות העתידית של הקבוצה בגין התיק הקיים, זאת בנוסף לחשיפה הגלומה בדרישות לפיצוי ללקוחות בגין פעילות העבר. כמו כן קיימת חשיפה בשל שינויים רגולטוריים והנחיות של הממונה, בחוזרים שהינם בתוקף ובטיוטות חוזרים שעדיין מתקיימים דיונים לגביהן, וכן ב"עמדות ממונה" ו"הכרעות עקרוניות" בנושאים שונים, שחלקם בעלי השלכות תפעוליות ומשפטיות נרחבות. חשיפה זו מוגברת בתחומי החיסכון הפנסיוני והביטוח ארוך טווח, לרבות ביטוח בריאות. בתחומים אלו ההתקשרויות עם המבוטחים והלקוחות הינן לאורך שנים רבות במהלכן עשויים להתרחש שינויים במדיניות, ברגולציה ובמגמות הדין, לרבות בפסיקת בתי המשפט. זכויות אלו מנוהלות באמצעות מערכות מיכוניות מורכבות, אשר לאור השינויים כאמור, יש צורך להתאימן באופן שוטף. כל אלו יוצרים חשיפה תפעולית ומיכונית מוגברת בתחומים אלו. לחברה תוכנית אכיפה במסגרתה היא פועלת לבדיקת עמידה בהוראות רגולטוריות ותיקון ליקוניהם ככל שמתגלים כאלו.

בנוסף, קיימת חשיפה כללית, הנובעת מכך שכנגד הגופים המוסדיים בקבוצה מוגשות מעת לעת תלונות לרשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון ביחס לזכויות מבוטחים על פי פוליסות ביטוח ו/או הדין. תלונות אלו מטופלות באופן שוטף על ידי אגף תלונות הציבור בחברה. הכרעות רשות שוק ההון, הביטוח והחיסכון בתלונות אלה, אם וככל שתינתן בהן הכרעה, עלולות להינתן אף כהכרעות רוחביות, החלות על קבוצות רחבות של מבוטחים. בנוסף, לעיתים, הגורמים המתלוננים אף מאיימים כי ינקטו בהליכים ביחס לתלונתם במסגרת תביעה ייצוגית. לעת הזו, לא ניתן להעריך אם קיימת חשיפה בגין תלונות אלו ולא ניתן להעריך אם תינתן הכרעה רוחבית של הממונה בענין תלונות כנ"ל. לפיכך, לא נכללה הפרשה בגין החשיפה האמורה. בנוסף, במסגרת המדיניות שמיישמת את החשיפה הפוטנציאלית לתלונות כנ"ל. לפיכך, לא נכללה הפרשה בגין החשיפה האמורה. בנוסף, במסגרת המדיניות שמיישמת רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון, להעמקת הבקורות והביקורות בגופים מוסדיים, רשות שוק ההון, הביטוח והחיסכון מקיימת מעת לעת ביקורות מעמיקות לגבי פעילותם של הגופים המוסדיים בקבוצה, במגוון תחומי הפעילות. בעקבות ביקורות אלו עלול משרד האוצר להטיל קנסות ו/או עיצומים כספיים וכן עלול ליתן הוראות לביצוע שינויים ביחס לפעולות שונות שנעשו, וזאת הן כלפי העתיד והן כלפי העבר. במקרים של הוראות כאמור לגבי העבר, עלולה רשות שוק ההון, הביטוח והחיסכון לדרוש השבת כספים או שינוי בתנאים כלפי המבוטחים באופן שעלול להטיל חביות כספיות על החברות הבנות של החברה ו/או להגדיל את החשיפה של החברות הבנות שהינן מבטח למגוון רחב יותר של אירועים ביטוחיים שיהיו מכוסים בשל ההנחיות כאמור בפוליסות שהונפקו.

במסגרת ביקורות שעורכות רשויות רגולטוריות שונות, לרבות רשות שוק ההון, הביטוח והחיסכון התקיימו ומתקיימות בתקופת הדוח מספר ביקורות מעמיקות בנושא ביטוח בריאות, ביטוח כללי, יישוב תביעות בתחומי ביטוח חיים וביטוח סיעודי, מערכות מידע ומאגרי מידע ממוחשבים, שירות לקוחות ופניות הציבור, וכן בנושא איסוף מידע סטטיסטי (תביעות).

ביום 17 במרץ 2024 התקבלה אצל הראל ביטוח דרישת השבה במסגרתה הראל ביטוח ושירביט חברה לביטוח בע"מ (אשר פעילותה הביטוחית מוזגה לתוך הראל ביטוח) נדרשות להשיב סכומי פרמיה במקרים בהם הופקו על ידי החברות יותר מפוליסת ביטוח רכב חובה אחת, לאותו כלי רכב. דרישת ההשבה הינה תוצאה של ביקורת שבוצעה על ידי רשות שוק ההון ביטוח וחיסכון אצל מספר חברות ביטוח. מבדיקה ראשונית עולה כי סכומי ההשבה לא צפויים להיות מהותיים.

במסגרת השקעות חברות הקבוצה בנכסי חוב, חתומות החברות המשקיעות על כתבי שיפוי, שאינם מוגבלים בסכום, אל מול הנאמנים לנכסי החוב. בכתבי שיפוי אלו, התחייבו חברות הקבוצה (כמו גם יתר המשקיעים באותם נכסי חוב) כלפי הנאמנים, לשפות את הנאמנים בגין כל הוצאה שתושט עליהם במסגרת הטיפול בהסדרי חוב, ככל שמטופלים על ידם וככל שהוצאה כאמור לא תשולם על ידי החברה שבעלותה מצויים הנכסים. חברות הקבוצה מחזיקות במספר נכסי חוב המצויים בהליך הסדר, החשיפה בגין כתבי השיפוי שניתנו בגין נכסי חוב אלו, אינה מהותית.

באור 37 - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. התחייבויות תלויות (המשך)

בקשר עם מיזוג הפעילות הביטוחית של דקלה לחברה, ובהתאם לבקשת קופת חולים כללית, אשר הינה הלקוח העיקרי של דקלה ואשר במסגרת ההתקשרות מולה, מעמידה דקלה שירותי תפעול וניהול של תוכנית השב"ן ושל התוכנית הסייעודית לחברי הקופה, חתמה החברה על כתב שיפוי, במסגרתו התחייבה לשפות את שירותי בריאות כללית בגין נזקים שיגרמו לכללית, אם וככל שייגרמו, כתוצאה מפיצול הפעילות, בתנאים המפורטים בכתב השיפוי.

ביום 1 בדצמבר 2021 רכשה החברה את פעילותה הביטוחית של שירביט, על הזכויות וההתחייבויות הגלומות בה.

להלן פרטים על החשיפה בגין תובענות ייצוגיות ובקשות להכרה בתובענות כייצוגיות שהוגשו כנגד החברה ו/או החברות בקבוצה. בבקשות לאישור תובענות כייצוגיות המפורטות להלן, אשר בהן, להערכת ההנהלה, המתבססת, בין היתר, על חוות דעת משפטיות שקיבלה, אין זה יותר סביר מאשר לא ("more likely than not"), כי טענות ההגנה של החברה (או חברה בת) תידחנה ואישור התובענה כייצוגית יתקבל, או שקיימים סיכויים של 50% ומעלה כי בסופו של ההליך תתקבלנה טענותיה של החברה (או חברה בת) שסביר כי הסדר פשרה מוצע, אשר אינו כולל התחייבות מהותית לתשלום כספי יתקבל, לא נכללה הפרשה בדוחות הכספיים. בבקשות לאישור תובענות כייצוגיות בהן, ביחס לתביעה, כולה או חלקה, יותר סביר מאשר לא כי טענות ההגנה של החברה עלולות להדחות, נכללו בדוחות הכספיים הפרשות לכיסוי החשיפה המוערכת על ידי הנהלת החברה ו/או הנהלות חברות מאוחדות. להערכת הנהלת החברה, המתבססת בין היתר על חוות דעת משפטיות שקיבלה, נכללו בדוחות הכספיים הפרשות נאותות, במקום בו נדרשו הפרשות, לכיסוי החשיפה המוערכת על ידי החברה ו/או חברות מאוחדות.

בבקשות לאישור תובענה כייצוגית בסעיפים 27, 34, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44 ו-45 להלן, לא ניתן בשלב ראשוני זה להעריך את סיכויי הבקשה לאישור התובענה כייצוגית, ולפיכך לא נכללה בדוחות הכספיים הפרשה בגין תובענות אלו.

1. בחודש ינואר 2008 הוגשה נגד החברה ונגד 4 חברות ביטוח נוספות (להלן ביחד: "הנתבעות") תובענה לבית המשפט המחוזי בתל-אביב ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית. עניינה של התובענה בטענה כי הנתבעות גבו "תשלום גורם תת שנתיות" (תשלום אותו רשאיות חברות הביטוח לגבות כאשר תעריך הביטוח נקבע בסכום שנתי, אולם התשלום בפועל מבוצע במספר תשלומים) שלא כדין. לטענת התובעים, הנזק שנגרם לתובעים מסתכם לסך של 1,683.54 ש"ח לכל שנת ביטוח. להערכת התובעים, סכום התביעה בגין כל חברי הקבוצה אותה הם מבקשים לייצג כנגד כלל הנתבעות הינו כ-2.3 מיליארדי ש"ח, מתוך זה סך של כ-307 מיליוני ש"ח כנגד החברה. ביום 1 בפברואר 2010 אישר בית המשפט בקשה להסדר דינוי בין הצדדים, לפיה התובע ימחק מהבקשה והתובענה את הטענה כי החברה גבתה שיעור תשלום גורם תת שנתיות העולה על השיעור המותר גם בגין פוליסות שהונפקו לפני 1992. בהתאם להוראת בית המשפט, התובע הגיש תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית מתוקנת. ביום 29 בדצמבר 2013 הגיש הממונה את עמדתו, התומכת בעמדת הנתבעות כי אין מניעה לגבות תת שנתיות על גורם הפוליסה, על רכיב החסכון בביטוח חיים המשולב בחסכון ועל פוליסות ריסק אחרות, לרבות סיעוד, אבדן כושר עבודה ונכות מתאונה. ביום 19 ביולי 2016 אישר בית המשפט המחוזי בתל אביב את ניהול התביעה כתובענה ייצוגית בקשר עם גביית גורם תת שנתיות על רכיב הפרמיה המכונה גורם הפוליסה ועל רכיב החסכון בפוליסות ביטוח חיים משולבות בחסכון, וכן בקשר עם גביית גורם תת שנתיות בפוליסות בריאות, נכות, מחלות קשות, אובדן כושר עבודה וסיעוד. בחודש דצמבר 2016 הוגשה בקשת רשות ערעור על החלטת בית המשפט המחוזי בתל-אביב. בעקבות החלטת בית המשפט העליון מחודש ינואר 2017 השיבו המשיבים לבקשה למתן רשות ערעור על החלטתה לאישור התובענה כייצוגית והבקשה נשמעה בפני הרכב. בחודש אפריל 2017 נעתר בית המשפט העליון לבקשה לעיכוב ביצוע שהגישו הנתבעות וקבע כי הדיון בערכאה הדיונית יעוכב עד להכרעה בבקשת רשות ערעור ובערעור. ביום 31 במאי 2018 קיבל בית המשפט העליון את בקשת רשות הערעור, דן בה כבערעור וקיבל אותו תוך ביטול פסק דינו של בית המשפט המחוזי ודחיית בקשת אישור התובענה כייצוגית. ביום 26 ביוני 2018 הומצאה לחברה בקשה לקיום דיון נוסף בפסק הדין, אשר הגישו התובעים לבית המשפט העליון. בהחלטתו מיום 2 ביולי 2019 הורה בית המשפט העליון על קיום דיון נוסף בפסק הדין בפני הרכב של שבעה שופטים. בחודש נובמבר 2019 הודיע היועץ המשפטי לממשלה על התייצבותו בהליך ובחודש פברואר 2020 הגיש את עמדתו לפיה, הוא תומך בקביעת פסק הדין ובמגמה המשתקפת בו לחיזוק המשקל שיש ליתן לעמדתו המקצועית של המאסדר בפרשנות הנחיותיו וכי אין לשיטתו מקום להתערב בהכרעה שנקבעה בפסק הדין נשוא ההליך באשר לאימוץ עמדתה הפרשנית של רשות שוק ההון. בחודש יולי 2020 התקיים דיון נוסף בפסק הדין בפני הרכב של שבעה שופטים וביום 4 ביולי 2021 ניתן פסק דין בדיון הנוסף, לפיו החלטתו של בית המשפט המחוזי, אשר קבעה כי בקשת האישור מתקבלת תחזור ותעמוד על כנה והתיק יוחזר לבית המשפט המחוזי לצורך דיון בתובענה הייצוגית. הצדדים מנהלים הליך גישור.

באור 37 - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. התחייבויות תלויות (המשך)

2. בחודש מאי 2011 הוגשה לבית המשפט המחוזי מרכז תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה ונגד 3 חברות ביטוח נוספות (להלן ביחד: "הנתבעות"). עניינה של התובענה בטענה כי הנתבעות גובות שלא כדין, כביכול, תשלום הקרוי "גורם פוליסה" ו/או "דמי ניהול אחרים" בשיעור נכבד מן הפרמיה המשולמת ללא הסכמתם או ידיעתם וללא קיומו של תנאי המאפשר גבייה כאמור בהוראות הפוליסות. התובעים טוענים, כי בהתאם להוראות הממונה הותר לחברות לגבות "גורם פוליסה" בתנאים מסוימים, אך לטענתם בנוסף על אישור הממונה כאמור, על הנתבעות לעגן את גביית "גורם הפוליסה" בהסכמה חוזית מול המבוטח. הנזק הנטען הכולל לכלל חברי הקבוצה נגד כלל הנתבעות מסתכם להערכת התובעים בסכום של 2,325 מיליוני ש"ח ונגד החברה, בהתאם לחלקה בשוק בכ-386 מיליוני ש"ח. ביום 10 ביוני 2015 הוגשה לבית המשפט בקשה לאישור הסדר פשרה בטעם הצדדים. בית המשפט מינה בודק להסדר הפשרה. על פי הסכם הפשרה שהוצע, התחייבו הנתבעות להשיב לחברי הקבוצה סכום כולל של מאה מיליוני ש"ח, בגין גביית גורם פוליסה בעבר. חלקה של החברה בסכום האמור שווה ל-14 מיליוני ש"ח. בנוסף, כל אחת מן הנתבעות התחייבה להפחית את הגבייה העתידית מחברי קבוצה אלו, בגין גורם הפוליסה, בשיעור של 25% ביחס לסכום הגבייה בפועל. כן הסכימו הנתבעות לשאת בגמול לתובע הייצוגי ובשכר טרחת בא כוחו, בסכום שייפסק על ידי בית המשפט. בהחלטתו מיום 21 בנובמבר 2016 דחה בית המשפט את הסדר הפשרה ואישר באופן חלקי את ניהול התביעה כתובענה ייצוגית בעילה של הפרת פוליסת הביטוח בשל גבייה ללא בסיס משפטי של עמלת "גורם הפוליסה" באופן שפגע בחסכון שנצבר לטובת המבוטח החל משבע שנים קודם למועד הגשת התביעה. הסעדים שיתבעו במסגרת התובענה הייצוגית יהיו תיקון ההפרה על דרך של עדכון החסכון הצבור לטובת המבוטח בסכום החסכון הנוסף שהיה נצבר לטובתו אילו לא היה נגבה גורם הפוליסה או פיצוי המבוטח בסכום האמור, וכן הפסקת גביית גורם הפוליסה מעתה ואילך. הקבוצה שבשמה תנוהל התובענה הייצוגית הינה מבוטחי הנתבעות בפוליסות ביטוח חיים משולבות חסכון שנערכו בין השנים 2003-1992, אשר החסכון שנצבר לטובתם נפגע בשל גביית גורם הפוליסה. בחודש מאי 2017, הגישו הנתבעות, לבית המשפט העליון, בקשת רשות ערעור על ההחלטה במסגרתה נדחה הסדר הפשרה ואושרה באופן חלקי הבקשה לאישור התביעה כייצוגית. בחודש ספטמבר 2018 הוגשה תשובת היועץ המשפטי לממשלה לבקשת רשות הערעור, לפיה עמדתו של היועץ המשפטי לממשלה הינה כי צדק בית המשפט המחוזי מרכז בהחלטתו שלא לאשר את הסדר הפשרה ולאשר באופן חלקי את הבקשה לאישור התביעה כייצוגית. בחודש פברואר 2019 נמחקה בקשת רשות הערעור, לאחר שהנתבעות קיבלו את המלצת בית המשפט העליון למשיכת בקשת רשות הערעור תוך שמירת מלוא טענותיהן וזכויותיהן. הצדדים ניהלו הליך גישור במקביל לניהולה של התביעה הייצוגית. ביום 23 בספטמבר 2022 ניתנה החלטה לפיה לעמדת בית המשפט הרף התחתון לצורכי פשרה צריך לעמוד על 40% ולא פחות. ביום 20 ביוני 2023 הוגשה לבית המשפט על-ידי התובעים הייצוגיים ועל-ידי הראל ביטוח וחמש חברות ביטוח נוספות, בקשה לאישור הסכם פשרה (להלן: "הסכם הפשרה"). במסגרת הסכם הפשרה הוסכם כדלקמן: (א) הראל ביטוח תשיב לחברי הקבוצה (כהגדרתם בהסכם הפשרה) בגין תקופת העבר (התקופה החל משבע שנים לפני הגשת בקשת האישור) ועד תחילת הגבייה העתידית (כמפורט בסעיף ב' להלן) -סכום חד פעמי בשיעור 42% מסך גביית "גורם הפוליסה" שלפי הנטען הייתה אמורה להיות מועברת לחיסכון. (ב) הראל ביטוח תפחית את הגבייה העתידית של "גורם הפוליסה" מחברי הקבוצה הרלוונטיים, בדרך של הקטנת "גורם הפוליסה" שיגבה בשיעור של 50% כאמור בהסדר הפשרה.

3. בחודש מאי 2013 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל-אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה בטענה כי החברה נמנעת, כביכול, מלשלם תגמולי ביטוח למבוטחיה, בצירוף הפרשי הצמדה וריבית, החל ממועד קרות מקרה הביטוח ועד מועד תשלום תגמולי הביטוח, ולחילופין, החל מחלוף 30 יום מהגשת הדרישה לקבלת תגמולי ביטוח ועד למועד תשלום תגמולי הביטוח. הנזק הנטען הכולל לכלל חברי הקבוצה מסתכם בסכומים שנעים בין כ-168 מיליוני ש"ח לכ-807 מיליוני ש"ח. הליך הגישור שהתנהל בין הצדדים לא צלח והדין בתובענה שב להתנהל בבית המשפט. ביום 30 באוגוסט 2015 קיבל בית המשפט המחוזי בתל-אביב באופן חלקי את בקשת האישור, באופן שניהולה של התביעה כתובענה ייצוגית אושר ביחס לטענה בדבר אי תשלום ריבית כנדרש בסעיף 28 (א) לחוק חוזה הביטוח (להלן: "החוק") והבקשה נדחתה ככל שהיא מתייחסת לטענה כי החברה אינה מצמידה את תגמולי הביטוח בהתאם להוראות סעיף 28(א) לחוק. הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה ביחס לחברה על פי כתב התביעה המתוקן, מסתכם להערכת התובעים בסכום של כ-120 מיליוני ש"ח. בחודש אוקטובר 2015 הוגשה בקשת רשות ערעור על ההחלטה לאשר את הבקשה כייצוגית. בהתאם להמלצת בית המשפט משכו הנתבעות בחודש אוגוסט 2016 את בקשת רשות הערעור. ביום 28 בפברואר 2021 ניתן פסק דין חלקי בתובענה (להלן: "פסק הדין החלקי"), המאמץ את הקביעה בהחלטת האישור לפיה התובענה הייצוגית מתקבלת. הגדרת הקבוצה על פי פסק הדין החלקי הינה כל זכאי (מבוטח, מוטב או צד שלישי) אשר במהלך התקופה שתחילתה שלוש שנים קודם להגשת התובענה וסיומה ביום מתן פסק הדין החלקי, קיבל מהחברה, שלא על פי פסק דין בעניינו, תגמולי ביטוח מבלי שצורפה להם ריבית כדין. כמו כן, קבע בית המשפט כי לצורך מימוש פסק הדין, קביעת אופן ההשבה לחברי הקבוצה וחישוב ההשבה ימונה מומחה וכן קבע, כי תשולמנה הוצאות לתובעים המייצגים ושכר טרחה לבאי כוחם. בחודש מאי 2021 הגישה החברה לבית המשפט העליון, ערעור על פסק הדין החלקי. בחודש יוני 2021 קיבל בית המשפט העליון את בקשת הנתבעות לעיכוב ביצוע פסק הדין החלקי במובן זה שההליך למינוי מומחה לצורך ביצועו של פסק הדין החלקי יעוכב עד להכרעה בהליך הערעור. ביום 9 בנובמבר 2022 דחה בית המשפט העליון את הערעור על פסק הדין החלקי, בהיעדר עילה להתערבות שיפוטית בהחלטת ביניים. עוד נקבע כי המקום המתאים לבירור טענות הערעור הינן בגדר ערעור על פסק הדין הסופי.

באור 37 - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. התחייבויות תלויות (המשך)

4. בחודש אפריל 2014 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה, בין היתר, בטענה, כי החברה משלמת למבוטחים בפוליסת ביטוח אובדן כושר עבודה וסיעוד משתתפת ברווחים מסוג "חינונית" (להלן: "הפוליסה") סכום פיצוי חודשי (המורכב מ"פיצוי חודשי" ו- "יתרת הבונוס"), המחושב, לכאורה, בניגוד להוראות הפוליסה וכן כי החברה אינה משלמת, לכאורה, למבוטחים בפוליסה את הבונוס שהצטבר להם עד למועד תשלום הפיצוי החודשי הראשון על פי הפוליסה. הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה מבקש התובע לייצג, מסתכם לסכום של כ-381 מיליוני ש"ח. בחודש מרץ 2019 אישר בית המשפט המחוזי בתל אביב את ניהול התביעה כתובענה ייצוגית (להלן: "ההחלטה"). הקבוצה שבשמה תנהל התובענה הייצוגית הינה כל המבוטחים בפוליסות ביטוח חיים משתתפות ברווחים המנוהלות בחברה, אשר במסגרתן תגמולי הביטוח משולמים על יסוד נוסחת Rm. ביום 17 ביולי 2019 הגישה החברה לבית המשפט העליון, בקשת רשות ערעור על ההחלטה. ביום 22 ביולי 2019 הומצא לחברה ערעור לבית המשפט העליון, אשר הוגש על-ידי המבקש בבקשת האישור, על חלקה של ההחלטה במסגרתה החליט בית המשפט המחוזי שלא לאשר את ניהול התביעה כייצוגית בעילת הטעיה וכן על כך שלא כלל במסגרת הגדרת הקבוצה בתובענה הייצוגית גם מבוטחי עבר לרבות מוטבים ויורשים של מבוטחים בפוליסות הביטוח לגביהן אושרה התביעה כייצוגית. בדיון, אשר התקיים בבית המשפט העליון ביום 13 בספטמבר 2021, צומצמה בהסכמה הקבוצה שבגינה אושרה התביעה כייצוגית והובהר כי היא כוללת גם מבוטחי עבר וכי תקופת ההתיישנות בגין תגמולי ביטוח הינה 3 שנים. בכפוף לכך נדחו, בהסכמת הצדדים, בקשת רשות הערעור והערעור.

5. בחודש יוני 2014 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד דקלה סוכנות לביטוח בע"מ (בשמה הקודם "דקלה חברה לביטוח בע"מ") (להלן: "דקלה"). עניינה של התובענה בטענה, כי בהתאם להוראות פוליסת הביטוח הסיעודי הקבוצתית לחברי שירותי בריאות כללית "סיעודי מושלם פלוס" (להלן: "הפוליסה") דקלה אינה משלמת למבוטחים, המצויים במצב סיעודי, תגמולי ביטוח בגין הימים בהם היו מאושפזים בבית חולים כללי או שיקומי וכי ימים אלו אינם נכללים במניין הימים לחישוב תקופת ההמתנה הקבועה בפוליסה, וזאת, כביכול, בניגוד להוראות הממונה ולהוראות הדין. הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה מבקשת התובע לייצג, מסתכם, להערכת התובע, לסכום של כ-35 מיליוני ש"ח. בית המשפט העביר את הבקשה לקבלת עמדת הממונה ביחס למחלוקת נשוא הבקשה לאישור התובענה כייצוגית. בחודש ינואר 2016 הוגשה עמדת הממונה במסגרתה הובהר כי אין בהגדרת מקרה הביטוח בפוליסה משום הפרה של הוראות רשות שוק ההון, הביטוח והחיסכון וכי הפוליסה מושהה הבקשה אושרה באופן פרטני על ידי רשות שוק ההון, הביטוח והחיסכון. בחודש דצמבר 2018 דחה בית המשפט את הבקשה לאשר את התביעה כייצוגית בטענה כי אי תשלום תגמולי הביטוח בגין תקופת האשפוז עומדת בניגוד להוראות הממונה, אך אישר את ניהולה כתובענה ייצוגית בעילה של הפרת חוזר ביטוח שעניינו גילוי נאות למבוטח בעת ההצטרפות לפוליסות לביטוח בריאות. הקבוצה שבשמה תנהל התובענה הייצוגית הינה כל מבוטחי דקלה, אשר רכשו פוליסת ביטוח סיעודי לאחר יום 1 באוקטובר 2001, אשר קמה להם זכות תביעה לתגמולי ביטוח בתקופה שבין 29 במאי 2011 ועד ליום 29 במאי 2014 ואשר בטופס הגילוי הנאות שצורף לפוליסה שרכשו אין ציון/הפניה לסעיף הקובע כי מועד קרות מקרה הביטוח הוא המועד שבו נכנס המבוטח לראשונה למצב מזכה, או המועד שבו שוחרר המבוטח מאשפוז בבית חולים כללי או שיקומי, לפי המאוחר מביניהם. בחודש מאי 2019 הגישה דקלה לבית המשפט העליון בקשת רשות ערעור על ההחלטה. בחודש יוני 2019 הוגש על-ידי המבקשת בבקשת האישור ערעור לבית המשפט העליון על החלטתו של בית המשפט המחוזי שלא לאשר את ניהול התביעה כייצוגית בעילת תביעה לפיה אי תשלום תגמולי הביטוח בגין תקופת האשפוז עומד בניגוד להוראות הממונה וכן על כך שלא הכריע, לטענת המבקשת, בעילת תביעה נטענת נוספת של הפרת חוזה. בדיון, אשר התקיים בבית המשפט העליון ביום 10 במאי 2021, נדחו בקשת רשות הערעור והערעור, לאחר שהצדדים קיבלו את המלצת בית המשפט למשיכתם, תוך שמירת מלוא טענותיהם. בחודש ינואר 2022 הודיעו הצדדים לבית המשפט על הסכמתם לפנות להליך גישור. הליך הגישור שהתנהל בין הצדדים לא צלח והדיון בתובענה שב להתנהל בבית המשפט.

6. בחודש ספטמבר 2015 הוגשה לבית המשפט המחוזי מרכז-לוד תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה ונגד דקלה סוכנות לביטוח בע"מ (בשמה הקודם "דקלה חברה לביטוח בע"מ") ("דקלה") ונגד שלוש חברות ביטוח אחרות (להלן ביחד: "הנתבעות"). עניינה של התובענה בטענה, כי הנתבעות אימצו, כביכול, עמדה פרשנית לפיה לצורך הכרה במבוטח במסגרת ברור תביעת סיעודי כמי שמתקיים לגביו מצב של "אי שליטה על סוגרים", על מצב זה להיות תוצאה של מחלה או ליקוי אורולוגיים או גסטרואנטרולוגיים בלבד. זאת, כביכול, בניגוד להוראות פוליסות הביטוח. התובעים אינם מכמתים את הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה הם מבקשים לייצג, אך הם מעריכים אותו במאות מיליוני שקלים. הליך הגישור שהתנהל בין הצדדים לא צלח והדיון בתובענה שב להתנהל בבית המשפט. בחודש אפריל 2020 אישר בית המשפט המחוזי במחוז מרכז את ניהול התביעה כתובענה ייצוגית נגד החברה, נגד דקלה ונגד שתי חברות ביטוח נוספות, בעילה של הפרת חוזה הביטוח הסיעודי שהביאה לאי תשלום תגמולי ביטוח סיעודי או לתשלום תגמולי ביטוח סיעודי בחסר, עקב אי הכרה במבוטחים כזכאים לניקוד בגין הפעולה של "שליטה על הסוגרים". הקבוצה שבשמה תנהל התובענה הייצוגית הינה כל מי שהיה מבוטח בביטוח סיעודי, שנמכר על ידי אחת מהנתבעות אשר נגדן אושר ניהול התביעה כייצוגית, וסבל מאובדן יכולתו העצמאית לשלוט על פעולת המעייים או פעולת השתן, כתוצאה משילוב של פגם בשליטה בסוגריו שאינו עולה לכדי אובדן שליטה אורגני עם מצב תפקודי ירוד, ועל אף האמור לא קיבל מהנתבעות אשר נגדן אושר ניהול התביעה כייצוגית (לפי העניין) ניקוד בגין הפעולה של "שליטה על הסוגרים" במסגרת בחינת תביעתו לקבלת תגמולי ביטוח סיעודי, באופן שהביא לפגיעה בזכויותיו לתגמולי ביטוח בתקופה שבין 8 בספטמבר 2012 לבין מועד אישור ניהול התובענה כייצוגית. הצדדים מנהלים הליך גישור.

באור 37 - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. התחייבויות תלויות (המשך)

7. חודש אוקטובר 2016 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה בטענה, כי החברה לא גילתה, כביכול, למבוטחיה, אשר רכשו פוליסת ביטוח סיעודי בפרמיה משתנה מהי הפרמיה שתיגבה מהם החל מגיל 65 וזאת עד לדיווח השנתי בגין שנת 2015 ועל אף, שלטענת התובעת, בגיל 65 מתייקרת הפרמיה בפוליסה זו במאות אחוזים. בכך, טוענת התובעת, החברה מפרה חובה חקוקה, מפרה את חובת הגילוי, מפרה הסכם, פועלת בחוסר תום לב, עושה עושר ולא במשפט ופועלת ברשלנות. עוד טוענת התובעת, כי חיוב מבוטחים בתשלום פרמיות עתידיות על פי תעריפים שאינם ידועים להם הינו תנאי מקפח בחוזה אחיד. התובעת אינה מכמתת את הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה היא מבקשת לייצג כנגד החברה, אולם היא מעריכה אותו במיליוני שקלים. בחודש יולי 2017 אישר בית המשפט את בקשת התובעת לתקן את בקשת האישור כך שתתייחס גם לטענה לפיה החברה לא הציגה, לכאורה, בפני מבוטחיה טרם מועד הצטרפותם את הפרמיה שתשולם על ידם החל מגיל 65 על אף שהיא מחויבת לעשות כן על פי חוזר הממונה. בחודש אוגוסט 2017 הוגשה בקשה מתוקנת לאישור תובענה כייצוגית. עניינה של הבקשה המתוקנת בטענה כי החברה לא הציגה, לכאורה, למבוטחיה בפוליסת ביטוח סיעודי בפרמיה משתנה את הפרמיה שתשולם על ידם מגיל 65 ואילך טרם הצטרפותם לביטוח במסגרת טופס ההצטרפות ו/או במסמך התנאים הכלליים. בחודש מרץ 2019 הורה בית המשפט על העברת הבקשה לקבלת עמדת הממונה ביחס למחלוקת מושא בקשת האישור. בחודש נובמבר 2019 התקבלה עמדת הממונה לפיה, הוראות חוזר 2001/9 גילוי נאות למבוטח בעת ההצטרפות לפוליסות לביטוח בריאות ("להלן: "החוזר") של הרשות כמו גם הוראות הדין, מחייבות מבטח להציג למועמד לביטוח את אופן השתנות הפרמיה במעמד רכישת הביטוח, אך אין בנוסח החוזר התייחסות לשאלה איך יש למלא חובה זו טרם ההצטרפות והאם הדרך היחידה למלא אותה היא דווקא בכתב. הליך הגישור שהתנהל בין הצדדים לא צלח והדיון בתובענה שב להתנהל בבית המשפט. ביום 22 בפברואר 2023 הודיעו הצדדים לבית המשפט כי עלה בידיהם להגיע להסכמות עקרוניות. ביום 5 בנובמבר 2023 נקבעה בקשת האישור לשמיעת ראיות הצדדים, לאור בקשת המבקשת.

8. בחודש אוקטובר 2016 הוגשה לבית הדין האזורי לעבודה בירושלים תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה הבת קרן החסכון לצבא הקבע - חברה לניהול קופות גמל בע"מ ("להלן: "קחצ"ק"). עניינה של התובענה בטענה, כי קחצ"ק גובה, כביכול, מהעמיתים בקרן, הוצאות ניהול השקעות, אשר גבייתן מותרת על פי דין, ללא הסכמה חוזית בתקנון הקרן המתירה לה לגבות. בכך, פועלת קחצ"ק, לטענת התובע, בניגוד להוראות הדין ולחובת הנאמנות המיוחדת החלה עליה. התובע מעריך את הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה הוא מבקש לייצג בכ-30.1 מיליוני ש"ח. בחודש ינואר 2018 הוחלט לאחד את הדיון יחד עם בקשות נוספות לאישור תובענה ייצוגית תלויות ועומדות שעניינן הוצאות ישירות בקופות גמל וקרנות השתלמות. בחודש פברואר 2018 קבע בית הדין כי יש לקבל את עמדת הממונה ביחס להליך. בחודש מאי 2018 הוגשה לבית הדין עמדת הממונה התומכת בעמדת הנתבעות ולפיה גופים מוסדיים רשאים לגבות הוצאות ישירות מאת העמיתים או המבוטחים, גם אם הדבר אינו מצוין באופן מפורש בתקנון הגוף המוסדי, ובלבד שהדבר נעשה בהתאם להוראות תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (הוצאות ישירות בשל ביצוע עסקאות), התשס"ח-2008 ("התקנות"). הממונה העיר במסגרת העמדה כי היא רלבנטית, בשינויים המחייבים, גם לחברות ביטוח המנהלות ביטוחים תלויי תשואה. ביום 18 בספטמבר 2023 נתנה החלטת בית הדין לפיה על הצדדים להגיש סיכומים משלימים שיתייחסו להשלכות על בקשות האישור של פסק דין של בית המשפט העליון אשר קיבל בקשת רשות ערעור בהליך שעניינו הוצאות ישירות בפוליסות חסכון "מגוון השקעות אישי". הצדדים הגישו סיכומים משלימים. ביום 20 בפברואר 2024 הגישו המבקשים הודעה לבית הדין לפיה בימים הקרובים תוגש לבית הדין בקשת הסתלקות מוסכמת. ביום 17 במרץ 2024 הוגשה לבית הדין בקשה מוסכמת להסתלקות המבקשים מבקשת האישור ומיתר הבקשות שהדיון בהן אוחד, במסגרתה מתבקש בית הדין לאשר את הסתלקות המבקשים מבקשת האישור ולהורות על דחיית תביעתם האישית.

באור 37 - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. התחייבויות תלויות (המשך)

9. בחודש ינואר 2017 הוגשה לבית המשפט המחוזי מרכז-לוד תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה בטענה, כי החברה אינה מגלה (לא בעצמה ולא באמצעות סוכני הביטוח מטעמה) למבוטחיה בביטוח רכב, אשר עומדים לחצות מדרגת גיל או וותק נהיגה במהלך תקופת הביטוח, כי באפשרותם לעדכן את גיל הנהג או את ותק הנהיגה ולקבל החזר פרמיה, וכי כתוצאה מכך משלמים מבוטחיה הנ"ל פרמיה ביתר נוכח העדר עדכון הפרמיה במהלך תקופת הביטוח בעקבות שינוי מדרגת הגיל או הוותק. התובעים מעריכים את הנזק שנגרם לחברי הקבוצה אותה הם מבקשים לייצג לכל הפחות בכ-12.25 מיליוני ש"ח. ביום 16 בפברואר 2022 ניתן פסק דין בבית המשפט מחוזי מרכז, אשר במסגרתו נדחתה תביעה ייצוגית שהוגשה נגד חברת ביטוח אחרת בעניין דומה ("התביעה המקבילה"). בחודש מרץ 2022 הורה בית המשפט המחוזי על עיכוב ההליכים עד למתן הכרעה בערעור שיוגש בתביעה המקבילה.
10. בחודש דצמבר 2017 הוגשה לבית המשפט המחוזי בירושלים תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה הבת הראל ביטוח, נגד שתי חברות ביטוח נוספות, נגד שירותי בריאות כללית ("הכללית"), ונגד מכבי שירותי בריאות ("מכבי") (להלן ביחד: "הנתבעות"). עניינה של התובענה בטענה, כי הנתבעות מסרבות, כביכול, לבטח בביטוח סיעודי אנשים המצויים על הספקטרום האוטיסטי, או שקובעות תנאים בלתי סבירים לקבלתם לביטוח, מבלי שהחלטותיהן אלו נסמכות על נתונים סטטיסטיים אקטואריים או רפואיים רלבנטיים לסיכון הביטוחי ומבלי לנמק את החלטתן, כנדרש בחוק. התובעים אינם מכמתים את הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה הם מבקשים לייצג אולם הם מעריכים אותו בעשרות עד מאות מיליוני ש"ח. בחודש יוני 2019 הורה בית המשפט על העברת הבקשה לקבלת עמדת היועץ המשפטי לממשלה בשאלות העולות מבקשת האישור. בחודש ינואר 2020 הודיע היועץ המשפטי לממשלה כי עמדתו זהה לעמדה אשר הגיש בתיק מקביל ואשר תומכת בטענות הראל ביטוח. ביום 6 בפברואר 2023, דחה בית המשפט המחוזי בירושלים את הבקשה לאישור התובענה כייצוגית. ביום 17 באפריל 2023, הומצא להראל ביטוח ערעור על פסק הדין, אשר הגישו המבקשים בבקשת האישור, לבית המשפט העליון.
11. בחודש יוני 2018 הוגשה לבית המשפט המחוזי בירושלים תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה ונגד חברת ביטוח נוספת (להלן ביחד: "הנתבעות"). עניינה של התובענה בטענה, כי הנתבעות מסרבות להכיר בניתוח שקיים צורך רפואי לבצעו, כמקרה ביטוח על פי תנאי פוליסות ביטוח הבריאות שלהן, בטענה שמדובר בניתוח מניעתי. התובעת אינה מעריכה את הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה היא מבקשת לייצג. בחודש ספטמבר 2020 הורה בית המשפט על קבלת עמדת הממונה בסוגיות העולות מבקשת האישור. בחודש פברואר 2021 התקבלה עמדת הממונה, לפיה בהתאם לפרשנות הראויה והמתבקשת של הגדרת המונח "ניתוח" על פי חוזר ביטוח 2004/20 שענינו הגדרות של פרוצדורות רפואיות בביטוח בריאות (להלן: "חוזר הניתוחים"), אשר יצא תחת ידו של המפקח על הביטוח, פוליסת ביטוח בריאות פרטית מקנה למבוטח רשת הגנה מפני המחלות הכלולות בפוליסה, הכוללת גם כיסוי ניתוחים אשר ימנעו התפתחותן או התפרצותן של אותן מחלות. בחודש ינואר 2022 אישר בית המשפט המחוזי בירושלים את ניהול התביעה כתובענה ייצוגית. הקבוצה שבשמה תנוהל התובענה הייצוגית הינה כל אדם שהתקשר בחוזה ביטוח בריאות עם הנתבעות, הכולל כיסוי ביטוחי לניתוחים, ותביעתו לביצוע ניתוח נדחתה מן הטעם שמדובר בניתוח "מניעתי" שלא מכוסה בפוליסה (גם אם הטעם הוצג באופן אחר במכתב הדחייה). ביום 24 במאי 2022 הגישה החברה לבית המשפט העליון, בקשת רשות ערעור על ההחלטה. ביום 7 בינואר 2024 דחה בית המשפט העליון את בקשת רשות הערעור ובקשת רשות ערעור שהגישה הנתבעת הנוספת, בקובעו כי ישנה אפשרות סבירה שהשאלות המתעוררות בבקשת האישור יוכרעו לטובת הקבוצה והתיר את ניהולה כתובענה ייצוגית. הצדדים מנהלים הליך גישור.

באור 37 - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. התחייבויות תלויות (המשך)

12. בחודש פברואר 2019 הוגשה לבית המשפט המחוזי מרכז-לוד תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה בטענה, כי החברה דרשה ממבוטחים בפוליסת ביטוח קבוצתית לעובדי חברת חשמל, אשר קיבלו תגמולי ביטוח שלא נוכחו מהם מסים במקור, להשיב לה את סכומי הכסף ששולמו על ידיה בגין תשלומי מס אלו. התובע אינו מכמת את הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה הוא מבקש לייצג אך הוא מעריך כי הוא עולה על סך של 3 מיליוני ש"ח. בחודש יולי 2020 הגישה החברה לבית המשפט בקשה לסילוק על הסף של הבקשה לאישור התביעה כתובענה ייצוגית. בחודש ספטמבר 2020 נעתר בית המשפט לבקשת החברה לסלק על הסף את הבקשה לאישור התביעה כתובענה ייצוגית והורה על מחיקת בקשת האישור על הסף. ביום 8 בנובמבר 2020 הומצא לחברה ערעור על פסק הדין, אשר הגיש התובע לבית המשפט העליון. לאחר דיון שהתקיים בפניו בחודש פברואר 2022, הורה בית המשפט העליון ליועץ המשפטי לממשלה להגיש את עמדתו בסוגיה עקרונית העולה מהערעור. ביום 18 בספטמבר 2022 הגישה היועצת המשפטית לממשלה את עמדתה לפיה אין מקום לאישור ניהול הגנה ייצוגית בדרך של חקיקה שיפוטית, אלא רק בדרך של חקיקה ראשית, יחד עם זאת, במקרים מתאימים ניתן לנהל תובענה ייצוגית לסעד הצהרתי. ביום 30 בינואר קיבל בית המשפט העליון את הערעור, והחזיר את הדיון לבית המשפט המחוזי מרכז, על מנת שידון בבקשה לאישור תובענה כייצוגית מבראשית.
13. בחודש יוני 2019 הוגשה לבית הדין האזורי לעבודה בתל אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה בטענה, כי החברה גובה, כביכול, ממבוטחים בפוליסות ביטוחי חיים המשלבות רכיב ביטוח למקרה מוות ורכיב של חסכון (להלן: "ביטוחי מנהלים") תשלום בגין רכיב "הוצאות ניהול השקעות", אשר גבייתו מותרת על פי דין, ללא הסכמה חוזית בתנאי הפוליסה המתירה לה לגבותו. התובע מעריך את הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה הוא מבקש לייצג בכ-365.3 מיליוני ש"ח.
14. בחודש יוני 2019 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה ונגד שלוש חברות ביטוח נוספות (להלן ביחד: "הנתבעות"). עניינה של התובענה בטענה, כי הנתבעות נמנעות, כביכול, מלשלם ריבית בגין תגמולי ביטוח למבוטחיהן, החל מתום 30 יום ממועד מסירת התביעה. תובענה ובקשה זו עוסקות באותה עילה בה עוסקת תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית קודמת (להלן: "התביעה הראשונה") אשר אושרה לניהול כתביעה ייצוגית באופן חלקי ביום 30 באוגוסט 2015 (להלן: "החלטת האישור") על ידי בית המשפט המחוזי בתל-אביב ואשר מתבררת כעת לגופה (ראו סעיף (א)(3) לעיל), אך הן מתייחסות לתקופה שונה מזו שלגביה אושרה התביעה הראשונה והיא הוגשה לטענת המבקשים למען הזהירות ובמקביל לבקשתם להרחיב את הקבוצה המיוצגת במסגרת התביעה הראשונה גם לתקופה שממתן החלטת האישור ועד מועד מתן פסק דין. התובעים מעריכים את הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה הם מבקשים לייצג כנגד החברה בסכום של כ-90 מיליוני ש"ח, וכנגד כלל הנתבעות בסכום של כ-264.4 מיליוני ש"ח. בחודש יולי 2020 הורה בית המשפט המחוזי בתל אביב על עיכוב הליכים עד למתן פסק דין בתביעה הראשונה.
15. בחודש ינואר 2020 הוגשה לבית המשפט המחוזי מרכז תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה ונגד שתי חברות ביטוח נוספות וחברת שרותי דרך (להלן ביחד: "הנתבעות") בטענה, כי הנתבעות מספקות, כביכול, ללקוחותיהן שמשות חלופיות שאינן מקוריות ואינן נושאות תו תקן, וזאת, כביכול, בניגוד להתחייבויותיהן כלפי לקוחותיהן בהסכמים עימם. התובעים לא מכמתים את הנזק הכולל הנטען עבור כלל חברי הקבוצות אותן הם מבקשים לייצג, אך הם מעריכים כי הוא עולה במידה ניכרת על סך של 2.5 מיליוני ש"ח.

באור 37 - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. התחייבויות תלויות (המשך)

16. בחודש אפריל 2020 הוגשה לבית המשפט המחוזי בחיפה תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה ונגד אחת עשרה חברות ביטוח נוספות (להלן ביחד: "הנתבעות"). עניינה של התובענה בטענה, כי הנתבעות אינן משיבות למבוטחיהן בביטוחי רכב חובה, מקיף וצד ג' דמי ביטוח, אשר שולמו על ידיהם, לכאורה, ביתר, נוכח הפחתה מהותית, נטענת, ברמת הסיכון אליו חשופות הנתבעות החל מחודש מרץ 2020, לאור צמצום פעילות המשק עקב התפרצות וירוס הקורונה והפחתת היקף הנוסעה בעקבותיו. התובעים מעריכים את הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה הם מבקשים לייצג כנגד החברה בסכום של כ-130 מיליוני ש"ח, וכנגד כלל הנתבעות בסכום של כ-1.2 מיליארדי ש"ח. בחודש יוני 2020 הורה בית המשפט על העברת הדיון בבקשה לבית המשפט המחוזי בתל אביב. בחודש אוקטובר 2021 הורה בית המשפט המחוזי בתל אביב על עיכוב ההליכים בהליך שבפניו, וזאת עד לאחר שפסק הדין בהליך שעניינו השבת דמי ביטוח למבוטחים בפוליסות ביטוח בתי עסק, ביטוח אחריות מעבידים וביטוח צד ג' בשל הפחתה נטענת ברמת הסיכון אליה חשופות הנתבעות עקב התפרצות וירוס הקורונה וההגבלות על פעילות המשק, במסגרתו דחה בית המשפט המחוזי בחיפה את הבקשה לאישור התובענה כייצוגית נגד החברה וחברות ביטוח נוספות, יהפוך לחלוט ("פסק הדין בהליך הנוסף") או ככל שיוגש ערעור על פסק הדין בהליך הנוסף לבית המשפט העליון – עד למתן פסק דין בערעור. בחודש דצמבר 2021 הורה בית המשפט המחוזי על הסרת עיכוב ההליך, בעקבות הפיכת פסק הדין בהליך הנוסף לחלוט.
17. בחודש אפריל 2020 הוגשה לבית המשפט המחוזי מרכז תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה, נגד שש חברות ביטוח נוספות ונגד התאגיד המנהל של המאגר לביטוח רכב חובה ("הפוליס") (להלן ביחד: "הנתבעים"). עניינה של התובענה בטענה, כי הנתבעים אינם משיבים למבוטחיהם בביטוחי רכב חובה, מקיף וצד ג' דמי ביטוח, אשר שולמו על ידיהם, לכאורה, ביתר, נוכח הפחתה קיצונית, נטענת, ברמת הסיכון אליה חשופים הנתבעים לאור ירידה דרמטית, לכאורה, במספר התביעות המוגשות לנתבעים בשל צמצום פעילות המשק עקב התפרצות וירוס הקורונה והפחתה נטענת של היקף התנועה בכבישים ושיעור תאונות הדרכים בישראל בעקבותיו. התובעים מעריכים את הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה הם מבקשים לייצג נגד החברה בסכום של כ-110 מיליוני ש"ח, ונגד כלל הנתבעים בסכום של כ-720 מיליוני ש"ח. בחודש יוני 2020 הורה בית המשפט על העברת הדיון בבקשה לבית המשפט המחוזי בתל אביב. בחודש אוקטובר 2021 הורה בית המשפט המחוזי בתל אביב על עיכוב ההליכים בהליך שבפניו, וזאת עד לאחר שפסק הדין בהליך שעניינו השבת דמי ביטוח למבוטחים בפוליסות ביטוח בתי עסק, ביטוח אחריות מעבידים וביטוח צד ג' בשל הפחתה נטענת ברמת הסיכון אליה חשופות הנתבעות עקב התפרצות וירוס הקורונה וההגבלות על פעילות המשק, במסגרתו דחה בית המשפט המחוזי בחיפה את הבקשה לאישור התובענה כייצוגית נגד החברה וחברות ביטוח נוספות, יהפוך לחלוט ("פסק הדין בהליך הנוסף") או ככל שיוגש ערעור על פסק הדין בהליך הנוסף לבית המשפט העליון – עד למתן פסק דין בערעור. בחודש דצמבר 2021 הורה בית המשפט המחוזי על הסרת עיכוב ההליך, בעקבות הפיכת פסק הדין בהליך הנוסף לחלוט.
18. בחודש יוני 2020 הוגשה לבית המשפט המחוזי במחוז מרכז תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה ונגד החברה האחות, הראל פנסיה וגמל בע"מ ("הראל פנסיה וגמל") (להלן ביחד: "הנתבעות"), שעניינה בטענה, כי במסגרת הסכמי הלוואה של הנתבעות עם לקוחותיהן, בהלוואות הצמודות למדד המחירים לצרכן (להלן: "המדד"), נקבע, על פי הנתען, כי במקרה של ירידה במדד, תשלומי הקרן והריבית לא ירדו מערכם הנקוב בלוח הסילוקין של הלוואה. זאת, כביכול, בניגוד לדין ותוך שהדבר מהווה, לטענת התובע, תנאי מקפח בחוזה אחיד. התובע אינו מכמת את הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה הוא מבקש לייצג אך הוא מעריך כי הוא עולה על סך של 3 מיליוני ש"ח. הליך הגישור שהתנהל בין הצדדים לא צלח. בחודש אוקטובר 2022 הורה בית המשפט לממונה לתת עמדתו ביחס לסוגיות שבמחלוקת. ביום 13 במרץ 2023 הוגשה עמדת הממונה לפיה ככל וייקבע כי מנגנון ההצמדה לא עמד בהוראות הדין, ותידרש השבה של הכספים שנגבו ביתר, יכול שכספים אלה יושבו מכספי קופת הגמל או מכספי המבוטחים. בהתאם להחלטת בית המשפט, ביום 23 באפריל 2023, הועבר הדיון בתובענה לבית הדין האזורי לעבודה בתל אביב.
19. בחודש יולי 2020 הוגשה לבית המשפט המחוזי מרכז-לוד תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה ונגד ארבע חברות ביטוח נוספות (להלן ביחד: "הנתבעות"), שעניינה בטענה, כי הנתבעות אינן מפחיתות, לכאורה, את פרמיות הביטוח למבוטחים שנקבעו להם החרגות בגין מצב רפואי קיים, על אף שההחרגות מפחיתות, על פי הנתען, את הסיכון הביטוחי ביחס לסיכון בפוליסות ביטוח של מבוטחים שלא נקבעו להם החרגות דומות. התובעים מעריכים את הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה הם מבקשים לייצג נגד החברה בסכום של כ-760 מיליוני ש"ח, ונגד כלל הנתבעות בסכום כולל של 1.9 מיליארדי ש"ח.
20. בחודש אוגוסט 2020 הוגשה לבית המשפט המחוזי מרכז-לוד תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה בטענה, כי החברה מתנה, כביכול, בירור תביעות בגין נכות במסגרת פוליסת ביטוח תאונות אישיות בהגשת חוות דעת רפואית מטעם המבוטחים וכי היא מסרבת להשיב למבוטחים את עלות חוות הדעת, וזאת, כביכול, בניגוד להוראות הפוליסה וכן בטענה, כי החברה בוחנת, כביכול, כל אחד מרכיבי התביעה בנפרד, בניגוד להוראות הדין. התובעים אינם מכמתים את הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה הם מבקשים לייצג אך הם מעריכים כי הוא עולה על סך של 3 מיליוני ש"ח. הצדדים ניהלו הליך גישור. ביום 23 בנובמבר 2023 הגישו הצדדים לבית המשפט המחוזי מרכז-לוד בקשה לאישור הסכם פשרה במסגרתו הוסכם כי ישולם לחברי הקבוצה, כהגדרתם בהסכם הפשרה, חלק מעלות חוות הדעת שהוגשה מטעם חברי הקבוצה כאמור.

באור 37 - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. התחייבויות תלויות (המשך)

21. בחודש ספטמבר 2020 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה בטענה, כי החברה אינה מגלה, כביכול, למבוטחיה בביטוח נסיעות לחו"ל, כי המגבלה, במסגרת ביטוח הכבודה, ביחס לסכום הפיצוי המקסימלי בגין אובדן או גניבה של פריט, חלה גם ביחס לאובדן או גניבה של דבר ערך. התובעים מעריכים את הנזק הכולל הנתען לכלל חברי הקבוצה אותה הם מבקשים לייצג בסכום כולל של כ-447 מיליוני ש"ח. בחודש דצמבר 2021 העביר בית המשפט את הבקשה לקבלת עמדת הממונה ביחס למחלוקת נשוא הבקשה לאישור התובענה כייצוגית. בחודש מרץ 2022 הוגשה עמדת הממונה לפיה פרשנות הראל אינה עולה בקנה אחד עם נוסחה הפשוט של הפוליסה.
22. בחודש מרץ 2021 הוגשה לבית המשפט המחוזי במחוז מרכז תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה בטענה, כי החברה דוחה, כביכול, שלא כדין, תביעות של מבוטחים בפוליסות ביטוח תאונות אישיות לתשלום פיצוי בגין ימי אשפוז במרכז רפואי שאינו בית חולים כללי, בטענה ש"בית חולים" על פי הגדרתו בפוליסה הינו בית חולים כללי בלבד, וכי הפוליסה נוסחה, כביכול, באופן מטעה ובניגוד לדין, תוך הפרת חוזר המפקח על הביטוח 2001/9 שעניינו "גילוי נאות למבוטח בעת הצטרפות לפוליסה לביטוח בריאות". התובע אינו מכמת את הנזק הכולל הנתען לכלל חברי הקבוצה אותה הוא מבקש לייצג אך הוא מעריך כי הוא עולה על סך של 2.5 מיליוני ש"ח. הצדדים מנהלים הליך גישור.
23. בחודש מרץ 2021 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה ונגד שתי חברות ביטוח נוספות (להלן ביחד: "הנתבעות"). עניינה של התובענה בטענה, כי הנתבעות דוחות, על פי הנתען, תביעות של מבוטחים בביטוח בריאות, הכולל כיסוי לתרופות שאינן כלולות בסל הבריאות, בגין עלויות קנאביס רפואי, על אף שעל פי הנתען, קנאביס רפואי עונה, לכאורה, להגדרת "תרופה" בפוליסות הביטוח. התובעים מעריכים את הנזק הכולל הנתען לכלל חברי הקבוצה אותה הם מבקשים לייצג נגד כלל הנתבעות בסכום כולל של כ-79 מיליוני ש"ח. הצדדים מנהלים הליך גישור.
24. בחודש יולי 2021 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל-אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה ונגד שש חברות ביטוח נוספות (להלן ביחד: "הנתבעות"). עניינה של התובענה בטענה, כי בעת חישוב הגמלא החדשית המשולמת למבוטחים בפוליסות ביטוח חיים "משתתפות ברווחי תיק השקעות", מנכות הנתבעות, כביכול, מהתשואה החדשית הנצברת למבוטחים, ריבית, ללא עיגון מתאים, כביכול, בתנאי הפוליסה ומבלי ששיעורה מצוין בהם. התובעים אינם מכמתים את הנזק הכולל הנתען לכלל חברי הקבוצה אותה הם מבקשים לייצג אך הם מעריכים כי הוא עולה על סך של 2.5 מיליוני ש"ח.
25. בחודש ספטמבר 2021 הוגשה לבית המשפט המחוזי בירושלים תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה ונגד החברה האחות, הראל פנסיה וגמל (להלן ביחד: "הנתבעות"). עניינה של התובענה בטענה, כי הנתבעות משגרות, כביכול, הודעות פרסומת במסרונים ובדואר אלקטרוני וזאת, לכאורה, מבלי לקבל את הסכמת הנמענים לקבלת דבר פרסומת, מבלי לציין שמדובר בפרסומת, מבלי לכלול הודעה לעניין הזכות לסרב לקבלת פרסומת וללא מתן אפשרות לסרב בפועל. זאת, בניגוד, כביכול, להוראות חוק התקשורת (בזק ושידורים), התשמ"ב – 1982. התובעים מעריכים את הנזק הכולל הנתען לכלל חברי הקבוצה אותה הם מבקשים לייצג בסך של כ-10 מיליוני ש"ח. הצדדים מנהלים הליך גישור.

באור 37 - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. התחייבויות תלויות (המשך)

26. בחודש אוקטובר 2021 הוגשה לבית המשפט המחוזי מרכז בלוד תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה ונגד חברת ביטוח נוספת (להלן ביחד: "הנתבעות"). עניינה של התובענה בטענה, כי הנתבעות דוחות, לכאורה, שלא כדין, תביעות ביטוח של ילדים עם צרכים מיוחדים, במסגרת פוליסת ביטוח סיעודי, על אף שהם עונים, לטענת התובעים, על הגדרת "תשושי נפש" על פי הפוליסה, וזאת מבלי לבצע בדיקה האם מצבם תואם להגדרה זו. התובעים מעריכים את הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה הם מבקשים לייצג נגד שתי הנתבעות ביחד בסך כולל של כ-2.97 מיליארדי ש"ח.
27. בחודש אוקטובר 2021 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל-אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה בטענה, בין היתר, כי החברה אינה משלמת, כביכול, למבוטחים בפוליסות ביטוח חיים משתתפות ברווחים, אשר במסגרתן תגמולי הביטוח משולמים על יסוד נוסחת Rm, את מלוא התשלומים בגין רווחי השקעות בהתאם להוראות הפוליסה וכי אינה מחשבת, כביכול, את שיעורי התשואה בהתאם להוראות הפוליסה. תובענה זו עוסקת בעילות המקבילות בחלקן לעילות בהן עוסקת תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית קודמת - עניין בן עזרא ("התביעה הראשונה"), אשר אושרה לניהול כתביעה ייצוגית באופן חלקי ביום 27 במרץ 2019 על ידי בית המשפט המחוזי בתל-אביב ("החלטת האישור"), ואשר תחולתה צומצמה על-ידי בית המשפט העליון למספר פוליסות ספציפיות בלבד (ראו סעיף (א)(4) לעיל). לפיכך, הוגשה תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית זו בהתייחס ליתר הפוליסות, אשר אינן כלולות עוד בתביעה הראשונה. התובע מעריך את הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה הוא מבקש לייצג בסכום של כ-1.4 מיליארדי ש"ח.
28. בחודש נובמבר 2021 הוגשה לבית הדין האזורי לעבודה בתל אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה בטענה, כי החברה מסרבת, כביכול, ליתן למבוטחיה בפוליסת ביטוח רפואי קבוצתי כיסוי ביטוחי בגין אובדן כושר עבודה חלקי וזאת, כביכול, בניגוד להוראות הפוליסה. התובעת אינה מעריכה את הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה היא מבקשת לייצג.
29. בחודש דצמבר 2021 הוגשה לבית המשפט המחוזי מרכז בלוד תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה בטענה, כי החברה מעלה, כביכול, את דמי הביטוח הנגבים ממבוטחיה בפוליסות ביטוח מבנה דירה, בעת חידושה, מבלי לקבל את הסכמתם המפורשת מראש להעלאתם. התובעים אינם מכמתים את הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה הם מבקשים לייצג אך הם מעריכים כי הוא עולה על סך של 2.5 מיליוני ש"ח. הליך הגישור שהתנהל בין הצדדים לא צלח והדיון בתובענה שב להתנהל בבית המשפט.
30. בחודש מרץ 2022 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה בטענה, כי החברה גבתה וגובה כביכול מהמבוטחים, שלא כדין, פרמיה עבור כיסוי ביטוחי בגין ניתוח מניעת. התובע לא מכמת את הנזק הכולל הנתבע עבור כלל חברי הקבוצה אותה הוא מבקש לייצג, אך הוא מעריך כי הוא עולה במידה ניכרת על סך של 2.5 מיליון ש"ח.
31. בחודש אפריל 2022 הוגשה לבית המשפט המחוזי מרכז תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה בטענה, כי החברה מפרה את חובתה לשלם הפרשי הצמדה כדין בגין תגמולי ביטוח המשולמים בענפי הביטוח הכללי, ביחס לתקופה שבין מועד קרות מקרה הביטוח לבין מועד תשלום תגמולי הביטוח. התובע לא מכמת את הנזק הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה הוא מבקש לייצג. ביום 12 בינואר 2023 התקיים דיון במסגרתו הצדדים הודיעו לבית המשפט כי החליטו לפנות להליך גישור.
32. בחודש אוגוסט 2022 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה בטענה, כי החברה שומרת ושולחת, לכאורה, מידע אישי של לקוחותיה, בניגוד להוראות הדין ותוך פגיעה בפרטיותם. סכום התובענה מוערך במעל ל-500 מיליוני ש"ח (אומדן בלבד עד שיתקבלו נתונים נוספים).
33. בחודש ספטמבר 2022 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה ונגד ארבע חברות ביטוח נוספות. עניינה של התובענה בטענה, כי הנתבעות משפות רק מבוטחות נשים בגין הוצאות על בדיקות לעובר ולתינוק, ובכך מפלות, לכאורה, גברים המבוטחים בפוליסת הבריאות שלהן. התובע אינו מעריך את הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה הוא מבקש לייצג אולם הוא מעריך אותה בסכום של למעלה מ-2.5 מיליוני ש"ח.

באור 37 - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. התחייבויות תלויות (המשך)

34. בחודש ספטמבר 2022 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה בטענה, כי החברה אינה משלמת, כביכול, למבוטחי פוליסת בריאות מסוג "פרפרד בונוס" (להלן: "הפוליסה") את מלוא דמי הביטוח המצטברים, בניגוד להוראות הפוליסה, וכי החברה גובה, כביכול, דמי ביטוח ביתר ממבוטחי פוליסה זו. התובע אינו מעריך את הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה הוא מבקש לייצג.

תובענות שהוגשו בתקופת הדוח

35. בחודש פברואר 2023 הוגשה לבית המשפט המחוזי מרכז תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה בטענה, כי החברה אינה משלמת, כביכול, למבוטחיה בביטוח רכב ולצדדים שלישיים, את מלוא שכר טרחת השמאי, אשר ערך שומת נזק לרכב, בניגוד להוראות הפוליסה והדין. התובע אינו מכמת את הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה הוא מבקש לייצג.

36. בחודש מאי 2023 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה בטענה, כי החברה שיוקה, כביכול, פוליסת ביטוח בריאות בה נקבע כי ילד רביעי ואילך יקבל כיסוי ביטוחי חיים ועל אף זאת, חייבה כביכול בתשלום עבור פוליסת ביטוח בריאות לילד רביעי ואילך שנולד לאחר שנת 2016. התובעים אינם מכמתים את הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה הם מבקשים לייצג, אך הם מעריכים כי הוא עולה על סך של 2.5 מיליוני ש"ח.

37. בחודש יוני 2023 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה, הראל פנסיה וגמל, נגד שתי חברות ביטוח נוספות ונגד שתי חברות מנהלות נוספות (להלן: "הנתבעות"), בטענה כי הנתבעות ניכו מס, כביכול, ממרכיב "הקצבה המוכרת" שהיה פטור ממס, מה שהקטין כביכול את גובה הקצבה שקיבלו חברי הקבוצה, בניגוד לדין. התובעים מעריכים את הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה הם מבקש לייצג ב- 297 מיליוני ש"ח.

38. בחודש יולי 2023 הוגשה לבית המשפט המחוזי מרכז תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה בטענה כי החברה מעבירה, כביכול, למבוטחיה כספים באמצעות המחאות, חלף העברה בנקאית או זיכוי כרטיס האשראי, וזאת, כביכול, בניגוד להוראות הדין. התובעת מכמת את הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה היא מבקשת לייצג במעל ל-3 מיליוני ש"ח.

39. בחודש ספטמבר 2023 הוגשה לבית המשפט המחוזי מרכז תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה בטענה, כי החברה נוהגת כביכול, לאשר תביעות ביטוח המוגשות על ידי מבוטחים שהגיעו למצב סיעודי, החל מיום הגשת התביעה ולא החל מהמועד המוקדם יותר, בו הפכו סיעודיים, ובכך חומקת, כביכול, מתשלום תגמולי ביטוח בהם היא חבה וגובה דמי ביטוח שאינם מגיעים לה בניגוד להוראות הפוליסה והדין. התובעים אינם מכמתים את הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה הם מבקשים לייצג אך הם מעריכים כי הוא עולה על סך של 2.5 מיליוני ש"ח.

40. בחודש ספטמבר 2023 הוגשה לבית המשפט המחוזי מרכז תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה ונגד חברת ביטוח נוספת (להלן: "הנתבעות"). עניינה של התובענה בטענה כי ברכישת ביטוח נסיעות לחו"ל, הנתבעות גובות, לכאורה, תשלום דולרי לפי שער המרה שאינו שער הדולר היציג המוסכם על פי תנאי הפוליסה. התובע מעריך את הנזק לכלל חברי הקבוצה אותה הוא מבקש לייצג נגד החברה בסכום של 12.25 מיליוני ש"ח ונגד חברת הביטוח הנוספת בסכום של 2.1 מיליוני ש"ח.

41. בחודש ספטמבר 2023 הוגשה לבית הדין האזורי לעבודה בתל אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה ונגד שירותי בריאות כללית (להלן: "הנתבעות"). עניינה של התובענה בטענה כי הנתבעות נוהגות לגבות תשלום כספי מהורה, בגין ביטוח סיעודי עבור ילדו שהגיע לגיל 19 וזאת, כביכול, ללא אישור או הסכמה מפורשת עובר לתחילת החיוב וללא הודעה, התראה ו/או ידוע כנדרש בדין. התובעים אינם מכמתים את הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה הם מבקשים לייצג.

42. בחודש ספטמבר 2023 הוגשה לבית המשפט המחוזי מרכז תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה בטענה כי החברה דוחה, כביכול שלא כדין, תביעות לכיסוי הוצאות בגין טיפול של "הזרקה תחת שיקוף" של מבוטחים בפוליסות בריאות, בטענה שהטיפול הינו זריקה שאיננה כלולה בהגדרת ניתוח על פי הפוליסות וזאת, כביכול, באופן מטעה ובניגוד לדין. התובע אינו מכמת את הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה הוא מבקש לייצג אך הוא מעריך כי הוא עולה על סך של 2.5 מיליוני ש"ח.

43. בחודש ספטמבר 2023 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה ונגד שבע חברות ביטוח נוספות (להלן: "הנתבעות"). עניינה של התובענה בטענה, כי הנתבעות מסרבות, כביכול, לספק שירותי גרר בהרמה למבוטחים המחזיקים בפוליסות הכוללות כתב שירות למתן שירותי גרירה לרכבים, וזאת כביכול ללא גילוי בנוסח כתבי השירות. התובעים מעריכים את הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה הם מבקשים לייצג ב-80 מיליוני ש"ח.

באור 37 - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. התחייבויות תלויות (המשך)

תובענות שהוגשו בתקופת הדוח (המשך)

44. בחודש נובמבר 2023 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה ונגד שבע חברות ביטוח נוספות (להלן: "הנתבעות"). עניינה של התובענה בטענה, כי באירוע קיצוני כדוגמת מלחמת "חרבות ברזל", צפויה כביכול ירידה חדה בסיכון ועתיד להיווצר רווח גדול ולא מתוכנן לחברות הביטוח, וזאת ללא סעד מתאים שכולל הפחתה משמעותית בפרמיות למבוטחים, בפוליסות שמרכיבי הסיכון פחתו בהן משמעותית ובחלקן לא קיים כלל אם תימשך גביית הפרמיות ללא שינוי. התובעים מעריכים את הנוק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה נגד כלל הנתבעות בסכום של 10.02 מיליוני ש"ח.

45. בחודש דצמבר 2023 הוגשה לבית הדין האזורי לעבודה בתל אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה ונגד שירותי בריאות כללית (להלן: "הנתבעות"). עניינה של התובענה בטענה, כי הנתבעות מטעות כביכול את חברי שירותי בריאות כללית בכך שהן מפרסמות באתר שירותי בריאות כללית כי תקופת ההתיישנות של תביעה לתשלום תגמולי ביטוח סיעודי היא שלוש שנים מיום קרות מקרה הביטוח ולא חמש שנים מיום קרות מקרה הביטוח, וזאת כביכול בניגוד להוראות הדין. התובעת מכמתת את הנוק הנטען במעל ל-3 מיליוני ש"ח כנגד שתי הנתבעות. ביום 22 בינואר 2024 הגישה המבקשת לבית הדין האזורי לעבודה בתל אביב בקשה למחיקת התובענה הייצוגית, במסגרתה מתבקש בית הדין להורות על מחיקת התביעה והבקשה לאישור כתובענה ייצוגית נגד הנתבעות וסגירת התיק ללא צו להוצאות.

ב. התחייבויות תלויות - שירביט

להלן פרטים על החשיפה בגין תובענות ייצוגיות ובקשות להכרה בתובענות כייצוגיות שהוגשו כנגד שירביט חברה לביטוח בע"מ (להלן: "שירביט") אשר פעילותה הביטוחית נרכשה על ידי החברה ביום 1 בדצמבר 2021.

1. בחודש ספטמבר 2015 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל-אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד שירביט ונגד חברת ביטוח נוספת. עניינה של התובענה בטענה כי שירביט נמנעת, כביכול, מלשלם תגמולי ביטוח למבוטחיה, בצירוף הפרשי הצמדה וריבית, בגין התקופה שממועד קרות מקרה הביטוח ועד למועד תשלום תגמולי הביטוח, ולחילופין, בגין התקופה שהחל מחלוף 30 יום ממסירת תביעת הביטוח ועד למועד תשלום תגמולי הביטוח בפועל. הנוק הנטען הכולל לחברי הקבוצה כנגד שירביט הינו כ-10 מיליוני ש"ח. ביום 26 במאי 2021 קיבל בית המשפט המחוזי בתל-אביב את בקשת האישור. הגדרת הקבוצה על פי פסק הדין הינה כל זכאי (מבוטח, מוטב או צד שלישי) אשר במהלך התקופה שתחילתה שלוש שנים קודם להגשת התובענה וסיומה ביום אישורה של התובענה כייצוגית, קיבל משירביט, שלא על פי פסק דין שניתן בעניינו, תגמולי ביטוח מבלי שצורפה להם ריבית כדין. בחודש ספטמבר 2021 הגישה שירביט, יחד עם חברות ביטוח נוספות שנתבעו במספר בקשות לאישור בטענה זהה ("הנתבעות"), בקשה לעיכוב ההליכים בתובענה, עד להכרעה בערעור שהוגש לבית המשפט העליון במסגרת תובענה ייצוגית אחרת שאושרה בעניין זהה נגד חברות ביטוח אחרות, בהן החברה (ראו סעיף (א)3 לעיל). בחודש אוקטובר 2021 דחה בית המשפט את הבקשה לעיכוב ההליכים. בחודש ינואר 2022 הגישו הנתבעות בקשה נוספת לעיכוב ההליכים. בחודש מרץ 2022 הורה בית המשפט המחוזי על עיכוב ההליכים עד למתן הכרעה בערעור שהוגש לבית המשפט העליון בתביעה המקבילה והורה על ניהול משותף של התובענה לאחר ההכרעה בערעור. בחודש נובמבר 2022 דחה בית המשפט העליון את הערעור על פסק הדין החלקי בתביעה המקבילה, בהיעדר עילה להתערבות שיפוטית בהחלטת ביניים. עוד נקבע כי המקום המתאים לבירור טענות הערעור הינן בגדר ערעור על פסק הדין הסופי. בחודש מאי 2023 ביטל בית המשפט את החלטתו בדבר ניהול משותף של התובענה עם התביעה המקבילה והורה על הפרדת הדיון בין התביעות.

2. בחודש ינואר 2017 הוגשה לבית המשפט המחוזי מרכז-לוד תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד שירביט. עניינה של התובענה בטענה, כי שירביט אינה מגלה למבוטחיה בביטוח רכב, אשר עומדים לחצות מדרגת גיל או ותק נהיגה הנהוגות אצלה, במהלך תקופת הביטוח, כי באפשרותם לעדכן את גיל הנהג או את ותק הנהיגה ולקבל פרמיה עודפת, וכי כתוצאה מכך משלמים מבוטחיה אלו פרמיה ביתר נוכח העדר עדכון הפרמיה במהלך תקופת הביטוח בעקבות שינוי מדרגת הגיל או הוותק. התובעים מעריכים את הנוק שנגרם לחברי הקבוצה אותה הם מבקשים לייצג בכ-43.31 מיליוני ש"ח. ביום 16 בפברואר 2022 ניתן פסק דין בבית המשפט מחוזי מרכז, אשר במסגרתו נדחתה תביעה ייצוגית שהוגשה נגד חברת ביטוח אחרת בעניין דומה ("התביעה המקבילה"). בחודש מרץ 2022 הורה בית המשפט המחוזי על עיכוב ההליכים עד למתן הכרעה בערעור שיוגש בתביעה המקבילה.

באור 37 - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

ב. התחייבויות תלויות – שירביט (המשך)

3. בחודש אפריל 2020 הוגשה לבית המשפט המחוזי בחיפה תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד שירביט ונגד אחת עשרה חברות ביטוח נוספות (להלן ביחד: "הנתבעות") בהן החברה (ראו סעיף (א)(23) לעיל). עניינה של התובענה בטענה כי הנתבעות אינן משיבות למבוטחיהן בביטוחי רכב חובה, מקיף וצד ג' דמי ביטוח אשר שולמו על ידיהם, לכאורה, ביתר, נוכח הפחתה מהותית, נטענת, ברמת הסיכון אליו חשופות הנתבעות החל מחודש מרץ 2020, לאור צמצום פעילות המשק עקב התפרצות וירוס הקורונה והפחתת היקף הנסועה בעקבותיו. התובעים מעריכים את הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה הם מבקשים לייצג כנגד שירביט בסכום של כ-38 מיליוני ש"ח, וכנגד כלל הנתבעות בסכום של כ-1.2 מיליארדי ש"ח. בחודש יוני 2020 הורה בית המשפט על העברת הדיון בבקשה לבית המשפט המחוזי בתל אביב. בחודש אוקטובר 2021 הורה בית המשפט המחוזי בתל אביב על עיכוב ההליכים בהליך שבפניו, וזאת עד לאחר שפסק דין בהליך ששירביט איננה צד לו ושעניינו השבת דמי ביטוח למבוטחים בפוליסות ביטוח בתי עסק, ביטוח אחריות מעבידים וביטוח צד ג' בשל הפחתה נטענת ברמת הסיכון אליה חשופות הנתבעות עקב התפרצות וירוס הקורונה וההגבלות על פעילות המשק, במסגרתו דחה בית המשפט המחוזי בחיפה את הבקשה לאישור תובענה כייצוגית שהוגשה נגד חברות ביטוח אחרות, יהפוך לחלוט ("פסק הדין בהליך הנוסף") או ככל שיוגש ערעור על פסק הדין בהליך הנוסף לבית המשפט העליון - עד למתן פסק דין בערעור. בחודש דצמבר 2021 הורה בית המשפט המחוזי על הסרת עיכוב ההליך, בעקבות הפיכת פסק הדין בהליך הנוסף לחלוט.

4. בחודש דצמבר 2020 הוגשו כנגד שירביט ארבע בקשות לאישור תובענות כייצוגיות (שלוש בקשות לאישור תובענות כייצוגיות הוגשו לבית המשפט המחוזי מרכז-לוד ובקשה לאישור תובענה כייצוגית אחת הוגשה לבית המשפט המחוזי תל אביב), בטענה דומה לכשל באבטחת מידע על רקע אירוע פריצה לשרתי שירביט על ידי האקרים ופרסום מידע אישי השייך ללקוחות שירביט. בחודש יוני 2021 הגישו המבקשים בארבע הבקשות לאישור תובענות כייצוגיות, בקשת אישור מאוחדת מטעמם. עניינה של התובענה המאוחדת בטענה, כי מחדלי אבטחה, לכאורה, בשירביט גרמו לדליפת מידע ונתונים שהיו בידי שירביט. התובעים אינם מכמתים את הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה הם מבקשים לייצג אך הם מעריכים כי הוא עולה על סך של 2.5 מיליוני ש"ח. בחודש ינואר 2022 הודיעו הצדדים לבית המשפט על הסכמתם לפנות להליך גישור. ביום 29 ביוני 2023, הראל חברה לביטוח בע"מ, תשלם פיצוי כספי לחברי הקבוצה כהגדרתם בהסכם הפשרה, לגביהם פורסם "מידע רגיש" ו/או "מידע שאינו רגיש", כהגדרתם בהסכם הפשרה.

באור 37 - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

טבלה מסכמת:

להלן טבלה מסכמת של הסכומים הנתבעים במסגרת בקשות תלויות לאישור תובענות כייצוגיות, תובענות שאושרו כתביעה ייצוגית ותביעות מהותיות אחרות נגד החברה ו/או החברות המאוחדות ו/או שירביט, כפי שצויינו על-ידי התובעים בכתבי הטענות שהוגשו מטעמם. מובהר, כי הסכום הנתבע אינו מהווה בהכרח כימות של סכום החשיפה המוערכת על-ידי החברה, שכן המדובר בהערכות מטעם התובעים אשר דינן להתברר במסגרת ההליך המשפטי.

סוג	כמות תביעות	הסכום הנתבע במיליוני ש"ח
<u>תובענות שאושרו כתביעה ייצוגית</u>		
צוין סכום המתייחס לחברה ו/או לחברות מאוחדות	6	1,239
התביעה מתייחסת למספר חברות ולא יוחס סכום ספציפי לחברה ו/או לחברות מאוחדות	0	0
לא צוין סכום התביעה	2	
<u>בקשות תלויות לאישור תובענות כייצוגיות</u>		
צוין סכום המתייחס לחברה ו/או לחברות מאוחדות	14	3,948
התביעה מתייחסת למספר חברות ולא יוחס סכום ספציפי לחברה ו/או לחברות מאוחדות	5	3,436
לא צוין סכום התביעה	22	

סכום ההפרשה הכולל בגין התביעות שהוגשו כנגד החברה וכנגד שירביט כמפורט לעיל לימים 31 בדצמבר 2023 ו-31 בדצמבר 2022 מסתכם בכ-158 מיליוני ש"ח וכ-156 מיליוני ש"ח, בהתאמה.

ג. עתירה לבג"צ שהוגשה בתקופת הדו"ח

בחודש נובמבר 2023 עתרה שירותי בריאות כללית (להלן: "הכללית") לבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק, נגד שר האוצר, שר הבריאות, מנכ"ל משרד הבריאות, רשות שוק ההון וביטוח וחיסכון (להלן: "המשיבות 1-4"), החברה, מכבי שירותי בריאות, קופת חולים מאוחדת וקופת חולים לאומית (שלושתן יחד: "קופות החולים"). במסגרת העתירה נתבקש בית המשפט ליתן צווים על תנאי נגד המשיבות 1-4 שעיקרם להורות להן לפעול בדחיפות כדי לגבש מתווה שיאפשר את המשך הביטוח הסיעודי הקבוצתי בישראל למבוטחי קופות החולים, לרבות מבוטחי הכללית. לאור האמור, ובשים לב לעובדה שהחברה (כאמור לעיל, כמי שמבטחת את חברי הכללית בביטוח הסיעודי הקבוצתי), הודיעה לכללית כי הסכם הביטוח הסיעודי הקבוצתי לחברי הכללית יסתיים ביום 31 בדצמבר 2023 ולא יוארך, בתנאים הקיימים, לתקופה נוספת, והכללית הודיעה לחברה שהיא חולקת על עמדתה ויש לה זכות להאריך את ההסכם, נתבקש בית המשפט גם ליתן צו ביניים ארעי/זמני נגד החברה המחייב אותה להמשיך את הביטוח הסיעודי במתכונתו הקיימת לתקופת ביניים של לפחות 6 חודשים נוספים - עד ליום 30 ביוני 2024. סעד זה נתבקש לשיטתה של הכללית, על מנת שהעתירה העיקרית נגד המשיבות 1-4 לא תהפוך חסרת תועלת. ביום 5 בנובמבר 2023 ניתנה החלטת בית המשפט לפיה אין מקום בשלב זה ליתן צו ביניים. בית המשפט הורה לכלל המשיבים להגיש תשובה מקדמית לעתירה ולבקשה למתן צו ביניים עד ליום 30 בנובמבר 2023, כמו כן הורה בית המשפט כי העתירה תיקבע לדיון לא יאוחר מיום 12 בינואר 2024. ביום 13 בדצמבר 2023 התקבל היתר מרשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון להפעלת הפוליסה לתקופה של 12 חודשים (מיום 1 בינואר 2024 ועד ליום 31 בדצמבר 2024), וזאת לאחר שהחברה וכללית חתמו על מתווה מוסכם לצורך הארכת תקופת הפוליסה ב-12 חודשים כאמור, במסגרתו הכללית ויתרה על כל טענותיה בקשר עם אי-הארכת הפוליסה לתקופה של 3 שנים. המתווה בין הראל לבין הכללית כולל, בין היתר, ביטול רף הסיכון הביטוחי של החברה; הפחתה בגובה תגמולי הביטוח (בהתאם להנחיות רשות שוק ההון ביטוח וחיסכון) והעלאה של דמי הביטוח.

באור 37 - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

ד. תביעות שהגיעו לסימון בתקופת הדוח

1. בחודש נובמבר 2020 הוגשה לבית המשפט המחוזי במחוז מרכז תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה היה בטענה, כי החברה אינה מאפשרת, כביכול, לבטל כתבי שירות בפוליסה בנפרד מיתר רכיבי תוכנית הביטוח וכי אינה מבצעת, כביכול, גילוי נאות טרם ההתקשרות לעניין ביטול כתבי השירות. ביום 22 בדצמבר 2022 הוגשה לבית המשפט המחוזי מרכז בקשה מוסכמת להסתלקות המבקשת מאישור נגד החברה, במסגרתה התבקש בית המשפט לאשר את הסתלקות המבקשת מאישור ולהורות על דחיית תביעתה האישית. במסגרת בקשת ההסתלקות הסכימה החברה ליתן גילוי אודות אפשרות ביטול כתב שירות לבדו בכל עת. ביום 9 בינואר 2023 אישר בית המשפט המחוזי מרכז את בקשת ההסתלקות מבקשת האישור והורה על דחיית תביעתה האישית של המבקשת.
2. בחודש אפריל 2020 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל-אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה ונגד שתיים עשרה חברות ביטוח נוספות (להלן ביחד: "הנתבעות"). עניינה של היה התובענה בטענה, כי על הנתבעות להשיב למבוטחיהן בביטוחי רכב ודירה חלק מדמי הביטוח אשר, לכאורה, שולמו על ידיהם ביתר, נוכח הפחתה משמעותית, נטענת, בסיכון אותו נטלו על עצמן הנתבעות עת נקבעו על ידיהן דמי הביטוח בפוליסות אלו. זאת, עקב התפרצות מגפת הקורונה והגבלות התנועה והפעילות, אשר הוטלו בעקבותיה, אשר הובילו, על פי הנתען, להפחתת היקף הנסועה ולירידה משמעותית בנזקי גוף ורכוש כתוצאה מכך. בחודש פברואר 2021 הורה בית המשפט על סילוק הבקשה בעניין ביטוחי הרכב ביחס לחברה ויתר המשיבות (פרט לחברת ביטוח אחת), וכי הבקשה תמשיך להתברר בעניין פוליסות ביטוח דירות. בית המשפט הורה כי על התובעים לשקול המשך צעדיהם ביחס לאופן ניהול בקשת האישור, לאור ההחלטה. בחודש אפריל 2021 הגישו התובעים ערעור לבית המשפט העליון על החלטת בית המשפט המחוזי. בחודש אוקטובר 2021 הורה בית המשפט המחוזי בתל אביב על איכות ההליכים בהליך שבפניו, וזאת עד לאחר שפסק הדין בהליך שעניינו השבת דמי ביטוח למבוטחים בפוליסות ביטוח בתי עסק, ביטוח אחריות מעבידים וביטוח צד ג' בשל הפחתה נטענת ברמת הסיכון אליה חשופות הנתבעות עקב התפרצות וירוס הקורונה וההגבלות על פעילות המשק, במסגרתו דחה בית המשפט המחוזי בחיפה את הבקשה לאישור התובענה כייצוגית נגד החברה וחברות ביטוח נוספות, יהפוך לחלוט ("פסק הדין בהליך הנוסף") או ככל שיוגש ערעור על פסק הדין בהליך הנוסף לבית המשפט העליון - עד למתן פסק דין בערעור. בחודש דצמבר 2021 הורה בית המשפט המחוזי על הסרת עיכוב ההליך, בעקבות הפיכת פסק הדין בהליך הנוסף לחלוט. ביום 22 בפברואר 2023 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל אביב בקשה מוסכמת להסתלקות המבקשים מבקשת האישור נגד הנתבעות, במסגרתה מתבקש בית המשפט המחוזי בתל אביב בקשה המבקשים מבקשת האישור ולהורות על דחיית תביעתם האישית. ביום 27 בפברואר 2023 אישר בית המשפט המחוזי בתל אביב את בקשת ההסתלקות מבקשת האישור והורה על דחיית תביעתם האישית של המבקשים.
3. בחודש דצמבר 2020 הוגשה לבית המשפט המחוזי במחוז מרכז תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה היה בטענה, כי החברה מצמידה, כביכול, את דמי הביטוח ואת תגמולי הביטוח למבוטחים בפוליסת הביטוח הסייעודי הקבוצתי לחברי שרותי בריאות כללית - סיעודי מושלם פלוס, למדד שגוי וזאת כביכול, בניגוד להוראות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (ביטוח סיעודי קבוצתי לחברי קופת חולים), תשע"ו - 2015. בחודש מרץ 2022 הורה בית המשפט על העברת הסוגיות שבמחלוקת לעמדת הממונה. בחודש אוגוסט 2022 הוגשה עמדת הממונה לפיה ביחס לסוגיית הצמדת תגמולי הביטוח, ככל שבית המשפט ימצא כי אכן בוצע תשלום בחסר, יש להשיב סכומים אלו למבוטחים הזכאים. ביום 22 בפברואר 2022 הוגשה לבית המשפט המחוזי מרכז לוד בקשה מוסכמת להסתלקות המבקשים מבקשת האישור נגד החברה, במסגרתה מתבקש בית המשפט לאשר את הסתלקות המבקשים מבקשת האישור ולהורות על דחיית תביעתם האישית ועל מחיקת בקשת האישור. במסגרת בקשת ההסתלקות הסכימה החברה להציג את תעריפי דמי הביטוח לאחר הצמדתם למדד הרלוונטי, ולהשיב את תגמולי הביטוח ששולמו בחסר. ביום 2 במרץ 2023, אישר בית המשפט המחוזי מרכז את בקשת ההסתלקות מבקשת האישור והורה על דחיית תביעתם האישית של המבקשים.
4. בחודש יולי 2021 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה הבת הראל ביטוח מימון והנפקות בע"מ ("הראל מימון והנפקות"). עניינה של התובענה היה בטענה, כי הראל מימון והנפקות אינה מנגישה, כביכול, את דיווחיה במערכות המידע האינטרנטיות המופעלות על ידי הרשות לניירות ערך ועל ידי הבורסה (מערכות המגנא והמאיה בהתאמה) ובכך מונעת או מצמצמת, כביכול, את האפשרות של אנשים עם מוגבלות לקבל מידע מדיווחים אלו. זאת, בניגוד, כביכול, להוראות חוק שוויון זכויות אנשים עם מוגבלות, תשנ"ח-1998 ותקנות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות (התאמות נגישות לשירות), תשע"ג-2013. ביום 5 במרץ 2023, דחה בית המשפט המחוזי בתל אביב את הבקשה לאישור התובענה כייצוגית.
5. בחודש פברואר 2022 הוגשה לבית המשפט המחוזי מרכז תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה היה בטענה, כי החברה משלמת, כביכול, למבוטחים בפוליסת בריאות קבוצתי לחברי הסתדרות המורים, החזר חלקי של הפרש שבין הסכום המלא ששולם למומחה עבור התייעצות, לבין הסכום בו השתתפה קופת החולים בה הם חברים. בדיון אשר התקיים ביום 1 במאי 2023, קיבל בית המשפט המחוזי מרכז את בקשת המבקש להסתלק מהתובענה ומהבקשה לאישורה כייצוגית, והורה בהתאם על מחיקת הבקשה לאישור ודחיית תביעתו האישית של המבקש.

באור 37 - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

ד. תביעות שהגיעו לסיימן בתקופת הדוח (המשך)

6. בחודש ינואר 2020 הוגשה לבית המשפט המחוזי בבאר שבע תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה ונגד קרנות השוטרים בישראל בע"מ. עניינה של התובענה היה בטענה, כי החברה לא המציאה, כביכול, למבוטחיה בפוליסת ביטוח חיים קבוצתי את פוליסות הביטוח וכי לא גילתה להם, כביכול, אודות שינויים שבוצעו בפוליסה אגב חידושה. בחודש דצמבר 2020 נמחקה על הסף בקשת האישור בהתייחס לקרנות השוטרים והתובענה והבקשה התנהלו כנגד החברה בלבד. בחודש ספטמבר 2021 העביר בית המשפט את הבקשה לקבלת עמדת הממונה בשאלות העולות מבקשת האישור. בחודש ינואר 2022 הוגשה עמדת הממונה התומכת בעמדת הנתבעות לפיה ככל שקרנות השוטרים העבירו את הפוליסות ואת דף פרטי הביטוח, באמצעות דואר אלקטרוני ודואר רגיל, בהתאם לבחירת המבוטח וכפי שעולה מכתבי הטענות, הרי שקרנות השוטרים והחברה עמדו למעשה בדרישות הרשות בעניין אופן יידוע המבוטחים לגבי כניסתה לתוקף של פוליסת ביטוח חדשה. ביום 30 במאי 2022 דחה בית המשפט המחוזי בבאר שבע את הבקשה לאישור התובענה כייצוגית. ביום 28 ביולי 2022 הומצא לחברה ערעור על פסק הדין, אשר הגישו המבקשים בבקשת האישור לבית המשפט העליון. ביום 8 ביוני 2023 דחה בית המשפט העליון את הערעור.

7. בחודש ספטמבר 2016 הוגשה לבית המשפט המחוזי מרכז-לוד תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה היה בטענה, כי החברה גובה, כביכול, מבעלי פוליסת החיסכון "הראל מגוון השקעות אישי" תשלום בגין רכיב "הוצאות ניהול השקעות", אשר גבייתו מותרת על פי דין, ללא הסכמה חוזית בתנאי הפוליסה המתירה לה לגבותו. בכך, מפרה החברה, לטענת התובע, את הוראות הפוליסה הפרה יסודית, מפרה את חובת הנאמנות החלה עליה ומטעה את מבוטחיה. בחודש מאי 2019 אישר בית המשפט המחוזי בתל אביב את ניהול התביעה כתובענה ייצוגית בעילה של הפרת פוליסת הביטוח בשל גביה שלא כדין של הוצאות ניהול השקעות. הקבוצה שבשמה תנוהל התובענה הייצוגית הינה כל בעלי פוליסת הראל מגוון השקעות אישי של החברה בהווה ובשבע השנים שקדמו למועד הגשת הבקשה. בחודש ספטמבר 2019 הגישה החברה לבית המשפט העליון, בקשת רשות ערעור על ההחלטה. בחודש נובמבר 2019 קבע בית המשפט העליון כי הבקשה למתן רשות ערעור מצריכה תשובה וכן הורה ליועץ המשפטי לממשלה להגיש את עמדתו בכתב בבקשה. בחודש אוגוסט 2020 הודיע היועץ המשפטי לממשלה על התייצבותו בבקשת רשות הערעור והגיש את עמדתו בבקשת רשות הערעור, לפיה יש לתת למבקשות רשות ערעור, לקבל את בקשת רשות הערעור והערעור גופו, לבטל את ההחלטה המאשרת את ניהולה של התביעה כייצוגית ולהורות על דחיית בקשת האישור. בחודש יוני 2021 הוגשה הודעה מטעם היועץ המשפטי לממשלה, במסגרתה נמסר עדכון לפיו ביום 28 ביוני 2021 פורסמה להערות הציבור טיוטת דו"ח של הוועדה המייעצת לממונה על שוק ההון בנושא בחינת ההוצאות הישירות. היועץ המשפטי לממשלה הבהיר בהודעתו כי לגישתו, נראה כי אין לדברים השלכה על ההכרעה בהליך המשפטי ואין בהם כדי לשנות מעמדתו המשפטית והוא ביקש להגיש הודעה מטעמו במסגרתה תפורט עמדתו ביחס לאמור בדו"ח. בחודש יולי 2021 נעתר בית המשפט העליון לבקשת היועץ המשפטי לממשלה כאמור. ביום 2 בינואר 2022 הגיש היועץ המשפטי לממשלה את התייחסותו להשלכות הדו"ח על ההליך המשפטי, לפיה אין באמור בדו"ח כדי להביא לשינוי בעמדתו כפי שהוגשה בהליך, לפיה דין בקשת הערעור והערעור לגופו להתקבל, ודין הבקשות לאישור ניהול התובענות כייצוגיות להידחות; אין באמור בו כדי להשפיע על ההכרעה השיפוטית בהליך; והאמור בו אינו סותר באופן כלשהו את עמדתו כפי שהוגשה בהליך והדברים האמורים בו אף מחזקים אותה בהיבטים מסוימים. בפסק דינו מיום 22 ביוני 2023 קיבל בית המשפט העליון את בקשת רשות הערעור, ביטל את ההחלטה, והורה על דחיית בקשת האישור.

8. בחודש ינואר 2018 הוגשה לבית המשפט המחוזי מרכז-לוד תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה ונגד חמש חברות ביטוח נוספות (להלן ביחד: "הנתבעות"). עניינה של התובענה היה בטענה, כי הנתבעות נמנעות, כביכול, שלא כדין, מלשלם תגמולי ביטוח למבוטחים, לצדדי ג' ולמוטבים בגין רכיב המע"מ החל על עלות הנוזקים במקרים בהם הנוזקים לא תוקנו בפועל. התובענה והבקשה לאישור הינן באותה עילה בגינה הוגשו תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית קודמות כנגד הנתבעות, אשר ביום 3 בינואר 2018 נדחה על ידי בית המשפט העליון ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי מרכז-לוד מיום 20 בפברואר 2017, במסגרתו נמחקה הבקשה. ביום 4 בינואר 2022 דחה בית המשפט המחוזי מרכז לוד את הבקשה לאישור התובענה כייצוגית. ביום 11 באפריל 2022 הגישה המבקשת ערעור לבית המשפט העליון על החלטת בית המשפט המחוזי. בדיון אשר התקיים בבית המשפט העליון ביום 27 בספטמבר 2023, נדחה הערעור, לאחר שהמערערת קיבלה את המלצת בית המשפט העליון למשיכתו.

באור 37 - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

ד. תביעות שהגיעו לסיומן בתקופת הדוח (המשך)

9. בחודש דצמבר 2021 הוגשה לבית הדין האזורי לעבודה בחיפה תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה היה בטענה, כי החברה גובה, כביכול, ממבוטחיה בפוליסות ביטוח חיים, בעת נידוד או משיכה של כספי החיסכון, סכומים בגין "קנס משיכה", וזאת, לכאורה, בניגוד להוראות הדין והפוליסה ומבלי שהתריעה על כך טרם נידוד הכספים. ביום 9 באוגוסט 2023, הוגשה לבית הדין האזורי לעבודה בחיפה בקשה מוסכמת להסתלקות המבקש מבקשת האישור נגד החברה, במסגרתה מתבקש בית הדין לאשר את הסתלקות המבקש מבקשת האישור ולהורות על דחיית תביעתו האישית. במסגרת בקשת ההסתלקות הסכימה החברה ליתן, לפני משורת הדין, גילוי לפיו ייתכן כי יתרת החיסכון המצטבר שונה מערך הפדיון שיתקבל במשיכה או פדיון. בנוסף, הסכימה החברה לשלם למבקש ולבא כוחו גמול ושכר טרחה בסכומים שאינם מהותיים. ביום 15 באוקטובר 2023 אישר בית הדין האזורי לעבודה בחיפה את בקשת ההסתלקות מבקשת האישור והורה על דחיית תביעתו האישית של המבקש.
10. בחודש אוגוסט 2022 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה היה בטענות, כי החברה מטעה, כביכול, את מבוטחיה בכך שהיא מציגה בצורה מוטעית כי מבצע שהיא עורכת הינו מבצע שתוקפו לזמן קצר בלבד, וכן, כביכול, משווקת מבצע שאינו מעניק את המוצג בפרסום. הצדדים ניהלו מגעים לפשרה. ביום 6 ביוני 2023, הגישו הצדדים לבית המשפט המחוזי בתל אביב בקשה לאישור הסכם פשרה במסגרתו הוסכם, בין היתר, כי החברה תזכה כל חבר קבוצה שרכש ביטוח משירביט חברה לביטוח בע"מ במסגרת הטבת "חודשיים מתנה" לתקופה של שנה ומעלה ואשר היה בתוקף לכל אורך תקופת הביטוח, בעלות של חודש אחד, בהתאם לפוליסה אותה רכש. ביום 17 באוקטובר 2023 ניתן על ידי בית המשפט המחוזי בתל אביב תוקף של פסק דין להסכם הפשרה.
11. בחודש דצמבר 2018 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה, נגד שתי חברות ביטוח נוספות (להלן ביחד: "חברות הביטוח הנתבעות") ונגד ארבעה בנקים (להלן ביחד: "הבנקים הנתבעים"). עניינה של התובענה היה בטענה, כי חברות הביטוח הנתבעות מפיקות, כביכול, לבעלי מבנים, המשועבדים לצורך הבטחת משכנתא, פוליסות ביטוח מבנה, למרות שבעת הפקתן של הפוליסות, כבר קיימת, בין אם אצל אותה חברת ביטוח ובין אם אצל חברת ביטוח אחרת, פוליסה המבטחת את אותו המבנה ביחס לאותה תקופה. זאת, כביכול, תוך הפרה של הוראות דין מפורשות ותוך הטעייתם של מבוטחים. ביום 30 באפריל 2023, הגישו החברה ו-6 מבין המבקשים לבית המשפט המחוזי בתל אביב בקשה לאישור הסכם פשרה במסגרתו הוסכם, בין היתר, כי ככל שיימצאו מבוטחים אשר ביטחו נכס בביטוח מבנה, אצל הראל ביטוח, ביותר מאשר פוליסה אחת באותה התקופה, תזכה החברה בפרמיה הזולה מבין השתיים, ששולמה בתקופה זו. ביום 22 באוקטובר 2023, ניתן על ידי בית המשפט המחוזי בתל אביב תוקף של פסק דין להסכם הפשרה.
12. בחודש אפריל 2020 הוגשה לבית הדין האזורי לעבודה בתל אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה ונגד חברת ביטוח נוספת (להלן ביחד: "הנתבעות"). עניינה של התובענה היה בטענה כי הנתבעות מסרבות, כביכול, להאריך את תוקף הכיסוי הביטוחי למבוטחים בביטוחי אובדן כושר עבודה, שנרכשו לפני שנת 2017, ואשר תום תקופת הביטוח בהם הינו גיל 65, ולשלם להם תגמולי ביטוח עד לגיל הפרישה שעלה בשנת 2004 לגיל 67 לשכירים ולגיל 70 לעצמאים. ביום 18 באפריל 2022 דחה בית הדין האזורי לעבודה בתל אביב את הבקשה לאישור התובענה כייצוגית. בחודש מאי 2022 הומצא לחברה ערעור על פסק הדין, אשר הגיש המבקש בבקשת האישור לבית הדין הארצי לעבודה. ביום 12 בפברואר 2023 דחה בית הדין הארצי לעבודה את הערעור. ביום 29 במאי 2023, הוגשה לבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק (בג"ץ), עתירה למתן צו על תנאי, במסגרתו מתבקש בג"ץ ליתן צו לביטול פסק הדין בערעור ולהורות על בירור עניינו של העותר והקבוצה אותה הוא מבקש לייצג. לחילופין מתבקש בג"ץ לבטל את ההוצאות שנפסקו לחובת העותר בשתי הערכאות הקודמות. ביום 27 בנובמבר 2023, דחה בג"ץ את העתירה למתן צו על תנאי, בקובעו כי אין עילה להתערבותו.
13. בחודש אפריל 2021 הוגשה לבית המשפט המחוזי במחוז מרכז תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה היה בטענה, כי החברה שיווקה, כביכול, פוליסות ביטוח תאונות אישיות באופן פסול ומטעה ובניגוד להוראות חוזרי הממונה על שוק ההון המסדירים את הליך צירוף המבוטחים לביטוח. ביום 13 בדצמבר 2023 הוגשה לבית המשפט המחוזי מרכז בלוד בקשה להסתלקות המבקשת מבקשת האישור נגד החברה, במסגרתה מתבקש בית המשפט לאשר את הסתלקות המבקשת מבקשת האישור ולהורות על דחיית תביעתה האישית. ביום 21 בדצמבר 2023 אישר בית המשפט המחוזי מרכז לוד את בקשת ההסתלקות מבקשת האישור והורה על דחיית תביעתה האישית של המבקשת.

באור 37 - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

ה. תביעות שהגיעו לסיומן לאחר תקופת הדוח

1. בחודש מרץ 2023 הוגשה לבית המשפט המחוזי בחיפה תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה ונגד חברת ביטוח נוספת (להלן ביחד: "הנתבעות"). עניינה של התובענה היה בטענה, כי הנתבעות גבו ממבוטחיהן בביטוחי אובדן כושר עבודה דמי ביטוח חודשיים עבור מספר החודשים האחרונים החופפים את משך תקופת ההמתנה האחרונה האפשרית המוגדרת בכל חוזה ביטוח לאובדן כושר עבודה, תקופה בה, על פי חוזה הביטוח, על הנתבעות לא חלה כל חבות לשלם תגמול ביטוח כלשהו. ביום 15 בינואר 2024, אישר בית המשפט המחוזי בחיפה בקשה שהגישו המבקשים להסתלק מבקשת האישור והורה על דחיית תביעתם האישית של המבקשים ועל מחיקת בקשת האישור והתובענה הייצוגית.
2. בחודש דצמבר 2019 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל-אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה היה בטענה, כי החברה גילתה, כביכול, למבוטחיה אשר רכשו פוליסת ביטוח חיים בפרמיה משתנה מסוג "מגן 1" ו/או פוליסת אובדן כושר עבודה מסוג "הראל לעתיד", במעמד רכישת הביטוח, את הפרמיה אותה ישלמו רק עבור שנים ספורות ולא עבור כל תקופת הביטוח. בחודש אוקטובר 2020 הודיעו הצדדים לבית המשפט על הסכמתם לפנות להליך גישור. הליך הגישור שהתנהל בין הצדדים לא צלח והדיון בתובענה שב להתנהל בבית המשפט. בחודש ספטמבר 2021 העביר בית המשפט את הבקשה לקבלת עמדת הממונה ביחס למחלוקות נשוא הבקשה לאישור התובענה כייצוגית. בחודש אפריל 2022 הוגשה עמדת הממונה הקובעת כי על חברות הביטוח מוטלת חובת גילוי של המידע בדבר הפרמיות שישלם המבוטח לאורך כל תקופת הביטוח. הצדדים חידשו את הליך הגישור. בחודש אוקטובר 2022 הגישו הצדדים לבית המשפט בקשה לאישור הסכם פשרה במסגרתו הוסכם, בין היתר, כי החברה תשלם לחברי הקבוצה סכום פיצוי חד פעמי, על פי המנגנון הקבוע בהסכם הפשרה. ביום 22 בינואר 2024, ניתן על ידי בית המשפט המחוזי בתל אביב תוקף של פסק דין להסכם הפשרה, במסגרתו הוסכם, בין היתר, כי החברה תשלם לחברי הקבוצה סכום פיצוי חד פעמי, על פי המנגנון הקבוע בהסכם הפשרה.
3. בחודש אפריל 2018 הוגשה לבית המשפט המחוזי מרכז-לוד תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה היה בטענה, כי החברה משלמת, כביכול, למבוטחים בפוליסות ניתוחים שאינן מקנות פיצוי בשיעור מחצית מההוצאות הנחסכות במקרה שהניתוח מבוצע במימון קופת חולים, אך ניתנה להם על-ידיה התחייבות לתשלום פיצוי כאמור, סכומים הנמוכים בפועל ממחצית ההוצאות שנחסכו לה עקב כך ובכך היא מפרה, כביכול, את התחייבותה כלפיהם. הצדדים ניהלו הליך גישור. ביום 16 בינואר 2023 הגישו הצדדים לבית המשפט המחוזי מרכז-לוד בקשה לאישור הסכם פשרה במסגרתו הוסכם, כי חברי הקבוצה, כהגדרתם בהסכם הפשרה, יזכו להשלמה של הפיצוי ששולם להם בהתאם לעלות רכיביו של כל ניתוח. ביום 25 בפברואר, 2024 ניתן על ידי בית המשפט המחוזי מרכז-לוד תוקף של פסק דין להסכם הפשרה.
4. בחודש מרץ 2021 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה היה בטענה, כי החברה דוחה, כביכול, שלא כדיון, תביעות לקבלת תגמולי ביטוח בגין כיסוי אביזר רפואי, של מבוטחים בפוליסת ביטוח בריאות קבוצתי לחברי הסתדרות המורים, בטענה למיצוי תקרת הכיסוי בפוליסה וזאת, כביכול, על פי סעיף בפוליסה, אשר, לטענת התובעת, לא היה קיים בפוליסה המקורית והוחל, על פי הנטען, באופן רטרואקטיבי. ביום 3 בינואר 2023 הגישו הצדדים לבית המשפט המחוזי בתל אביב בקשה לאישור הסכם פשרה במסגרתו הוסכם, בין היתר, כי ישולמו לחברי הקבוצה, כהגדרתה בהסכם הפשרה, תגמולי ביטוח נוספים בגין רכישת אביזר רפואי, לולא הוחלה תקרת הביטוח. ביום 24 במרץ 2024, ניתן על ידי בית המשפט המחוזי בתל אביב תוקף של פסק דין להסכם הפשרה.

באור 37 - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

1. תביעות שהגיעו לסיומן בתקופת הדוח - שירביט

1. בחודש אפריל 2020 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל-אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד שירביט ונגד שתיים עשרה חברות ביטוח נוספות (להלן ביחד: "הנתבעות") בהן החברה (ראו סעיף (ד)(4) לעיל). עניינה של התובענה היה בטענה, כי על הנתבעות להשיב למבוטחיהן בביטוחי רכב ודירה חלק מדמי הביטוח אשר, לכאורה, שולמו על ידיהם ביתר, נוכח הפחתה משמעותית, נטענת, בסיכון אותו נטלו על עצמן הנתבעות עת נקבעו על ידיהן דמי הביטוח בפוליסות אלו. זאת, עקב התפרצות מגפת הקורונה והגבלות התנועה והפעילות, אשר הוטלו בעקבותיה, אשר הובילו, על פי הנטען, להפחתת היקף הנסועה ולירידה משמעותית בנזקי גוף ורכוש כתוצאה מכך. בחודש פברואר 2021 הורה בית המשפט על סילוק הבקשה בעניין ביטוחי הרכב ביחס לשירביט ויתר המשיבות (פרט לחברת ביטוח אחת), וכי הבקשה תמשיך להתברר בעניין פוליסות ביטוח דירות. בית המשפט הורה כי על התובעים לשקול המשך צעדיהם ביחס לאופן ניהול בקשת האישור, לאור ההחלטה. בחודש אפריל 2021 הגישו התובעים ערעור לבית המשפט העליון על החלטת בית המשפט המחוזי. בחודש אוקטובר 2021 הורה בית המשפט המחוזי בתל אביב על עיכוב ההליכים בהליך שבפניו, וזאת עד לאחר שפסק דין בהליך ששירביט איננה צד לו ושעניינו השבת דמי ביטוח למבוטחים בפוליסות ביטוח בתי עסק, ביטוח אחריות מעבידים וביטוח צד ג' בשל הפחתה נטענת ברמת הסיכון אליה חשופות הנתבעות עקב התפרצות וירוס הקורונה וההגבלות על פעילות המשק, במסגרתו דחה בית המשפט המחוזי בחיפה את הבקשה לאישור התובענה כייצוגית נגד חברות ביטוח אחרות, יהפוך לחלוט ("פסק הדין בהליך הנוסף") או ככל שיוגש ערעור על פסק הדין בהליך הנוסף לבית המשפט העליון - עד למתן פסק דין בערעור. בחודש דצמבר 2021 הורה בית המשפט המחוזי על הסרת עיכוב ההליך, בעקבות הפיכת פסק הדין בהליך הנוסף לחלוט. ביום 22 בפברואר 2023 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל אביב בקשה מוסכמת להסתלקות מבקשים מבקשת האישור נגד הנתבעות, במסגרתה מתבקש בית המשפט לאשר את הסתלקות המבקשים מבקשת האישור ולהורות על דחיית תביעתם האישית. ביום 27 בפברואר 2023 אישר בית המשפט המחוזי בתל אביב את בקשת ההסתלקות מבקשת האישור והורה על דחיית תביעתם האישית של המבקשים.

2. בחודש ינואר 2018 הוגשה לבית המשפט המחוזי מרכז-לוד תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד שירביט ונגד חמש חברות ביטוח נוספות (להלן ביחד: "הנתבעות") בהן הראל ביטוח (ראו סעיף(ד)(8) לעיל). עניינה של התובענה היה בטענה, כי הנתבעות נמנעות, כביכול, שלא כדין, מלשלם תגמולי ביטוח למבוטחים, לצדדי ג' ולמוטבים בגין רכיב המע"מ החל על עלות הנזקים במקרים בהם הנזקים לא תוקנו בפועל. התובענה והבקשה לאישור הוגשו באותה עילה בגינה הוגשה תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית קודמות כנגד הנתבעות, אשר ביום 3 בינואר 2018 נדחה על ידי בית המשפט העליון ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי מרכז-לוד מיום 20 בפברואר 2017, במסגרתו נמחקה הבקשה. ביום 4 בינואר 2022 דחה בית המשפט המחוזי מרכז לוד את הבקשה לאישור התובענה כייצוגית. בחודש אפריל 2022 הגישה המבקשת ערעור לבית המשפט העליון על החלטת בית המשפט המחוזי. בדיון אשר התקיים בבית המשפט העליון ביום 27 בספטמבר 2023, נדחה הערעור, לאחר שהמערערת קיבלה את המלצת בית המשפט העליון למשיכתו.

באור 37 - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

ז. התקשרויות

1. היתר הממונה למתווה המוסכם בעניין פוליסת הסיעוד הקבוצתית של חברי קופת חולים "כללית".
 ביום 5 בנובמבר 2023 עתרה שירותי בריאות כללית (להלן: "כללית") לבג"ץ נגד שר האוצר, שר הבריאות, מנכ"ל משרד הבריאות, הממונה וכן כנגד הראל ביטוח ושתי קופות חולים נוספות בבקשה ליתן צווים על תנאי שמטרתן להורות לצדדים לגבש בדחיפות מתווה אשר יאפשר את המשך הביטוח הסיעודי הקבוצתי של מבוטחי הכללית אשר הסתיים בסוף שנת 2023, בהראל ביטוח. ביום 13 בדצמבר 2023 התקבל היתר הממונה להפעלת פוליסת הסיעוד הקבוצתית של חברי קופת חולים "כללית", על פי מתווה מוסכם אליו הגיעו הראל ביטוח ושירותי בריאות כללית (להלן: "ההיתר" ו"המתווה המוסכם").
 על פי ההיתר האמור, פוליסת הסיעוד ע"פ המתווה המוסכם הינה לתקופה של 12 חודשים (החל מיום 1.1.2024 ועד ליום 31.12.2024).
2. סיום התקשרויות החברה עם דקלה
 ביום 15 בינואר 2022 הודיעה החברה לדקלה כי בכוונת החברה לסיים במהלך שנת 2022 את ההתקשרויות השונות עם דקלה בכל הנוגע לפעילויות שדקלה מבצעת עבור החברה בתחום הביטוח. הודעה על מועד סופי לסיום ההתקשרויות תימסר לדקלה לכל הפחות 14 ימים מראש.
 הסכם למכירת דקלה לקופת חולים כללית (להלן: "כללית")
3. הסכם למכירת דקלה לקופת חולים כללית (להלן: "כללית")
 בחודש נובמבר 2022 נחתם הסכם בין הראל ביטוח לבין כללית למכירת 51% ממניות דקלה. השלמת העסקה כפופה להתקיימותם של תנאים מתלים שונים שטרם הושלמו עד למועד פרסום הדוחות הכספיים.
4. התחייבות להשקעה בקרנות השקעה
 לחברה ולחברות בנות של החברה התחייבות להשקעה בקרנות השקעה בסך של כ-6,914 מיליוני ש"ח, מתוכם סך של כ-5,195 מיליוני ש"ח מכספי פוליסות משתתפות ברווחים, פנסיה וגמל.
5. התקשרות בעסקאות מתן ערבות פיננסית ושירותי תפעול לתיקי משכנתאות המבוטחים על ידי צדדים שלישיים באמצעות החברה ו-EMI
 החברה קשורה בעסקאות מתן ערבויות פיננסיות למבטח משנה בינלאומי של תיקי משכנתאות שהועמדו על ידי מוסדות פיננסים, בגובה של 50% מעלות התביעות, ככל שיוגשו כנגד אותו מבטח משנה. EMI מצידה, מעניקה שירותי ייזום ותפעול בקשר עם התיקים המבוטחים במתכונת של TPA – Third Party Administrator. בתמורה לערבויות הפיננסיות ולשירותי הייזום והתפעול כאמור, זכאיות החברה ו-EMI לעמלה בשיעור של 50% מהפרמיה נטו שתקבל אצל מבטח המשנה.
6. ביום 1 באוגוסט 2023 הושלמה עסקה במסגרתה רכשה קבוצת הראל 10% ממניות חברת קבוצת תדהר בע"מ תמורת סך של כ-389 מיליוני ש"ח (כ-30 מיליוני ש"ח מכספי הנוסטרו והיתרה מכספי העמיתים).

באור 37 - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

ת. חכירות שבהן הקבוצה היא המחכירה

דמי החכירה המינימאליים העתידיים להתקבל בגין חוזי חכירה מסחריים שאינם ניתנים לביטול ליום 31 בדצמבר 2022 ו-2023 הינם:

2022	2023	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
225	214	שנה ראשונה
500	484	שנה שנייה עד חמש שנים
173	233	יותר מחמש שנים
898	931	

באור 38 - אירועים מהותיים לאחר תקופת הדוח

1. בהמשך לאמור בבאור 27, סמוך למועד פרסום הדוחות הכספיים אומדן דמי הניהול שלא יגבו בשל התשואה הריאלית השלילית עד להשגת תשואה חיובית מצטברת, הסתכם בסך של כ-160 מיליוני ש"ח.
 2. לעניין אופציות שהוענקו במסגרת תוכנית אופציות לנושאי משרה ועובדים בקבוצה, ראו באור 36.
 3. לעניין אשרור דירוג של מידרוג בדבר איתנות פיננסית של החברה ושל כתבי ההתחייבויות הנדחים שהונפקו על-ידי הראל הנפקות, ראו באור 24.
 4. סיום כהונת מר מישל סיבוני, ומינוי גיא רוטקופף כיו"ר דירקטוריון החברה
- מר מישל סיבוני, אשר כיהן כמנכ"ל הראל השקעות ויו"ר דירקטוריון החברה, סיים את תפקידו ביום 31 בינואר 2024 וזאת לאחר למעלה מ-30 שנות עבודה בקבוצת הראל. מר סיבוני, ממשיך לכהן כדירקטור בחברה וכיו"ר דירקטוריון המצפן וכן מונה לכהונה כדירקטור בהראל השקעות. בהמשך לסיום כהונתו של מר סיבוני בתפקידו כאמור מונה מר ניר כהן, המכהן כמנכ"ל החברה, גם לתפקיד מנכ"ל הראל השקעות וכן מונה מר גיא רוטקופף לתפקיד יו"ר הדירקטוריון. המינויים כאמור הינם בתוקף החל מיום 1 בפברואר 2024.
5. אישור צו מס ערך מוסף
- בחודש מרץ 2024 אישרה הכנסת את צו מס ערך מוסף (שיעור המס על מלכ"רים ומוסדות כספיים) (תיקון), התשפ"ד-2024 (להלן – הצו) אשר קובע כי החל מיום 1 בינואר 2025, השיעור של מס השכר ומס הרווח שישולם על פעילות בישראל של מוסד כספי יהיה 18% מהשכר ששילם והרווח שהפיק וזאת במקום השיעור של 17% שקיים כיום. יתרות המסים הנדחים הנכללות בדוחות הכספיים המאוחדים של החברה ליום 31 בדצמבר 2023 מחושבות בהתאם לשיעורי המס שבתוקף לתאריך הדיווח ואינן מביאות בחשבון את ההשפעות שינבעו מהעלאת שיעור המס כאמור לעיל. ההשפעות האמורות תיכללנה בדוחות הכספיים המתייחסים לתקופות החל מהמועד שבו חקיקת הצו הושלמה למעשה – דהיינו, החל מהדוחות הכספיים לרבעון הראשון של שנת 2024.
- להערכת הנהלת החברה, העלאת שיעור המס האמורה תביא לגידול ביתרת ההתחייבות מסים נדחים ליום 1 בינואר 2024 בסך של כמיליונים בודדים, שייזקפו לרווח או הפסד בדוחות הכספיים לרבעון הראשון של שנת 2024.

הראל חברה לביטוח בע"מ

נספחים לדוחות הכספיים

סומך חייקין
מגדל המילניום KPMG
רחוב הארבעה 17, תא דואר 609
תל אביב 6100601
03 684 8000

לכבוד
בעלי המניות של הראל חברה לביטוח בע"מ
רח' אבא הלל 3
רמת-גן

א.ג.נ.,

הנדון: דוח מיוחד של רואי החשבון המבקרים על מידע כספי נפרד לפי דרישת הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון בהתאם לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א - 1981

ביקרנו את המידע הכספי הנפרד המובא לפי דרישת הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון בהתאם לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א - 1981 של הראל חברה לביטוח בע"מ (להלן: "החברה") לימים 31 בדצמבר 2023 ו- 2022 ולכל אחת משלוש השנים שהאחרונה שבהן שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2023 ואשר נכלל בנספח א' לדוחות הכספיים של החברה. המידע הכספי הנפרד הינו באחריות הדירקטוריון וההנהלה של החברה. אחריותנו היא לחוות דעה על המידע הכספי הנפרד בהתבסס על ביקורתנו.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל. על פי תקנים אלה נדרש מאיתנו לתכנן את הביקורת ולבצעה במטרה להשיג מידה סבירה של ביטחון שאין במידע הכספי הנפרד הצגה מוטעית מהותית. ביקורת כוללת בדיקה מדגמית של ראיות התומכות בסכומים ובפרטים הכלולים במידע הכספי הנפרד. ביקורת כוללת גם בחינה של כללי החשבונאות שישומו בעריכת המידע הכספי הנפרד ושל האומדנים המשמעותיים שנעשו על ידי הדירקטוריון וההנהלה של החברה וכן הערכת נאותות ההצגה של המידע הכספי הנפרד. אנו סבורים שביקורתנו ודוחות רואי החשבון האחרים מספקים בסיס נאות לחוות דעתנו.

לדעתנו המידע הכספי הנפרד ערוך, מכל הבחינות המהותיות, בהתאם לדרישות שנקבעו על ידי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון בהתאם לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א, 1981- כמתואר בביאור א2.

סומך חייקין
רואי חשבון

28 במרץ 2024

נספח א - נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות הממונה על הביטוח

להלן נתונים כספיים על בסיס הדוחות הכספיים הנפרדים של החברה (להלן: "דוחות סולו"), הערוכים לפי תקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS). המדיניות החשבונאית שפורטה בבאור 3 לעיל בדבר עיקרי המדיניות החשבונאית המהותית, יושמה בהכנת נספח זה, למעט המפורט להלן:

- א. מדידת ההשקעות בחברות מוחזקות המחושבת על בסיס שיטת השווי המאזני (אקוויטי).
- ב. זכויות במקרקעין כוללות גם זכויות במקרקעין המוחזקות באמצעות חברה מוחזקת שהחזקת זכויות אלה הוא עיסוקה היחיד.
- ג. פעילות בתחום הלוואות לכל מטרה לבני 60 ומעלה באמצעות חברה מוחזקת שזוהי פעילותה היחידה.

1. דוחות על המצב הכספי

ליום 31 בדצמבר		
2022	2023	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
		נכסים
1,141	1,215	נכסים בלתי מוחשיים
-	1	נכסי מיסים נדחים
2,423	2,500	הוצאות רכישה נדחות
1,309	1,354	רכוש קבוע
1,379	1,295	השקעות בחברות בנות וכלולות
2,060	1,898	נדל"ן להשקעה עבור חוזים תלויי תשואה
2,293	2,419	נדל"ן להשקעה אחר
4,992	5,429	נכסי ביטוח משנה
88	48	נכסי מסים שוטפים
3,118	1,701	חייבים ויתרות חובה
1,434	1,579	פרמיה לגבייה
67,420	71,117	השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה
		השקעות פיננסיות אחרות:
9,993	7,861	נכסי חוב סחירים
13,547	13,808	נכסי חוב שאינם סחירים
1,497	1,894	מניות
3,725	4,342	אחרות
28,762	27,905	סך כל ההשקעות הפיננסיות האחרות
6,450	6,733	מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה
1,425	2,434	מזומנים ושווי מזומנים אחרים
124,294	127,628	סך כל הנכסים
77,848	80,608	סך כל הנכסים עבור חוזים תלויי תשואה

המידע הנוסף המצורף למידע הכספי הנפרד מהווה חלק בלתי נפרד ממנו.

נספח א - נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות הממונה על הביטוח (המשך)

1. דוחות על המצב הכספי (המשך)

ליום 31 בדצמבר		
2022	2023	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
		הון
869	869	הון מניות ופרמיה על מניות
593	728	קרנות הון
2,768	2,449	עודפים
4,230	4,046	סך כל ההון
		התחייבויות
30,543	31,514	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה
76,267	79,675	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה
695	717	התחייבויות בגין מסים נדחים
223	219	התחייבויות בשל הטבות לעובדים, נטו
13	9	התחייבויות מסים שוטפים
5,540	5,447	זכאים ויתרות זכות
6,783	6,001	התחייבויות פיננסיות
120,064	123,582	סך כל ההתחייבויות
124,294	127,628	סך כל ההון וההתחייבויות

שלומית זק"ש אנגל
משנה למנכ"ל
ומנהלת הכספים

אריק פרץ
משנה למנכ"ל ומנהל
חטיבת כספים ומשאבים

ניר כהן
מנהל כללי

גיא רוטקופף
יו"ר הדירקטוריון

תאריך אישור הדוחות : 28 במרץ 2024

נספח א - נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות הממונה על הביטוח (המשך)

2. דוחות רווח והפסד

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2021	2022	2023	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
14,831	16,674	17,226	פרמיות שהורווחו ברוטו
1,780	2,153	2,266	פרמיות שהורווחו על ידי מבטחי משנה
13,051	14,521	14,960	פרמיות שהורווחו בשייר
11,735	(4,184)	7,033	רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון
922	520	510	הכנסות מדמי ניהול
301	356	380	הכנסות מעמלות
10	37	36	הכנסות אחרות
26,019	11,250	22,919	סך כל ההכנסות
22,747	7,814	20,136	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, ברוטו
1,468	1,577	1,820	חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
21,279	6,237	18,316	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר
2,472	2,764	2,946	עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
874	924	1,004	הוצאות הנהלה וכלליות
-	10	17	הוצאות אחרות
261	436	344	הוצאות מימון, נטו
24,886	10,371	22,627	סך כל ההוצאות
164	99	(134)	חלק החברה ברווחי (הפסדי) חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני
1,297	978	158	רווח לפני מסים על ההכנסה
365	288	33	מסים על הכנסה
932	690	125	רווח לשנה

המידע הנוסף המצורף למידע הכספי הנפרד מהווה חלק בלתי נפרד ממנו.

נספח א - נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות הממונה על הביטוח (המשד)

3. דוחות על הרווח הכולל

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2021	2022	2023	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
932	690	125	רווח לשנה
			פריטי רווח כולל אחר שלאחר ההכרה לראשונה במסגרת הרווח הכולל הועברו או יועברו לרווח והפסד
832	(1,536)	(197)	שינוי נטו, בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה
			שינוי נטו, בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד
(426)	(122)	186	הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד
49	75	82	חלק הקבוצה ברווח (בהפסד) כולל של חברות מוחזקות מטופלות לפי שיטת השווי המאזני
2	(35)	1	הפרשי תרגום מטבע חוץ בגין פעילות חוץ
(53)	122	46	הטבת מס (מסים על ההכנסה) המתייחסים לנכסים פיננסיים זמינים למכירה
(152)	545	(29)	הטבת מס (מסים על הכנסה) המתייחסים לרכיבים אחרים של רווח כולל אחר שלאחר ההכרה לראשונה במסגרת הרווח הכולל הועברו או יועברו לרווח והפסד
18	(34)	(14)	
270	(985)	75	סה"כ רווח (הפסד) כולל אחר לשנה שלאחר ההכרה לראשונה במסגרת הרווח הכולל הועבר או יועבר לרווח והפסד, נטו ממס
			פריטי רווח כולל אחר שלא יועברו לרווח והפסד
29	21	54	קרן הערכה מחדש לגבי פריטי רכוש קבוע
(1)	37	9	מדידה מחדש של תוכנית הטבה מוגדרת
(8)	(16)	(19)	מסים על הכנסה בגין פריטי רווח כולל אחר שלא יועברו לרווח והפסד
20	42	44	רווח כולל אחר לשנה שלא יועבר לרווח והפסד, נטו ממס
290	(943)	119	סך רווח (הפסד) כולל אחר לשנה
1,222	(253)	244	סך כל הרווח (ההפסד) הכולל לשנה

המידע הנוסף המצורף למידע הכספי הנפרד מהווה חלק בלתי נפרד ממנו.

נספח א - נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות הממונה על הביטוח (המשך)

4. דוחות על השינויים בהון העצמי

הון מניות ופרמיה	קרן הון בגין זמינים למכירה	קרן הון בגין תשלום מבוסס מניות	קרן תרגום של פעילות חוץ	קרן הון בגין שערוד רכוש קבוע	יתרת עודפים	סה"כ	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
869	236	67	(44)	334	2,768	4,230	יתרה ליום 1 בינואר 2023
-	-	-	-	-	125	125	סך הרווח הכולל לשנה
-	43	-	32	38	6	119	רווח לתקופה
-	43	-	32	38	131	244	סך רווח כולל אחר
-	-	22	-	-	-	22	סך כל הרווח (ההפסד) הכולל לשנה
-	-	-	-	-	(450)	(450)	תשלום מבוסס מניות
-	-	-	-	-	-	-	דיבידנד לבעלים
869	279	89	(12)	372	2,449	4,046	יתרה ליום 31 בדצמבר 2023
869	1,309	45	(132)	316	3,624	6,031	יתרה ליום 1 בינואר 2022
-	-	-	-	-	690	690	הרווח (ההפסד) הכולל לשנה
-	(1,073)	-	88	18	24	(943)	רווח לתקופה
-	(1,073)	-	88	18	714	(253)	סך רווח (הפסד) כולל אחר
-	-	22	-	-	-	22	סך כל הרווח (ההפסד) הכולל לשנה
-	-	-	-	-	(1,570)	(1,570)	תשלום מבוסס מניות
-	-	-	-	-	-	-	דיבידנד לבעלים
869	236	67	(44)	334	2,768	4,230	יתרה ליום 31 בדצמבר 2022
869	1,005	41	(97)	295	3,207	5,320	יתרה ליום 1 בינואר 2021
-	-	-	-	-	932	932	סך הרווח (ההפסד) הכולל לשנה
-	304	-	(35)	21	-	290	רווח לתקופה
-	304	-	(35)	21	932	1,222	סך רווח (הפסד) כולל אחר
-	-	-	-	-	(515)	(515)	סך כל הרווח (ההפסד) הכולל לשנה
-	-	4	-	-	-	4	חלוקת מניות החזקות במשכנתאות בע"מ כדיבידנד בעין להראל השקעות
-	-	4	-	-	-	4	מיזוג חברת סטנדרד לתוך החברה
869	1,309	45	(132)	316	3,624	6,031	יתרה ליום 31 בדצמבר 2021

נספח א - נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות הממונה על הביטוח (המשך)

5. מגזרי פעילות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2023						
סה"כ	התאמות וקיזוזים	לא מיוחס למגזרי פעילות	אשראי	ביטוח כללי	ביטוח בריאות	ביטוח חיים וחיסכון ארוך טוח
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
17,226	-	-	-	4,471	6,468	6,287
2,266	-	-	-	1,606	377	283
14,960	-	-	-	2,865	6,091	6,004
7,033	(143)	25	207	334	692	5,918
510	-	3	-	-	5	502
380	-	-	-	303	17	60
36	-	1	6	-	-	29
22,919	(143)	29	213	3,502	6,805	12,513
20,136	-	-	-	3,217	5,812	11,107
1,820	-	-	-	949	675	196
18,316	-	-	-	2,268	5,137	10,911
2,946	-	-	-	942	1,046	958
1,004	-	108	14	73	345	464
17	-	-	-	17	-	-
344	(143)	236	143	22	72	14
22,627	(143)	344	157	3,322	6,600	12,347
(134)	-	2	-	(66)	(42)	(28)
158	-	(313)	56	114	163	138
181	-	151	-	116	(54)	(32)
339	-	(162)	56	230	109	106

פרמיות שהורווחו ברוטו

פרמיות שהורווחו על ידי מבטחי משנה

פרמיות שהורווחו בשייר

רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון

הכנסות מדמי ניהול

הכנסות מעמלות

הכנסות אחרות

סך כל ההכנסות

תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, ברוטו

חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח

תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר

עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות

הוצאות הנהלה וכלליות

הוצאות אחרות

הוצאות מימון, נטו

סך כל ההוצאות

חלק החברה ברווחי (הפסדי) חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני

רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה

רווח (הפסד) כולל אחר לפני מסים על הכנסה

סך כל הרווח (ההפסד) הכולל לפני מסים על הכנסה

נספח א - נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות הממונה על הביטוח (המשך)

5. מגזרי פעילות (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2022						
סה"כ	התאמות וקיצוץ	לא מיוחס למגזרי פעילות	אשראי	ביטוח כללי	ביטוח בריאות	ביטוח חיים וחיכון ארוך טווח
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
16,674	-	-	-	4,242	5,928	6,504
2,153	-	-	-	1,588	352	213
14,521	-	-	-	2,654	5,576	6,291
(4,184)	*(59)	393	*100	*157	*(63)	(4,712)
520	-	3	-	-	4	513
356	-	-	-	281	19	56
37	-	*1	*7	-	-	29
11,250	(59)	397	107	3,092	5,536	2,177
7,814	-	-	-	2,992	3,440	1,382
1,577	-	-	-	915	526	136
6,237	-	-	-	2,077	2,914	1,246
2,764	-	-	-	862	1,000	902
924	-	*59	*8	75	*349	433
10	-	-	-	10	-	-
436	*(59)	*261	*59	70	82	23
10,371	(59)	320	67	3,094	4,345	2,604
99	-	91	-	14	(1)	(5)
978	-	168	40	12	1,190	(432)
(1,438)	-	(588)	-	(47)	(423)	(380)
(460)	-	(420)	40	(35)	767	(812)

פרמיות שהורווחו ברוטו
פרמיות שהורווחו על ידי מבטחי משנה
פרמיות שהורווחו בשייר
רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון
הכנסות מדמי ניהול
הכנסות מעמלות
הכנסות אחרות
סך כל ההכנסות
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, ברוטו
חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
הוצאות הנהלה וכלליות
הוצאות אחרות
הוצאות מימון, נטו
סך כל ההוצאות
חלק החברה ברווחי (הפסדי) חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני
רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה
הפסד כולל אחר לפני מסים על הכנסה
סך כל הרווח (ההפסד) הכולל לפני מסים על הכנסה

* הוצג מחדש כתוצאה מהצגה לראשונה של מגזר אשראי, ראו גם באור 4(4) בדוחות הכספיים המאוחדים

נספח א - נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות הממונה על הביטוח (המשך)

5. מגזרי פעילות (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2021						
ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח	ביטוח בריאות	ביטוח כללי	אשראי	לא מיוחס למגזרי פעילות	התאמות וקיזוזים	סה"כ
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
5,887	5,364	3,580	-	-	-	14,831
187	307	1,286	-	-	-	1,780
5,700	5,057	2,294	-	-	-	13,051
9,607	*1,090	*484	*43	528	*(17)	11,735
916	4	-	-	2	-	922
39	19	243	-	-	-	301
10	-	-	-	-	-	10
16,272	6,170	3,021	43	530	(17)	26,019
14,533	4,966	3,248	-	-	-	22,747
123	453	892	-	-	-	1,468
14,410	4,513	2,356	-	-	-	21,279
805	917	750	-	-	-	2,472
407	*310	53	*5	99	-	874
14	45	(11)	*17	213	*(17)	261
15,636	5,785	3,148	22	312	(17)	24,886
20	21	40	-	83	-	164
656	406	(87)	21	301	-	1,297
70	104	109	-	149	-	432
726	510	22	21	450	-	1,729

פרמיות שהורווחו ברוטו
 פרמיות שהורווחו על ידי מבטחי משנה
פרמיות שהורווחו בשייר
 רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
 הכנסות מדמי ניהול
 הכנסות מעמלות
 הכנסות אחרות
סך כל ההכנסות
 תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, ברוטו
 חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
 תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר
 עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
 הוצאות הנהלה וכלליות
 הוצאות (הכנסות) מימון, נטו
סך כל ההוצאות
 חלק החברה ברווחי (הפסדי) חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני
רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה
 רווח כולל אחר לפני מסים על הכנסה
סך כל הרווח הכולל לפני מסים על הכנסה

* הוצג מחדש כתוצאה מהצגה לראשונה של מגזר אשראי, ראו גם באור 4(4) בדוחות הכספיים המאוחדים

נספח א - נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות הממונה על הביטוח (המשך)

6. נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח כללי

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2023				
רכב חובה	רכב רכוש	ענפי רכוש ואחרים *	ענפי חבויות אחרים **	סה"כ
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
723	1,402	1,437	1,087	4,649
6	25	1,123	460	1,614
717	1,377	314	627	3,035
(16)	166	9	11	170
733	1,211	305	616	2,865
127	34	24	149	334
5	5	232	61	303
865	1,250	561	826	3,502
808	980	518	911	3,217
72	37	427	413	949
736	943	91	498	2,268
160	291	300	191	942
20	22	18	13	73
8	5	3	1	17
9	2	1	10	22
933	1,263	413	713	3,322
(27)	(7)	(2)	(30)	(66)
(95)	(20)	146	83	114
45	12	4	55	116
(50)	(8)	150	138	230
3,425	973	1,148	5,155	10,701
2,956	953	227	3,356	7,492

פרמיות ברוטו

פרמיות ביטוח משנה

פרמיות בשייר

שינוי ביתרת פרמיה שטרם הורווחה, בשייר

פרמיות שהורווחו בשייר

רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון

הכנסות מעמלות

סך כל ההכנסות

תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח, ברוטו

חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח

תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר

עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות

הוצאות הנהלה וכלליות

הוצאות אחרות

הוצאות מימון, נטו

סך כל ההוצאות

חלק החברה ברווחי חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני

רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה

רווח כולל אחר לפני מסים על הכנסה

סך כל הרווח (ההפסד) הכולל לפני מסים על הכנסה

התחייבויות בגין חוזי ביטוח, ברוטו ליום 31 בדצמבר 2023

התחייבויות בגין חוזי ביטוח, שייר ליום 31 בדצמבר 2023

* ענפי רכוש ואחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח אובדן רכוש ומקיף דירות אשר הפעילות בגינם מהווה 78% מסך הפרמיות בענפים אלו

** ענפי חבויות אחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח צד ג' ואחריות מקצועית אשר הפעילות בגינם מהווה 69% מסך הפרמיות בענפים אלו

נספח א - נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות הממונה על הביטוח (המשך)

6. נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח כללי (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2022				
רכב חובה	רכב רכוש	ענפי רכוש ואחרים *	ענפי חבויות אחרים **	סה"כ
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
843	1,189	1,310	1,063	4,405
115	55	1,011	435	1,616
728	1,134	299	628	2,789
62	38	21	14	135
666	1,096	278	614	2,654
***57	***13	***20	***67	157
7	6	205	63	281
730	1,115	503	744	3,092
673	1,140	587	592	2,992
108	71	486	250	915
565	1,069	101	342	2,077
132	272	279	179	862
21	22	20	12	75
5	3	2	-	10
28	5	2	35	70
751	1,371	404	568	3,094
6	1	-	7	14
(15)	(255)	99	183	12
(19)	(4)	(1)	(23)	(47)
(34)	(259)	98	160	(35)
3,450	878	1,115	5,147	10,590
2,905	836	216	3,497	7,454

פרמיות ברוטו
 פרמיות ביטוח משנה
פרמיות בשייר
 שינוי ביתרת פרמיה שטרם הורווחה, בשייר
פרמיות שהורווחו בשייר
 רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
 הכנסות מעמלות
סך כל ההכנסות
 תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח, ברוטו
 חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
 תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר
 עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
 הוצאות הנהלה וכלליות
 הוצאות אחרות
 הוצאות מימון, נטו
סך כל ההוצאות
 חלק החברה ברווחי חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני
רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה
 הפסד כולל אחר לפני מסים על הכנסה
סך כל הרווח (ההפסד) הכולל לפני מסים על הכנסה
התחייבויות בגין חוזי ביטוח, ברוטו ליום 31 בדצמבר 2022
התחייבויות בגין חוזי ביטוח, שייר ליום 31 בדצמבר 2022

* ענפי רכוש ואחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח אובדן רכוש ומקיף דירות אשר הפעילות בגינם מהווה 71% מסך הפרמיות בענפים אלו
 ** ענפי חבויות אחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח צד ג' ואחריות מקצועית אשר הפעילות בגינם מהווה 71% מסך הפרמיות בענפים אלו
 *** הוצג מחדש כתוצאה מהצגה לראשונה של מגזר אשראי, ראו גם באור (4) בדוחות הכספיים המאוחדים

נספח א - נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות הממונה על הביטוח (המשך)

6. נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח כללי (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2021				
סה"כ	ענפי חבויות אחרים **	ענפי רכוש ואחרים *	רכב רכוש	רכב חובה
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
3,693	1,001	1,119	953	620
1,331	412	881	19	19
2,362	589	238	934	601
68	17	8	11	32
2,294	572	230	923	569
484	***239	***27	***33	***185
243	55	182	5	1
3,021	866	439	961	755
3,248	1,205	441	806	796
892	481	370	19	22
2,356	724	71	787	774
750	161	245	236	108
53	11	14	15	13
(11)	(6)	-	(1)	(4)
3,148	890	330	1,037	891
40	21	1	3	15
(87)	(3)	110	(73)	(121)
109	57	3	7	42
22	54	113	(66)	(79)
10,794	5,507	1,028	760	3,499
7,272	3,426	188	706	2,952

פרמיות ברוטו
פרמיות ביטוח משנה
פרמיות בשייר
שינוי ביתרת פרמיה שטרם הורווחה, בשייר
פרמיות שהורווחו בשייר
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
הכנסות מעמלות
סך כל ההכנסות
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח, ברוטו
חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
הוצאות הנהלה וכלליות
הכנסות מימון, נטו
סך כל ההוצאות
חלק החברה בהפסדי חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני
רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה
רווח כולל אחר לפני מסים על ההכנסה
סך כל הרווח (ההפסד) הכולל לפני מסים על ההכנסה
התחייבויות בגין חוזי ביטוח, ברוטו ליום 31 בדצמבר 2021
התחייבויות בגין חוזי ביטוח, שייר ליום 31 בדצמבר 2021

* ענפי רכוש ואחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח אובדן רכוש ומקיף דירות אשר הפעילות בגינם מהווה 78% מסך הפרמיות בענפים אלו
** ענפי חבויות אחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח צד ג' ואחריות מקצועית אשר הפעילות בגינם מהווה 73% מסך הפרמיות בענפים אלו
*** הוצג מחדש כתוצאה מהצגה לראשונה של מגזר אשראי, ראו גם באור 4(4) בדוחות הכספיים המאוחדים

נספח א - נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות הממונה על הביטוח (המשד)

7. פירוט השקעות פיננסיות אחרות

ליום 31 בדצמבר 2023				
סך הכל	הלוואות וחייבים	זמינים למכירה	משוערכים בשווי הוגן דרך רווח והפסד	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
7,861	-	7,861	-	נכסי חוב סחירים
13,808	13,808	-	-	נכסי חוב שאינם סחירים
1,894	-	1,894	-	מניות
4,342	-	4,018	324	אחרות
27,905	13,808	13,773	324	סה"כ

ליום 31 בדצמבר 2022				
סך הכל	הלוואות וחייבים	זמינים למכירה	משוערכים בשווי הוגן דרך רווח והפסד	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
9,993	-	9,993	-	נכסי חוב סחירים
13,547	13,547	-	-	נכסי חוב שאינם סחירים
1,497	-	1,497	-	מניות
3,725	-	3,449	276	אחרות
28,762	13,547	14,939	276	סה"כ

נספח א - נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות הממונה על הביטוח (המשך)

7. פירוט השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

א. נכסי חוב סחירים, ההרכב:

ליום 31 בדצמבר	
2022	2023
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
5,707	4,799
5,707	4,799
4,286	3,062
4,286	3,062
9,993	7,861
-	9

אגרות חוב ממשלתיות

זמינות למכירה

סך הכל אגרות חוב ממשלתיות

נכסי חוב אחרים שאינם ניתנים להמרה

זמינים למכירה

סך הכל נכסי חוב אחרים שאינם ניתנים להמרה

סך הכל נכסי חוב סחירים

יתרות ירידות ערך שנזקפו לרווח והפסד בגין נכסי חוב המוצגים כזמינים למכירה

נספח א - נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות הממונה על הביטוח (המשך)

7. פירוט השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ב. נכסי חוב שאינם סחירים, ההרכב:

שווי הוגן		ערך בספרים	
ליום 31 בדצמבר		ליום 31 בדצמבר	
2022	2023	2022	2023
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
6,217	6,405	5,031	5,232
6,217	6,405	5,031	5,232
8,440	8,355	8,321	8,387
214	202	195	189
8,654	8,557	8,516	8,576
14,871	14,962	13,547	13,808
		30	81

אגרות חוב ממשלתיות

מטופלות כהלוואות וחייבים:

אגרות חוב מיועדות

סך הכל אגרות חוב ממשלתיות

נכסי חוב אחרים שאינם ניתנים להמרה

מטופלים כהלוואות וחייבים, למעט פיקדונות בבנקים

פיקדונות בבנקים

סך כל נכסי חוב אחרים שאינם ניתנים להמרה

סך כל נכסי חוב שאינם סחירים

יתרות ירידות ערך שנזקפו לרווח והפסד

ג. פרטים בדבר ריבית והצמדה בגין נכסי חוב:

ריבית אפקטיבית			
נכסי חוב שאינם סחירים		נכסי חוב סחירים	
2022	2023	2022	2023
אחוזים	אחוזים	אחוזים	אחוזים
4.4	4.5	1.7	2.2
5.0	6.4	3.9	4.4
8.1	10.5	7.1	6.6

צמוד למדד המחירים לצרכן

שקלי

צמוד מט"ח

ד. מניות, ההרכב:

ערך בספרים	
ליום 31 בדצמבר	
2022	2023
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
999	1,336
498	558
1,497	1,894
128	190

סחירות

אינן סחירות

סך הכל

יתרות ירידות ערך שנזקפו לרווח והפסד בגין מניות המוצגות כזמינות למכירה

נספח א - נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות הממונה על הביטוח (המשך)

7. פירוט השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ה. השקעות פיננסיות אחרות, ההרכב:

ליום 31 בדצמבר		
2022	2023	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
		סחירות
23	22	מוצגות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה
260	294	זמינות למכירה
-	6	מכשירים נגזרים
283	322	סך הכל השקעות פיננסיות סחירות
		שאינן סחירות
27	24	מסווגות כמוחזקות למסחר
3,189	3,724	זמינות למכירה
226	272	מכשירים נגזרים *
3,442	4,020	סך הכל השקעות פיננסיות שאינן סחירות
3,725	4,342	סך הכל השקעות פיננסיות אחרות
191	200	יתרות ירידת ערך שנזקפו לרווח והפסד בגין השקעות פיננסיות אחרות שהוצגו כזמינות למכירה
247	37	מכשירים נגזרים המוצגים בהתחייבויות פיננסיות

השקעות פיננסיות אחרות כוללות בעיקר השקעות בתעודות סל, תעודות השתתפות בקרנות נאמנות, קרנות השקעה, נגזרים פיננסיים, חוזים עתידיים, אופציות ומוצרים מובנים.

* להלן סכום החשיפה, נטו לנכס הבסיס, המוצג במונחי דלתא של העסקאות הפיננסיות שנעשו לתאריך הדוח הכספי:

ליום 31 בדצמבר		
2022	2023	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
400	296	מניות
3,989	5,263	מדד
(5,261)	(5,386)	מטבע זר

נספח א - נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות הממונה על הביטוח (המשך)

7. פירוט השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

1. שיעורי הריבית ששימשו בקביעת השווי ההוגן:

ליום 31 בדצמבר		
2022	2023	
אחוזים	אחוזים	
1.5	1.8	AA ומעלה
5.0	5.6	A
6.8	7.7	BBB
9.3	10.5	נמוך מ-BBB
5.5	6.0	לא מדורג

המקורות לרמת הדירוג בישראל הינן חברות הדירוג "מעלות", "מידרוג" ודירוג פנימי. נתוני חברת מידרוג הועברו לסמלי הדירוג לפי מקדמי המרה מקובלים. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+.

השווי ההוגן של נכסי החוב שאינם סחירים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד וכן של נכסי חוב שאינם סחירים, אשר מידע לגבי השווי ההוגן ניתן לצרכי גילוי בלבד, נקבעים באמצעות היוון אומדן תזרימי המזומנים הצפויים בגינם. שיעורי ההיוון מתבססים על חלוקת השוק הסחיר לעשירונים בהתאם לתשואה לפדיון של נכסי החוב וקביעת המיקום של הנכס הלא סחיר באותם עשירונים וזאת בהתאם לפרמיית הסיכון הנגזרת ממחירי עסקאות/הנפקות בשוק הלא סחיר. ציטוטי המחירים ושיעורי הריבית ששימשו להיוון נקבעים על ידי חברת מרווח הוגן, חברה המספקת ציטוטי מחירים ושיעורי ריבית לגופים מוסדיים לשערוך נכסי חוב לא סחירים.

עקום התשואה המוצג להלן והריביות הממוצעות המשוקללות בגין כל אחת מקבוצות הדירוג המוצגים בטבלה הינם בהתאם לנכסים הכלולים בכל קבוצת דירוג.

2. שווי הוגן של נכסים בחלוקה לרמות:

הטבלה דלהלן מציגה ניתוח מכשירים פיננסיים המוצגים על פי שווים ההוגן. הרמות השונות הוגדרו באופן הבא:

רמה 1 - שווי הוגן הנמדד על-ידי שימוש במחירים מצוטטים (לא מתואמים) בשוק פעיל למכשירים זהים.

רמה 2 - שווי הוגן הנמדד על-ידי שימוש בנתונים נצפים, ישירים או בלתי ישירים, שאינם כלולים ברמה 1 לעיל.

רמה 3 - שווי הוגן הנמדד על-ידי שימוש בנתונים שאינם מבוססים על נתוני שוק נצפים.

היתרה בדוחות הכספיים של מזומנים ושווי מזומנים, פרמיות לגביה, לקוחות, חייבים ויתרות חובה, נכסי מסים שוטפים, תואמת או קרובה לשווי ההוגן שלהם.

ליום 31 בדצמבר 2023				
סך הכל	רמה 3	רמה 2	רמה 1	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
7,861	-	340	7,521	נכסי חוב סחירים
1,894	558	9	1,327	מניות
4,342	3,748	272	322	אחרות
14,097	4,306	621	9,170	סך הכל

נספח א - נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות הממונה על הביטוח (המשך)

7. פירוט השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ז. שווי הוגן של נכסים בחלוקה לרמות: (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2022				
רמה 1	רמה 2	רמה 3	סך הכל	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
9,584	409	-	9,993	נכסי חוב סחירים
994	5	498	1,497	מניות
283	226	3,216	3,725	אחרות
10,861	640	3,714	15,215	סך הכל

נכסים הנמדדים בשווי הוגן ברמה 3:

מדידת שווי הוגן במועד הדיווח			
נכסים פיננסיים בשווי הוגן דרך רווח והפסד ונכסים זמינים למכירה			
מניות	אחרות	סך הכל	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
498	3,216	3,714	יתרה ליום 1 בינואר 2023
4	138	142	סך הרווחים (ההפסדים) שהוכרו:
9	44	53	ברוח והפסד
(8)	(144)	(152)	ברוח כולל אחר
74	622	696	תקבולי ריבית ודיבידנד
(19)	(123)	(142)	רכישות
-	(5)	(5)	מכירות
558	3,748	4,306	פדיונות
			יתרה ליום 31 בדצמבר 2023
4	142	146	סך הרווחים לתקופה שנכללו ברווח והפסד בגין נכסים המוחזקים לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2023

נספח א - נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות הממונה על הביטוח (המשך)

7. פירוט השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ז. שווי הוגן של נכסים בחלוקה לרמות: (המשך)

נכסים הנמדדים בשווי הוגן ברמה 3 (המשך):

מדידת שווי הוגן במועד הדיווח		
נכסים פיננסיים בשווי הוגן דרך רווח והפסד ונכסים זמינים למכירה		
מניות	אחרות	סך הכל
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
357	2,359	2,716
(2)	115	113
89	453	542
-	(129)	(129)
56	646	702
(2)	(220)	(222)
-	(8)	(8)
498	3,216	3,714
(2)	115	113

יתרה ליום 1 בינואר 2022

סך הרווחים (ההפסדים) שהוכרו:

ברוח והפסד

ברוח כולל אחר

תקבולי ריבית ודיבידנד

רכישות

מכירות

פדיונות

יתרה ליום 31 בדצמבר 2022

סך הרווחים (ההפסדים) לתקופה שנכללו ברווח והפסד בגין נכסים המוחזקים לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2022

* בעיקר בגין ניירות ערך שדירוגם השתנה

נספח א - נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות הממונה על הביטוח (המשך)

8. התחייבויות פיננסיות

באור זה מספק מידע בדבר התנאים החוזיים של התחייבויות פיננסיות. מידע נוסף בדבר החשיפה של הקבוצה לסיכונים ריבית, מטבע חוץ ונזילות, ניתן בבאור 34, בדבר מכשירים פיננסיים בדוחות הכספיים המאוחדים.

א. פירוט התחייבויות פיננסיות

שוי הוגן		ערך בספרים	
ליום 31 בדצמבר		ליום 31 בדצמבר	
2022	2023	2022	2023
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
389	393	377	390
-	67	-	67
4,650	4,916	4,969	5,236
72	37	76	39
5,111	5,413	5,422	5,732
התחייבויות פיננסיות המוצגות בעלות מופחתת			
הלוואות מתאגידים שאינם בנקאיים			
הלוואות מבעלי עניין			
אגרות חוב			
ערבות פיננסית			
התחייבויות פיננסיות המוצגות בשוי הוגן דרך רווח והפסד			
נגזרים (1)			
1,361	269	1,361	269
1,361	269	1,361	269
6,472	5,682	6,783	6,001
		4,969	5,236

כתבי התחייבות נדחים שהונפקו לצורך עמידה בדרישות ההון

(1) מכשירים נגזרים המוחזקים כנגד ההתחייבויות הביטוחיות במסגרת מדיניות ניהול נכסים מול התחייבויות ("ALM") של הקבוצה. מתוך הני"ל, סך של כ-37 מיליוני ש"ח וכ-247 מיליוני ש"ח לימים 31 בדצמבר 2023 ו-2022, בהתאמה, נכללים במסגרת התחייבויות שאינן תלויות תשואה והיתרה נכללת במסגרת ההתחייבויות תלויות התשואה של הקבוצה. מרבית הסכום נובע מניהול חשיפה באמצעות נגזרים למטבע חוץ ולמדד. כנגד ההתחייבויות כאמור, הפקידו הגופים המוסדיים בטחונות בהתאם לנאים שנקבעו בחוזה. לגופים המוסדיים בקבוצה אשראי מאושרות לצורך פעילותם בנגזרים. בהתאם לאמור, הפקידו הגופים המוסדיים בקבוצה סך של כ-286 מיליוני ש"ח וכ-1,649 מיליוני ש"ח לימים 31 בדצמבר 2023 ו-2022, בהתאמה, כבטוחות לכיסוי התחייבויותיה הנובעות מפעילות זו.

ב. שיעורי הריבית ששימשו בקביעת השוי הוגן

ליום 31 בדצמבר		באחוזים
2022	2023	
*2.21	2.62	הלוואות
3.84	4.89	אגרות חוב
*1.49	1.47	ערבות פיננסית

*הוצג מחדש

ג. התחייבויות פיננסיות המוצגות בעלות מופחתת - פרטים בדבר ריבית והצמדה

ריבית אפקטיבית		בסיסי הצמדה
ליום 31 בדצמבר		
2022	2023	צמוד מדד
3.6%	3.6%	שקלי
3.2%	3.3%	

נספח א - נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות הממונה על הביטוח (המשך)

8. התחייבויות פיננסיות (המשך)

ד. שווי הוגן של התחייבויות פיננסיות המוצגות בשווי הוגן דרך רווח והפסד בחלוקה לרמות

הטבלה דלהלן מציגה ניתוח התחייבויות פיננסיות המוצגות בשווי הוגן. הרמות השונות הוגדרו באופן הבא:

רמה 1 - שווי הוגן הנמדד על-ידי שימוש במחירים מצוטטים (לא מתואמים) בשוק פעיל למכשירים זהים.

רמה 2 - שווי הוגן הנמדד על-ידי שימוש בנתונים נצפים, ישירים או בלתי ישירים, שאינם כלולים ברמה 1 לעיל.

רמה 3 - שווי הוגן הנמדד על-ידי שימוש בנתונים שאינם מבוססים על נתוני שוק נצפים.

היתרה בדוחות הכספיים של זכאים ויתרות זכות תואמת או קרובה לשווי ההוגן שלה.

ליום 31 בדצמבר 2023

רמה 1	רמה 2	סה"כ
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
76	193	269
76	193	269

נגזרים

ליום 31 בדצמבר 2022

רמה 1	רמה 2	סה"כ
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
475	886	1,361
475	886	1,361

נגזרים

ה. התחייבויות פיננסיות המוצגות בשווי הוגן - שיעורי הריבית ששימשו בקביעת השווי ההוגן

הריבית על נגזרים פיננסיים הינה ריבית חסרת סיכון לתקופות של עד שנה.

נספח א - נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות הממונה על הביטוח (המשך)

- 9. קשרים התקשרויות ועסקאות מהותיות עם חברות מוחזקות
- 1. הלוואות עיקריות שניתנו על ידי החברה לחברות המוחזקות

יתרה ליום 31 בדצמבר		ערך נקוב ליום 31 בדצמבר 2023	מועד ההענקה	החברה הלווה	
2022	2023				
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח			
14	28	28	04/06/2020	הראל תדהר מניבים בע"מ (3)	
			08/07/2020		
			30/09/2020		
			14/10/2020		
			17/11/2020		
			16/12/2020		
5	5	5	3/21/2013		וריסט בע"מ (1)
4	3	3	16/08/2020		וריסט בע"מ (4)
			27/12/2020		
49	46	46	12/8/2009		Harel Surry Street Company Limited)2(הראל +60 בע"מ (1)
535	1,025	1,025	09/08/2020		
			25/10/2020		
			25/11/2020		
			16/12/2020		
			25/01/2021		
			24/02/2021		
			28/04/2021		
			02/06/2021		
			19/07/2021		
			05/09/2021		
			09/11/2021		
			13/12/2021		
			16/01/2022		
			22/02/2022		
			12/04/2022		
			01/06/2022		
			03/07/2022		
			08/08/2022		
			08/09/2022		
			21/09/2022		
			21/11/2022		
			12/12/2022		
			01/01/2023		
			29/01/2023		
			19/02/2023		
			12/03/2023		
			02/04/2023		
			04/05/2023		
			04/06/2023		
			02/07/2023		
			06/08/2023		
			27/08/2023		
			03/09/2023		
			01/10/2023		
			20/11/2023		

- (1) שטרי ההון אינם צמודים ואינם נושאים ריבית.
- (2) הלוואה נקובה במט"ח ונושאת ריבית קבועה.
- (3) הלוואה נושאת ריבית בנק ישראל בתוספת מרווח.
- (4) הלוואה נושאת ריבית 3 לפקודת מס הכנסה.

נספח א - נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות הממונה על הביטוח (המשד)

9. קשרים התקשוריות ועסקאות מהותיות עם חברות מוחזקות (המשד)

2. הסכמי דמי ניהול

א. ביום 23 במרץ 2016 וביום 22 במרץ 2016 אישרו הדירקטוריונים של החברה ושל הראל פנסיה, בהתאמה, את עדכון הסכם ההתקשרות שבין החברה להראל פנסיה לשירותי הניהול והתפעול שמעניקה החברה להראל פנסיה. בהתאם לעדכון ההתקשרות כאמור, דמי הניהול והתפעול יקבעו בהתבסס על הוצאות בפועל בהן עמדה החברה בגין השירותים כאמור. הסכם הניהול החדש כולל הקצאה של הוצאות ישירות והעמסה של הוצאות עקיפות בהתאם לשיעור מסוים מהיקף הנכסים המנוהלים. ההסכם יושם באופן רטרואקטיבי מחודש ינואר 2016. שינוי ההסכם כאמור מביא להקצאת הוצאות סבירה יותר עבור כל שנת התקשרות. יחד עם זאת, אין לשינוי ההסכם השפעה מהותית בטווח הארוך. ביום 1 בינואר 2023 נחתם הסכם מעודכן לפיו הראל פנסיה וגמל תישא בעלות בשיעור קבוע של 0.04% (שנתי) מנכסי העמיתים בקרנות הפנסיה החדשות שבניהולה בהתאם לשערך שווי הנכסים הנ"ל בתום כל חודש קלנדרי. בחישוב נכסי העמיתים כאמור לא ילקח שווי נכסי עמיתים שלגביהם חל ההסדר הפנסיוני עם צה"ל, כל עוד הינם עמיתים פעילים במסגרת ההסדר כאמור וזכאים לדמי הניהול הקבועים בו. בנוסף, במסגרת ההסכם נקבע כי דמי הניהול ישולמו לחברה בארבעה תשלומים שנתיים שווים מתום כל שנה קלנדרית וישאו ריבית בהתאם לסעיף 3' לפקודת מס הכנסה.

ב. בחודש אפריל 2013 התקשרה החברה בהסכם עם בססח, לפיו מעניקה החברה לבססח שירותים שונים ובכללם ייעוץ משפטי, שירותי back office, ניהול סיכונים, קשרי לקוחות ועוד. עבור שירותים אלו התחייבה בססח לשלם לחברה סך של 80,000 ש"ח לחודש. ההסכם הינו לתקופה של 5 שנים, כאשר לכל צד יש זכות לבטל את ההסכם בהודעה מראש בת 90 יום. בחודש אוגוסט 2016 אושרה תוספת להסכם זה כך שיכלול גם שירותי לוגיסטיקה, הכוללים בעיקר שירותים כגון: דואר, טיפול ברכבים, ליסינג וטלפוניה בגינם ישולמו לחברה 8,000 ש"ח נוספים לחודש. בחודש ינואר 2019 אושרה תוספת נוספת להסכם במסגרתה הווארך תוקפו של ההסכם לחמש שנים נוספות ונקבע כי: (1) החל מחודש נובמבר 2018 השירותים שיוענקו לבססח ע"י החברה לא יכללו עריכת פרוטוקולים, תיאום ישיבות דירקטוריון וועדותיו והפצת חומרי רקע לשיבות אלו; (2) התמורה החודשית הכוללת שתשולם על ידי בססח להראל עבור כלל השירותים המוענקים על ידה במסגרת ההסכם תהיה 80,000 ש"ח. בחודש מרץ 2019 אושרה תוספת נוספת להסכם, במסגרתה הוקצו לבססח על ידי החברה 75% משרה לניהול סיכונים. בהמשך לאמור, התמורה החודשית שתשולם על ידי בססח לחברה עבור כלל השירותים שיוענקו לה עודכנה לסך של 91,000 ש"ח. בחודש דצמבר 2021, נחתם ההסכם מחדש באופן התואם את הוראות חוזר גופים מוסדיים 35-9-2018 שעניינו "מיקור חוץ בגופים מוסדיים", וכיום כולל גם את השירותים המוענקים לבססח על-ידי החברה. כמו כן, בחודש מרץ 2022 עודכנה התמורה החודשית הכוללת כך שזו תעמוד על סך של 92,000 ש"ח.

ג. ביום 23 במרץ 2016 אישר דירקטוריון החברה התקשרות עם הראל פיננסים ובססח שהנן חברות אחיות של החברה, לפיה תתקשר החברה עם בססח והראל פיננסים בהסכמי שכר דירה להשכרת שטחי משרד וחניות בבית המ.א.ה, נכס הנמצא בבעלות החברה.

ד. התקשרות למתן שירותי סילוק תביעות

רוב הטיפול בתביעות בגין פוליסות אחריות מקצועית רפואית נעשה בעיקרו באמצעות חברת MCI, שהינה בשליטה מלאה של מדנס סוכנות לביטוח בע"מ (בה מחזיקה החברה כ-25%), וזאת לאור ידע וניסיון ייחודיים שיש לחברה זו בניהול וטיפול בתביעות בתחום הרשלנות הרפואית. החל מחודש דצמבר 2015, יישוב חלק מתביעות האחריות המקצועית הרפואית בגין שנות חיתום מסוימות, נעשה על ידי חברה משותפת, וקטיס קליימס סרביסז בע"מ (להלן: "וקטיס"), בבעלות הראל (5%) ומבטחי המשנה Swiss Re (75%) ו-Munich Re (20%). החל מחודש ספטמבר 2019, Swiss Re רכשה את חלקה של Munich Re בחברה כאמור, באופן שבו הראל המשיכה להחזיק ב-5% מהחברה והיתרה הוחזקה בידי Swiss Re. ביום 31 בדצמבר 2022 נחתם הסכם בין הראל ל-Swiss Re לפיו החל מיום 1 בינואר 2023, הראל תישא באחריות מלאה של רוב התביעות שנוהלו על ידי וקטיס עבור Swiss Re, והראל תמשיך לנהל את התביעות שנוהלו בוקטיס. לחברה תלות מסוימת ב-MCI ובחברה המשותפת כאמור, אולם לחברה ידע וניסיון מספקים לשם נטילת הטיפול בתביעות אלו בעצמה, בלוח זמנים קצר יחסית.

נספח א - נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות הממונה על הביטוח (המשך)

9. קשרים התקשרויות ועסקאות מהותיות עם חברות מוחזקות (המשך)

3. נושאים נוספים

- א. לעניין מלחמת "חרבות ברזל" והשפעותיה על החברה, ראו באור 1 בדוחות הכספיים המאוחדים.
- ב. לעניין דירוג מידרוג, ראו באור 24 בדוחות הכספיים המאוחדים.
- ג. לעניין פדיון מוקדם מלא של אגרות חוב (סדרה ו') של הראל הנפקות, ראו באור 24 בדוחות הכספיים המאוחדים.
- ד. לעניין חלוקות דיבידנד על ידי החברה, ראו באור 15 בדוחות הכספיים המאוחדים.
- ה. לעניין העמדת אשראי לחברת המצפן, ראו באור 35 בדוחות הכספיים המאוחדים.
- ו. לעניין אומדן דמי הניהול שלא יגבו בשל התשואה הריאלית השלילית עד להשגת תשואה חיובית מצטברת נכון ליום 31 בדצמבר 2023 ובסמוך למועד פרסום הדוחות, ראו באור 27 ובאור 38 בדוחות הכספיים המאוחדים, בהתאמה.
- ז. לעניין הקצאת אופציות לעובדים, ראו באור 36 בדוחות הכספיים המאוחדים.
- ח. לעניין תשלום מבוסס מניות של מנכ"ל החברה, ראו באור 36 בדוחות הכספיים המאוחדים.
- ט. לעניין הנפקת אגרות חוב (סדרה יט') באמצעות הראל הנפקות, ראו באור 24 בדוחות הכספיים המאוחדים.
- י. לעניין אישור פוליסת ביטוח אחריות דירקטורים ונושאי משרה, ראו באור 35 בדוחות הכספיים המאוחדים.
- יא. לעניין הסכם ביטוח משנה עם Interasco, ראו באור 35 בדוחות הכספיים המאוחדים.
- יב. לעניין תשקיף מדף של הראל מימון והנפקות, ראו באור 24 בדוחות הכספיים המאוחדים.
- יג. לעניין פרסום דוח יחס כושר פרעון כלכלי של החברה ליום 30 ביוני 2023, ראו באור 15 בדוחות הכספיים המאוחדים.
- יד. לעניין תנאי העסקתו של עידן טמיר, קרובו של בעל שליטה, ראו באור 35 בדוחות הכספיים המאוחדים.
- טו. לעניין רכישת 10% ממניות חברת קבוצת תדהר בע"מ, ראו באור 37 בדוחות הכספיים המאוחדים.
- טז. לעניין סיום כהונה של יו"ר דירקטוריון החברה, מר מישל סיבוני, ראו באור 35 בדוחות הכספיים המאוחדים.

4. אירועים מהותיים לאחר תקופת הדוח

- א. לעניין דירוג מידרוג, ראו באור 24 בדוחות הכספיים המאוחדים.
- ב. לעניין הקצאת אופציות לעובדים, ראו באור 36 בדוחות הכספיים המאוחדים.
- ג. לעניין הסכם עם שלטונות המס, ראו באור 33 בדוחות הכספיים המאוחדים.

נספח ב - מידע נוסף אודות השקעות פיננסיות אחרות*

א. נכסי חוב סחירים

ליום 31 בדצמבר			
2022	2022	2023	2023
עלות מופחתת	ערך בספרים	עלות מופחתת	ערך בספרים
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
6,238	5,726	5,512	4,815
6,238	5,726	5,512	4,815
4,644	4,294	3,326	3,070
4,644	4,294	3,326	3,070
10,882	10,020	8,838	7,885
	-		9

אגרות חוב ממשלתיות

זמינות למכירה

סך הכל אגרות חוב ממשלתיות

נכסי חוב אחרים

שאינם ניתנים להמרה

זמינים למכירה

סך הכל נכסי חוב אחרים שאינם ניתנים להמרה

סך הכל נכסי חוב סחירים

יתרות ירידות ערך שהוכרו ברווח והפסד בגין נכסי חוב המוצגים כזמינים למכירה

ב. מניות

ליום 31 בדצמבר			
2022	2022	2023	2023
עלות	ערך בספרים	עלות	ערך בספרים
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
895	999	1,162	1,336
312	498	363	558
1,207	1,497	1,525	1,894
	128		190

סחירות

שאינן סחירות

סך כל המניות

יתרות ירידות ערך שזקפו לרווח והפסד בגין מניות שהוצגו כזמינות למכירה

* הנספח מתייחס להראל ביטוח סולו ולחברות מוחזקות שאינן חברות ביטוח

נספח ב - מידע נוסף אודות השקעות פיננסיות אחרות* (המשך)

ג. השקעות פיננסיות אחרות

ליום 31 בדצמבר				
2022	2022	2023	2023	
עלות	ערך בספרים	עלות	ערך בספרים	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
				סחירות
24	24	21	22	מוצגות בשווי הוגן דרך רווח או הפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה
264	270	258	305	זמינות למכירה
-	-	-	6	מכשירים נגזרים
<u>288</u>	<u>294</u>	<u>279</u>	<u>333</u>	סך הכל השקעות פיננסיות סחירות
				שאינן סחירות
22	27	18	24	מוצגות בשווי הוגן דרך רווח או הפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה
2,263	3,189	2,754	3,724	זמינות למכירה
-	226	-	272	מכשירים נגזרים
<u>2,285</u>	<u>3,442</u>	<u>2,772</u>	<u>4,020</u>	סך הכל השקעות פיננסיות שאינן סחירות
<u>2,573</u>	<u>3,736</u>	<u>3,051</u>	<u>4,353</u>	סך הכל השקעות פיננסיות אחרות
	191		200	יתרות ירידת ערך בגין השקעות פיננסיות אחרות שהוצגו כזמינות למכירה
	247		37	מכשירים נגזרים המוצגים בהתחייבויות פיננסיות

* הנספח מתייחס להראל ביטוח סולו ולחברות מוחזקות שאינן חברות ביטוח

הראל חברה לביטוח בע"מ

פרק 4

פרטים נוספים על החברה

תוכן עניינים

- תקנה 10 א - דוחות תוצאתיים רבעוניים 4-4
- תקנה 11 - רשימת השקעות בחברות בת ובחברות קשורות 4-6
- תקנה 12 - שינויים בהשקעות בחברות בנות ובחברות קשורות 4-8
- תקנה 13 - הכנסות של חברות בנות וקשורות והכנסות החברה מהן 4-8
- תקנה 20 - מסחר בבורסה - ני"ע שנרשמו למסחר - מועדי סיבות הפסקת המסחר **שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.**

- תקנה 21 (א) - תגמולים לבעלי עניין ולנושאי משרה בכירה 4-10
- תקנה 21א - השליטה בתאגיד 4-18
- תקנה 22 עסקאות עם בעל שליטה 4-18
- תקנה 24 - מניות המוחזקות ע"י בעלי עניין ונושאי משרה בכירה בתאגיד 4-22
- תקנה 24א - הון רשום, הון מונפק וניירות ערך המירים 4-22
- תקנה 26 - הדירקטורים של התאגיד 4-22
- תקנה 26 א - נושאי משרה בכירה של התאגיד (מלבד דירקטורים) 4-27
- תקנה 26ב - מורשה חתימה של התאגיד 4-30
- תקנה 27 - רואה חשבון של התאגיד 4-30
- תקנה 28 - שינויים בתזכיר ובתקנון 4-31
- תקנה 29 - המלצות והחלטות דירקטוריון ואסיפה כללית מיוחדת 4-31
- תקנה 29א - החלטות התאגיד 4-31

פרטים נוספים על החברה

שם החברה: **הראל חברה לביטוח בע"מ**

מספר חברה ברשם: 52-000407-8

כתובת: אבא הלל 3 רמת גן

טלפון: 03-7547090

פקס: 03-7547100

תאריך המאזן: 31 בדצמבר 2023

תאריך הדוח: 28 במרץ 2024

תקנה 10 א - דוחות תוצאתיים רבעוניים
תמצית דוחות רווח והפסד רבעוניים מאוחדים לשנת 2023 (במיליוני ש"ח)

רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי	סה"כ 2023	
4,097	4,550	4,345	4,234	17,226	פרמיות שהורווחו ברוטו
581	545	580	560	2,266	פרמיות שהורווחו על ידי מבטחי משנה
3,516	4,005	3,765	3,674	14,960	פרמיות שהורווחו בשייר
1,481	3,160	379	2,013	7,033	רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
131	132	135	132	530	הכנסות מדמי ניהול
111	98	108	76	393	הכנסות מעמלות
13	7	8	8	36	הכנסות אחרות
5,252	7,402	4,395	5,903	22,952	סך הכל הכנסות
4,779	6,858	3,398	5,101	20,136	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, ברוטו
491	425	411	493	1,820	חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
4,288	6,433	2,987	4,608	18,316	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, בשייר
711	739	735	738	2,923	עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
292	242	270	250	1,054	הוצאות הנהלה וכלליות
4	4	4	5	17	הוצאות אחרות
107	109	98	30	344	הוצאות מימון, נטו
5,402	7,527	4,094	5,631	22,654	סך הכל הוצאות
14	(114)	9	(47)	(138)	חלק החברה ברווחי (הפסדי) חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני
(136)	(239)	310	225	160	רווח (הפסד) לפני מסים על הכנסה
(47)	(74)	96	59	34	מסים על הכנסה (הטבת מס)
(89)	(165)	214	166	126	רווח (הפסד) לתקופה

תמצית דוחות על הרווח (ההפסד) הכולל מאוחדים לשנת 2023 (במיליוני ש"ח)

רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי	סה"כ 2023	
(89)	(165)	214	166	126	רווח (הפסד) לתקופה
					פריטי רווח (הפסד) כולל אחר שלאחר ההכרה לראשונה במסגרת הרווח הכולל הועברו או יועברו לרווח והפסד
(112)	129	(126)	(87)	(196)	שינוי נטו, בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה
108	40	27	11	186	שינוי נטו, בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד
28	20	16	18	82	הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד
37	29	27	(47)	46	הפרשי תרגום מטבע חוץ בגין פעילות חוץ
(11)	(65)	30	17	(29)	הטבת מס (מסים על ההכנסה) המתייחסים לנכסים פיננסיים זמינים למכירה
(11)	(8)	(7)	12	(14)	הטבת מס (מסים על הכנסה) המתייחסים לרכיבים אחרים של רווח כולל אחר שלאחר ההכרה לראשונה במסגרת הרווח הכולל הועברו או יועברו לרווח והפסד
39	145	(33)	(76)	75	סה"כ רווח (הפסד) כולל אחר לתקופה שלאחר ההכרה לראשונה במסגרת הרווח הכולל הועבר או יועבר לרווח והפסד, נטו ממס
					פריטי רווח (הפסד) כולל אחר שלא יועברו לרווח והפסד
52	-	2	-	54	קרן הערכה מחדש לגבי פריטי רכוש קבוע
2	4	3	-	9	מדידה מחדש של תכנית הטבה מוגדרת
(16)	(1)	(2)	-	(19)	מסים על הכנסה בגין פריטי רווח כולל אחר שלא יועברו לרווח והפסד
38	3	3	-	44	רווח כולל אחר לתקופה שלא יועבר לרווח והפסד, נטו ממס
77	148	(30)	(76)	119	סך רווח (הפסד) כולל אחר לתקופה
(12)	(17)	184	90	245	סך הרווח (הפסד) הכולל לתקופה

תקנה 11 - רשימת השקעות בחברות בנות ובחברות קשורות

להלן פירוט ההשקעות בחברות בנות ובחברות קשורות שערכן בדוח הכספי הנפרד ליום 31 בדצמבר 2023 הינו מעל 1 מיליוני ש"ח:

ש"ח (באחוזים)	ערך בדוח הכספי הנפרד (במיליוני ש"ח)	ע.ג. (באלפים)	מספר המניות (באלפים)	סוג מניה	שם החברה
100	14	0.5	4.5	רג'	יהודה חברה לביטוח בע"מ
50	30	0.5	0.5	רג'	אי. בי. סי. אוטומוטיב בע"מ
-	2	-	-		מניות
-	0.4	-	-		הלוואה
100	3	1	100	רג'	שטר הון
100	17	44	44	רג'	תכנון מתקדם - סוכנות לביטוח פנסיוני (2013) בע"מ
25	9	825	825	רג'	קרן החיסכון לצבא הקבע - חברה לניהול קופות גמל בע"מ
79	13	8	8	רג'	אלדן פיתוח מפעלי תיירות בע"מ
100	20	0.01	0.1	רג'	לעתיד חברה לניהול קרנות פנסיה בע"מ
100	8	0.01	0.1	רג'	HAREL SURREY STREET COMPANY (Nostro)1 LMT
100	171	324	18	רג'	HAREL SURREY STREET COMPANY (Nostro)2 LMT
28	8	-	-	שותפות-אין מניות	Harel Leipzig BV
36	57	-	-	שותפות-אין מניות	Harel 3990 ESSEX LP
17	9	-	-	שותפות-אין מניות	Harel IDS Minneapolis
60	177	-	-	שותפות-אין מניות	Harel 200 West monroe LP
100	59	-	-	שותפות-אין מניות	Harel 50 Beale Street SF, LP
21	8	-	-	שותפות-אין מניות	Harel Westwood NJ, LP
41	55	6	6	רג'	Harel 1515 Market, LP
10	30	-	-	שותפות-אין מניות	Harel 1515 Market, LP
3	2	276	276	רג'	HGHQK 2 Sarl
11	10	-	-	שותפות-אין מניות	Harel 7700 Parmer LP
5	6	1	1	רג'	Logistic Development Club S.C.A
21	33	-	-	שותפות-אין מניות	Harel Acc LP
8	14	-	-	שותפות-אין מניות	Leonardo Haymarket Ltd
100	61	-	-	שותפות-אין מניות	Harel LPKC
6	10	0.1	0.1	רג'	Harel Turtle Creek LP
8	21	-	-	שותפות-אין מניות	Harel Fuse 9 LP
4	45	-	-	שותפות-אין מניות	Harel student housing corp
3	43	-	-	שותפות-אין מניות	Harel -20times square - General Partnership
6	18	-	-	שותפות-אין מניות	Harel MSP Portfolio Blocker LP
4.7	51	22	2,194	רג'	Fattal European Partnership II LP
8	72	0.001	1	רג'	Harel Mill Creek VAF Blocker LP
5	26	-	-	שותפות - אין מניות	ויתניה
20	74	0.75	0.75	רג'	אזוריט בילו סנטר
17	9	-	-	שותפות-אין מניות	אורסט
7	1	-	-	שותפות-אין מניות	אול יו ניד בע"מ
					Harel 55 2nd LP
					Harel Market Center

שיעור החזקה (באחוזים)	ערך בדוח הכספי הנפרד (במיליוני ש"ח)	ע.נ. (באלפים)	מספר המניות (באלפים)	סוג מניה	שם החברה
3	12	-	-	שותפות-אין מניות	LRC RE-2
8	7	-	-	שותפות-אין מניות	Europa UK Debt II LP
2	15	0.2	0.2	רג'	השקעה באלמוג כ.ד.א.י בע"מ
3	1	-	-	שותפות אין מניות	אלמוג כדאי דיור להשכרה שותפות מוגבלת
2	9	32	32	רג'	השקעה במניות עץ השקד נדל"ן
4	28	0.001	0.4	רג'	הראל תדהר מניבים בע"מ
4	3	-	-	שותפות-אין מניות	CDH UK Holdings
17	8	-	-	שותפות-אין מניות	JH&H Venture RH LP
2	24	-	-	שותפות-אין מניות	LRC RE-3

תקנה 12 - שינויים בהשקעות בחברות בנות ובחברות קשורות

ראה באור 8 בדוחות הכספיים.

תקנה 13 - הכנסות של חברות בנות וקשורות והכנסות החברה מהן

להלן פירוט (במיליוני ש"ח) רווח (הפסד), לפני ואחרי מס, דיבידנד, דמי ניהול וריבית והצמדה שקיבלה החברה או שהיא זכאית לקבל מחברות בנות וחברות קשורות, שערך בדוח הכספי הנפרד ליום 31 בדצמבר 2023 הינו מעל 1 מיליוני ש"ח:

שם החברה	רווח (הפסד) לשנה (א) לפני מס	רווח (הפסד) כולל אחר (א) לפני מס	רווח (הפסד) כולל (א) אחרי מס	דיבידנד (ב)	דמי ניהול	ריבית והצמדה
יהודה חברה לביטוח בע"מ	1	-	0.5	-	-	-
אי. בי. סי. אוטומוטיב בע"מ	6	-	5	-	-	-
תכנון מתקדם - סוכנות לביטוח פנסיוני (2013) בע"מ	0.2	-	0.1	-	-	-
קרן החיסכון לצבא הקבע - חברה לניהול קופות גמל בע"מ	1	0.2	0.8	-	-	-
אלדן פיתוח מפעלי תיירות בע"מ	1	-	1	-	-	-
לעתיד חברה לניהול קרנות פנסיה בע"מ	4	0.1	3	1	-	-
HAREL SURREY STREET COMPANY (Nostro)1 LMT	(1)	-	(1)	-	-	1
HAREL SURREY STREET COMPANY (Nostro)2 LMT	(0.3)	-	(0.3)	-	-	0.3
Harel Leipzig BV	15	-	15	-	-	-
Harel 3990 ESSEX LP	(7)	-	(7)	-	-	-
Harel IDS Minneapolis	(11)	-	(11)	0.01	-	2
Harel 200 West monroe LP	(48)	-	(48)	-	-	-
Harel 50 Beale Street SF, LP	(105)	-	(105)	1	-	3
Harel Westwood NJ, LP	10	-	10	0.003	-	-
Harel 1515 Market, LP	(48)	-	(48)	-	-	-
HGHQK 2 Sarl	(6)	-	(6)	-	-	2
Harel 7700 Parmer LP	(23)	-	(23)	-	-	-
Logistic Development Club S.C.A	135	-	135	1	-	2
Harel Acc LP	(25)	-	(25)	-	-	2
Leonardo Haymarket Ltd	14	-	14	-	-	0.1
Harel LPKC	(4)	-	(4)	-	-	1
Harel Turtle Creek LP	(62)	-	(62)	-	-	0.1
Harel Fuse 9 LP	(0.3)	-	(0.3)	1	-	-
Harel student housing corp	9	-	9	-	-	-
Harel -20times square - General Partnership	(15)	-	(15)	-	-	-
Harel MSP Portfolio Blocker LP	(124)	-	(124)	0.1	-	0.2
Fattal European Partnership II LP	168	-	168	0.02	-	-
Harel Mill Creek VAF Blocker LP	(52)	-	(52)	0.04	-	0.5
ויתניה	122	-	122	2	-	-
אזוריט בילו סנטר	117	-	117	-	-	-
אורסט	129	-	129	-	-	3
אול יו ניד בע"מ	57	-	57	8	-	-

ריבית והצמדה	דמי ניהול	דיבידנד (ב)	רווח (הפסד) כולל (א) אחרי מס	רווח (הפסד) כולל אחר (א) לפני מס	רווח (הפסד) לשנה (א) לפני מס	שם החברה
-	-	-	(76)	-	(76)	Harel 55 2nd LP
0.3	-	0.002	(107)	-	(107)	Harel Market Center
-	-	-	(123)	-	(123)	LRC RE-2
0.1	-	0.3	10	-	10	Europa UK Debt II LP
-	-	-	(109)	-	(109)	השקעה באלמוג כ.ד.א.י בע"מ
-	-	-	(84)	-	(84)	השקעה במניות עץ השקד נדל"ן
1	-	-	(4)	-	(4)	הראל תדחר מניבים בע"מ
-	-	-	(10)	-	(10)	CDH UK Holdings
0.3	-	-	(4)	-	(4)	JH&H Venture RH LP
-	-	-	59	-	59	LRC RE-3

(א) משקף את רווחי (הפסדי) החברה המוחזקת במלואם.
(ב) דיבידנד שחולק על ידי החברה המוחזקת ישירות לחברה.

תקנה 20 - מסחר בבורסה - ני"ע שנרשמו למסחר - מועדי סיבות הפסקת המסחר

אין.

תקנה 21 (א) - תגמולים לבעלי עניין ולנושאי משרה בכירה

(1) גמול לנושאי משרה בכירים

ש"ב	תגמולים אחרים	תגמולים בעבור שירותים ^{1,2}					שיעור		תפקיד	שם
		דמי ריבית שפירות אחר	אחר (5)	תשלום			החזקה בהון משרה התאגיד (3)	היקף השקעה		
				דמי ניהול (4)	דמי ייעוץ עמלה	טבוטס				
3,477		248		545	2,684	100%		יו"ר דירקטוריון החברה ומנכ"ל הראל השקעות (עד יום 31.1.2024)	סיבני מישל	
3,426		219		702	2,505	100%			כהן ניך	
3,324		765			2,559	19.61%	100%		המבורגר יאיר	
3,267		503		545	2,219	100%			אלירז אלון	
3,261		278		315	2,025	100%			פרץ אריק	

(2) גמול לבעלי עניין נוספים

ש"ב	תגמולים אחרים	תגמולים בעבור שירותים ^{1,2}					שיעור		תפקיד	שם
		דמי ריבית שפירות אחר	אחר (5)	תשלום			החזקה בהון משרה התאגיד (3)	היקף השקעה		
				דמי ניהול (4)	דמי ייעוץ עמלה	טבוטס				
3,006		900			2,106	14.43%	100%		יואב מנור	
3,010		900			2,110	14.43%	100%		גדעון המבורגר	

הערות לטבלאות

- (1) מענקים מובטחים ורכיבי תגמול קבועים אחרים נכללים במסגרת השכר.
- (2) התגמול המפורט בטבלה הינו עבור הכהונה בכלל החברות בקבוצת הראל. חלק מנושאי המשרה מקבלים את שכרם מחברות בנות שהינן "מוסד כספי". הנתונים דלעיל אינם כוללים מס שכר שמשולם על-ידי המוסדות הכספיים.
- (3) ההחזקה במרביתה הינה באמצעות ג.י.ן ייעוץ כלכלי וניהול השקעות 2017 שותפות מוגבלת. לפרטים נוספים ראו תקנה 21א להלן.
- (4) בהתאם לתוכנית האופציות שאושרה בקבוצה, כמפורט בסעיף 9 להלן, הוענקו לעובדים ולנושאי משרה אופציות כאשר העלות החשבונאית בגין חושבה על ידי מעריך שווי חיזוני. לפרטים נוספים לגבי תוכנית האופציות ראו באור 36 בדוחות הכספיים.
- (5) הסכום כולל הפרשות בגין דמי הסתגלות, פיצויי פיטורים ואת עלות הגדלת פקטור פיצויים שאושר למשנים למנכ"ל בהראל ביטוח בהתאם למדיניות התגמול של החברה.

מדיניות תגמול ותנאי העסקה כלליים**1. מדיניות תגמול לנושאי משרה - הראל השקעות**

לאור ניסיון צבור עם יישום מדיניות התגמול של הראל השקעות, ביום 30 בנובמבר 2023 אישרה האסיפה הכללית של הראל השקעות, לאחר שאישרו זאת ועדת התגמול והדירקטוריון של הראל השקעות, את מדיניות התגמול המעודכנת של הראל השקעות ("מדיניות תגמול"). מדיניות התגמול עומדת במגבלות שנקבעו בחוק תגמול לנושאי משרה בתאגידים פיננסיים (אישור מיוחד ואי-התרת הוצאה לצורכי מס בשל תגמול חריג), תשע"ו-2016 ("חוק הגבלת השכר").

מדיניות התגמול נועדה לשמש לצורך הנעת המנהלים הבכירים והכוונתם בהתאם ליעדי החברה ותוכניתה האסטרטגית, מתוך דגש על הגברת התחרותיות בגיוס ובשימור כוח אדם איכותי בתפקידי ניהול בכירים בקבוצה. כל זאת, במטרה ליצור ערך כלכלי ארוך טווח לחברה ולבעלי מניותיה. מדיניות התגמול נערכה בהתחשב, בין היתר, בגודל החברה ואופי פעילותה, בקידום מטרות החברה, האסטרטגיה, תוכנית העבודה לטווח הארוך ומדיניות ניהול הסיכונים, וכן בתנאי העסקה והמענקים שהיו נהוגים בחברה לנושאי המשרה בשנים קודמות, רמות שכר ותגמול מקובלות בתאגיד ביטוח ופיננסיים בישראל ובחברות גדולות אחרות במשק הישראלי, וכן על בסיס שיקולים ארגוניים נוספים.

מדיניות התגמול מתייחסת לסוגים שונים של נושאי משרה, ביניהם גם לאופן התגמול של הדירקטורים המכהנים בהראל השקעות ובחברה.

מדיניות התגמול עוסקת במכלול תנאי העסקה של נושאי המשרה שאינם דירקטורים ובכלל זה ברכיבים הבאים: (א) התגמול הקבוע שייקבע לגבי כל נושא משרה בהתאם לוותק, הידע, הניסיון, הכישורים שלו והתרומה שלו לתוצאות של הקבוצה, ובהתבסס על קבוצת ההשוואה שנקבעה; (ב) נקבע כי יישמר פער בין השכר של מנכ"ל הראל השקעות לשכר של יתר נושאי המשרה שכפופים למנכ"ל; (ג) נקבעו יחסים מינימאליים בין הרכיבים הקבועים בתנאי העסקה לבין סך תנאי העסקה; (ד) נקבע כי ניתן לשלם רכיב שכר קבוע שאינו מזכה בתנאים סוציאליים; (ה) נקבעו הוראות לעניין המענקים השנתיים מותני הביצועים, לרבות היקף מקסימאלי של מענקים לגבי המנכ"ל ולגבי נושאי המשרה הכפופים למנכ"ל; (ו) נקבעו הוראות לעניין אפשרות לתשלום של מענקים מיוחדים, שאינם קשורים למענקים השנתיים, וזאת עבור ביצועים יוצאים מן הכלל בפרויקטים ייחודיים; (ז) נקבעו הוראות לעניין מענק הוני, שנועד לעודד המשך עבודת נושאי המשרה וליצור זהות אינטרסים עם הראל השקעות; (ח) נקבעו הוראות לעניין ביטוח ושיפוי לנושאי משרה ודירקטורים; (ט) מדיניות התגמול כוללת מגבלת עלות העסקה מקסימלית של נושאי משרה בהראל השקעות. (י) נקבעו הוראות לעניין סיום תנאי העסקה, הכוללות התייחסות לרכיבים הבאים: (i) פיצויים, שיהיו בשיעור מקסימאלי של עד 200% (100% מעבר למתחייב על פי דין), בכפוף להשלמת ותק ותנאים נוספים. (ii) תקופת הודעה מוקדמת שלא תעלה על 6 חודשים. (iii) מענק הסתגלות של עד 6 משכורות. (iv) תגמול עבור התחייבות לאי תחרות. נקבע, כי התקשרות בהסכם אי תחרות תיעשה במקרים חריגים בלבד ובכפוף לתנאים שנקבעו במדיניות התגמול.

פרטים לגבי המענקים השנתיים: תוכנית המענקים השנתיים מותני הביצועים תתחשב במצב הפיננסי של הראל השקעות. בהתאם, תשלום המענק השנתי יותנה בהתקיימותם של תנאי הסף המפורטים במדיניות התגמול. כמו כן, על מנת למנוע נטילת סיכונים קצרי טווח, הוגבל היקף המענקים מותני התוצאות, לפי מכפלה של משכורות. בנוסף נקבע, כי המענק השנתי מותנה הביצועים יתבסס, בין היתר, על מדידה ארוכת טווח. לשם כך, נקבע במדיניות התגמול, כי המדידה בחלק מהפרמטרים, כפי שייקבע מראש, תיערך הן בגין שנת המענק השוטפת (50%) והן בגין השנתיים שקדמו לה (30% שנה קודמת ו-20% השנה שלפניה).

במסגרת המענק השנתי תלוי הביצועים, קיים רכיב של שיקול דעת, המאפשר תוספת של עד 20% מהסכום הנורמטיבי של המענק. סכומו של רכיב זה לא יעלה על 3 משכורות חודשיות וניתן יהיה לשלמו גם במקרה שבו לא יתקיימו תנאי הסף לתשלום המענק מותנה הביצועים.

במסגרת מדיניות התגמול נקבע כי ככלל, הראל השקעות תכבד הסכמים קיימים, אפילו במקום שבו הם סוטים ממדיניות התגמול, אלא אם כן נקבעה הוראה מפורשת שונה במדיניות התגמול.

במדיניות התגמול של הראל השקעות נקבע, כי היא תשמש כמדיניות מנחה (אך לא מחייבת) גם בחברות הבנות העיקריות בקבוצה. לפרטים בדבר מדיניות התגמול שאומצה בגופים המוסדיים בקבוצה, ראו סעיף 2 להלן.

2. מדיניות תגמול בגופים המוסדיים בקבוצה

החברה והחברות הבנות של החברה, שהינן גופים מוסדיים ("הגופים המוסדיים"), אימצו מדיניות תגמול המבוססת על מדיניות התגמול של הראל השקעות המפורטת בסעיף 1 לעיל. מדיניות התגמול של הגופים המוסדיים בקבוצה עודכנה מספר פעמים לאורך השנים בהתאם להוראות רגולטוריות מעודכנות אשר פורסמו לרבות פרסומו של חוזר הממונה שעניינו "תיקון הוראות החוזר המאוחד חלק 1 שער 5, פרק 5 שכותרתו "תגמול" (להלן "החוזר"), המעדכן ומבטל את חוזר "מדיניות תגמול בגופים מוסדיים" וחוזר "מדיניות תגמול בגופים מוסדיים- תיקון" (להלן "חוזר מדיניות תגמול"), ומשלם בחוזר המאוחד, בהתאם לאסדרה רלוונטית שהתגבשה בתחום ובכלל זה בהתאם להוראות חוק הגבלת השכר ובתקנות לפיו, והוראות המפקח על הבנקים שעודכנו על רקע זה.

להלן עיקרי מדיניות התגמול של הגופים המוסדיים:

מדיניות התגמול עוסקת במכלול תנאי ההעסקה של נושאי המשרה ובעלי תפקיד מרכזי ובכלל זה ברכיבים הבאים: (א) התגמול הקבוע שייקבע לגבי כל נושא משרה ובעל תפקיד מרכזי יהיה בהתאם לוותק, הידע, הניסיון, הכישורים שלו והתרומה שלו לתוצאות של החברה, ובהתבסס על קבוצת ההשוואה שנקבעה; (ב) התגמול יכול שיהיה מורכב ממספר רכיבים עיקריים: שכר קבוע, מענק שנתי מותנה ביצועים, מענק מובטח, מענק הוני, מענקים מיוחדים וכן עלויות שיפוי וביטוח; (ג) נקבעו יחסים מינימאליים בין הרכיבים הקבועים בתנאי ההעסקה לבין סך תנאי ההעסקה; (ד) נקבעו הוראות לעניין הרכב המענק השנתי אשר מורכב מבוסס מדידה וכן מרכיב של שיקול דעת המאפשר תוספת של עד 20% מהסכום הנורמטיבי של המענק; (ה) נקבעו הוראות לעניין אפשרות לתשלום של מענקים מיוחדים, שאינם קשורים למענקים השנתיים, וזאת עבור ביצועים יוצאים מן הכלל בפרויקטים ייחודיים; (ו) נקבעו הוראות לעניין מענק הוני, שנועד לעודד המשך עבודת נושאי המשרה וליצור זהות אינטרסים עם החברה; (ז) נקבעו הוראות לעניין ביטוח ושיפוי לנושאי משרה ודירקטורים; (ח) המדיניות כוללת הוראות לעניין אופן הפריסה והדחיה של המענק השנתי וכן הוראות לעניין השבה לחברה של סכומים ששולמו כמענקים שנתיים; (ט) מדיניות התגמול כוללת מגבלת עלות העסקה מקסימלית של נושאי משרה ובעלי תפקיד מרכזי בחברה; (י) נקבעו הוראות לעניין סיום תנאי העסקה, הכוללות התייחסות לרכיבים הבאים: (1) פיזויים- שיהיו בשיעור מקסימאלי של עד 200% (100% מעבר למתחייב על פי דין), בכפוף להשלמת ותק ותנאים נוספים (2) תקופת הודעה מוקדמת שלא תעלה על 6 חודשים (3) מענק הסתגלות של עד 6 משכורות ו- (4) תגמול עבור התחייבות לאי תחרות.

פרטים לגבי המענקים השנתיים: תוכנית המענקים השנתיים מותניי הביצועים תתחשב במצב הפיננסי של החברה. בהתאם, תשלום המענק השנתי יותנה בהתקיימותם של תנאי הסף המפורטים במדיניות התגמול. כמו כן, על מנת למנוע נטילת סיכונים קצרי טווח, הוגבל היקף המענקים מותני התוצאות, לפי מכפלה של משכורות. בנוסף נקבע, כי המענק השנתי מותנה הביצועים יתבסס, בין היתר, על מדידה ארוכת טווח. לשם כך, נקבע במדיניות התגמול, כי המדידה בחלק מהפרמטרים, כפי שייקבע מראש, תיערך הן בגין שנת המענק השוטפת (50%) והן בגין השנתיים שקדמו לה (30% שנה קודמת ו-20% השנה שלפניה).

בנוסף, המדיניות כוללת הוראות גם לעניין תגמול הדירקטורים בחברה וכן תגמול עובדים בחברה שאינם נושאי משרה או בעלי תפקיד מרכזי.

במסגרת מדיניות התגמול נקבעה הוראה, לפיה ככלל החברה תכבד הסכמים ותנאי העסקה קיימים, אפילו במקום שבו הם סוטים ממדיניות התגמול, אלא אם כן נקבעה הוראה מפורשת שונה במדיניות התגמול.

לאור ניסיון צבור עם יישום מדיניות התגמול של הגופים המוסדיים, במהלך שנת 2023 אישרו ועדת התגמול של הגופים המוסדיים והדירקטוריונים של הגופים המוסדיים עדכונים למדיניות התגמול של הגופים המוסדיים. מדיניות התגמול המעודכנת של הגופים המוסדיים מפורסמת באתר האינטרנט של הראל.

3. תנאי העסקה - בעלי השליטה:

במסגרת האסיפה הכללית של הראל השקעות אשר התקיימה ביום 30 בנובמבר 2023, אושרו מחדש תנאי העסקתם של בעלי השליטה בהראל השקעות. לאישורה של האסיפה קדמו אישורים בועדת התגמול ובדירקטוריון הראל השקעות ביום 23 באוקטובר 2023 וביום 25 באוקטובר 2023, בהתאמה. במסגרת האישור מחדש, לא בוצע כל שינוי בתנאי העסקתם של בעלי השליטה. תנאי העסקה שאושרו תואמים את מדיניות התגמול של הראל השקעות. הוראות הסכמי העסקה החדשים של בעלי השליטה בתוקף החל מיום 1 בדצמבר 2023, לתקופה בלתי קצובה. על אף האמור, הצדדים רשאים לסיים את ההסכם בכל עת, בהודעה מוקדמת של 30 יום מראש.

בהתאם לדין הקיים במועד דוח זה, יהא צורך באישור מחדש של ההתקשרות עם מר יאיר המבורגר, מר גדעון המבורגר ומר יואב מנור בחלוף שלוש שנים ממועד תחילת ההתקשרות (1 בדצמבר 2023), וזאת בשל היותם בעלי שליטה בחברה, למעט ככל וישונה הדין ו/או מר יאיר המבורגר, מר גדעון המבורגר ומר יואב מנור לא ימנו על בעלי השליטה בחברה.

א. תנאי העסקה - מר יאיר המבורגר:

מר יאיר המבורגר עומד בראש קבוצת הראל ביטוח ופיננסים, מאז היווסדה. מר יאיר המבורגר מכהן כדירקטור בחברה¹ ויו"ר דירקטוריון הראל השקעות. בנוסף, מכהן מר יאיר המבורגר בתפקידים הבאים בקבוצת הראל: חבר בדירקטוריון Interasco Societe Anonyme ; חבר בדירקטוריון General Insurance Company S.A.G.I (חברת ביטוח בעלת רישיון מבטח ביוון שעוסקת בעיקר בתחומי הביטוח האלמנטרי והבריאות) ; חבר בדירקטוריון Turk Nippon Sigorta SA חברת ביטוח בעלת רישיון מבטח בטורקיה שעוסקת בעיקר בתחום הביטוח האלמנטרי, לרבות ביטוח אלמנטרי עסקי; יו"ר דירקטוריון הראל הנפקות; חבר דירקטוריון הראל פיננסים אחזקות בע"מ; חבר דירקטוריון הראל קרנות נאמנות בע"מ; חבר בועדת השקעות שאינן תלויות תשואה (נוסטרו) של הגופים המוסדיים בקבוצה ודירקטור בחברות נוספות בקבוצה. מר יאיר המבורגר מכהן בחברה ובחברות הבנות שלה במשרה מלאה, ואינו עוסק בתפקידים עסקיים אחרים מעבר לתפקידיו בקבוצת הראל.

שכרו של מר יאיר המבורגר: בגין כהונתו של מר יאיר המבורגר בקבוצה, הוא זכאי, על פי תנאי העסקתו שאושרו באסיפה הכללית של הראל השקעות ביום 30 בנובמבר 2023, למשכורת חודשית בסך של כ- 160,000 ש"ח (סך של 170,450 ש"ח נכון למועד הדוח). המשכורת החודשית צמודה למדד המחירים לצרכן ומעודכנת בהתאם לגובה עליית המדד אחת לשנה בגין שכר ינואר בכל שנה. ההצמדה למדד

¹ מר המבורגר כיהן כיו"ר דירקטוריון החברה עד ליום 30.6.2021.

מתאפשרת בכפוף למגבלות חוק תגמול נושאי משרה. השכר הנוכחי אינו משקף את מלוא עליית המדד כתוצאה ממגבלות חוק תגמול נושאי משרה.

תנאים נלווים: מר יאיר המבורגר זכאי על חשבון החברה לרכב בעלות של עד 650,000 ש"ח, צמוד למדד דצמבר 2011 (סך של 747,136 ש"ח נכון ליום 31 בדצמבר 2023). ככל שיבחר לרכוש רכב בעלות גבוהה יותר, יישא מר יאיר המבורגר ביתרת העלות. מר יאיר המבורגר אינו זכאי לגילום מלא של עלות החזקת רכבו. החברה מפרישה בגין המשכורת החודשית הפרשות סוציאליות כמקובל לתגמולים, פיצויים ואובדן כושר עבודה או משלמת, בהתאם לבחירתו, את שווי ההפרשות הסוציאליות כאמור. כמו כן, מר יאיר המבורגר זכאי להפרשות לקרן השתלמות בגין המשכורת (7.5% מהמשכורת על חשבון המעסיק ו-2.5% על חשבון העובד). מר יאיר המבורגר זכאי ל-13 ימי הבראה בשנה. מר יאיר המבורגר זכאי לחופשה בת 22 ימי עבודה בשנה. ימי חופשה שלא נוצלו, לרבות בגין תקופת העסקתו של מר יאיר המבורגר החל ממועד העסקתו בחברה, ייצברו וייפדו בתום העסקתו בחברה. מר יאיר המבורגר זכאי ל-30 ימי מחלה בשנה, וכן יהיה זכאי לצבור ימים אלו, אולם הוא לא יהיה זכאי לפדותם במועד סיום העסקתו בחברה. מר יאיר המבורגר אינו זכאי להשתתף בתכניות להענקת אופציות על ידי החברה. בנוסף, מובהר, כי מר יאיר המבורגר אינו זכאי לתגמול נוסף בגין כהונתו כדירקטור בחברות הקבוצה. מר יאיר המבורגר זכאי לכתב שיפוי, אשר הוענק לו לראשונה במסגרת החלטות החברה כפי שאושרו על ידי האסיפה הכללית של החברה בחודש יולי שנת 2006 וכפי יתר נושאי המשרה בחברה, והוא כלול בביטוח נושאי המשרה ודירקטורים אשר החברה עורכת, בתנאים זהים ליתר הדירקטורים ונושאי המשרה של החברה.

מענק שנתי: מר יאיר המבורגר אינו זכאי למענק שנתי.

תנאי סיום העסקה: עם סיום יחסי עובד-מעביד מכל סיבה שהיא, יהא מר יאיר המבורגר זכאי לפיצויים בגובה הפיצויים המגיעים על פי דין במקרה של פיטורים, בניכוי הסכומים שנצברו לטובת מר יאיר המבורגר בגין פיצויי פיטורים בקופות הגמל/ביטוח המנהלים וכן תועבר למר יאיר המבורגר הבעלות בקופות הגמל/ביטוח המנהלים אשר בהן נעשו ההפרשות כאמור לזכותו (להלן: "פיצויי פרישה"). מר יאיר המבורגר זכאי במועד סיום העסקתו בחברה לכפל פיצויי פרישה, דהיינו פיצויים בשיעור של 100% נוספים (מעבר לפיצויים המחויבים על פי דין). בהתאם להוראות מדיניות התגמול של הגופים המוסדיים בקבוצה, תבוצע פרישה של חלק מהפיצויים הנוספים (מעבר ל-100%) (להלן: "מענק הפרישה"), אשר יצברו בגין תקופת העסקה שלאחר 31 בדצמבר 2016, בהתאם להוראות מדיניות התגמול של הגופים המוסדיים בקבוצה, כאשר הפרישה תעשה כדלקמן: שליש מהסכום שנדחה ישולם 12 חודשים מתום השנה שבה יפרוש מר יאיר המבורגר; שליש מהסכום שנדחה ישולם 24 חודשים מתום השנה שבה יפרוש מר יאיר המבורגר; ו שליש מהסכום שנדחה ישולם 42 חודשים מתום השנה שבה יפרוש מר יאיר המבורגר. סכומים שנדחו ישולמו במועדים הקבועים לעיל, בכפוף להתקיימות התנאים המצטברים הבאים: (1) לא התגלו טעויות בחישוב סכום המענק וכן לא התגלה שהמענק ניתן בהתבסס על רמת סיכון שבדעיבד התברר שלא שיקפה באופן מהותי את החשיפה בפועל של הגוף המוסדי או של כספי העמיתים; (2) בהתאם לדוחות הכספיים האחרונים שפורסמו לפני מועד התשלום, הראל ביטוח עומדת בדרישות ההון החלות עליה; (3) הראל ביטוח הציגה רווח כולל בדוחות הכספיים האחרונים שפרסמה (רבעוני או שנתי) בטרם מועד התשלום. אם לא התקיים איזה מבין שני התנאים האחרונים האמורים, יידחה התשלום עד המועד בו יתקיימו שני התנאים כאמור. מובהר, כי תקופת ההודעה המוקדמת תהא 30 יום בלבד. מר יאיר המבורגר לא יהיה זכאי לתקופת הסתגלות או לדמי הסתגלות כלשהם.

התחייבות לאי תחרות: מר יאיר המבורגר התחייב לאי תחרות בחברה ובעסקי החברה, לרבות באמצעות העסקה או מתן שירותים לתאגיד המתחרה בעסקי החברה, וזאת לתקופה בת 36 חודשים, מתום העסקתו בחברה.

ב. תנאי העסקה - מר גדעון המבורגר:

מר גדעון המבורגר מכהן בקבוצת הראל בתפקידים בכירים מאז היווסדה. מר גדעון המבורגר מכהן כיום בקבוצת הראל בתפקידים העיקריים הבאים: חבר בדירקטוריון הראל השקעות ונשיא הראל; חבר בדירקטוריון Interasco Societe Anonyme General Insurance Company S.A.G.I (חברת ביטוח בעלת רישיון מבטח ביוון שעוסקת בעיקר בתחומי הביטוח האלמנטרי והבריאות); חבר דירקטוריון הראל פיננסים אחזקות בע"מ; חבר דירקטוריון הראל הנפקות. בנוסף, מר גדעון המבורגר עוסק בנושאי ביטוח משנה, וזאת הן עבור החברה והן עבור חברות הביטוח האחרות בקבוצה. מר גדעון המבורגר מכהן בהראל השקעות ובחברות הבנות שלה במשרה מלאה, ואינו עוסק בתפקידים עסקיים אחרים מעבר לתפקידיו בקבוצת הראל.

שכרו של מר גדעון המבורגר: בגין כהונתו של מר גדעון המבורגר בקבוצה, הוא זכאי, על פי תנאי העסקתו שאושרו באסיפה הכללית של הראל השקעות ביום 30 בנובמבר 2023, למשכורת חודשית בסך של 127,000 ש"ח (סך של 136,909 ש"ח נכון למועד הדוח). המשכורת החודשית צמודה למדד המחירים לצרכן ומעודכנת בהתאם לגובה עליית המדד אחת לשנה בגין שכר ינואר בכל שנה. ההצמדה למדד מתאפשרת בכפוף למגבלות חוק תגמול נושאי משרה.

תנאים נלווים: מר גדעון המבורגר זכאי על חשבון החברה לרכב בעלות של עד 650,000 ש"ח, צמוד למדד דצמבר 2011 (סך של 747,136 ש"ח נכון ליום 31 בדצמבר 2023). ככל שיבחר לרכוש רכב בעלות גבוהה יותר, יישא מר גדעון המבורגר ביתרת העלות. מר גדעון המבורגר אינו זכאי לגילום מלא של עלות החזקת רכבו. החברה מפרישה בגין המשכורת החודשית הפרשות סוציאליות כמקובל לתגמולים, פיצויים ואובדן כושר עבודה או משלמת, בהתאם לבחירתו, את שווי ההפרשות הסוציאליות כאמור. כמו כן, מר גדעון המבורגר זכאי להפרשות לקרן השתלמות בגין המשכורת (7.5% מהמשכורת על חשבון המעסיק ו-2.5% על חשבון העובד). מר גדעון המבורגר זכאי ל-13 ימי הבראה בשנה. מר גדעון המבורגר זכאי לחופשה בת 22 ימי עבודה בשנה. ימי חופשה שלא נוצלו, לרבות בגין תקופת העסקתו של מר גדעון המבורגר החל ממועד העסקתו בחברה, ייצברו וייפדו בתום העסקתו בחברה. מר גדעון המבורגר זכאי ל-30 ימי מחלה בשנה, וכן יהיה זכאי לצבור ימים אלו, אולם הוא לא יהיה זכאי לפדותם במועד סיום העסקתו בחברה. מר גדעון המבורגר אינו זכאי להשתתף בתכניות להענקת אופציות על ידי החברה. בנוסף, מובהר, כי מר גדעון המבורגר אינו זכאי לתגמול נוסף בגין כהונתו כדירקטור בחברות הקבוצה. למר גדעון המבורגר הוענק כתב שיפוי, במסגרת החלטות החברה כפי שאושרו על ידי האסיפה הכללית של החברה בחודש יולי שנת 2006 והוא כלול בביטוח נושאי המשרה ודירקטורים אשר החברה עורכת, בתנאים זהים ליתר הדירקטורים ונושאי המשרה של החברה.

המענק השנתי: מר גדעון המבורגר אינו זכאי למענק שנתי.

תנאי סיום העסקה: עם סיום יחסי עובד-מעביד מכל סיבה שהיא, יהא מר גדעון המבורגר זכאי לפיצויים בגובה הפיצויים המגיעים על פי דין במקרה של פיטורים, בניכוי הסכומים שנצברו לטובת מר גדעון המבורגר בגין פיצויי פיטורים בקופות הגמל/ביטוח המנהלים וכן תועבר למר גדעון המבורגר הבעלות בקופות הגמל/ביטוח המנהלים אשר בהן נעשו ההפרשות כאמור לזכותו (להלן: "פיצויי פרישה"). מר

גדעון המבורגר זכאי במועד סיום העסקתו בחברה לכפל פיצויי פרישה, דהיינו פיצויים בשיעור של 100% נוספים (מעבר לפיצויים המחויבים על פי דין). בהתאם להוראות מדיניות התגמול של הגופים המוסדיים בקבוצה, תבוצע פרישה של חלק מהפיצויים הנוספים (מעבר ל-100%) (להלן: "מענק הפרישה"), אשר יצברו בתקופת העסקה שלאחר 31 בדצמבר 2016, בהתאם להוראות מדיניות התגמול המעודכנת של הגופים המוסדיים בקבוצה, כאשר הפרישה תיעשה כדלקמן: שליש מהסכום שנדחה ישולם 12 חודשים מתום השנה שבה יפרוש מר גדעון המבורגר; שליש מהסכום שנדחה ישולם 24 חודשים מתום השנה שבה יפרוש מר גדעון המבורגר; שליש מהסכום שנדחה ישולם 42 חודשים מתום השנה שבה יפרוש מר גדעון המבורגר. סכומים שנדחו ישולמו במועדים הקבועים לעיל, בכפוף להתקיימות התנאים המצטברים הבאים: (1) לא התגלו טעויות בחישוב סכום המענק וכן לא התגלה שהמענק ניתן בהתבסס על רמת סיכון שבדיעבד התברר שלא שיקפה באופן מהותי את החשיפה בפועל של הגוף המוסדי או של כספי העמיתים; (2) בהתאם לדוחות הכספיים האחרונים שפורסמו לפני מועד התשלום, הראל ביטוח עומדת בדרישות ההון החלות עליה; (3) הראל ביטוח הציגה רווח כולל בדוחות הכספיים האחרונים שפרסמה (רבעוני או שנתי) בטרם מועד התשלום. לא התקיים איזה מבין שני התנאים האחרונים האמורים, יידחה התשלום עד המועד בו יתקיימו שני התנאים כאמור. מובהר, כי כאמור לעיל תקופת ההודעה המוקדמת תהא 30 יום בלבד. מר גדעון המבורגר לא יהיה זכאי לתקופת הסתגלות או לדמי הסתגלות כלשהם.

התחייבות לאי תחרות: מר גדעון המבורגר התחייב לאי תחרות בחברה ובעסקי החברה, לרבות באמצעות העסקה או מתן שירותים לתאגיד המתחרה בעסקי החברה, וזאת לתקופה בת 36 חודשים, מתום העסקתו בחברה.

ג. תנאי העסקה - מר יואב מנור:

מר יואב מנור מכהן בתפקידים בכירים בקבוצת הראל מאז היווסדה. מר יואב מנור מכהן בתפקידים הבאים בקבוצת הראל: יו"ר פעיל של דירקטוריון הראל המשמר מחשבים בע"מ; חבר בדירקטוריון החברה; חבר בדירקטוריון הראל השקעות; חבר דירקטוריון הראל פיננסים אחזקות בע"מ; חבר דירקטוריון הראל הנפקות ודירקטור בחברות נוספות בקבוצה. מר יואב מנור מכהן בחברות קבוצת הראל במשרה מלאה, ואינו עוסק בתפקידים עסקיים אחרים מעבר לתפקידיו בקבוצת הראל.

שכרו של מר יואב מנור: בגין כהונתו של מר יואב מנור בקבוצה, הוא זכאי, על פי תנאי העסקתו שאושרו באסיפה הכללית של הראל השקעות מיום 30 בנובמבר 2023, למשכורת חודשית בסך של כ-127,000 ש"ח (סך של 136,909 ש"ח נכון למועד הדוח). המשכורת החודשית צמודה למדד המחירים לצרכן ומעודכנת בהתאם לגובה עליית המדד אחת לשנה בגין שכר ינואר בכל שנה. ההצמדה למדד מתאפשרת בכפוף למגבלות חוק תגמול נושאי משרה.

תנאים נלווים: מר יואב מנור זכאי על חשבון החברה לרכב בעלות של עד 650,000 ש"ח, צמוד למדד דצמבר 2011 (סך של 747,136 ש"ח נכון ליום 31 בדצמבר 2023). ככל שיבחר לרכוש רכב בעלות גבוהה יותר, יישא מר יואב מנור ביתרת העלות. מר יואב מנור אינו זכאי לגילום מלא של עלות החזקת רכבו. החברה מפרישה בגין המשכורת החודשית הפרשות סוציאליות כמקובל לתגמולים, פיצויים ואובדן כושר עבודה או משלמת, בהתאם לבחירתו, את שווי ההפרשות הסוציאליות כאמור. כמו כן, מר יואב מנור זכאי להפרשות לקרן השתלמות בגין המשכורת (7.5% מהמשכורת על חשבון המעסיק ו-2.5% על חשבון העובד). מר יואב מנור זכאי ל-13 ימי הבראה בשנה. מר יואב מנור זכאי לחופשה בת 22 ימי עבודה בשנה. ימי חופשה שלא נוצלו, לרבות בגין תקופת העסקתו של מר יואב מנור החל ממועד העסקתו בחברה, ייצברו ויפדו בתום העסקתו בחברה. מר יואב מנור זכאי ל-30 ימי מחלה בשנה, וכן יהיה זכאי לצבור ימים אלו, אולם הוא לא יהיה זכאי לפדותם במועד סיום העסקתו בחברה. מר יואב מנור לא יהיה זכאי להשתתף בתכניות להענקת אופציות על ידי החברה. בנוסף, מובהר, כי מר יואב מנור לא יהא זכאי לתגמול נוסף בגין כהונתו כדירקטור בחברות הקבוצה. למר יואב מנור הוענק כתב שיפוי, במסגרת החלטות החברה כפי שאושרו על ידי האסיפה הכללית של החברה בחודש יולי שנת 2006 והוא כלול בביטוח נושאי המשרה ודירקטורים אשר החברה עורכת, בתנאים זהים ליתר הדירקטורים ונושאי המשרה של החברה.

המענק השנתי: מר יואב מנור אינו זכאי למענק השנתי.

תנאי סיום העסקה: עם סיום יחסי עובד-מעביד מכל סיבה שהיא, יהא מר יואב מנור זכאי לפיצויים בגובה הפיצויים המגיעים על פי דין במקרה של פיטורים, בניכוי הסכומים שנצברו לטובת מר יואב מנור בגין פיצויי פיטורים בקופות הגמל/ביטוח המנהלים וכן תועבר למר יואב מנור הבעלות בקופות הגמל/ביטוח המנהלים אשר בהן נעשו ההפרשות כאמור לזכותו (להלן: "פיצויי פרישה"). מר יואב מנור זכאי במועד סיום העסקתו בחברה לכפל פיצויי פרישה, דהיינו פיצויים בשיעור של 100% נוספים (מעבר לפיצויים המחויבים על פי דין). בהתאם להוראות מדיניות התגמול של הגופים המוסדיים בקבוצה, תבוצע פרישה של חלק מהפיצויים הנוספים (מעבר ל-100%) (להלן: "מענק הפרישה"), אשר יצברו בתקופת העסקה שלאחר 31 בדצמבר 2016, בהתאם להוראות מדיניות התגמול המעודכנת של הגופים המוסדיים בקבוצה, כאשר הפרישה תיעשה כדלקמן: שליש מהסכום שנדחה ישולם 12 חודשים מתום השנה שבה יפרוש מר יואב מנור; שליש מהסכום שנדחה ישולם 24 חודשים מתום השנה שבה יפרוש מר יואב מנור; שליש מהסכום שנדחה ישולם 42 חודשים מתום השנה שבה יפרוש מר יואב מנור. סכומים שנדחו ישולמו במועדים הקבועים לעיל, בכפוף להתקיימות התנאים המצטברים הבאים: (1) לא התגלו טעויות בחישוב סכום המענק וכן לא התגלה שהמענק ניתן בהתבסס על רמת סיכון שבדיעבד התברר שלא שיקפה באופן מהותי את החשיפה בפועל של הגוף המוסדי או של כספי העמיתים; (2) בהתאם לדוחות הכספיים האחרונים שפורסמו לפני מועד התשלום, הראל ביטוח עומדת בדרישות ההון החלות עליה; (3) הראל ביטוח הציגה רווח כולל בדוחות הכספיים האחרונים שפרסמה (רבעוני או שנתי) בטרם מועד התשלום. לא התקיים איזה מבין שני התנאים האחרונים האמורים, יידחה התשלום עד המועד בו יתקיימו שני התנאים כאמור. מובהר, כי כאמור לעיל תקופת ההודעה המוקדמת תהא 30 יום בלבד. מר יואב מנור לא יהיה זכאי לתקופת הסתגלות או לדמי הסתגלות כלשהם.

התחייבות לאי תחרות: מר יואב מנור התחייב לאי תחרות בחברה ובעסקי החברה, לרבות באמצעות העסקה או מתן שירותים לתאגיד המתחרה בעסקי החברה, וזאת לתקופה בת 36 חודשים, מתום העסקתו בחברה.

4. תנאי העסקה של מר מישל סיבוני אשר כיהן כמנכ"ל הראל השקעות ויו"ר הראל ביטוח עד ליום 31 בינואר 2024

במהלך תקופת הדוח, מר מישל סיבוני כיהן כמנכ"ל הראל השקעות ויו"ר דירקטוריון הראל ביטוח. ביום 31 בינואר 2024 מר סיבוני סיים את תפקידיו כאמור וזאת לאחר למעלה מ-30 שנות עבודה בקבוצת הראל. בהתאם להסכמה עם מר סיבוני, תקופת ההודעה המוקדמת החלה ביום 1 בפברואר 2024.

ביום 27 בדצמבר 2023 וביום 28 בדצמבר 2023 אישרו ועדות התגמול והדירקטוריונים של החברה ושל הראל השקעות, בהתאמה, את כלל התשלומים אשר ישולמו למר סיבוני לאחר סיום כהונתו בפועל כמנכ"ל הראל השקעות בסוף חודש ינואר 2024.

מר סיבוני, ממשיך לכהן כדירקטור בהראל ביטוח וכיו"ר דירקטוריון המצפן - שותפים לדרך בע"מ, חברה בת של הראל השקעות העוסקת באשראי לעסקים בינוניים, וכן מר סיבוני מונה לכהן כדירקטור בהראל השקעות החל מיום 5 בפברואר 2024.

ביום 5 בפברואר 2024, האסיפה הכללית של הראל השקעות אישרה עדכון לתנאי סיום כהונתו של מר סיבוני במסגרתו הוארכה תקופת ההודעה המוקדמת לתשעה חודשים (חלף ששה חודשים שהיו קבועים בהסכם העסקתו של מר סיבוני). ביתר תנאי סיום הכהונה של מר סיבוני (המפורטים להלן) לא חל כל שינוי.

בנוסף, מר סיבוני זכאי לגמול דירקטורים עבור כהונתו כדירקטור בחברה ובהראל השקעות, וזאת החל ממועד סיום העסקתו כמנכ"ל החברה בפועל (1 בפברואר 2024).

תנאי העסקתו של מר סיבוני אושרו על ידי האורגנים הרלוונטיים של החברה ושל הראל השקעות בחודשים מאי-יוני 2021, וזאת עבור כהונתו בתקופה שתחילתה ביום 1 ביולי 2021. האישור כאמור בוצע לאור השינוי הארגוני בתפקידו בקבוצה דאז, אשר במסגרתו מר סיבוני סיים את כהונתו כמנכ"ל החברה בסוף חודש יוני 2021 ומונה כיו"ר דירקטוריון החברה החל מיום 1 ביולי 2021 (זאת במקביל להמשך כהונתו כמנכ"ל הראל השקעות). תנאי ההעסקה באותו מועד אושרו ללא שינוי מתנאי ההעסקה הקיימים שהיו למר סיבוני, עובר לשינוי הארגוני כאמור.

להלן פירוט תנאי ההעסקה של מר מישל סיבוני:

תקופת ההעסקה:

הוראות הסכם ההעסקה חלות לתקופה בלתי קצובה. תקופת הודעה מוקדמת של תשעה חודשים. מובהר, כי הארכת תקופת ההודעה המוקדמת לתשעה חודשים (חלף ששה חודשים), אושרה על ידי האורגנים הרלוונטיים של החברה ושל הראל השקעות, לרבות ע"י האסיפה הכללית של הראל השקעות ביום 5 בפברואר 2024.

שכר שוטף:

משכורתו החודשית של מר סיבוני עומדת על סך של כ- 248 אלפי ש"ח.

תנאים נלווים:

מר מישל סיבוני זכאי להחזר הוצאות סבירות שיוצאו על ידו במסגרת מילוי תפקידו, לרבות החזקת טלפון / טלפון סלולרי, דמי חבר לאגודות מקצועיות, מני לעיתונות וספרות מקצועית, ביטוח אחריות מקצועית, בדיקות סקר תקופתיות, פוליסת ביטוח בריאות / שיניים קבוצתית לעובדי קבוצת הראל, פוליסת ריסק קבוצתית לבכירים בקבוצת הראל, פוליסת אובדן כושר עבודה קבוצתית לעובדים בקבוצת הראל, השתתפות בהשתלמויות ונסיעות תמרוץ לסוכנים (כולל ב/ת זוג), פעילויות רווחה כמקובל בקבוצת הראל (כגון: שי לחג, נופש, ארוחות, ימי גיבוש וכיוצא ב), רכישת מוצרי ביטוח של קבוצת הראל בתנאים הניתנים לעובדי הקבוצה, רכישת מוצרים פיננסיים של הראל פיננסיים בתנאים הניתנים לעובדי הקבוצה.

מר מישל סיבוני יהיה רשאי, בכל עת, לקבל מהראל ביטוח רכב לשימוש, כמקובל לגבי מנכ"ל החברה. במקרה שיבחר לקבל רכב כאמור לשימוש, שווי הרכב יזקף במסגרת המשכורת השוטפת ויהווה חלק מהבסיס להפרשות לפי הוראות הסכם ההעסקה.

החברה תפריש בגין המשכורת הפרשות סוציאליות כמקובל לתגמולים, פיצויים ואובדן כושר עבודה. כמו כן, מר מישל סיבוני זכאי להפרשות לקרן השתלמות בגין המשכורת (7.5% מהמשכורת על חשבון המעסיק ו- 2.5% על חשבון העובד).

מר מישל סיבוני זכאי ל-10 ימי הבראה בשנה בהתאם לתעריף המתפרסם על ידי לשכת התיאום של הארגונים הכלכליים.

מר מישל סיבוני זכאי לחופשה בת 35 ימי עבודה בשנה. מר מישל סיבוני זכאי ל-30 ימי מחלה בשנה, וכן יהיה זכאי לצבור ימים אלו עד לסך של 180 ימים, אולם הוא לא יהיה זכאי לפדותם במועד סיום העסקתו בחברה.

למר מישל סיבוני הוענק כתב שיפוי, במסגרת החלטות החברה כפי שאושרו על ידי האסיפה הכללית של הראל השקעות בחודש יולי שנת 2006 ובאסיפה הכללית של הראל השקעות בחודש מרץ 2012.

סיום העסקה:

מר סיבוני יהיה זכאי לשכר עבור 8 חודשי הסתגלות.

מר מישל סיבוני יהיה זכאי לפיצויים בגובה 200% (100% מעל הפיצויים ע"פ דין) בגין התקופה שחלה ביום 1 באוגוסט 2009 ועד למועד עדכון הסכם ההעסקה (אוקטובר 2016). בגין התקופה מתחילת העסקתו בחברה ועד ליום 31 ביולי 2009 (מועד מינויו לתפקיד מנכ"ל הראל ביטוח) יהיה מר סיבוני זכאי לפיצויי פיטורים בגובה 150%.

מר מישל סיבוני התחייב לאי תחרות בתום העסקתו, וזאת לתקופה של 7 שנים מתום העסקתו בחברה, תמורת מענק אי תחרות בסכום של 5,000,000 ש"ח. בהתאם להתחייבות לאי תחרות מר סיבוני התחייב, כי במהלך תקופת אי התחרות הוא לא ישמש כמנכ"ל של חברת ביטוח בישראל, בין כשכיר ובין כנותן שירותים וכן התחייב שלא לעשות שימוש בידע שנצבר ושייצבר לו בחברה בתחום ביטוחי הבריאות ובהתאם לכך הוא התחייב שלא לשמש כיועץ לחברות ביטוח בתחום ביטוחי בריאות.

בהתאם למדיניות התגמול של החברה, מר סיבוני יהיה זכאי, יחד עם בני משפחתו, להמשיך ולהיכלל בפוליסות הביטוח הקבוצתיות של עובדי הראל, לאחר סיום ההעסקה, תוך תשלום הפרמיות, בהתאם לסכומים שיהיו מקובלים לגבי כלל עובדי הקבוצה.

זכויות העבר של מר סיבוני, שנצברו והופרשו בעבר בדוחות הכספיים של החברה, בגין סכום הפיצויים המוגדלים שייגעו למר סיבוני עד למועד העדכון וכן דמי ההסתגלות, הופקדו בנאמנות לטובת מר סיבוני בפוליסות חסכון, והם ישוחררו למר סיבוני בהתקיים הזכאות לקבלת הכספים כאמור בסיום העסקתו בחברה. החברה הופטרה במועד ההפקדה מכל התחייבויותיה כלפי מר סיבוני בקשר עם סכומים אלו, בהגיע מועד סיום העסקתו של מר סיבוני.

אופציות:

במסגרת תוכנית אופציות לנושאי משרה ועובדים בקבוצה אשר אושרה בחודש אוגוסט 2021, הוענקו למר סיבוני 180,000 אופציות,

הניתנות למימוש לעד 180,000 מניות רגילות של הראל השקעות בנות 0.1 ש"ח ע.נ. כל אחת, כפוף להתאמות, ללא תמורה במזומן. לפרטים נוספים ראו סעיף 9 להלן.

5. תנאי העסקה של ניר כהן המכהן, נכון למועד פרסום דוח זה, כמנכ"ל החברה וכמנכ"ל הראל השקעות

מר ניר כהן מכהן כמנכ"ל הראל ביטוח החל מיום 1 ביולי 2021. טרם מינויו כמנכ"ל הראל ביטוח, כיהן כמנהל חטיבת המטה ומשנה למנכ"ל הראל ביטוח. קודם לכן שימש כסגן בכיר לממונה ומשנה לממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון.

בנוסף, מר כהן מכהן גם כיו"ר הדירקטוריון של הגופים המוסדיים הבאים בקבוצת הראל: הראל פנסייה וגמל בע"מ וקרן החיסכון לצבא הקבע - חברה לניהול קופות גמל בע"מ וכן מכהן במספר חברות פרטיות נוספות בקבוצת הראל.

דירקטוריון הראל השקעות אישר את מינויו של מר ניר כהן לתפקיד מנכ"ל הראל השקעות. מינויו של מר כהן נכנס לתוקף ביום 1 בפברואר 2024. מר כהן הסכים לקחת על עצמו גם את תפקיד מנכ"ל הראל השקעות, וזאת ללא כל תמורה נוספת בגין כהונה נוספת זו².

תנאי העסקתו של מר כהן בתפקידו כמנכ"ל הראל ביטוח אושרו ע"י האורגנים הרלוונטיים של הראל ביטוח טרם מינויו לתפקיד.

ביום 5 בפברואר 2024, אישרה האסיפה הכללית של הראל השקעות (לאחר שהתקבל קודם לכן אישור וועדת התגמול ודירקטוריון הראל השקעות) את תנאי התגמול של מר כהן, ללא כל שינוי, וזאת עבור התקופה שתחילתה ביום 1 בפברואר 2024, בה יכהן גם כמנכ"ל הראל השקעות.

להלן פירוט תנאי העסקה של מר ניר כהן:

תקופת העסקה:

הוראות הסכם העסקה חלות לתקופה בלתי קצובה. על אף האמור, כל אחד מהצדדים רשאי לסיים את ההסכם בכל עת, בהודעה מוקדמת של 9 חודשים מראש.

שכר שוטף:

משכורתו החדשית של מר כהן עומדת על סך של כ- 222 אלפי ש"ח (צמוד למדד). משכורתו של מר כהן חושבה לפי עלות השכר המקסימלית שניתן לאשר, בהתאם להוראות חוק תגמול נושאי משרה, באופן שעלות השכר של מר כהן עומדת שווה ליחס של פי 35 מההוצאה השנתית החזויה בשל התגמול הנמוך ביותר, לפי עלות משרה מלאה, ששולם לעובד הראל ביטוח, בשנה הקלנדרית הקודמת לשנה שעבורה מחושבת עלות העסקה החזויה של מר כהן. כל תוספת לשכרו של מר כהן, על פי תנאי העסקתו כאמור ובהתאם למגבלת עלות העסקה המקסימלית כאמור, תאושר על ידי ועדת התגמול ודירקטוריון החברה בלבד.

תנאים נלווים:

מר ניר כהן זכאי להחזר הוצאות סבירות שיוצאו על ידו במסגרת מילוי תפקידו, לרבות החזקת טלפון/טלפון סלולרי, דמי חבר לאגודות מקצועיות, מנוי לעיתונים וספרות מקצועית, ביטוח אחריות מקצועית, בדיקות סקר תקופתיות, פוליסת ביטוח בריאות/שיניים בקבוצתית לעובדי קבוצת הראל, פוליסת ריסק בקבוצתית לבכירים בקבוצת הראל, פוליסת אובדן כושר עבודה בקבוצתית לעובדים בקבוצת הראל, השתתפות בהשתלמויות ונסיעות תמרוץ לסוכנים (כולל בן/ת זוג), פעילויות רווחה כמקובל בקבוצת הראל (כגון: שי לחג, נופש, ארוחות, ימי גיבוש וכיוצא ב), רכישת מוצרי ביטוח של קבוצת הראל בתנאים הניתנים לעובדי הקבוצה ורכישת מוצרים פיננסיים של קבוצת הראל פיננסיים בתנאים הניתנים לעובדי הקבוצה.

רכב:

מר ניר כהן יהיה רשאי, בכל עת, לקבל מהחברה רכב לשימוש, כמקובל לגבי מנכ"ל החברה. במקרה שיבחר לקבל רכב כאמור לשימוש, שווי הרכב ייוקף במסגרת המשכורת השוטפת ויהווה חלק מהבסיס להפרשות לפי הוראות הסכם העסקה.

הפרשות סוציאליות:

החברה תפריש בגין המשכורת הפרשות סוציאליות כמקובל לתגמולים, פיצויים ואובדן כושר עבודה. כמו כן, מר ניר כהן זכאי להפרשות לקרן השתלמות בגין המשכורת (7.5% מהמשכורת על חשבון המעסיק ו- 2.5% על חשבון העובד).

ימי הבראה

מר ניר כהן זכאי ל-10 ימי הבראה בשנה בהתאם לתעריף המתפרסם על ידי לשכת התיאום של הארגונים הכלכליים.

ימי חופשה ומחלה

מר ניר כהן זכאי לחופשה בת 30 ימי עבודה בשנה. מר ניר כהן זכאי ל- 30 ימי מחלה בשנה, וכן יהיה זכאי לצבור ימים אלו עד לסך של 180 ימים, אולם הוא לא יהיה זכאי לפדותם במועד סיום העסקתו בחברה.

שיפוי וביטוח

למר ניר כהן הוענק כתב שיפוי, במסגרת החלטות החברה כפי שאושרו על ידי האסיפה הכללית של החברה בחודש יולי שנת 2006 ובאסיפה הכללית של החברה בחודש מרץ 2012. כמו כן, מר כהן נכלל בפוליסה הקבוצתית לביטוח אחריות דירקטורים ונושאי משרה.

סיום העסקה

מר כהן יהיה זכאי לשכר עבור 3 חודשי הסתגלות וכן חודש נוסף בגין כל שנה בה יועסק כמנכ"ל הראל ביטוח. תקופת ההסתגלות לא תעלה על 5 חודשים. מובהר כי כל התשלום בגין הסתגלות מותנה בכך שההוצאה השנתית החזויה לחברה בגין ההסתגלות בשנות כהונתו כמנכ"ל תהא מותרת לתשלום בהתאם לעלות השנתית החזויה הכוללת של כלל רכיבי התגמול על פי הוראות חוק הגבלת שכר הבכירים.

² בהתאם, לא ישתנה תגמולו של מר כהן אם מסיבה כלשהי, יחדל מר כהן מלכהן כמנכ"ל הראל השקעות וימשיך ככהונתו כמנכ"ל הראל ביטוח.

מר ניר כהן יהיה זכאי לפיצויים בגובה 150% (כולל השלמת ותק עד ליום 30.6.2021). החל מיום 1 ביולי 2021, גובה הפיצויים יעמוד על 100%.

מר ניר כהן התחייב כי במהלך תקופה של שנתיים מסיום העסקתו בהראל ביטוח, לא ישמש כמנכ"ל חברת ביטוח, תמורת מענק בסכום של 5,000,000 ש"ח. בתקופה של 5 שנים החל מיום 1 בינואר 2023 קיימת להראל ביטוח הזכות ושקול הדעת האם לממש או לא לממש את ההסדר הנ"ל, במידה והמנכ"ל יעזוב מרצונו את החברה במהלך תקופה זו.

בהתאם למדיניות התגמול של החברה, מר כהן יהיה זכאי, יחד עם בני משפחתו, להמשיך ולהיכלל בפוליסות הביטוח הקבוצתיות של עובדי הראל, לאחר סיום ההעסקה, תוך תשלום הפרמיות, בהתאם לסכומים שיהיו מקובלים לגבי כלל עובדי הקבוצה.

מענק הוני:

במסגרת תוכנית אופציות לנושאי משרה ועובדים בקבוצה אשר אושרה בחודש אוגוסט 2021, הוענקו למר כהן 180,000 אופציות, הניתנות למימוש לעד 180,000 מניות רגילות של הראל השקעות בנות 0.1 ש"ח ע.נ. כל אחת, כפוף להתאמות, ללא תמורה במזומן.

כמו כן, בחודש ספטמבר 2023 אישר דירקטוריון החברה הקצאה פרטית בסך של 180,000 אופציות למר ניר כהן, הניתנות למימוש לעד 180,000 מניות רגילות של הראל השקעות בנות 0.1 ש"ח ע.נ. כל אחת, כפוף להתאמות, ללא תמורה במזומן.

6. נושאי משרה נוספים:

6.1. אריק פרץ

מר אריק פרץ מכהן כמשנה למנכ"ל הראל ביטוח, ראש חטיבת כספים ומשאבים בהראל ביטוח וכן כמנהל הכספים של הראל השקעות. בנוסף מכהן מר פרץ כמנכ"ל ודירקטור בהראל הנפקות, יו"ר דירקטוריון EMI, דירקטור בהראל +60, דירקטור במצפן וכן מכהן כדירקטור בחברות בנות נוספות בקבוצת הראל. המענק השנתי של מר פרץ, נקבע בהתאם לפרמטרים המפורטים במדיניות התגמול ועל יסוד עמידה ביעדים שונים, לרבות יעדים ארוכי טווח שפורטו במדיניות התגמול.

6.2. אלון אלירז

מר אלון אלירז מכהן כמשנה למנכ"ל החברה וכמנהל חטיבת בריאות וחיים בחברה. המענק השנתי של מר אלירז, נקבע בהתאם לפרמטרים המפורטים במדיניות התגמול ועל יסוד עמידה ביעדים שונים, לרבות יעדים ארוכי טווח שפורטו במדיניות התגמול.

7. הסדרי אי תחרות:

בהתאם לקבוע במדיניות התגמול, הסדרי אי-תחרות חדשים ייחתמו במקרים חריגים בלבד, במקרה של חשש לפגיעה עסקית בחברה. בחודש פברואר 2023, אישרו ועדת התגמול והדירקטוריון של הראל ביטוח, הסדרי אי תחרות למספר נושאי משרה בהראל ביטוח, בכפוף לשמירה על תנאי אי התחרות שנקבעו.

8. שכר דירקטורים שאינם מכהנים גם כנושאי משרה

השכר הכולל ששולם לדירקטורים המכהנים בחברה בתקופת הדוח, עבור כהונתם בדירקטוריון החברה ובוועדות הדירקטוריון השונות, הסתכם לסך של כ-3.5 מיליוני ש"ח. הסכום האמור אינו כולל את התשלומים ששולמו לבעלי עניין (ה"ה יאיר המבורגר, גדעון המבורגר ויואב מנור), המכהנים גם כנושאי משרה בחברה ובחברות נוספות בקבוצת הראל.

במסגרת אישור מדיניות התגמול של החברה נקבע כי המדיניות חלה על דירקטורים המכהנים בחברה כך שהם זכאים לתגמול עבור כהונתם בדירקטוריון ובוועדות שממונות על ידי הדירקטוריון, בהתאם לקבוע בתקנות החברות (כללים בדבר גמול והוצאות לדירקטור חיצוני), תש"ס – 2000 ("תקנות גמול דח"צים") והם אינם זכאים למענקים או לתגמול נוסף. בנוסף להוראות הקבועות בתקנות גמול דח"צים, התגמול לדירקטורים המכהנים בחברה, כפוף גם להוראות הקבועות בסעיף 4 לתיקון הוראות החוזר המאוחר חלק 1 שער 5, פרק 5 שכותרתו "תגמול" במקרה שבו דירקטור ימונה לתפקיד נוסף שאינו חברות בדירקטוריון ו/או בוועדות שממונות על ידי הדירקטוריון, ייקבע התגמול בהתאם לאופי התפקיד ויובא לאישור האורגנים הרלוונטיים.

שכרם של הדירקטורים שאינם דירקטורים חיצוניים, לא יעלה על שכרם של הדירקטורים החיצוניים בחברה, למעט דירקטורים אשר הינם בעלי השליטה בחברה ותנאי העסקתם מאושרים באסיפה הכללית של הראל השקעות, כמפורט בסעיף 3 לעיל.

9. תוכנית אופציות לנושאי משרה ועובדים בקבוצה וכן אישור הקצאות פרטיות

בימים 23 ו-25 באוגוסט 2021 וביום 30 באוגוסט 2021 אישרו ועדות התגמול והדירקטוריונים של החברה ושל הראל השקעות, בהתאמה, תוכנית אופציות לנושאי משרה ועובדים בקבוצה. מכח תוכנית האופציות החברה פרסמה תוכנית מתאר הכוללת עד 8,548,000 אופציות, הניתנות למימוש לעד 8,548,000 מניות רגילות של הראל השקעות, בנות 0.1 ש"ח ע.נ. כל אחת, כפוף להתאמות, ללא תמורה במזומן.

7,548,000 אופציות מתוך כלל האופציות הכלולות במתאר האופציות כאמור הוצעו ל-158 עובדים. יתר האופציות שלא הוקצו לניצעים ספציפיים, יאפשרו הקצאה נוספת לנושאי משרה ועובדים נוספים בעתיד ("רזרבה").

לפרטים נוספים לגבי תוכנית האופציות ותוכנית המתאר ראה באור 36 בדוחות הכספיים.

במהלך תקופת הדוח ולאחר תקופת הדוח, אושרו לעובדים נוספים בחברה הקצאות של אופציות מתוך הרזרבה כאמור.

במועד אישור דירקטוריון החברה וועדת התגמול כמפורט לעיל, אישרו ועדת התגמול והדירקטוריון החברה, לנושא משרה בחברה, הקצאת אופציות הניתנות למימוש ל-3% ממניות חברה בת פרטית.

ביום 6 בספטמבר 2023 אישר דירקטוריון החברה הקצאה פרטית בסך של 180,000 אופציות למנכ"ל החברה, מר ניר כהן בתנאים דומים לתנאי תוכנית האופציות משנת 2021 אשר מתוארת בבאור 35 בדוחות הכספיים. הקצאת האופציות כאמור בוצעה ביום 12 בספטמבר

2023, לאחר שהתקבל אישור הבורסה לניירות ערך בתל אביב בע"מ. ביום 26 במרץ 2024 וביום 28 במרץ 2024 אישרו ועדות התגמול והדירקטוריונים של החברה ושל הראל השקעות, בהתאמה, תוכנית מתאר מכח תוכנית האופציות שאושרה באוגוסט 2021. במסגרת המתאר הוצעו 994,000 אופציות ל-29 עובדים בחברות קבוצת הראל. בנוסף אושרה מסגרת של 2,500,000 אופציות כ"רזרבה" להקצאות עתידיות נוספות לעובדים.

תקנה 21 - השליטה בתאגיד

נכון למועד פרסום הדוח, בעלת השליטה המלאה בחברה הינה הראל השקעות בביטוח ושירותים פיננסיים בע"מ, חברה ציבורית אשר מניותיה נסחרות בבורסה לניירות ערך בתל אביב.

בעלי השליטה בהראל השקעות הינם ה"ה יאיר המבורגר, גדעון המבורגר ונורית מנור ("בעלי השליטה"), מחזיקים בכ- 48.47% מזכויות ההצבעה ומהון המניות המונפק של הראל השקעות. בעלי השליטה מחזיקים בהראל השקעות באמצעות "ג.י.ן ייעוץ כלכלי וניהול השקעות 2017 שותפות מוגבלת" אשר נמצאת בשליטתם ובבעלותם המלאה, בה הם מחזיקים, כשותפים מוגבלים, באמצעות חברות פרטיות בבעלותם המלאה של כל אחד מבעלי השליטה ("השותפות ג.י.ן") וכן מחזיקים בשותף הכללי בשותפות ג.י.ן.

תקנה 22 עסקאות עם בעל שליטה

להלן פרטים, למיטב ידיעת החברה, אודות עסקאות עם בעלי השליטה בחברה או שלבעלי השליטה יש עניין אישי באישורן, אשר החברה ו/או חברות הקבוצה התקשרו בהן בשנת הדוח או במועד מאוחר לסוף שנת הדוח ועד למועד פרסום דוח זה או שאושרו קודם לתקופת הדוח והינן בתוקף בתקופת הדוח.

1. התקשרות עם אדריכל

החברה התקשרה בחודש ינואר 2011 בהסכם (אשר תוקן בינואר 2016, בדצמבר 2017, בדצמבר 2018, בדצמבר 2019, בדצמבר 2020, בדצמבר 2021 ובדצמבר 2022) לקבלת שירותי אדריכלות מאת מר מיקי קורנהויזר, שהינו אחיה של אשתו של מר יאיר המבורגר, שוטפים להראל השקעות ולחברות בנות שלה בפרייקטים שונים של הקבוצה. ועדת הביקורת ודירקטוריון החברה אישרו תיקון להסכם, לפיו תקופת ההתקשרות בהסכם תוארך עד ליום 31 בדצמבר 2024, והתמורה החודשית בגין שירותי האדריכלות תישאר בסך של 28,000 ש"ח.

2. התקשרות בהסכם העסקה עם נכדו של בעל השליטה

מר עידן טמיר, נכדו של מר יאיר המבורגר, מבעלי השליטה בחברה, מועסק בקבוצת הראל החל מחודש מרץ 2019. נכון למועד זה, מר טמיר מועסק בתפקיד פיתוח עסקי ושיווק בהראל ביטוח, בהיקף של משרה מלאה. ביום 22 במאי 2023 וביום 29 במאי 2023 אישרו ועדות התגמול והדירקטוריונים של החברה ושל הראל השקעות, בהתאמה, את עדכון תנאי העסקתו של מר טמיר. ביום 5 ביולי 2023, ההתקשרות אושרה גם ע"י האסיפה הכללית של הראל השקעות. במסגרת ההתקשרות נקבע כי השכרו החודשי של מר טמיר יעמוד על 18 אלפי ש"ח ברוטו בחודש. החברה רשאית לעדכן את השכר כאמור בשיעור של עד 5% מגובה השכר באותה שנה. בנוסף, כי מר טמיר זכאי לתנאים נלווים מקובלים בחברה, לרבות מענק שנתי, חופשה שנתית, תשלום נסיעות, דמי הבראה, קרן השתלמות, ביטוח בריאות, כרטיס טעינה לארוחות, זכאות לחניה וכן זכאות לטלפון נייד.

3. עסקאות המנויות בסעיף 270 (4) לחוק החברות

לפירוט אודות תנאי העסקה של בעלי השליטה ראו תקנה 21 לעיל.

3.1 ביטוח אחריות דירקטורים ונושאי משרה

פוליסת ביטוח אחריות דירקטורים חלה על נושאי משרה ודירקטורים בהראל השקעות וביתר חברות בקבוצת הראל המכהנים כיום וכן שיכהנו בחברות האמורות מעת לעת (לרבות נושאי משרה בקבוצת הראל הנחשבים לבעלי שליטה או קרוביהם).

ועדת התגמול והדירקטוריון אישרו, בהתאם להוראות מדיניות התגמול של החברה, את חידוש פוליסת אחריות דירקטורים ונושאי משרה החל מיום 31 באוקטובר 2023, למשך שנה, כך ששכום הביטוח יעמוד על 220 מיליוני דולר ארה"ב. עלות הפרמיה השנתית בגין הכיסוי כאמור וגובה ההשתתפות העצמית הינם בהתאם לתנאי השוק, ונקבעו בהתאם להצעות שקיבלה החברה ממבטחי משנה. העלות כאמור אינה מהותית לחברה.

הנימוקים העיקריים של ועדת התגמול והדירקטוריון היו: (א) הפרמיה נקבעה לפי עלות ביטוח המשנה של הראל ביטוח, אליה מועבר הסיכון הביטוחי, ולכן בהגדרה היא משקפת תנאי שוק; (ב) רכישת הפוליסה כאמור הינה לטובת החברה, שכן היא מצמצמת את החשיפה של החברה בשל כתבי השיפוי שניתנו לדירקטורים ולנושאי המשרה והיא מאפשרת לנושאי המשרה למלא את תפקידם כראוי ולטובת החברה, בהתחשב בסיכונים הכרוכים בכך ובאחריות המוטלת עליהם על פי דין; (ג) הפוליסה, מעניקה כיסוי סביר בנסיבות העניין, בהתחשב בגודלה של החברה, היקפי ותחומי פעילותה ותכניותיה העסקיות; (ד) כיסוי ביטוחי כאמור נעשה במהלך העסקים הרגיל של החברה והינו מקובל בחברות ציבוריות בישראל בכלל ובחברות שעיסוקן בתחומי הביטוח והפיננסיים בפרט; (ה) רכישת הפוליסה כאמור תואמת את מדיניות התגמול של החברה; (ו) הכיסוי ינתן לכל הדירקטורים ונושאי המשרה המכהנים בחברות הקבוצה בתנאים זהים, לרבות ביחס לבעלי השליטה וקרוביהם (ז) ההתקשרות הינה בתנאי שוק ואינה עשויה להשפיע באופן מהותי על רווחיות החברה, רכושה או התחייבויותיה.

3.2. שיפוי

ביום 31 במאי 2006 החליטה האסיפה הכללית של החברה לאשר מתן כתבי שיפוי, לרבות התחייבות לשיפוי מראש, לדירקטורים ולנושאי משרה בחברה בשל כל חבות או ההוצאה שתוטל עליו עקב פעולותיו בתוקף היותו נושא משרה, בהיקף, בנסיבות ובסייגים שפורטו בכתב השיפוי. ההתחייבות לשיפוי הינה רק לאחר מיצוי הזכויות על פי פוליסת הביטוח. סכום השיפוי מוגבל ל- 20% מההון העצמי לפי הדוחות הכספיים האחרונים שיפורסמו לפני מועד תשלום השיפוי.

ביום 23 במאי 2012 אישר דירקטוריון החברה והאסיפה הכללית של החברה מתן כתבי שיפוי מתוקנים לנושאי משרה ודירקטורים בחברה. כתבי השיפוי המתוקנים, הינם ללא שינוי בגבול האחריות של החברה, אך כוללים אפשרות שיפוי בהתאם לשיפוי המותר, לפי חוק סמכויות אכיפה מנהלית. כתבי השיפוי יינתנו לנושאי משרה בחברה המכהנים כיום וכן שיכהנו בחברה מעת לעת (לרבות נושאי משרה בחברה הנחשבים לבעלי שליטה או קרוביהם וכן לרבות נושאי משרה שבעל השליטה בחברה עשוי להיחשב כבעל עניין אישי בהענקת כתבי השיפוי להם).

יובהר, כי ההחלטה לאישור כתבי השיפוי המתוקנים, אינה מבטלת את כתבי השיפוי הקודמים, אלא באה להוסיף להם. בהמשך להחלטות כאמור הוצאו לדירקטורים ונושאי משרה בחברה כתבי שיפוי, בנוסח שאושר בהתאם למפורט לעיל.

4. נהלים לאישור עסקאות עם בעלי שליטה

חוק החברות, קובע הליכי אישור של עסקאות חריגות עם בעל השליטה בחברה וכן אישור של עסקאות של נושא משרה (ובכללן דירקטור) יש בהן עניין אישי. בהתאם לכך, אושרו בהראל השקעות, בחברה ובחברות הבנות נהלי עבודה אשר מקלים על זיהוי העסקאות עם בעלי העניין כאמור וקובעים את תהליך אישורן, כמפורט להלן.

4.1. קביעת עסקאות זניחות

במהלך העסקים הרגילי שלה, החברה וחברות המוחזקות על ידה, מבצעות עסקאות עם בעלי השליטה, במסגרת אספקת שירותי החברה לבעלי השליטה ולחברות המוחזקות על ידם (כגון: ביטוחים, מוצרי חסכון ארוך טווח ושירותים פיננסיים שונים). ועדת הביקורת ודירקטוריון החברה קבעו ביום 20 במרץ 2024 וביום 28 במרץ 2024, בהתאמה, כי עסקת בעל שליטה, תחשב כעסקה זניחה, אם יתקיימו בה כל התנאים הבאים:

- א. היא איננה עסקה חריגה (כמשמעות המונח בחוק החברות וכמפורט בסעיף 4.2 להלן).
- ב. לגבי עסקאות ביטוח, חסכון ארוך טווח ופיננסים: הן נעשו תחת אותם כללי הטבות שניתנים לכלל עובדי הקבוצה, כפי שאושרו ע"י דירקטוריון החברה.
- ג. סכום הביטוח בשייר עצמי של החברה בכל פוליסה אינו עולה על 10 מלש"ח, וסכום הביטוח בכל פוליסה אינו עולה על 50 מלש"ח. המגבלה האמורה לא תחול על פוליסות חיסכון.
- ד. התקשרויות אחרות שעלותן השנתית המצטברת לקבוצה אינה עולה על 100,000 ש"ח.

מובהר בזאת, כי כל עסקה למתן שירותים על ידי בעל שליטה או קרובו, לא תסווג כעסקה זניחה. עוד יובהר, כי עסקאות נפרדות, אשר מתקיימת ביניהן תלות, כך שבפועל הינן חלק מאותה התקשרות, יבחנו כעסקה אחת. עסקאות שתעמודנה בפרמטרים של זניחות כאמור לא תידרשנה לאישורים מיוחדים.

4.2. עסקאות שאינן חריגות

בהתאם להוראות סעיף 117 לחוק החברות, ועדת הביקורת של חברה ציבורית היא הגוף המוסמך להחליט בדבר סיווגן של עסקאות לפי סעיף 270 לחוק החברות, כעסקאות חריגות או כעסקאות שאינן חריגות.

ככל שוועדת הביקורת קבעה כי מדובר בעסקה שאינה חריגה, ועדת הביקורת תהיה הגורם המוסמך לאשר את ההתקשרות בעסקה כאמור.

בהתאם להוראת סעיף 117(א) לחוק החברות, רשאית ועדת הביקורת להחליט לגבי סוג של עסקאות אם הן עסקאות חריגות או עסקאות שאינן חריגות, לפי אמות מידה שתקבע אחת לשנה מראש.

בהתאם לכך קבעו ועדת הביקורת של הראל השקעות ושל החברה ביום 20 במרץ 2024 שהעסקאות המפורטות להלן עם בעל השליטה בחברה או עם תאגידים בשליטתו או עסקאות עם נושאי משרה בחברה או עם חברות שבהן נושאי משרה בחברה מכהנים כדירקטורים או נושאי משרה ("בעלי העניין"), לרבות קרוביהם של כל אחד מאלה, לא יחשבו כ"עסקה חריגה" כמשמעותו של מונח זה בחוק החברות, וזאת בכפוף לתנאים המצטברים המפורטים להלן:

- 4.2.1. מדובר בעסקה מבין העסקאות הבאות: (1) התקשרויות עם בעלי העניין להפקת פוליסות ביטוח, מכל סוגי הפוליסות המוצעות על ידי החברה, באמצעות חברות בנות של החברה (לרבות פוליסות ביטוח קולקטיב); (2) התקשרויות עם בעלי העניין לרכישת מוצרי חסכון ארוך טווח, לרבות קרנות פנסיה וקופות גמל ולרבות שירותי ייעוץ פנסיוני המבוצע על ידי סוכנויות בבעלותה של הקבוצה; (3) פתיחת חשבונות לבעלי העניין בחברת ניהול התיקים, שהינה חלק מחברות הקבוצה; (4) השקעה בקרנות השקעה המנוהלות על ידי חברות הקבוצה; (5) התקשרות בהסכם סוכן; (6) התקשרות בהסכם ספק (ויובהר, כי לעניין ספק שהינו בעל השליטה בחברה או קרובו יידרש אישור ועדת הביקורת ודירקטוריון החברה, על אף האמור בסעיף זה); (7) העמדת הלוואות לבעלי עניין (לרבות הלוואות מסוג "משכנתא הפוכה"); (8) השכרת נכסי נדל"ן שבבעלות הקבוצה. עסקאות אלו מבוצעות במהלך עסקיה הרגילי והשוטף של החברה.

- 4.2.2. היקף כל עסקה כאמור לעיל אינו מהותי לחברה, וכן היקף העסקאות הכולל כאמור לעיל (למעט העסקאות הקולקטיביות) במצטבר אף הוא אינו מהותי לחברה. מובהר, כי בחישוב היקף העסקאות כאמור לעיל יובאו בחשבון כל התמורות, הפרמיות, העמלות ודמי הניהול, שישולמו לחברה בקשר עם העסקאות כאמור בשנה רלוונטית. לאור היקף עסקי החברה, אין בעסקאות כאמור לעיל כדי להשפיע באופן מהותי על רווחיות החברה, רכושה או התחייבויותיה. מובהר, כי "סכום מהותי לחברה" ייחשב עלות התקשרות שנתית בסכום של 5% מהרווח השנתי (לאחר מסים) של

החברה.

בנוסף, כאשר מדובר בהתקשרויות האמורות בסעיף 4.2.1 (64) לעיל (הסכם ספק) - מדובר בהתקשרויות שעלותה לחברה אינה עולה על 1 מיליון ש"ח כאשר מדובר בהתקשרויות חד פעמיות או בהתקשרויות שעלותה לחברה אינה עולה על 5 מיליון ש"ח בשנה, כאשר מדובר בהתקשרויות שוטפות. מגבלת הסכומים האמורה של 1 מיליון ש"ח או 5 מיליון ש"ח לא תחול כאשר מדובר בהתקשרויות עם משרדי עורכי דין, משרדי שמאים ומשרדי חקירות.

4.2.3. העסקה תבוצע בתנאי שוק. לעניין זה תנאי שוק ייקבעו כדלקמן:

4.2.3.1. לעניין התקשרויות כאמור בסעיפים 4.2.1 (1), (2) ו-(3) לעיל (הפקת פוליסות ביטוח, מכירת מוצרי חסכון ארוך טווח, לרבות קרנות פנסיה וקופות גמל; פתיחת חשבונות לבעלי העניין בחברת ניהול התיקים וייעוץ פנסיוני) - עסקה בתנאי שוק תיחשב כעסקה שתנאיה עונים על הפרמטרים הבאים: (1) תחת אותם כללי הטבות שניתנים לכלל עובדי הקבוצה בבואם לרכוש את אותו המוצר ("תנאי עובדי הקבוצה"), או שאינם מטיבים יותר עם בעל העניין מאשר התנאים האמורים. יובהר, כי תנאי עובדי הקבוצה הינם זהים לכלל העובדים בקבוצה, וכן קיימות לקבוצה התקשרויות עם לקוחות עסקיים, אשר ההטבות הניתנות להם עולות על תנאי עובדי הקבוצה. על כן, החברה רואה את תנאי עובדי הקבוצה כתנאי שוק. התנאים מהם נהנים כל עובדי הקבוצה נקבעו בהחלטה של ועדת הביקורת, שאושרה על ידי דירקטוריון החברה; או (2) בתעריפי הספר של החברה. מובהר, כי למנהל האגף העסקי הרלוונטי סמכות לאשר סטייה של 10% מתעריפי הספר שנקבעו עבור העובדים, וזאת כמקובל במשא ומתן, ולאשר סטייה כוללת של עד 25% מתעריפי הספר, במקרה שבו קיימת הצעה נגדית של חברת ביטוח/נציג פנסיוני אחר, ובלבד שלא יינתן תעריף נמוך מההצעה הנגדית או (3) לעניין התקשרויות כאמור בסעיף 4.2.1 (1) לעיל שעניינן ביטוח עסקי או ביטוח רכבי יוקרה, עסקה בתנאי שוק תיחשב כעסקה שהמנהל הרלוונטי (כהגדרתו בנוהל החברה) יאשר בכתב כי מדובר בתנאי שוק, דהיינו קיימות אחת מהתנאים הבאים לפחות: (1) קיימות אצלו לפחות שתי דוגמאות לעסקאות דומות עם צדדים שאינם קשורים, באותם תנאים; או (2) קיימת הצעה מתחרה מגורם אחר, בתנאים שאינם טובים יותר עבור המבטח, לעומת הצעת החברה; או (3) קיים ביטוח משנה פולטטיבי לעסקה, בתנאים סבירים; או (4) לעניין התקשרויות כאמור בסעיף 4.2.1 (1) לעיל, שעניינן ביטוח קולקטיבי, עסקה בתנאי שוק תיחשב עסקה שהמנהל הרלוונטי (כהגדרתו בנוהל החברה) יאשר בכתב כי מדובר בתנאי שוק, דהיינו קיימות אצלו לפחות שתי דוגמאות לעסקאות דומות עם צדדים שאינם קשורים, באותם תנאים.

4.2.3.2. לעניין התקשרויות כאמור בסעיף 4.2.1 (4) לעיל (השקעה בקרנות השקעה המנוהלות על ידי חברות הקבוצה) - העסקאות כאמור, הן כאשר הן נעשות מול החברה המנהלת והן כאשר הן נעשות מול חברת הבת כעסקאות מתואמות במהלך המסחר בבורסה, נעשות במחירים זהים עבור בעלי העניין ועבור כל משקיע אחר. על כן, כל העסקאות כאמור תיחשבה כעסקאות בתנאי שוק.

4.2.3.3. לעניין התקשרויות כאמור בסעיף 4.2.1 (5) לעיל (התקשרויות בהסכם סוכן) - ההתקשרויות כאמור נעשות בתנאים דומים לתנאים בהם קשורים סוכנים שאינם בעלי עניין עם החברה, והמנהל הרלוונטי (כהגדרתו בנוהל החברה) יאשר כי מדובר בתנאי שוק.

4.2.3.4. לעניין התקשרויות כאמור בסעיף 4.2.1 (6) לעיל (התקשרויות בהסכם ספק) - ההתקשרויות כאמור נעשות בתנאים דומים לתנאים בהם קשורה החברה עם ספקים לשירותים דומים אחרים, שאינם בעלי עניין בחברה, קיימת הצעה אחת לפחות או חוות דעת מאת צד ג', למתן השירות האמור, בתנאים שאינם טובים יותר לחברה. לעניין התקשרויות עם משרדי עורכי דין, משרדי שמאים ומשרדי חקירות לא יידרש לקבל הצעה מתחרה או חוות דעת כאמור, ויספיק לעניין זה אישור בכתב מאת המנהל הרלוונטי (כהגדרתו בנוהל החברה) כי מדובר בתנאי שוק.

4.2.3.5. לעניין התקשרויות כאמור בסעיף 4.2.1 (7) לעיל (העמדת הלוואות לבעלי עניין (לרבות הלוואות מסוג "משכנתא הפוכה")) - העמדת הלוואות כאמור נעשית באותם תנאים בהם מועמדות הלוואות לעובדי החברה ובכפוף לכך שהמנכ"ל/מנהל החטיבה יתעד בכתב כי קיימות לפחות שתי עסקאות בתנאים דומים לגורמים שאינם בעלי עניין.

4.2.3.6. לעניין התקשרויות כאמור בסעיף 4.2.1 (8) לעיל (השכרת נכסי נדל"ן) - השכרת הנכסים כאמור נעשית באותם תנאים בהם מושכרים נכסי נדל"ן של הקבוצה לצדדים שלישיים בלתי קשורים, בהתאם לאישור מנהל אגף הנכסים בחטיבת ההשקעות.

עסקאות אשר תבוצענה בטווח המתואר לעיל, וכן בהתאם לנהלי החברה לעניין התקשרויות עם בעלי עניין, לא תהיינה טעונות אישורים פרטניים של האורגנים המוסמכים של החברה, וזאת לטווח זמן מוגבל של עד תום שנה ממועד אישור זה. יתר העסקאות שאינן חריגות ואינן זניחות, ידרשו אישורים פרטניים, כאמור בסעיף 4.3 להלן.

יובהר, כי כאמור בנוהל התקשרויות עם בעלי עניין של החברה: (1) תשלום מענקים בהתאם לתוכנית התגמול שאושרה על ידי דירקטוריון החברה ודירקטוריון הראל השקעות, וכן עדכוני שכר שוטפים בשיעורים שלפי מדיניות התגמול של החברה אינם מצריכים אישורים מיוחדים לא יהיו עסקה חריגה ולא יצריכו אישורים מיוחדים מעבר לאישורים הנדרשים על פי מדיניות התגמול של החברה ועל פי דין; (2) תשלום תביעה לבעל עניין מכח פוליסה קיימת בחברה שאינו חורג מתנאי הפוליסה לא ייחשב כהתקשרות עם בעל עניין ולא יצריך אישור מיוחד. תשלום תביעה לפנים משורת הדין בהתאם למקובל בעת סילוק תביעות, אינו מחייב אישור פרטני, כל עוד האישור הינו בסכום של עד 5,000 ש"ח. כל תשלום תביעה לבעל עניין שאינו בהתאם לתנאי הפוליסה והעולה על 5,000 ש"ח יובא לאישור, טרם התשלום, לוועדת ביקורת.

4.3. עסקה שאינה זניחה ואינה חריגה

בסעיף 117(א2) לחוק החברות נקבע, בין היתר, כי על ועדת הביקורת לקבוע את אופן האישור של עסקאות שאינן זניחות, ובכלל זה לקבוע סוגי עסקאות כאמור שיהיו טעונות את אישורה. לעניין זה "עסקה שאינה זניחה" היא עסקה חריגה של חברה ציבורית עם בעל שליטה בה או אדם אחר שלבעל השליטה בה יש בה עניין אישי שוועדת הביקורת החליטה לגביה, כי היא עסקה שאינה חריגה וכן סיווגה אותה כעסקה שאינה זניחה.

ועדת הביקורת של החברה קבעה ביום 20 במרץ 2024 כי התקשרויות בעסקאות בעלי שליטה, שאינן חריגות ואינן זניחות, תאושרנה על ידי ועדת הביקורת של החברה בלבד לעניין אופן האישור וההליך התחרותי שיתקיים - ראו סעיף 4.4 להלן.

מובהר, כי אין באמור כדי לגרוע מהאמור בסעיף 4.2 לעיל, לעניין עסקאות המאושרות מראש על ידי ועדת הביקורת והדירקטוריון, ושלגביהן אין צורך לקבל אישורים נוספים, מעבר לאישורי המסגרת השנתיים.

4.4. קיום הליך תחרותי בעסקאות עם בעל השליטה

בסעיף 117(ב1) לחוק החברות, הוטל על ועדת הביקורת לקבוע לגבי עסקאות עם בעל השליטה או שלבעל השליטה עניין אישי בהן, אף אם אינן חריגות, חובה לקיים הליך תחרותי, בפיקוח הוועדה או מי שתקבע לעניין זה ולפי אמות מידע שתקבע, או לקבוע כי יקוימו "הליכים אחרים" שתקבע ועדת הביקורת בטרם ההתקשרות בעסקה, והכל בהתאם לסוג העסקה. לעניין זה, ועדת הביקורת רשאית לקבוע אמות מידה אחת לשנה מראש.

התיקון לחוק אינו כולל הגדרת מהותו של ההליך התחרותי, ומשאיר שיקול דעת לוועדת הביקורת. גם אם הוחלט בוועדת הביקורת על קיומם של "הליכים אחרים", חובתה של ועדת הביקורת הינה לצקת אל "ההליכים האחרים" תוכן ההולם את מטרתה של החובה החדשה, שהיא קביעת מנגנון שיבטיח התקשרות בעסקה המשרתת באופן האופטימלי את טובת החברה, ובכלל זה ההכרח בבחינת האפשרויות האחרות העומדות לחברה לצד זו המוצעת על ידי בעל השליטה.

הליכי האישור שנקבעו ע"י ועדת הביקורת והדירקטוריון:

נקבע כי עסקאות של החברה עם בעלי שליטה או עם אדם אחר שלבעל השליטה יש בה עניין אישי, למעט עסקאות שהוגדרו כעסקאות זניחות (כאמור בסעיף 4.1 לעיל), ולמעט עסקאות שאושרו מראש כעסקאות שאינן חריגות ושאין טעונות אישורים נוספים (כאמור בסעיף 4.2 לעיל), יאושרו בהתאם למפורט להלן:

כאשר מדובר בהתקשרות שעלותה הכוללת לחברה, כולל העלות בגין תקופות אופציה או הארכה, אינה עולה על 10 מלש"ח, יחולו ההוראות הבאות:

- כאשר מדובר בשירותים או טובין בהם קיימים מספר ספקים שיכולים לספק את השירות באותה רמת שירות, זמינות ופרמטרים נוספים, ככלל, ההליך התחרותי יהיה באמצעות פניה של המחלקה הרלוונטית של הראל לשני ספקים נוספים לפחות לשם קבלת הצעות בכתב. יצוין כי הפניה תבוצע במקביל (ככל שניתן) ובאופן שיאפשר הליך נאות ויעיל לקביעת ההצעה להתקשרות הרלוונטית.

- כאשר מדובר בשירותים או טובין אשר בשל אופיים או טיבם או בשל שיקולי איכות קיימת בעייתיות לעריכת הליך של פניה לקבלת הצעות בכתב, תיבחר אחת מבין האפשרויות הבאות:

- קבלת חוות דעת משני גורמים בלתי תלויים מומחים בתחום הרלוונטי לגבי תנאי השוק (שלא ראו קודם לכן את הצעת המחיר של בעל השליטה או קרובו).

- פניה לספקים בתחום תוך מתן משקל מראש לפרמטרים איכותיים שייקבעו לפני תחילת ההליך על ידי מנהל הכספים של החברה.

לאחר קיום ההליך כאמור יידרש אישור ועדת הביקורת לעסקה. הדיון בוועדת הביקורת יתקיים לאחר קיום ההליך התחרותי כאמור על ידי הגורם בחברה או בחברה הבת שיזם את ההתקשרות.

בכל מקרה בו מדובר בהתקשרות מעל לסכום של 10 מלש"ח, יחולו ההוראות הבאות:

- יתקיים דיון מקדמי בוועדת הביקורת לשם קביעת ההליך התחרותי או ההליך האחר שייבחר על ידי ועדת הביקורת מראש, לצורך בחינת ההתקשרות.

- יבוצע ההליך התחרותי או ההליך האחר שייקבע על ידי ועדת הביקורת, והוא ינוהל על ידי מי שיוסמך לכך בהחלטת ועדת הביקורת.

- תוצאות ההליך התחרותי יובאו בפני ועדת הביקורת אשר תקיים דיון בהתקשרות על בסיס תוצאות ההליך שהתקיים.

- לאחר אישור ועדת הביקורת תובא ההתקשרות לאישור הדירקטוריון והאסיפה הכללית, ככל הנדרש.

תקנה 24 - מניות המוחזקות ע"י בעלי עניין ונושאי משרה בכירה בתאגיד

שם בעל העניין	מס. חברה	שם הנייר	מס' הנייר בבורסה	ע"נ מוחזק בתאריך 28.3.2024	שיעור אחזקה
הראל השקעות בביטוח ושירותים פיננסיים בע"מ	52-003398-6	מניה רגילה בת 1 ש"ח	-	104,290,785	100%

תקנה 24 - הון רשום, הון מונפק וניירות ערך המירים

ההון הרשום של החברה הינו 150,000,000 מניות רגילות בנות 1 ש"ח. ההון המונפק של החברה הינו 104,290,785 מניות רגילות בנות 1 ש"ח. אין לחברה ניירות ערך המירים.

תקנה 26 - הדירקטורים של התאגיד

לעניין תקנה זו:

1. חברות הקבוצה - החברה וחברות מוחזקות שלה.
2. "כשירות מקצועית" ו"מומחיות חשבונאית ופיננסית", כמשמעותם בתקנות החברות (תנאים ומבחנים לדירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית ולדירקטור בעל כשירות מקצועית), התשס"ו – 2005 ("תקנות הכשירות").

שם	גיא רוטקופף, יו"ר הדירקטוריון
מספר ת.ז.:	024484628
תאריך לידה:	18.8.1969
מען להמצאת כתבי בי-דין:	בן יוסף 23, תל אביב.
נתינות:	ישראלית.
חברות בוועדת דירקטוריון:	לא.
דירקטור בלתי תלוי:	לא.
בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית:	לא.
האם עובד של התאגיד, חברה בת חברה קשורה או של בעל ענין:	כן. יו"ר דירקטוריון החברה וסגן יו"ר דירקטוריון הראל פיננסים אחזקות בע"מ.
מועד תחילת כהונה:	יו"ר דירקטוריון החל מיום 1.2.2024 ודירקטור מיום 28.12.2023.
השכלה:	תואר ראשון במשפטים (LL.B) מהמכללה למנהל, תואר שני במשפטים (LL.M) מאוניברסיטת DUKE בארה"ב וכן דוקטור לפילוסופיה מאוניברסיטת בר אילן.
עיסוקים בחמש שנים אחרונות:	מנכ"ל איגוד והתאחדות חברות הביטוח (עד 12/2023), דירקטור במסלול האקדמי המכללה למנהל, דירקטור בבתי זיקוק אשדוד (עד 12/2023). דירקטור במסלול האקדמי המכללה למנהל.
תאגידים (מלבד חברות הקבוצה) בהם משמש כדירקטור:	לא.
האם בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד:	לא.

שם	מישל סיבוני
מספר ת.ז.:	027065697
תאריך לידה:	9.4.1959
מען להמצאת כתבי בי-דין:	אוסישקין 44, תל אביב.
נתינות:	ישראלית.
חברות בוועדת דירקטוריון:	לא.
דירקטור בלתי תלוי:	לא.
בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית:	כן.
האם עובד של התאגיד, חברה בת חברה קשורה או של בעל ענין:	כן. דירקטור בחברה, דירקטור בהראל השקעות.
מועד תחילת כהונה:	1.7.2021. כיהן בתפקידים שונים בקבוצה החל משנת 1993, ביניהם כיהן כמנכ"ל החברה עד 6/2021, כיהן כיו"ר דירקטוריון החברה מיום 1.7.2021 ועד ליום 31.1.2024.

השכלה: תואר ראשון במדעי הטבע - פיסיקה ואטמוספירה, האוניברסיטה העברית בירושלים.
 עיסוקים בחמש שנים אחרונות: לימודי תעודה בתחום מנהל עסקים למהנדסים, מל"ן.
 יו"ר דירקטוריון ובעל מניות בהמצפן – שותפים לדרך בע"מ, מנכ"ל הראל השקעות ויו"ר דירקטוריון החברה (עד 1/2024), מנכ"ל החברה (עד 6/2021), דירקטור ב-INTERASCO, יו"ר דירקטוריון ב-TURK NIPPON, יו"ר דירקטוריון הראל פנסיה וגמלוקחצ"ק (עד 8/2021).
 אי.ן. תאגידים (מלבד חברות הקבוצה) בהם משמש כדירקטור: האם בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד: לא.

דירקטוריון החברה קבע, כי מישל סיבוני הינו בעל מומחיות חשובה ופיננסית, בהתאם לתקנות הכשירות וזאת לאור השכלתו וניסיונו המקצועיים.

שם: יאיר המבורגר
 מספר ת.ז.: 7048671
 תאריך לידה: 27.6.1946
 מען להמצאת כתבי בי-דין: דרך הגנים 29, כפר שמריהו.
 נתינות: ישראלית.
 חברות בוועדת דירקטוריון: ועדת השקעות שאינן תלויות תשואה (נוסטרו).
 דירקטור בלתי תלוי: לא.
 בעל מומחיות חשובה ופיננסית: כן.
 האם עובד של התאגיד, חברה בת חברה קשורה או של בעל ענין: דירקטור בחברה, יו"ר דירקטוריון הראל השקעות, יו"ר דירקטוריון הראל הנפקות, דירקטור בהראל פיננסים, דירקטור בהראל קרנות נאמנות, דירקטור ב-INTERASCO, יו"ר דירקטוריון ב-TURK NIPPON ודירקטור בחברות נוספות בקבוצת הראל.
 מועד תחילת כהונה: 03.06.1984
 השכלה: BA בכלכלה ומדעי המדינה, האוניברסיטה העברית בירושלים.
 עיסוקים בחמש שנים אחרונות: יו"ר דירקטוריון החברה (עד 6/2021) וכהונה בחברות קבוצת הראל כמפורט לעיל.
 תאגידים (מלבד חברות הקבוצה) בהם משמש כדירקטור: יו"ר קאדיד בע"מ, יו"ר קייידן בע"מ, דירקטור בקרן התזמורת הפילהרמונית, חבר נאמנים באוניברסיטת תל-אביב, חבר ועד מנהל חינוך לפסגות, סגן יו"ר קרן פורום העתיד ישראל-גרמניה, יו"ר התאחדות חברות לביטוח חיים, נשיא כבוד במכבי התנועה העולמית, חבר מועצת המנהלים באגודה לסכרת נעורים (סוג 1).
 האם בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד: אחיהם של גדעון המבורגר ונורית מנור, גיסו של יואב מנור.

דירקטוריון החברה קבע, כי יאיר המבורגר הינו בעל מומחיות חשובה ופיננסית, בהתאם לתקנות הכשירות וזאת לאור השכלתו וניסיונו המקצועיים.

שם: יואב מנור
 מספר ת.ז.: 00551168
 תאריך לידה: 4.1.1950
 מען להמצאת כתבי בי-דין: פנקס 62, תל אביב.
 נתינות: ישראלית.
 חברות בוועדת דירקטוריון: לא.
 דירקטור בלתי תלוי: לא.
 בעל מומחיות חשובה ופיננסית: לא.
 האם עובד של התאגיד, חברה בת חברה קשורה או של בעל ענין: דירקטור בחברה, דירקטור בהראל פיננסים, דירקטור בהראל הנפקות, דירקטור בחברות נוספות בקבוצת הראל.
 מועד תחילת כהונה: 03.06.1984
 השכלה: תואר בהנדסת אלקטרוניקה ומחשבים מאוניברסיטת תל אביב.
 עיסוקים בחמש שנים אחרונות: כהונה בחברות קבוצת הראל כמפורט לעיל.
 תאגידים (מלבד חברות הקבוצה) בהם משמש כדירקטור: מנורים בע"מ, איי דרים ג'י אר בע"מ, כדבעי בע"מ, מצודת שמשון בע"מ, יער הלבנון בע"מ, מנוקס בע"מ, בין הסמטאות בע"מ, הבית בסמטה פלונית בע"מ, פאנוינג ישראל פ.י. בע"מ וסלוט ריהב בע"מ.
 האם בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד: בעלה של נורית מנור, גיסם של יאיר המבורגר וגדעון המבורגר.

<p>בן המבורגר 032254625 14.3.1975 התקווה 13, רמת השרון. ישראלית. ועדה לניהול סיכונים (עד 3/2024) וועדת השקעות שאינן תלויות תשואה (נוסטרו). לא. כן. לא. 17.1.2017 תואר ראשון בכלכלה וחשבונאות מאוניברסיטת תל אביב. מוסמך MBA התמחות במימון, Columbia Business School, N.Y. דירקטור בחברה, סגן יו"ר דירקטוריון בהראל השקעות, מנכ"ל חברת נדל"ן משפחתית באנגליה HLO Advisory Limited. שותף ודירקטור בחברות נדל"ן משפחתיות נוספות באנגליה. בנו של מר גדעון המבורגר, ואחיינם של יאיר המבורגר ונורית מנור. יאיר המבורגר, גדעון המבורגר ונורית מנור הינם בעלי השליטה בחברה. דירקטוריון החברה קבע, כי בן המבורגר הינו בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית, בהתאם לתקנות הכשירות וזאת לאור השכלתו ונסיונו המקצועיים.</p>	<p>שם: מספר ת.ז. תאריך לידה: מען להמצאת כתבי בי-דין: נתינות: חברות בוועדת דירקטוריון: דירקטור בלתי תלוי: בעל מיומנות חשבונאית ופיננסית: האם עובד של התאגיד, חברה בת חברה קשורה או של בעל ענין: מועד תחילת כהונה: השכלה: עיסוקים בחמש שנים אחרונות: תאגידים (מלבד חברות הקבוצה) בהם משמש כדירקטור: האם בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד: דירקטוריון החברה קבע, כי בן המבורגר הינו בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית, בהתאם לתקנות הכשירות וזאת לאור השכלתו ונסיונו המקצועיים.</p>
---	---

<p>ליאורה קבורס הדר 55600159 18.12.1958 האשל 8א, הרצליה. ישראלית. לא. לא. כן. לא. 31.10.2005 תואר ראשון במשפטים מהאוניברסיטה העברית בירושלים. דירקטורית בחברה, דירקטורית בהראל פנסיה וגמל, דירקטורית בקחצ"ק. ענטל חברה לניהול וסחר בע"מ. לא.</p>	<p>שם: מספר ת.ז. תאריך לידה: מען להמצאת כתבי בי-דין: נתינות: חברות בוועדת דירקטוריון: דירקטורית בלתי תלויה: בעלת מומחיות חשבונאית ופיננסית: האם עובד של התאגיד, חברה בת חברה קשורה או של בעל ענין: מועד תחילת כהונה: השכלה: עיסוקים בחמש שנים אחרונות: תאגידים (מלבד חברות הקבוצה) בהם משמש כדירקטור: האם בת משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד:</p>
---	--

<p>פרופ' אודי ניסן 012141594 28.9.1967 משה קול 23, ירושלים. ישראלית. ועדת ביקורת, ועדת תגמול, יו"ר ועדת השקעות שאינן תלויות תשואה (נוסטרו), ועדה לניהול סיכונים וועדת איתור. כן. כן. לא. 1.4.2017 תואר ראשון ושני בכלכלה ומנהל עסקים, האוניברסיטה העברית בירושלים, דוקטורט בכלכלה ציבורית מהאוניברסיטה העברית בירושלים. דירקטור בלתי תלוי בחברה, דירקטור חיצוני בהראל השקעות (עד 3/2020), חבר ועדת המשנה לאשראי של קבוצת הראל, פרופסור מרצה בביה"ס "פדרמן" למדיניות ציבורית באוניברסיטה העברית, יו"ר חברת הנכסים של האוניברסיטה העברית ודירקטור בגן החיות התנ"כי</p>	<p>שם: מספר ת.ז. תאריך לידה: מען להמצאת כתבי בי-דין: נתינות: חברות בוועדת דירקטוריון: דירקטור בלתי תלוי: בעל מיומנות חשבונאית ופיננסית: האם עובד של התאגיד, חברה בת חברה קשורה או של בעל ענין: מועד תחילת כהונה: השכלה: עיסוקים בחמש שנים אחרונות:</p>
---	---

בירושלים (עד 2022).
 רקח תעשייה פרמצבטית בע"מ, טלניס בע"מ, אלביט מערכות בע"מ, חבר
 ועד מנהל ויושב ראש בהתנדבות של ועדת הכספים באקדמיית
 "בצלאל".
 לא. האם בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד :
 דירקטוריון החברה קבע, כי אודי ניסן הינו בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית, בהתאם לתקנות הכשירות וזאת לאור
 השכלתו ונסיונו המקצועיים.

שם :
 מספר ת.ז. : 54075239
 תאריך לידה : 28.8.1956
 מען להמצאת כתבי בי-דין : אפרים קציר 2, הוד השרון.
 נתינות : ישראלית.
 חברות בוועדת דירקטוריון : ועדת ביקורת, ועדת תגמול.
 דירקטורית בלתי תלויה : כן.
 בעלת מיומנות חשבונאית ופיננסית : כן.
 האם עובד של התאגיד, חברה בת חברה : לא.
 קשורה או של בעל ענין :
 מועד תחילת כהונה : 1.1.2018
 השכלה : תואר ראשון בכלכלה בהצטיינות, ותואר שני במנהל עסקים עם
 התמחות במימון וחשבונאות מאוניברסיטת תל אביב.
 עיסוקים בחמש שנים אחרונות : דירקטורית בלתי תלויה בחברה, דירקטורית חיצונית בהראל השקעות
 (עד 12/2020), דירקטורית בלתי תלויה בהראל פנסיה וגמל, קחצ"ק
 ובלעתי, חברה בוועדה מייצעת בפריזמה קפיטל בע"מ, דירקטורית
 באינטרגאמא חברה להשקעות בע"מ (עד 10/2020), דירקטורית במגה
 אור החזקות בע"מ (עד 11/2021).
 גולד בונד בע"מ.

תאגידים אחרים (מלבד חברות הקבוצה)
 בהם משמש כדירקטור :
 האם בת משפחה של בעל עניין אחר : לא.
 בתאגיד :
 דירקטוריון החברה קבע, כי מירי לנט שריר הינה בעלת מומחיות חשבונאית ופיננסית, בהתאם לתקנות הכשירות וזאת
 לאור השכלתה ונסיונה המקצועיים.

שם :
 מספר ת.ז. : 52016631
 תאריך לידה : 31.7.1956
 מען להמצאת כתבי בי-דין : הזית 24, מזכרת בתיה.
 נתינות : ישראלית.
 חברות בוועדת דירקטוריון : ועדת ביקורת (עד 2/2024), וועדת איתור.
 דירקטור בלתי תלוי : לא.
 בעל מיומנות חשבונאית ופיננסית : כן.
 האם עובד של התאגיד, חברה בת חברה : לא.
 קשורה או של בעל ענין :
 מועד תחילת כהונה : 1.1.2018
 השכלה : תואר ראשון במדעי המדינה, סוציולוגיה ואנתרופולוגיה, מאוניברסיטת
 בר-אילן, תואר שני במדע המדינה/בטחון לאומי מאוניברסיטת חיפה
 והמכללה לבטחון לאומי צה"ל.
 עיסוקים בחמש שנים אחרונות : דירקטור בחברה, דירקטור בהראל השקעות, יו"ר דירקטוריון אל-על
 נתיבי ישראל בע"מ (עד 2020).
 אין.

תאגידים אחרים (מלבד חברות הקבוצה)
 בהם משמש כדירקטור :
 האם בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד : לא.
 דירקטוריון החברה קבע, כי אלי דפס הינו בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית, בהתאם לתקנות הכשירות וזאת לאור
 ניסיונו המקצועי.

שם :
 מספר ת.ז. : 069961894
 תאריך לידה : 23.5.1958
 מען להמצאת כתבי בי-דין : זייד אלכסנדר 13, אשדוד.
 נתינות : ישראלית.
 חברות בוועדת דירקטוריון : ועדת ביקורת, ועדת ניהול סיכונים (החל מ-3/2024) וועדת תגמול.
 דירקטור בלתי תלוי : כן.

כך. לא.	בעל מיומנות חשבונאית ופיננסית : האם עובד של התאגיד, חברה בת חברה קשורה או של בעל ענין : מועד תחילת כהונה : השכלה :
3.1.2021 תואר ראשון בכלכלה וחשבונאות, אוניברסיטת בר-אילן, תואר שני במנהל עסקים מאוניברסיטת תל-אביב. דירקטור בלתי תלוי בחברה, דירקטור בלתי תלוי ב-EMI, דירקטור ב-Encore Cornerstone Properties Ltd. (עד 2020) ודירקטור ב-Encore Properties (עד 2020) אין.	עיסוקים בחמש שנים אחרונות : תאגידיים אחרים (מלבד חברות הקבוצה) בהם משמש כדירקטור : האם בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד : לא. דירקטוריון החברה קבע, כי מישל דהן הינו בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית, בהתאם לתקנות הכשירות וזאת לאור ניסיונו המקצועי.
יוני טל 053343331 18.6.1955 המעין 15, גבעתיים. ישראלית. ועדת ביקורת (החל מ 2/2024), ועדת תגמול וועדה לניהול סיכונים. כך. כך. לא.	שם : מספר ת.ז. תאריך לידה : מען להמצאת כתבי בי-דין : נתינות : חברות בוועדת דירקטוריון : דירקטור בלתי תלוי : בעל מיומנות חשבונאית ופיננסית : האם עובד של התאגיד, חברה בת חברה קשורה או של בעל ענין : מועד תחילת כהונה : השכלה :
3.1.2021 תואר ראשון בכלכלה ומנהל עסקים ותואר שני בכלכלה מאוניברסיטת בר-אילן. דירקטור בלתי תלוי בחברה, דירקטור בלתי תלוי ב-EMI, יו"ר קרן Arion fund management LLC, מנהל השקעות ראשי בקבוצת מנורה מבטחים החזקות בע"מ (עד 7/2019), מנהל אגף השקעות, משנה למנכ"ל וחבר הנהלה במנורה מבטחים ביטוח בע"מ (עד 7/2019), יו"ר ועדת אשראי פנימית במנורה מבטחים ביטוח בע"מ (עד 12/2020), דירקטור באמפא קפיטל בע"מ (עד 2019), דירקטור במנורה מבטחים נדל"ן בע"מ (עד 2019) ודירקטור במנורה מבטחים פיננסים בע"מ (עד 2019). ע.י נופר אנרגי בע"מ וכן כמפורט לעיל.	עיסוקים בחמש שנים אחרונות : תאגידיים אחרים (מלבד חברות הקבוצה) בהם משמש כדירקטור : האם בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד : לא. דירקטוריון החברה קבע, כי יוני טל הינו בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית, בהתאם לתקנות הכשירות וזאת לאור ניסיונו המקצועי.
דבורה ויזל 52000478 10.5.1959 נחל נטיפים 1, מודיעין. ישראלית. ועדה לניהול סיכונים, וועדת ביקורת. כך. כך. לא.	שם : מספר ת.ז. תאריך לידה : מען להמצאת כתבי בי-דין : נתינות : חברות בוועדת דירקטוריון : דירקטור בלתי תלוי : בעל מיומנות חשבונאית ופיננסית : האם עובד של התאגיד, חברה בת חברה קשורה או של בעל ענין : מועד תחילת כהונה : השכלה :
1.10.2022 תואר ראשון בכלכלה וחשבונאות, אוניברסיטת בר אילן. שותפה בכירה בפירמת רואי החשבון KMPG – סומך חייקין (עד 2020) אין.	עיסוקים בחמש שנים אחרונות : תאגידיים אחרים (מלבד חברות הקבוצה) בהם משמש כדירקטור : האם בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד : לא. דירקטוריון החברה קבע, כי דבורה ויזל הינה בעלת מומחיות חשבונאית ופיננסית, בהתאם לתקנות הכשירות וזאת לאור ניסיונה המקצועי.

תקנה 26 א - נושאי משרה בכירה של התאגיד (מלבד דירקטורים)

שם:	ניר כהן
מספר ת.ז.:	27969484
תאריך לידה:	17.3.1971
מועד תחילת כהונה:	1.7.2021 (מכהן בתפקידים שונים בקבוצת הראל החל משנת 2011).
התפקיד בתאגיד, בחברה בת של התאגיד או בבעל ענין בו:	מנכ"ל החברה, מנכ"ל הראל השקעות (החל מיום 1.2.2024) ודירקטור בחברות בנות בקבוצת הראל.
האם בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר בתאגיד:	לא.
השכלה:	תואר ראשון כלכלה וניהול מהמכללה למינהל, ותואר שני בכלכלה מהאוניברסיטה העברית.
עיסוקים בחמש השנים האחרונות:	משנה למנכ"ל ומנהל חטיבת המטה (עד 7/2021), יו"ר דירקטוריון הראל פנסיה וגמל וקחצ"ק, יו"ר דירקטוריון לעתיד (עד 7/2021) ודירקטור בחברות נוספות בקבוצת הראל.
שם:	דודי לידנר
מספר ת.ז.:	029423381
תאריך לידה:	19.08.1972
מועד תחילת כהונה:	1.7.2021 (כיהן בתפקידים שונים בקבוצת הראל החל משנת 2010).
התפקיד בתאגיד, בחברה בת של התאגיד או בבעל ענין בו:	משנה למנכ"ל ומנהל חטיבת חסכון ארוך טווח, מנכ"ל הראל פנסיה וגמל, קחצ"ק ולעתיד.
האם בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר בתאגיד:	לא.
השכלה:	תואר ראשון בכלכלה ותואר שני בכלכלה ויחב"ל מהאוניברסיטה העברית.
עיסוקים בחמש השנים האחרונות:	כהונה בחברות קבוצת הראל כמפורט לעיל.
שם:	אריה וירצבורגר
מספר ת.ז.:	58613027
תאריך לידה:	14.1.1964
מועד תחילת כהונה:	31.12.2012
התפקיד בתאגיד, בחברה בת של התאגיד או בבעל ענין בו:	משנה למנכ"ל ואקטואר ראשי.
האם בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר בתאגיד:	לא.
השכלה:	תואר ראשון במתמטיקה ומדעי המחשב מאוניברסיטת בר אילן.
עיסוקים בחמש השנים האחרונות:	כהונה בקבוצת הראל כמפורט לעיל.
שם:	אלון אלירז
מספר ת.ז.:	028904480
תאריך לידה:	27.10.1971
מועד תחילת כהונה:	31.3.2013 (כיהן בתפקידים אחרים בקבוצת הראל החל משנת 2008).
התפקיד בתאגיד, בחברה בת של התאגיד או בבעל ענין בו:	משנה למנכ"ל ומנהל חטיבת בריאות וחיים.
האם בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר בתאגיד:	לא.
השכלה:	תואר ראשון במנהל עסקים מהמרכז הבינתחומי הרצליה, תואר שני במנהל עסקים מהמרכז האקדמי קריית אונו.
עיסוקים בחמש השנים האחרונות:	כהונה בקבוצת הראל כמפורט לעיל.
שם:	גלעד שפירא
מספר ת.ז.:	016843385
תאריך לידה:	31.3.1974
מועד תחילת כהונה:	1.6.2022
התפקיד בתאגיד, בחברה בת של התאגיד או בבעל ענין בו:	משנה למנכ"ל, יועץ משפטי ראשי.
האם בת משפחה של נושא משרה בכירה אחר בתאגיד:	לא.

השכלה:	תואר ראשון במשפטים מאוניברסיטת בר אילן.
עיסוקים בחמש השנים האחרונות:	תואר שני במנהל עסקים, מהטכניון – מוסד טכנולוגי לישראל. יועץ משפטי של חטיבת ההשקעות בחברה (עד 5/2022)
שם:	רועי שקד
מספר ת.ז.:	25279159
תאריך לידה:	9.6.1973
מועד תחילת כהונה:	1.7.2021 (כיהן בתפקידים אחרים בקבוצת הראל החל משנת 1995).
התפקיד בתאגיד, בחברה בת של התאגיד או בבעל ענין בו:	משנה למנכ"ל ומנהל חטיבת ביטוח כללי.
האם בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר בתאגיד:	לא.
השכלה:	תואר ראשון בביטוח מהמכללה לביטוח, תואר שני במנהל עסקים הקריה האקדמית קרית אונו.
עיסוקים בחמש השנים האחרונות:	מנהל חטיבת דקלה, תביעות סיעוד, חיים ותאונות אישיות (עד 7/2021) וכהונה בקבוצת הראל כמפורט לעיל.
שם:	אריק פרץ
מספר ת.ז.:	031761257
תאריך לידה:	22.7.1974
מועד תחילת כהונה:	15.4.2017
התפקיד בתאגיד, בחברה בת של התאגיד או בבעל ענין בו:	משנה למנכ"ל ומנהל חטיבת כספים ומשאבים, דירקטור בהמצפן- שותפים לדרך בע"מ ודירקטור בחברות בקבוצת הראל.
האם בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר בתאגיד:	לא.
השכלה:	תואר ראשון בחשבונאות וכלכלה, תואר שני במנהל עסקים, תואר ראשון ושני במשפטים מאוניברסיטה העברית.
עיסוקים בחמש השנים האחרונות:	כהונה בקבוצת הראל כמפורט לעיל.
שם:	סמי בבקוב
מספר ת.ז.:	58378985
תאריך לידה:	10.9.1963
מועד תחילת כהונה:	2007
התפקיד בתאגיד, בחברה בת של התאגיד או בבעל ענין בו:	מנהל תחום השקעות בקבוצת הראל, משנה למנכ"ל ומנהל חטיבת השקעות. דירקטור בחברות בקבוצת הראל.
האם בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר בתאגיד:	לא.
השכלה:	מוסמך מנהל עסקים אוניברסיטת בר אילן. בוגר כלכלה אוניברסיטת תל אביב.
עיסוקים בחמש השנים האחרונות:	כהונה בחברות קבוצת הראל כמפורט לעיל.
שם:	אסנת מנור זיסמן
מספר ת.ז.:	23096233
תאריך לידה:	19.11.1967
מועד תחילת כהונה:	1.2.2014
התפקיד בתאגיד, בחברה בת של התאגיד או בבעל ענין בו:	משנה למנכ"ל ומבקרת הפנים בקבוצת הראל.
האם בת משפחה של נושא משרה בכירה אחר בתאגיד:	לא.
השכלה:	תואר ראשון בכלכלה ומנהל עסקים מאוניברסיטת תל אביב, מוסמכת כרואת חשבון. תואר שני במשפטים משערי מדע ומשפט.
עיסוקים בחמש השנים האחרונות:	כהונה בחברות בקבוצת הראל כמפורט לעיל.
שם:	ארי אור
מספר ת.ז.:	059240168
תאריך לידה:	23.2.1965
מועד תחילת כהונה:	1.4.2022

התפקיד בתאגיד, בחברה בת של התאגיד או בבעל ענין בו:	משנה למנכ"ל, מנהל חטיבת משאבי אנוש.
האם בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר בתאגיד:	לא
השכלה:	תואר ראשון בכלכלה ומדעי המדינה מאוניברסיטת תל אביב
עיסוקים בחמש השנים האחרונות:	סמנכ"ל משאבי אנוש במכבי שירותי בריאות (עד 12/2021).
שם:	שלומית זק"ש אנגל
מספר ת.ז.:	027433382
תאריך לידה:	26.7.1974
מועד תחילת כהונה:	2.8.2017
התפקיד בתאגיד, בחברה בת של התאגיד או בבעל ענין בו:	משנה למנכ"ל, מנהלת כספים בחברה, סמנכ"לית כספים בהראל הנפקות ודירקטורית בחברות בקבוצת הראל.
האם בת משפחה של נושא משרה בכירה אחר בתאגיד:	לא.
השכלה:	תואר ראשון בחשבונאות וכלכלה, מהאוניברסיטה העברית בירושלים.
עיסוקים בחמש השנים האחרונות:	כהונה בקבוצת הראל כמפורט לעיל.
שם:	אדוה ענבר
מספר ת.ז.:	22167530
תאריך לידה:	23.2.1966
מועד תחילת כהונה:	30.5.2012
התפקיד בתאגיד, בחברה בת של התאגיד או בבעל ענין בו:	משנה למנכ"ל ומנהלת סיכונים בקבוצת הראל.
האם בת משפחה של נושא משרה בכירה אחר בתאגיד:	לא.
השכלה:	תואר ראשון ותואר שני בכלכלה מאוניברסיטת תל אביב.
עיסוקים בחמש השנים האחרונות:	כהונה בקבוצת הראל כמפורט לעיל.
שם:	שי גלילה
מספר ת.ז.:	031689516
תאריך לידה:	10.11.1978
מועד תחילת כהונה:	1.10.2021
התפקיד בתאגיד, בחברה בת של התאגיד או בבעל ענין בו:	משנה למנכ"ל, מנהל החטיבה הטכנולוגית בחברה ומנכ"ל הראל המשמר מחשבים בע"מ.
האם בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר בתאגיד:	לא.
השכלה:	תואר ראשון בהנדסת תכנה ותואר שני במנהל עסקים התמחות במערכות מידע מהמכללה האקדמית רופין.
עיסוקים בחמש השנים האחרונות:	מנהל אגף מערכות מידע בחברה (עד 9/2021).
שם:	אדם פולצ'ק
מספר ת.ז.:	043368299
תאריך לידה:	11.9.1981
מועד תחילת כהונה:	1.1.2020
התפקיד בתאגיד, בחברה בת של התאגיד או בבעל ענין בו:	משנה למנכ"ל, מנהל חטיבת הדיגיטל והשירות.
האם בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר בתאגיד:	לא.
השכלה:	תואר ראשון במנהל עסקים מהמכללה למינהל.
עיסוקים בחמש השנים האחרונות:	מנכ"ל לילאו ברנט (עד 12/2019) וחבר ועד מנהל אליון בית נעם.
שם:	יובל גולדפלאם
מספר ת.ז.:	017045675
תאריך לידה:	28.2.1975
מועד תחילת כהונה:	1.7.2021
התפקיד בתאגיד, בחברה בת של התאגיד או בבעל ענין בו:	משנה למנכ"ל, מנהל חטיבת שיווק סוכנים.
האם בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר בתאגיד:	לא.

בתאגיד: תואר ראשון במדעי המדינה מהאוניברסיטה העברית, וקורס הכשרת
השכלה: דירקטורים מאוניברסיטת בר אילן.
עיסוקים בחמש השנים האחרונות: מנהל יחידה (עד 6/2021).

שם: יניב חברוני
מספר ת.ז.: 027343862
תאריך לידה: 26.3.1974
מועד תחילת כהונה: 1.7.2021
התפקיד בתאגיד, בחברה בת של התאגיד או בבעל ענין בו: משנה למנכ"ל, מנהל חטיבת ישירים ושת"פים.
האם בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר: לא.
בתאגיד: תואר ראשון במנהל עסקים (התמחות במימון), המנכ"ל למנהל; תואר
השכלה: שני (EXECUTIVE MBA) במנהל עסקים (התמחות במימון) מאוניברסיטת בר אילן; קורס הכשרת דירקטורים מאוניברסיטת בר אילן.
עיסוקים בחמש השנים האחרונות: מנהל אגף משווקים פנסיונים בחברה, זרוע המכירות וזרוע השיווק הישיר.

שם: שירלי דרחי
מספר ת.ז.: 031786254
תאריך לידה: 5.8.1974
מועד תחילת כהונה: 1.7.2021
התפקיד בתאגיד, בחברה בת של התאגיד או בבעל ענין בו: משנה למנכ"ל, מנהלת מטה ודאטה.
האם בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר: לא.
בתאגיד: תואר ראשון במשפטים מהאוניברסיטה העברית; תואר שני במנהל
השכלה: עסקים (התמחות במימון) מאוניברסיטת בר אילן ותעודה ב-Data Science מנאיה קולג', הרצליה.
עיסוקים בחמש השנים האחרונות: מנהלת המטה והדאטה בחברה.

שם: אליאור זוארץ
מספר ת.ז.: 034303784
תאריך לידה: 4.12.1977
מועד תחילת כהונה: 1.7.2021
התפקיד בתאגיד, בחברה בת של התאגיד או בבעל ענין בו: משנה למנכ"ל, מנהל פיתוח עסקי.
האם בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר: לא.
בתאגיד: תואר ראשון במנהל עסקים (התמחות במימון), מהקריה האדמית אונו
השכלה: ותואר שני במנהל עסקים (התמחות בשיווק), מהמרכז הבינתחומי הרצליה.
עיסוקים בחמש השנים האחרונות: מנכ"ל סטנדרד ביטוחים בע"מ (עד 6/2020).

תקנה 26 - מורשה חתימה של התאגיד

לחברה אין מורשי חתימה עצמאיים.

תקנה 27 - רואה חשבון של התאגיד

סומך חייקין
מגדל המילניום רחוב הארבעה 17, תל אביב 64739.

תקנה 28 - שינויים בתזכיר ובתקנון

בשנת הדוח לא בוצע שינוי בתזכיר או בתקנון ההתאגדות של החברה.

תקנה 29 - המלצות והחלטות דירקטוריון ואסיפה כללית מיוחדת

א. החלטות דירקטוריון שאינן טעונות אישור אסיפה כללית

לעניין חלוקת דיבידנדים – ראה באור 15 בדוחות הכספיים.

ב. החלטות האסיפה הכללית שנתקבלו שלא בהתאם להמלצות הדירקטורים

אין.

ג. החלטות אסיפות כלליות מיוחדות

ביום 17 בינואר 2023 התקיימה אסיפה כללית מיוחדת של החברה אשר אישרה את מינויו של מר אודי ניסן לתקופת כהונה שלישית כדירקטור בלתי תלוי בחברה (המינוי נכנס לתוקף ביום 1.4.2023).

ביום 10 בדצמבר 2023 התקיימה אסיפה כללית מיוחדת של החברה אשר אישרה את מינויו של מר גיא רוטקופף כדירקטור בחברה, בכפוף לאישור הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון ובתוקף החל ממועד אישור הממונה כאמור. המינוי נכנס לתוקף ביום 28.12.2023.

תקנה 29א - החלטות התאגיד

החברה התקשרה בחוזים לביטוח, לפיהם מבוטחים נושאי המשרה בקבוצת הראל בביטוח דירקטורים ונושאי משרה. סכום הביטוח הוא עד ל- 220 מיליוני דולר למקרה או במצטבר לתקופת ביטוח. נכון למועד אישור הדוח, פוליסת הביטוח בתוקף עד ליום 30 באוקטובר 2024.

רמת-גן, 28 במרץ 2024

הראל חברה לביטוח בע"מ

על ידי:

גיא רוטקופף, יו"ר הדירקטוריון

ניר כהן, מנכ"ל

הראל חברה לביטוח בע"מ

פרק 5

נספחים

1. הראל חברה לביטוח בע"מ - הצהרת האקטואר בענפי ביטוח כללי
2. הראל חברה לביטוח בע"מ - הצהרת האקטואר בענף ביטוח בריאות
3. הראל חברה לביטוח בע"מ - הצהרת האקטואר ביטוח חיים

נספח 1

הראל חברה לביטוח בע"מ - הצהרת האקטואר בענפי ביטוח כללי

הצהרת האקטואר בענפי ביטוח כללי

פרק א' – זהות האקטואר

נתבקשתי על ידי הראל חברה לביטוח בע"מ להעריך את ההפרשות המפורטות בפרק ב' להלן בענפי ביטוח כללי עבור הדוחות הכספיים של המבטח (להלן-ההפרשות) הראל חברה לביטוח בע"מ ליום 31 בדצמבר 2023, כפי שמפורט להלן.

אני עובד שכיר של המבטח. אינני בעל עניין במבטח, בחברת בת שלו או בחברה קשורה ואין לי קשרים עסקיים עם המבטח, עם בעל עניין בו או עם בן משפחה של בעל עניין בו או עם חברת בת שלו או חברה קשורה אליו. כמו כן, אינני עובד או יועץ קבוע של חברת בת של המבטח או של חברה הקשורה למבטח או של גורם אחר המספק למבטח שירותים שונים.

התמניתי לתפקיד ביום 1 באוגוסט 2003.

פרק ב' – היקף חוות הדעת האקטוארית

א. לצורך חישוב ההפרשות של המבטח, הסתמכתי על נתונים אשר הומצאו לי על ידי המבטח. בקשותיי לקבלת מידע ונתונים נענו בצורה מספקת לצורך הערכת ההפרשות לצורכי הדוחות הכספיים.

בחנתי את סבירות והלימות הנתונים ובכלל זה השוויתי את הנתונים האמורים לנתוני השנה אליה מתייחס הדו"ח ולנתוני השנים הקודמות.

ב. במידת הצורך הסתמכתי בהערכת גם על נתונים שהתקבלו ממקורות מהימנים אחרים. בחנתי את מידת התאמת הנתונים והרלוונטיות שלהם.

ג. ההנחות האקטואריות ששימשו אותי בעבודתי, וכן השיטות להערכת ההפרשות המפורטות בסעיף ו' להלן נקבעו על ידי, לפי מיטב שיפוטי המקצועי, וזאת בכפוף להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים בסעיף 1 לפרק ג' להלן.

ד. לצורך חישוב השייר, ביקשתי מהגורמים המוסמכים על ביטוח משנה של המבטח מידע בדבר הסדרי ביטוח משנה של המבטח, יכולת גביית התביעות ובעיות במדיניות התשלום של מבטחי המשנה. בחנתי על סמך המידע שנמסר לי את ההשלכות וההשפעות של הסדרי ביטוח המשנה על ההפרשות.

ה. בחוות דעתי נלקחו בחשבון גם העניינים הבאים:

1. ההפרשה שחושבה בגין הסדר ביטוח שיורי (הפול) התבססה על החישוב שבוצע על ידי אקטואר הפול.
2. בחישוב האומדן המיטבי לא נלקח בחשבון העדר מתאם בין הענפים השונים לצורך הפחתת סך ההפרשה הכוללת בגין תביעות תלויות עבור כל הענפים הכלולים בהערכת. בבחינת הנוהג המיטבי, בוצעה הפחתה, בחישוב מרווח הזהירות בלבד, בשיעור של כ-

2.6% בגין העדר מתאם מלא בין הענפים השונים. וזאת על פי סעיף 3 (ג) לעמדת הממונה – נוהג מיטבי לחישוב עתודות ביטוח כללי.

1. להלן הערכת סכום ההפרשות ליום 31 בדצמבר 2023 :

ההפרשה ברוטו (אלפי ₪)	ההפרשה בשייר (אלפי ₪)	
		תביעות תלויות
		1.ו(א) ענפים שאינם מקובצים :
19,605	134,378	מקיף דירות כולל בנקים למשכנתאות
321,496	332,761	רכב רכוש
2,854,248	3,323,509	רכב חובה
767,060	801,624	אחריות מעבידים
511,153	1,462,828	אחריות כלפי צד ג'
1,897,227	2,609,212	אחריות מקצועית (כולל אחריות רופאים ואחריות מנהלים)
48,041	122,021	אחריות למוצרים פגומים
6,418,829	8,786,333	סה"כ ענפים שאינם מקובצים
6,465,944	9,070,469	1.ו(ב) סה"כ ענפים שאינם מקובצים וענפים מקובצים*
188,331	188,331	2.ו) הוצאות עקיפות בגין כל הענפים בהם עוסקת החברה בביטוח כללי
449,597	600,299	פרמיה שטרם הורוחה בניכוי הוצאות רכישה נדחות**
		3.ו) פרמיה בחסר
אין	לא נדרש להצהיר	רכב חובה
אין	לא נדרש להצהיר	רכב רכוש
אין	לא נדרש להצהיר	מקיף דירות
6,204,678	8,658,501	סה"כ התחייבויות ביטוחיות בגין חווי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי המחושבות לפי הערכה אקטוארית

*ענפים מקובצים כוללים: אובדן רכוש, מקיף בתי עסק, הנדסי, חקלאי, מטענים והובלות כלי שיט וכלי טייס.

**בענף רכב חובה ובענפי חבויות חישוב העתודה לתביעות תלויות וההוצאות הישירות והעקיפות הנובעות מהן כולל בתוכו את מלוא החשיפה בגין כל שנות החיתום, ולכן כולל את ההפרשה בגין סיכונים שטרם חלפו, בניכוי הוצאות רכישה נדחות.

פרק ג' – חוות הדעת

חוות דעת חיובית

אני מצהיר ומאשר כי בענפים הבאים: מקיף דירות (כולל בנקים למשכנתאות), רכב רכוש, רכב חובה, אחריות מעבידים, אחריות כלפי צד ג', אחריות מקצועית (כולל אחריות מנהלים ואחריות רופאים) אחריות למוצרים פגומים, אובדן רכוש, מקיף בתי עסק, הנדסי, חקלאי, מטענים והובלות, כלי טייס וכלי שיט:

1. הערכתי את הפרשות המבטח המפורטות בפרק ב' בהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים להלן, והכול כתוקפם ביום הדוח הכספי:
 - א. הוראות חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א – 1981;
 - ב. הוראות והנחיות הממונה על שוק ההון;
 - ג. עמדת הממונה בנושא חישוב עתודות בביטוח כללי;
 - ד. כללים אקטואריים מקובלים.
2. לאחר שבחנתי את הנתונים המוזכרים בפרק ב', הגעתי לידי מסקנה כי הנתונים סבירים ומספקים, וכי ניתן להסתמך עליהם לצורך הערכתי.
3. ההנחות והשיטות להערכת ההפרשות נקבעו על ידי, לפי מיטב שיקול דעתי המקצועי ובהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים לעיל.
4. ההפרשות לתביעות תלויות המפורטות בפרק ב', בגין הענפים שאינם מקובצים, מקיף דירות (כולל בנקים למשכנתאות), רכב רכוש, רכב חובה, אחריות מעבידים, אחריות כלפי צד ג', אחריות מקצועית (כולל אחריות מנהלים ואחריות רופאים) ואחריות למוצרים פגומים, מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי עתודה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין התביעות התלויות, המוגדרות לעיל, בכל ענף שפורט בנפרד, כתוקפם ביום הדוח הכספי.
5. סך ההפרשות לתביעות תלויות המפורט בפרק ב', מהווה לפי מיטב ידיעתי והערכתי עתודה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין התביעות התלויות בענפים המקובצים ושאינם מקובצים בכללותם, כתוקפם ביום הדוח הכספי.
6. ההפרשה להוצאות עקיפות המפורטת בפרק ב', מהווה לפי מיטב ידיעתי והערכתי עתודה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין הוצאות עקיפות ליישוב התביעות, כתוקפם ביום הדוח הכספי.
7. ההפרשות לפרמיה בחסר המפורטות בפרק ב', מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי עתודה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין הפער בין הסיכונים שטרם חלפו והפרמיה שטרם הורווחה ברמת השייר (ככל שקיים) בענפים שפורטו, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

פרק ד' – הערות, הבהרות

אי-וודאות סטטיסטית

ישנה אי-וודאות סטטיסטית מובנית בתהליך החישוב האקטוארי. לכן, גם אם אין שינוי בהתפלגות התביעות, העלות הסופית של התביעות עשויה להיות שונה מהערכה האקטוארית, וזאת על אף שבהערכה האקטוארית נלקחו בחשבון התנודתיות והשונויות של החישוב עצמו.

חשיפה להתפתחויות ולשינויים עתידיים

יתרה מזאת, בעתיד יתכנו שינויים שונים, בסיכונים, בהתנהגות המבוטחים, בגורמים חברתיים וסביבתיים, בפסיקות ותקדימים בבתי-המשפט ושינויים כלכליים אשר לא ניתן לחזות אותם מראש, ואינם בשליטתו של המבטח. כל אלו עשויים להשפיע על העלות הסופית של התביעות.

אחריות מקצועית רופאים

תת-ענף זה מאופיין על ידי טיפול ממושך בתביעה והדבר מגדיל את אי-הוודאות והסטייה האפשרית הקיימים בניתוח אקטוארי. בקביעת ההפרשה להוצאות עקיפות נלקחה בחשבון גם העובדה שהטיפול בתביעות בחלקו נעשה ע"י גורם חיצוני.

ענפים שלא נכללו בהערכה אקטוארית

הערכה אקטוארית היא תהליך סטטיסטי בו התאמת המודל הסטטיסטי כפופה לרף מסוים של נתונים היסטוריים מספקים לפי קבוצות הומוגניות. בענפי הביטוח הבאים, לא ניתן לבצע הערכה אקטוארית עקב הסיבות המפורטות:

בענף קבלנים השונות הגדולה בכסויים, בסוג ובגובה התביעות ביחס לגודל הענף לא מאפשרת חלוקה לקבוצות הומוגניות מספיק גדולות.

בענפים נזקי טבע, טרור, ערבויות מכר, סיכונים מיוחדים ועסקים נכנסים אחרים התיק קטן ואין מספיק נתונים היסטוריים לביסוס מודל אקטוארי.

עמדת המפקח – נוהג המיטבי

עמדת הממונה בנושא הנוהג המיטבי לחישוב עתודות בביטוח כללי קובעת, בין היתר, כי "עתודה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח" כפי שנדרש בפרק ג' לעיל, פירושה כי קיים סיכוי סביר למדי כי העתודה שנקבעה בשייר תספיק לכיסוי התחייבויות המבטח. בענפי ביטוח חובה ובענפי החבויות הבחינה של "סיכוי סביר למדי" תכוון לאומדן הסתברות של לפחות 75%. ריבית ההיוון המתאימה היא על פי עקום ריבית חסרת סיכון המותאם לאופיין הבלתי נזיל של ההתחייבויות. כמו כן, יש להתחשב באופן שערך הנכסים בדוחות הכספיים העומדים כנגד ההתחייבויות.

הממונה ציין כי ככל שישנן מגבלות בניתוח הסטטיסטי של גורמי הסיכון והמרווח הנדרש, פעיל האקטואר שיקול דעת וייתכן שימוש בשיטות אקטואריות מקובלות. הממונה אף ציין כי במועד פרסום העמדה קיימת מגבלה לנתח את הסיכון הסיסטמי באופן סטטיסטי.

בהיעדר מודלים סטטיסטיים מתאימים, חישוב הסיכון הסיסטמי דורש רמה גבוהה של שיקול דעת בהתייחס לרמת ההשפעה הפוטנציאלית של גורמים העלולים להתרחש ולהשפיע בעתיד על גובה ההתחייבות מזוויות שונות. ככל שיכולתי, הפעלתי שיקול דעת בקבלת ההחלטות עבור האומדן לסיכון זה. מובן שקיימת דרגה גבוהה של סובייקטיביות בהערכתי ולפיכך, אקטואר אחר הפועל תחת אותן הנסיבות, עשוי להגיע לאומדן שונה ואף שונה מהותית עבור אותה רמת בטחון של 75%.

28 במרץ 2024

ג'פרי כהן F.I.A., F.I.I.A.A

תאריך

נספח 2

הראל חברה לביטוח בע"מ - הצהרת האקטואר בענף ביטוח בריאות

הראל חברה לביטוח בע"מ

הצהרת האקטואר בענפי ביטוח בריאות

פרק א' – זהות האקטואר

נתבקשתי על ידי הראל חברה לביטוח בע"מ (להלן - המבטח) להעריך את ההפרשות המפורטות בפרק ב' להלן בביטוח בריאות עבור הדוחות הכספיים של המבטח (להלן - ההפרשות) הראל חברה לביטוח בע"מ ליום 31 בדצמבר 2023, כפי שמפורט להלן.

אני עובד שכיר של המבטח. אין לי קשרים עסקיים עם בעל עניין במבטח או עם בן משפחה של בעל עניין במבטח או חברה בת של המבטח או עם חברה קשורה למבטח. כמו כן, למעט האמור להלן, אינני עובד או יועץ קבוע של חברה בת של החברה או של חברה הקשורה לחברה או של גורם אחר המספק לחברה שירותים שונים.

את המינוי לאקטואר ממונה קיבלתי ביום 7 באפריל 2013.

פרק ב' - היקף חוות הדעת האקטוארית

1. חוות הדעת האקטוארית

לצורך חישוב ההפרשות של המבטח, הסתמכתי על נתונים אשר הומצאו לי על ידי המבטח. בקשותי לקבלת מידע ונתונים נענו בצורה מספקת לצורך הערכת ההפרשות לצורכי הדוחות הכספיים. בחנתי את סבירות והלימות הנתונים ובכלל זה השוואתי את הנתונים האמורים לנתוני השנה אליה מתייחס הדוח ולנתוני השנים הקודמות.

במידת הצורך הסתמכתי בהערכתי גם על נתונים שהתקבלו ממקורות מהימנים אחרים. בחנתי את מידת התאמת הנתונים והרלוונטיות שלהם.

ההנחות האקטואריות ששימשו אותי בעבודתי וכן השיטות להערכת ההפרשות המפורטות להלן נקבעו על ידי, לפי מיטב שיפוטי המקצועי, וזאת בכפוף להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים בסעיף 1 לפרק ג' להלן.

לצורך חישוב השייר ביקשתי מהגורמים המוסמכים על ביטוח משנה של המבטח מידע בדבר הסדרי ביטוח המשנה של המבטח, יכולת גביית התביעות ובעיות במדיניות התשלום של מבטחי המשנה. בחנתי על סמך המידע שנמסר לי את ההשלכות וההשפעות של הסדרי ביטוח המשנה על ההפרשות.

בחוות דעתי נלקחו בחשבון גם העניינים הבאים:

ההפרשה שחושבה בגין עסקים נכנסים מחברת Interasco לא בוצעה על ידי ואיננה מהותית. ההפרשה שחושבה בגין עסקים נכנסים מחברת כלל חברה לביטוח בע"מ התבססה על חישוב שנתקבל מאקטואר חברת כלל.

לעניין זה, "עסקים נכנסים" כהגדרתם בתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (דרכי חישוב הפרשות לתביעות עתידיות בביטוח כללי), התשמ"ה – 1984.

2. נתוני הערכה של חוות הדעת האקטוארית

א. להלן הערכת סכום ההפרשות (באלפי ₪), הן ברמת הברוטו והן ברמת השייר :

הפרשות ברוטו

ענף	סוג	פרט	קבוצתי	סה"כ **
חיים (ללא סיעוד)	תנאי חוזה הביטוח *	8,845	-	8,845
	הוצאות עקיפות	-	-	-
	תביעות תלויות כולל IBNR	106,928	-	106,928
	סה"כ חיים	115,773	-	115,773
בריאות	תנאי חוזה הביטוח *	702,418	106,810	809,228
	הוצאות עקיפות	14,460	10,196	24,656
	תביעות תלויות כולל IBNR	590,508	413,219	1,003,727
	סה"כ בריאות	1,307,386	530,225	1,837,611
סה"כ		1,423,159	530,225	1,953,384

הפרשות בשייר

ענף	סוג	פרט	קבוצתי	סה"כ **
חיים (ללא סיעוד)	תנאי חוזה הביטוח *	8,845	0	8,845
	הוצאות עקיפות	0	0	0
	תביעות תלויות כולל IBNR	91,397	0	91,397
	סה"כ חיים	100,242	0	100,242
בריאות	תנאי חוזה הביטוח *	701,978	106,810	808,788
	הוצאות עקיפות	14,460	10,196	24,656
	תביעות תלויות כולל IBNR	583,681	407,276	990,957
	סה"כ בריאות	1,300,119	524,282	1,824,401
סה"כ		1,400,361	524,282	1,924,643

* כולל רווחיות עתידית אשר יוחסה להתחייבויות בעקבות רכישת תיק אליהו בשנת 2013.
** הנתונים אינם כוללים פרמיה לא מרווחת בסך כ-112 מיליון ₪ בברוטו וכ-110 מיליון ₪ בשייר.

ב. השפעת שינויים על ההפרשות

1. עבור פוליסות שנכנסו לתוקף לאחר תום תקופת הדוח הכספי השנתי האחרון, סכום ההתאמה של ההפרשות, אשר נובע מההבדלים בין הנחות בסיס הפרמיה לבין הנחות בסיס העתודות אינו מהותי עבור עסקים המדווחים בעסקי ביטוח בריאות.

עבור פוליסות שנכנסו לתוקף לאחר תום תקופת הדוח הכספי השנתי האחרון, סכום ההתאמה של ההפרשות, אשר נובע מההבדלים בין הנחות בסיס הפרמיה לבין הנחות בסיס העתודות אינו מהותי עבור עסקים המדווחים בעסקי ביטוח חיים (ללא סיעוד).

2. עבור פוליסות שנכנסו לתוקף לפני תום תקופת הדוח הכספי השנתי האחרון, סכום ההתאמה של ההפרשות, אשר נובע משינויים בהנחות, בשיטות או ברמת הפרמיה הצפויה להיגבות, ומתיקונים אחרים עבור עסקים המדווחים בעסקי ביטוח בריאות: גידול של כ- 24 מיליוני ₪ כמפורט בהמשך בפרק ד'.

עבור פוליסות שנכנסו לתוקף לפני תום תקופת הדוח הכספי השנתי האחרון, סכום ההתאמה של ההפרשות, אשר נובע משינויים בהנחות, בשיטות או ברמת הפרמיה הצפויה להיגבות, ומתיקונים אחרים עבור עסקים המדווחים בעסקי ביטוח חיים: קיטון של כ- 90 מיליוני ₪ כמפורט בהמשך בפרק ד'.

פרק ג' – חוות הדעת

אני מצהיר ומאשר כי בתת ענפי ביטוח הבריאות הבאים, הוצאות רפואיות, עובדים זרים, מחלות קשות, שיניים, נסיעות לחו"ל ותאונות אישיות:

1. הערכתי את הפרשות המבטח המפורטות בפרק ב' בהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים להלן, והכול כתוקפם ביום הדוח הכספי:

א. הוראות חוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשמ"א – 1981 והתקנות לפיו;

ב. הוראות והנחיות המפקח על הביטוח;

ג. כללים אקטואריים מקובלים.

2. לאחר שבחנתי את הנתונים המוזכרים בפרק ב', הגעתי לידי מסקנה כי הנתונים סבירים ומספקים, וכי ניתן להסתמך עליהם לצורך הערכתי.

3. ההנחות והשיטות להערכת ההפרשות נקבעו על ידי, לפי מיטב שיקול דעתי המקצועי ובהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים לעיל.

4. ההפרשות המפורטות בפרק ב', מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין חבותו הנובעת מחוזי ביטוח בריאות השייכים לתתי ענפי ביטוח הבריאות שפורטו לעיל, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

פרק ד' – הערות, הבהרות

מגבלות סטטיסטיות

ישנה אי-וודאות סטטיסטית מובנת בתהליך החישוב האקטוארי. לכן, גם אם אין שינוי בהתפלגות התביעות, העלות הסופית של התביעות עשויה להיות שונה מההערכה האקטוארית, וזאת על אף שבהערכה האקטוארית נלקחו בחשבון התנודתיות והשונות של החישוב עצמו.

חשיפה להתפתחויות ולשינויים עתידיים

בביטוח בריאות ישנה אי-וודאות בתחזית עלות התביעות המושפעת ממספר פרמטרים שלא ניתנים לחיזוי מראש, כגון: שינוי בתמותה, שינוי בתחלואה, ביטולים, שינויים בסל הבריאות, אינפלציה רפואית, מדיניות האוצר, מדיניות מבטחי משנה וגורמים חברתיים וסביבתיים.

הרווחיות העתידית בתיק ביטוח הבריאות שנרכש מאליהו חברה לביטוח בע"מ הופחתה מסכום העתודה שחושבה על ידי. לא בוצעו התאמות נוספות בהתחייבויות הביטוחיות שחושבו על ידי.

השינויים המהותיים

- א. החברה עדכנה את הנחת התחלואה בענף הוצאות רפואיות. כתוצאה מכך, חל גידול בעתודות הביטוח ברוטו בסך של כ- 24 מיליוני ₪.
- ב. החברה עדכנה את הנחת התחלואה בענף מחלות קשות. כתוצאה מכך, חל קיטון בעתודות הביטוח ברוטו בסך של כ- 90 מיליוני ₪.

28 במרץ 2024

תאריך

יונתן ברודי F.I.L.A.A.

נספח 3

הראל חברה לביטוח בע"מ - הצהרת האקטואר ביטוח חיים

הצהרת האקטואר ביטוח חיים, כולל טפסים 12א' ו-12ב'

פרק א' – זהות האקטואר

נתבקשתי על ידי הראל חברה לביטוח בע"מ (להלן המבטח) להעריך את ההפרשות המפורטות בפרק ב' להלן בביטוח חיים עבור הדוחות הכספיים של המבטח (להלן ההפרשות) ליום 31 בדצמבר 2023, כפי שמפורט להלן.

אני עובד שכיר של המבטח. אינני בעל עניין במבטח, בחברת בת שלו או בחברה קשורה ואין לי קשרים עסקיים עם המבטח, עם בעל עניין בו או עם בן משפחה של בעל עניין בו או חברת בת שלו או חברה קשורה אליה. כמו כן, אינני עובד או יועץ קבוע של החברה בת של המבטח או של חברה הקשורה למבטח או של גורם אחר המספק למבטח שירותים שונים.

את המינוי לאקטואר ממונה קבלתי ביום 22 ביוני 2017.

פרק ב' - היקף חוות דעת האקטוארית

1. היקף חוות הדעת האקטוארית

- א. לצורך חישוב ההפרשות של המבטח, הסתמכתי על נתונים אשר הומצאו לי על ידי המבטח. בקשותיי לקבלת מידע ונתונים נענו בצורה מספקת לצורך הערכת ההפרשות לצורכי הדוחות הכספיים. בחנתי את סבירות והלימות הנתונים ובכלל זה השוויתי את הנתונים האמורים לנתוני השנה אליה מתייחס הדוח ולנתוני השנים הקודמות.
- ב. במידת הצורך הסתמכתי בהערכתי גם על נתונים שהתקבלו ממקורות מהימנים אחרים. בחנתי את מידת התאמת הנתונים והרלוונטיות שלהם.
- ג. ההנחות האקטואריות ששימשו אותי בעבודתי, וכן השיטות להערכת ההפרשות המפורטות להלן נקבעו על ידי, לפי מיטב שיפוטי המקצועי, וזאת בכפוף להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים בסעיף 1 לפרק ג' להלן.
- ד. לצורך חישוב השייר ביקשתי מהגורמים המוסמכים על ביטוח משנה של המבטח מידע בדבר הסדרי ביטוח משנה של המבטח, יכולת גביית התביעות ובעיות במדיניות התשלום של מבטחי המשנה. בחנתי על סמך המידע שנמסר לי את ההשלכות וההשפעות של הסדרי ביטוח המשנה על ההפרשות.
- ה. בחוות דעתי נלקחו בחשבון גם העניין הבא:
אין למבטח עסקים נכנסים. לעניין זה, "עסקים נכנסים" כהגדרתם בתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (דרכי חישוב הפרשות לתביעות עתידיות בביטוח כללי), התשמ"ה – 1984.
עבור ביטוחים משותפים בהם החברה אינה מבטח מוביל, חישוב העתודה התבסס על החישוב שבוצע על ידי האקטוארים של המבטחים המובילים.

2. נתונים המצורפים לפסקת היקף חוות הדעת האקטוארית

- א. בטפסים 12 א' ו-12 ב' המצורפים מפרטים סכומי ההפרשות, באלפי ₪, הן ברמת הברוטו והן ברמת השייר, כדלהלן:
- (1) הפרשה לתביעות תלויות (תביעות שאירעו אך טרם שולמו במלואן, בין אם אושרו ובין אם לאו, למעט התביעות המשולמות כקצבאות כגון: סיעודי, אובדן כושר עבודה והכנסה למשפחה) וללא ההוצאות הישירות והעקיפות הנובעות מהן (כולל הפרשה לתביעות שעליהן המנטח טרם קיבל דיווח).
 - (2) הפרשה (עתודה) הנובעת מתנאי חוזה הביטוח בביטוח חיים בנפרד, לרבות:
 - (א) עתודה לתכנית עם צבירה;
 - (ב) הפרשה הנדרשת כאשר חלק מהפרמיה הנגבית בשנים המוקדמות של החוזה מיועדת לתת כיסוי עתידי במועד מאוחר יותר, כגון: הפרשה בגין פרמיה קבועה, ברות ביטוח והמשכיות;
 - (3) חלק העתודה בגין תביעות בתשלום, לרבות תביעות המשולמות כקצבאות כגון: סיעודי, אובדן כושר עבודה והכנסה למשפחה.
 - (4) השלמה הנובעת מבדיקת נאותות העתודה – לאחר בדיקה הגעתי למסקנה שאין צורך בהשלמה הן בביטוח סיעודי והן בביטוח חיים.
 - (5) הפרשות נוספות לפי הוראות המפקח, כגון: חישוב העתודות לתשלום קצבה בפוליסות ביטוח חיים על פי חוזר ביטוח 2-1-2013, מיום 6 במרץ 2013.
- ב. השפעת השינויים המפורטים להלן על ההפרשות, הן ברמת הברוטו והן ברמת השייר:
- (1) עבור פוליסות שנכנסו לתוקף לאחר תום תקופת הדוח הכספי השנתי האחרון – סכום ההתאמה של ההפרשות, אשר נובע מההבדלים בין הנחות בסיס הפרמיה לבין הנחות בסיס ההפרשה: לא נדרשת התאמה כזאת.
 - (2) עבור פוליסות שנכנסו לתוקף לפני הדוח הכספי השנתי האחרון – סכום ההתאמה של ההפרשות, אשר נובע משינויים בהנחות, בשיטות או ברמת הפרמיה הצפויה להיגבות: קיטון בסך של כ- 233 מיליוני ₪ בעתודות הביטוח ברוטו כמפורט להלן בסעיף 1.4.2.

פרק ג' – חוות הדעת

אני מצהיר ומאשר כי בענף ביטוח חיים :

1. הערכתי את ההפרשות המבטח המפורטות בפרק ב' בהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים להלן, והכל כתוקפם ביום הדוח הכספי :
 - א. הוראות חוק הפיקוח על שירותים הפיננסיים (ביטוח), תשמ"א – 1981 והתקנות לפיו ;
 - ב. הוראות והנחיות המפקח על הביטוח ;
 - ג. כללים אקטואריים מקובלים.
2. לאחר שבחנתי את הנתונים המוזכרים בפרק ב', הגעתי לידי מסקנה כי הנתונים סבירים ומספקים, וכי ניתן להסתמך עליהם לצורך הערכת.
3. ההנחות והשיטות להערכת ההפרשות נקבעו על ידי, לפי מיטב שיקול דעתי המקצועי ובהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים לעיל.
4. ההפרשות המפורטות בפרק ב', מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי עתודה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין חבותו הנובעת מחוטי ביטוח חיים, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

פרק ד' - הערות והבהרות

הערות והבהרות

- א. הרווחיות העתידית בתיק ביטוח החיים שנרכש מאליהו חברה לביטוח בע"מ הופחתה מסכום העתודה שחושבה על ידי. לא בוצעו התאמות נוספות בהתחייבויות הביטוחיות שחושבו על ידי.
- ב. פרטים אודות סוגי העתודות, שיעורי ריבית וכו' נכללים בביאורים לדוחות הכספיים.
- ג. הרכב הנתונים, שמופיע בטפסים 12 א' ו-12 ב', מבוסס על הפרדת מרכיבי הפוליסות (כיסויים הנמכרים בפוליסה). הרכב זה אינו בהכרח מתאים להרכב המופיע בדוחות הכספיים של החברה ובביאורים, הואיל והרכב זה מבוסס על נתונים ברמת הפוליסה.
- ד. בטפסים מוצגות סה"כ התחייבויות, ללא חברות בת, בגין חוטי ביטוח וחוטי השקעה ולפני הורדת ההתחייבויות בגין ביטוח לעובדי החברה, הורדה הנדרשת בהתאם לסעיף 4 (ב), IFRS4.
- ה. מגבלות סטטיסטיות ישנה אי-וודאות סטטיסטית מובנת בתהליך החישוב האקטוארי. לכן, גם אם אין שינוי בהתפלגות התביעות, העלות הסופית של התביעות עשויה להיות שונה מהערכה האקטוארית, וזאת על אף שנלקחו בחשבון התנודתיות והשונות של החישוב עצמו.

1. חשיפה להתפתחויות ולשינויים עתידיים בעתיד יתכנו התפתחויות ושינויים בכל הקשור לשוק הביטוח בישראל, עקב שינוי רגולציה, החלטות בתי דין, התפתחויות טכנולוגיות ושינויים חברתיים או סביבתיים, שלא ניתנים לחיזוי ועשויים להשפיע על הערכה האקטוארית של ההפרשות. ישנה אי-וודאות בתחזית עלות התביעות שמושפעות מכמה פרמטרים שלא ניתן לחזות מראש כמו: שינוי בתמותה ו/או תחלואה, ביטולים, שינויים בסל הבריאות ואינפלציה רפואית, מדיניות האוצר, מדיניות מבטחי משנה, גורמים חברתיים וסביבתיים.

השינויים המהותיים

בתקופת הדוח התרחשו השינויים הבאים:

א. החברה עדכנה את שיעור הריבית בחלק מהתחייבויות ענף ביטוח חיים ובהתחייבויות ענף סיעוד, בעקבות עליית הריבית במשק בשנת 2023. כתוצאה מכך, חל קיטון בעתודות הביטוח ברוטו בסך של כ- 248 מיליוני ₪.

ב. החברה עדכנה את הנחת התחלואה בענף סיעוד. כתוצאה מכך, חל גידול בעתודות הביטוח ברוטו בסך של כ- 105 מיליוני ₪.

	יונתן ברודי F.I.L.A.A.	28/3/2024
חתימה	שם האקטואר הממונה	תאריך

מצ"ב:

טופס 12 א': תביעות תלויות, עתודה ועתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל – ברוטו
טופס 12 ב': תביעות תלויות, עתודה ועתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל - בשייר

טופס 12א'

תביעות תלויות, עתודה ועתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל - ברוטו
שם החברה: הראל חברה לביטוח בע"מ

נתונים ברוטו

31/12/23

באלפי ₪

כיסויים (אחרים 1)	סיעודי		אכ"ע	סיכון מוות טהור או מרכיב סיכון מוות בפוליסה		חסכון טהור או מרכיב החיסכון (בפוליסות (עדיף, מסלול)		חסכון וסיכון מוות (קלאסי, מסורתי)		סה"כ		
	קבוצתי	פרט		קבוצתי	פרט	מבטיח תשואה	משתתף	מבטיח תשואה	משתתף			
6	ב5	א5	4	ב3	א3	ב2	א2	ב1	א1			
114,620	0	0	0	68,558	232,648	65,835	6,242	5,797	15,564	509,264	1	תביעות תלויות
158,882	6,007,846	5,798,557	1,888,018	30,099	312,964	72,390,048	8,795,941	903,755	1,943,840	98,229,951	2	עתודה (סה"כ שורות 1א2 עד 6)
985	0	0	2,232	0	1,428	152,678	4,928,519	3,877	1,017,918	6,107,637	1א2	פוליסות הכוללות מרכיב חסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה:
7,006	0	0	52,478	0	3,926	22,163,443	0	788,623	0	23,015,476	2א2	פוליסות שהונפקו עד שנת 1990
1,965	0	0	85,045	0	12,139	43,291,493	29,636	59	0	43,420,336	3א2	פוליסות שהונפקו בין השנים 1991-2003
9,956	0	0	139,755	0	17,493	65,607,613	4,958,155	792,558	1,017,918	72,543,449	4א2	פוליסות שהונפקו לאחר שנת 2004
148,926	113,650	4,365,207	111,803	30,099	294,597	0	0	0	0	5,064,282	ב2	סה"כ (1א2 עד 3א2)
0	5,894,195	1,433,349	1,636,460	0	875	6,159,545	3,347,515	96,579	821,160	19,389,677	3	פוליסות שאינן כוללות מרכיב חסכון
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	חלק העתודה בגין תביעות בתשלום
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	השתתפות ברווחים
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6	השלמה הנובעת מבידוק נאותות העתודה
0	0	0	0	0	0	622,890	490,271	14,618	104,762	1,232,542	7	אחר
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		עתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל
(1) כסויים אחרים, לרבות: נכיות, כפל תאונה וכד'												
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	א8	השפעת התאמת ההפרשות בגין עסקים חדשים
(87,631)	0	105,415	0	(564)	0	(1,518)	0	0	(53)	15,649	ב8	שינויים בהנחות
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	ב8	שינויים בשיטות
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	ב8	השפעת התאמת ההפרשות בגין עסקים קיימים
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	ב8	הבדלים בגובה הפרמיה
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	ב8	שינויים אחרים

טופס 12'

תביעות תלויות, עתודה ועתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל - בשייר
שם החברה: הראל חברה לביטוח בע"מ

נתונים בשייר

31/12/23

באלפי ₪

כיסויים (אחרים 1)	סיעודי		אכ"ע	סיכון מוות טהור או מרכיב סיכון מוות בפוליסה		חסכון טהור או מרכיב החיסכון בפוליסות (עדיף, מסלול)		חסכון וסיכון מוות (קלאסי, מסורתי)		סה"כ		
	קבוצתי	פרט		קבוצתי	פרט	מבטיח תשואה	משתתף	מבטיח תשואה	משתתף			
6	א5	א5	4	ב3	א3	ב2	א2	א1	ב1			
96,869	0	0	0	68,558	219,858	65,500	6,242	14,736	5,797	477,559	1	תביעות תלויות
134,695	5,222,802	4,707,433	1,620,190	30,099	309,896	72,389,533	8,795,812	1,943,742	903,747	96,057,949	2	עתודה (סה"כ שורות 1א2 עד 6)
985	0	0	2,232	0	1,428	152,678	4,928,519	1,017,918	3,877	6,107,637	1א2	פוליסות שהונפקו עד שנת 1990
7,006	0	0	52,478	0	3,926	22,163,443	0	23,015,476	788,623	0	2א2	פוליסות שהונפקו בין השנים 1991-2003 (לרבות נספחים) מרכיב חסכון
1,965	0	0	85,045	0	12,139	43,291,493	29,636	43,420,336	59	0	3א2	פוליסות שהונפקו לאחר שנת 2004 לפי מועד הנפקת הפוליסה:
9,956	0	0	139,755	0	17,493	65,607,613	4,958,155	72,543,449	792,558	1,017,918	4א2	סה"כ (1א2 עד 3א2)
148,926	109,993	3,793,959	111,803	30,099	294,597	0	0	4,489,376	0	0	ב2	פוליסות שאינן כוללות מרכיב חסכון
-24,187	5,112,809	913,473	1,368,632	0	-2,193	6,159,029	3,347,386	17,792,582	96,570	821,062	3	חלק העתודה בגין תביעות בתשלום
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	השתתפות ברווחים
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	השלמה הנובעת מבדיקת נאותות העתודה
0	0	0	0	0	0	622,890	490,271	1,232,542	14,618	104,762	6	אחר
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7	עתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל
(1) כסויים אחרים, לרבות: נכיות, כפל תאונה וכד'												
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	א8	השפעת התאמת הפרשות בגין עסקים חדשים
(87,631)	0	49,673	0	(564)	0	(1,518)	0	-40,092	0	(53)	ב8	שינויים בהנחות
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	ב8	השפעת התאמת הפרשות בגין עסקים קיימים
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	ב8	שינויים בשיטות
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	ב8	הבדלים בגובה הפרמיה
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	ב8	שינויים אחרים